

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

ΜΑΥΡΗ ΒΙΒΛΟΣ

ΔΙΩΓΜΩΝ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΩΝ

ΤΟΥ

ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑ, ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

(1914-1918)

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1919

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Α. ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΥΠΕΡ
ΤΩΝ ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΘΕΝΤΩΝ ΕΛΛΗΝ. ΠΑΘΟΥΣΜΩΝ

Σεβασμιώτατε,

Ἡ ἡμετέρα Ἐπιτροπὴ ὑποβάλλει τῇ Ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι ὅτι ἡ ἐκ τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Ἱ. Συνόδου ἀρχιμ. κ. Διονυσίου Μηνᾶ καὶ τῶν ἀξιοτίμων κ.κ. Στ. Καραθεοδωρῆ καὶ Μ. Θεοτοκᾶ καταρτισθεῖσα εἰδικὴ Ἐπιτροπεία πρὸς σύνταξιν Μαύρης Βίβλου τῶν διωγμῶν καὶ τῶν μαρτυριῶν τοῦ ἐν Τουρκίᾳ Ἑλληνισμοῦ ἀπεπεράτωσε τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῇ ἐντολὴν, τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Ὑπογραμματέως τῆς Ἱ. Συνόδου ἱερολ. κ. Γερμανοῦ Ἀθανασιάδου. Ἐκδίδουσα δὲ νῦν τύποις, ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ, τὴν Βίβλον ταύτην, συνταγεῖσαν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἐπισήμων ἐγγράφων προσφέρει αὐτὴν τῷ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ, ὅστις τόσον φιλόνητον ἐνδιαφέρον ἐπεδείξατο ὑπὲρ τῶν παθόντων ἀδελφῶν ἡμῶν.

Ἐπὶ τούτοις διατελῶ τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός

Ὁ πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς

† Ὁ Αἴνου **ΙΩΑΚΕΙΜ**

Ἐν Πέραν τῇ 12 Ἀπριλίου 1919.

Τῷ Σεβασμιωτάτῳ
Ἀναπληρωτῇ Τοποτηρητῇ
τοῦ Οἴκουμ. Θρόνου
Μητροπολίτη Καισαρείας
κ. ΝΙΚΟΛΑΩ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὸ σύνολον τῶν αἰσθημάτων, ιδεῶν, ἀρχῶν καὶ πεποιθήσεων ἔθνους τινὸς καταρτίζει τὸν χαρακτήρα, ἀποκρυσταλλώνει τὴν νοοτροπίαν καὶ διακρίνει ἐν γένει τὸν ψυχολογικὸν αὐτοῦ βίον, πᾶσα δὲ καθόλου τοιαύτη ἢ τοιαύτη ἐκδήλωσις τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ εἶνε κατ' εὐθείαν ἀνάλογος πρὸς τὴν ἀποκρυσταλλωθείσαν ἤδη νοοτροπίαν καὶ τὸν καταρτισθέντα χαρακτήρα καὶ ἀποτελεῖ ἀπλοῦν ἀντικατόπτρισμα τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς. «Ἡ ζωὴ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκδηλώσεις τοῦ πολιτισμοῦ λαοῦ τινος, λέγει ὁ Gustave le Bon, εἶνε ἀπλῆ ἀνταύγεια τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, εἶναι αἱ ὁραταὶ γραμμαὶ πράγματος τινος ἀοράτου μὲν, πλὴν πραγματικοῦ. Τὰ ἐξωτερικὰ γεγονότα δὲν εἶνε ἢ ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια τῆς ἐσωτερικῆς ὑποδείξεως, ἢ ὁποία καθορίζει αὐτά».

Τοῦτο ἀποτελεῖ λόγον σοβαρὸν καὶ ἀποχρῶντα ὥστε νὰ καθίσταται ἀπολύτως ἀδύνατος πᾶσα οὐσιώδης μεταβολὴ καὶ πᾶσα αἰσθητὴ ἀλλοίωσις τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτήρος καὶ τῆς ἐθνικῆς νοοτροπίας. Ἐὰν δὲ οὕτως ἢ ἄλλως ἤθελεν ἐπέλθῃ καὶ παρατηρηθῆ ποιά τις μεταβολὴ, αὕτη θὰ ἀφορᾷ πάντως ὄχι τὸ ἐσωτερικὸν ἀλλὰ τὸ ἐξωτερικὸν τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς, ὄχι τὸν χαρακτήρα καὶ τὴν ἐσωτερικὴν φύσιν τοῦ ἔθνους ἀλλὰ μόνον τὰ μέσα καὶ τὸν

τρόπον τῆς ἐκδηλώσεως αὐτῆς. Μία ὁμοίως τοιαύτη μεταβολὴ εἶνε ὅλως ἀσήμαντος.

Τὴν ἀλήθειαν τῶν ἀνωτέρω σκέψεων διαβλέπομεν καὶ ἐν τῷ τουρκισμῷ. Ὁ τουρκισμὸς ἀποτελεῖ ἔθνος διαπνεόμενον ὑπὸ ὀρισμένων πεποιθήσεων καὶ ἀρχῶν καὶ ἔχον ἰδίαν ἰδεολογίαν καὶ αἰσθηματολογία. Οἱ πρωτοπορήσαντες ἐν τῇ θρησκευτικῇ καὶ τῇ πολιτικῇ αὐτοῦ ἰστορία, δι' ὧν ἐσκέφθησαν καὶ ἐκήρυξαν καὶ ἐπραξαν, διεχάραξαν εἰς αὐτὸν βαθύτατα τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ἐνεργεῖν, καθώρισαν τὸν βαθμὸν καὶ τὸ εἶδος τῆς ἠθικῆς διαπλάσεως καὶ πολιτικοκοινωνικῆς μορφώσεως τῶν τούρκων καὶ ὑπέδειξαν εἰς αὐτοὺς τὰ μέσα τῆς περαιτέρω διαγωγῆς καὶ πολιτείας αὐτῶν. Οἱ τελευταῖοι δὲ οὗτοι, πιστοὶ θεματοφύλακες τῶν ὅσα παρέλαβον, ἐξηκολούθησαν διὰ μέσου τῶν αἰῶνων κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον σκεπτόμενοι καὶ ἐνεργοῦντες καὶ τοιουτοτρόπως κατηρτίσθη ὁ ψυχολογικὸς βίος καὶ ἀπεκρυσταλλώθη ἡ νοοτροπία καὶ ὁ χαρακτήρ τοῦ τουρκικοῦ ἔθνους. Ὁ λόκληρος οὗτος ὁ ψυχολογικὸς βίος δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ μεταβληθῇ καὶ μάλιστα τόσον ἀποτόμως, ὅσον ἐφαντάσθησάν τινες, καὶ ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος, διότι ἀποτελεῖ τὴν ψυχὴν τοῦ τουρκικοῦ ἔθνους καὶ ἐπομένως μένει κατ' οὐσίαν ἀμετάβλητος. Ἀποδεικνύεται τοῦτο ἐναργέστατα ἐκ τῶν κατὰ καιροὺς γενομένων ἐγκεντρίσεων καὶ ἐμβολιασμῶν — ὑπὸ τὸ ὄνομα «**μεταρρυθμίσεις**» ἐν τῇ τουρκικῇ ἰστορίᾳ ἀναφερομένων —, τοὺς ὁποίους ὑπὸ τὸ κράτος τῆς βίας καὶ τὴν πίεσιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων ἐξηναγκάζετο ἡ Τουρκία νὰ ἀποδεχθῇ ὑπίσχυονμένη ἐκάστοτε τὴν εἰσαγωγὴν μεταρρυθμίσεων καὶ τὴν πρόσκλησιν ξένων διοργανωτῶν. Δὲν παρήρχετο ὁμοίως ὀλίγον διάστημα καὶ αἱ τόσον πανδήμως

διακηρυττόμεναι ὑποσχέσεις αὐτῆς ἐλησμονοῦντο. Ἦτο ἡ ἐπικράτησις μιᾶς ἀληθείας, ἡ ὁποία πρὸς στιγμὴν παρεωρᾶτο: ὅτι δηλ. ἔθνος τι δὲν δύναται νὰ καταφύγῃ εἰς ἄλλα πρότυπα καὶ ζητήσῃ ξένους διοργανωτὰς, ἐφ' ὅσον δὲν κατέχει ἐν ἑαυτῷ τὰς ἀπαιτούμενας ἰκανότητας πρὸς ἀπομίμησιν τῶν προβαλλομένων προτύπων καὶ ἐφαρμογὴν τῶν διοργανουμένων σχεδίων. Ἄλλ' ἦτο κυρίως καὶ ἡ ἀντίδρασις, τὴν ὁποίαν ὁ χαρακτήρ καὶ ὁ καθόλου ψυχολογικὸς βίος τοῦ τούρκου ἀντέτασσε εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἐφαρμογῆς μεταρρυθμίσεων, προτιμῶντος μᾶλλον νὰ καταστραφῇ παρὰ νὰ ὑποστῇ μεταβολὴν, τὴν ὁποίαν ἐδικαιολογεῖ καὶ ἀπῆτει ὁ πολιτισμὸς καὶ ἡ πρόοδος.

Ἡ τελευταία μάλιστα ἀπόπειρα εἰς τοιαύτας μεταρρυθμίσεις, ἡ γενομένη διὰ τῆς ὑπὸ τῶν Νεοτούρκων ἀναστηλώσεως τοῦ Συντάγματος (1908), ἀπέδειξεν ὅτι δὲν εἶνε εὐκόλον πρᾶγμα νὰ μεταβάλλῃ τις ὀρισμένην ψυχολογίαν καὶ νοοτροπίαν λαοῦ, τὰς ὁποίας καὶ θρησκεία καὶ παράδοσις καὶ ἀγῶνες βαρεῖς καὶ πολλάκις αἱματηροὶ καὶ χρόνος καὶ τὰ πάντα ἐσφυρηλάτησαν, ἐστερέωσαν καὶ καθιέρωσαν. Οἱ Νεότουρκοι, εὐθαρσεῖς καὶ γνήσιοι ἀντιπρόσωποι τῆς τουρκικῆς ψυχολογίας καὶ νοοτροπίας καὶ ἐμπεποτισμένοι τὰς ἀρχὰς τοῦ Νιτζεϊσμοῦ, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀπεκάλυψαν τί ἐννοοῦσιν ὑπὸ τὸ ἀναστηλωθὲν σύνταγμα καὶ τί ὑποκρύπτουσιν ὑπὸ τὰς κατὰ κόρον καὶ ὅλως ἀναξίως κηρυττομένας ὑπ' αὐτῶν εὐγενεῖς ἀρχὰς τῆς ἰσότητος, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀδελφοποιήσεως. Ρίψαντες κάτω τὴν προσωπίδα ὁμολόγησαν παρρησίᾳ ὅτι τὸ πρόγραμμα αὐτῶν ἀπέβλεπεν εἰς τὴν βαθμιαίαν ἐξόντωσιν τῶν μὴ μουσουλμανικῶν στοιχείων καὶ εἰς τὴν ἰδρυσιν ἔπειτα καὶ στερέωσιν καθαρῶς τουρκικοῦ κράτους. Ἦτο ἡ φωνὴ τῆς τουρκικῆς αὐτῶν ψυχῆς, καὶ τὴν φωνὴν ταύτην ἦτο ἀδύνατον νὰ καταπνίξωσιν. Ἦτο ἡ ἐκδήλωσις τοῦ τουρκικοῦ αὐτῶν χαρα-

κτῆρας καὶ τὸν χαρακτήρα τοῦτον δὲν ἠδύνατο νὰ περιφρο-
νήσῃ. Καὶ τὸ σύνταγμα λοιπὸν ἀπέτυχε, διότι ὡς πολι-
τικῆ μεταρρύθμισις ἀπέβλεπε μόνον εἰς μεταβολὴν τινὰ τῶν
ἐξωτερικῶν τύπων καὶ δὲν ἤπτετο αὐτῆς ταύτης τῆς ἐθνικῆς
ψυχῆς τοῦ τουρκισμοῦ.

Ἐν τῇ μεταξὺ ὁμως ὑπῆρξαν μεγάλα τὰ μαρτύρια,
ὅσα ὑπέστησαν τὰ ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν ἐπὶ αἰῶνας
ἀλλοκλήρους. Ἔχσαντα μὴ μουσουλμανικὰ στοιχεῖα καὶ ἀπέ-
βησαν φοβεραὶ δι' αὐτὰ αἱ πιέσεις μιᾶς τοιαύτης νοοτρο-
πίας καὶ ψυχολογίας τοῦ τουρκισμοῦ. Ἰδιαζόντως δὲ τὸ
μαρτυρολόγιον τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς
πτώσεως τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἐξακολουθῆσαν
ἀδιακόπως μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, ὑπῆρξεν ὅλως ἀφάν-
ταστον. Αἱ φρικαλεαὶ σκηναὶ, αἱ ὁποῖαι διεδραματίσθη-
σαν κατὰ τὰς τρεῖς πρώτας ἡμέρας τῆς ἀλώσεως τῆς Κων-
σταντινουπόλεως, ἦσαν τὸ σκληρὸν προοίμιον τῆς μαύρης
καὶ τραγικῆς ἱστορίας τοῦ ἐν Τουρκίᾳ Ἑλληνισμοῦ. Τὸ ἐλ-
ληνικὸν αἷμα ἔρρευσε πλειστάκις ποταμηδὸν, ἡ τιμὴ τῆς
Ἑλληνίδος παρεβιάσθη ἀσυστόλως, ἡ θρησκεία τοῦ Ἑλ-
ληνος περιεφρονήθη, ἡ ἐθνικὴ καὶ ἀτομικὴ αὐτοῦ περιου-
σία ἐδωθή καὶ ἐληστεύθη. Καὶ ἡ κατάστασις αὕτη διήρ-
κεσε μέχρι τῆς ἀναστηλώσεως τοῦ συντάγματος, ὅποτε
οἱ Νεότουρκοι γνωρίζοντες ὅτι οἱ ἐν Τουρκίᾳ Ἕλληνες
ἀποτελοῦσι τὴν μᾶλλον προηγμένην καὶ ἐκπολιτιστικὴν
ἐθνότητα, πρὸς ἣν δυσκόλως ἠδύνατο νὰ συναγωνισθῶσι
καὶ φοβούμενοι ἐπομένως τὴν μεγάλην αὐτῆς ἐπιρροὴν καὶ ἐ-
πίδρασιν ἤρξαντο καὶ αὐτοὶ εὐθύς ἐξ ἀρχῆς στρεφόμενοι
ἐναντίον αὐτῆς. Ἐδημιουργήθη ἐν πρώτοις καθ' ὅλην τὴν
αὐτοκρατορίαν ἀτμόσφαιρα μίσους καὶ περιφρονησεως
πρὸς τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον, συνέπεια τοῦ ὁποίου ὑπῆρ-
ξεν ἡ παραβίασις τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ καὶ δὴ καὶ τοῦ ἐκ-
κλησιαστικοῦ καθεστώτος τοῦ Οἴκου. Πατριαρχεῖον, ἡ

κατάστρατήγησις καὶ ἡ ἀυθαίρετος ἐρμηνεία καὶ ἐφαρ-
μογὴ τοῦ περὶ βουλευτικῶν ἐκλογῶν νόμου, ἡ ἐπιβολὴ
καταναγκαστικῶν φόρων καὶ εἰσφορῶν, ὁ ἀφοπλισμὸς τῶν
Ἑλλήνων καὶ ὁ ἐξοπλισμὸς τῶν τούρκων, ὁ καταρτισμὸς
τουρκικῶν συμμοριῶν, ὁ θρησκευτικὸς προσηλυτισμὸς
πρὸς παραπλάνησιν καὶ ἐξισλάμισιν τῶν ἀπλουστέρων,
ἡ ἀμείλικτος ἐφαρμογὴ ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ καὶ ἡ ἐπί-
σημὸς διακήρυξις σεισαχθείας, δηλ. ἡ ἀπαγόρευσις ὅπως
οἱ τούρκοι πληρώνωσιν οἵανδήποτε πρὸς τοὺς χριστιαν-
νοὺς ὀφειλὴν αὐτῶν.

Ὁ ἐπισυμβὰς βαλκανικὸς πόλεμος παρέσχεν εἰς τοὺς
Νεοτούρκους καὶ καθόλου εἰς τὸ τουρκικὸν ἔθνος τὴν ἐπιζη-
τουμένην εὐκαιρίαν ὅπως ἐπεκτείνωσι τὸν κατὰ τῶν Ἑλ-
λήνων διωγμὸν. Τὰ ἐκ λαζῶν, κίρκασίων καὶ ἀράβων
ἐθελοντικὰ τάγματα ἠρήμωσαν τὴν Α. Θράκην ἰδίως, καὶ
αἱ χρηματικαὶ ἀφαιμάξεις ἀφήρσαν καὶ τὴν τελευταίαν
οἰκονομικὴν ἰκμάδα τῶν Ἑλλήνων τῆς αὐτοκρατορίας καὶ
ὡσεὶ μὴ ἦρκουν ταῦτα πάντα ἐπηκολούθησε τῷ 1914 κα-
ταναγκαστικὸς διωγμὸς. Καὶ ἐφηρμόσθη τότε σατανικώτα-
τον σχέδιον ἀγρίου διωγμοῦ καὶ ἐξετοπίσθησαν ἠβηδὸν
ὀλόκληροι ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ τῆς Θράκης καὶ τῶν πα-
ραλείων τῆς Μ. Ἀσίας ἀνερχόμενοι εἰς 284172 ψυχῶν.
Πλείστοι τῶν κατοίκων ἐφονεύθησαν, πολλαὶ γυναῖκες καὶ
νεάνιδες παρεβιάσθησαν, οἰκίαι καὶ κτήματα ἐπυρπολή-
θησαν ἢ κατεσχέθησαν ὑπὸ τούρκων μεταναστῶν, ὀλό-
κληροι κληῖται περιουσίαι διηρπάγησαν.

Τὸ κακὸν ἐκορυφώθη κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον,
ὅτε πλείσται ἑλληνικαὶ ἐπαρχίαι τῆς αὐτοκρατορίας ἐ-
κλονίσθησαν ἐκ θεμελίων ἢ καὶ ἐντελῶς κατεστράφησαν.
Ἐἶνε ἀνεκδιήγητα τὰ δεινοπαθήματα, τὰ ὁποῖα ὑπέστη-
σαν οἱ ἐκδιωχθέντες ἐκ τῶν ἐστιῶν αὐτῶν Ἕλληνες.
Διεσκορπίζοντο οἱ δυστυχεῖς οὗτοι εἰς χωρία καθαρῶς

τουρκικά: ἠμποδίζετο εἰς αὐτοὺς ἢ ἐκ μέρους τῶν Πα-
 τριαρχείων διανομὴ βοηθημάτων, ἐστεροῦντο ἐκκλησιῶν
 καὶ ἱερέων καὶ πάσης καθόλου ἀπὸ τῆς θρησκείας ἀ-
 πορρευούσης παραμυθίας καὶ ἐξηναγκάζοντο διὰ τοιούτων
 καὶ ἄλλων μέσων εἰς ἐξισλάμισιν. Τοιουτοτρόπως δὲ πλη-
 θυσμὸς ὁμογενῆς ἐκ 490063 ψυχῶν, διασπαρείς ἀνὰ τὰ
 ὄρη, τὰς χαράδρας καὶ τὰ τουρκικὰ χωρία, ὑπέστη ἐν τοῖς
 πλείστοις τὸν ἐξ ἀσιτίας, τοῦ ψύχους καὶ τῶν στερή-
 σεων ἐν γένει θάνατον.

Τοιαύτη ὑπήρξεν ἡ φρικώδης τραγωδία τοῦ ἐν Τουρκίᾳ
 Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τοῦ βαλκανικοῦ κυρίως πολέμου καὶ ἐφέ-
 ξῆς, καὶ τῆς τραγωδίας ταύτης τὴν Μαύρην Βίβλον, περι-
 γράφουσαν διὰ ζοφερῶν χρωμάτων τὰ μαρτύρια, τὰ βιά-
 σανα καὶ τοὺς διωγμοὺς τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου, παρα-
 δίδει τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον εἰς τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν
 κρίσιν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου μετὰ τῆς σαφοῦς καὶ
 ρητῆς δηλώσεως ὅτι, χωρὶς οὐδὲν νὰ διαστρέψῃ, οὔτε νὰ
 ἐπινοήσῃ, οὔτε νὰ μεγαλοποιήσῃ, ἀντιγράφει ἀπλούστατα
 μίαν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν τουρκικὴ κυβέρνησις καὶ τουρκι-
 κὸς λαὸς ἀπαίσίως ζωγραφίσαντες προέβαλον ἔπειτα ἐν
 περιόπτῳ θέσει τῆς ἐρυθρᾶς τοῦ ἔθνους αὐτῶν πινακο-
 θήκης. Οἱ ἀναγνώσοντες τὰς κατωτέρω σελίδας τῆς πα-
 ρούσης Μαύρης Βίβλου θέλουσι συνομολογήσῃ μίαν ἀλή-
 θειαν, ὅτι λαὸς ἐμπνεόμενος ὑπὸ τοιούτων ἀγρίων ἐνστίκτων
 καὶ ἔχων χαρακτῆρα ἀπαίσιον δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ δια-
 νοίξῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν ὁδὸν τῆς προόδου, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον
 νὰ ἀποβῇ εἰς τοὺς ἄλλους διδάσκαλος καὶ ἀρχηγός.

καὶ ἀναγνώσοντες τὰς κατωτέρω σελίδας τῆς πα-
 ρούσης Μαύρης Βίβλου θέλουσι συνομολογήσῃ μίαν ἀλή-
 θειαν, ὅτι λαὸς ἐμπνεόμενος ὑπὸ τοιούτων ἀγρίων ἐνστίκτων
 καὶ ἔχων χαρακτῆρα ἀπαίσιον δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ δια-
 νοίξῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν ὁδὸν τῆς προόδου, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον
 νὰ ἀποβῇ εἰς τοὺς ἄλλους διδάσκαλος καὶ ἀρχηγός.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

ΟΙ ΔΙΩΓΜΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΜΑΡΤΥΡΙΑ

ΤΟΥ ΕΝ ΘΡΑΚΗ

ΟΜΟΓΕΝΟΥΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Α΄.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ἡ ἐπαρχία αὕτη περιλαμβάνουσα 52 κοινότητες καὶ πληθυσμὸν 51196 ψυχῶν ὑπέστη τὰς φρικαλεότητας τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου καὶ τοῦ ἀγρίου διωγμοῦ τοῦ 1914, ὡς καὶ τὰς σκληρὰς συνεπείας τῆς τουρκοβουλγαρικῆς συμμαχίας (κατὰ Σεπτέμβριον 1915). Πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ θίξῃ τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἐθνικὴν φιλοτιμίαν τοῦ ὀρθοδόξου ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως καὶ τῆς ἐπαρχίας Ἀδριανουπόλεως, ἀνηλεεῖς δαρμοί, ἀδικαιολόγητοι συλλήψεις καὶ φυλακίσεις φιλησύχων προκρίτων γενόμεναι κυρίως χάριν ἀργυρολογίας, διαρπαγαὶ περιουσιῶν, βάνανσος κατάσχεσις καὶ ἐπίταξις οἰκῶν καὶ καταστημάτων καὶ βιαία ἐν αὐτοῖς, κατακτητικῶ δῆθεν δικαιώματι, ἐγκατάστασις στρατοῦ, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἦσαν ὡς τόσα μέσα, τὰ ὅποια ἡ βουλγαρικὴ κατοχὴ ἐφέυρε πρὸς ἐξόντωσιν τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ἑλληνικοῦ στοιχείου, συννυπουργούντων εἰς τοῦτο καὶ αὐτῶν τῶν ἀνωτάτων κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων. Κατὰ τὴν γενομένην δὲ ἀνακατάληψιν τῆς Ἀ. Θράκης καὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως (Ἰούλιος 1913), ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς καὶ μάλιστα ὁ τῆς ὑπαίθρου χώρας ἐδοκιμάσθη σκληρῶς ὑποστὰς παντοίας κακώσεις ἐκ μέρους

τουρκικῶν ἀτάκτων σωμάτων καὶ περιοίκων χωρικῶν, μὴ ἐξαιρουμένου καὶ αὐτοῦ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1914 ἤρξατο καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ὁ ἀμείλικτος διωγμός, ὅστις ὑπὸ τὰ ὄμματα καὶ τὰς ἀμέσους διαταγὰς καὶ ἐμπνεύσεις αὐτοῦ τοῦ νομάρχου Ἀδριανουπόλεως Χατζῆ Ἀδῆλ βέη διοργανωθεῖς, ὑπὸ κυβερνητικῶν δὲ ὑπαλλήλων διευθυνόμενος καὶ ὑπὸ σμήνους καὶ ἄλλων καὶ ἰδίως ἀποτροπαίων ἀθιγγάνων καὶ ἀγρίων τουρκαλβανῶν ἐφαρμοζόμενος ἐξηνάγκαζε τοὺς ὁμογενεῖς πληθυσμούς ὅπως βίᾳ μεταναστεύωσιν.

Α'. ΔΙΩΓΜΟΣ ΠΡΟ ΤΟΥ 1914 ΚΑΙ ΚΑΤ' ΑΥΤΟ

Αον) Τμήμα Ἀδριανουπόλεως.

1 Καρὰ - Γιουσοῦφ. Κατὰ τὸν διωγμὸν ἐντὸς τῶν οἰκιῶν αὐτῶν οἱ Τούρκοι ἐφόνευσαν τὸν Κωνσταντῖνον Ἀθανασίου, τὸν Ἠλίαν Καλούδη καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Γεώργιον καὶ Βασίλειον Πέτρου. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου τούτου κατέφυγον εἰς Ἑλλάδα, πλὴν ὀλίγων οἰκογενειῶν παραμεινασῶν ἐν Ἀδριανουπόλει.

2 Μουσοῦλ - μπεϊλή. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν τοῦρκοὶ στρατιῶται ἐφόνευσαν ὀκτὼ χωρικοὺς καὶ ἔκαυσαν τὸν Ἀπόστολον Γεωργίου. Οἱ κάτοικοι ἐξαναγκασθέντες κατέφυγον εἰς Βουλγαρίαν.

3 Δεμιρ-Χανλή. Οἱ κάτοικοι ἀπηλάθησαν καὶ κατέφυγον εἰς Ἑλλάδα καὶ τινες εἰς Βουλγαρίαν. Εἰς τὸ χωρίον ἐγκαθιδρύθησαν πρόσφυγες τούρκοι ἐξ Ὀρτάκιοῦ τῆς Δ. Θράκης.

4 Ὀρταξή. Κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τὰ ἄτακτα τουρκικὰ σώματα ἐφόνευσαν τὸν Ἀναστάσιον Παντελῆ. Αἱ εἰς τοὺς ἔλληνας γερόμεναι ζημίαι ὑπὸ τῶν βουλγάρων καὶ τῶν Τούρκων εἶναι μέγισται. Τὸ χωρίον κατέφυγεν εἰς Ἑλλάδα πλὴν 65 οἰκογενειῶν παραμεινασῶν ἐν Ἀδριανουπόλει. Τὸ χωρίον ἐξεχωρήθη εἰς Τούρκους πρόσφυγας ἐκ τῆς Δ. Θράκης.

5 Ἀρναοῦτ-κιοῦ. Τὸ χωρίον τοῦτο κατεστράφη κατὰ τὸν πρῶτον βαλκανικὸν πόλεμον ὡς εὕρισκόμενον παρὰ τῷ ὁμωνύμῳ ὀχυρώματι. Οἱ κάτοικοι κατέφυγον εἰς Ἀδριανουπόλιν. Ἐν αὐτῷ ἐφονεύθη ὁ Γιαννάκης Ἀποστόλου.

6 Χηδῆρ-ἀγά. Οἰτοῦρκοι ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἐκτὸς ἄλλων κακώσεων ἔκαυσαν ἐπὶ τῆς πυρᾶς ζῶντας τὸν Πέτρον Τρίγκαν καὶ τὸν Ἀγγελον Ἥλτσιου καὶ μίαν γυναῖκα. Τὸ χωρίον μετὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἀπηλάθη εἰς Βουλγαρίαν.

7 Χάβαρις. Τὸ χωρίον κατὰ τὸν πρῶτον βαλκανικὸν πόλεμον εὐρεθὲν μετὰ δύο πυρῶν καὶ κείμενον πρὸ τῶν συρματοπλέκτων κατεστράφη τέλεον. Οἱ κάτοικοι ἐξεδιώχθησαν εἰς Βουλγαρίαν.

Βον) Τμήμα Χαφσᾶς.

8 Χαφσᾶ. Κατὰ τὴν προέλασιν τῶν τούρκων οἱ κάτοικοι ὑπέστησαν πολλὰς βιαιοπραγίας. Ὁ ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος παπᾶ Ἀναστάσιος καὶ ὁ διδάσκαλος τοῦ χωρίου ἐβασανίσθησαν φρικωδῶς, ἐσφάγη δὲ καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Ἰωάννου. Περί τοὺς 20 δαρέντες ἀνηλεῶς ἐφυλακίσθησαν, ἐξ αὐτῶν δὲ ἐξ τῆ 18 Σεπτεμβρίου 1913 ἀπηγχονίσθησαν ἐν Ἀδριανουπόλει, κατόπιν συκοφαντιῶν τῶν τούρκων συνοίκων. Κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1914 ἐξεδιώχθη τὸ χωρίον, τὸ πλείστον τῶν κατοίκων κατέφυγεν εἰς Ἑλλάδα, τὸ δὲ ὑπολειφθὲν διεσκορπίσθη ἀπὸ τὴν Ἀδριανουπόλιν.

9 Χάσκιοϊ. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἐφονεύθησαν ὁ Ἡλίας Ἰωάννου καὶ Γεώργιος Ἡλιάσκου. Ἐκ τῶν ὁμογε-
νῶν κατοίκων ἀπηλάθησαν ἄλλοι εἰς Βουλγαρίαν καὶ ἄλ-
λοι εἰς Ἑλλάδα.

10 Ἀμπαλάρ. Τὸ χωρίον τοῦτο κατέφυγεν εἰς Ἑλ-
λάδα. Αἱ ἐξακριβωθείσαι ζημίαι εἶνε ὑπέρογκοι. Τὸ χω-
ρίον παρεδόθη εἰς πρόσφυγας τούρκους ἐκ Βουλγαρίας.

11 Ὀλ-πασᾶ. Τὸ χωρίον, ἅμα τῇ ἀνακαταλήψει ὑπὸ
τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ἀπηλάθη εἰς Βουλγαρίαν, ἐξ ἧς
πολλοὶ κατόρθωσαν νὰ καταφύγωσιν εἰς Ἑλλάδα.

12 Ὀδμανλῆ. Ἄμα τῇ ἀνακαταλήψει ἀπηλάθη εἰς
Βουλγαρίαν, ἀφοῦ προηγουμένως ἐλήφθησαν περὶ τὰς 4 χ.
λιρῶν ἐκ τῶν κατοίκων. Ἐκ τῆς Βουλγαρίας πολλοὶ διε-
σώθησαν εἰς Ἑλλάδα. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἔλαβον χά-
ραν φόνοι καὶ ἀτιμώσεις.

13 Γκερδελί. Κατὰ τοῦ χωρίου τούτου αἱ ἐπιθέσεις
ἤρξαντο τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα (6 Ἀπριλίου), διὰ πυροβολι-
σμῶν καὶ βιαιοτήτων ἀνηκούστων, ὅτε ἐφονεύθησαν ὁ Δημή-
τριος Ἀθανασίου καὶ ὁ Ἰωάννης Γεωργίου. Ἄπαν τὸ χωρίον
ἀπηλάθη καὶ κατέφυγεν εἰς Ἑλλάδα, πλὴν οἰκογενειῶν τι-
νων καταφυγουσῶν εἰς τὸ παρὰ τὸ Βαβᾶ-ἔσκῃ χωρίον
Καράχαληλ τῆς ἐπαρχίας 40 Ἐκκλησιῶν.

14 Χεῖμπελέρ. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἐφονεύθη-
σαν 3, ἀφοῦ δὲ ἀφῆρέθησαν παρὰ τῶν κατοίκων περὶ τὰς
1500 λιρῶν ἀπηλάθησαν εἰς Βουλγαρίαν.

15 Μοδούλδζα. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἐφονεύθησαν
10 καὶ πάντες ὑπέστησαν φοβερὰς κακώσεις ἐκδιωχθέντες
εἰς Βουλγαρίαν. Ἐν τῷ χωρίῳ ἐγκατεστάθησαν τούρκοι
ἀθίγγανοι.

Γον) Τμήμα Βαβᾶ-Ἐσκί.

16 Βαβᾶ-Ἐσκί. Συνεπεῖα τῆς ἀφορήτου καταστάσεως
μέρος τῶν κατοίκων κατέφυγεν εἰς Ἑλλάδα, εἰς δὲ τὰς οἰκίας
αὐτῶν ἢ τουρκικὴ Κυβέρνησις ἐγκατέστησεν ἐνοπίους τούρ-
κους. Καὶ ἐνταῦθα ἀρπαγαὶ καὶ ἀφαιμάξεις χρηματικαὶ ἔλαβον
χώραν εἰς εὐρείαν κλίμακα.

17 Ἀλεπλῆ. Τὸ χωρίον τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν πρώτων δει-
νῶς παθόντων. Κατὰ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ
(εἰς τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον) ἐκάησαν 250 οἰκίαι καὶ ἐφονεύθη-
σαν ὑπὸ Τούρκων 109 χωρικοὶ διαφόρου φύλου καὶ ἡλικίας.
Ἐπυρπολήθησαν σιτηρὰ, 40 χιλ. κοιλὰ, ἐπιπλα ἀξίας 2
χιλ. λιρ. ὁ δὲ στρατὸς ἀφήρεσε 50 ζεύγη βοῶν μετὰ τῶν
ἀμαξῶν καὶ ἤρπασε 2 χιλ. πρόβατα. Ἐπὶ βουλγαροκρατίας
ἀνωκοδομήθη τὸ χωρίον ὑπὸ τῶν χωρικῶν, ὅποτε κατὰ τὸν
διωγμὸν ἐξεδιώχθη ἅπαν τὸ χωρίον καταφυγὸν εἰς Ἑλλάδα.
Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐσφάγησαν ὑπὸ Τούρκων ὁ Στέ-
φανος Γρίβας καὶ ἡ Φωτεινὴ Δημητρίου.

18 Κουμπουρλάρ. Κατελήφθη ὑπὸ τούρκων προσφύ-
γων ἐκ τῆς Δ. Θράκης, τῶν χριστιανῶν καταφυγόντων εἰς
Ἑλλάδα. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἐφιλοτιμήθησαν στρατὸς καὶ
βασιμποζοῦκοι νὰ ὑπερβῶσιν ἀλλήλους κατὰ τὴν ἀρπαγὴν
καὶ τὴν βιαιότητα, Ἐν αὐτῷ ἐφονεύθησαν 4 ἄνδρες ὑπὸ τῶν
βασιμποζοῦκων.

19 Γενί κιοϊ. Τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστη καὶ τὸ χωρίον
τοῦτο, τὸ ὁποῖον μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν κατοίκων εἰς Ἑλ-
λάδα παρεδόθη εἰς τούρκους πρόσφυγας τῆς Δ. Θράκης.

20 Λογάνδζα. Σήμερον κατοικεῖται ὑπὸ προσφύγων
Τούρκων τῆς περιφερείας Ὀρτάκιοϊ, αἱ δὲ πρώην κατοικοῦ-
σαι ἐν αὐτῷ 101 οἰκογένειαι κατέφυγον εἰς Ἑλλάδα. Ἡ ἐκ-
κλησία καὶ τὸ σχολεῖον τοῦ χωρίου τούτου εἶχον ἤδη καὶ

κατὰ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὁπότε καὶ ἐσφάγησαν 3 ἄνδρες, 2 γυναῖκες καὶ 4 παιδιά. Τότε εἶχε διαρπαγῆ ὑπὸ τούτου καὶ ὑπὸ βασιμποζούκων τὸ πλεῖστον τῆς κινήτης περιουσίας (18 χιλ. κοιλὰ σιτηρά, 2800 πρόβατα, 382 κτήνη καὶ τὰ λοιπά).

21 Ναδιρλί. Τῇ 4 Ἀπριλίου 1914 οἱ περιόικοι τούρκοι ἐπετέθησαν κατ' αὐτοῦ καὶ ἐφόνευσαν τὸν Θεοδόσιον Ἀλεξίου, τὸν Γεώργ. Θεοδώρου καὶ Δημήτρ. Γεωργίου καὶ ἄλλους τινὰς ἔξωθεν τοῦ χωρίου. Ἀφήρεσαν βία παρὰ τῶν χωρικῶν 310 λίρας διὰ χρέος δῆθεν πρὸς τὴν Γεωργικὴν Τράπεζαν καὶ 50 λίρας διὰ φόρον ὁδοποιίας, ἐξαναγκάζοντες συγχρόνως αὐτοὺς ὅπως ὑπὸ τὸ μαστίγιον ἐργάζονται εἰς κατασκευὴν δρόμων. Ἐν γένει αἱ κακώσεις καὶ οἱ δαρμοὶ ἀπερίγραπτοι, ἐφ' ᾧ τὸ χωρίον κακῶς ἔχον καὶ ὠθούμενον ἐξεπατρίσθη εἰς Ἑλλάδα, ἐγκατέστησε δὲ ἐν αὐτῷ ἡ Κυβέρνησις τούρκους ἐκ τοῦ παρακειμένου χωρίου Τσιφλιλί.

22 Ἰμάμ παζάρ. Τῇ 6 Ἀπριλίου 1914 ἐγένετο ἡ διὰ πυροβολισμοῦ ἐπίθεσις κατ' αὐτοῦ ἀκολουθουμένη ὑπὸ ἀρπαγῶν, κλοπῶν καὶ φόνων. Οἱ βασιβοζούκοι ἔσφαξαν τὸν Ἀθανάσιον Ἀναστασίου καὶ τὸν Γεώργιον Γρόση, ὁ δὲ Δημήτριος Εὐαγγέλου ἀπέθανεν ἐκ τοῦ τρόμου. Ἄπαν τὸ χωρίον μετηνάστευσεν εἰς Ἑλλάδα καὶ κατελήφθη ὑπὸ τῶν περιόικων τούρκων.

23 Κούλελι. Οἱ ἡμίσεις ἀπηλάθησαν εἰς Βουλγαρίαν οἱ δὲ λοιποὶ κατέφυγον ὅπου ἕκαστος ἠδυνήθη.

Δον) Τμήμα Λουλέ-Βουργάζ.

24. Λουλέ-Βουργάζ. Ὀλίγον μετὰ τὴν ἀνακατάληψιν τῆς Θράκης ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἔξω τῆς κομποπόλεως, ἐσφάγησαν δύο ἐκ Ραιδεστοῦ καὶ εἰς ἐκ Τουργοῦτ βέη. Τῇ 3ῃ Ἀπριλίου 1915 συλληφθεὶς ὁ Γεώργιος Τζίμιτρας ἐδάρη ἀνηλεῶς, ἀφηρέθησαν δὲ ἀπ' αὐτοῦ 360 λίραι, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ κυβερνητικοῦ ταμίου Τζομπάνογλου καὶ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῆς δεκάτης Ἀπουρραχμὰν βέη. Τῇ 4ῃ Ἀπριλίου ἰ. ἔ. ἐσφάγη ὁ πρόκριτος Θεόδωρος Κοτζάμπασης καὶ ἐφυλακίσθησαν οἱ δύο αὐτοῦ υἱοί. Τῇ 11ῃ Ἀπριλίου ἠπειλήθησαν οἱ πρόκριτοι Ζαχαρίας Κυριαζίδης καὶ Ἰωάννης Ἰγνατιάδης νὰ φύγωσι, διότι θὰ φονευθῶσι. Τῇ 27ῃ Ἀπριλίου ἐγένετο συστηματικὴ ἐπίθεσις κατὰ τῆς πόλεως· πυκνότατοι πυροβολισμοὶ ὑπ' ἀξιωματικῶν, κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων καὶ βασιμποζούκων ἠκούοντο καθ' ἐκάστην. Τῇ 3ῃ Ἰουλίου ἐσφάγη ὁ Χρυσοβέργης, ἡλικίας 35 ἐτῶν. Τῇ 6ῃ Ἰουλίου ἐπληρώθη ὁ Βεργούλης Σφαντζίκης. Τῇ 27ῃ Ἰουλίου ἠπειλήθη τὴν ζωὴν ὁ Κωνσταντῖνος Κυριαζίδης ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν ἐφέντη. Οὕτως αἱ αἱ ἀπειλαί, οἱ δαρμοί, αἱ ἀρπαγαὶ ἐλάμβανον χώραν καθ' ἐκάστην καὶ ἐκ τούτων προῆλθεν ὁ ἐκπατρισμὸς πολλῶν οικογενειῶν, ὧν τὰς οἰκίας, τοὺς ἀγροὺς καὶ πᾶσαν τὴν περιουσίαν κατέλαβεν ἡ Κυβέρνησις καὶ παρέδωκεν εἰς μουσουλμάνους πρόσφυγας.

25 Ἀϊβαλι. Ὁ ὑποχωρῶν τουρκικὸς στρατὸς (1912) ἐφόνευσε πολλοὺς κατοίκους, ἐν οἷς καὶ τὸν ὀγδοηκοντούτη Π' Λάζαρον. Κατὰ τὸ 1914 ἐτέθησαν εἰς ἐφαρμογὴν αἱ αὐταὶ μέθοδοι πρὸς ἐκφοβισμόν τοῦ χωρίου τούτου. Τῇ 4ῃ Φεβρουαρίου ἐσφάγη ὁ Καραγιαννάκης Γεώργιος, καίτοι δὲ ἡ Κυβέρνησις ἐγνώριζε τὸν δράστην, ὅμως συνέλαβεν πάντας τοὺς προκρίτους, δῆθεν πρὸς ἀνάκρισιν καὶ εἶτα διὰ τοῦ ἐκ

Λουλέ-Βουργαζ Γιουσούφ βέη, τοῦ Δζουρμῆ ἐφέντη, διευθυν-
τοῦ τοῦ κτηματολογίου, τοῦ Ὄσμὰν ἐφέντη, ἀρχηγοῦ τῆς χω-
ροφυλακῆς καὶ τοῦ Ἀδὲμ ἐφέντη, δημοσίου εἰσπράκτορος,
καὶ διὰ χωροφυλάκων καὶ βασιμποζούκων ἠνάγκασεν ἅπαν
τὸ χωρίον εἰς ἐκπατρισμόν, ὅπερ ὑπὸ ὀδυνηρὰς συνθήκας
ἀπῆλθε κατὰ Μάρτιον 1914 εἰς Ἑλλάδα. Οἰκίαι, ἀγροί, ἐπι-
πλα καὶ πᾶσα ἐν γένει ἡ περιουσία τῶν χωρικῶν παρεδόθη εἰς
μουσουλμάνους πρόσφυγας τῆς ἑλληνικῆς καὶ σερβικῆς
Μακεδονίας.

26. Τουρκοῦτ βέη. Τῇ 30 Μαρτίου ἐπολιορκήθη ὑπὸ
ἀτάκτων καὶ ἐντοπίων τούρκων. Τῇ 31 Μαρτίου ἐδάρη ὁ
ἱερεὺς τοῦ χωρίου Παπᾶ Γιαννάκης. Ἀπὸ τῆς 1—5 Ἀπρι-
λίου παρεβιάζοντο τακτικῶς καὶ διηρπάζοντο αἱ οἰκίαι, τῇ
7 Ἀπριλίου ἐβεβηλώθη ἡ ἐκκλησία. Συνεπεία τούτων, τὸ χω-
ρίον μετηνάστευσεν εἰς Ἑλλάδα.

Β'. ΤΑ ΕΙΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΝ ΠΕΡΙΕΛΘΟΝΤΑ ΧΩΡΙΑ

Δυνάμει τῆς τελευταίας τουρκοβουλγαρικῆς συνεννοή-
σεως παρεχωρήθησαν τῇ Βουλγαρίᾳ τὰ ἐκεῖθεν τοῦ Ἐβρου
κείμενα 19 χωρία τῆς Ἀδριανουπόλεως, κατοικούμενα ὑπὸ
ἀμιγροῦς ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ.

1 Σκούταρι. Ἐν αὐτῷ ἐτοποθετήθησαν ἐγκαίρως ὑπὸ
τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως 40 οἰκογένειαι τούρκων ἐξ Ὄ-
σμὰν Παζάρ τῆς παλαιᾶς Βουλγαρίας, καταληφθεισῶν ἰσα-
ρίθμων οἰκιῶν πρὸς ἐγκατάστασιν αὐτῶν. Τὸ χωρίον τοῦτο
ὑπέστη τὰ πάνδεινα κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν, ὅποτε ἐφο-

νεύθησαν ὁ Γεώργιος Ἀναστασίου καὶ ὁ Σωτήριος Ἀθα-
νασίου.

2 Πασσά-μαχαλέ. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἐκακώθη-
σαν καὶ ἐδάρησαν ἀνηλεῶς ὁ Παναγιώτης Ἀγγέλου, ὁ Σα-
ράντης Γεωργίου, ὁ Χρῆστος Ἀθανασίου, ὁ Παναγιώτης
Κωνσταντίνου, ὁ Ἀπόστολος Θεοχάρους καὶ ὁ Ἀθανάσιος
Κωνσταντίνου. Τὸ Σχολεῖον καὶ ἡ Ἐκκλησία εἶχον μετα-
βληθῆ ὀπὸ τῶν τούρκων εἰς σταύλους.

3 Μιχαλίτσι. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ κατὰ τὴν ἀνακα-
τάληψιν ἔλαβον χώραν φόνου, ἀτιμώσεις καὶ πᾶν εἶδος
βιαιότητος.

4 Φίκελι. Καὶ οἱ Ἕλληνες τοῦ χωρίου τούτου ἀπῆλ-
σαν τῶν ἀγαθῶν τῆς τουρκικῆς ἀνακαταλήψεως στερηθέντες
τῶν πάντων.

5 Δημητρίκιοϊ. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν αὐτοῦ ἤρ-
πάγησαν 500 πρόβατα, 1500 κοιλὰ κριθῆς, πρὸς δὲ ὑπε-
χρεώθησαν οἱ χωρικοὶ νὰ παρέχωσι καθ' ἐκάστην 3 χιλ.
ὄκ. ἄρτου. Ὁ δὲ ἀρχηγὸς τοῦ ἐκεῖ στρατιωτικοῦ σταθμοῦ
Χουσεῖν ἐφέντης καὶ ὁ ἀλβανὸς Μουσᾶς ἀπέσπασαν παρὰ
τῶν χωρικῶν 500 λίρας ἐξαναγκάσαντες συγχρόνως αὐ-
τοὺς, ἵνα κτίσωσι παρὰ τὸ χωρίον ἰδίαις δαπάναις στρα-
τῶνα ἀξίας 800 λιρῶν, μεταχειρισθέντες πρὸς τοῦτο τὸ
διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ σχολείου προωρισμένον ὑλικόν.

6 Καράμπαγ. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ὑπέστη καὶ
τὸ χωρίον τοῦτο τὰς συνήθεις βιαιότητας, ἐφονεύθη δὲ
καὶ ὁ Μαργαρίτης Ἀγγέλου.

7 Γιαλιά. Καὶ ἐνταῦθα ἔλαβον χώραν αἱ συνήθεις
βιαιότητες καὶ ἀρπαγαί.

8 Μπάρρα. Καὶ ἐνταῦθα ἐσημειώθησαν ζημίαι ἰδίως
εἰς ζωοκλοπὰς.

9 Μπές-τεπέ. Αἱ εἰς τὸ χωρίον τοῦτο γινόμεναι ζη-

μίας κατά την ανακατάληψιν εἶνε μεγάλαι. Τὸ σχολεῖον εἶχε μεταβληθῆ εἰς σταῦλον.

10 Κουμαρλί. Κατὰ τὴν ανακατάληψιν ἐφονεύθησαν ὁ Χρῆστος Ἰωάννου, ὁ Πέτρος Γκαλίπης, ὁ Ἰορδάνης Εὐαγγέλου καὶ ὁ Ἰωάννης Κωνσταντίνου. Οἱ δαρμοὶ εἶχον ἐπιταθῆ, αἱ δὲ ζημίαι ἀνῆλθον εἰς μέγα ποσόν.

11 Σαρίγεο. Αἱ εἰς τὸ χωρίον τοῦτο γενόμεναι ζημίαι ὑπολογίζονται εἰς ἄρκετὰ στρογγύλον ποσόν.

12 Μπεκτέσιδες. Κατὰ τὴν ανακατάληψιν ἐκτὸς τῶν ζημιῶν εἰς σιτηρά, ζῶα κλπ. ἐληστεύθη καὶ ἡ ἐκκλησία μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ἀφιερωμάτων.

13 Ρίζια. Τὸ χωρίον τοῦτο κατεστράφη τέλεον κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τοῦ βαλκανικοῦ πολέμου. Οἰκίαι, σχολεῖον καὶ ἐκκλησία ἐκάησαν ἢ ἀνεσκάφησαν ἐκ θεμελίων. Τοῦρκοι κομιταδζήδες συλλαβόντες τὸν μouxτάρην τοῦ χωρίου Κωνσταντίνου, ἀφοῦ ἐβασάνισαν αὐτὸν ποικιλοτρόπως, ἐκριζώσαντες τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ ἔρριψαν αὐτὸν ἐντὸς φρέατος. 16 οἰκογένειαι ἀπῆλθον εἰς Ἑλλάδα· κατόπιν ἐπανελημμένων ἐπιθέσεων τῶν περιοίκων τούρκων, κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1914.

14 Τσορέκ-κιοῖ. Τὸ λαμπρὸν καὶ πλούσιον τοῦτο χωρίον, εὐρεθὲν κατὰ τὸν βαλκανικὸν πόλεμον μεταξὺ δύο πυρῶν, ὑπέστη τὰ πάνδεινα. Οἱ κάτοικοι ἐκδιωχθέντες γυμνοὶ διεσκορπίσθησαν τῆδε κάκεισε πλανώμενοι· ἐσφάγησαν πολλοί· περιυβρίσθησαν γυναῖκες καὶ κοράσια, 25 δὲ κάτοικοι ἐρρίφθησαν εἰς τὸν Ἐβρον ἐκ μέρους τῶν ὑποχωρούντων Βουλγάρων. Μετὰ τὸν βαλκανικὸν πόλεμον τὸ χωρίον ἀνεκτίσθη, ἀλλὰ κατὰ τὴν ανακατάληψιν ἐδοκιμάσθη καὶ αὖθις ὑπὸ τῶν ἐπελαυνόντων, ὅποτε καὶ ἐφονεύθησαν ὁ Γρηγόριος Σωτηρίου ὁ Γιαννάκης Νικολάου καὶ ὁ Κωνσταντίνος Δημητρίου.

15 Δεμιρδέσιον. Τὸ χωρίον τοῦτο ἐδοκιμάσθη μεγά-

λως κατὰ τὴν ανακατάληψιν ὑπὸ ἀράβων στρατιωτῶν. Φόνοι, ἀτιμώσεις κορασιῶν καὶ πᾶν εἶδος βιαιότητος ἔλαβον χώραν ἐν αὐτῷ. Κατὰ Μάρτιον 1914 κάτοικοί τινες μετηνάστευσαν εἰς Ἑλλάδα.

16 Βοσνοχώριον. Κατὰ τὴν ανακατάληψιν ἐφονεύθησαν ὁ Δημήτριος Βάσογλους, ὁ Ἀπόστολος Ἀντωνίου καὶ ὁ Ἰωάννης Νικολάου. Τοῦρκοι ἐξ Ἀχῆρκοῖ ἀπήγαγον τὴν θυγατέρα καὶ τὴν νύμφην τοῦ Εὐαγγέλου Χατζῆ Νικολάου.

17 Καραγάτσιον. Καὶ τοῦτο ἐδοκιμάσθη μεγάλως κατὰ τὴν ανακατάληψιν ὑπὸ τε τῶν ἐπελαυνόντων τούρκων καὶ τῶν ὑποχωρούντων βουλγάρων, οὔτινες κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς ὑποχωρήσεως αὐτῶν συλλαβόντες 45 κατοίκους καὶ δέσαντες αὐτοὺς ἀνὰ δύο ἔρριψαν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἀπέπνιξαν, ἐνὸς μόνου σωθέντος, τοῦ ἐκ Κιγκίου Παντελῆ.

18 Μονσταφᾶ- Πασᾶ. Καὶ ἐν τῇ κωμοπόλει ταύτῃ ἦν θει ἐλληνικὴ κοινότης διατηροῦσα λαμπρὰν ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖα. Κατὰ τὸν πόλεμον ἐδοκιμάσθη καὶ αὕτη.

19 Μαράσια. Τὸ χωρίον τοῦτο κατεστράφη τέλεον κατὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον.

* * *

Ἐν τῇ πόλει τῆς Ἀδριανουπόλεως, τῇ ἔδρᾳ τῆς ἐπαρχίας, τὸ ἐλληνικὸν στοιχεῖον, ἐκτὸς ὑλικῶν ζημιῶν ἐξ ἐπιτάξεων καὶ ἐμποδίων πρὸς ἐμπορίαν, ἐδοκιμάσθη μεγάλως ὑπὸ πυρκαϊᾶς μετὰ τὴν ανακατάληψιν ἐκραγείσης καὶ καθ' ἣν ἐκάησαν ὀλόκληροι ἐλληνικαὶ συνοικίαι, τέσσαρες ναοὶ καὶ μία ἀστικὴ σχολή, ἀναρριπιζόντων τὸ

πῦρ δι' εὐφλέκτων ὑλῶν αὐτῶν τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων, τῶν πρὸς κατάσβεσιν δῆθεν σπευσάντων. Χαρακτηριστικὴ δὲ ἦν ἡ ἄστοργος ἀδιαφορία τῶν ἀρχῶν πρὸς τοὺς παθόντας ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς, διὸ καὶ πολλοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ζητήσωσι πόρον ζωῆς ἀλλαχοῦ.

Β'.

ΕΠΑΡΧΙΑ

ΣΑΡΑΝΤΑ—ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Πρώτη σχεδὸν ἡ ἐπαρχία αὕτη, ἀριθμοῦσα 12 κοινότητες καὶ πληθυσμὸν 25,427 ψυχῶν, ἐδέχθη τὰ πλήγματα τοῦ βουλγαρικοῦ πέλματος καὶ πρώτη αὕτη ἠσθάνθη τοὺς ἀπαισίους βαρβαρισμοὺς τῆς βουλγαρικῆς διοικήσεως. Διὰ τοῦτο ὅτε διεδόθη ἡ ἀνακατάληψις τῆς Θράκης ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἅπας ὁ ὁμογενὴς πληθυσμὸς τῆς ἐπαρχίας μετ' ἀνακουφίσεως ἀνέμενε τὴν τούρκικὴν διοίκησιν. Ἄλλ' ἠπατήθη οἰκτρῶς ὀρδαὶ στρατολογηθεῖσαι ἐκ τῆς τελευταίας κοινωνικῆς ὑποστάθμης καὶ κατακλύσασαι καὶ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, προέβαινον εἰς πᾶν εἶδος βιαιότητος καὶ κακουργίας ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν ἀρχηγῶν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ ἐπιχειρούντων ἐπὶ τοῖς γενομένοις. Ἀργότερον δὲ καὶ αὕτη ἡ ἐπισήμως

καὶ ὀριστικῶς ἐγκατασταθεῖσα πολιτικὴ διοίκησις ἐπεδίωξε κατὰ τρόπον σαφῆ καὶ προεσχεδιασμένον τὴν κατ' ἄτομα καὶ καθ' ὀμάδας ἐξόντωσιν τοῦ ἐλληνικοῦ στοιχείου, μέχρις οὗ λαβοῦσα ἀνὰ χεῖρας τὸ μαστίγιον καὶ τὴν μάχαιραν ἤρξατο τῆς ἀπηνουῶς ἐκδιώξεως τῶν ἐλληνικῶν κοινοτήτων.

1 Κουρούδере. Τῆ 25 Μαρτίου 1913 ἀπηλάθησαν κάτοικοί τινες εἰς Βουλγαρίαν καὶ μεταξὺ ἄλλων ὁ ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος Γεώργιος Διονυσίου μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ. Τῆ 27 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἄτακτα στίφη ὀπλισμένων τούρκων εἰσελθόντα εἰς τὸ χωρίον ἀπεγύμνωσαν καθ' ὅλοκληρίαν τὰς γυναῖκας πρὸς ἐκφοβισμόν τῶν κατοίκων καὶ ἠτίμασαν πολλὰς ἐξ αὐτῶν. Τὸ χωρίον ἐτρομοκρατήθη διακοπίσεως ἐπὶ τινὰς ἡμέρας τῆς συγκοινωνίας αὐτοῦ μετὰ τῶν γειτνιαζόντων χωρίων. Τῆ 1η Ἀπριλίου ἐφονεύθησαν ὑπὸ τούρκων μεταξὺ Σκοποῦ καὶ Κουρούδере ὁ Γεώργιος Διογένους, ὁ Χρῆστος Στυλιανοῦ καὶ ὁ Νικόλαος Χρήστου. Αὐθημερὸν δὲ ἐλελητήθη τὸ χωρίον οἱ δὲ χριστιανοὶ φοβηθέντες κατέφυγον εἰς τὰ ὄρη. Τῆ 5 Ἀπριλίου ἐξηναγκάσθη νὰ ἐκπατρισθῆ.

2 Κογιούνδере καὶ

3 Εὐκάρουον. Ἀμφότερα τὰ χωρία ταῦτα μετὰ πολλὰ δεινοπαθήματα ἐξεπατρίσθησαν κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1914.

4 Γιανδζικλάρ. Περὶ τὰ τέλη Μαρτίου πολυάριθμοι τούρκοι πρόσφυγες καὶ κάτοικοι παρακειμένων χωρίων, ἔνοπλοι καὶ ροπαλοφόροι, ἐξηνάγκασαν τοὺς κατοίκους εἰς ἐκπατρισμόν.

5 Σκοπός. Ἡ κωμόπολις αὕτη ἅμα τῆ ἀνακατάληψι τῆς Θράκης ἐδοκιμάσθη δεινῶς. Τῆ 17 Ἰουλίου 1913 τουρκικὸς στρατὸς καὶ τούρκοι μετανάσται διήρπασαν τὰ ζῶα, τὰ γεννήματα, τὰ ἔπιπλα καὶ τὰς ἀμάξας τῶν κατοίκων. Τῆ 9η Μαρτίου 1914 ἐσφάγη ὑπὸ τούρκων παρὰ τὸ χωρίον Κουρούδере ὁ Γεώργιος Λαμπῆ Χαλβαδζής, μικρέμπορος καὶ

τῇ 13 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ μουδὶρης τῆς κωμοπόλεως Μουνιρ βέης ἐξηνάγκαζε τοὺς κατοίκους ὅπως πληρώσωσι βαρεῖς φόρους ὑπὲρ τοῦ τουρκικοῦ στόλου, ἐγκαταστάσεως τηλεφώνου, ἐπιπλώσεως σταθμοῦ χωροφυλακῆς, συστάσεως δημαρχιακοῦ κήπου καὶ ἐπιδιορθώσεως ὁδῶν. Τῇ 24 Ἀπριλίου ἰ. ἔ. ἄνευ αἰτίας συλληφθέντες ἀπεστάλησαν καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακὰς Ἀδριανουπόλεως ἐπὶ τῶν προκρίτων (Σίμος Σιμόπουλος, Ἀρχιμήδης Οἰκονομίδης, Γιαννάκος Ἡλιόγλους, Εὐρυπίδης Χαδζῆ Ἀνέστη, Λεωνίδας Κιρατζόγλους, Ἀλέξανδρος Τζαχίλης καὶ Πολυχρόνης Σκιουγενῆς). Τῇ 21 7)βρίου ἰ. ἔ. ἐπεβλήθη τῇ κοινότητι καταναγκαστικὸς ἔρανος ἐκ 1000 λιρῶν ὑπὲρ τῆς Ἐρυθρᾶς Ἡμισελήνου καὶ τῆς Ἐθνικῆς ἀμύνης.

Τῇ 5η 7)βρίου 1915 ἡ κωμόπολις εὐρέθη πολιορκημένη ὑπὸ χωροφυλάκων καὶ 200 ἄλλων τούρκων, διατελούντων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ πρό τινος καιροῦ ἀρχηγοῦ τῆς χωροφυλακῆς Νικομηδείας Γιουσούφ βέη. Ἡ ἐκ τῆς κωμοπόλεως ἐξοδος ἀπηγορεύθη αὐστηρῶς, ἐδόθησαν δὲ διαταγαὶ ὅπως οἱ κάτοικοι ὦσιν ἔτοιμοι πρὸς ἀναχώρησιν. Τὴν ἐπιούσαν ὁ διδάσκαλος Σίμος Σιμόπουλος συλληφθεὶς ἀπάγεται ὑπὸ δύο τούρκων προσφύγων, ἐν Σκοπῶ ἐγκατεστημένων, καὶ ἐπινεύσει τῶν ἀρχῶν σφάζεται ὡς ἀρνίον εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς τετάρτου τῆς ὥρας, ἔξω τῆς κωμοπόλεως, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς Γένναν. Τὸν ἀτυχῆ διδάσκαλον ἐπακολουθεῖ ὁ ἱερεὺς Παπᾶ Κυριάκος Κωνσταντόπουλος ἐγκλεισθεὶς αὐθιμερὸν εἰς ὑπόγειον καὶ νοσηρὰν φυλακὴν, ἐν ᾗ ἐκρατήθη ἐπὶ πέντε ἡμέρας ἄνευ τροφῆς καὶ ὕδατος ὑποστὰς μαρτυρικώτατα τὰ ἀπερίγραπτα τῆς βαρβαρότητος βασανιστήρια. Ἐπὶ πέντε ἡμέρας ὠργιάζον κυριολεκτικῶς οἷτε ἐπίσημοι καὶ οἱ ἰδιῶται τούρκοι εἰς βάρος τῶν δυστυχῶν κατοίκων διαπράξαντες πᾶν εἶδος βασανισμοῦ καὶ ἀποσπᾶσαντες ποσὸν πλεόν τῶν τριῶν χιλ. λιρῶν. Τῇ 10ῃ Σεπτεμβρίου ἰ. ἔ. ἡ κωμόπολις ἐκδιώκεται, προσκαλοῦνται δὲ ὀνομαστὶ καὶ κρατοῦνται ὁ Ἀριστόδημος Κωνσταντόπουλος (διδάσκαλος),

ὁ Ζαφεῖριος Ζαφειριάδης (φαρμακοποιός), ὁ Θεόδωρος Κοκκάλας (ἔμπορος), ὁ Πελοπίδας Βαβιδζανίδης (διδάσκαλος) καὶ ὁ φυλακισθεὶς Παπᾶ Κυριάκος. Πάντες οὗτοι ἔσχον τὴν τύχην τοῦ ταλαιπώρου Σιμοπούλου, μετὰ μόνης τῆς φρικώδους διαφορᾶς ὅτι ἐτάφησαν ζῶντες, ἀφοῦ προηγουμένως ἐξηναγκάσθησαν ὑπὸ τῆς κακούργου σπείρας ὅπως οἱ ἴδιοι ἀρύξωσι τοὺς τάφους αὐτῶν. Ἡ ἐκδιωχθεῖσα κωμόπολις ἀφίκετο εἰς Ἡράκλειαν τῆς Προποντίδος, ἐνθα ὁ μουδὶρης Ριζᾶ βέης ἀπεγύμνου καὶ ἐφορολόγει αὐτοὺς κατὰ τρόπον ἀπάνθρωπον. Μετὰ δύο περίπου μηνῶν διαμονὴν ἐν Ἡρακλείᾳ, Σουλτὰν Τσιφλικίῳ καὶ Ὁμούρτζα, ἐπετράπη εἰς τοὺς παραμείναντας ὅπως μεταβῶσι καὶ διαχειμᾶσωσιν εἰς Τυρολόην, ἐνῶ πολλοὶ ἄλλοι ὀλίγον πρότερον ἐξαναγκασθέντες διεπεραιώθησαν εἰς τὴν ἀντίπεραν ἀσιατικὴν ὁχθρῆν.

6 Σκεπαστός. Οἱ τούρκοι διέπραττον πᾶν ὅ,τι ἡδύνατο νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀποθάρρυνσιν τῶν κατοίκων. Οἱ ἀνηλεεῖς δαρμοὶ καὶ αἱ συνεχεῖς διαρπαγαὶ ἦσαν εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν. Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1914 ἐλθόντες ἐκ Σαρακίνης καὶ τῶν περιχώρων 500 περίπου τούρκοι Μακεδόνες περιεκύκλωσαν τὴν κωμόπολιν ζητοῦντες τὴν ἄμεσον μετανάστευσιν τῶν κατοίκων. Πρὸ πάντων δὲ ὑπάλληλοι τῆς γεωργικῆς Τραπεζῆς ἔπαιζον ρόλον ἐπονεϊδιστον πωλοῦντες διάφορα ἀντικείμενα τῶν χριστιανῶν εἰς Τούρκους. Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1914 ὁ μουδὶρης Σαρακίνης Ταχσὶν βέης εἰσέπραξε βία ἀπὸ γεωργῶν περίπου 40 χιλ. ὀκ. δημητριακῶν, τὰ ὁποῖα δι' ἀμαξῶν σταλέντα εἰς Βιζύην διενεμήθησαν εἰς τούρκους πρόσφυγας. Ἀπὸ τῆς ἀνακαταλήψεως μέχρι τοῦ διωγμοῦ τῆς κωμοπόλεως ἐδολοφουήθησαν ἀγριώτατα ἀνὰ τοὺς ἀγροὺς 14 ἄτομα, ὁ δὲ Δημήτριος Ι. Λαγοθετίδης ἐδολοφονήθη ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ, ἐν αὐτῇ τῇ Βιζύῃ, ἔδρα ὑποδιοικητοῦ. Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1915 οἱ κάτοικοι ἀπογυμνωθέντες τῶν περιουσιῶν αὐτῶν καὶ ἐκδιωχθέντες ἀφίκοντο μετὰ τετραήμερον ὁδοπορίαν

εις Ἡράκλειαν, ὁπόθεν πλείστοι διεπεραιώθησαν δι' ἀκατίων καὶ λέμβων εἰς τὴν ἀσιατικὴν παραλίαν ἐγκατασταθέντες εἰς τὰς περιφερείας Βαλῆ κεςέρ καὶ Ἀδᾶ παζάρ.

7 Σκόπελος. Καὶ ἡ κωμόπολις αὕτη ἤδη ἀπὸ τῆς ἀνακαταλήψεως τῶν μερῶν ἐκείνων ὑφίστατο τὰ πάνδεινα ἐκ μέρους τῶν προσφύγων μουσουλμάνων εἰς βαθμὸν, ὥστε νὰ σκέπτηται τὸν ἐκπατρισμὸν αὐτῆς. Ἡ κατάσταση αὐτῆ ἐπεδεινώθη ἀργότερον, ὅτε καὶ ἐξηναγκάσθη νὰ ὑποστῇ τὴν τύχην τῶν ἄλλων κοινοτήτων ἐκδιωχθεῖσα κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1915.

8 Πέτρα. Παρόμοια συνέβησαν καὶ ἐνταῦθα. Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1914 τοῦρκοι πρόσφυγες περικυκλώσαντες τὸ χωρίον ἐπίεζον τοὺς κατοίκους πρὸς μετανάστευσιν. Κατ' Ἀπρίλιον ἰ. ἔ. ὑπάλληλοι τῆς Γεωργικῆς Τραπέζης κατέσχον πάντα καθόλου τὰ ζῶα τῶν κατοίκων. Κατὰ 7)βριον τοῦ 1915 τὸ χωρίον διεσκορπίσθη.

Ἄλλὰ καὶ αἱ παραμείναςαι κοινότητες τῆς ἐπαρχίας ἐδοκίμασαν ἐπίσης ὅσα ἡ τυραννικὴ καὶ ἀπάνθρωπος διοίκησις τοῦ τουρκαλβανοῦ διοικητοῦ Σαράντα Ἐκκλησιῶν Χαϊδάρ βέη ἠδύνατο νὰ ἐφεύρη καὶ διὰ τῶν ὀργάνων αὐτοῦ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν. Ἐξησκέιτο μία ἀδιάκοπος καὶ συστηματικὴ τρομοκρατία ἐπὶ τῶν ὁμογενῶν τούτων κοινοτήτων, ὡς ἐκ θαύματος διαφυγουσῶν τὸν τέλειον καὶ ὀριστικὸν ἐκπατρισμὸν. Ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις διήλθον ἡμέρας τρόμου κατὰ τὸν χρόνον τῆς ὑποχωρήσεως τῶν Βουλγάρων καὶ τῆς ἐπανόδου τῶν τούρκων, ὅτε ἠπειλείτο γενικὴ σφαγὴ ὑπὸ τῶν πρώτων, διεπράττοντο δὲ πολλαὶ διαρπαγαὶ καὶ βιαιότητες ἐκ μέρους τῶν δευτέρων. Ἀργότερον πλείστοι μουσουλμάνοι πρόσφυγες ἐπανελθόντες καὶ εὐρόντες τὰς οἰκίας αὐτῶν κατεδαφισθείσας ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατέσχον οἰκειοποιηθέντες τὰς οἰκίας τῶν ἡμετέρων, τῆς ἐπιτοπίου ἀρχῆς ἀπαθῶς θεωμένης ταῦτα. Ἡ πόλις Σαράντα Ἐκκλησιῶν, κατὰ τὸ διάστημα τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ

πολέμου, ὑπῆρξε σοβαρὸς στόχος τῆς Νεοτουρκικῆς πολιτικῆς, ἐπιζητούσης παντὶ τρόπῳ τὴν διάλυσιν αὐτῆς.

Ἐν Γέννα τῇ 18 Μαρτίου 1914 ἐγκατεστάθησαν 350 οἰκογένειαι τούρκων προσφύγων παντοιοτρόπως πιεζόντων τοὺς ἡμετέρους τῇ 4 Ἀπριλίου ἰ. ἔ. οἱ ἀρμόδιοι κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι ἐζήτησαν ἐντὸς 24 ὥρων τὴν καταβολὴν τῶν πρὸς τὸ Κράτος χρεῶν τῶν κατοίκων, οἱ δὲ ὑπάλληλοι τῆς Γεωργικῆς Τραπέζης ἐζήτησαν 1700 λίρας, ἐξ ὧν 800 ὄφειλον οἱ μεταναστεύσαντες Βούλγαροι. Τὸ παρὰ τὴν κωμόπολιν ἐκκλησιδίων τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς συληθὲν ἐβέβηλώθη. Ὁ Κωνσταντῖνος Μιχαὴλ ἀπηλάθη οἰκογενειακῶς. Τῇ 8 Μαΐου ἰ. ἔ. τοῦρκοι πρόσφυγες ἐφόνευσαν ἐν τῇ κωμοπόλει τὸν Ἀθανάσιον Πεῖτζήν, τῇ δὲ 8 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τὸν Ἰωάννην Κεφάλαν μεταξύ Γέννας καὶ Βουνάρ-Χισάρ.

Ἐν γένει ἡ κωμόπολις αὕτη ἐτρομοκρατήθη ὅπως ἰδιαιτέρως, προκηρύξεις δὲ φέρουσαι τὴν ἐπιγραφὴν: «**Ὁ Πρόεδρος τοῦ Κομιτάτου**» ἐρρίπτοντο συχνάκις εἰς πολλὰς οἰκίας. Μία τῶν προκηρύξεων τούτων ἔλεγεν: «**Ἡ σηκώνεσθε καὶ φεύγετε ἀπ' ἐδῶ, ἡ ὅλους σᾶς σφάζομεν. Μέχρι τέλους μιᾶς ἐβδομάδος νὰ μὴ ἴδωμεν κανένα ἀπὸ σᾶς. Ἄν κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν μας σᾶς ἐπανεύρωμεν, θὰ σᾶς κάμωμεν κακόν. Αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ ἐννοήσητε**». Αἱ προκηρύξεις αὗται ἔφερον ὡς σῆμα τὴν ἡμισέληνον, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀνεγινώσκοντο αἱ λέξεις «**Παδισαχήμ τσοκ Γιασᾶ**» (=Ζήτω ὁ αὐτοκράτωρ μας).

Βουνάο-Χισάρ. Τῇ 1 Ἀπριλίου 1914 διηρπάγησαν πάντα τὰ κτήνη ὑπὸ τουρκαλβανῶν τῇ 11 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, διαταγῇ τοῦ μουδέρου, οἱ κάτοικοι ἐδάρησαν καὶ ἐκακοποιήθησαν ὡς μὴ θέλοντες νὰ δεχθῶσι τούρκους πρόσφυγας.

Ἡ κοινότης **Καρά-Χαλίλ**, κατόπιν ἀγρίας καὶ ἐνόπλου ἐπιθέσεως τούρκων περιοίκων μεταναστεύσασα διε-

σκορπίσθη ἀνά τὰς Σαράντα. Ἐκκλησίας, μόλις δὲ καὶ μετὰ βίας κατωρθώθη ἀργότερον ἢ παλινοστήσεις αὐτῆς.

Γ.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΙΑΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

Ἡ ἐπαρχία αὕτη περιλαμβάνουσα 53 ἐν ὄλῳ κοινότητας καὶ ὁμογενῆ πληθυσμὸν 51136, διήλθεν ὅλας τὰς φάσεις τοῦ βαλκανικοῦ πολέμου ὑποστᾶσα πολλὰς βιαιότητες, κακώσεις, ἀρπαγὰς καὶ λεηλασίας ἐκ μέρους τῶν κομιτατζήδων βουλγάρων, τοῦ τακτικοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ, τοῦ ὑποχωροῦντος τουρκικοῦ τοιοῦτου καὶ τοῦ ἀνακαταλαβόντος καὶ πάλιν μέρος τῆς ἐπαρχίας τουρκικοῦ στρατοῦ. Ἰδίως τὸ ἐκ Λαζῶν ἐθελοντῶν τάγμα κατὰ τὴν ὑποχώρησιν αὐτοῦ ἐλεηλάτησε καὶ κατέστρεψε τὰ χωρία Τατάρκιοι, Καρασακλή, Καρακάσιμ, Βουλγάρκιοι, Ἐσκίκιοι καὶ Κορνοφωλεάν καὶ ἄλλα καὶ πυρπολήσαν κατὰ τὸ ἥμισυ τὴν ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ χωρίῳ ἱερὰν μονὴν τῶν Ἰβήρων κατεκρεοῦργησε τὸν ἡγούμενον αὐτῆς ἱερομ. Πορφύριον ὡς καὶ ἕτερον τινα μοναχὸν, ὀνόματι Νεόφυτον.

Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἢ αὐτῇ τύχῃ καὶ χείρων ἀνέμενε

τὴν ἐπαρχίαν. Ἐν πᾶσι τοῖς χωρίοις διενηργοῦντο ποικίλης φύσεως πιέσεις καὶ βιαιοπραγίαι, ἐγκαταστάσεις μουσουλμάνων ἐντὸς χριστιανικῶν οἰκιῶν, καταλήψεις ἀγρῶν καὶ μωροκήπων, ἀγγαρεῖαι πρὸς κατασκευὴν δημοσίων δρόμων καὶ καλλιέργειαν τῶν διὰ τοὺς τούρκους πρόσφυγας προορισθέντων μερῶν, κλοπαὶ ζώων κλπ.

Ἄλλὰ καὶ φόνοι δὲν ἐσπάνιζον. Περὶ τὰ τέλη Μαρτίου τοῦ 1914 τούρκοι ἐκ τῶν ἐν τῷ ἐκκενωθέντι βουλγαρικῷ χωρίῳ Καρὰ κλησε ἐγκατεστημένων τοιοῦτων εἰσελθόντες εἰς τὸ ἐν Τσαουσλῆ παντοπωλεῖον τοῦ Δημητρίου Κατσίκα, ἐπλήγωσαν βαρέως αὐτὸν, ἐφόνευσαν τὸν συγγενῆ αὐτοῦ Σταῦρον Νεράντζη καὶ ἐπυροβόλησαν τρεῖς, ἄλλ' ἀνεπιτυχῶς, κατὰ τοῦ ἱερέως τοῦ χωρίου Παπᾶ Χριστοφόρου. Τῇ 31 Μαρτίου ἰ. ἔ. ἐφονεύθη ἐν Τοκμάκιοι ὑπὸ τούρκων προσφύγων ὁ 17ετῆς νεανίας Δημήτριος Ἰωάννου. Περὶ τὰ μέσα Ἀπριλίου ἰ. ἔ. ἐσφάγησαν ὑπὸ τούρκων ἐν Κουφούβουνῳ ὁ μουχτάρης τοῦ χωρίου Ἀδάμ καὶ ὁ ἐκ Διδυμοτείχου κουρεὺς Χρῆστος, τὰ δὲ τέκνα τοῦ πρώτου, ἡλικίας 20—22 ἐτῶν, ἀπαχθέντα ὑπὸ τῶν αὐτῶν κακούργων ἐφονεύθησαν, καὶ τοῦ μὲν ἑνὸς ἐκόπη διὰ μαχαίρας ὁ λαιμὸς, τοῦ δ' ἑτέρου διετρύθη ἡ κοιλία, ἀμφοτέρων δὲ τὰ πτώματα, σεσηπότα ἤδη, εὔρέθησαν τῇ 23 Ἀπριλίου ἰ. ἔ. παρὰ τὸ ὡς ἄνω χωρίον, ἐν τῇ θέσει Κούμια.

Τὰ χωρία Ἰμβλινδίνιον, Σκουρτοχώρι, Τσομπανλί καὶ Κουφόβουνο ἐπιέσθησαν καὶ ἐλεηλατήθησαν κατὰ τρόπον ἀφάνταστον. Εἰς τὸ τέως καταστραφέν Ἀζατλί, τὸ ἡμίκαυστον Καρακασῆμ καὶ τὸ πολλὰ παθὸν Τατάρκιοι ἀπεστάλθηκαν πρόσφυγες Πομάκοι καὶ Ἀλβανοὶ πρὸς ἐγκαταστάσιν. Ἐνεκα τούτου οἱ ὁμογενεῖς κάτοικοι τῶν χωρίων τούτων, τοῦ χωρίου Καπουτζῆ καὶ μέγα μέρος τῆς κωμπόλεως Κιουπλή μετηνάστευσαν εἰς Ἑλλάδα μέσον Δεδεάγατς. Τὸ αὐτὸ ἐπραξε καὶ ἡ πολυπαθὴς Μαδρίτσα καὶ

σχεδόν πάντα τὰ εἰς τὴν Βουλγαρίαν παραχωρηθέντα ἑλληνικὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας.

Διὰ τῆς ὑπογραφῆς τῆς τουρκοβουλγαρικῆς συνθήκης πάντα τὰ ἐκείθεν τοῦ Ἑβρου, ὡς καὶ τὰ παρὰ τὴν ἀριστερὰν αὐτοῦ ὄχθην τέσσαρα ἕτερα χωρία (Κιουπλή, Ψαθάδες, Ζαλουφάκη καὶ Κουστῆ) παρεχωρήθησαν εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἢ δὲ τύχη αὐτῶν καὶ ἰὸ κατάντημα ὑπῆρξεν οἰκτρὸν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Τὸ τμήμα Σουφλίου ἐντελῶς ἐξεκενώθη, τὸ δὲ τμήμα Διδυμοτείχου ἐν πολλοῖς ἐρημώθη, τῶν ἐκκλησιῶν καὶ σχολῶν καταληφθεισῶν ὑπὸ τῆς βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως, τῶν δὲ ὑπολειφθέντων ὀλίγων ὁμογενῶν πιεζομένων παντοιοτρόπως εἰς ἀπάρνησιν τοῦ ἐθνισμοῦ αὐτῶν.

Τὰ ἐντεῦθεν τοῦ Ἑβρου καὶ ἐπὶ τουρκικοῦ ἐδάφους ὑπολειφθέντα χωρία τῆς ἐπαρχίας εἶναι 16 τὸν ἀριθμὸν.

Αον) Τὰ ἐκδιωχθέντα χωρία πρὸ τοῦ 1914.

1 Μέγα Ζαλούφι. Τὸ χωρίον τοῦτο ὑπέστη πολλὰς κακώσεις κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν, ὅποτε ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν ἐπελαυνόντων περὶ τοὺς 130· τὰ 5]6 σχεδόν τοῦ χωρίου ἐξαναγκασθέντα μετηνάστευσαν εἰς Βουλγαρίαν.

2 Ἀσλάνι. Τὰ 4]5 τοῦ χωρίου κατέφυγον εἰς Ἑλλάδα καὶ Βουλγαρίαν.

3 Σαραπλάρ, 4 Καράκασημ καὶ

5 Ἀζατλή. Ἐκδιωχθέντα κατέφυγον εἰς Βουλγαρίαν. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἐφονεύθησαν 70 κάτοικοι Ἀζατλή.

Βον) Τὰ μετατοπισθέντα κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον χωρία.

Καράϊλε, Κούργι, Καράμτζα, Πασᾶ Γενιδζέ, Λουλῆ, Γιαοῦπ, Τσαλή, Ἑσκίκιοϊ, Καβακλή, Τσιφλικάκι καὶ Δογαντζή. Τὰ χωρία ταῦτα ὑπαγόμενα εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Μακρᾶς Γεφύρας, ἐξετοπίσθησαν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1915 διασκορπισθέντα ἀνὰ τὴν ὑποδιοίκησιν Μαλγάρων.

Δ.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΙΝΟΥ

Ἡ ἐπαρχία αὕτη, ἀπαρτιζομένη ἐκ δύο τμημάτων: Αἴνου καὶ Δεδὲ ἀγάτς, περιλαμβάνει 17 κοινότητας καὶ πληθυσμὸν 10057 ὁμογενῶν. Αἱ ἐκ τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου ἀνωμαλῖαι ἐδημιούργησαν ἐν αὐτῇ κατάστασιν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀξιοθρήνητον. Ἐπὶ ἔτος καὶ πλέον ὁ ὁμογενὴς πληθυσμὸς τῆς ἐπαρχίας, βαστάσας ἄνω τῶν πέντε κυριαρχίας (τουρκικὴν, τὴν τῶν κομιτατζήδων, βουλγαρικὴν, ἑλληνικὴν, αὐτονομικὴν, καὶ πάλιν βουλγαρικὴν διὰ τὸ τμήμα Δεδὲ ἀγάτς καὶ τουρκικὴν διὰ τὸ τῆς Αἴνου) ἐδοκίμασε πολλὰς πικρίας καὶ ἐπάλαισε πρὸς διάσωσιν τῆς ζωῆς καὶ τῆς τιμῆς αὐτοῦ.

Ἡ συστηματικὴ μισελληνικὴ δρᾶσις καὶ ἐνέργεια τῆς βουλγαρικῆς κατοχῆς καὶ ἰδίως τῆς ἀνακατοχῆς ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε νὰ ἐπιφέρῃ ἐντὸς ὠρισμένου χρόνου τὸν παντελῆ ἐθνικὸν μαρασμόν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξασκηθεῖσα ὑπὸ τῶν βουλγάρων τρομοκρατία δὲν καθυστέρησε. Λόγοι γεωγραφικοῦ στρατιωτικοῦ καὶ ἐθνολογικοῦ συνηγοροῦντες ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς ἐπικαίρου ταύτης ἐπαρχίας εἰς ὠρισμένον ὄμιλον, ἀπεμάκρυναν πρὸς στιγμὴν τοὺς βουλγάρους ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῇ κυριαρχίας· ἀλλ' ὅτε, βουλῇ καὶ ἐπινεύσει τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, ἐπέτυχον οἱ βούλγαροι ὅπως πατήσωσι καὶ πάλιν τὸν πόδα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πόλεως Δεδὲ ἀγάτς,

τότε δὴ τότε ἐξεδηλώθη ὁ φανατισμὸς αὐτῶν ἐναντίον παντὸς ὅ,τι ἑλληνικοῦ καὶ αἱ βιαιότητες καὶ φρικαλεότητες αὐτῶν διενηργοῦντο ἐν ὅλῃ τῇ εἰδεχθεῖ ὄψει καὶ ἐξελίξει. Τὰ ὄσια καὶ ἱερὰ παρεβιάσθησαν, τὰ σχολεῖα ἐκλείσθησαν, τὰ καταστήματα ἐληλατήθησαν, τὸ ἐμπόριον ἐμαράνθη, πᾶσα καθόλου οἰκονομικὴ ζωὴ ἐξέλιπε καί, ὡς κορυφῶμα τῶν βουλγαρισμῶν τούτων, ἐπέκηρύσσετο ἡ κεφαλὴ τοῦ Μητροπολίτου Αἴνου Ἰωακείμ, αὐτοῦ τούτου τοῦ διασώσαντος κατὰ τὴν αὐτονομικὴν ἐποχὴν πολλὰς χιλιάδας βουλγάρων ἐκ τῆς μουσουλμανικῆς ἀντεκδικήσεως.

Ἦδη ἡ πόλις καὶ τὸ τμήμα Δεδὲ ἀγάτς εἶνε παντελῶς ἔρημον κατοίκων ὁμογενῶν, πάντων οὕτως ἢ ἄλλως ἐξαναγκασθέντων ὅπως μεταναστεύσωσιν εἰς Ἑλλάδα. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ καταστροφὴ τοῦ τμήματος τούτου ἤρξατο κατὰ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὅποτε ἡ στρατιὰ τοῦ Γιαβέρ πασᾶ ἔκαυσε τὸ χωρίον Ρουμτζοῦκι διασκορπίσασα τοὺς κατοίκους αὐτοῦ, ἐληλάτησε δὲ καὶ τὴν ἀγορὰν Σερρῶν φονεύσασα συγχρόνως καὶ πολλούς. Συνεπληρώθη ὁμως ἡ καταστροφὴ αὕτη ἐπὶ τῆς βουλγαροκρατίας.

Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν τῆς Θράκης τὸ μικρὸν τῆς Αἴνου τμήμα ὑπέστη πολλὰς βιαιότητας καὶ κακώσεις ἐκ μέρους τῶν τούρκων. Πολλοὶ τῶν κατοίκων ἐδάρησαν ἀνηλεῶς, ἕτεροι ὄλως ἀδίκως ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακὰς ἀποφυλακισθέντες μόνον κατόπιν δραστηρίων ἐνεργειῶν τῆς Μητροπόλεως, πάντες δ' ἠγγαρεύοντο μέχρι βαθμοῦ ἀφορήτου. Ἀργότερον δὲ ὁ ἄγριος τοῦ διωγμοῦ ἄνεμος ἤρξατο νὰ πνέῃ καὶ εἰς ὀλόκληρον τὸ τμήμα.

Αου) Διωγμὸς τοῦ 1914.

Ἡ Ἀχίνο-κιοῖ. Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἐσημειώθησαν δύο φόνου. Κατὰ τὸ 1914 ὑπῆσαν τρεῖς ἀλλεπαλλήλους ἐπιθέσεις ἐκ μέρους τουρκικῶν συμ-

μοριῶν ἐλεηλατήθη ἀπογυμνωθὲν τελείως. Ἐκ τῶν κακο-
 χιῶν ἀπέθανον πέντε· οἱ λοιποὶ ἐγκαταλείψαντες τὸ χωρίον
 κατέφυγον κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ χωρίον Καρπουζλή καὶ ἔπειτα
 ἐκείθεν ἀπηλάθησαν βιαίως εἰς Ἑλλάδα (13 Ἰουνίου 1914),
 ἀφοῦ προηγουμένως ἐν αὐτῇ τῇ ἀποβάθρᾳ καὶ ὑπὸ τὰ ὄμμα-
 τα τῶν χωροφυλάκων ἐδάρησαν καὶ ὑπεχρεώθησαν νὰ παρα-
 δώσωσιν εἰς τοὺς ἐκ Καβάλλας λεμβούχους καὶ τελωνοφύ-
 λακας ὅσας οἰκονομίας εἶχον.

2 Τσελεμπή. 3 Κεμερλί. 5 Ἀρβανίτες. Κατὰ τὰς
 ἡμέρας τοῦ Πάσχα (Ἀπρίλιος 1914) οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων
 τούτων πολιορκηθέντες ὑπὸ τουρκικῶν συμμοριῶν καὶ διὰ δαρ-
 μῶν καὶ πυροβολισμῶν ἐξαναγκασθέντες εἰς ἐκπατρισμὸν, ἀφί-
 κοντο εἰς Αἶνον ὀπόθεν γυμνοὶ καὶ τῶν πάντων ἐστερημένοι
 ἐξεδιώκοντο εἰς Ἑλλάδα. Τὸν ἐκπατρισμὸν τῶν κατοίκων τού-
 των συνυπέστη καὶ ὁ ἡγούμενος τῆς Πατριαρχικῆς Μονῆς Ἀγ-
 Ἀθανασίου Τσαντήρι ἱερομ. Ἰωακείμ Καλούδης δαρεῖς ἐπα-
 νειλημμένως καὶ ἀνηλεῶς. Ἐκ τοῦ χωρίου Κεμερλί ἀπηγχοῦ-
 σθη ὁ Κωνσταντῖνος Ἰωάννου.

5 Δουκιένι. Μετὰ παρατεταμένην πολιορκίαν καὶ λή-
 στευσιν καθ' ὁδὸν ἀπηλάθη τῆς πατρίου γῆς διὰ τῆς αὐτῆς
 καὶ τὰ προηγούμενα χωρία ὁδοῦ. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ κα-
 τεκρευρήθησαν τέσσαρες ὁμογενεῖς: Ζαφείριος Ζαφειριά-
 δης, Νικόλαος Ζαφειριάδης, Ἄγγελος Ζαφειριάδης καὶ ὁ ἐρ-
 γάτης αὐτῶν Ἀθανάσιος.

6 Ἀγίασμα. Τὸ χωρίον πολιορκηθὲν ἐπιέσθη πρὸς κα-
 καταβολὴν λύτρων. Ὁ ἱερεὺς ἰδίως τοῦ χωρίου ἐξηναγκά-
 σθη νὰ πληρώσῃ χρήματα εἰς τοὺς ἐπίδρομείς, οἵτινες ἀ-
 περχόμενοι ἀπήγαγον δύο θυγατέρας τοῦ ἐκ τῶν κατοίκων
 Στεφανάκη μετὰ τῆς διδασκαλίσσης τοῦ χωρίου, αἵτινες ἀφέ-
 θησαν ἐλεύθεραι μόνον μετὰ τὴν καταβολὴν 200 λιρῶν. Τὸ
 χωρίον κατόπι ἐπανειλημμένων ἐπιθέσεων καὶ λεηλασιῶν
 ἐξηναγκάσθη νὰ μεταναστεύσῃ εἰς Ἑλλάδα.

7 Κόζκορη. Διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους ἐξηναγκάσθη
 νὰ ἐκπατρισθῇ καὶ τὸ χωρίον τοῦτο, τὸ ὁποῖον κατελήφθη
 ὑπὸ τούρκων προσφύγων, ὡς συνέβη καὶ διὰ τὰ λοιπὰ χωρία.

Βον) Μετατοπίσεις κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

8 Ἀμυδαλιά καὶ

9 Μαῖστρος. Τὰ χωρία ταῦτα καὶ πρὸ τῆς κυβερνη-
 τικῆς διαταγῆ μετατοπίσεως αὐτῶν, ἠναγκάσθησαν νὰ κα-
 ταφύγωσιν εἰς τὰς μονὰς Σκαλωτῆς καὶ ἁγίου Παντελεήμο-
 νος φεύγοντα τὰς κακώσεις καὶ τὰς διαρπαγὰς τῶν τούρ-
 κων. Ἐπανακάμψαντα ἀργότερον εἰς τὰ ἴδια, ἐξεκενώθη-
 σαν κατὰ Ἀπρίλιον 1915 ἐντὸς τριῶν ὥρων καὶ ἐγκατε-
 στάθησαν, τὸ μὲν πρῶτον εἰς Μπεσαῖτ, τὸ δὲ δεύτερον
 εἰς Καστρίτσα. Ἐκ Μαῖστρου ἐφονεύθησαν οἱ δύο βουκό-
 λοι τοῦ Ἀχιλλέως Νιώτη, Χρήστος καὶ Μποζίκος καὶ ἐξ
 Ἀμυδαλιᾶς ἕτεροι δύο.

10 Αἶνος. Ἡ πόλις αὕτη, ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως ἤδη
 τοῦ βαλκανικοῦ καὶ κατόπι τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, ἐπέε-
 συρεν ὅλως ἰδιαιτέρως τὴν μῆνιν τῶν τε κυβερνητικῶν ὑ-
 παλλήλων καὶ τῶν συνοίκων τούρκων ἐπιζητούντων τὴν
 ἐκείθεν ἀπομάκρυνσιν τῶν ἡμετέρων. Τὸ σχέδιον τοῦτο
 ματαιωθὲν τότε ἐπέτυχε περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου 1915, ὅτε
 ἐξεκενώθη ἡ Αἶνος, τῶν κατοίκων αὐτῆς μετατοπισθέντων
 εἰς Μάλγαρα. Δέκα πέντε ἐκ τῶν 17 ἐκκλησιῶν καὶ παρεκ-
 κλησιῶν καταστράφησαν, ἡ βιβλιοθήκη τῆς σχολῆς περι-
 λαμβάνουσα 1900 τόμους διηρηπάγη, ἡ μονὴ τῆς Σκαλωτῆς
 ἐπυρπολήθη, αἱ δὲ μοναὶ ἁγίου Παντελεήμονος καὶ Τσαντήρ
 κατεδαφίσθησαν.

Καὶ τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ἐπαρχία αὕτη δὲν διέφυγε τὴν
 καταστροφὴν, τὴν ὁποίαν αὕτη ἡ ἐπίσημος κυβέρνη-

σίς και ἐφάντασθη και ἐπήνεγκεν. Τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ πλεον μυστικὸν διὰ τὸ δημόσιον καθόλου, ἀφοῦ πολλοὶ τοῦρ-
κοι ρητῶς ἐδήλωσαν ὅτι πᾶσα λεηλασία και διαρπαγὴ διαπράττεται κατὰ διαταγὴν κυβερνητικὴν, κατέθηκε δὲ σχετικά και ὁ ἀρχίαστυνόμος Αἴνου Γιουσούφ Ζιά βέης. Τὴν κατάθεσιν ταύτην, ὑποβληθεῖσαν δι' ἐκθέσεως εἰς τὸν ἐν Καλλιπόλει Γάλλον Πρόξενον, παραθέτομεν αὐτολεξεῖ ὡς λίαν ἀποκαλυπτικὴν.

«Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα,

τὸν ἐν Καλλιπόλει Πρόξενον τῆς Γαλλίας

«Ὁ ὑποφαινόμενος ἀρχίαστυνόμος Αἴνου, συλληφθεῖς συνεπεία συκοφαντιῶν τοῦ ὑποδιοικητοῦ Αἴνου και μεταφερ-
θεῖς ὑπὸ συνοδείαν χωροφυλάκων δίκην κακούργου εἰς Καλ-
λίπολιν, κατάρθωσα νὰ καταφύγω εἰς τὸ ἐκεῖ Αὐστριακὸν Προξενεῖον, ὅπως σώσω τὴν ἀπειλουμένην ζωὴν μου.

«Ἐχων ὑπ' ὄψει μου ὅτι ἀντιπροσωπεύετε Κράτος Μ. Δυνάμεως, προστάτιδος τῶν Ἀλβανῶν, ἔχω δι' ἐλπίδος ὅτι θὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ ἐνεργήσητε τὰ δέοντα. Ἡ σύλληψίς μου ὀφείλεται εἰς προσωπικοὺς λόγους τοῦ καϊμακάμη, ὁ ὁποῖος θέλων νὰ με ἐκδικηθῆ διὰ τὴν εὐσυνείδητον στάσιν μου, με κατηγορήσεν ὡς δῆθεν ἀρπάσαντα χρήματα παρὰ διαφό-
ρων προσώπων. Μετὰ τὴν εἰς τὸ Αὐστριακὸν Προξενεῖον κα-
ταφυγὴν μου, ὁ Διοικητὴς Καλλιπόλεως ἀπέστειλε τὸν δι-
ευθυντὴν τῆς ἀστυνομίας, ὅπως με καταπέσῃ νὰ μεταβῶ εἰς τὸ Διοικητήριον, ἀλλ' ἐγὼ μὴ δυνηθεῖς νὰ συγκρατηθῶ, ἐπὶ παρουσίᾳ ὄλων εἶπον, ὅτι ἀπὸ τινος καιροῦ εἰς βᾶρος τῶν χριστιανῶν διαπράττονται καταπιέσεις και λεηλασίαι, ὅτι ὀλόκληρα χωρία ἐξαναγκάζονται εἰς ἐκπατρισμὸν τῆ ὑπε-
κινήσει και γνώσει και συμπράξει τῆς παρούσης Κυβερνή-
σεως, ὅτι τοῦτο εἶνε γνωστὸν εἰς ὅλους. Ἐθεώρησα δὲ ἐπά-

ναγκες ὅπως ἐκθέσω ἐν περιλήψει τὰ ἐν Αἴνῳ λαβόντα χώραν γεγονότα.

»Εἰς Αἴνον μετέβην τῇ 9 Μαΐου 1914· μόλις με εἶδεν ὁ καϊμακάμης, με εἶπεν: Οἱ ἐνταῦθα Ρωμαῖοι εἶνε ἑλληνό-
φρονες· χρειάζεται προσοχή. Ἐν τούτοις ἐγὼ, καθὰ ἐξηκρί-
βωσα κατὰ τὴν βουλγαρικὴν κατοχήν, οἱ χριστιανοὶ προε-
φύλαξαν τοὺς μουσουλμάνους. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ὁ καϊμα-
κάμης κατήρτισε συμμορίας, αἱ ὁποῖαι περιερχόμεναι τὰ χωρία διήρπασαν τὰ ζῶα και χρήματα τῶν χωρικῶν και ἐξ-
ηνάγκαζον αὐτοὺς εἰς μετανάστευσιν.

Πανταχόθεν ὑποβάλλονται ἀναφοραὶ και παράπονα πρὸς τὸν καϊμακάμην, ἀλλ' οὗτος μένει ἀπαθὴς και εἰς οὐδὲν μέ-
τρον προβαίνει. Ἐφρόντισε μόνον νὰ στείλῃ πρό τινων ἡμε-
ρῶν τὸν μουλαζιμὴν τῆς χωροφυλακῆς. Οὗτος δὲ μεταβὰς συνωμίλησε μετὰ τῶν συμμοριτῶν και συστήσας εἰς αὐτοὺς περισσοτέραν δρᾶσιν, ἐπέστρεψεν εἰς Αἴνον. Τοὺς κατοί-
κους τοῦ χωρίου Κοτζᾶ Ἀλῆ αὐτοπροσώπως ἐπεβίβασε διὰ τῆς βίας εἰς ἀκάτια ἀπὸ τὸ μέρος Δραγοδίνα και ἀπέστειλεν εἰς Σαμοθράκην, ἐκράτησε δὲ τὰ τὰς ἀμάξας και τὰ ζῶα αὐτῶν. Ἐνῶ ἅπαντα ἡ περιφέρεια Αἴνου ἐλεηλατεῖτο και οἱ κάτοικοι ἐξεδιώκοντο, ὁ καϊμακάμης ἀπέστειλε ψευδῆ τηλε-
γραφήματα εἰς τὴν διοίκησιν, εἰς τὴν Νομαρχίαν και εἰς τὴν πολιτικὴν ἐπιθεωρητείαν, δι' ὧν διεβεβαίουν ὅτι ἡ τάξις ἀπε-
κατεστάθη, ὅτι ἀπανταχοῦ ἐπικρατεῖ ἡσυχία, ὅτι οὐδὲν ἐπεισόδιον συνέβη, μόνον δὲ οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Κοτζᾶ Ἀλῆ κρυφίως ἐφυγον, και δὲν ἠδυνήθημεν νὰ τοὺς ἴδωμεν. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν εἶχεν ἔλθῃ εἰς τὸ χωρίον Κηζ Κα-
ποῦ τῆς Κεσσάνης ὁ μουτεσαρίφης. Μόλις ὁ καϊμακάμης ἔλαβεν εἶδησιν, ἦλθεν ἐσπευσμένως εἰς συνάντησιν τοῦ μου-
τεσαρίφου, λαβὼν δὲ ὁδηγίας ἐπέστρεψεν. Εἰς δὲ τοὺς ἀπο-
μείναντας κατοίκους τοῦ Κοτζᾶ Ἀλῆ εἶπε: φύγετε ἀμέσως νὰ μὴ σᾶς ἴδῃ ὁ μουτεσαρίφης· ὁ δὲ διοικητὴς ἐθεώρησε περιττὸν νὰ ἔλθῃ εἰς Αἴνον, ὡσὰν νὰ μὴ συνέβαινε τίποτε.

Ἐκ Κεσσάνης 20, ἐξ Ἐψάλων 50 καὶ τινες ἐξ Αἴνου ἀπηλά-
 θησαν, ἐνῶ εἶχον προηγουμένως ἀμιηστευθῆναι ἐπίσης ἀπη-
 λάθησαν καὶ οἱ κάτοικοι Τσελεμπήκιοι. Ὁ καϊμακάμης ἐσφε-
 τερίσθη καὶ τὸν ἵππον τοῦ ἐκ Κεσσάνης ἀπελαθέντος Ἀθ.
 Κερασώτη. Ἐξ ὧν γνωρίζω ὁ καϊμακάμης ἔλαβεν ἀρκετὰ
 ποσὰ παρὰ τῶν συμμοριτῶν. Ἐν Αἴνῳ ὑπῆρχεν Ἑλληνο-
 θωμανός τις Ὀδυσσεὺς ὀνόματι, ὁ ὁποῖος ἐπροστάτευσε πολὺ
 τοὺς μουσουλμάνους, διαρκούσης τῆς κατοχῆς τῶν Βουλ-
 γάρων, καὶ μεγάλας προσπαθείας κατέβαλεν ὅπως ἐνθαρ-
 ρύνη τοὺς χριστιανούς, συμβουλεύσας αὐτοὺς νὰ μεταβῶσιν
 εἰς τὰ χωρία τῶν. Ὁ καϊμακάμης ἐζήτην ἀφορμὴν νὰ τὸν ἐ-
 ξώσῃ. Ἡμέραν τινὰ μετέβησαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Ὀδυ-
 σσεὺς δύο κοράσια, τῶν ὁποίων οἱ γονεῖς εἶχον προστατευθῆναι
 ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν κατοχὴν τῶν Βουλγάρων. Λαβὼν εἶδη-
 σιν ὁ καϊμακάμης ἐξήγειρε τοὺς μουσουλμάνους, οἵτινες
 συναθροισθέντες προέβησαν εἰς διαδηλώσεις, ὁ δὲ κ. Ὀδυ-
 σσεὺς συλληφθεὶς ἐφυλακίσθη, τὴν δὲ ἐπαύριον ἀπηλάθη. Τὴν
 κατάστασιν ταύτην ἀντελήφθη καὶ ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Πα-
 τριαρχείου κ. Ἰωακείμ, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ἐπετράπη νὰ με-
 ταβῆ εἰς τὸ χωρίον Κοτζᾶ Ἀλῆ καὶ ἴδῃ τὴν καταστραφεῖ-
 σαν Ἐκκλησίαν. Ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ἀρχιερατικοῦ
 ἐπιτρόπου εἶχον δοθῆναι περὶ τὰ δέκα τηλεγραφήματα περὶ
 διαφόρων ζητημάτων, ἀλλ' ὁ καϊμακάμης ἠμπόδισε τὴν ἀπο-
 στολὴν αὐτῶν.

Ἐσχάτως ἐστάλη ἀπόσπασμα χωροφυλακῆς, τὸ ὁποῖον
 κατῴρθωσε νὰ διασκορπίσῃ τοὺς συμμορίτας, οἱ δὲ χρι-
 στιανοὶ ἐνθαρρυνθέντες ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς
 τὰς οἰκίας τῶν. Ὁ καϊμακάμης μαθὼν τοῦτο μετέβη ἀμέσως
 παρὰ τῷ ἀρχηγῷ τῆς χωροφυλακῆς καὶ συνωμίλησεν ἰδιαιτέ-
 ρως μετ' αὐτοῦ ἀποτέλεσμα τῆς συνεντεύξεως ταύτης ὑπῆρ-
 ξεν, ὅτι αἱ συμμορίαι ἤρχισαν πάλιν νὰ δρῶσι. Ὁ λαὸς καὶ
 ὁ ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος παρεπονοῦντο, ἀλλ' ὁ καϊμακάμης
 οὐδεμίαν προσοχὴν ἐδίδε. Πρὶν ἢ ἐγὼ ἔλθω εἰς Αἶνον, εἶχον

φθάσει ἀπὸ τὰ Ἐψαλα 12 πτωχοί, οἱ ὁποῖοι μετέβησαν
 πρὸς εὔρεσιν ἐργασίας, διέμενον δὲ εἰς ἐν μοναστήριον ὁ
 καϊμακάμης διέταξε νὰ γίνωσιν ἔρευνοι εἰς τὴν Μοῆν, εὐρέθη
 δὲ δῆθεν ἐν ὄπλον Γκρά, τὸ ὁποῖον μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων
 του ἦτο ὑποβολιμαῖον, διὰ νὰ τοὺς ἐνοχοποιήσῃ. Οὗτοι συλ-
 ληφθέντες ἀπεστάλησαν εἰς Ἐψαλα, ἐκεῖθεν πάλιν με-
 τεφέρθησαν εἰς Αἶνον καὶ ἀκόμη εἶνε φυλακισμένοι καὶ ὑ-
 φίστανται πλείστας κακώσεις. Προκειμένου περὶ χρημάτων,
 ὁ καϊμακάμης ἐδίδε διαταγὰς νὰ προσκαλῆται ὁ δεῖνα ἢ ὁ
 δεῖνα καὶ νὰ ζητῆται παρ' αὐτοῦ ἔρανος πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ
 τοῦ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καταστραφέντος τεμένου, ὁ μὴ δίδ-
 δων δὲ ἠπειλεῖτο, ὅτι θὰ ἀπελαθῆ. Τὰ διδόμενα χρήματα μέ-
 νουσι σήμερον παρὰ τῷ καϊμακάμῃ. Ἐσχάτως ἐδόθησαν
 αὐστηραὶ διαταγαί, συνεπέα τῶν ὁποίων ὁ καϊμακάμης εὐ-
 ρεθεὶς εἰς δύσκολον θέσιν καὶ προσπαθῶν νὰ σώσῃ ἑαυτόν,
 προσάπτει εἰς ἐμὲ ψευδεῖς κατηγορίας. Αὕτη εἶνε ἡ κατάστα-
 σις τῆς Νεοτουρκικῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία ἐξηπάτησε τὴν
 Γαλλίαν καὶ ἔλαβε χρήματα διὰ νὰ ἐφαρμόσῃ δῆθεν μεταρ-
 ρυθμίσεις. Ὑπάρχουν καὶ πλείστα ἄλλα γεγονότα τρομα-
 κτικά, τὰ ὁποῖα ἐλησμόνησα. Ἐὰν σταλῆ μία μικτὴ Ἐπι-
 τροπή, εἶμαι ἕτοιμος νὰ τὰ ἀποδείξω ὅλα. Τὸ ζήτημα εἶνε
 φύσεως πολιτικῆς, ἐπίτηδες δὲ ἀναμιγνύουσι χρήματα καὶ
 λοιπὰ διὰ νὰ μὲ συλλάβουν καὶ μὲ φονεύσωσιν εἰς τὰς φι-
 λακὰς.

«Παρακαλῶ ὅπως ἐνεργήσῃτε τὰ δέοντα πρὸς σωτη-
 ρίαν μου.

Τῆ 24 Μαΐου 1914, ἐν τῷ Αὐστριακῷ Προξενίῳ

ΓΙΟΤΣΟΥΦ ΖΙΑΣ»

Ἀλλὰ καὶ ὁ τουρκικὸς λαὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύ-
 τῆς περιφερείας δὲν καθυστέρησεν. Ἐκδηλῶν καὶ οὗτος
 τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ ἀνθ' ἧς παρὰ τοῦ Μητροπολί-
 τῆς

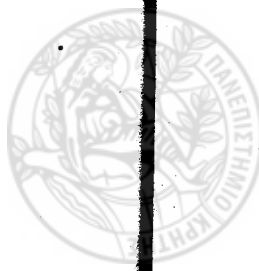
του Αΐνου ήξιώθη προστασίας απέναντι τών βουλγάρων έπετέθη λάβρως κατά παντός όμογενοϋς μη διστάσας να συλήση αναφανδόν και τὰ έκ τής βουλγαρικής διαρπαγής διασωθέντα όλίγα έπιπλα και σκεϋή τής Μητροπόλεως. Η τοιαύτη όμως ασύστολος διαγωγή τών τούρκων έλησμόνει τὸ γεγονός ότι ή κεντρική Κυβέρνησις δια τέσκερὲ τοϋ ύπουργείου τής Δικαιοσύνης ύπὸ ήμερ. 1 Ίουλίου 1329) 1913 είχεν έκφράση τῷ σεβασμιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Αΐνου τὰς εύχαριστίας και τήν εκτίμησιν αὐτῆς δι' ήν έπεδείξατο οϋτος φιλανθρωπίαν και αυτοθυσίαν πρὸς έξασφάλισιν τής ζωῆς, τής τιμῆς και τής περιουσίας τών τε κυβερνητικῶν υπαλλήλων και 1000 μουσουλμάνων καταφυγόντων εις αὐτόν, και άργότερον είχε τιμήση αὐτόν και δια τής απονομῆς ανωτέρου παρασήμου.

Ε΄.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΥΡΟΔΟΗΣ

Και ή έπαρχία αὐτη, αριθμούσα κοινότητας 18 και πληθυσμόν 16735 ψυχῶν, υπέστη τὰς συνεπείας τοϋ πρώτου βαλκανικοϋ πολέμου και επί μῆνάς τινας βουλγαροκρατηθείσα είδε διαλυομένας 10 έπαύλεις (τσιφλίκια), τών όποίων οι κάτοικοι, καιπερ αποτελοϋντες άμιγῆ έλληνικόν πληθυσμόν, έξηναγκάσθησαν ύπὸ τής βουλγαρικῆς κατοχῆς όπως μεταναστεύσωσιν εις Βουλγαρίαν. Η ανακατάληψις τής Θράκης έπεδείνωσε τήν θέσιν τών έναπομεινασῶν κοινοτήτων. Κυβερνητικοί υπάλληλοι, ακολουθοϋντες τὸ χαραχθέν νεοτουρκικόν πρόγραμμα, έπεδίωκον εύθὺς έξ αρχῆς τήν διάλυσιν τής εκκλησιαστικῆς ταύτης περιφερείας. Έν τῇ υπαίθρῳ χώρα οϋδεμία ασφάλεια υπήρχεν, οι δὲ χριστιανοί τρομοκρατούμενοι δὲν ήδύναντο όπως επιδοθῶσιν εις τήν καλλιέργειαν τών άγρῶν και ιδίως εις τήν κατασκευῆν ανθράκων. Αί άγγαρείαι άφ' έτέρου δὲν έλειπον και σχεδόν πασῶν τών κοινοτήτων οι κάτοικοι έξηναγκάζοντο όπως κόπτωσι ξύλα και κομίζωσι λίθους πρὸς ανοικοδόμησιν τών ύπὸ τών βουλγάρων κρημνισθέντων δημοσίων κτιρίων και τών καταστραφεισῶν τουρκικῶν οικιῶν. Άλλὰ και άλλεπάλληλοι καταναγκαστικοί φόροι και άλλοι και ιδίως πρὸς έγκατάστασιν τηλεφώνων μεταξύ

Τυρολόγης καὶ τῶν περιχώρων, καθίστων προβληματικὸν τὸν βίον τῶν ἐκεῖ χριστιανῶν.

1 Τυρολόγ. Κατὰ Ὀκτώβριον 1913 διενεργήθη κατ' οἶκον αὐστηρὰ ἔρευνα, καθ' ἣν οἱ ἐπὶ τούτῳ ὀρισθέντες ὑπάλληλοι παραλαμβάνοντες πᾶν ὅ,τι εἰς ἐπιπλα οἰκιακὰ, σκευή, ἐνδύματα καὶ λοιπὰ ἀντικείμενα εὑρισκον εἰς διπλοῦν, παρέδιδον αὐτὰ εἰς τοὺς τούρκους συνοίκοις.

Τὰ κοινοτικὰ σχολεῖα καταληφθέντα μετεβλήθησαν εἰς στρατιωτικὰ γραφεῖα, καίτοι ὑπήρχον στρατῶνες καὶ πολλὰ ἄλλα δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ κτίρια λίαν κατάλληλα διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ στρατοῦ. Ὁ φανατισμὸς τῶν τούρκων ἐναντίον τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου ὑπῆρξε πρωτοφανῆς, καίπερ περιορισθεὶς κατ' ἀρχὰς εἰς ὕβρεις καὶ προπηλακίσεις κατὰ τῶν ἱερῶν καὶ ὁσίων ἡμῶν ἀργότερον ὅμως ὁ φανατισμὸς οὗτος ἐξεδηλώθη εἰς σφοδρὸν ἐμπορικὸν ἀποκλεισμὸν διαρκέσαντα ἐπ' ἀρκετὸν καὶ συντελέσαντα εἰς τὸν μαρασμὸν πάσης κινήσεως οἰκονομικῆς καὶ ἐμπορικῆς ἐν τῇ ἐκεῖ ἀγορᾷ καὶ τοῖς πέριξ. Κατόπιν τούτου καὶ μάλιστα κατόπιν τῆς κυβερνητικῆς ἀποφάσεως περὶ ἀπαλλοτριώσεως τῶν πέριξ τσιφλικίων καὶ ἐγκαταστάσεως ἐκεῖ τούρκων προσφύγων, πολλοὶ τῶν κατοίκων Τυρολόγης μὴ δυνάμενοι ὅπως εὔρωσι πόρον ζωῆς ἤρξαντο κατὰ μικρὰ διαλείμματα μεταναστεύοντες εἰς Ἑλλάδα.

2 Στράντζα. Περὶ τὰ τέλη Μαρτίου 1914 ἐλθόντες εἰς Στράντζαν ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν Κιρκάσιοι καὶ ἄλλοι τούρκοι μετέδωκαν εἰς τοὺς κατοίκους φόβον καὶ τρόμον διαλαλῶντες ὅτι λίαν προσεχῶς θὰ ἐκκενωθῇ ἡ Στράντζα καὶ θὰ ἀπελαθῶσιν οὗτοι κακῶς.

Κατὰ τὴν Μ. Ἑβδομάδα συνέβησαν ζωοκλοπαί, διαρπαγαὶ καὶ πυρπολήσεις περιουσιῶν, δαρμοὶ ἀνηλεεῖς, ἐξῶν ἀπέθανον πληγωθέντες καὶ διὰ μαχαίρας πέντε ἐργάται τοῦ ξυλεμπόρου Ντιρεκλή. Τὴν ἐσπέραν τοῦ Μ. Σαβ.

βάτου ἢ ἐκεῖ ἀστυνομία καὶ ἡ χωροφυλακὴ προσκαλέσασαι τοὺς δημογέροντας διέταξαν αὐτοὺς ὅπως ἐκκενώσωσιν ἀμέσως τὰς οἰκίας πρὸς ἐγκατάστασιν τούρκων προσφύγων. Τὴν Δευτέραν τοῦ Πάσχα ἤρξατο ἡ ἐκκένωσις τῆς κωμοπόλεως ὑπὸ συνθήκας λίαν ὀδυνηρὰς, καθὰ περιγράφει ταύτην μάρτυς αὐτήκοος καὶ αὐτόπτης, ἡ δεσποινὶς Ἀσπασία Κωνσταντινίδου, ὑπὸ ἡμερομ. 14 Ἀπριλίου 1914:

«Τὴν Δευτέραν τοῦ Πάσχα κατὰ τὰς 10 τῆς πρωίας ὁ δεκανεὺς μετὰ τῶν χωροφυλάκων, ἔχοντες τὰς σπάθας γυμνάς καὶ κρατοῦτες μάστιγας μετέβησαν εἰς τὴν ἀγοράν καὶ διὰ γρόνθων καὶ λακτισμάτων ἠνάγκασαν τοὺς χωρικοὺς νὰ κλείσουν τὰ καταστήματά των καὶ αὐτοὺς ἔτι τοὺς φούρνους καὶ τοὺς διέτασσαν νὰ φύγωσιν αἱ ἑκατὸν πεντήκοντα οἰκογένειαι τὴν ἐπαύριον καὶ αἱ λοιπαὶ τὴν μεθεπομένην. Ὅτε δὲ εἰς ἐκ τῶν νέων τοὺς ἠρώτησε: «καὶ διατὶ νὰ φύγωμεν» ἐξυλοκοπήθη ὁ δυστυχὴς ἀνηλεῶς. Κατόπιν διήρχοντο τὰς συνοικίας μετὰ Ὀθωμανῶν προσφύγων, οἵτινες ἐλιθοβόλουν τὰς χριστιανικὰς οἰκίας καὶ ἔλεγον· «ἢ θὰ φύγετε, ἢ θὰ περάσετε ἀπὸ τὸ σπαθί, χοῖροι ἄπιστοι». Ὅλαι αἱ ὁδοὶ ἐγέμισαν ἀπὸ τοὺς τούρκους πρόσφυγας, οἱ ὁποῖοι ἤρπαζον ὄρνιθας, ζῶα, καὶ ἄλλα τρόφιμα ἀπὸ τὰ καταστήματα. Τὴν τρίτην προσεκλήθησαν οἱ δημογέροντες εἰς τὴν ἀστυνομίαν, ὁ δὲ δεκανεὺς τοὺς εἶπε· «λοιπὸν αὔριον νὰ δώσετε τὰς 800 λίρας σας ποῦ ἔχετε διὰ τὰς βρύσσας»· ἐπειδὴ δὲ οἱ δημογέροντες ἀπήντησαν ὅτι τὰς ἔχωσι καταθέσει εἰς τὴν Τράπεζαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, τότε ὁ δεκανεὺς, ἀφοῦ τοὺς ἐμαστίγωσεν, ἠρεύνησε τὰ θυλάκιά των καὶ ἀφήρεσε τὰ ὰρολόγια των καὶ πᾶν ὅ,τι εἶχον καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς τοὺς χωροφύλακας. Οἱ χωροφύλακες ἀφοῦ ἀφήρεσαν τὰ φορέματά των τοὺς ἔρριψαν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ἀπὸ τὰ παράθυρα τοὺς προσέβαλλον μὲ

λίθους και ἀκαθαρσίας. Κατόπι ο δεκανεύς στέλλει χωροφύλακας εἰς τὰς οἰκίας των και ζητεῖ 20 λίρας πρὸς ἀπελευθέρωσίν των. Αἱ τάλαιναι γυναῖκες των ἔδωκαν ἀνὰ 5—7 λίρας ἐκάστη, και οὕτω ἀπελυσαν αὐτοὺς εἰς τὰς 2 μετὰ τὸ μεσονύκτιον και τοὺς ἔστειλαν εἰς τὰς οἰκίας των ἐν συνοδείᾳ χωροφυλάκων. . . . Τὴν Τετάρτην εἰς τὰς 5 ἤκουσαν φωνὰς γυναικῶν και ἔμαθον ὅτι ὁ δεκανεύς Ἰσμαήλ, ἀράπης, με γυμνὴν τὴν σπάθην και μεθ' ἑκατὸν προσφύγων μουσουλμάνων εἰσήρχετο εἰς τὰς οἰκίας και ἐξυλοκόπουν τοὺς ἀνδρας ἀποκαλοῦντες αὐτοὺς χοίρους και ἀπίστους. Αἴφνης βλέπομεν και τὰς ἀμάξας τῶν προσφύγων εἰς τὰς θύρας τῶν χωρικῶν. . . . Ἐμπροσθεν τῶν οἰκιῶν ὑπῆρχον ἀνὰ 10 πρόσφυγες, μία ἄμαξα μετὰ τοῦ ὀδηγοῦ, ὅστις ἐκ τῶν προτέρων ἀπήγει 4 λίρας ὡς προ πληρωμῆν.

Σημειωτέον ὅτι οἱ ἐν λόγῳ πρόσφυγες, εἰσήρχοντο εἰς τὰς οἰκίας και ἤρπαζον φορέματα και ἄλλα χρειώδη, τὰ ὅποια ἐκράτουν διὰ τῶν ἑαυτῶν των και μᾶς ἐλιθοβόλουν ἀπὸ τῶν παραθύρων τῶν οἰκιῶν, τὰς ὁποίας εἶχον ἤδη καταλάβει. Ὁληθὴ δὲ ἡ συνοδεία ἀπετελείτο ἀπὸ 250 ἀμάξας χωρικῶν, ἀκολουθουμένης ἀπὸ 500 ἀμάξας προσφύγων. Μετὰ ἀρκετὴν ὁδοιπορίαν βλέπομεν ἐρχομένους πρὸς ἡμᾶς 6 χωροφύλακας και περὶ τοὺς 150 ἰππεῖς, οἷτινες συνέλαβον τοὺς ἰδίους δημογέροντας και τοὺς ὠδήγουν εἰς τὴν ἀστυνομίαν, ἵνα ὑπογράψωσι και πληρώσωσιν ἐκ νέου φόρον ἐπιτηδεύματος. Τότε τὸ θέαμα ὑπῆρξε φρικτόν. Ἀφοῦ τοὺς ἐξυλοκόπουν και τοὺς ἔσυρον ὡς κτήνη, τοὺς ἠνάγκασαν φοβιζόντες αὐτοὺς διὰ τοῦ πολυκρότου, νὰ ὑπογράψωσιν ὅτι αὐτοὶ ἠθελον, ἀφοῦ δὲ συνῶδουσιν αὐτοὺς μέχρι τῶν ἀμαξῶν, ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ πληρώσωσιν ἐκ νέου 10 λίρας οἱ τρεῖς, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπὸ 3—5 λίρας. Εἰς χωρικὸς, ὁ Δημήτριος Γεωργῆς, ἐπειδὴ ἐχρεώσται φόρον

διὰ τὰ ζῶά του τὸν ἔσυρον πρὸς τὰς φυλακάς· ὁ δωδεκαετῆς υἱὸς του Ἀπόστολος κλαίων ἀκολουθεῖ τὸν πατέρα του ἵνα τὸν σώσῃ. Οἱ χωροφύλακες ζητοῦσιν ὡς λύτρα 17 λίρας, ἀλλ' ὁ δυστυχῆς μὴ ἔχων πλέον οὐδὲ ὀβολόν «ἰδοὺ τὴν ζωὴν μου» λέγει προτείνων τὸ στήθός του. Οἱ ἀπάνθρωποι ὁμως λησταὶ τῷ λέγουσιν· «ὄχι δὲν ἔχομεν διαταγὴν νὰ φονεύσωμεν, μόνον χρήματα ζητοῦμεν» και τὸν ἐξυλοκόπησαν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ὁ δυστυχῆς ἐλιποθύμησεν· ὅταν συνῆλθεν, εὐρέθη εἰς τὸν δρόμον γυμνός, ὁ δὲ χωροφύλαξ τῷ λέγει «φύγε και ὁ υἱὸς σου θὰ πληρώσῃ τὸ χρέος σου» και ὁ μικρὸς Ἀπόστολος ἀφέθη εἰς τὰς χεῖρας τῶν αἰμοβόρων αὐτῶν τεράτων. Ὅποια τύχη ἀνέμενε τὸ δυστυχῆς πλάσμα!

Μετὰ ὁδοιπορίαν δύο ὥρων, φθάσαντες εἰς ρεῦμα ἀρκετὰ βαθὺ και στενόν, βλέπομεν τὸν δεκανέα Ἰσμαήλ, μετὰ τινῶν ὁμοθρήσκων του προσφύγων, και ἐκάθηντο ὁμοῦ. Ὅταν μᾶς ἀντελήφθησαν, διέταξαν τὸν ἀμαξοδηγὸν νὰ σταματήσῃ, ἀφοῦ δὲ ἔσυρον τὰς γυναῖκας ἐκ τῶν ἀμαξῶν τὰς ἑκακοποιοῦν θηριωδῶς. Ἐσχιζαν ὧτα διὰ νὰ λάβωσι τὰ ἐνώτια, ἠνάγκαζον αὐτὰς νὰ ἐκδύωνται και ἀπέσπων τὰς ἀλύσεις, τὰς ὁποίας ἔφερον εἰς τὸν λαιμόν των, με τὴν δύναμιν, ὥστε μιᾶς κόρης ὁ τράχηλος ἐσχίσθη και ἤρχισε τὸ αἷμα νὰ ῥέῃ ποταμηδόν. Ἐτράβων τὰς κόμας τῶν κορασιῶν, αἱ περισσότεραι τῶν ὁποίων ἔμενον εἰς τὰς χεῖράς των. Ἀπὸ μίαν χήραν ἀπέσπασαν κοσμήματα ἀξίας ἑκατὸν πεντήκοντα λιρῶν. Ἀπὸ τὴν σύζυγον τοῦ ταμείου τῆς Ἐκκλησίας ἀπέσπασαν δώδεκα μετοχὰς Ἑλληνικὰς, και δύο ὁμολογίας διακοσιῶν λιρῶν. Ἡ δυστυχῆς γυνὴ τὰ εἶχε κεκρυμμένα ἐντὸς τῶν σπαργάνων τοῦ μικροῦ τῆς ἡλικίας τεσσαράκοντα ἡμερῶν, ἔτι δὲ και κοσμήματα ἀξίας πεντήκοντα λιρῶν, τὰ ὅποια ἡ ὑπηρέτριά της ἔφερε μεθ' ἑαυτῆς. Ἐπὶ τέλος ἔφθασε και ἡ ἰδικὴ μου σειρὰ και οὕτως ἐγένοντο κάτοχοι τῶν 17 λιρῶν, ἃς ἔφερον μετ' ἐμοῦ.

Ἀπὸ μίαν γραίαν, ἀπέσπασαν τὴν ἀργυρᾶν εἰκόνα τοῦ

Ἁγίου Γεωργίου, τὴν ὁποίαν ἔφερον ἐπὶ τοῦ στήθους της. Ἐν γένει δὲ δὲν ἀφήκαν ἄνδρας, γυναῖκας, νέους, γέροντας, παιδία τὰ ὁποῖα νὰ μὴ ἐρευνήσωσι. Περὶ τὴν ἐσπέραν ἐφθάσαμεν εἰς μίαν κοιλάδα, καθ' ὃν δὲ χρόνον οἱ ἀστυνόμοι ἠρεύνων τὰ ἄτομα, οἱ πρόσφυγες ἤρπαζον τὰ δέματα ἀπὸ τῶν ἀμαξῶν. Ἀπὸ τῆς ἀμάξης, ἧς ἐπεβαινομεν, ἤρπασαν τὰς στρωμνὰς, τὴν ραπτομηχανὴν καὶ τὰ ἐνδύματα μιᾶς ὀρφανῆς κόρης, ἔτι δὲ τὰς τροφὰς μας, τοὺς ἄρτους καὶ τὸ μικρὸν κάνιστρον τὸ περιέχον τὰ ὀλίγα ἰατρικὰ, ἄτινα κατωρθώσαμεν νὰ λάβωμεν μεθ' ἡμῶν. Τὴν ἐσπέραν καὶ καθ' ὄλην τὴν νύκτα, εἶχομεν καταληφθῆ ἀπὸ μέγαν φόβον, ἀλλ' οὐδὲν ἐπεισόδιον ἔλαβε χώραν. Τὴν Πέμπτην κατὰ τὰς 5 τῆς πρωῆας ἐξεκινήσαμεν, τὴν δὲ 3ην μεταμεσημβρινὴν εἰς χωροφύλαξ μετὰ 20 προσφύγων ἠρεύνησαν καὶ πάλιν τοὺς ἄνδρας καὶ ἀπέσπασαν περὶ τὰ ἑκατὸν πενήκοντα γρόσια. Οἱ ἄνδρες ἦσαν διατεθειμένοι νὰ ἀντισταθῶσιν, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσαν, διότι οἱ ἀμαξοδηγοὶ ἦσαν ἐκ τῶν προσφύγων καὶ ὁ καθεὶς εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ ἀνὰ ἓνα ἢ δύο φίλους καλῶς ὠπλισμένους, ἐὰν δὲ ἐσφύριζον στρατιὰ ὀλόκληρος προσφύγων ἐξήρχετο ἐκ τῶν πεδιάδων. Τὴν νύκτα τῆς Πέμπτης κατεκλίθημεν ἐπὶ τῶν χωμάτων χωρὶς καλύμματα. Τὴν Παρασκευὴν εἰς τὰς 11 τῆς πρωῆας, οἱ δύο χωροφύλακες, οἵτινες τὴν προηγουμένην ἡμέραν μᾶς ἐγύμνωσαν εἶπον ὅτι ἐπειδὴ ἐπροστάτευσαν τοὺς κατοίκους Στράντζης καὶ τοὺς ὠδήγησαν σώους καὶ ἀβλαβεῖς μέχρι τῶν προθύρων Ἁρακλείας, πρέπει ὡς ἀνταμοιβὴν νὰ πληρώσῃ ἐκάστη ἀμαξα ἀνὰ πέντε γρόσια. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν λίμνην ἐκεῖ μᾶς ἐσταμάτησαν καὶ ἔλαβον ἀνὰ πέντε γρόσια ἐξ ἐκάστης ἀμάξης, ὅσοι δὲ δὲν ἠδύναντο νὰ πληρώσωσιν ἔδιδον τὰ μεγαλιότερα δέματα. Ἐκτὸς τούτου ὁ χωροφύλαξ Ἁρακλείας ἔλαβεν 1 γρόσιον ἐξ ἐκάστης οἰκογενείας. Φθά-

σαντες εἰς τὰ σύνορα Ἁρακλείας ἐπεβίβασαν διακοσίας οἰκογενείας ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου «Μαρκέλλα», τὰ δὲ περισσότερα δέματα ἔλαβον οἱ χωροφύλακες Ἁρακλείας καὶ τὰ ἔκρυψαν εἰς ἓν μωαμεθανικὸν καφενεῖον. Τὰς διακοσίας πενήκοντα χωρικὰς ἀμάξας ἠγόραζον δῆθεν οἱ πρόσφυγες μὲ ἀποδείξεις τῆς ἀστυνομίας· οὕτως ζῶα ἀξίας εἰκοσιπέντε λιρῶν, ἠγόραζον ἀντὶ ἐξ ἑξ ἑκ μόνον, τὴν δὲ ἀμαξαν ἀντὶ δύο μόνον λιρῶν. Ἀφοῦ δὲ τοὺς ἠνάγκαζον νὰ ὑπογράψωσι καὶ χρεωστικά τοὺς ἔλεγον κατόπιν «εἰς σέ χρήματα δὲν χρειάζονται, δῶσέ τα διὰ τὸν στόλον μας». Ἡ τιμὴ τοῦ εισιτηρίου ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου ἦτο πενήκοντα ἐξ γρόσια.

Ἐντὸς τῶν λέμβων ὀθωμανοὶ λεμβοῦχοι διέπραξαν πλείστας ὄσας θηριωδίας. Ἀπήτουν χρήματα πρὸ τοῦ ἐπιβιβασθῶσι, ὅτε ἐπλησίαζον εἰς τὸ ἀτμόπλοιο «Λέανδρος» τότε ἀφινον τὰς κώπας καὶ ἠρεύνων τὰ θυλάκια ὄλων ζητοῦντες χρήματα, μὴ εὐρίσκοντες δὲ πλέον τοιαῦτα ἤρπαζον δέματα».

3 Ἀσκός, 4 Καραδζάκιοϊ καὶ

5 Βελιγράδιον. Τοῦρκοι Λαζοί, ἄγριοι τὴν ὄψιν καὶ ὠπλισμένοι μέχρις ὀδόντων, περιήρχοντο τὰ χωρία ταῦτα διαρπάζοντες, ληστεύοντες καὶ τρομοκρατοῦντες, τῶν ἐπιτοπίων κυβερνητικῶν ἀρχῶν προφασιζομένων ὅτι ἀδυνατοῦσιν ὅπως πράξωσι τι. Μετὰ δὲ τὴν ἐκκένωσιν τῆς Στράντζας ἤρξατο ἡ μετανάστευσις τῶν ὡς ἄνω χωρίων. Τῇ 11 Ἀπριλίου 1914 οἱ κάτοικοι Ἀσκοῦ τρομοκρατούμενοι συνεχῶς κατέφθγον εἰς Καραδζάκιοϊ καὶ ἐκεῖθεν ἐκδιωχθέντες ὑπὸ τοῦ μουδῖρου ὠδηγήθησαν εἰς Σηλύβριαν. Τὴν αὐτὴν ὁδὸν συνηκολούθησαν ἀμέσως καὶ οἱ κάτοικοι Καραδζάκιοϊ καὶ Βελιγράδιον. Κατόπιν πολλῶν προτροπῶν καὶ νουθεσιῶν ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια ἀρκεταὶ οἰκογένειαι τῶν δύο τελευταίων τούτων χωρίων, οἱ δὲ κάτοικοι Ἀσκοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν οἰκογενειῶν ἀπῆλθον εἰς Ἑλλάδα.

6 Κερμένιον. Κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου 1914 τὸ χω-
 ρίον τοῦτο κατεκλύσθη ὑπὸ ἑκατοντάδος μουσουλμάνων
 προσφύγων, τούρκοι δὲ ὑπὸ τὴν ιδιότητα γραμματέων τοῦ
 ὑπουργοῦ τῶν ἐσωτερικῶν Ταλαὰτ παρουσιασθέντες προέ-
 τρεπον τοὺς κατοίκους ὅπως μεταναστεύσωσι ἀφίνοντες
 συγχρόνως τὴν Ἐκκλησίαν ἡμιτελή, διότι προσεχῶς θὰ με-
 τεβάλλετο εἰς τέμενος. Ἀργότερον ἐγκατεστάθησαν ὀριστι-
 κῶς 60 οἰκογένειαι τούρκων προσφύγων εἰς πολλὰς στενο-
 χωρίας καὶ πιέσεις καθ' ἑκάστην προβαίνουσαι ἐναντίον τῶν
 ἡμετέρων καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν αὐτῶν ἀπειλοῦσαι. Οὕτω τῇ
 9ῃ Ἀπριλίου ἐφονεύθη ὁ ποιμὴν Γεώργιος Παράσχου, τῇ
 δὲ 1ῃ Ἰουνίου ἐφονεύθη ὁ ποιμὴν ὡσαύτως Βλαδέης Χρή-
 στου Τάνταρας. Οἱ ὡς ἄνω τούρκοι μετανάσται ἐτρέφοντο
 δαπάναις τῶν ἡμετέρων, οἷτινες μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξέλθωσι
 εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν πρὸς ἐργασίαν ἤρξαντο νὰ αισθά-
 νωνται τὰ πρῶτα συμπτώματα τῆς πείνης. Περὶ τὰ τέλη
 Ὀκτωβρίου τοῦ 1914 ἐξηναγκάσθησαν εἰς ἐκπατρισμὸν ἐκ-
 διωχθέντες εἰς Ἑλλάδα.

ΣΤ'

ΕΠΑΡΧΙΑ ΒΙΖΥΗΣ

Ἡ ἐπαρχία αὕτη, ἀριθμοῦσα 25 κοινότητας καὶ πληθυ-
 σμὸν 28,783 ψυχῶν, εἶνε ἐκ τῶν μᾶλλον καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ
 1912 δόκιμασθεισῶν. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων φοβερῶν ζημιῶν,
 τὰς ὁποίας ἡ βουλγαροκρατία ἐπήνεγκεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν
 ταύτην καὶ αἱ ὁποῖαι συνίστανται εἰς τὴν ἐπίταξιν ζώων,
 εἰς τὴν ἀρπαγὴν γεννημάτων, εἰς τὴν πυρπόλησιν τῆς Μη-
 τροπόλεως μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἐπίπλων, σκευῶν καὶ βιβλίων,
 κατὰ τὴν ὑποχώρησιν τῶν τούρκων καὶ τὴν ὑπ' αὐτῶν ἀνα-
 κατάληψιν τῆς Θράκης ἐκάησαν 6 ἐκκλησίαι, 1 σχολή, 624
 οἰκίαι καὶ ἐργαστήρια καὶ ἐφονεύθησαν 186 κάτοικοι δια-
 φόρων κοινοτήτων. Ἦρξαντο ἔπειτα λεηλασίαι καὶ διαρπαγαὶ
 ἐκ μέρους καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων, τὰ
 ὁποῖα ὑπὸ τὴν πρόφασιν τῆς ἐκζητήσεως τῶν ὑπὸ τῶν ὁμο-
 γενῶν δῆθεν κλαπέντων τουρκικῶν πραγμάτων ἐσφετερίζοντο
 αὐθαιρέτως τὰς περιουσίας τῶν χριστιανῶν.

Δεωγμὸς τοῦ 1914.

Σιγὰ καὶ κατ' ὀλίγον ἤρξατο ἡ κατὰ τρόπον ἄγριον καὶ
 αὐστηρὸν ἐφαρμογὴ τοῦ νεοτουρκικοῦ προγράμματος. Ἐν

πρώτοις ἐφαρμόσθη ἀπόλυτος ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός, ἀπαγορευθείσης αὐστηρῶς πάσης ἐπικοινωνίας μεταξύ τῶν χωρίων τῶν ἐξ ὑποδιοικήσεων, οὕτως ὥστε οἱ κάτοικοι διέτλουν εἰς διαρκῆ ἀγωνίαν ὡς ἐκ τῆς παντελοῦς ἀγνοίας τῶν διατρεχόντων. Τὸν ἀποκλεισμόν διεδέχθησαν ἡ πολιορκία τῶν χωρίων ἐκ μέρους τουρκαλβανικῶν συμμοριῶν, συνεχεῖς πυροβολισμοί, νυκτεριναὶ ἐπιθέσεις, ἀρπαγαὶ ζώων, δαρμοί, ἀπειλαί, ἔξωσις ἐκ τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν καταστημάτων καὶ ἡ ἐγκατάστασις τούρκων μεταναστῶν. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο ἐφαρμοζόμενον ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑπδιοικητοῦ Βιζύης Ἐγιοῦπ Σαμπρῆ, (ἐκδότου τῶν ἄλλοτε ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Μοναστηρίῳ ἐκδιδομένων σωβινιστικῶν φύλλων «Τόπη», «Σιλάχ» καὶ «Σουγκιού»), ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἀρχηγίαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Χουσρέφ βέη, καὶ τὴν συνεργασίαν τοῦ ἐκ Μηδείας Γιασάρη, ἐσκόπει τὸν ἐξαναγκασμὸν τῶν ὁμογενῶν πρῶτον τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἔπειτα καὶ τῶν παρακειμένων ἐπαρχιῶν εἰς ἐκπατρισμόν.

Καὶ ὁ σκοπὸς οὗτος ἐπέτυχε. Ἡ κοινότης Μαγκριώτισσα, κατόπιν συνεχῶν ἐπιθέσεων καὶ δολοφονικῶν ἀποπειρῶν ἐναντίον ἡμετέρων, κατόπιν λεηλασιῶν καὶ ἐπιτηδείων εἰσηγήσεων ἐξαναγκάσθη ὅπως δώσῃ πρώτη τὸ σύνθημα τῆς μεταναστεύσεως, καὶ τῇ 17ῃ Μαρτίου 1914 ἐξεπατρίζετο. Τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστησαν ἐκπατριθεῖσαι ἀλληλοδιαδόχως αἱ κοινότητες: Χασβουγά, Μουσελίμ, Τοπτσίκιοι, Σαραῖον, Καβάκιον, Γιοβαλή, Ἅγιος Γεώργιος, Τσακλί, Ἅγιος Ἰωάννης, Τσόγκαρα, Κρυόνερον (κατὰ μῆνα Μάρτιον).

Οἱ πλείους τῶν ἐκπατριζομένων χριστιανῶν ὀδηγηθέντες εἰς Ἡράκλειαν ἐπεβιβάσθησαν πλοίων διὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ περιοχή τῆς ὡς ἄνω κωμοπόλεως εἶχε φιλοξενήσει ἐπὶ τινα χρόνον πολλοὺς ἐξορίστους τῆς νεοτουρκικῆς θηριωδίας καὶ εἰς τὰς φάραγγας αὐτῆς εἶχον ἀντιλαλήσει οἱ στό-

νοὶ καὶ οἱ στεναγμοὶ αὐτῶν. Ἠκούσθησαν ἐκεῖ ἱερεῖς, πρό-
~~κριται~~ καὶ μουχταροδημογέροντες τῶν ἐκδιωκομένων κοινοτήτων διηγούμενοι ἐνώπιον τοῦ μουνδέρη καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς χωροφυλακῆς Ἡρακλείας τὰ ἀτελεύτητα αὐτῶν δεινοπαθήματα καὶ τὸ μαρτύριον, ρητῶς ἀναφέροντες ὅτι ὑποδιοικηταί, μουνδῖραι, χωροφύλακες καὶ φεδαῆδες διήρπασαν τὴν περιουσίαν αὐτῶν καὶ ἐξεδίωξαν αὐτοὺς τῶν χωρίων αὐτῶν καὶ ὅτι μόνον πρὸ τοῦ κινδύνου τῆς ζωῆς ἀναγκάζονται ὅπως ἐγκαταλείψωσι τὴν πατρίδα αὐτῶν, ἦν ἀπὸ τούτων αἰῶνων οἰκοῦσι καὶ ὅτι ἐὰν ἡ Κυβέρνησις, ἡ ἀρνηθεῖσα αὐτοῖς τὴν ζητηθεῖσαν προστασίαν, ἐγγυᾶται αὐτοῖς ἀσφάλειαν, εἶνε πρόθυμοι ὅπως ἐπανακάμψωσιν εἰς τὰ ἴδια.

Ἡ δῆλωσις αὕτη, εἰς ἣν ἄλλως πάντες οἱ ἐκπατριζόμενοι πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν ἐγκαίρως εἶχον προβῆ, δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν καὶ οἱ δυστυχεῖς πρόσφυγες τῶν χωρίων Ἁγίου Ἰωάννου, Σεραῖου, Καβακίου, Τσακλή, Ἁγίου Γεωργίου καὶ Τσόγκαρα ἐξηναγκάζοντο ὅπως ἐπιβιβασθῶσι τοῦ ἀτμοπλοίου καὶ ἀναχωρήσωσι. Τότε συνέβησαν σκηναὶ σπαραξικάρδιοι. Ἀφ' ἐνὸς ἤρνούντο οἱ χριστιανοί, ἀφ' ἐτέρου οἱ χωροφύλακες διὰ τῶν ἀκτηρίδων τῶν ὄπλων αὐτῶν, μαστίγων καὶ ξύλων συνώθουν αὐτοὺς πρὸς τὴν παραλίαν. Μητέρες ἀλλόφρονες, φέρουσαι ἐν ἀγκάλαις τὰ νήπια καὶ ἀρτιγέννητα αὐτῶν, καὶ παρθένοι λυσίκομοι κατεδιώκοντο ἀγρίως ὑπὸ τῶν διωκτῶν. Ἡ ἐκ τῶν μεταναστῶν γραῖα ἀδελφὴ τοῦ ἱερέως τοῦ χωρίου Σεραῖου, διολισθήσασα διὰ μέσου τῶν χωροφυλάκων, ἀνήγγειλε τῇ Μητροπόλει ὅτι ρίπτονται τὰ γυναικόπαιδα καὶ αἱ ἀποσκευαὶ αὐτῶν ἐκ τῶν ἀμαξῶν, ὅτι ἐξαναγκάζονται πρὸς ἐπιβίβασιν καὶ ὅτι οἱ πρόσφυγες παρακαλοῦσι τοὺς ἐν Ἡρακλείᾳ ἀδελφοὺς χριστιανούς ὅπως σπεύσωσιν ἐπὶ τόπον καὶ **σφάξωσι διὰ χριστιανικῆς χειρὸς** τοῦλάχιστον τὰς γυναῖκας καὶ τὰς παρθένας,

διότι ἤρξαντο οἱ χωροφύλακες ἀτιμάζοντες αὐτάς, εἰς πίστωσιν δὲ τῶν λεγομένων ἐπέδειξε καὶ τὴν συνοδεύουσαν δεκατετραετίδα ἐγγονὴν αὐτῆς, φέρουσαν προφανῆ τὰ στίγματα τοῦ βιασμοῦ.

Ἐπὶ τὰς αὐτὰς καὶ χείρους συνθήκας ἐξεδιώχθησαν καὶ αἱ κοινότητες Ἀκσιδζίμιον, Ὀργαί, Μήδεια, Γιάτρος, τὸ πλείστον τῆς Βιζύης, Μεσσήνη, Ἀχμέτ βέη (κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον), Σαρακήνα (κατὰ Μάϊον) καὶ Τσιφλίκιοι (κατὰ Σεπτέμβριον).

Μετατοπίσεις κατὰ τὸ 1915.

Ἄλλὰ τὸ κακὸν δὲν εἶχε σταματήσῃ. Ἐπρεπε καὶ αἱ ὑποληφθεῖσαι κοινότητες διαφυγεῖν τότε τὸν ἑκπατρισμόν, ὅπως ἀργὰ ἢ γρήγορα διαλυθῶσι. Τὰ ἐξοντωτικὰ μέσα ἐτέθησαν εἰς ἐφαρμογὴν· προσετέθη μάλιστα καὶ ὁ αὐστηρὸς περιορισμὸς τοῦ Μητροπολίτου Βιζύης Ἀνθίμου ἐν Σαμακοβίῳ ἵνα παύσῃ πᾶσα ἐπικοινωνία ποιμένος καὶ ποιμνίου καὶ ἐκλίπῃ πᾶσα ἐνδεχομένη ἠθικὴ ἀναθάρρυνσις τοῦ δευτέρου ἐκ τῶν συμβουλῶν καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ πρώτου. Ἐν πάσει ὁμως περιπτώσει ἑκπατρισμὸς δὲν εἶχεν εἰσέτι ἐπιβληθῆ.

Τῇ 20 Αὐγούστου 1915 ὁ νομάρχης Ἀδριανουπόλεως Χατζή Ἀδὴλ βέης ἐπιστρέφων ἐκ Σαμακόβου ὑπέστη ἐπίθεσιν ληστρικῆς συμμορίας, ἣτις ἐφόνευσε τὸν ἐνδεκαετῆ αὐτοῦ υἱὸν πληγώσασα συγχρόνως καὶ τὸν ὄδηγόν τοῦ αὐτοκινήτου. Τοῦ φόνου τούτου σκοπίμως ἀποδοθέντος εἰς τοὺς ἐναπομειναντας φιλησύχους ὁμογενεῖς, ἐπανήρξατο ὁ διωγμὸς εὐρῶν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ μισέλλητος ὑποδιοικητοῦ Σαμακόβου Χαμδῆ βέη τὸν ἄνθρωπον αὐτοῦ. Τῇ 5 Σεπτεμβρίου ἰ. ἔ. ὁ ἐν λόγῳ ὑποδιοικητῆς ἐκτελῶν διαταγὰς τοῦ Χατζή

Ἀδὴλ σενέλαβε 40 ἐκ τῶν προκρίτων ὁμογενῶν Σαμακόβου, Τρουλιᾶς καὶ Ἀγ. Στεφάνου, τοὺς ὁποίους ἐφυλάκισεν ὡς δῆθεν ὑποτρέφοντας ἑλληνικὰς συμμορίας. Ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα ὑπέβαλε τὰ θύματά του εἰς μαστιγώσεις καὶ διαφόρους ἀνηκούστους βασάνους, ἵνα ὁμολογήσωσι τὴν δῆθεν ἐνοχλήν των εἰς ὅ,τι ὁ Χαμδῆς ἤθελε.

Μετὰ μίαν ἐβδομάδα ἀπεφυλάκισεν αὐτοὺς καὶ ἀφοῦ διήρσευ εἰς δύο ὁμάδας, 22 μὲν ἐξ αὐτῶν παρέδωκεν εἰς χωροφύλακας ἵνα ὀδηγήσωσιν αὐτοὺς εἰς Σαράντα Ἐκκλησίας καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀδριανούπολιν, τοὺς δὲ ὑπολοίπους 18 παρέδωκεν εἰς τοὺς πολυαρίθμους φεδαῆδες, τοὺς ὁποίους ἔστειλεν ὁ Χατζή Ἀδὴλ, ἵνα ἐξαναγκάσωσι τοὺς κατοίκους εἰς ἑκπατρισμόν. Ἡ πρώτη ὁμάς ὠδηγήθη ὑπὸ χωροφυλάκων εἰς Σαράντα Ἐκκλησίας καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀδριανούπολιν ἢ δευτέρα ὁμως, ἢ ἐκ 18 ὁμογενῶν ἀποτελουμένη, ὠδηγήθη ὑπὸ τῶν φεδαῆδων εἰς μονώωρον ἀπὸ Σαμακόβου ἀπόστασιν, ὅπου ἔφθασε καὶ ὁ Χαμδῆς συνοδευόμενος ὑπὸ δύο ἀστυνόμων Ἰλιᾶζ καὶ Ἀχμέτ ἐφένδη, τοῦ γραμματέως τοῦ Χατζή Ἀχμέτ καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν φεδαῆδων Καπετὰν Ζεκῆ καὶ ἐπεστάτησεν ἐπὶ τῆς στυγερᾶς δολοφονίας 18 οἰκογενειάρχων ὁμογενῶν, τοὺς ὁποίους κατεκρεούργησαν διὰ πληγμάτων μαχαιρῶν. Οἱ δυστυχεῖς ἀφῆκαν ὑπερεκατὸν ὄρφανὰ ἐν πενίᾳ καὶ στερήσει. Τούτων ἐκ Σαμακόβου εἶνε οἱ κύριοι Κίρκος Ν. Κίρκου, Δ. Παναγιωτάκη, Δ. Δ. Δουκίδης, Π. Κιακίδης, Κ. Ν. Δουκίδης, Κ. Ν. Τακίδης, Δ. Κουτσικόδης, Β. Δημητρίου, Γ. Μυλωνᾶς· ἐκ Τρουλιᾶς οἱ Φ. Γιαννάκου, Δ. Τζάρτος· ἐξ Ἀγίου Στεφάνου, οἱ Κ. Μαρινέλης, Γ. Ἀθανασιάδης, Ι. Ἀθανασιάδης, καὶ δύο ὁμογενεῖς πρόκριτοι Περιστάσεως Κωνσταντίνος καὶ Γεώργιος Ἀθανασίου ἐξορισθέντες ἐκεῖθεν εἰς Σαμακόβον.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὰ ὡς ἄνω τέσσαρα χωρία καὶ τὸ ὑπολειφθὲν μέρος τῆς Βιζύης μετὰ πολυήμερους διαρπαγὰς καὶ

πολιορκίας εξωρίσθησαν εἰς Ἡράκλειαν τῆς Προποντίδος, ὁπόθεν διεσκορπίσθησαν ἀνά τὴν λοιπὴν Θράκην καὶ τὰς ἐπαρχίας Νικομηδείας καὶ Κυζίκου.

Τὴν ἐξορίαν ταύτην δὲν διέφυγε καὶ ὁ Μητροπολίτης Βιζύης Ἄνθιμος, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἡ Κυβέρνησις ὑστεροβούλως ἐνεργούσα ἐζήτησε διὰ τοῦ ὑπὸ ἡμερομ. 2 Ἰανουαρίου 1331) 1916 τεσκερὲ τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης τὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ διὰ ἄλλου καταλλήλου κατηγοροῦσα αὐτὸν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ὡς ἐνεχόμενον εἰς τὸν φόνον τοῦ υἱοῦ τοῦ Χ'' Ἀδῆλ βέη. Δι' ἐπαναληπτικοῦ τεσκερὲ τοῦ αὐτοῦ ὑπουργείου καὶ ὑπὸ ἡμερ. 23 Μαΐου 1332) 1916 ἡ κυβέρνησις ἠξίωσε τὸ αὐτό.

Καίτοι τὸ Πατριαρχεῖον διὰ σχετικοῦ τακριρίου, βασιζομένου ἐπὶ σοβαρᾶς ἀπολογίας τοῦ κατηγορουμένου Μητροπολίτου, ἀνῆρει τὴν στυγεράν ταύτην συκοφαντίαν, καίτοι ἦτο πασίγνωστον ὅτι ὁ ὡς ἄνω φόνος ἦτο ἔργον βουλγαρικῶν συμμοριῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἀνὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα δρασίς ἐχρονολογεῖτο ἀπὸ τινος χρόνου, οὐχ ἦττον ἡ κυβέρνησις παρὰ τὸν νόμον καὶ τὸ δίκαιον ἐτήρει τὸν ἐν λόγῳ Μητροπολίτην περιωρισμένον κατ' ἀρχὰς ἐν Ἡρακλείᾳ καὶ εἶτα ἐν Τυρολόῃ, μόλις δὲ ἀργότερον ἐπέτρεψεν εἰς αὐτόν, ἀσθενήσαντα σοβαρῶς, ὅπως ἔλθῃ εἰς βασιλεύουσαν.

* * *

Πλὴν τῶν σημειωθείσων ἀνωτέρω κατακρεουργήσεων οὐκ ὀλίγοι τραυματισμοὶ καὶ φόνοι διεπράχθησαν ἐν ἀπάσῃ τῇ ἐπαρχίᾳ κατὰ τὸ διάστημα τῶν δύο διωγμῶν.

Οὕτως ἐφονεύθησαν :

Ἐν Μουσελήμ, ὁ Ἰωάννης Ἀθανασίου καὶ ὁ Πασχάλης Χριστοδούλου (12 Μαρτίου 1914).

Ἐν Μαγκριωτίσση, τῇ 7ῃ Μαρτίου ἰ. ἔ. ὁ Πασχάλης Ἀνδρέου.

Ἐν Ἀγίῳ Γεωργίῳ, τῇ 19ῃ Μαρτίου ἰ. ἔ. ὁ Θεόδωρος Λαμπρινοῦ, ὁ Γιαννάκης Πένζου καὶ ὁ Στέλιος Γιώφης,

Ἐν Σαρακήνᾳ, τῇ 20 Ὀκτωβρίου τοῦ ἰ. ἔ. ὁ Κωνσταντῖνος Χ'' Μπαχάρ, ὁ Ἀναστάσιος Κουγιουμτζῆς, ὁ Δημήτριος Μιχαὴλ Βουδούρης, ἡ Εὐδοκία Κωνσταντινάκη καὶ ἡ Ἀθηνᾶ Παπαγιάννη.

Ἐν Μεσσήνῃ, τῇ 20 Ὀκτωβρίου τοῦ ἰ. ἔ. ὁ Γιαννάκης Ναλμπάνδης.

Ἐν Τρούλλια, τῇ 14 Φεβρουαρίου τοῦ ἰ. ἔ. ὁ Δ. Φρυδάς καὶ τῇ 5 Σεπτεμβρίου 1915 Φίλιππος Γιαννάκου, Δ. Τσάρτος, Κ. Τσάρτος, Γ. Τσάρτος.

Ἐν Ἀγίῳ Στεφάνῳ, τῇ 5ῃ Σεπτεμβρίου τοῦ 1915 ὁ Κυριάκος Μαρινέλης, Γ. Ἀθανασιάδης καὶ Πολυχρόνιος Ἀθανασιάδης.

Ἐν Σοφίδαῖς, τῇ 5 Σεπτεμβρίου τοῦ ἰ. ἔ. ὁ Δημήτριος Ζλητίδης.

Ζ΄.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΩΖΟΔΑΘΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ἐνωρίς ἤδη ἡ κυρίως ἔδρα τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἀριθμύσης πληθυσμὸν 11250 ψυχῶν, ἡ Σωζούπολις, ὡς εὐρισκομένη ἐπὶ βουλγαρικοῦ ἐδάφους, ἐκλονίσθη ἐκ θεμελίων κατὰ τὸν ἀνθελληνικὸν διωγμὸν τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, τῶν κατοίκων αὐτῆς ἐκπατρισθέντων. Τὸ ἐπὶ τουρκικοῦ ἐδάφους ὑπολειφθὲν τμήμα ἀποτελούμενον ἐκ τῶν κοινοτήτων Ἀγαθουπόλεως, Παλαιοῦ Βασιλικοῦ, Νέου Βασιλικοῦ, Προδίβου, Κωστή καὶ Γαλατσάκη, προσεβλήθη ἐπανειλημμένως ὑπὸ τουρκικῶν ληστρικῶν συμμοριῶν. Κατὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον δοκιμάσαν καὶ τοῦτο πολλὰ κατόπιν δὲ παραχωρηθὲν τῇ Βουλγαρίᾳ συμφώνως πρὸς τὴν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Τουρκίας συναφθεῖσαν συνθήκην, ἐξεκενώθη καθ' ὀλοκλήριαν τῷ 1914, τῶν κατοίκων αὐτοῦ ἐκδιωχθέντων καὶ δι' ἀτμοπλοίων μετενεχθέντων εἰς Ἑλλάδα.

Η΄.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΕΡΚΩΝ

Τὸ πλεῖστον τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἀριθμύσης 36 κοινότητος καὶ πληθυσμὸν 25937 ψυχῶν, δεινῶς δοκιμασθὲν κατὰ τὸν πρῶτον βαλκανικὸν πόλεμον ἐμαράνθη κατὰ τὴν ἐκπαιδευτικὴν καὶ τὴν οἰκονομικὴν αὐτοῦ ζώην. Ἰδιαιτέρως τὰ ὑπὸ τῶν βουλγάρων καταληφθέντα χωρία Ἐρμενίκιοι, Ἀκαλαν, Τσιφλίκιοι, Τζελέπκιοι, Λαζάρκιοι, Καστανέαι καὶ Ὀκλαλή ἀπεγυμνώθησαν τελείως τῶν τε κοινοτικῶν καὶ ἰδιωτικῶν περιουσιῶν. Ἄλλα δὲ πάλιν τοιαῦτα καὶ ἰδίως τὰ χωρία Ἀρναούτκιοι, Ἀγιασματάκιον, Ἴμβροχώριον, Νεοχωράκιον, Δέρκοι καὶ Βογάζκιοι περιήλθον εἰς ἀφόρητον θέσιν συνεπείᾳ τῆς ἐκεῖ ἐγκαταστάσεως τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. Βιαιοπραγίαι τοῦ τελευταίου τούτου εἰς βάρος τῶν ἡμετέρων ἐσημειοῦντο καθ' ἐκάστην, πᾶσα δὲ διαμαρτυρία αὐτῶν παρ' οἷς ἔδει ἡμείβετο δι' ἀπειλῶν, πίεσεων καὶ δαρμῶν. Ὁ ἐκ τῶν προκρίτων τοῦ χωρίου Βογάζκιοι Ἰωάννης Σερετάκης, δαρεῖς ἀνηλεῶς καὶ ἀλυσσοδεθεῖς περιεφέρετο ἐπὶ ὥρας ὀλοκλήρους ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τοῦ χωρίου ὡς ὁ ἔσχατος τῶν κακούργων. Τὸ αὐτὸ ὑπέστησαν καὶ δύο ἕτεροι τῶν προκρίτων δρᾶσται τῆς βιαιοπραγίας ταύτης ὑπῆρξαν αὐτοὶ οὗτοι οἱ χωροφύλακες. Αἱ κοι-

νόητες Καστανεῶν καὶ Τσιφλίκιοι παρὰ τὰς ἐπανελημμέ-
νας ἐπιδρομὰς τούρκων προσφύγων δὲν ἐξεπατρίσθησαν.

Εἰς τὸ χωρίον Ἀρναούτκιοι ἐπεκράτησε πλήρης τρομο-
κρατία. Ὁ Σωτήριος Ράλλης, ὁ Παναγιώτης Γεωργίου καὶ ὁ
Θεοδόσιος Ἀλεξάνδρου τὴν 11 Μαΐου μεταβάντες εἰς τὸ δά-
σος τοῦ χωρίου πρὸς κατασκευὴν ἀνθράκων ὑπέστησαν
ἐπίθεσιν ἐνόπλων τούρκων· καὶ ὁ μὲν πρῶτος κατὰ τὴν γε-
νομένην νεκροψίαν ἐφονεύθη διὰ ξιφολόγητος, θραυσθέντος
καὶ τοῦ κρανίου αὐτοῦ, ὁ δεύτερος ἐπυροβολήθη ἐκ τῶν
ὄπισθεν καὶ ἐκτυπήθη διὰ μαχαίρας εἰς τὸν λαιμόν, ἀπὸ τοῦ
σώματος δὲ αὐτοῦ ἐξήχθησαν τέσσαρα κυβερνητικὰ φυ-
σίγγια, ἀπὸ δὲ τοῦ νεκροῦ τοῦ Θεοδοσίου ἐξήχθησαν τρεῖς
σφαῖραι. Ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ ἐν διαστήματι δύο ἐβδομά-
δων ἐφονεύθησαν 14 οἰκογενειάρχαι. Ὁ Χαρίτων Ἐμμα-
νουὴλ τῆ 28 Ἰουνίου 1914 μεταβὰς ἵνα ξυλευθῆ ἀπὸ τοῦ
κοινοτικῷ δάσους παρὰ τὸ ὀθωμανικὸν χωρίον Σαμλάρ ἐ-
τραυματίσθη διὰ πυροβολισμοῦ ὑπὸ τριῶν ὀπλισμένων
τούρκων, ἐκ τῶν ὁποίων δύο στρατιῶται καὶ εἰς χωροφύ-
λαξ.

Μετατοπίσεις

κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

1 Δομούζ δερέ. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου τούτου ἐξά-
ναγκασθέντες ὑπὸ τῶν ἐπιτοπιῶν πολιτικῶν ἀρχῶν ἐξεκέ-
νωσαν αὐτὸ ἐντὸς τριῶν ὥρῶν καὶ διαταχθέντες μετέ-
βησαν ἐν μέσῳ χειμῶνος, γυμνητεύοντες καὶ στερούμενοι
τῶν πάντων, εἰς Τσιφλίκιον (κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1915).

2 Φαναράκιον. Ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον οἱ χρι-
στianiοὶ κάτοικοι τοῦ χωρίου διαταχθέντες αὐστηρῶς ὑπὸ
τῶν ἀρχῶν ὅπως ἐντὸς δύο ἡμερῶν ἀπέλθωσιν ἐκεῖθεν,

ἤρξαντο τῆ 12 Φεβρουαρίου 1915 ἀναχωροῦντες δι' ὀθω-
μανικῶν, οὐχὶ δὲ καὶ χριστιανικῶν πλοιαρίων καὶ διεν-
θυνόμενοι εἰς Νεοχώριον, ἀπαγορευθείσης αὐτοῖς αὐστη-
ρῶς τῆς προσεγγίσεως καὶ ἐξόδου αὐτῶν εἰς πᾶν ἄλλο
μέρος.

3 Καλφᾶς. Τὸ χωρίον τοῦτο τῆ 30 Ἀπριλίου 1914
περιεζώσθη ὑπὸ ὀθωμανῶν ὀπλισμένων ὡς ἐν μάχῃ· ἅμα
δὲ ταῖς πρώταις ἐπαναληπτικαῖς βολαῖς οἱ ἀνδριεότεροι τοῦ
χωρίου καταλαβόντες τὰ τέσσαρα κύρια σημεῖα ἐμάχοντο
ἐπὶ δύο ὥρας πεισματωδῶς· ἐπειδὴ ὅμως οἱ τούρκοι διαλα-
θόντες τὴν προσοχὴν τῶν ἡμετέρων ἔθεσαν πῦρ ἐν τῷ χωρίῳ,
ἠναγκάσθησαν οἱ κάτοικοι νὰ ἐξέλθωσι καὶ ἄλλοι μὲν
διηυθύνθησαν εἰς Βαλουκλή ἄλλοι δὲ εἰς ἄλλα πλησιόχωρα
χωρία.

Κατὰ τὴν συμπλοκὴν ἐτραυματίσθησαν πολλοί. Ἀργό-
τερόν τινες τῶν κατοίκων ἐπανελθόντες εἶδρον τὰς οἰκίας αὐ-
τῶν κατελημμένας ὑπὸ τούρκων προσφύγων, ἕως οὗ τῷ
1915 ἠναγκάσθησαν πάντες οἱ ὁμογενεῖς εἰς ἐκπατρισμόν.

4 Λαζάρκιοι. Κατὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον ἐξη-
ναγκάσθησαν ὅπως μεταναστεύσωσιν εἰς Νικομήδειαν, μὴ
ἐπιτραπέντος αὐτοῖς ἵνα συμπαραλάβωσιν οὐδὲ τὸ ἐλάχι-
στον τῶν ἐπίπλων καὶ σκευῶν αὐτῶν. Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ
πολέμου ἐπανελθόντες ἤρξαντο καὶ πάλιν τῶν εἰρηρικῶν
αὐτῶν γεωργικῶν ἐργασιῶν, ὅτε κατὰ Φεβρουάριον τοῦ
1915 ἐξεδιώχθη τὸ χωρίον λεηλατηθὲν πρότερον ἐντε-
λῶς ὑπὸ τῶν περιοίκων τούρκων. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐπι-
στρέψαν ἐξεδιώχθη τό τρίτον ἐν μεγάλῃ οικονομικῇ ἀ-
θλιότητι.

5 Ἀβάσσος. Κατὰ Μάϊον τοῦ 1914 ἐγκατεστάθησαν
ἐν τῷ χωρίῳ τούρκοι πρόσφυγες ἐμπνεύσαντες τὸν τρόπον
εἰς τοὺς ἐκεῖ χριστιανούς. Κατὰ τὸ 1915 ἐξεδιώχθη.

6 Βαξέκιοι. Τῆ 16ῃ Ἀπριλίου 1915 διετάχθησαν οἱ

κάτοικοι ὅπως ἐντὸς 24 ὥρων ἐκκενώσωσι τὸ χωρίον συμπα-
ραλαμβάνοντες ὅ,τι ἠδύνατο. Διεσκορπίσθησαν ἀνὰ τὴν
πρωτεύουσαν.

7 Βαθυρρούαξ. 8 Γενὴ μαχαλέ.

9 Κεφελίκιοϊ καὶ 10 Κιρὲτς-μπουρνοῦ. Τῇ 30 Ἄ-
πριλίου 1915 ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας Βαθυρρούακος,
ἀνωτέρα ἐντολῇ, προσκαλέσας τὰς Δημογεροντίας Βαθυρ-
ρούακος καὶ Γενὴ-μαχαλέ ἐκοινοποίησε τὴν διαταγὴν τῆς
Κυβερνήσεως, ὅπως οἱ μὴ μουσουλμάνοι, ἀπὸ τοῦ Γενὴ μα-
χαλέ μέχρι τῆς ἀποβάθρας τῶν Θεραπειῶν, καταλίπωσι τὰ
μέρη αὐτῶν. Συνεπεία τῆς διαταγῆς ταύτης οἱ κάτοικοι τῶν
ὡς ἄνω τεσσάρων κοινοτήτων μετετοπίσθησαν εἰς διάφορα
μέρη τῆς πρωτεύουσας παραλαμβάνοντες τὰ ἀπολύτως ἀναγ-
καῖα καὶ ἐξασφάλισαντες τὰ λοιπὰ ἐντὸς τῶν ἱερῶν ἐκκλη-
σιῶν, παρ' ὧν καὶ ἐκλάπησαν ἀργότερον ὑπὸ τούρκων μετα-
ναστῶν, ἐγκατασταθέντων ἐν ταῖς ἐν λόγω κοινότησι.

11 Σαφρός. Τὸ χωρίον τοῦτο ὑφίστατο συνεχεῖς ἐπιθέ-
σεις ἐκ μέρους ἐπιδρομέων τούρκων. Ὁ ἱερεὺς αὐτοῦ Παπᾶ
Ἀγαθάγγελος ὀλίγου δέιν ἐδολοφονεῖτο ὑπὸ μαθητῶν τῆς
ἐν Χαλκαλῇ Γεωπονικῆς σχολῆς (Ἀπρίλιος 1914). Κατὰ
Ἰούλιον τοῦ 1915 τούρκοι πρόσφυγες καταλαμβάνοντες τὰς
πλείστας τῶν οἰκιῶν τοῦ χωρίου ἐξηνάγκασαν τοὺς κατοί-
κους εἰς ἐκπατρισμὸν (κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1915).

12 Ἰμβροχώρι. Τὴν 18 Ἀπριλίου 1914 τουρκαλβα-
νοὶ πρόσφυγες ἐπιδραμόντες κατὰ τοῦ χωρίου κατεδυνά-
στευσαν παντοιοτρόπως τοὺς κατοίκους ἐξαναγκασθέντας
ἵνα δωρεὰν σχεδὸν πωλήσωσι τὰ πράγματα αὐτῶν καὶ
μεταναστεύσωσιν εἰς Σιπζή.

13 Νύμφες, 14 Ἅγιοι Πάντες καὶ

15 Ἅγιασματάκι. Τὰ χωρία ταῦτα διεσκορπίσθησαν
τῆδε κακέϊσε μὴ δυνάμενα ὅπως συζήσωσι μετὰ τῶν ἐπελ-
θόντων τούρκων μεταναστῶν.

16 Πύργος. Ἦδη ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1915 ἡ κω-
μόπολις αὕτη πολλαχῶς καὶ ἰδίως δι' αὐστηροῦ ἐμπορικοῦ
ἀποκλεισμοῦ πιεσθεῖσα ἤρξατο σιγὰ καὶ κατ' ὀλίγον διαλυο-
μένη· πολλοὶ τῶν κατοίκων φεύγοντες τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰς
διαρπαγὰς τῶν ἐγκατασταθέντων ἐκεῖ τουρκαλβανῶν προ-
σφύγων μετηνάστευσαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Ἡ ἐγκατά-
στασις καὶ ἄλλων τούρκων μεταναστῶν ἐξηνάγκασεν αὐτὴν
εἰς τέλειον ἐκπατρισμὸν (κατὰ Μάϊον 1915), οἱ δὲ κάτοικοι
διεσκορπίσθησαν ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν Νικαίας.

Θ'

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Καθ' ὃν χρόνον τὸ ζήτημα τῆς βιαίας καὶ καταναγκαστικῆς μεταναστεύσεως τῶν ὁμογενῶν εὐρίσκετο εἰς μεγίστην ἔντασιν, καὶ ὁ ἀπαίσιος διωγμὸς τοῦ 1914 ἀπὸ τῆς Θράκης μεταπηδήσας ἐσάρωνε κυριολεκτικῶς τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας, ἤρξατο ἐν μέσῃ πρωτεύουσῃ φοβερὸς κατὰ τῶν ἡμετέρων **ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός** ἔχων ὡς πρόγραμμα καὶ σκοπὸν τὴν κατὰ μικρὸν διάλυσιν τῶν ἐπὶ μέρους ἑλληνικῶν ἐνοριῶν καὶ συνεπῶς τὸν ἐκτουρκισμὸν τῆς ἑλληνικωτάτης βασιλίδος τῶν πόλεων. Ὁ ἀποκλεισμὸς οὗτος συστηματικώτατα ὀργανωθείς καὶ σατανικώτατα ἐφαρμοζόμενος, πρὸς δὲ τούτοις βοηθούμενος καὶ ὑπὸ ποικίλης ἄλλης φύσεως νεοτουρκικῶν πιέσεων, τεινουσῶν εἰς τὴν παράλυσιν πάσης καθόλου ἐθνικῆς καὶ κοινοτικῆς ἡμῶν αὐθυπαρξίας, ὠρισμένως θὰ ἐπέφερον ἀμέσως δυσάρεστα διὰ τὴν ὁμογένειαν ἀποτελέσματα, ἐὰν μὴ ὁ κηρυχθεὶς εὐρωπαϊκὸς πόλεμος ἠνάγκαζε τοὺς Νεοτούρκους ὅπως μεταβάλωσι πρὸς στιγμὴν σχέδια καὶ ἐπιδιώξωσιν ἀλλαχοῦ μεθοδικωτέραν καὶ ριζικωτέραν ἐξόντωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου τῆς αὐτοκρατορίας, ἵνα ἀργότερον ἐπιτυχέστερον πραγματοποιήσωσι τὰ ὄνειρα καὶ τοὺς πόθους αὐτῶν σχετικῶς πρὸς τὴν

ἐν Κων]πόλει ὑπαρξῆν τῶν ὁμογενῶν. Παρὰ ταῦτα ὅμως ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός, πολλάκις ὑπ' αὐτὰ τὰ ὄμματα τῆς ἀστυνομίας ἐφαρμοσθεὶς, οὐκ ὀλίγον συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀπονέκρωσιν πάσης ἐμπορικῆς κινήσεως καὶ συνδιαλλαγῆς μεταξὺ τῶν ὁμογενῶν τῆς πρωτεύουσης καὶ ἰδίως ἐν ταῖς συνοικίαις Ποτηρᾶ, Ξυλοπόρτης, Σαρμασικίου, Τὸπ-καποῦ, Τεκφούρ-σερατοῦ, Κασίμ-πασᾶ, Βλάχκας, Ἐξ Μαρμάρων, Ἰψωμαθειῶν, Ἑπταπυργίου, Σιρκεδζί, Διπλοκιονίου καὶ Μεσαχώρου.

Μετατοπίσεις ἐνοριῶν δὲν ἔχομεν νὰ σημειώσωμεν παρὰ μόνην τὴν τοῦ **Σωσθενίου**. Ἡ ἐνορία αὕτη ἀριθμοῦσα περὶ τὰς 320 ψυχὰς διεσκορπίσθη κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1915 ἀνὰ τὰ προάστεια τῆς πρωτεύουσης, κατόπιν ἐπισήμου ἐντολῆς τοῦ ἀρχιαστυνόμου Μ. Ρεύματος, ἐξαιρέσει μόνον πέντε οἰκογενειῶν, τῶν ὁποίων οἱ προστάται, σύζυγοι ἢ ἀδελφοί, εἰργάζοντο εἰς τὰ ἐκεῖ συνεργεῖα. Ἀπηλάθησαν ὅμως οὐκ ὀλίγοι τῶν ὁμογενῶν ἀποσταλέντες ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν Προύσης καὶ τὰ ἐνδότερα τῆς Μ. Ἀσίας, ἐπὶ τῇ ἀπλῇ καὶ ἀβασίμῳ ὄλως ὑπονοίᾳ ὅτι ἀντενῆργουν εἰς τὰς κυβερνητικὰς ἐνεργείας καὶ ἀποφάσεις,

I.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΕΤΡΩΝ

Εἶνε ἀληθές ὅτι ἡ ἐπαρχία αὕτη, ἀποτελουμένη ἐξ 11 κοινοτήτων καὶ πληθυσμὸν 9005 ὁμογενῶν, δὲν ἔχει σημειώση ἐκπατρισμὸν τινα καὶ μετατοπίσεις πληθυσμοῦ, ἐδοκίμασεν ὁμως ὅσα ἡ σκληρὰ καὶ ἄφρων πολιτικὴ τῶν Βουλγάρων ἐπέβαλεν ἀμέσως καὶ προῦκάλεσεν ἀργότερον ἐμμέσως ἐξ ἀντεκδικήσεως τῶν τούρκων συνοίκων. Κατὰ δὲ τὸν διωγμὸν τοῦ 1914 ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὕτη περιφέρεια εἶδε καὶ ἤκουσε τοὺς ὀλοφυρμούς καὶ τὰ δάκρυα καὶ ἠσθάνθη τοὺς πόνους χιλιάδων ὁμογενῶν προσφύγων τῶν ἐπαρχιῶν Δέρκων καὶ Τυρολόης, ἀπειληθεῖσα συγχρόνως πρὸς στιγμὴν ὅπως ἀπολέση τινὰς τῶν κοινοτήτων αὐτῆς. Ἡ Ἄρσός, ὁ Μέγας Τσεκμεδζές, καὶ ἡ Καλλικρατεία ὀλίγου δεῖν ἐξεκενοῦντο, διότι εἰδικὴ ἐκ τούρκων ἐπιτροπὴ περιερχομένη, ἐν συνοδείᾳ χωροφυλάκων, τὰς κοινοτήτας ταύτας κατέγραφε διὰ τῆς βίας τὰς οἰκίας τῶν χριστιανῶν πρὸς ἐγκατάστασιν τούρκων προσφύγων· πυροβολισμοὶ δὲ καὶ νυκτεριναὶ ἐπιθέσεις τουρκαλβανῶν καθ' ἐκάστην ἐπισυμβαίνουσαι ἐνέβαλλον τοὺς κατοίκους εἰς ἀπαισιοδόξους σκέψεις περὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς τιμῆς, τῆς

ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας αὐτῶν. Οἱ μαθηταὶ μάλιστα τῆς ἐν Χαλκαλῆ Γεωργικῆς Σχολῆς παρήλασαν τῇ 18 Ἀπριλίου 1914 ροπαλοφόροι καὶ ἔνοπλοι μέσον τῶν ὁδῶν καὶ συνοικιῶν Καλλικρατείας πρὸς ἐκφοβισμόν καὶ ἐξαναγκασμὸν τῶν κατοίκων εἰς ἐκπατρισμόν· προσέτι πολλοὶ κάτοικοι τῆς κωμοπόλεως ταύτης ἐδάρησαν ἀνηλεῶς, ἡ δὲ ἐκεῖ ἐγκαταστάσα χωροφυλακὴ ὠργίαζε κυριολεκτικῶς εἰς βάρος τῶν χριστιανῶν, καταγγείλασα μεταξὺ ἄλλων καὶ παραπέμφασα εἰς τὸ στρατοδικεῖον τινὰς τῶν προκρίτων, ὡς καὶ τὸν ἀρχιερατικὸν ἐπίτροπον Καλλικρατείας. Ζφοκλοπαί, λεηλασίαι, ἐπιτάξεις καὶ τὰ τοιαῦτα δὲν ἐλείψαν καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν, συντελέσασαι οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν δυστυχίαν καὶ τὸν μαρασμὸν αὐτῆς.

ΙΑ'

ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΗΛΥΒΡΙΑΣ

Ἡ ἐπαρχία αὕτη περιλαμβάνουσα 12 κοινότητας καὶ κατοίκους 13878 δὲν ὑστέρησε τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν κατὰ τὰς δοκιμασίας. Ὁ βαλκανικὸς πόλεμος ἐπήνευκε καὶ ταύτη πολλὰς καὶ μεγάλας καταστροφάς· ἡ βουλγαρικὴ κατοχὴ ἐσημείωσε τὴν προσωρινὴν διάβασιν αὐτῆς εἰς παντὸς εἶδους λεηλασίας καὶ ἀρπαγὰς, ἡ δὲ τουρκικὴ ἀνακατοχὴ τῆς ἐπαρχίας διεκρίθη καὶ εἰς φόνους καὶ καταστροφάς. Ἀνακατέλαβον οἱ τούρκοι τὰ μέρη ταῦτα ὄχι ὡς ἐλευθερωτὰι τοῦ πληθυσμοῦ ἀπὸ τῆς βουλγαρικῆς τυραννίας, ἀλλ' ὡς θηρία λυσσῶντα καὶ ζητούντα τὴν ἐξόντωσιν τῆς ὁμογενείας.

Ἐν αὐτῇ τῇ **Σηλυβρία** ὁ φανατισμὸς ἐξίκετο εἰς τὸ ὑψιστον σημεῖον τῆς ἐντάσεως αὐτοῦ. Ἡ ἀγορὰ αὐτῆς παρέμεινε ἐπὶ πολὺ κλειστὴ, πάντων τῶν κατοίκων καταληφθέντων ὑπὸ φόβου ἀπέναντι τῆς ἀπειλητικῆς στάσεως τῶν ἐντοπίων τούρκων ζητούντων ἐκδίκησιν, δι' ἃς ὑπέστησαν ἐκ μέρους τῶν βουλγάρων καταστροφὰς καὶ ζημίας. Αἱ φυλακαὶ ἐπληρώθησαν φιλησύχων κατοίκων, τοὺς ὁποίους καθ' ἑκάστην ἔδερον ἀνηλεῶς κυβερνητικὰ ὄργανα. Τῇ 8 Ἰουλίου 1913 ναῦται πολεμικοῦ πλοίου, ἠγκυροβολημένου ἐν τῷ ὄρμῳ τῆς Σηλυβρίας, μεταβάντες εἰς τὸ κοι-

νοτικὸν νεκροταφεῖον κατέστρεψαν τοὺς σταυροὺς τῶν τάφων βεβηλώσαντες παντοιοτρόπως αὐτούς. Εἰς παρομοίας βεβηλώσεις προέβησαν καὶ τούρκοι πρόσφυγες τῇ 10 Μαΐου 1914. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἀποθραυσθέντες περιῦβριζον ἀνὰ τὰς ὁδοὺς καὶ τὰ κέντρα αὐτῶν τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ὀλίγου δὲ δεῖν θὰ ἐφόνεον τὸν ἱερέα Χρυσόστομον τολμήσαντα νὰ παρατηρήσῃ αὐτοῖς ὅτι δὲν πρέπει νὰ θραύωσι τὰς ὑέλους τῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς **Ἐξάστερον**, πολλαχῶς λεηλατηθὲν καὶ δοκιμασθὲν κατὰ τὴν ὑποχώρησιν τῶν τούρκων, ἐσημειώθησαν 11 φόνοι καὶ 4 τραυματισμοὶ, ἔργα τῶν σφαγέων τοῦ χωρίου Οἰκονομείου. Τὰ δύο παρὰ τὴν κωμόπολιν ταύτην μοναστήρια σχεδὸν κατεστράφησαν. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν συνέβησαν ὅσα καὶ ἐν Σηλυβρίᾳ. Τὸ αὐτὸ λεκτέον καὶ περὶ τῶν ἄλλων κοινοτήτων καὶ ἰδίως περὶ **Ἐπιδατῶν**, (ἔνθα ὑπὸ τῶν αὐτῶν κακούργων στρατιωτῶν ἐφονεύθησαν 11 ὁμογενεῖς), **Αἰγιαλῶν** (ἔνθα ὑπὸ τῶν αὐτῶν κατεκρεουργήθησαν 5 ὁμογενεῖς), **Κουρφαλιᾶ** καὶ **Φαναρίου**. Τὸ τελευταῖον τοῦτο πολιορκηθὲν κατὰ τὰ μέσα Ἀπριλίου 1914 ὑπὸ τούρκων περιοίκων καὶ μεταναστῶν διεσώθη χάρις εἰς τὴν ἐπιδειχθεῖσαν ἐκ μέρους τῶν κατοίκων τόλμην καὶ τὴν διοργανωθείσαν ὑπ' αὐτῶν συστηματικὴν ἄμυναν, καθ' ἣν συνελήφθησαν πολλοὶ τούρκοι ἐπίδρομοίς, μεταξὺ δ' αὐτῶν καὶ τις Ἀλβανός, ἐφ' οὗ εὐρέθη ἐπιστολὴ Χουσεῖν τινος ἐκ Μετρῶν, γράφοντος πρὸς τὸν ἐν Φαναρίῳ ἀρχηγὸν τῆς χωροφυλακῆς δεκανέα Ἰσμαῆλ τὰ ἐξῆς ἐπὶ λέξει: «ἐπειδὴ μετὰ τινὰς ἡμέρας οἱ χριστιανοὶ τοῦ Φαναρίου θὰ μεταναστεύσωσι, προσπάθησον νὰ μοὶ κάμῃς τόσα πρόβατα», ἐξ οὗ ἔπεται ὅτι τὸ κατὰ τοῦ Φαναρίου κίνημα ἐσχεδιάζετο ἀπὸ πολλοῦ ἐν γνώσει καὶ αὐτῆς τῆς χωροφυλακῆς, τῆς ὁποίας ἄλλως ἢ ἐνοχὴ ἀπεδείχθη καὶ κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς ἐπιθέσεως, ὅποτε αὕτη

ἐκ τοῦ παράθυρου τοῦ σταθμοῦ ἐπυροβόλει κατὰ τῶν χριστιανῶν. Τῇ 16 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ἔτους κατεκρέουρη γήθη ὑπὸ τούρκων εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς τετάρτου ἐκ Φαναρίου κάτοικός τις τῆς κωμοπόλεως ταύτης, Φιλοκτῆμων ὀνόματι.

Τὸν ἐκπατρισμὸν ὅμως δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διαφύγωσιν αἱ κοινότητες **Κιουτσούκ-Σεϊμέν, Ἄδρεν, Σινεκλι** καὶ **Οἰκονομιό**. Τὸ χωρίον **Σινεκλι** πυρποληθὲν κατὰ τὸν βαλκανικὸν πόλεμον ἀνεκτίσθη μετὰ τὴν ἐκ Λουλὲ Βουργάζ — ἔνθα εἶχον μεταποπισθῆ — ἐπάνοδον τῶν κατοίκων αὐτοῦ. Τῷ 1914 διεσκορπίσθη ἐκ νέου.

Τὸ **Οἰκονομιό** κυριολεκτικῶς ἐμαρτύρησε. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1913 ἐγένοντο εἰς τὸ χωρίον τοῦτο σκηναὶ πρωτοφανεῖς καὶ πρωτάκουστοι ὀφειλόμεναι οὐχὶ πλέον εἰς ἄτακτα στίφη, ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν ἐπίσημον Κυβέρνησιν· ὅτε δηλ. ἐπανήρχισεν ὁ Τουρκοβουλγαρικὸς πόλεμος, ὁ τουρκικὸς στόλος ἠγκυροβόλει πρὸ τοῦ χωρίου τούτου, στρατὸς δὲ ἐκ 500 στρατιωτῶν, τῇ συνοδείᾳ ἀξιωματικῶν, μετέβη εἰς τὸ χωρίον τοῦτο. Οἱ ἀξιωματικοὶ προσκαλέσαντες ἀμέσως τὸν ἱερέα, τὸν διδάσκαλον καὶ τοὺς δημογέροντας τοῦ χωρίου διέταξαν αὐτοὺς ὅπως ἐντὸς ἡμισείας ὥρας συναθροίσωσιν ὅλους τοὺς νέους ἀπὸ 15 ἐτῶν καὶ ἄνω. Οἱ δυστυχεῖς ὅλως ἀνυπόπτως συμμορφωθέντες πρὸς τὴν διαταγὴν ταύτην συνηθροίσθησαν 140 ἐκτὸς ὀλίγων, οἵτινες ἀντιληφθέντες τοὺς σατανικοὺς καὶ καταχθονίους σκοποὺς τῶν τούρκων ἐκρύβησαν· ὁ ἀνώτερος ἀξιωματικὸς τότε παρέδωκε τοὺς 140 ἀνὰ 20 εἰς στρατιώτας, ἵνα ὀδηγήσωσιν αὐτοὺς εἰς τὴν παραλίαν, ὅπου ἄλλοι στρατιῶται ἐφόνεον αὐτούς. μετὰ τῶν πρώτων τότε ἐφονεύθη καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου Νεόφυτος, τὸν ὁποῖον ἔκαυσαν φόβος καὶ τρόμος κατέλαβε τότε τοὺς κατοίκους, σπεύσαντας ὅπως κρυβῶσιν ἐντὸς ὑπογείων πρὸς σωτηρίαν αὐτῶν. Ἐκτὸς τοῦ

κακουργήματος τούτου προέβησαν οἱ γενναῖοι οὔτοι ὑπερασπισταὶ τῆς χώρας εἰς πολλὰς λεηλασίας, ἀτιμώσεις γυναικῶν καὶ ἀπαγωγὰς παιδίων μικρῶν πρὸς ἔξισλάμισιν. Οἱ περισωθέντες τῶν κατοίκων διεσπάρησαν πανταχοῦ καὶ ἀνὰ τὴν πρωτεύουσαν αὐτῆν, ἐγκατασταθέντες καὶ πάλιν ἄργότερον, κατόπιν ἐνεργειῶν τῶν Πατριαρχείων, εἰς τὰς ἐστίας αὐτῶν. Πλὴν τὰ βάσανα καὶ αἱ ταλαιπωρίαι τῶν κατοίκων αὐτοῦ ἐπανελήφθησαν καὶ κατὰ τὸ 1914, ὅτε στίφη ἄτακτα καὶ ἄγρια ἐκ τῶν πέριξ τουρκικῶν χωρίων ἐπιπεσόντα κατὰ τοῦ χωρίου ἐξηνάγκασαν δι' ἀπειλῶν καὶ πιέσεων τοὺς κατοίκους, ὅπως ἀφέντες πᾶν ὅ,τι εἶχον ἀναχωρήσωσι μακρὰν τῆς πατρίδος αὐτῶν, διότι ἄλλως περιμένει αὐτοὺς βέβαιος θάνατος. Οἱ κάτοικοι προηθέντες ἀνεχώρησαν ἐκ νέου κατὰ τὸ 1914.

)(62)(

ΙΒ'

ΕΠΑΡΧΙΑ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ

Ἡ ἐπαρχία Ἡρακλείας, ἀριθμοῦσα 82 κοινότητες καὶ 74036 πληθυσμὸν κατεστράφη κατὰ τὰ 2]4 συνεπείᾳ τοῦ ἀπαισίου ἐξοντωτικοῦ προγράμματος τῶν νεοτούρκων. Παραβιάσεις τοῦ προνομιακοῦ χάρτου, ἀπελάσεις, ἐξορίες, φόνοι, ἐξισλαμίσεις, ἐπιτάξεις, καταναγκαστικαὶ φορολογίαι, ἀρπαγαί, λεηλασίαι, βεβηλώσεις τῶν ἱερῶν, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἦσαν τὰ μόνα πρόχειρα μέσα, τὰ ὁποῖα τὸ κομιτᾶτον ἐφήρμοσε καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ὑπὸ τὸ ἄμεσον πρόσταγμα ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων, πολλῶν τούρκων προκρίτων καὶ ἰδία τοῦ πρ. βουλευτοῦ Ραιδεστοῦ Ἀδὶλ βέη, καὶ τοῦ μισέλληνος υἱοῦ αὐτοῦ Φουὰτ βέη, μέλους τοῦ Δ. Συμβουλίου Ραιδεστοῦ. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο ἐφαρμοσθὲν ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ τραχύτητι ἠλάττωσε καὶ κατέστρεψε τὸν ἐλληνικὸν πληθυσμὸν τῆς ἐπαρχίας καὶ ἐμάρανε τὴν ἄλλοτε οἰκονομικὴν καὶ ἐκπαιδευτικὴν ἀνθηρότητα αὐτῆς.

)(63)(

Α'. ΔΙΩΓΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1914

Αον) Τμήμα Ραιδεστοῦ.

1 Ραιδεστός. Ἡ πόλις αὕτη ὄχι μόνον ὑπῆρξε μάρτυς καὶ θεατῆς τῶν τραγικῶν καὶ συγκινητικῶν σκηνῶν, αἵτινες ἐξετυλίχθησαν κατὰ τῶν ὁμογενῶν, ἀλλ' ἐξηναγκάσθη σχεδὸν κατὰ τὸ ἥμισυ νὰ ἐκπατρισθῇ καὶ ἄλλως καὶ ἔνεκα τοῦ φοβεροῦ καὶ συστηματικῶς ὀργανωθέντος ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ, ἐφαρμοσθέντος ἄλλως τε καὶ ἐν ἀπάσῃ τῇ Θράκῃ. Ἦδη κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1913 ἀστυνομικοὶ ὑπάλληλοι περιτρέχοντες τὰ τουρκικά, ἐβραϊκά, καὶ ἀρμενικὰ τμήματα ἐκοινοποιοῦν κυβερνητικὴν ἀπόφασιν περὶ ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ κατὰ τῶν ἐλλήνων. Ἐγένετο δὲ καὶ συλλαλητήριον ἐν τῇ ὀθωμανικῇ συνοικίᾳ καὶ ἐψηφίσθη κατ' αὐτὸ ὅπως πάντες ὅσοι ἔχωσιν ἔλληνας ἐνοικιαστάς, ἐκδιώξωσιν αὐτούς, ἀμέσως δὲ προσεκλήθησαν ὑπὸ τῆς ὀθ. κοινότητος οἱ ἐνοικιασταὶ καὶ διετάχθησαν νὰ λάβωσιν ὀπίσω τὰ προκαταβληθέντα ἐνοίκια καὶ ἀκυρώσωσι τὰ συμβόλαια. Ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς ἐξηκολούθησεν ἐφαρμοζόμενος καὶ κατόπιν, ἐν τῇ λεγομένῃ δὲ «ἄνω ἀγορᾷ» ἐκ τῶν 250 χριστιανικῶν καταστημάτων ἔμειναν μόνον 20, ἐνώπιον τῶν ὁποίων ἴσταντο μπουϊκοταδζήδες, Πλὴν τούτου ἡ κυβέρνησις ἐπέταξε τὰ σχολεῖα καὶ πάντα τὰ προοδευτικὰ κτίρια καὶ κτήματα τῆς κοινότητος.

2 Πάνιδον. Τὸ χωρίον τοῦτο κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1913 ὑποστὰν ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τῶν περιοίκων τούρκων ἐλελητήθη. Κατ' Αὐγουστον τοῦ 1914 προσβληθὲν ἐπανειλημμέ-

νωσ ἐξηναγκάσθη νὰ καταφύγη εἰς Κούμβαον μὲ σκοπὸν νὰ ἐπιστρέψῃ. Τῇ 13 ὁμωσ Αὐγούστου ἰ. ἔ. ἡ Κυβέρνησις ἀποστείλασα ἀτμόπλοια παρέλαβε καὶ ἀπήλασεν αὐτοὺς εἰς Ἑλλάδα.

3 Κούμβαον. Κατακλυσθὲν ὑπὸ τούρκων μεταναστῶν, πιεζόμενον δὲ καὶ ἀπειλούμενον καὶ παρ' αὐτῶν τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων ἐξηναγκάσθη εἰς ἐκπατρισμόν.

4 Ναϊπ-κιοῖ. Φορολογία ὑπὲρ τοῦ στόλου, ἐξαναγκαστικὴ μειάβυσις εἰς κατασκευὴν δρόμων, ἀπειλαὶ ἐναγτίον τῆς ζωῆς καὶ τῆς τιμῆς τῶν κατοίκων, ἐμπιστευτικαὶ δῆθεν καὶ φιλικαὶ προτροπαὶ καὶ συσιάσεις τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς χωροφυλακῆς Σουκρῆ βέη πρὸς ἀναχώρησιν, ἐξεπάτρισαν κατὰ Ἰούνιον τὸ χωρίον τοῦτο.

5 Σχολάριον. Ὁ μουτσαρίφης Ραιδεστοῦ καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς χωροφυλακῆς Σουκρῆ ἐφ. μεταβάντες τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἐξηνάγκαζον τοὺς χωρικοὺς νὰ μεταβῶσιν εἰς ἀγγαρείας καὶ ἐφορολόγουν αὐτοὺς ὑπὲρ τοῦ στόλου. Ἀργότερον τὸ χωρίον προσβληθὲν ὑπὸ τῶν περιοίκων τούρκων παντοιοτρόπως ἐπίεσθη, τὰ δὲ πρόβατα αὐτοῦ (ὑπὲρ τὰς 35 χιλιάδας) διηρπάγησαν. Αἱ σχετικαὶ παρὰ τῷ μουτσαρίφῃ διαμαρτυρίαι οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἔφερον. Ἐπὶ τέλους ἠναγκάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ.

6 Σιμιτλί. Πολλάκις προσβληθὲν διὰ πυροβολισμῶν καὶ φορολογηθὲν ἐπανειλημμένως, κατέφυγε τῇ 8 Αὐγούστου εἰς Σχολάριον. Ἐφονεύθησαν τρεῖς ὁ Δημήτριος Καλαστηκάκης, ἡ Φωτεινὴ Χ'' Δημητρίου, ὁ Νικόλαος Καραντίνης, ἐπληγώθησαν βαρέως ὁ Παναγιώτης Καμπάρης καὶ ὁ Ἰωάννης Κηζιάρης. Τὴν μετανάστευσιν τοῦ χωρίου ἐπεδίωξε καὶ ἐπέτυχεν ὁ μουδέρης Κουμβάου Ἀχμέτ ἐφένδης.

7 Τσανακτιῖ. Ὁ μιλαζίμης Σουκρῆς μεταβὰς ἐδήλωσεν εἰς τοὺς κατοίκους ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ προφυλάξῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὴν μῆνιν τῶν περιοίκων τούρκων καὶ ἐζήτησεν

ὅπως ἐντὸς 24 ὥρῶν ἀπέλθωσι, πιέζων συγχρόνως αὐτοὺς ὅπως παλήσωσι τὰ ζῶα καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν. Κατόπιν συχνῶν ἐκ μέρους τῶν τούρκων πιέσεων καὶ ἀπειλῶν ἀνεχώρησεν εἰς Ἑλλάδα μέσον Κουμβάου κατὰ Ἰούνιον ἰ. ἔ., ἀφοῦ προηγουμένως ὑπέγραψε διὰ τῆς βίας ἔγγραφον δηλοῦν ὅτι ἀνεχώρησεν οἰκειοθελῶς.

8 Σελτσίοιοῖ. Κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1913 τὸ χωρίον τοῦτο ἐγένετο κατὰ τὸ πλεῖστον παρανάλωμα τοῦ πυρὸς καὶ 290 οἰκογένειαι ἐξετίθεντο εἰς τὸν κίνδυνον τῆς σφαγῆς καὶ τῆς κατακαύσεως. Οἱ ἐμπρησταὶ ἦσαν οἱ ἀνακαταλαμβάνοντες τὴν Θράκην στρατιῶται, ὡς καὶ οἱ περίοικοι τούρκοι. Κατ' Ἀπρίλιον 1914 κυβερνητικὸς ὑπάλληλος μεταβὰς διέταξεν ὅπως ἐντὸς 24 ὥρῶν ἐκκενώσωσι τὸ χωρίον. Κατόπιν παρακλήσεων πολλῶν τοῖς ὑπεσχέθη τριήμερον προθεσμίαν λαβὼν καὶ 50 λίρας. Τὴν ἰδίαν ὁμωσ ἡμέραν ἄπειρα στίφη ἐνόπλων τούρκων ἐξηνάγκασαν τὸ χωρίον διὰ πυροβολισμῶν νὰ ἐκπατρισθῇ εἰς Ἑλλάδα.

9. Κιοδελέζ. Οἱ κάτοικοι παντοιοτρόπως ἀπειληθέντες ἐξεπατρίσθησαν μέσον Ραιδεστοῦ εἰς Ἑλλάδα.

Βον)Τμήμα Ἑρακλείας.

10 Ἑράκλεια. Κατόπιν τριημέρου λεηλασίας, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ ὑποδιοικητὴς Τυρολόης μετὰ 40 χωροφυλάκων διενήργησε, ἐξεκενώθη ἡ κωμόπολις αὕτη (μέσα Σεπτεμβρίου) καταφυγοῦσα εἰς Ἑλλάδα.

11 Γενὴ τσιφλίκ, 12 Σουλτάν τσιφλίκ. Τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστησαν καὶ τὰ χωρία ταῦτα.

Γον) Τμήμα Χαριουπόλεως.

13 Χάσκιοϊ. Τὸ χωρίον τοῦτο ἐμαρτύρησε κυριολεκτικῶς κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν τῆς Θράκης ἐκ μέρους τοῦ τάγματος ἰδίως τῶν Ἀδάνων. Τῷ 1914 κατόπιν ἀπειλῶν καὶ πιέσεων ἠναγκάσθη νὰ ἐκπατρισθῇ εἰς Ἑλλάδα.

14 Ρέπετσι. Τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστη καὶ τὸ χωρίον τοῦτο. Ὁ μουδέρης Σαχίνκιοϊ διαρπάσας τὰ ζῶα καὶ λοιπὰ ἐπώλησε αὐτὰ πρὸς ὄφελος αὐτοῦ.

Δον) Τμήμα Μαλγάρων.

Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν τῆς Θράκης ἡ πόλις καὶ τὸ τμήμα Μαλγάρων ἐληλατήθη καὶ κατεστράφη. Ἐφονεύθησαν δὲ ἐν Μαλγάροις ὁ Χ' Κωνσταντῆς Κολυμβιάμης καὶ ὁ Δῆμος Ἀλμαλιώτης.

15 Χάσκιοϊ. Τὸ χωρίον ὑπέστη τὰ πάνδεινα κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἐκ μέρους τοῦ στρατοῦ. Ἐδηώθη καὶ ἐπυρπολήθη κατὰ τὸ πλεῖστον. Ἀξιωματικὸς κρατῶν ρε. βόλβερ ἐζήτησε παρὰ τοῦ μουχτάρη νὰ τῷ κομίση τρία κοράσια, τούτου μὴ γενομένου ἐνέκλεισε τοὺς ἀνδρας ὑπὸ φρουρὰν ἐντὸς ἐκκλησίας καὶ ἀπήγαγε τὰς γυναῖκας εἰς τὴν πλατεῖαν, ἐνθα ἐπὶ 24 ὥρας οἱ στρατιῶται ὠργιάζον ἐπὶ 8—75 ἐτῶν γυναικῶν καὶ κορασίων. Τὸ χωρίον ἀπειλούμενον καὶ διωκόμενον ἠναγκάσθη νὰ ἐκπατρισθῇ εἰς Ἑλλάδα.

16 Καλύβια. Ἐμπρησμός καὶ σφαγὴ κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν· μετὰξὺ ἄλλων ἐφονεύθησαν τότε ὁ ἡγούμενος τοῦ Ἰβηριτικοῦ μετοχίου Εὐδόκιμος, ὁ ἱερεὺς Παναγιώτης καὶ ὁ ὑποτακτικὸς αὐτοῦ. Κόρη διωκομένη ὑπὸ στρατιώτου ἔπεσεν

ἐκ τοῦ παραθύρου προτιμήσασα τῆς ἀτιμίας τὸν θάνατον, χωρὶς τοῦτο νὰ ἐμποδίσῃ τὸν στρατιώτην, ὅπως ἀρπάσῃ καὶ μιάνη κτηνωδῶς τὸ παρθενικὸν αὐτῆς σῶμα. Τὸ χωρίον ἐν μέρει διεσκορπίσθη ἀνὰ τὴν Θράκην καὶ ἐξεπατρίσθη εἰς Ἑλλάδα.

Εον) Τμήμα Μακρῶς Γεφύρας.

(Οὐζούν - κιοπροῦ)

17 Μακρὰ Γέφυρα. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἡ τε πόλις καὶ τὸ ὁμώνυμον τμήμα ὑπέστη πολλὰ δεινὰ, φοβερὰς λεηλασίας καὶ ἐπιτάξεις ἐκ μέρους τῶν τούρκων, παρόμοια δὲ ἐδοκίμασε καὶ κατὰ τὸν διωγμὸν, ὅποτε ἠναγκάσθησαν πολλοὶ ὅπως ἐκπατρισθῶσιν εἰς Ἑλλάδα.

18 Σουμπάς-κιοϊ. Ἐπέστη μεγάλας ζημίας εἰς κινητὰ καὶ ἀκίνητα, ἀνερχόμενα κατὰ μέσον ὄρον εἰς 23130 λιρ. χρυσῶν, ἐφονεύθησαν 4 κάτοικοι, ἠπειλήθησαν καὶ ἐπιέσθησαν πολλοὶ ἄλλοι, διὰ τοῦτο καὶ ἐξεπατρίσθη εἰς Ἑλλάδα.

ΣΤον) Τμήμα Κεσσάνης.

19 Παῖραμιτς. Ἐξεδιώχθη εἰς Ἑλλάδα κατόπιν πολιτορκίας καὶ λεηλασιῶν.

Β'. ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΕΙΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ

Αον) Τμήμα Μακρᾶς Γεφύρας.

1 Μακρὰ Γέφυρα. Τοῦ ὑπολειφθέντος πληθυσμοῦ τῆς κωμοπόλεως ταύτης ἐγένοντο τμηματικοὶ ἐκτοπισμοί. Ὁ πρῶτος ἐγένετο τὸ μεσονύκτιον τῆς 20 πρὸς τὴν 21 Σεπτεμβρίου (π. ἡ.) τοῦ 1915. Κατ' αὐτὸν 29 ὁμογενεῖς οἰκογένειαι ἐπὶ ἀμαξῶν, τὰς ὁποίας ἐκ προτέρων εἶχεν ἐτοιμάσει ἡ Ἀρχὴ, ἤχθησαν ἔξω τῶν πατρῶων ἐστιῶν καὶ μετὰ 3 ἡμερῶν ἀγωνιώδη ὁδοιπορίαν ἀφίκοντο εἰς Μάλγα-
ρα ἐγκατασταθεῖσαι ἀγγελῶν εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τὰς οἰκίας τῶν πρότερον ἀπελαθέντων ἐκεῖθεν ἀρμενίων. Ὁ δεύ-
τερος ἐκτοπισμὸς ὑπὸ παρομοίας συνθήκας ἔλαβε χώραν περὶ τὸ μεσονύκτιον τῆς 8 πρὸς τὴν 9 Ὀκτωβρίου (π. ἡμ.) 1915. Κατ' αὐτὸν ἀπήχθησαν εἰς Μάλγαρα 50 οἰκογένειαι. Ὁ δὲ γ' καὶ τελευταῖος ἐκτοπισμὸς συνέβη τὸ μεσονύκτιον τῆς 18 πρὸς τὴν 19 Ὀκτωβρ. (π. ἡμ.) τοῦ 1915, ὁπότε ἐξετο-
πίσθησαν 70 οἰκογένειαι, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ περὶ τὰς 30 οἰκο-
γένειαι, πτοηθεῖσαι πρὸ τῶν δεινῶν τῆς ἀπελάσεως, εἶχον καταφύγει εἰς Κ)πολιν, Ἀδριανούπολιν καὶ Βουλγαρίαν καὶ ἀλλαχοῦ. Τὰ ἔπιπλα, τὰ γεννήματα καὶ τὰ λοιπὰ ὑπάρχον-
τα τῶν μετακινηθέντων ἐλεηλατήθησαν. Τὰ σχολεῖα καὶ αὐ-
τὸς ἀκόμη ὁ ὑπολειφθεὶς Νὰος τῆς κοινότητος ἐπετά-
χθησαν.

2 Δερβινάκη. Ὁ μουδὶρης Τσοπ-κιοῖ μεταβὰς ἔδειρεν ἀνηλεῶς τὸν ἱερέα Φώτιον καὶ δι' ἀπειλῶν καὶ ὕβρεων ὑπέ-

δειξεν εἰς τοὺς κατοίκους ὅπως ἐκκενώσωσι τὸ χωρίον. Κατὰ Μάϊον 1915, 50 τούρκοι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν λοχαγοῦ τῆς χωροφυλακῆς, καὶ συνοδεία πολλῶν μεταναστῶν τούρκων εἰσελθόντες εἰς τὸ χωρίον ἐζήτησαν τὴν ἐντὸς 3 ἡμερῶν ἐκ-
κένωσιν αὐτοῦ· κατόπιν λεηλατήσαντες τὰ πάντα ἀνεχώρη-
σαν ἀπαγαγόντες τὸν Δῆμον Χαρίτωνος εὐρεθέντα τὴν ἐπο-
μένην νεκρὸν ἐντὸς τοῦ δάσους καὶ φέροντα ἕξ τραύματα
μαχαίρας. Τὸ χωρίον ἐπανήλθεν ἀργότερον.

3 Λαλάκιοι. Τὸ χωρίον ἐκκενωθὲν διεσπάρη ἀνὰ τὰ χωρία Κιστρίτσα, Φαρασλή καὶ Κασίμ πασᾶ (Χαριου-
πόλεως).

4 Καρά-μπουνάρ. Μετὰ τὴν ἀνακατάληψιν τῆς Ἀ-
δριανουπόλεως ὑπὸ τῶν τούρκων, τὸ Καρά-μπουνάρ ὑπέστη φοβερὰν δῆψιν ἐκ μέρους αὐτῶν καὶ ἰδίως ἐκ μέρους τῶν φαυλοβίων τοῦ γείτονος τουρκικοῦ χωρίου Μακσουτλι, ὧν προΐσταντο οἱ ἐξ ἄλλων προγεγεστέρων κακουργῶν αὐτῶν πασίγνωστοι Μακσουτλιῶται, Κὲλ-Ταχῆρ, Νεκὴ Ἀχμέτ καὶ Χουσεῖν. Αὐτοὶ δι' ἀπειλῶν εἶχον ἀποσπάσει τότε παρὰ τῶν χριστιανῶν τοῦ χωρίου Λ. Τ. χρυσᾶς 100. Κατὰ τὸν ἐκτοπισμὸν τοῦ Καρά μπουναρ (τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1915) οἱ χριστιανοὶ ἀνεχώρησαν διὰ κυβερνητικῶν ἀ-
μαξῶν καὶ ἐντὸς βραχυτάτης προθεσμίας, οὕτως ὥστε ὑπὸ τὰς ἀκτηρίδας τῶν ὄπλων τῶν χωροφυλάκων καὶ τὰ ἀπειλη-
τικά βλέμματα τῶν ἀγρίων κομιτατζήδων ἐλάχιστα πράγ-
ματα ἠδυνήθησαν νὰ ἀποκομίσωσιν. Οἱ αὐτοὶ καὶ πάλιν ὡς ἄνω κακοῦργοι, ἐπρωτοστάτησαν εἰς τὴν τρομοκράτησιν τῶν δυστυχῶν ὁμογενῶν καὶ ἐπωφελούμενοι τῆς δεδικαιολο-
γημένης συγχύσεως αὐτῶν ἀπέσπασαν παρ' αὐτῶν πολλὰ
ζῶα καὶ διάφορα ἄλλα ἀντικείμενα.

5 Μαλκότσι. Μετὰ τὸν δεύτερον βαλκανικὸν πόλεμον, ἅμα τῇ ἀποχωρήσει τῶν βουλγάρων, οἱ περίοικοι τούρκοι καὶ ἰδίως οἱ τοῦ γειτονικοῦ χωρίου Μανδρίτσα ἐπήνεγ-

κον αξιοσημειώτους καταστροφὰς εἰς τὸ χωρίον τοῦτο, τοῦ ὁποίου πλείστοι τῶν χριστιανῶν ἤδη πρὸ τοῦ πολέμου τούτου φοβούμενοι τὴν μὴνιν τῶν τούρκων εἶχον καταφύγει εἰς Βουλγαρίαν καὶ Ἑλλάδα. Αἱ ὑπολειφθεῖσαι οἰκογένειαι περὶ τὰ μέσα Σεπτεμβρίου 1915 ἐξετοπίσθησαν ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν καὶ ἤχθησαν εἰς τὸ χωρίον Δογάνκιοι τῶν Μαλαγάρων. Ἡ ἐκκλησία ἐσυλήθη ὑπὸ τῶν τούρκων προσφύγων τοῦ χωρίου καὶ ἐβεβηλώθησαν τὰ Ἅγια. Μετ' ὀλίγον κατηδαφίσθη καὶ τὸ οἰκοδόμημα αὐτῆς καὶ οἱ λίθοι αὐτοῦ ἐπωλήθησαν ὑπὸ τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως διὰ τοῦ μουδέρη τοῦ Τσόπ-κιοῦ Ἀχμέτ Τεβφῆκ βέη. Διὰ τῶν λίθων τούτων, τοὺς ὁποίους ἠγγαρεύθησαν νὰ μεταφέρωσιν αἱ γυναῖκες τοῦ χωρίου, ὁ ἀποθανὼν ἤδη Χατζῆ Ἐμὶν Ἀγῶς, ὁ πρόεδρος τοῦ ἐκεῖ ὑποκαταστήματος τῆς «Ἐνώσεως καὶ Προόδου», ἔκτισε τὸν μύλον καὶ τὸν ἀχυρῶνα αὐτοῦ. Τὴν αὐτὴν τύχην ἔσχον καὶ αἱ ἐγκαταλειφθεῖσαι οἰκίαι καὶ περιουσίαι τῶν ὁμογενῶν τοῦ χωρίου, δωροδοτηθεῖσαι μετὰ τῶν ἀγρῶν αὐτῶν εἰς τοὺς ἐξ Ἑλλάδος καὶ Σερβίας μετενεχθέντας τούρκους πρόσφυγας καὶ ἐγκατασταθέντας ἐν Μαλκοτσιῶ ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως ἤδη τοῦ παγκοσμίου πολέμου. Τὰ 2)3 τῶν ἐκτοπισθέντων εἰς Δογάνκιοι Μαλκοτσιατῶν, μὴ δυνηθέντα νὰ συντηρηθῶσιν εἰς τὰ ἄξενά ἐκεῖνα μέρη, μὴνάς τινας μετὰ τὴν ἀπέλασιν αὐτῶν, ἤρχισαν νὰ σκορπίζωνται ἀνὰ τὰ διάφορα χωρία τῶν ὑποδιοικήσεων Μαλαγάρων καὶ Μακρῶς Γεφύρας πρὸς πορισμὸν τοῦ ἐπιουσίου. Εὐάριθμοι δὲ οἰκογένειαι κατέφυγον εἰς Βουλγαρίαν.

Οἱ κάτοικοι τοῦ Μαλκοτσιῶ καὶ πρὸ τοῦ ἐκτοπισμοῦ αὐτῶν πολλὰ ὑπέστησαν ἐκ μέρους τοῦ ὡς ἄνω μουδέρη τοῦ Τσόπκιοι. Οὗτος μετὰξὺ ἄλλων τὴν νύκτα τοῦ Πάσχα τοῦ 1915 συγκαλέσας τοὺς χωρικοὺς εἰς τὸν ἱ. Ναὸν καὶ σταθεῖς βαρβάρως πρὸ τῆς ἀγ. Τραπέζης μετὰ τὸ βούνευρον ἀνὰ χεῖ-

ρας ὕβρισεν, ἔδειρεν ἀθῶας γυναῖκας καὶ παιδιά καὶ τὸν ὑπερογδοηκοντούτη ἱερέα Παπᾶ Χρήστον Οἰκονόμου, ἵνα παραδώσωσιν ἀνυπάρκτους φυγοστράτους. Αὐτὸς ἔδειρε καὶ ἐφυλάκισε τὸν υἱὸν τοῦ ἱερέως Ἀθανάσιον καὶ προῦκάλεσε τὸν θάνατον αὐτοῦ. Αὐτὸς ἔστειλε καὶ τὸν γέροντα ἱερέα πεζὸν εἰς Ἀδριανούπολιν εἰς τὸ στρατοδικεῖον. Αὐτὸς ἐπώλησε τοὺς λίθους τῆς Ἐκκλησίας τοῦ χωρίου. Αὐτὸς εἰσέπραξε παρὰ τῶν χωρικῶν ὑπερεκατὸν χρυσᾶς λίρας ὡς συνδρομὴν δῆθεν διὰ τὴν ἀνέγερσιν Νοσοκομείου ἐν Ἀδριανουπόλει, διὰ τὴν οἰκοδομὴν ἀτμομύλου ἐν Τσόπκιοι, διὰ τὸν στόλον κτλ.

6 Κίρκιοι. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν τῆς Ἀδριανουπόλεως οὐκ ὀλίγα ὑπέστησαν οἱ ὁμογενεῖς ἐκ μέρους τῶν τούρκων. Ἐξ αὐτῶν τότε ἐξωρίσθησαν εἰς Ἑλλάδα 110 πρόκριτοι, τῶν ὁποίων τὴν περιουσίαν ἐδήμευσεν ἡ τουρκ. Κυβέρνησις, τὰ δὲ ἀκίνητα ἐδωρήσατο εἰς τοὺς τούρκους πρόσφυγας. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπομείναντες εἰς τὸ χωρίον ὁμογενεῖς ὑπῆρξαν ὁ στόχος τῶν ἀρπακτικῶν διαθέσεων καὶ ὁρμῶν τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν καὶ τῶν περιοίκων ἀγάδων, ἐπειδὴ τὸ χωρίον τοῦτο ἐθεωρεῖτο καὶ ἦτο πράγματι τὸ μᾶλλον πλούσιον εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῶν προϊόντων τῆς γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1915 ἐξετοπίζετο τὸ χωρίον εἰς Δολούκιοι (Μαλαγάρων), ὃν τρόπον καὶ τὰ ἄλλα ὁμογενῆ χωρία.

7 Καβατζίκ. Ἡ κοινότης αὕτη κατὰ τὸν Β'. βαλκανικὸν πόλεμον λεηλατηθεῖσα καὶ εἶτα ἐμπρησθεῖσα, ἐδοκίμασεν ἀνεκφράστους ὀδύνας ὑπὸ τῶν τούρκων καὶ ἰδίως ἐκ μέρους τῶν κατοίκων τοῦ γείτονος τουρκικοῦ χωρίου Χαμηδιέ. Τότε ἐκάησαν αἱ πλείσται τῶν οἰκιῶν καὶ ὁ ἱερὸς ναὸς τοῦ χωρίου τούτου, κατεκρεουργήθησαν δὲ καὶ 15 ὁμογενεῖς. Συνεπεία τοῦ θλιβεροῦ τούτου γεγονότος, οἱ πλείστοι τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου διεσκορπίσθησαν ἀνὰ τὰ λοιπὰ χριστιανι-

κα χωρία τῆς Μακρᾶς Γεφύρας, τινὲς δὲ καὶ κατέφυγον εἰς Βουλγαρίαν καὶ Ἑλλάδα. Αἱ ὑπολειφθεῖσαι οἰκογένειαι κατὰ τὴν 20 Αὐγούστου 1915 ἐξετοπίσθησαν ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Μαλγάρων καὶ τινὲς μὲν αὐτῶν ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸ χωρίον Τατάρκιοϊ, ἄλλαι δὲ εἰς τὸ χωρίον Ρέπιτζ.

Βον) Τμήμα Μαλγάρων.

8 Καρού. Ἦδη πρὸ τῆς μεταναστεύσεως τοῦ χωρίου τούτου αἱ ἀρχαὶ συλλαβοῦσαι ἀπήλασαν μέσον Αἴνου 42 χωρικούς. Κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1915 ἔφιπποι λησταντάρται, 20 τὸν ἀριθμὸν, περικυκλώσαντες τὸ χωρίον ἀπήτησαν παρὰ τῶν χωρικῶν τὴν παράδοσιν εἰς αὐτοὺς ὄλων τῶν ζώων, τῶν γεννημάτων καὶ 1000 λιρῶν εἰς μετρητά. Κακοποιήσαντες τὰ γυναικόπαιδα ἀπῆλθον, ἀπαγαγόντες 17 ἀνδρας καὶ μίαν γραῖαν, Ἡ μῆνις τῶν ληστανταρτῶν ἐστράφη ὄλως ἰδιαιτέρως εἰς τὰ ἱερὰ ἐν γένει. Ἡ λεηλασία διήρκεσε τρεῖς ἡμέρας. Ἠτίμασαν τὴν μόλις δεκαπενταετῆ Νεράντζα Ἀναστασίου. Τὸ χωρίον κατόπιν καὶ ἄλλων ἀπειλῶν καὶ ἐπιθέσεων μετετοπίσθη βιαίως.

9 Σουλτάνκιοϊ. Κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1915 οἱ πρόκριτοι Ὑψάλων ἐζήτησαν παρὰ τῶν χωριῶν, ἵνα πωλῆσωσιν εἰς αὐτοὺς τὰ ποίμνια αὐτῶν. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ ὑποδιοικητῆς ἀπέστειλε 4 χωροφύλακας πρὸς προστασίαν τῶν χωρικῶν, ἀλλ' οἱ χωροφύλακες συνενωθέντες μετὰ τῶν ἐπιδραμόντων τὴν νύκτα τούρκων περιοίκων ἐβασάνιζον τοὺς χωρικοὺς ζητοῦντες χρήματα καὶ ἐλεηλάτησαν τὸ χωρίον διαρπάσαντες 6600 πρόβατα, 3000 ἀρνία καὶ 800 μεγάλα

ζῶα, ἠτίμασαν 30 γυναῖκας, διεκόρευσαν 9 παρθένας καὶ ἀπήγαγον 20 πρόσωπα, ἐξ ὧν πέντε εὐρέθησαν νεκροὶ καὶ δὴ οἱ μὲν δύο φονευμένοι διὰ βολῶν, οἱ δὲ λοιποὶ τρεῖς, ὁ Δημήτριος Στάθης, ὁ Χρῆστος Πράβιζος καὶ ὁ Νικόλαος Διρδζάλης, ἐσφαγμένοι ὡς ἀρνία. Τὸ χωρίον καὶ ἀργότερον προσβληθὲν ἠναγκάσθη νὰ ἐκκενωθῇ.

Γον) Τμήμα Κεσδάνης—Ὑψάλων.

Τὴν 24 Ἀπριλίου 1915, ὡς ἐκ συνθήματος, προσεβλήθησαν συγχρόνως ὑπὸ πολυαρίθμων ἐνόπλων τούρκων πολλὰ χωρία τοῦ τμήματος τούτου. Οἱ κάτοικοι ἔντρομοι μετὰ πολλὰς περιπετείας ἀνὰ τὰ δάση κατέφυγον εἰς Μπесаῖτ, ὁπόθεν ἐπέστρεφον καὶ πάλιν εἰς τὰ μέρη αὐτῶν, ἵνα μετ' οὐ πολὺ μετατοπισθῶσιν ὀριστικῶς. Λεηλασίαι καὶ ἀρπαγαὶ διεπράχθησαν εἰς βαθμὸν ἀφάνταστον.

10 Κεσδάνη. Λαζοὶ ἐθελονταὶ καὶ λείψανα τοῦ ὑποχωροῦντος στρατοῦ κατὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον προσβαλόντες τὴν πόλιν κατέκαυσαν διὰ πετρελαίου τὴν χριστιανικὴν συνοικίαν, ἐφόνευσαν 50 χριστιανούς, ἐν οἷς καὶ τὸν ἱερέα Σακελλάριον Ἀναστάσιον καὶ ἐπὶ 170 ἀμαξῶν καὶ 20 καμήλων ἀπεκόμισαν τὰ ληστευθέντα. Κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦ 1914 ὑποστᾶσα πάμπολλα, μετετοπίσθη εἰς Στέρναν καὶ ἀλλαχοῦ κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1915.

11 Χιδίγκιοϊ. Κατόπιν ἐπιθέσεως ἀπήχθησαν 2 γυναῖκες καὶ 7 ἀνδρες, ἐξ ὧν δύο εὐρέθησαν ἐσφαγμένοι περίξ τοῦ χωρίου (ὁ ὀγδοηκοντούτης Χρῆστος Γιαγουῆς καὶ ὁ Συμεὼν Χρήστου) καὶ δύο βαρέως πληγωμένοι, ὁ μουχτάρης Βασιλάκης Πολίτου καὶ ὁ Διαμαντῆς Θεοκλήτου. Τὸ χωρίον μετετοπίσθη κατὰ Σεπτέμβριον 1915 εἰς Μπασαῖτ.

12 Καρλίκιοι. Συλληφθείς ἀπηλάθη μέσον Ἐψάλων ὁ μουχτάρης Εὐάγγελος, εὐρῶν κατόπιν βασάνων πολλῶν οἰκτρὸν θάνατον εἰς τὰ ἔλη τοῦ Ἐβρου.

13 Παζάρ-δερέ. Ἐπιθέσεις κατὰ τοῦ χωρίου ἤρξαντο ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου 1915, καθ' ἃς ἐτραυματίσθησαν ἄρκετοὶ καὶ ἰδίως σοβαρῶς ὁ Θεοδόσιος Ἀθανασίου.

14 Τσελτίκι. Ἐξωρίσθησαν τρεῖς χωρικοί, διηρπάγησαν πάντα τὰ ζῶα καὶ ὑπάρχοντα.

15 Χαδζηνύριον. Κατὰ τὴν προσβολὴν τοῦ χωρίου ἐβασανίσθη τραυματισθεὶς σοβαρῶς ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου Παπᾶ Σάββας. Τὸ χωρίον τοῦτο ὡς καὶ τὰ προηγούμενα τρία ἐκκενωθέντα κατὰ Σεπτέμβριον 1915 ἐγκατεστάθησαν εἰς Μάλτεπε (Μαλγάρων).

16 Μαύραις. Διεπράχθησαν πολλὰ ὄργια καὶ λεηλασίαι· διὰ τῆς βίας ἐξισλαμίσθησαν εἰς ἀνὴρ καὶ μία κόρη, ὡς καὶ εἰς στρατιώτης τοῦ ἐργατικοῦ τάγματος. Ἐξεκενώθη κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον.

17 Κουρουδζούκιοι. Ἐφονεύθησαν δύο χωρικοί, ὧν ὁ εἰς εὐρέθη φονευμένος. Μετετοπίσθη εἰς Βασαίτ.

18 Ἰβρὶκ τεπέ. Ὁ ὑποδιοικητὴς Ἐψάλων καὶ ὁ μουδὶρης Ἰβρὶκ-τεπέ ὀργιάζοντες εἰς βάρος τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου ἐξηνάγκασαν ἀργότερον νὰ μετατοπισθῆ εἰς Ἀλτὶν τὰς. Ἐξωρίσθησαν 12. Ἐφόνευσαν τὸν Χαράλαμπον Κιρ-δζιλί, ἔσφαξαν κυριολεκτικῶς ὡς ἀρνίον τὸν Σταυράκη Ὁμοῦρογλου καὶ τὸν Γεώργιον Δημητρίου καὶ ἐπλήγωσαν βαρέως τὸν Δῆμον Τσοτάρη.

19 Μεγαρίς. Κατ' Ἀπρίλιον 1915, 30 τούρκοι ἔνοπλοι προσβαλόντες τὸ χωρίον ἐφόνευσαν τὸν Βασίλειον Ἀντωνίου, ἔδειραν τὸν ἱερέα καὶ μετὰ λεηλασίαν ἀπῆλθον. Ἀργότερον ἐξεκενώθη καὶ τοῦτο.

20 Βαρνίτσα. Ἐπληγώθησαν 4 χωρικοί, ὧν ὁ εἰς θα-

νασίμως. Τὸ χωρίον λεηλατηθὲν ἐξεδιώχθη εἰς τὰ περίξ χωρία κατὰ τὸ 1915.

21 Καράτσαλι. Ἐπληγώθησαν ἄρκετοί, κατὰ τὴν γενομένην ἐπίθεσιν, σοβαρῶς δὲ ἐτραυματίσθησαν εἰς ἀνὴρ καὶ μία γυνή. Μετετοπίσθη εἰς τὸ Ἴλανλή κατὰ τὸ 1915.

22 Καδύκιοι. Χωροφύλακες λεηλατήσαντες τὸ χωρίον ἐξηνάγκασαν αὐτὸ νὰ ἐκπατρισθῆ εἰς τὰ περίξ.

23 Βεγενδίκιον. Ἀπηλάθη ὁ πρόκριτος Ζαφείρης. Τὸ χωρίον μετὰ προσβολὰς καὶ ἐπιθέσεις συνεχεῖς μετετοπίσθη εἰς Κιοστρίτσαν, Φαρασλή καὶ Κασίμ πασᾶ (Χαριονπόλεως).

24 Μαχμούτκιοι. Τὸ χωρίον πυρποληθὲν μετετοπίσθη ἀλλαχοῦ. Ἀπηλάθη ὁ ἔμπορος Ἀναγνώστης.

25 Γραβοῦνα. 17 χωρικοὶ ἐφονεύθησαν κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν τοῦ 1915, ἀπηλάθη ὁ ἄγγελος Παπάρογλους, ὅστις εὗρεν οἰκτρὸν θάνατον παρὰ τὸν Ἐβρου. Διὰ τῆς βίας ἐξισλαμίσθησαν δύο στρατιῶται τοῦ ἐργατικοῦ τάγματος.

26 Μουζαλί, 27 Σιγλί, 28 Φακίμα, 29 Καράτεπέ καὶ 30 Κουρού-τσεμέ. Κατόπιν λεηλασιῶν καὶ καταπιέσεων ἐκ μέρους τῶν περιοίκων τούρκων μετετοπίσθησαν ἀλλαχοῦ κατὰ Σεπτέμβριον 1915.

31 Ἐξαμίλλιον. Ἐξεκενώθη κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1915 καὶ ἀπεστάλη διασκορπισθὲν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Νικομηδείας.

ΣΗΜ. Σημειωτέον ὅτι καὶ τὰ μὴ μετατοπισθέντα χωρία τῆς ἐπαρχίας Ἡρακλείας, κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον ὑπέστησαν ἐπιτάξεις καὶ φορολογίας δυσαναλόγους πρὸς τὰς οἰκονομικὰς αὐτῶν δυνάμεις, διαρπαγὰς, λεηλασίας, δαρμούς, φυλακίσεις, διὰ τὰ ὅποια πάντα ἔχουσι καταστραφῆ καθ' ὅλοκληρίαν.

ΙΓ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΓΑΝΟΥ ΚΑΙ ΧΩΡΑΣ

Ἀποτελουμένη ἐξ 11 κοινοτήτων καὶ 14861 κατοίκων ἡ ἐπαρχία αὕτη κατεπιέσθη σφόδρα ἐκ μέρους τῶν κατὰ τόπους κυβερνητικῶν ἀρχῶν, αἰτινες μὴ λαμβάνουσαι ποσῶς ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπελθοῦσαν τῇ ἐν λόγῳ ἐπαρχίᾳ μεγάλην καὶ δεινὴν καταστροφὴν συνεπέα τοῦ φοβεροῦ σεισμοῦ (Ἰούλιος 1912), ἐπέβαλλον εἰς τοὺς κατοίκους φόρους δυσβαστάκτους, οἵτινες αὐξανόμενοι καθ' ἑκάστην εἰσεπράττοντο κατὰ τρόπον βίαιον καὶ ἀπειλητικόν. Πλὴν τοῦτου ὁ ὁμογενὴς πληθυσμὸς τῆς περιφερείας ταύτης ἐθεωρεῖτο εἴλωσ καὶ ὑποχείριος εἰς τὰς ὀρέξεις καὶ τὰς διαταγὰς τοῦ τυχόντος κυβερνητικοῦ ὑπαλλήλου, δικαιουμένου, κατὰ τὴν ἀντίληψιν αὐτοῦ, ὅπως ὑποβάλλῃ αὐτόν εἰς τὰς βαρυτέρας καὶ τὰς εὐτελεστέρας ἀγγαρείας. Τὴν κατάστασιν ἐπεδείνωσεν ὁ αὐστηρὸς ἀποκλεισμός, τὸν ὁποῖον ὁ λιμενάρχης Χώρας Ἰσμαῆλ εἰσήγαγεν ἀπαγορεύσας καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν εἰς τὴν Μητρόπολιν μετάβασιν καὶ τὴν μετὰ τοῦ Μητροπολίτου συνομιλίαν τῶν χριστιανῶν.

Τὴν 22 Ἰουν. 1914, ἐνῶ τινὲς τῶν κατοίκων Αὐδημίου, κατόπιον συμφωνίας μετὰ τοῦ ἐξ Ἰνετζίκ Φεϊζῆ βέη, εἶχον μεταβῆ ἐκεῖ καὶ ἐθέρισαν ἐπὶ δύο ἡμέρας, τὴν 25 τοῦ αὐ-

τοῦ μηνὸς ὁ ἑκατόνταρχος τῆς χωροφυλακῆς ἐν Ραιδεστῷ Ταχσὶν ἐφέντης μεταβὰς εἰς τὸ χωρίον Ἰνετζίκ προσεκάλεσε τοὺς θεριστὰς καὶ τοῖς εἶπεν: «ἐπειδὴ ἡ ἀσφάλεια τῆς ζωῆς εἰς τὸ ὑπαιθρον δὲν εἶναι ἐξησφαλισμένη, καλὸν εἶναι νὰ ἐπιστρέψητε εἰς τὸ χωρίον σας, διότι αἱ περιστάσεις ἀπαιτοῦν ἕκαστος νὰ εὐρίσκηται πλησίον τῆς οἰκογενείας του», εἰς τὴν παράκλησιν δ' αὐτῶν ὅπως θερίσωσι τοὺςλάχιστον ἐπὶ δύο ἡμέρας πρὸς ἀποπληρωμὴν τῶν χρημάτων, ἅτινα προκαταβολικῶς ἔλαβον παρὰ τοῦ βέη, ὁ ἑκατόνταρχος ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως διέταξεν αὐτοὺς ὅπως φύγωσιν ἀμέσως καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀναβολῆς, ὅπερ καὶ ἐγένετο τῇ συνοδείᾳ καὶ χωροφυλάκων, Ἐπίσης εἰς τὸν Σίμον Ἀντωνίου μεταβάνα εἰς τὸ ὡς ἄνω χωρίον πρὸς πώλησιν ὄξους, ὁ αὐτὸς ἑκατόνταρχος εἶπεν: «ἢ νὰ φύγῃς, ἢ νὰ χύσῃς τὸ ξύδι σου, διότι πᾶσα συναλλαγή μετὰ τούρκων καὶ Ἑλλήνων εἶναι ἀπηγορευμένη».

ΔΙΩΓΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1914

■ Καστάμπολις. Τῇ 10 Ἀπριλίου 1914 ἐπετέθησαν κατὰ τῆς κοινότητος ταύτης οἱ τούρκοι τῶν χωρίων Μουστεδζέπ, Βεϊογλου, Καλαϊδζή, Γιοβάνη καὶ τῶν λοιπῶν παρακειμένων ἐξαναγκάσαντες τοὺς κατοίκους ταύτης διὰ συνεχῶν καὶ ἀδιαλείπτων πυροβολισμῶν, ὅπως καταφύγωσιν εἰς τὸ Ἱερὸν ὄρος. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας τῶν ἐπιδρομῶν ἀπομακρυνθέντων, οἱ κάτοικοι ἐπανῆλθον εἰς τὰ ἴδια. Βλέποντες οἱ τούρκοι τὸ ἀδύνατον τῆς ἐκδιώξεως τῆς κοινότητος ταύτης ἐμηχανεύθησαν τὸ ἐξῆς: Τὴν 6 Μαΐου ἰ. ἐ. τέσσαρες χωροφύλακες ἐλθόντες ἐπὶ τούτῳ εἰς Καστάμ-

πολιων συνήθροισαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ τοὺς προκρίτους πρὸς συζήτησιν δῆθεν θεμάτων κοινοτικῆς φύσεως, ὅτε εἰς τῶν χωροφυλάκων διαφυγῶν τὴν προσοχὴν τῶν χωρικῶν δίδει διὰ πυροβολισμῶν τὸ σύνθημα πρὸς τοὺς παραμονεύοντας τούρκους ἐπιδρομεῖς, οἱ ὁποῖοι καὶ ἤρξαντο δι' ὁμοβροντίας βάλλουτες κατὰ τοῦ χωρίου. Οἱ κάτοικοι ἐντρομοὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, καθ' ἣν ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν τούρκων ὁ Γρηγόριος Γεωργίου, ἐπληγώθησαν βαρέως ὁ Κωνσταντῖνος Ἀχιλλέως, ὁ Γεωργιάκης Παρασκευᾶ, ἡ Κυριακίτσα Θεοχάρους καὶ ὁ Ζαχαρίας Χ" Θεοδοσίου, ἐδάρη ἀνηλεῶς ὁ γέρον ἀρχιμανδρίτης Γεώργιος, ἀποκοπέντος τοῦ πώγωνος αὐτοῦ διὰ μαχαίρας καὶ ἠτιμάσθη ἡ 75έτις γραῖα Κανελλίτσα. Μετὰ παραμονὴν πολλῶν ἡμερῶν ἐν Γάνω οἱ κάτοικοι ἐπιβιβασθέντες ἀτμοπλοίου μετηνάστεισαν εἰς Ἑλλάδα.

2 Ἰνδὸζέκιοϊ. Καὶ ἡ κωμόπολις αὕτη ἐλεηλατήθη καὶ διηρπάγη κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου 1913 ὑπὸ τῶν πρὸς τούτο στρατολογηθέντων περιοίκων τούρκων ἐνόπλων, οἱ δὲ κάτοικοι διεσκορπίσθησαν ἀνὰ τὸ ἱερὸν ὄρος, ὅθεν ἐπανήλθον μετ' οὐ πολὺ. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1915 ὑπεχρεώθησαν οἱ κάτοικοι, ὅπως κτίσωσι 25 οἰκίας εἰς τὸ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου καταστραφέν τουρκικὸν χωρίον Ταταρλῆ, τῶν ὁποίων αἱ δαπάναι ἀνῆλθον εἰς λίρας τουρκίας 200, μὴ ὑπολογιζομένης εἰς ταύτας τῆς ξυλείας, ἣτις παρελήφθη ἐκ τῶν δασῶν, ἅτινα κυριολεκτικῶς κατέστρεψαν, ὅπως λόγῳ βοήθειας δώσωσιν εἰς τοὺς τούρκους τοῦ χωρίου τούτου σίτου κοιλὰ 350 καὶ κριθῆς κοιλὰ 150, καὶ ὅπως καταβάλωσιν 80 λίρας διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Διοικητηρίου καὶ ἐγκατάστασιν τηλεφώνου. Ἡ συνεχὴς φορολογία καὶ ἀγγραρεία αὕτη ἐξήντησε καὶ ἀπεθάρρυνε τοὺς χωρικούς. Τὴν 10 Ἀπριλίου 1914 ἐγένετο ἐπίθεσις κατὰ τοῦ ἐν τῷ χωρίῳ εὑρισκομένου μοναστηρίου, καθ' ἣν ἀφοῦ ἔθραυσαν τὸ τα-

μεῖον, διήρπασαν ὅσα κοσμήματα ἀργυρᾶ ὑπήρχον, κατέσχισαν τὰ ἱερὰ ἄμφια τῆς Μονῆς, ἐβεβήλωσαν τὰς ἱερὰς εἰκόνας καὶ κατέστρεψαν ὅτι εὔρον. Αὐτῆμερὸν 300 τούρκοι ἐνοπλοὶ περιεκύκλωσαν τὸ χωρίον καὶ διὰ συνεχῶν πυροβολισμῶν ἐφαρμόζοντες τὸ τῆς ἐξοντώσεως πρόγραμμα, ἐπέτυχον νὰ ἐνσπεύρωσι τὸν πανικὸν εἰς τοὺς κατοίκους, οἵτινες ἀπηλπισμένοι ἐκ τῶν τόσων πίσεων, κλαίοντες καὶ ὀδυρόμενοι ἐξήρχοντο, ἵνα ἀνέλθωσιν εἰς τὸ παρακείμενον ὄρος ζητοῦντες καταφύγιον εἰς τὰς σχισμὰς τῶν πετρῶν καὶ τὰς χαράδρας αὐτοῦ. Ἀργότερον ἐπανήλθον εἰς τὰς ἐστίαις αὐτῶν. Τὴν 6ην Μαΐου ἰ. ἔ. ὀλίγον μετὰ τὴν κατὰ τῆς Κασταμπόλεως ἐπίθεσιν, οἱ αὐτοὶ τούρκοι ἐπελθόντες ἐξηνάγκασαν καὶ τὸ χωρίον τοῦτο ὅπως ἐκπατρίσθῃ μετὰ πολύωρον ὁμοβροντίαν ὄπλων, καθ' ἣν ἐφονεύθη ὁ Γιαννάκης Ἀθανασίου. Οἱ κάτοικοι πανικόβλητοι κατῆλθον εἰς Γάνον, ἔνθα ἐπιβιβασθέντες τῶν ἀτμοπλοίων ἀνεχώρησαν εἰς Ἑλλάδα.

3 Νεοχώριον. Συνεπεῖα τῶν ἐπανειλημμένων εἰσηγήσεων καὶ ἀπειλῶν τοῦ μουδύρου Κουμβάου καὶ ἄλλων κυβερνητικῶν ὀργάνων, τῆς ἐπιβολῆς καὶ εἰσπράξεως φόρων δυσβαστάκτων καὶ τῆς ἐξασκουμένης τρομοκρατίας ἐκ μέρους τῶν καταπλημμυρησάντων τὴν ὑπαιθρον χώραν τούρκων ἀνεχώρησε τῇ 6 Μαΐου ἐκ Κουμβάου δι' Ἑλλάδα.

4 Μυλῆ. Διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους ἐξεκενώθη συγχρόνως καὶ τὸ χωρίον τοῦτο. Οἱ κάτοικοι ἐμποδισθέντες ὅπως εἰσέλθωσιν εἰς Γάνον παρέμειναν ἐπὶ 18 ἡμέρας εἰς τὸ ὑπαιθρον ταλαιπωρηθέντες παντοιοτρόπως. Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως αὐτῶν εἰς Ἑλλάδα ὑπεχρεώθησαν ὑπὸ τοῦ χιλιάρχου Καλλιπόλεως ὅπως ὑπογράψωσιν αἴτησιν πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐσωτερικῶν δηλοῦντες ὅτι οἰκεία βουλήσει ἐκπατρίζονται.

5 Εἰρηνοχώριον (Ἀράπ Χατζῆ). Καὶ τὸ χωρίον τοῦ-

το ἐλεηλατήθη κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου 1914 μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς βελόνης, οἱ δὲ κάτοικοι ἀπηλπισμένοι ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν γυμνοὶ καὶ τῶν πάντων ἐστερημένοι· ἀμέσως μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν ἐγκατεστάθησαν ἐκεῖ τοῦρκοι διαρπάσαντες τὰ πάντα. Τινὲς ἐκ τῶν κατοίκων κατῆλθον εἰς Γάνον καὶ ἕτεροι εἰς Κούμβαον. Ὁ λιμενάρχης Χώρας Ἰσμαήλ μεταβὰς εἰς Γάνον ἐπεζήτη βίαν ὅπως ἐπιβιάσῃ αὐτοὺς τοῦ ἀτμοπλοίου.

Ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας καὶ ἰδίως τὸ Αὐδήμιον, Παλαμούτιον καὶ Σεντούκιον ὑπέστησαν τὰ αὐτὰ κινδυνεύσαντα ὅπως ἐκπατρισθῶσι. Τὸ **Σεντούκιον** μάλιστα πρὸς στιγμὴν κλονισθὲν διεσκορπίσθη ἀνὰ τὰ δάση, ὑπὸ τὰ δένδρα καὶ τοὺς θάμνους τῶν ὁποίων διενυκτέρευσε πολλὰς ἡμέρας. Ἀργότερον ἀναθαρρήσαν ἐπανήλθεν.

* * *

Τὸ σημειωματάριον τῆς ἐπαρχίας ταύτης εἶνε πλούσιον εἰς δαρμούς, δολοφονικὰς ἀποπείρας καὶ φόνους φιλησύχων κατοίκων, διαπραχθέντας πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ἐκφοβισθῶσιν οἱ μὲν, ἐξαναγκασθῶσι δὲ οἱ ἕτεροι εἰς ἐκπατρισμόν.

Τὴν 20 Ἰουνίου 1914, ὁ διαβόητος Μουδύρης Καδήκιοῦ καὶ τις διδάσκαλος ἐκ Καλλιπόλεως, εἰσελθόντες εἰς τὸ καφενεῖον τοῦ Μουχτάρη Χώρας Ἰωάννου Γαβριήλ ἔδειραν ἀνηλεῶς ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Λιμενάρχου Ἰσμαήλ βέη τὸν εὔρεθέντα ἐκεῖ φιλήσυχον Σταυράκην Ταχυρὴν, εἶτα δ' ἐξελθὼν ἤρχισε νὰ πυροβολῇ, συνεπείᾳ τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι κατελήφθησαν ὑπὸ πανικοῦ. Τὴν 14 Ἰουλίου 1914, οἱ ἐξ Αὐδημίου Σάββας Σεραφεῖμ, Νικόλαος Χαραλάμπους, Ἀριστείδης Βαρσάμης, Βαλάσης Βαρσάμης, Ἀθανασάκης Γεωργίου

καὶ Χριστόδουλος Κατάχης, μεταβαίνοντες εἰς Χαριούπολιν πρὸς ἐμπορίαν πηλίνων ἀγγείων, καίτοι εἶχον τὴν πρὸς τοῦτο ἄδειαν, συνελήφθησαν ὑπὸ τῶν χωροφυλάκων τοῦ χωρίου Σελτζικίου καὶ ὑβρισθέντες σκαιῶς ἐδάρησαν εἶτα μέχρι λιποθυμίας· ὄλων τὰ μέλη ἦσαν μελανὰ ἐκ τῶν δαρμῶν· εἰς τὰς παρακλήσεις αὐτῶν, μίαν ἤκουον ἀπάντησιν : «νὰ φοβίσητε (κεμπερσίν)· γυρίσατε εἰς τὸ χωρίον σας καὶ ἐκεῖ θὰ φοβίσητε ἀπὸ τὴν πείνα».

Τῆ 16 Ἰουλίου ἰ. ἐ. ὁ κανδηλάπτης Χώρας Μιχαλὶδης μεταβὰς εἰς τὴν παραλίαν, καθ' ἣν ὥραν ἀτμόπλοιον ἔφερε τούρκους μεγανάστας, ἐδάρη ἀπανθρώπως ὑπὸ τοῦ λιμενάρχου Χώρας Ἰσμαήλ. Αὐθημερὸν ἐδάρη ὑπὸ τοῦ χωροφύλακος Χώρας Χουσεῖν ὁ 17ετῆς μαθηγῆς υἱὸς προύχοντος Παναγιώτης Χ' Κωνσταντινίδης, διότι δὲν ἔσπευσεν ἀστραπιαίως νὰ ἐκτελέσῃ τὴν διαταγὴν αὐτοῦ καὶ τῷ φέρῃ κάθισμα. Ὡσαύτως ὁ εἰς τὸ χωρίον Σιμιτλῆ διδύσκων καὶ ἐκ Χώρας καταγόμενος διδάσκαλος Γεώργιος Μοσχῆς ἐφυλακίσθη εἰς τὰς φυλακὰς Καλλιουπόλεως καὶ ἐδάρη τόσον, ὥστε ἔπεσον ἐκ τῶν πληγμάτων δύο ὀδόντες αὐτοῦ. Τὴν 4 Αὐγούστου ἰ. ἐ. ἐδάρη τρὶς ἐν μιᾷ ἐβδομάδι ὁ Νικόλαος Λογοθετίδης ὑπὸ τοῦ Λιμενάρχου Χώρας. Ὁμοίως ἅπαντες οἱ στρατολογηθέντες καὶ δὴ οἱ ἠλικιωμένοι ἀποστελλόμενοι διὰ τὴν κατασκευὴν δρόμων ἐδέροντο μέχρις αἱμορραγίας. Ἐπίσης οἱ οἰκεῖοι καὶ συγγενεῖς τῶν στρατευσίμων, ἔστω καὶ ἀόμματοι καὶ γέροντες, ριπτόμενοι εἰς τὰς φυλακὰς ἐδέροντο ἀνηλεῶς, ἵνα δηλώσωσι δῆθεν τὰς κρύπτὰς τῶν φυγοστρατούντων.

*
**

Τὴν 23 Φεβρουαρίου 1914 τραυματισθεὶς διὰ ρεβόλβερ ἀπετελειώθη ἔπειτα διὰ πελέκεως, μεταξύ Ἰντζέκιοῦ καὶ Σχολαρίου, ὁ ἐξ Αὐδημίου ἐξηκοντούτης Θεοδωράκης Γιαννάκης. Τὴν 12 Μαρτίου ἰ. ἔ. ἐπληρώθη διὰ μαχαίρας ὑπὸ τοῦ φύλακος τοῦ τουρκικοῦ χωρίου Μεσελῆ Ἰβραχὴμ Φαζλόγλου ὁ ἐκ Κερασιᾶς ποιμὴν Ἀθανάσιος Δημητρίου. Τὴν 12 Ἀπριλίου ἰ. ἔ. ἐτυφεκίσθη παρ' ὀθωμανοῦ κατοικοῦ Βεῖογλου ὁ ἐκ Σεντουκίου Κωνσταντῖνος Συρανής ἐρχόμενος ἐκ Κασταμπόλεως. Τὴν 21 Αὐγούστου ἰ. ἔ. δύο τούρκοι ἐκ Κασταμπόλεως παρὰ τὸ χωρίον Σεντούκιον ἐπλήρωσαν τὸν Γεώργιον Χριστοδούλου, τὸν ὁποῖον θὰ ἐφόνευον διὰ πελέκεως ἂν εἰς τὰς κρᾶνγὰς αὐτοῦ δὲν ἔσπευδον εἰς βοήθειαν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ τινες χωρικοί. Τὴν 14 Ἰβρίου ἰ. ἔ. ἐφονεύθη ὁ ἐξ Αὐδημίου Ἐμμανουὴλ Τοροζου.

ΙΑ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΥΡΙΟΦΥΤΟΥ

Ἡ καταστροφὴ τῆς ἐπαρχίας ταύτης, (ἀριθμούσης 10 κοινότητος καὶ 17594 ψυχῶν), ἡ ἐπελθοῦσα κατόπιν τοῦ φοβεροῦ σεισμοῦ τοῦ 1912, συνεπληρώθη ἐν πολλοῖς διὰ τῆς ἐφαρμογῆς καὶ ἐν ταύτῃ τοῦ ἐξοντωτικοῦ προγράμματος τῶν Νεοτούρκων. Ἦδη διαρκούντος τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου ἐξησκέιτο συστηματικὸς διωγμὸς ἐναντίον τοῦ ἡμετέρου στοιχείου πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως μαρανθῆ καὶ ἐκλείψῃ οἰασδήποτε φύσεως ζωτικὴ αὐτοῦ ἰκμάς. Τὰ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐπαρχίαις τῆς Θράκης ἐφαρμοσθέντα ἰσχύουσι καὶ διὰ τὴν ἐπορχίαν ταύτην.

Περὶ τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου 1915 χωροφύλακες μετὰ στρατιωτῶν περικυκλώσαντες τὸ χωρίον Γκολδζικ καὶ διὰ πυροβολισμῶν συνεχῶν ἐξαναγκάσαντες τοὺς κατοίκους ὅπως καταφύγωσιν εἰς τὰ παρακείμενα δάση καὶ βουνὰ, διήρπασαν πᾶν ὅ,τι εὔρον καὶ κατόπιν θέντες πῦρ εἰς διάφορα μέρη τοῦ χωρίου ἀνεχώρησαν. Καθ' ἣν στιγμὴν οἱ κάτοικοι, φεύγοντες τὴν λύσσαν τῶν ἐπιδρομέων τούρκων ἔτρεχον πανικόβλητοι πρὸς τὰ δάση, ἐτυφεκίζοντο ὑπὸ τούρκων στρατιωτῶν, 30 δὲ ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν. Οἱ δύο ἱερεῖς τοῦ χωρίου Ἀνθιμος καὶ Ἀβέρκιος μετὰ ἑννέα προκρίτων ὅλως ἀναιτίως ἀχθέντες δέσμοι ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ

Κιλίτ•Μπάχρ. Ἐκεῖ ἡ κατάστασις αὐτῶν ὑπῆρξεν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀξιοθρήνητος. Ἐχρησιμοποιοῦντο πολλάκις ὅπως μεταφέρωσι διάφορα βάρη σύροντες ἀμάξας· πολλάκις δὲ ἄνδρες τριακονταετείς τὴν ἡλικίαν παρεβιάζοντο ὑπὸ τούρκων.

Τοιαύτας ἀτιμώσεις ὑφίσταντο συχνάκις οἱ χριστιανοί. Περὶ τὰ μέσα Ἰουλίου τοῦ 1917 ὁ Ἰωάννης Σαράντης, ἔτων 35, φυγὸς στρατός, συλληφθεὶς καὶ ὀδηγούμενος εἰς Μυριοφύτου ἐδέθη καθ' ὁδὸν τὰς χεῖρας καὶ παρεβιάσθη ὑπὸ τοῦ ὀδηγούντος αὐτὸν χωροφύλακος Μουσταφᾶ. Τὴν αὐτὴν τυχὴν ὑπέστη καὶ ὁ στρατιώτης Γεώργιος Βοδάτης μετὰ ξὺν Καλαμιτσίου καὶ Στέρνας.

Αἱ πόλεις Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως μετὰ τῆς ὑπαίθρου χώρας αὐτῶν ἐτρομοκρατήθησαν καὶ ἐπιέσθησαν παντοιοτρόπως πρὸς ἑκπατρισμόν. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1913 ὁ ὑποδιοικητὴς Μυριοφύτου ἀπῆτει παρὰ τῶν κατοίκων Μυριοφύτου 500 λίρας, παρὰ δὲ τῶν ἄλλων ὁμογενῶν χωρίων ἀνάλογα ποσὰ ὑπὲρ τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου. Τὴν ἐπιούσαν ὁ αὐτὸς ἐπεφόρτιζε τοὺς ὁμογενεῖς δι' ἄλλων ἐράτων: ὑπὲρ οἰκοδομῆς κυβερνητικῶν κτιρίων, τουρκικῆς σχολῆς, ἐγκαταστάσεως τηλεφώνων, τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης κ.λ.π. Συγχρόνως ἐφηρμόσθη καὶ αὐστηρότατος ἀποκλεισμός, προσκληθέντος ἐπὶ τούτῳ ἐκ Κων)πόλεως τοῦ διαβοήτου Μπεκίρ-ἀγᾶ, ὅστις διὰ τῆς πείνης ἐζήτει νὰ ἐπιτύχη τὸν ἑκπατρισμόν τῶν κοινοτήτων. Ἀπηγορεύετο, ἀρχὰς τοῦ 1913, ἐπὶ ποιῆ τυφεκισμοῦ ἢ εἰς Περιστάσιν καὶ τὰ περίξ· εἰσαγωγὴ τροφίμων ἐκ τῆς Κων)πόλεως καὶ τῆς ἀπέναντι παραλίας, ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη ἐπικοινωνία μετὰ ξὺν Περιστάσεως καὶ τῶν λοιπῶν κοινοτήτων, ἀφηροῦντο δὲ καὶ αἱ κῶπαι, ὅπως μὴ χρησιμοποιῶνται ὑπὸ τῶν λεμβούχων.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη καίπερ παντοιοτρόπως πιεσθείσα κατάρθωσεν ὅπως παραμείνη ἀκεραία κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦ

1914. Ἰδιαιτέρως κατ' αὐτὸν ἐδοκιμάσθησαν αἱ κοινότητες **Ἡρακλείδας** καὶ **Λούπιδας**. Τοῦρκοι χωροφύλακες εἰσελθόντες εἰς τὴν πρώτην—κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1914—καὶ λεηλάτησαν τὰ καταστήματα καὶ τὰς οἰκίας τῶν κατοίκων ἐζήτησαν παρὰ τῶν τελευταίων τούτων, ὅπως ἀμέσως ἀφέντες τὰ πάντα ἀναχωρήσωσι, διότι ὁ μουσουλμανικὸς λαὸς δὲν θέλει καὶ δὲν ἀνέχεται αὐτούς· ἐν ἐναντία περιπτώσει θὰ σφάξῃ αὐτοὺς ἠβηδόν. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ ὑποδιοικητὴς Μυριοφύτου προσκαλέσας τὸν μουχτάρην Λούπιδας τῷ εἶπε: «δὲν δυνάμεθα νὰ σᾶς προστατεύσωμεν ἀπέναντι τῶν ἐπιτιθεμένων τούρκων· πρέπει νὰ φύγητε· ἀκόμη δὲν τὸ ἐννοήσατε, χονδροκέφαλοι;» Ἡ κοινότης Λούπιδας καὶ κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1912 πολλὰ παθοῦσα ἐκ μέρους τῶν ἐπιδραμόντων Τούρκων ἀπώλεσε δέκα κατοίκους, φονευθέντας ἐκ μέρους τῶν τελευταίων τούτων.

Αἱ κοινότητες ὅμως αὗται ὡς καὶ ἡ τοῦ **Νεοχωρίου**, τότε διασωθείσαι, μετετοπίσθησαν βίᾳ κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1915 καὶ δι' ἀτμοπλοίων διαπεραιωθεῖσαι καὶ ἀποβιβασθεῖσαι εἰς Νικομήδειαν διεσπάρησαν ἀνὰ τὰ χωρία τῶν ἐπαρχιῶν Νικαίας καὶ Νικομηδείας.

ΙΕ΄

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΑΛΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ

Πλήρη καταστροφήν υπέστη ή εξ 11 κοινοτήτων και 32825 ψυχών αποτελουμένη έπαρχία αυτή. Λόγω τής γεωγραφικής αυτής θέσεως αποτελέσασα πάντοτε στόχον τής τουρκικής μανίας επέπρωτο ήμέραν τινά όπως διαλυθή εν συνόλω και εν τοίς επί μέρους. Ήδη κατά τον βαλκανικόν πόλεμον στρατός και κυβερνητικοί υπάλληλοι έναμίλλως ενεργούντες επέτυχον δι'επιτάξεων,πραγματικῶν δηλ. αφαιμάξεων, όπως καταστρέψωσι τὸ εἰς χείρας τῶν ὁμογενῶν εύρισκόμενον εμπόριον. Κατὰ δὲ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, ή κυβέρνησις επικαλουμένη λόγους στρατιωτικούς ἐξηνάγκασε τὰς κοινότητας ὅπως ἐν διαστήματι ὠρῶν μετατοπισθῶσιν ἀλλαχοῦ, χωρὶς ἐν τῷ μεταξύ νὰ θελήσῃ ὅπως λάβῃ τὴν προσήκουσαν πρόνοιαν τόσον περὶ τῶν ἐγκαταλειφθεισῶν περιουσιῶν ὅσον και περὶ τῆς δυνατῆς ἀνακουφίσεως και συντηρήσεως τῶν μετατοπιζόμενων πληθυσμῶν.

ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ

1 Πλαγιάριον. Κατὰ τὸν βαλκανικὸν πόλεμον, ἀφοῦ προηγουμένως οἱ κάτοικοι ἔνεκα τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐπιτάξεων και τῆς αὐθαιρεσίας τοῦ ἐκεῖ ἐγκατεστημένου πολυαρίθμου στρατοῦ υπέστησαν τὰ πάνδεινα στερηθέντες τῶν πάντων, ή Τουρκική Κυβέρνησις ἰσχυριζομένη ὅτι τὸ χωρίον εύρίσκετο ἐπὶ τῆς γραμμῆς τοῦ πυρὸς διέταξε τοὺς κατοίκους ἵνα ἐντὸς τριῶν ὡρῶν ἐκκενώσωσιν αὐτοὶ οἱ κάτοικοι γυμνοὶ και μηδὲν δυνηθέντες ν' ἀποκομίσωσιν, κατέλιπον τὸ χωρίον ὑπὸ τὸ μαστίγιον τῶν χωροφυλάκων κατελήθοντες εἰς Καλλιόπολιν. Ἐκ τῶν κατοίκων ἑπτὰ μὴ προφθάσαντες ν' ἀπέλθωσιν ἐντὸς τῶν τριῶν ὡρῶν και βραδύναντες δύο λεπτά ἐτυφεκίσθησαν ὑπ' αὐτῶν τῶν στρατιωτῶν. Μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον ἐπετράπη μὲν ή παλινοστήσις, ἀλλ' ἐπειδὴ ή Κυβέρνησις ἐπέτρεπε νὰ οἰκοδομήσωσιν οἰκίας μόνον οἱ τοῦρκοι, εἰς οὓς παρέιχε και ξυλείαν και πᾶσαν εύκολίαν, οἱ ὁμογενεῖς παρέμεινον ἐν Καλλιόποι ὑποστάντες ἀργότερον τὴν τύχην τῆς τελευταίας ταύτης.

2 Κριθιά. Στρατιωτικὴ ἐπιτροπὴ μεταβᾶσα αὐτόσε κατὰ Ὀκτώβριον 1914 και καλέσασα τινὰς τῶν ἐκεῖ στρατιωτῶν ἐν πρώτοις περιέζωσε τὸ χωρίον μὲ ἐφ' ὄπλου λόγην και ἀπηγόρευσε πᾶσαν πρὸς ἀλλήλους ἐπικοινωνίαν και συνομιλίαν τῶν κατοίκων· εἶτα οἱ στρατιῶται ἤρχισαν τὴν ἐκκένωσιν τῶν οἰκιῶν κατὰ σειρὰν ἀρπάζοντες και ληστεύοντες αὐτὰς ὑπὸ τὰ ὄμματα τῆς ἐπιτροπῆς· οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι γυμνοὶ και ἀπηλπισμένοι, ἠναγκάσθη-

σαν να καταφύγωσιν εἰς τὴν Μάδυτον, τῆς ὁποίας τὴν τύχην ἀρχότερον συνυπέστησαν.

3 Νεοχώριον. Ἐξεκενώθη τῇ 25 Μαρτίου 1915· οἱ κάτοικοι ἠθέλησαν νὰ μεταβῶσιν εἰς Καλλιπόλιν, ἀλλ' αἱ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ δὲν ἐπέτρεψαν λέγουσαι ὅτι δὲν ἦλθεν ὁ καιρὸς, καὶ ὅτι ὅταν θὰ παραστῇ ἀνάγκη ἐκκενώσεως τοῦ χωρίου, θὰ διατάξωσι τὰ δέοντα· πρέπει δὲ ἀντὶ τῆς Καλλιπόλεως νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰ χωρία Γαλατᾶν καὶ Βαῦριον, ὅπου καὶ μετέβησαν. Τῶν χωρίων τούτων αἱ πλείους αἰ οἰκιῶν, δηλ. ἐπὶ τῶν 300 αἰ 200, ἦσαν κατεληγμένοι ὑπὸ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὅστις ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν ἀξιωματικῶν κατέστρεφε τὸ πᾶν μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν αὐλῶν καὶ κατωγείων, καὶ διὰ τοῦτο ἠναγκάζοντο οἱ κάτοικοι νὰ διαμείνωσιν ἐν ὑπαίθρῳ ὑπὸ βροχᾶς συνεχεῖς.

4 Μάδυτος. Ἐξεκενώθη ἐντὸς 5 ὥρων τὴν 17 Ἀπριλίου 1915. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος αὐτῶν καὶ τὴν ληστείαν καὶ διαρπαγὴν κατὰ τὸ ἐφαρμοζόμενον σὺστημα παρὰ τὰς ὑποσχέσεις πρὸς τὸν Μητροπολίτην τοῦ Ἑσσὰτ πασσᾶ ὅτι θὰ προφυλάξῃ τὰς περιουσίας αὐτῶν, γυμνοὶ καὶ τῶν πάντων στερούμενοι, ἀφοῦ ἐπὶ 4 ἡμερονύκτια διέμειναν εἰς τὰ βουνὰ τῆς Μαδύτου, διὰ κυβερνητικῶν ἀτμοπλοίων καὶ πλοιαρίων ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγωσιν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κυζίκου (Πάνορμον, Πέραμον καὶ ἀλλαχοῦ), ὅπου ὑπέστησαν ὁμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων δεινὰ ἀφάνταστα αὐτὸ τοῦτο ἀποδεκατισθέντες.

5 Καλλιπόλις. Ἐξεκενώθη τῇ 19 Ἀπριλίου 1915. Οἱ κάτοικοι διετάχθησαν νὰ ἐκκενώσωσι τὴν πόλιν ἐντὸς δύο ὥρων, ἀφοῦ δὲ διέμειναν ἐπὶ τρία ἡμερονύκτια ἐν ὑπαίθρῳ ὑπὸ βροχᾶς, ἐν μέσῳ θρήνων καὶ κοπετῶν διὰ κυβερνητικῶν ἀτμοπλοίων διετάχθησαν ν' ἀναχωρήσωσι. Οὐδενὶ αὐτῶν ἐπετράπη ὑπὸ τῶν ὀργάνων τῆς Κυβερνήσεως νὰ παραλάβῃ τι τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων διὰ τὸ τα-

ξειδιον καὶ τοιουτοτρόπως μετηνέχθησαν καὶ οὗτοι ἄλλοι μὲν εἰς Πάνορμον καὶ ἄλλοι, σχεδὸν οἱ ἡμίσεις, εἰς Ραιδεστόν. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν χριστιανῶν παρεβιάσθησαν αἱ οἰκίαι καὶ διηρπάγησαν τὰ ἐν αὐταῖς.

6 Ταϊφύριον, 7 Περγάζιον, 8 Καβακλᾶ, 9 Γαλατᾶς, 10 Βαῦριον καὶ 11 Ἀγγελοχώριον. Τὰ χωρία ταῦτα ἐκκενωθέντα κατὰ Μάϊον τοῦ 1915 μετηνέχθησαν καὶ διεσκορπίσθησαν ἀνὰ τὴν διοίκησιν Βαλούκεσερ.

Ἡ ἀπελπιστικὴ θέσις τῶν μετατοπισθέντων ἦτο ἀνωτέρα πάσης περιγραφῆς· ἀπαγορευθέντος ὑπὸ τὰ πλήγματα τῶν ἀκτηρίδων τῶν ὄπλων ὅπως παραλάβωσι τὰ ἀναγκαῖα οὐντα αὐτοῖς διετέλουν οὗτοι τῶν πάντων ἐστερημένοι. Ἡ πείνα κυριολεκτικῶς ἐθέριζε τοὺς πάντας. Μὴ ἔχοντες νὰ πωλήσωσιν τι πρὸς ἀγορὰν ἄρτου, ἄνδρες, γυναῖκες, γέροντες καὶ παιδιά περιεφέροντο ἀνὰ τοὺς ἀγρούς πρὸς συλλογὴν χόρτων ἢ ἐξερευνῶν τὴν παραλίαν Πανόρμου πρὸς συλλογὴν ὄστράκων. Καὶ ταῦτα καὶ ἐκεῖνα θὰ ἀπετέλουν τὴν μόνην τροφὴν αὐτῶν.

«Εἰς τὰ ζῶα καὶ κατὰ προτίμησιν εἰς τοὺς σκύλους, ἔγραφεν ὁ μητροπολίτης Καλλιουπόλεως Κωνσταντῖνος ἐκ Πανόρμου ὑπὸ ἡμερομ. 1 Ἰουλίου 1915, παρέχεται περισσὴ ἢ εὐσπλαγχνία, τῆς ὁποίας οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον θεωροῦνται ἄξιοι οἱ πρόσφυγες χριστιανοί. Οὗτοι θεωροῦνται κατώτεροι τῶν ζῶων καὶ ἄξιοι μάστιγος, ἄξιοι τυρανίας, ἄξιοι ἐξοντώσεως. Ἰατρός τις ὁμογενῆς ἐν Πανόρμῳ ἐκληφθεὶς ὡς μουσουλμάνος ἤκουσε τὸν ἐξῆς διάλογον μεταξὺ δύο μουσουλμάνων: Ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν ἐπιεικῶς πάντως φερόμενος, ἀπεκάλεσε τοὺς χριστιανοὺς πρόσφυγας, ἐνῶ ὁ ἕτερος ἀπηνέστερος ἐπέπληξε τὸν πρῶτον, εἰπὼν ὅτι οἱ χριστιανοὶ δὲν εἶνε πρόσφυγες, ἀλλ' εἶνε σκύλλοι. Δὲν ἐθεώρησεν ὁ ἄθλιος τοὺς χριστιανοὺς ἄξιους νὰ ὀνομασθῶσι πρόσφυγες, ἀλλὰ σκύλλοι. Ὁ αὐτὸς ἰατρός, προσκληθεὶς

εἰς τὰ περίξ τοῦ σταθμοῦ τῆς Πανόρμου διὰ νὰ ἐπισκεφθῆ ἀσθενεῖς πρόσφυγας, διεμαρτυρήθη ἐν ὀνόματι τοῦ ἀνθρωπισμοῦ εἰς τοὺς ἀστυνόμους, οἵτινες δὲν ἐπέτρεπον εἰς τοὺς πρόσφυγας νὰ πίνουν ὕδωρ ἐκ τῆς παρακειμένης κρήνης.

Ἐκ τοῦ σταθμοῦ τῆς Πανόρμου καθ' ἐκάστην μετακομίζονται καὶ θάπτονται νεκροὶ πρόσφυγες, ὡς δ' ἀναφέρουσιν αἱ καταφθάνουσαι πληροφορίαί, πλείστοι ἀποθνήσκουσιν εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Οἱ καταφθάνοντες εἰς τὸν σταθμόν τῆς Πανόρμου πρόσφυγες κατόπιν πολλῶν ταλαιπωριῶν, ἐξηντλημένοι ἐκ τῆς πείνης καὶ δίψης, μένουσιν ἐπὶ δύο καὶ τρία ἡμερονύκτια ἐν ὑπαίθρῳ καὶ ἀφοῦ ἐτοιμασθῆ τραῖνον διὰ νὰ μεταφερθῶσιν οἱ δυστυχεῖς εἰς τὸ ἐσωτερικόν, διὰ μαστιγῶσεων καὶ λακτισμάτων ἐξωθοῦνται ἀσπλάγχχνως καὶ εἰσάγονται ἀσφυκτικῶς ἐντὸς τῶν βαγονίων. Ἐν βρέφος ἕξ περίπου μηνῶν ἐπνίγη ἐξ ἀσφυξίας ἐντὸς τῶν ἀγκαλῶν τῆς μητρός του. Φρικώδεις φωνὰς ἔβαλεν ἡ δύστηνος μήτηρ, κρατοῦσα ἄπνουν τὸ τέκνον της ἐντὸς τῶν ἀγκαλῶν της καὶ προσπαθοῦσα νὰ τὸ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωὴν. Τὸ θέαμα ἦτο σπαραξικάρδιον. Ἐξέσχιζε διὰ τῶν ὀνύχων τὸ πρόσωπόν της καὶ ἔτιλλε τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς της με φωνὰς φοβερὰς, ὅταν εὐρέθη ἡ ταλαίπωρος μήτηρ εἰς τὴν φοβερὰν ἀνάγκην νὰ ρίψῃ ἐκ τοῦ ἀναχωροῦντος τραῖνου τὸ νεκρὸν τέκνον αὐτῆς. Τινὲς τῶν προσφύγων διεμαρτυρήθησαν ἐξ ἀπελπισίας εἰς ἀξιωματικόν τινα καὶ εἶπον : « Πρὸς Θεοῦ ! Σφάζατέ μας ἀντὶ νὰ μᾶς βασανίζητε ! Οὗτος ὅμως μετὰ σκληρᾶς εἰρωνείας καὶ φοβερᾶς χαιρεκακίας ἀπήντησεν : « Ὅταν θὰ σᾶς σφάζωμεν εἶνε εὐεργέτημα εἰς σᾶς, διότι θὰ πονέσητε ἅπαξ, ἐνῶ δέον καθ' ἐκάστην νὰ ἀποθνήσκητε ἕκαστος καθ' ὀλίγον καὶ νὰ ὑφίστασθε τοῦ θανάτου τὸν τρόπον καὶ τὴν ὁδὴν ἐπὶ πολὺ ». Χριστιανός τις, ἐγκαταληφθεὶς μόνος ἐν Μαρμαρᾷ ἔνεκα τῆς ἀσθενείας τῆς συζύγου του καὶ τοῦ κληήρους γέροντος πατρός του, ἠναγκάσθη νὰ

λάβῃ ἐπ' ὤμων ὁ ἴδιος τὴν σύζυγόν του ἀποθανοῦσαν καὶ νὰ μεταφέρῃ αὐτὴν ἐξωθεν τοῦ χωρίου, ἔνθα ἰδίαις χερσὶν ἔθαψεν ταύτην. . . .

Ὁ σημερινὸς διωγμὸς τοῦ καθ' ἡμᾶς χριστιανικοῦ κόσμου διὰ παρατεταμένων δοκιμασιῶν, διὰ παρατεταμένης πείνης καὶ δίψης καὶ ἄνευ σφαγῶν ἐξαντλεῖται καὶ ἀποθνήσκει ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν καὶ φθίνει ὡς ἡ καιομένη λαμπάς... Ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἐκλεκτὸς καὶ ἅγιος, θέσιν πλέον ἐν Τουρκίᾳ δὲν ἔχει, ἀπόλλυσι τὰς περιουσίας του, προσβάλλεται ἡ τιμὴ του, ἐξυβρίζεται ἡ θρησκεία του καὶ ἐπίκειται ἡ ἐξίσλαμσις αὐτοῦ. Διότι τί σημαίνει ἡ κατ' ὀλίγους διασκόρπισις αὐτοῦ εἰς τουρκικὰ χωρία ἄνευ ἐκκλησίας, ἄνευ ἱερέως, ἄνευ ὁμοεθνῶν καὶ ἄνευ ἐλπίδος ἐκ τῆς θρησκείας ; Τί σημαίνει ἡ διασκόρπισις τῶν Βαϊρινῶν εἰς 36 τουρκικὰ χωρία, ἀπὸ μιᾶς μέχρι δώδεκα ὥρων ἀπέχοντα τοῦ Βαλούσεκερ ; Τί σημαίνει ἡ διασκόρπισις τῶν Νεοχωριτῶν εἰς 17 τουρκικὰ χωρία, τῶν Ἀγγελοχωριτῶν εἰς ἄλλα 17, καθὼς καὶ τῶν ἄλλων προσφύγων χριστιανῶν εἰς ἄλλα χωρία ; Τί σημαίνει ἡ ἀένναος μετακίνησις ἀπὸ τόπου εἰς τόπον τῶν ταλαιπῶρων προσφύγων ; Βεβαίως οὐδὲν ἄλλο εἰμὴ ἐξάντλησις, θάνατος ἐκ πείνης καὶ δίψης καὶ ἐν ἀνάγκῃ, πρὸς ἀποφυγὴν τούτων, ἐξισλάμισις καὶ ἐγκατάλειψις τῶν πατρῶων ἐθνικῶν παραδόσεων καὶ τῆς πατρίδος πίστεως τοῦ Χριστοῦ

Ὁ αὐτὸς ὑπὸ ἡμερομ. 17 Ἰουλ. 1915 ἔγραφεν ἐκεῖθεν :

« Ἡ ἐξόντωσις τῶν προσφύγων χριστιανῶν εἶνε μεθοδικωτάτη. Ἐὰν διὰ λόγους δῆθεν πολεμικοὺς ἐκπατρίζονται οἱ χριστιανοὶ μόνον, ἠδύναντο νὰ μείνωσιν εἰς τὰ μέρη, ἔνθα ἅπαξ μεταφέρονται. Δὲν συμβαίνει ὅμως τοῦτο· ἀλλὰ μόλις διαμείνωσιν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας εἰς μέρος τι, μετατοπίζονται εἰς ἕτερον, ἵνα ὑφίστανται οὕτω συνεχεῖς διωγμοὺς καὶ ταλαιπωρίας, ἵνα ἐξαντλῶνται ἐκ τῶν κοπώσεων καὶ τῶν μόχθων

καὶ ἵνα ἀποθνήσκωσιν ἐπὶ ποδός. Ἄφ' ὅτου ἦλθον ἐνταῦθα μέχρι τῆς σήμερον, ἦτοι ἐπὶ ἓνα περίπου μῆνα, διαμένουσι δύσμοιροι 250 Κριθιωῶται μετὰ τινων Μαδυτίων, ἐκ Πασαλιμανίου προερχόμενοι, εἰς τοὺς ἀγρούς τοῦ σταθμοῦ Ὀκτσέ Κζόλ. Δὲν ἔχουσι χρήματα διὰ νὰ μεταφερθῶσιν ἔνθα προορίζονται καὶ ἀναμένουσιν ἐπ' ἀπειρον τὴν μέριμναν τῆς Κυβερνήσεως πρὸς μεταφορὰν αὐτῶν. Εἶνε ἀπερίγραπτος ἡ θέσις των. Δὲν εἶνε αὐτὴ κατάστασις, τὴν ὁποίαν ἐπιτρέπεται νὰ ὑφίστανται ἄνθρωποι. Εἶνε καταπάτησις καὶ αὐτοῦ τοῦ δικαίου τῶν ζώων, διότι καὶ τὰ ζῶα εἰς τὰ βουνὰ δὲν εἶνε περιωρισμένα καὶ δεμένα ἐν ὀρισμένῳ τόπῳ, ἀλλὰ εἶνε ἐλεύθερα πρὸς βοσκὴν. Χθὲς ἦλθον ἐκ τοῦ Ὀκτσέ Κζόλ κατόπι προσκλήσεώς μου 4 Κριθιωῶται, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπὸ πᾶσαν προφύλαξιν καὶ ἐχεμύθειαν ἔδωκα χρήματά τινα, ἵνα διανείμωσιν αὐτὰ εἰς τοὺς ἐκεῖ εὕρισκομένους πρόσφυγας τῆς ἐπαρχίας μου. Φόβῳ συνεσχέθην ἰδὼν αὐτούς. Οὐδέποτε ἔφαναζόμην ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ παραμορφωθῇ καὶ νὰ ἐξαγριωθῇ τόσον ἀνθρώπου μορφή. Οἱ ἄγριοι ἔχουσι ἡμερωτέραν φυσιολογίαν. Ἐποίησα ἐκ τρόμου τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, ἰδὼν αὐτοὺς εἰς τοιαύτην φρικώδη κατάστασιν. Ἐπεσαν οἱ δύσμοιροι πρὸ τῶν ποδῶν μου καὶ ἐζήτησαν κλαίοντες ἔαν ἔχω Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ἀσπασθῶσιν αὐτόν. Δός μας εἶπον, ἅγιε Δέσποτα, Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ νὰ τὸν καταφιλήσωμεν, ἔχομεν τόσας ἡμέρας νὰ ἀσπασθῶμεν Σταυρόν! Ἐχομεν τόσας ἡμέρας νὰ λειτουργηθῶμεν καὶ νὰ ἀσπασθῶμεν τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ μας. Παρουσίασα ἐκ τοῦ μαρσίπου μου Εὐαγγέλιον, τὸ ὅποιον ἤρπασαν καὶ κατεφίλουν σταυροκοπούμενοι· ἐξεπλάγην πρὸ τοῦ φαινομένου τοιαύτης θρησκευτικῆς εὐλαβείας! Ἐπανειλημμένως ἠλόγησα αὐτούς. Πρὶν ἢ λάβωσι χρήματα πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς πείνης αὐτῶν, ἐζήτησαν νὰ ἀσπασθῶσι τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ. Κλαίων κάγῳ ἐκ φοβερᾶς συγκινή-

σεως ἀνέκραξα: Σῶσον, Χριστέ μου, τὸν λαόν Σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν Σου. Μὴ ἐάσης αὐτὸν ἐν τῇ καμίνῳ, τὴν ὁποίαν ἐπταπλασίως τῶν Χαλδαίων ὁ τύραννος ἐμμανῶς ἐξέκαυσεν· ἀλλὰ Σὺ διὰ τῆς κρείττονος δυνάμεώς Σου περίσωσον τοὺς εὐσεβεῖς ὁπαδούς Σου.

Μοὶ διηγήθησαν, ὅτι ἐν τῇ περιοχῇ, ἔνθα εἶνε περιωρισμένοι, ὅταν βόσκοντες ὡς ζῶα, ἔχοντα δεδεμένον τὸν πόδα, ἀνακαλύψωσι κουκκίον τι ἐγκαταλειφθὲν κατὰ τὴν συγκομιδὴν ἐπιτίθενται κατ' αὐτοῦ ἐν διαπληκτισμῷ ὡς ἐρίζοντα ὄρνεα ἐπὶ πτώματος, ἵνα προφθάσῃ ἕκαστος καὶ καταφάγῃ αὐτό. Ἐκκενουμένης τῆς Μηχανιώνας καὶ τοῦ Καστέλη, διηρπάγησαν δωρεὰν τὰ ὑπάρχοντα τῶν ἐκπατριζομένων χριστιανῶν, οἵτινες μετὰ τῶν προσφύγων χριστιανῶν τῆς ἐπαρχίας μου ἀπεστάλησαν διὰ τὰ περαιτέρω εἰς τὸν σταθμὸν τῆς Πανόρμου. Ὡς οἱ δελφῖνες παρακολουθοῦσι καὶ σχίζουσι τὴν σαγήνην τοῦ γρίππου καὶ καταβροχθίζουσι τοὺς ἰχθῦς ἀπνευστί, οὕτω καὶ οἱ τούρκοι εἰσελθόντες ἐντὸς τῶν ὑπαρχόντων τῶν χριστιανῶν ἤρπαζον αὐτὰ δωρεάν. Ἐυτόπιοι καὶ πρόσφυγες τῆς ἐπαρχίας μου διαμένουσιν ἀστεγοὶ καὶ ἄγνωστον ποῦ θὰ ὀδηγηθῶσιν. . . .».

* *

Οἱ ἐκ πείνης θάνατοι, καθ' ἐκάστην ἐπολλαπλασιάζονται. Ὁ ἐκ Καλλιπόλεως καὶ ἐν Πανόρμῳ διαμένων Γεώργιος Κουρμπέτης μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ Αἰκατερίνης καὶ τοῦ 16ετοῦς υἱοῦ αὐτῶν ἔχοντες νὰ γευθῶσι τροφῆς ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα κατέπεσον ὑπτιοὶ ἔχοντες τὰ ὄμματα ἐστραμμένα ὑψηλὰ καὶ μόλις δυνάμενοι νὰ κινήσωσι τὰ χεῖλη αὐτῶν. Τοῖς παρεσχέθη ἀμέσως τροφή· ἡ ἐξάντλησις ὁμως ἦτο μεγάλη καὶ ὁ θάνατος τῶν τριῶν δὲν ἤργησε νὰ ἐπέλθῃ. Τῇ

16 Ἰανουαρίου 1916 ἀπέθανον ἐκ πείνης οἱ σύζυγοι Ἰωάννης καὶ Ἀθηνᾶ Χ'' Ἀθανασίου, τῇ 25 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς οἱ ἐκ Μαδύτου : Ἀπόστολος Φεΐδαρος, Σοφία Ἀθαν. Σιβρήκιολαρη, Εὐσεβία Κ. Ζαχαράκη (27 ἰ. μ.), Εὐάγγελος Χαρ. Τσοκαλᾶς καὶ Σεραφεῖμ Εὐαγ. Ντάτου (28 ἰ. μ.). Θάνατοι ἐκ πείνης προσφύγων ἀμφοτέρων τῶν φύλων καὶ πάσης ἡλικίας συνέβαινον καθ' ἐκάστην καὶ ὅπου ἦσαν διασκορπισμένοι. Κατάλογος λεπτομερῆς εἶνε ἀδύνατον ὅπως συνταχθῆ.

* * *

Ἡ ἀτίμωσις ἠπέλκει πανταχόθεν ἐν τῇ ἐξορίᾳ τὰς γυναῖκας καὶ τὰς παρθένους ἢ δὲ ἐξισλάμισις ἤρξατο νὰ ἐγείρῃ κεφαλὴν. Αἱ δολοφονικαὶ ἀπόπειραι καὶ φόνοι ἦσαν εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν. Τῇ 28 Ἀπριλίου 1914, πρόσφυγες τούρκοι εἰσελθόντες εἰς τσιφλίκιον ὁμογενῶν ἔξω τῆς Μαδύτου καὶ ἀναγκάσαντες διὰ πυροβολισμῶν τοὺς ἐν ταῖς καλύβαις νὰ ἐξέλθωσι, ἐπλήγωσαν εἶτα αὐτοὺς διὰ μαχαίρων φονεύσαντες καὶ τοὺς τρεῖς. Αὐθημερὸν ἐφονεύθησαν διὰ δαρμοῦ ὑπὸ τῶν τούρκων προσφύγων οἱ ἀδελφοὶ Δημήτριος καὶ Γιασεμῆς, ὁ δὲ πατὴρ αὐτῶν Χρῆστος Γεωργαντίδης ἐπληγώθη θανασίμως. Τῇ 12 Μαΐου ἰ. ἔ. ἐφονεύθη διὰ πυροβόλου ὁ ἐκ Ταϊφυρίου Νικόλαος Πασμαδᾶ, τοῦ ὁποίου ἡ σφαῖρα ἀφήρεσε τὰς δύο σιαγόνας. Ἐπίσης ἔξω τοῦ Ταϊφυρίου ἐσφάγη ὡς ἄρνιον ὁ Ἀθανάσιος Μουσχέτης· ἐπληγώθη δὲ θανασίμως ὁ Νικόλαος Μπάρπαζος. Τῇ 31 Μαΐου ἰ. ἔ. ἐπληγώθη θανασίμως ὁ Χαραλάμπης Ἐμμανουήλ, ὅστις ἐκ τοῦ τρόμου ἔπαθεν ἀφασίαν, ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ κατεκρεουργήθη. Ἐπίσης ἐσφάγη ὁ ἐκ Μοσχονησίων καταγόμενος καὶ ἐν Μαδύτῳ ἐγκατεστημέ-

νος Γεώργιος Νικολάου. Τῇ 26 Μαΐου ἰ. ἔ. παρὰ τὸ νεκροταφεῖον Μαδύτου ἐπληγώθη ἐπικινδύνως διὰ μαχαίρας ὑπὸ τινος στρατιώτου ὁ νυκτοφύλαξ Χρῆστος Περσίμης.

Τῇ 26 Σεπτεμβρίου ἰ. ἔ. ἐδολοφονήθη ἐν τῇ καλύβῃ αὐτοῦ, καθ' ἣν ὥραν ἔτρωγεν ὁ ἐξ Ἀγγελοχωρίου Ἀνθουλᾶκης Βαῖρλῆς ὑπὸ δύο στρατιωτῶν, οἵτινες βιάσαντες τὴν θύραν εἰσῆλθον καὶ εὐθὺς ἐπυροβόλησαν κατ' αὐτοῦ. Τῇ 19 Ὀκτωβρίου ἰ. ἔ. τούρκοι στρατιῶται ἀσελγήσαντες ἐπὶ τοῦ 70κοντούτου Παναγιώτου Σόγιακα ἐπλήγωσαν θανασίμως καὶ ἔρριψαν ἔπειτα αὐτὸν ἐντὸς χάνδακος ἔξω τῆς Κριθιάς, ὅπου εὐρέθη παραμεμορφωμένος φρικωδῶς. Τῇ 3 Μαρτίου 1915 κατεκρεουργήθη ἐν μέσῃ ὁδῷ ὁ ἐκ Κριθιάς Ζαχαρίας Κλίμας, εὐρεθεὶς φέρων ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ τρία βάρεια κτυπήματα. Τῇ 30 Ὀκτωβρίου ἰ. ἔ. δύο κάτοικοι Βαΐρίου ἐν Σουσουρλούκ κατεκρεουργήθησαν. Ὁ Ἱερομόναχος Κυπριανὸς ἐκ Προικοννήσου κατεκρεουργήθη ἔξω τοῦ Μιχαλιτσίου ἐξορυχθέντων καὶ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Ἐπίσης κατεκρεουργήθη καὶ ὁ ἐκ Προικοννήσου Σωτήριος Ἐλισαίου κτίστης. Τῇ 20 Δεκεμβρίου ἰ. ἔ. ὁ ἐκ Ταϊφυρίου Μηνᾶς Θεοχάρους μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου κατεκρεουργήθησαν παρὰ τὴν Κερμαστήν ὑπὸ τουρκαλβανῶν. Ἐπίσης ὁ Ἀλέξανδρος Καραγιάννης καὶ ὁ συνεγχώριος αὐτοῦ Παναγιώτης Κιοζέλης ἐκ Ταϊφυρίου ἐδολοφονήθησαν.

Τῇ 28 Μαΐου 1915 ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν ἀρχῶν εὐρεθεῖσαι ἐξισλαμίσθησαν δύο κόραι Μαρία Γόνου καὶ Ἀνθουλία Καραπαναγιώτου ἐκ τῶν προσφύγων Ταϊφυρίου παρὰ τὸ Βαλουκέσερ. Τῇ 8 ἰουλ. ἰ. ἔ. ὁ δήμαρχος Κερμαστῆς ἐρασθεὶς τῆς ἐκ Μαδύτου Βαΐτσας Ἀνδρέου Μακρῆ, καὶ μὴ ἐπιτυχῶν ὅπως ἀνεύρῃ αὐτὴν φυγαδευομένην ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην οἰκίαν, ἐξωργίσθη φοβερὰ κατὰ τοῦ ἐνδιαφερομένου Φωτίου Χ'' Νικολάου, τὸν ὁποῖον μετὰ τῆς οικογενείας αὐτοῦ ἐξώρισε εἰς χωρίον ἀπέχον 8 ὥρας ἀπὸ τῆς Κερμαστῆς.

Τὸ Δημαρχεῖον τῆς τελευταίας ταύτης κατήντησέ πορνεῖον, ἔνθα ἀναιδῶς παρεβιάζετο ἡ τιμὴ τῶν προσφύγων γυναικῶν, αἰτίνες κατέφευγον ἐκεῖ ζητοῦσαι βοήθειαν, ὅπως μὴ ἀποθάνωσιν ἐκ πείνης. Τῇ 7 Ἀπριλίου 1916 οἱ ἀνὰ τὰ πέριξ τοῦ Βαλούκεσερ τουρκικὰ χωρία χριστιανοὶ πρόσφυγες ὑφίσταντο τὰ πάνδεινα ἐκ μέρους τῶν τούρκων. Μεταβαίνοντες πρὸς ὕδρευσιν ἐλιθοβολοῦντο καὶ ὑβρίζοντο. Οὐδὲ ἐπὶ πληρωμῇ ἐδέχοντο οἱ χωρικοὶ τοῦρκοι νὰ τοῖς παράσχωσιν ἄρτον. «Τί περιμένετε, ἔλεγον εἰς τὰς γυναῖκας, δὲν ἐννοοῦσατε ὅτι πρέπει νὰ τουρκεύσῃτε γιὰ νὰ ζήσητε ; ἢ δ' ἄλλως θ' ἀποθάνητε τῆς πείνης· τί φορεῖτε τὰ βρωμερὰ σαλβάρια καὶ δὲν φορεῖτε τοὺς ὡραίους φερετζέδες νὰ σᾶς ἀγαπήσωμεν;

Κατ' Ἀπρίλιον ἰ. ἔ. μία γυνὴ ἐκ Μαδύτου ἐβιάσθη συνεχῶς ὑπὸ 18 Τούρκων στρατιωτῶν.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου ἰ. ἔ. ἐξισλαμίσθη ἐν Βαλούκεσερ ὀνομαστί μὲν ἢ ἐκ Βαϊρίου Μαρία Ἀνθουλάκη ἐτῶν 20, πλῆθος δὲ ἄλλων κορῶν πιεζομένων ὑπὸ ὀργάνων Κυβερνητικῶν ἤγετο διὰ τῆς βίας εἰς τὸ Διοικητήριον πρὸς ἐξισλάμισιν.

ΜΕΡΟΣ Β'.

ΟΙ ΔΙΩΓΜΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΜΑΡΤΥΡΙΑ

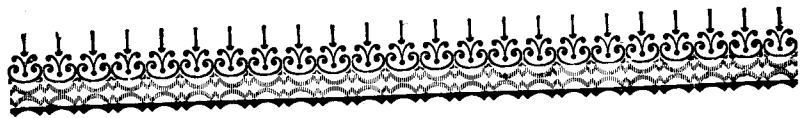
ΤΟΥ

ΕΝ Τῇ ΔΥΤΙΚῇ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚῇ

ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ:

ΟΜΟΓΕΝΟΥΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

ΙΣΤ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ

Λήγοντος τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου ἀπεφασίσθη παρὰ τῶν τούρκων, ἐπισήμων τε καὶ μὴ, ὅπως παντοιοτρόπως ἐπιδιωχθῆ ἢ καταστροφή τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ, (ἀριθμούση κοινότητος 34 καὶ πληθυσμὸν ὁμογενῆ 63557), μὴ μουσουλμανικῶν στοιχείων. Συνεπεία τούτου ἐκηρύχθη αὐστηρότατος **ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς** εἰς ἀπάσας τὰς κοινότητας τῆς ἐπαρχίας καὶ ἰδίως ἐναντίον τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου, γνωστοῦ ὄντος ὅτι τὸ ἐμπόριον καὶ αἱ τέχναι εὐρίσκονται εἰς χεῖρας αὐτοῦ. Διὰ διαφόρων ἀπειλῶν καὶ ἐκβιασμῶν ἐξηναγκάζοντο οἱ χριστιανοὶ ἔμποροι ὅπως προμηθεύωνται τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν παρὰ τῶν ἀποθηκῶν τοῦ Κομιτάτου εἰς τιμὰς ὑπ' αὐτοῦ ὀριζομένας, πᾶς δὲ ὁ μὴ συμμορφούμενος, ἐκτὸς τῶν ἀνηλεῶν δαρμῶν ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀστυνομικοῖς σταθμοῖς, ὄφειλεν ἀμέσως ὅπως κλείσῃ τὸ κατάστημα αὐτοῦ. Πλησίον ἐνὸς ἐκάστου ἑλληνικοῦ καταστήματος ἰδρύετο ἐν τουρκικὸν τοιοῦτον, συγχρόνως δὲ ἐνώπιον ἐκείνου ἴσταντο εἰς ἢ πλείονες ἐγκάθετοι ἢ καὶ ἀστυνόμοι ἐμποδίζοντες τὴν εἴσοδον τῶν πελατῶν. Οὕτως ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος τὸ ἐμπόριον

τῶν χριστιανῶν ἐμαράνθη καὶ πλείστα καταστήματα ἐκλείσθησαν καὶ ἰδίως ἐν Χαλκηδόνι, Σκουτάρει, Κουζγουν-δζουκίφ, Βοσπόρφ καὶ Χαρταλιμῆ.

Καὶ ὁ κατὰ τῶν σχολῶν διωγμὸς δὲν καθυστέρησεν. Ἐπὶ διαφόροις προφάσεσιν ἐπαύοντο καὶ ἐξεδιόκοντο διδάσκαλοι, τούρκοι δὲ τοιοῦτοι, παντελῶς ἀγράμματοι, διωρίζοντο, πλείστα σχολεῖα ἑλληνικὰ ἐκλείοντο ἵνα ἐξαναγκασθῶσιν οἱ μαθηταὶ καὶ φοιτῶσιν εἰς μουσουλμανικὰς σχολὰς, ὡς συνέβη τοῦτο ἐν Ζογκουλδάκ, Ποντοηρακλεία καὶ Δούστσα, ἀκολούθως δὲ κηρυχθείσης τῆς ἐπιστρατεύσεως σχεδὸν πᾶσαι αἱ σχολαὶ τῆς ἐπαρχίας κατελήφθησαν πρὸς στρατωνισμὸν δῆθεν στρατοῦ. Ἄμα τῇ κηρύξει τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου οἱ τούρκοι ἐνέτειναν τὰς δυνάμεις αὐτῶν ἐναντίον τῶν ἡμετέρων. Πᾶσα πνευματικὴ καὶ οἰκονομικὴ κίνησις τῶν τελευταίων τούτων κατεπολεμήθη συστηματικώτερον, αἱ δὲ διαρπαγαὶ τῶν χριστιανικῶν περιουσιῶν ὑπερέβαινον πάντας ὑπολογισμούς. Ἐν Χαλκηδόνι, Σκουτάρει, Χαρταλιμῆ, Παντειχίφ, Δούστσα, Μπακάλ κιοῦ, Τσεγκέλ κιοῦ, Πασᾶ-Βαζέ, Βέϊκος καὶ Ποντοηρακλεία, ὡς καὶ ἀλλαγῆς τῆς ἐπαρχίας, ἑκατομμυρίων λίρων περιουσίας ἀφήρσαν παρὰ τῶν χριστιανῶν εἴτε δι' ἀπειλητικῶν ἐπιστολῶν, εἴτε δι' εὐσχήμεων ἐπιτάξεων. Τούρκοι τῆς Γκέβζης ἀπέστειλαν κατὰ καιροὺς δέκα πέντε ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς Νεχωρίτας ποιμένας, διατασσομένους ἐπ' ἀπειλῇ σφαγῆς, ὅπως ἀφήσωσι τὰ πρόβατα αὐτῶν καὶ ἀπέλθωσι. Ποιμὴν τις, Ἄριστείδης ὀνόματι, ἀπειθήσας ἐτιμωρήθη διὰ τῆς ἀποκοπῆς ὄλων τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς αὐτοῦ. Οἱ χριστιανοὶ παραλαμβάνοντες τὰ ποιμνία αὐτῶν ἠναγκάζοντο ἢ νὰ μετασταθμεύσωσιν εἰς ἄλλας περιφερείας, ἐν αἷς ἐπανελαμβάνετο ἢ αὐτῇ ἀπειλητικῇ στάσει τῶν τούρκων, ἢ νὰ ἐπιστρέψωσι μετὰ τῶν ποιμνίων εἰς τὰ χωρία αὐτῶν. Μόνον κατόπιν ἀποφάσεως τῶν ἡμετέρων πρὸς ἄμυναν ἔπαυσάν πως οἱ περίοικοι τούρκοι

ἀπειλοῦντες καὶ τοιουτοτρόπως ἔμειναν ἡσυχοὶ οἱ χριστιανοὶ κεχαγιάδες τῶν περιφερειῶν Γκέβζες, Χιλῆς, Κάνδρης καὶ Τὰς-κιοπροῦ. Καίτοι δὲ ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν Ταλαὰτ μεταβὰς αὐτοπροσώπως εἰς Λάζκιοὶ (ἀπέχον 7 ὥρας ἀπὸ Σκουτάρεως) καὶ προσκαλέσας ἐκεῖ τοὺς ἀρχηγούς τῆς χωροφυλακῆς Σκουτάρεως, Χαρταλιμῆς, Χιλῆς καὶ Γκέβζες ὡς καὶ τοὺς τούρκους προκρίτους καὶ ἀρχισυμμορίτας, προέτρεπεν αὐτοὺς εἰς πόλεμον σκληρὸν κατὰ τῶν ἡμετέρων, ἰδίᾳ τῶν Νεχωριτῶν, ὅμως ἠρνήθησαν πάντες ἰσχυριζόμενοι ὅτι ἦτο ἀδύνατον ὅπως ἀντιστῶσι κατὰ τοῦ ἡρωϊσμοῦ καὶ τῆς ἀμύνης τῶν Νεχωριτῶν.

Ἡ στρατολογία τῶν χριστιανῶν ἐμάρανε πολλὰς κοινότητας τῆς ἐπαρχίας. Πολλοὶ τῶν στρατολογηθέντων καὶ ἰδίως τῶν ἐργαζομένων ἐν Ἄγκύρα πρὸς κατασκευὴν ὁδῶν ἀπέθανον, ἰδίως ἐκ πείνης. Τὸ σιτηρέσιον αὐτῶν κατεκρατεῖτο ὑπὸ ἀξιωματικῶν, πᾶσα δὲ διαμαρτυρία τῶν ἀδικουμένων ἐτιμωρεῖτο διὰ ραβδισμῶν καὶ δὴ καὶ διὰ θανάτου. Ἐν Ἄγκύρα στρατιώτης τις ἐκ Πριγκήπου, ὀνόματι Ἰωάννης Χρήστου, παραπονεθεὶς διότι κατεκρατεῖτο τὸ σιτηρέσιον αὐτοῦ ἐδικαιώθη μὲν αὐθωρεῖ, τὴν ἐπιούσαν ὅμως ἐκρεμάσθη ἐνώπιον τοῦ στρατοῦ ἐν Ἄσῃ Γιοζκάτ.

Ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις μὴ ἀρκεσθεῖσα εἰς τὰ μέσα ταῦτα τῆς καταστροφῆς τῶν χριστιανῶν ἀπεφάσισε διὰ τοιούτων ὀξυτέρων νὰ φθάσῃ εἰς τὸν σκοπὸν αὐτῆς. Αἱ φυλακαὶ τῆς πόλεως ὑπερεπληρώθησαν χριστιανῶν. Ἐν Ρυσίφ, Μάλτεπε, Παντειχίφ, Χαρταλιμῆ καὶ ταῖς νήσοις συνελήφθησαν οἱ πρόκριτοι χριστιανοὶ ριφθέντες εἰς τὰς φυλακὰς κατόπιν δαρμῶν ἀνηλεῶν, καὶ μόλις μετὰ πολύμηνον δοκιμασίαν ἀπεφυλακίσθησαν.

Μετ' ἐξάντλησιν ὄλων τῶν ἐξοντωτικῶν μέσων ἐναντίον τοῦ ἡμετέρου στοιχείου ἢ κυβέρνησις ἤρξατο ἀπελαύνουσα ὀρισμένας κοινότητας.

Ἡ Ἀρβανιτοχώριον. Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1915, Μ. Τετ

τάρτην, κατέφθασαν εἰς τὸ χωρίον δύο Γερμανοὶ ἀξιωματικοί, οἱ ὁποῖοι συνεννοηθέντες προηγουμένως μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς χωροφυλακῆς Δαβούτ καὶ τοῦ ὑποδιοικητοῦ Βεΐκος διέταξαν τὴν ἐντὸς τεσσάρων ὥρων ἐκκένωσιν τοῦ χωρίου, μεθ' ὃ ἀναχωρήσαντες ἀνέθηκαν τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀποφάσεως εἰς τὸν ὡς ἄνω Δαβούτ. Παρελθούσης τῆς προθεσμίας, τριάκοντα ἐν ὄλῳ χωροφύλακες ἤρξαντο δι' ἀπειλῶν καὶ κατὰ τρόπον σκαιότατον ἐκδιώκοντες τὰ γυναικόπαιδα καὶ τοὺς ἄνδρας, οἱ ὁποῖοι οὐδὲ κἂν αὐτὰ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα δυνηθέντες νὰ συμπαραλάβωσιν ἐξήναγκάσθησαν ὅπως κατέλθωσιν εἰς τὴν κοινότητα Βεΐκος. Τὴν Μ. Παρασκευὴν ἐπιβιβασθέντες βία ἀτμοπλοίου ἀπεστάλησαν εἰς Ρύσιον, τὴν δὲ Κυριακὴν τοῦ Πάσχα ἤρξατο ἡ στρατολογία τῶν νέων, δεῖγμα καὶ τοῦτο προφανῶς τῆς ἀναλήτου καὶ ὑστεροβούλου πολιτικῆς τῶν νεοτούρκων. Μετὰ τὴν ἐξωσιν τῶν χριστιανῶν ἡ κυβέρνησις μετωνόμασε τὸ χωρίον εἰς **Μαχμούτ Σεφκέτ πασά** ἀποστείλασα συγχρόνως εἰς αὐτὸ βοσνίους μετανάστας, οἱ ὁποῖοι τῇ συνεργασίᾳ χωροφυλάκων καὶ περιοίκων τούρκων ἀπεγύμνωσαν καθ' ὄλοκληρίαν τὰς οἰκίας τῶν χριστιανῶν, παρεβίασαν τὴν Ἐκκλησίαν διαρπάσαντες σχεδὸν πάντα τὰ ἐν αὐτῇ ἀσφαλισθέντα ἐπιπλα καὶ ἐνδύματα αὐτῶν, ἐβεβήλωσαν τὰ ἱερά, διενεμήθησαν τὰ κτήματα, τὰ δὲ μεγάλα καὶ πλούσια τῆς κοινότητος δάση κατέλαβεν ἡ Ἐρυθρὰ ἡμισέληνος καὶ ὁ νῦν πρ. Χεδίβης τῆς Αἰγύπτου.

2 Ἄνω καὶ 3 Κάτω Νεοχώριον. Κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1916 διετάχθη ἡ ἐκκένωσις τῶν χωρίων τούτων, ματαιωθείσα ὅμως κατόπιν συντόνων ἐνεργειῶν τῆς Μητροπόλεως. Μετὰ δύο μῆνας ἐπαναληφθεῖσα ἡ ἀπόπειρα ἀπέτυχε μὲν καὶ πάλιν, ἐπήνεγκεν ὅμως τὴν σύλληψιν ἐξήκοντα προκρίτων καὶ γυναικῶν ἐκ Χιλῆς καὶ τῶν δύο Νεοχωρίων, ἐξορισθέντων εἰς τουρκικὸν τι χωρίον τῆς περιφερείας Ἀγκύρας. Μετὰ

παρέλευσιν μηνὸς καὶ ἐκ τρίτου ἐπαναληφθεῖσα ἡ ἀπόπειρα ἐπέτυχεν. Οἱ χριστιανοὶ διαταχθέντες καὶ ἐξαναγκασθέντες ὠδηγήθησαν, μὲ δεδεμένας τὰς χεῖρας καὶ ὑπὸ τὰ φρικώδη πλήγματα τῶν χωροφυλάκων, πρὸς τὴν Χαρταλίμην, ἐνῶ ἀφ' ἐτέρου ἡ κυβέρνησις διήρπαξε 95 χιλ. προβάτων, ἀνηκόντων εἰς τοὺς ἐκδιωχθέντας. Γηραλέοι ἱερεῖς συνεπεία τῶν δαρμῶν ἀπέθανον καθ' ὁδόν, ὁ ἐξ ἄνω Νεοχωρίου Ἡλίας Φουρνιάρης καὶ ἡ Ἑλένη Χ' Στόλη ὑπέκνυψαν εἰς τὰ τραύματα, γυναικες παρεβιάσθησαν, τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ὑπὸ τοὺς καυχασμοὺς τῶν βασανιστῶν ἀπεβίωσαν μὴ δυνηθῆσαι νὰ ὑπομείνωσι τὴν προσβολήν. Ἐκ τῶν ἐκδιωχθέντων ἄλλοι ὠδηγήθησαν βία πρὸς τὰ Τοῦζλα, Γκέβζε καὶ Ἀδά-Παζάρ, Ἐσκι Σεχίρ καὶ Κιουτάχια. Διαρκούσης τῆς ἐξορίας διηρπάγησαν ὅλα τὰ ἐπιπλα καὶ σκευὴ τῶν χριστιανῶν, πωληθέντα ἀργότερον ἐν τῇ Μ. Ἀγορᾷ τῆς Πόλεως ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ ὑποδιοικητοῦ καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς χωροφυλακῆς Χιλῆς. Ὁ διωγμὸς οὗτος ἐμπλήσας θάρρους πρὸς ἄμυναν πολλοὺς νέους τῶν χωρίων τούτων ἠνάγκασεν αὐτοὺς ὅπως καταφύγωσιν εἰς τὰ ὄρη, ἐναντίον δὲ αὐτῶν ἀπεστάλησαν καταδιωκτικὰ ἀποσπάσματα. Ἐν τῷ μεταξῦ ἡ κυβέρνησις ἐκρέμασεν ἐν Χιλῇ τὸν Βασίλειον Κουλή Ἀγγελῆ καὶ τὸν Δημήτριον Τράκον κατὰ Μάϊον 1917 ἐτυφέκισαν τὸν Νικόλαον Κρασσᾶν, τὸν Χρῆστον Σταύρου Φίλιζογλου καὶ τὸν Πέτρον Ν. Ἀσήκην ἐκ Νεοχωρίων, ἔκαυσαν ζῶντα ἐν Τεπέ-τσιοὶ τὸν Νικόλαον Τσιγγάκη, ἐτυφέκισαν καθ' ὁδόν ἐν Γκέβζε τὸν Ἰωάννην Μπαλάση καὶ Σταύρον Τιτήκην πάντες οὗτοι οὐδεμίαν εἶχον σχέσιν πρὸς τοὺς ἐν τοῖς ὄρεσιν ἀντάρτας.

Συγχρόνως τῇ ἐκδιώξει τῶν Νεοχωριτῶν διενηργήθη καὶ ἡ ἐξωσις τῆς κοινότητος **Ρυδίου**. Ἀφορμὴ ἐδόθη ἡ ἐμφάνισις τῶν συνεννοητικῶν ὑποβρυχιῶν. Οἱ τούρκοι ὅλως συκοφαντικῶς διατεινόμενοι ὅτι οἱ χριστιανοὶ ὑποβοηθοῦσι

τὸ ἔργον τῶν ὑποβρυχίων, ἔλαβον αὐστηρὰ μέτρα, ἐξυλοκώπησαν προκρίτους καὶ μεταξὺ αὐτῶν συλλαβόντες πολλούς, ἐν οἷς τὸν Γρηγόριον Βαφειάδην, Παναγιώτην Τσορπατσην καὶ Ν. Νάκον ᾠδήγησαν περὶ εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ στρατοδικείου, ὁπόθεν μετὰ πολίμηνον φυλάκισιν ἀπελευθερώθησαν. Οἱ κάτοικοι διετάχθησαν ὅπως ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀναχωρήσωσι κατόπιν ὅμως ἐνεργείας τῆς Μητροπόλεως ἀπεσοβήθη ὁ κίνδυνος· ἀλλ' ἡ μανία τῶν τούρκων ζητοῦσα ἱκανοποίησιν ἐστράφη ἀλλαχοῦ: συλληφθέντες ἀπαγχονίζονται κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1916 ὁ Γεώργιος Βασιλείου, ὁ Βασιλάκη Ρεῖς, οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Ασμά καὶ ὁ Χρηστίδης, ἄνθρωποι φιλήσυχοι καὶ ἀθῶοι, ἐξ αὐτῶν δὲ εἰς φρενοβλαβῆς.

4 Μικρὸ Βακάλ-κιοῦ. Κατὰ 7)βριον 1917 διετάχθη τὸ χωρίον τοῦτο ὅπως ἐντὸς 24 ὥρῶν ἐκκενωθῆ πρὸς ἐγκατάστασιν στρατοῦ, Παρὰ τὴν ταχθεῖσαν ὅμως προθεσμίαν ὁ ἐκεῖ διαμένων ἀξιωματικὸς ἐξηνάγκασε τοὺς κατοίκους νὰ σπεύσωσι καὶ παραλάβωσι ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ὅσα ἤθελον δυνηθῆ καὶ ἐντὸς 6 ὥρῶν ἐγκαταλίπωσι τὸ χωρίον. Οἱ κάτοικοι μὴ δυνάμενοι νὰ ἀντείπωσι διεσκορπίσθησαν ἀνὰ τὰ πέριξ χωρία, ἐξαναγκασθέντες πρότερον νὰ ὑπογράψωσι ἐγγραφον ὅτι οἰκειοθελῶς ἐξεπατρίσθησαν.

Κατὰ 8)βριον τοῦ 1917 διετάχθη καὶ ὁ ἐκπατρισμὸς τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τῶν νήσων τῆς Πριγκήπου, Χάλκης, Ἀντιγόνης καὶ Πρώτης. Ἡ σχετικὴ διαταγὴ μάλιστα, ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ, ἐτοιχοκολλήθη εἰς αὐτὰς καὶ ὤφειλε νὰ ἐκτελεσθῆ ἐντὸς τριῶν τὸ πολὺ ἡμερῶν· ἀπαίσιοι δὲ τυμπανοκροῦσται διελάου ἀνὰ τὰς συνοικίας ὅτι πᾶς ὅστις ἤθελε μείνῃ ἐν ταῖς νήσοις πέραν τῆς προθεσμίας ἤθελε διὰ τῆς λόγχης ριφθῆ εἰς τὴν θάλασσαν. Μόνον καὶ πάλιν ἀρμοδίῳ ἐνεργειῶν ἀπεσο-

βήθη ὁ κίνδυνος οὗτος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπαύοντο ὁ τε ὑποδιοικητὴς καὶ ὁ ἀρχιαστυνόμος Πριγκήπου ὡς μὴ κατορθώσαντες νὰ ἐκτελέσωσιν ἐγκαίρως τὴν διαταγὴν.

Διωγμοὶ ἄλλοι μετὰ σχετικῶς ἡπιωτέρου χαρακτῆρος διενηργήθησαν καὶ εἰς τὰς λοιπὰς κοινότητας τῆς ἐπαρχίας.

ΙΖ'

ΕΠΑΡΧΙΑ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ

*Εμακάριζον έαυτούς οί τής έπαρχίας ταύτης (αριθμού-
σης κοινότητας 67 και όμογενή πληθυσμόν 54031), χριστι-
ανοί έφ' ης άπήλαυον σχετικής ήσυχίας και ασφαλείας·
άλλ' ή έπιδιωχθείσα υπό τής κυβερνήσεως άνοχή και
άτιμωρησία τών έν Θράκη και Μ. Άσία άρξαμένων διαγ-
μών του 1914, ή κατά τρόπον μάλιστα άσύστολον συμ-
μετοχή αυτής είς τās βιαιοπραγίας, ή έν τή γλώσση ά-
κολασία του τουρκικού τύπου, ή προκαλούσα και διε-
γείρουσα τόν φανατισμόν αυτού, και τó μίσος του μουσουλ-
μανικού λαού έναντίον τών ήμετέρων, ταύτα και τά τοιαύ-
τα συνέβαλον ώστε τó μικρόβιον και ή όρεξις του κα-
κουργείν νά μετάδοθῆ και είς τούς τούρκους τής έπαρ-
χίας ταύτης. Τούρκοι ιεροδιδάσκαλοι άποστελλόμενοι
ανά τά χωρία κατήχουν τούς όμοθρήσκους αυτών όπως διε-
νεργώσι φανερά τόν μέχρι τότε έν στενωφύ κύκλω και όλως
άφανώς διενεργούμενον έμπορικόν άποκλεισμόν και νά προ-
βαίνωσιν είς βιαιοπραγίας μιμούμενοι τούς άλλαχού ό-
μοφύλους αυτών.

Τά χωρία Καρά-τεπέ, Έσμές και Νεοχώριον άπό
του Μαΐου μηνός 1914 ήρξαντο συστηματικώς πιεζόμε-
να και λεηλατούμενα, οί δέ κάτοικοι αυτών δερόμενοι ά-

νηλεώς ήμποδίζοντο όπως μεταβώσιν είς τās έργασίας
αυτών. Προς τόν έν Άδά παζάρ άρχιερατικόν έπίτροπον
έπεδόθη άπειλητική έπιστολή καλούσα αυτόν όπως επί
ποινή θανάτου άναχωρήσωσιν άμέσως εκείθεν οί όμογενείς.
Τήν έπιστολήν ταύτην έπηκολούθησε μετά τινας ήμέρας
τοιχοκόλλησις επί τών θυρών τών Έκκλησιών είδοποι-
ούσα και συνιστώσα τοίς ήμετέροις όπως άπέλθωσιν
όσον τάχιστα. Άλλ' ή κοινότης δέν άπήλθε παρά τās ά-
πειλās ταύτας.

Τά είς τήν ύποδιοίκησιν Καραμουσάλ ύπαγόμενα χω-
ρία, υπό λαζών χριστιανών κατοικούμενα, ύφίσταντο πολ-
λās ζυφοκλοπās και κακώσεις. Τῆ 19 'Ιουνίου 1914 οί εκ
των κατοίκων Χαδζή-Όσμάν αυτάδελφοι 'Ιωάννης και Ά-
ναστάσιος Κυριακού εύρέθησαν φρικωδώς κατακρεουργη-
μένοι, έξορυχθέντων τών όφθαλμών και άποκοπέντων τών
ώτων, τής ρινός και τών χειρών αυτών. Τό γεγονός τούτο
προξενήσαν φρίκην και τρόμον είς άπαντας τούς κα-
τοίκους τών χωρίων ένίσχυσε τήν ιδέαν τής μεταναστεύ-
σεως.

Τά χωρία Κιουπλιά, Άκ-τάς, Άρμουτλή και Άρβανι-
τοχώριον ήπειλούντο συχνάκις υπό τούρκων έπιδρομέων. Η
έξ Άρβανιτοχωρίου 17έτις Δέσποινα Γεωργίου καταδιωχθεί-
σα υπό τούρκων έσώθη μόν, έπαθεν όμως τās φρένας. Ό
μουχτάρης του χωρίου Βασίλειος Μαργαρίτης πληγωθείς
σοβαρώς παρά τούρκων άπεβίωσε μετ' όλίγας ήμέρας έν
τῷ Γαλλικῷ νοσοκομείῳ ύποκύψας είς τά τραύματα αυτού.
Τούρκοι πειραταί έπιτιθέμενοι διαρκώς κατά τής Καλολί-
μνου έζήτουν έπιμόνως όπως οί κάτοικοι έγκαταλείψωσι
τήν νήσον αυτών. Αί έπιτόπιοι άρχαί είδοποιηθείσαι έγ-
καίρως ουδεμίαν προσοχήν έδιδον. Έν γένει πάντα τά
χωρία τής έπαρχίας έδοκιμάσθησαν δεινώς.

*Όλως όμως ιδιαιτέρως έδοκιμάσθη σκληρώς τó τμη-

μα τῆς Ἀπολλωνιάδος, τοῦ ὁποίου τὰ πλεῖστα χωρία, κατόπιν ἐπανειλημμένων ἀπειλῶν καὶ πιέσεων, ἐξηναγκάσθησαν εἰς ἐκπατρισμόν. Τὰ παθόντα χωρία τοῦ τμήματος τούτου εἶναι τὰ ἑξῆς:

1 Πάσ-κιοί. Τῇ 1 Ἰουνίου 1914 λησται εἰσελθόντες εἰς τὸ χωρίον διέταξαν τοὺς κατοίκους ὅπως ἀναχωρήσωσιν· οἱ χωρικοὶ ἔντρομοι κατέφυγον εἰς τὰ ὄρη καὶ ἐκείθεν εἰς Μουδανιά καὶ Προῦσαν, καθ' ὃν χρόνον τοῦρκοι περίοικοι ἤρξαντο νὰ διαρπάζωσι τὰ κτήνη αὐτῶν. Φθάσαντες εἰς τὴν θέσιν Δουβῆ· Τσιφλικ συνήντησαν χωροφύλακας, οἵτινες καὶ συνέστησαν αὐτοῖς ὅπως ἐπέλθωσιν εἰς τὰ ἴδια. Κατὰ τὴν ἐπιστροφήν ὁμως αὐτῶν ἐκυκλώθησαν ὑπὸ πλήθους ὀθωμανῶν, οἱ ὁποῖοι ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν χωροφυλάκων ἐπυροβόλουν αὐτοὺς φεύγοντας πρὸς τὸν σταθμὸν Σουλουκλή, ἔνθα εὐρεθέντες ἀπέναντι ἄλλων χωροφυλάκων ἔτρεχον ἕκαστος πρὸς διάφορον διεύθυνσιν. Κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦτον ἐφονεύθησαν οἱ: Μανώλης Σπινόγλου, Θεολόγος Βερβέρογλου, Γ. Ἀγγέλογλου, Ἀθανάσιος Χατζούδης, Ἀθ. Γιαννούλας, τὸν ὁποῖον συλλαβόντες οἱ κακοῦργοι ἀγρίως ἐβασάνισαν κατασυντρίψαντες τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ, ὥστε πρὸς ἀπαλλαγὴν ἐρπίφθη πιγυεῖς εἰς παρατυχὸν φρέαρ, Ν. Σοφιάνογλου, Σωτ. Κυριαζόγλου, Ἀθ. Κουμάνογλου, Ἀθ. Χατζήογλου Β. καὶ Ἰσίδωρος Σεργιάνογλου, Α. Ζαχάρογλου, Φωτεινὴ Ἀνδρειόγλου, Συρματένια Σωτήρογλου, ἣτις πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἀτιμώσεως ἠτύοκτόνησε ριφθεῖσα μετὰ τοῦ ὡς ἄνω Α. Γιαννούλα εἰς φρέαρ, Μαρία Δ. Μαστοραγιάννογλου, Χρυσάνθη Ἀνδρειόγλου καὶ Γ. Γιάννογλου.

Ἐπληρώθησαν βαρέως πολλοὶ, μετὰξὺ δὲ αὐτῶν οἱ Ν. Νάσογλου, Ζαχαρένια Χατζούδη, Ι. Χιωνᾶς, Θ. Σουλόγλου, Παρασκευὴ Τσακάλογλου καὶ Β. Παπαθανασίου, τοῦ ὁποίου μόλις διαφυγόντος τὴν θανάτωσιν ἔθραυσαν

τὴν ἀριστερὰν χεῖρα. Ἐδάρησαν ἀναρίθμητοι, ἐν οἷς καὶ οἱ ἱερεῖς Νικόλαος καὶ Πολυχρόνιος, ὁ τελευταῖος οὗτος πληγωθεὶς τὴν δεξιὰν παρεῖαν. Ἀπήχθησαν ἐκβιασθέντες εἰς ἀρνησιθρησκείαν ὁ Εὐστράτιος Τσακίρογλου οἰκογενειακῶς, ἡ παιδίσκη Φωτεινὴ Στάντισογλου καὶ δύο μικρὰ παιδιά παραδοθέντα ὑπὸ τούρκων ἀμαξηλατῶν εἰς ὀμοθρήσκους αὐτῶν τροφούς. Ἡτιμάσθησαν πολλοὶ, ἐν αἷς ἡ Μενεξιά Θύμου, ἡ Δέσποινα Μύρτογλου, ἡ Ἀργυρῶ Κυριαζόγλου καὶ ἡ δωδεκαετής Σοφία Καγιόγλου.

2 Ἀγινάτοι. Τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦρκοι περίοικοι ἐπιτέθεντες κατὰ τοῦ χωρίου τούτου ἐξηνάγκασαν αὐτὸ εἰς ἐκπατρισμόν. Τοῦρκοι ἐκ τοῦ χωρίου Πατρικιάς ἔρριψαν εἰς τὸ φρέαρ τοῦ ἁγ. Γεωργίου τὸν Σιριγιάννην Βασίλογλου, ὁ δὲ ἐξ Ἀναχωρίου Χουσεῖν εἰς ποταμὸν τὸν Εὐστράτιον Δ. Καγιόγλου. Ἐσφάξαν τὸν Κωνσταντῖνον Ἀλιάτογλου καὶ Πέτρον Σισμάνογλου, τοῦ ὁποίου ἡ σύζυγος Παναγιωτίτσα ἠτύοκτόνησε ριφθεῖσα εἰς τὴν λίμνην Ἀπολλωνιάδος. Πολλοὶ γυναῖκες ἠτιμάσθησαν.

3 Χωροῦδα. Τὸν αὐτὸν καὶ τὸ Πάσ-κιοῖ χρόνον κινκάσιοι ἔνοπλοι καὶ ἔφιπποι λησται εἰσελθόντες εἰς τὸ χωρίον ἐξηνάγκασαν αὐτὸ ὅπως ἐκπατρισθῆ, ἤρξαντο δὲ συγχρόνως διαρπάζοντες καὶ ληστεύοντες τὰ πάντα. Οἱ χωρικοὶ πανικόβλητοι ἀπεσύρθησαν εἰς τὰ δάση, εἰς ἃ ἔσπευσαν ἀργότερον καὶ οἱ κακοῦργοι πρὸς ἀναζήτησιν αὐτῶν. Τί ἐπηκολούθησεν, εἶνε ἀπερίγραπτον. Τῇ ἐπομένῃ (2 Ἰουνίου) οἰκογένειαι τινες φεύγουσαι εἰς Προῦσαν ἀπεστάλησαν βία εἰς τὸ χωρίον Τσατάλαγα, εἰσαχθεῖσαι δὲ εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ἀμαξωτῆς ὁδοῦ χάνιον περιεκυκλώθησαν ὑπὸ βασιβοζούκων τούρκων βασανισθεῖσαι παντοιοτρόπως ἐπὶ πολλὰς ὥρας καὶ ὑπὸ τὰ ὄμματα χωροφυλάκων. Κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦτον οἱ ἐπιδρομεῖς ἀπέκοψαν τὴν ρίνα τοῦ Ἀν. Κιοσέογλου, ὡς μὴ δυναμένου νὰ καταβάλλῃ τὰ ζητηθέντα

λύτρα, ἔδειραν τὸν 70τούτη Κ. Κιοσέογλου, πληγωθέντα εἰς τὰ στήθη δι' ἀκτηρίδος ὄπλου καὶ ἐτραυμάτισαν τὴν γραΐαν Χ" Σαββάτη καὶ τὸν Νικ. Βασιλείου.

4 Τσατάλαγα. Συγχρόνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω προσβληθέν ὑπὸ περιοίκων τούρκων καὶ τὸ χωρίον τοῦτο ἐδηλώθη καὶ ἐλεηλατήθη μεγάλως. Ἐφονεύθησαν ὁ Ἡλίας Μαλκογιάννης καὶ ὁ Τριαντάφυλλος Καρακώστογλους. Παρεφρένησεν ἐκ τοῦ φόβου ὁ Χαράλαμπος Κώστογλους. Πρὸς τούτους ἐβασανίσθη καὶ ἐδάρη ὁ ἱερεὺς Χ" Ἀθανάσιος, ὅστις ὑπέστη καὶ ἐγκαύματα εἰς τὸ πρόσωπον, διότι οἱ λησταὶ ἔθηκαν πῦρ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ὁμως ἐγκαίρως κατεστάλη ὑπὸ τῶν προσδραμόντων χωρικῶν. Ἐπυρπολήθησαν αἱ οἰκίαι τοῦ Εὐστρατίου Οὐζούνουγλου καὶ Γεωργίου Οὐζούνουγλου καὶ ἐπληρώθη διὰ δρεπάνου εἰς τὸ μέτωπον ὁ κωφάλαλος Γεώργιος Γιοβαντζόγλους. Ἐνῶ διηρπάζετο ἡ Τσατάλαγα ἔφθασαν ἐφ' ἀμάξης ἐκ Προύσης 7 ἀπεσταλμένοι τοῦ Κομιτάτου, οἱ ὁποῖοι κατετυράνησαν τοὺς χωρικοὺς καὶ τὸν ἱερέα.

5 Γούλιος. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἐδάρησαν ἀνηλεῶς ὁ Παναγιώτης Ζαφειρίου ὑπὸ τοῦ δεκανέως Χαφουζ διὰ ροπαλου φέροντος ἤλους, ὁ Ἀθ. Παπαζαφειρίδης βαρέως, ὁ Μανώλης Χ" Παπᾶ, ὁ Εὐστρ. Λαζάρου, διότι δῆθεν εἶχον ὄπλα, οἱ δὲ κάτοικοι ἐξηναγκάσθησαν ὑπὸ τοῦ ἑκατοντάρχου Μιχαλητσίου νὰ πληρώσωσιν 20 λίρ. ἵνα δώσῃ αὐτοῖς συνοδοὺς χωροφύλακας τινὰς πρὸς ἀσφάλειαν μέχρι Μιχαλητσίου. Ἀλλ' οὗτοι ὀδηγήσαντες τοὺς δυστυχεῖς παρὰ τοὺς Ἀπελλαδάτους ἀπεγύμνωσαν αὐτοὺς τελείως. Ὁ ἑκατόνταρχος καὶ ὁ ὑποδιοικητὴς Μιχαλητσίου πρὸς τοὺς κλαίοντας διὰ τὰ δεινοπαθήματα αὐτῶν ἀπήντων εἰρωρικῶς.

6 Κίδια, 7 Ἀπελλαδάτοι (Σοῦ Μπασή). Τῇ 1 Ἰουνίου τοῦρκοὶ ἐνοπλοὶ λησταὶ ἐφθασαν ἔξω τοῦ χωρίου, ὅπου συμπλακέντες πρὸς τοὺς διὰ κυνηγετικῶν ὄπλων ἀμυνομέ-

νοὺς χωρικοὺς ἀπεκρούσθησαν. Συνεπεία τῆς ἀποτυχίας αὐτῶν ταύτης διεμήνυσαν οἱ κακούργοι εἰς τοὺς χωρικοὺς περὶ τὴν μεσημβρίαν ὅτι θὰ ἐξοντώσωσιν αὐτοὺς Οἱ χωρικοὶ πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κινδύνου παραλαβόντες τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα διηυθύνθησαν πρὸς τὸ χωρίον Κίδιαν, ἀλλ' εὔροι καὶ τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου τούτου διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους συνηθροισμένους εἰς τὸ ὕψωμα τοῦ Ἀγίου Πέτρου. Ἡδελφωμένα τὰ δύο χωρία ἠκολούθησαν τὴν ὁδὸν Τριγλίας, ἀλλὰ περιέπεσαν εἰς τὰς χεῖρας κατ' ἀρχὰς τοῦ ἑκατοντάρχου Μιχαλιτσίου, ὅστις μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀνδρῶν ἐλήστευσε τοὺς κατεπτοημένους χωρικοὺς, καὶ ἔπειτα τοῦ τσερκέζου Ἰσμαήλ, ὁ ὁποῖος ἀνέμενε τὴν συνοδείαν τῶν προσφύγων παρὰ τὴν γέφυραν Χαϊδάρ καὶ Ρεγκοὺς ὅπως ἀπογυμνώσῃ αὐτοὺς. Οὗτος ὡς γείτων γνωρίζων τίνες εἶνε οἱ πλουσιώτεροι ἐχώρισεν 8—10 ἄτομα ἀπὸ τῶν λοιπῶν συμπληρώσας οὕτω τὴν ἀπογύμνωσιν. Ἐπὶ τοῦ Ἰσμαήλ καὶ τῆς συντροφίας αὐτοῦ ἐπληρώθη σὺν ἄλλοις καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου Ἀπελλαδάτοι Παπᾶ Ἀθανάσιος.

8 Ἁγία Κυριακή. Τὸ χωρίον τοῦτο ἀπεγυμνώθη καθ' ὀλοκληρίαν ὑπὸ τῶν περιοίκων τούρκων.

9 Τσάμουρτζα. 10 Τσεδνεϊρίον. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον διηρπάγησαν τὰ κτήνη καὶ ἡ λοιπὴ περιουσία τῶν χωρίων τούτων. Ἐν τῷ πρώτῳ οἱ ἐπιδρομεῖς ἐφόνευσαν τὸν Γιαννάκου Ἀντώνουγλου, ἔδειραν ἀνηλεῶς τὸν γέροντα Τάσον Χαϊδάκην καὶ ἠτίμασαν τὴν παράλυτον Βασιλικὴν Καλπάκογλου. Ἐν τῷ δευτέρῳ ἐπλήγωσαν μὲ μάουζερ εἰς τὸν ἀριστερὸν μηρὸν τὸν Βασίλ. Καραγεώργουγλου καὶ μὲ κυνηγετικὸν ὄπλον εἰς τὴν κεφαλὴν τὴν Οὐρανίαν Παπαδοπούλου, ἐβίαζον δὲ εἰς ἀρνησιθρησκείαν καὶ τὸν ἱερέα Χρήστον, ἀφεθέντα ὁμως κατόπιν ἐλεύθερον.

11 Δερέκιοϊ. Τὸ χωρίον τοῦτο προσεβλήθη ὑπὸ τῶν περιοίκων μουσουλμανικῶν χωρίων. Ἀπήχθη ἡ 14έτις Ἀ-

ναστασία Β. Παπαγιάννη, ἥς τὸν ἀδελφὸν ἀγρίως δείραντες ἐλήστευσαν.

12 Βελετλέριον. Τῷ 2 Ἰουνίου μετέβησαν εἰς τὸ χωρίον πεζοὶ καὶ ἑφιπποὶ χωροφύλακες μεθ' ὑπαξιωματικῶν. Οὗτοι διέταξαν τὸν ἱερέα καὶ τὸν διδάσκαλον νὰ παρουσιάσωσι τὰς διαμονάς, τὰς ὁποίας καὶ λαβόντες ἐξέσχισαν. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην οἱ περίοικοι τούρκοι ἐπιτεθέντες ἐπεδόθησαν εἰς τὴν λεηλασίαν τοῦ χωρίου, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι πανικόβλητοι ἔφευγον, ἐν ᾧ οἱ χωροφύλακες ἀταράχως ἐθεῶντο τὰ γενόμενα. Ἐκ τῶν χωρικῶν πολλοὶ ἐδάρισαν.

13 Ἀναχώριον. Τῇ 2 Ἰουνίου ὀθωμανὸς κάτοικος τοῦ ἰδίου χωρίου, Ταλίπ ἀγᾶς καλούμενος, προσεκάλεσε τὸν χριστιανὸν μουχτάρην καὶ τῷ ἀνεκοίνωσε αὐστηρῶς καὶ ἀπειλητικῶς διαταγὴν τοῦ ἀρχικομιτατζή, καθ' ἣν ὄφειλον οἱ χριστιανοὶ ἀφήνοντας ὅλην ἐν γένει τὴν περιουσίαν αὐτῶν νὰ καταλίπωσι τὸ χωρίον πανοικεί. Οἱ χριστιανοὶ πρὸς ἀποφυγὴν μεγαλειτέρας ζημίας ἀνεχώρουν, ὅτε συνήντησαν τούρκους οἱ ὁποῖοι συλλαβόντες καὶ ληστεύσαντες τὸν ἱερέα Π' Γεώργιον, ἠρεύνησαν ἀκολούθως ἕνα πρὸς ἕνα ἄνδρας, γυναῖκας καὶ κοράσια καὶ ἀφοῦ τοῖς ἀφήρεσαν ὅ,τι πολυτιμον ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν ἐξαπέστειλαν αὐτούς.

14 Ἀπολλωνιάς. Ἡ κοινότης αὕτη διέφυγε τὴν καταστροφὴν χάρις εἰς τὴν καταβολὴν λύτρων, εὐρίσκειτο ὅμως ἐν διαρκεί ἀποκλεισμῷ. Τῇ 27 Ἰουνίου ἰ. ἔ. τρία ἀλιευτικὰ πλοιάρια τολμήσαντα νὰ ἐξέλθωσιν εἰς ἀλιεῖαν ἐν τῇ λίμνῃ ἐπυροβολήθησαν ὑπὸ τούρκων. Ἐφονεύθη ὁ Ἄνδρέας Πασχαλίδης καὶ ἐπληρώθησαν βαρέως ὁ Κυριακὸς Παναγιώτου καὶ ὁ Κυριακὸς Καπούλης.

15 Κουβούκλια. Ἐσώθη ἀμννόμενον ἐπὶ 4 ἡμέρας κατὰ τῶν ἐπιδραμόντων τούρκων τῶν χωρίων Χασὰν ἀγᾶ Καγιαπά, Κίτας, Ράκιθας καὶ Κιοπελιά. Ὁ δεκανεὺς Σου-

λουκλῆ Χαλέτ βέης μετὰ 12 ἐφίππων χωροφυλάκων, ἐλθὼν εἰς τὸ χωρίον ἀνεκοίνωσε διαταγὴν κυβερνητικὴν, καθ' ἣν ὄφειλον οἱ κάτοικοι νὰ καταλίπωσι τὴν πατρίδα αὐτῶν τῇ ἐπομένῃ. Λαβόντες τὴν ἀπόφασιν οἱ χωρικοὶ νὰ μεταναστεύσωσιν, ἠτοίμασαν τὰ ἀπαραίτητα ἐνδύματα καὶ τροφίμα. Τῇ ἐπιούσῃ ὅμως, ἀναιρεθείσης τῆς πρώτης διαταγῆς καὶ ἀπαγορευθείσης τῆς ἐξ' ἴδου, παρέμειναν ἐν τῷ χωρίῳ ἀμννόμενοι πάντοτε ἐναντίον τῶν ἐπιτιθεμένων περιόικων τούρκων, καὶ σώσαντες τοιουτοτρόπως ἑαυτοὺς καθὼς καὶ τοὺς εἰς τὸ χωρίον καταφυγόντας Δανξαριώτας καὶ τινὰς τοῦ Πάσκιου.

16 Ἐϊνεσί καὶ 17 Πριμικήριον. Οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων τούτων, κατόπιν ἐπανειλημμένων ἐπιθέσεων καὶ λεηλασιῶν, κατέφυγον εἰς Πάνορμον. Δύο χωρικοὶ ἐξ Ἐϊνεσί ἐφονεύθησαν ὑπὸ ὑπαλλήλων τῆς ἐταιρείας τοῦ σιδηροδρόμου Μουδανίων—Προύσης.

18 Σεργιάνη, 19 Τσαμπάζη, 20 Ταχταλί, 21 Γιαϊλαδζίκιον, καὶ 22 Γιαλι-τιφλίκιον. Τὰ χωρία ταῦτα παρὰ τὰς ποικίλας αὐτῶν βασάνους καὶ πιέσεις δὲν μετηνάστευσαν.

23 Ἀχτιδὲ-Μπουναρ. Μετὰ τὴν ἐρήμωσιν τοῦ χωρίου καὶ τὴν ἐν αὐτῷ ἐγκατάστασιν Ἀλβανῶν προσφύγων, ἐδάρισαν πλείστοι τῶν κατοίκων ὑπὸ τῶν ἐπιδρομέων, οἵτινες κατήγοντο ἐκ τῶν περίξ τουρκικῶν χωρίων.

Ἐκ τῶν κακώσεων καὶ τῶν κακουχιῶν ἀπέθανον ἐν τῷ χωρίῳ Ἀχτιδὲ-Μπουναρ ὁ Κων)τίνος Ι. Τσολάκης ὁ Βασιλ. Μητρούδης καὶ τὸ τέκνον τοῦ Βασιλ. Μιχαλιτσιλῆ.

24 Δάνξαρι. Οἱ κάτοικοι ἀφέντες τὸ χωρίον αὐτῶν, τὸ ὁποῖον διηρπάγη, κατέφυγον εἰς τὸ πλησιόχωρον Κουβούκλια καὶ ἐσώθησαν.

Τὰ ἐκπατρισθέντα ὅμως χωρία ταῦτα, ἐνθαρρυνθέντα ἀρμοδίως, ἐπανεκάμψαν εἰς τὰς ἐστίας αὐτῶν, τὰς ὁποίας ἐν

ὁ μεταξὺ οἱ περίοικοι τούρκοι εἶχον λεηλατήσῃ καὶ ἀπόγυ-
νώσῃ κατὰ τρόπον ἀφίνταστον. Δὲν ἠδυνήθησαν ὅμως ν'
ποφύγῃσι τὸν διωγμὸν τὰ χωρία **Ἄκ τὰς** καὶ **Κιουπλὴ** ἐκ-
ατρισθέντα εἰς Ἑλλάδα.

Κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον ἡ κυβέρνησις ἐξεδίωξε
κατὰ Ἰούνιον 1915 τὴν νήσον **Καλόλιμνον**, καὶ συγχρόνως
τὰ χωρία **Ἀρβανιτοχώριον** καὶ **Ἀρμουτλὴ** τοῦ τμήματος
Μάλοβας, καὶ τὰ **Γιαλὴ Τσιφλίκ**, **Τσάμουτζα** καὶ **Τσεσ-**
εῖριον τοῦ τμήματος Ἀπολλωνιάδος, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῶν
πογυμνωθέντες τελείως τῶν περιουσιῶν αὐτῶν διεσκορπί-
θησαν ἀνὰ τὴν νομαρχίαν Προύσης. Πρὸς δικαιολογίαν
αὐτοῦ διωγμοῦ τούτου ἡ κυβέρνησις ἰσχυρίσθη ὅτι οἱ κάτοι-
κοι τῶν μερῶν τούτων προέβαινον εἰς λαθρεμπόριον βενζίνης
πρὸς ὄφελος τῶν ἀγγλικῶν ὑποβρυχίων, ὅπερ ἀπετέλει ἰ-
σχυρισμὸν ὅλως ἀσύστατον καὶ συκοφαντικώτατον.

ΙΗ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΝΙΚΑΙΑΣ

Ἐκεῖνο ὅπερ ἐπηρέασεν ἐμπορικῶς καὶ ἐμάρανεν οἰκο-
νομικῶς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην (κοινότη. 26 πληθυσμ. 33470)
ἦτο κυρίως ὁ ἄγριος ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός, ὁ ἐφαρμοσθεὶς
ἐν τε τῇ Κίῳ, τῇ ἔδρᾳ αὐτῆς, καὶ ἐν ταις λοιπαῖς κοινότησιν.
Ἰδίως ἀπὸ τῶν δύο βαλκανικῶν πολέμων τὸ πρὸς τοὺς
Ἕλληνας μῖσος ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀναπτυσσόμενον ἤρ-
ξατο νὰ καλλιεργῆται ἐμπράκτως διὰ διαφόρων πιέσεων
καὶ ἀπαιτήσεων ἐράνων παντοίας φύσεως, καὶ οὕτως ἡ οἰ-
κονομικὴ εὐπραγία ὑφίστατο δεινὰς δοκιμασίας, ἐπιτει-
νομένας καὶ ὑπὸ ἀφορίας καὶ ἄλλων καιρικῶν περιστάσεων.
Ἐξηκολούθει ὅμως ἐπιτεινόμενον ὑπὸ τῶν σωβινιστῶν τὸ
κατὰ τῆς πόλεως Κίου μῖσος διὰ τὸν οὐσιωδῶς ἐλληνικὸν
αὐτῆς χαρακτήρα.

Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Μαΐου τοῦ 1914 ἤρξατο συστη-
ματικὸς διωγμὸς τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ διαφόροις προφάσεσιν,
ἀρχῆς κυρίως γενομένης ἀπὸ τοῦ φόνου ὑπαστυνόμου ἐνό-
χου εἰς κλοπὰς καὶ ἄλλας κακουργίας, ὑπό τινος τῶν κακο-
ποιῶν στοιχείων τῆς Κ' ου. Ἐντεῦθεν ἤρξατο ἡ σύλληψις
καὶ φυλάκισις πλείστων ὁμογενῶν ἐκ τῶν διαφόρων
κοινωνικῶν τάξεων, ἡ ἐπὶ μακρὸν ταλαιπωρία αὐτῶν

ἐν ταῖς φυλακαῖς τῆς Κίου, καὶ εἶτα ἀπαγωγὴ σιδηροδεσμίων εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ στρατοδικείου τῆς Πρωτευούσης. Συγχρόνως δὲ ἐσκευωρήθη ἐκμέρους ἐντοπίων τούρκων ἐναντίον φιλησύχων καὶ τιμίων πολιτῶν κατηγορία ἐπὶ συνωμοσίᾳ κατὰ τοῦ καθεστῶτος. Οἱ συκοφάνται δὲν ἐδίστασαν ὅπως καὶ διὰ πλαστῆς ἐπιστολῆς καταγγείλωσιν εἰς τὰς ἐκεῖ ἀρχὰς ἡμετέρους ὡς καταρτίσαντας δῆθεν ἐλληνικὸν ἐπαναστατικὸν κομιτάτον. Τοιοῦτοτρόπως ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ στρατοδικείου οἱ ἐκ τῶν κατοίκων Ἀναστάσιος Πινάτσης, Ἀχιλλεὺς Καρακάσης, Ἡλίας Πολίτης καὶ ἄλλοι τινές. Ἀργότερον ὁμως ἀποδειχθέντος ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἦτο πλαστὴ, νέα ἐσκευωρήθη κατ' αὐτῶν σοβαρὰ καταγγελία ἐκ μέρους ψευδομαρτύρων τούρκων, ἵνα διὰ τῆς τιμωρίας τῶν χριστιανῶν, ὡς ἐνόχων, δικαιολογηθῆ ὁ ὀσημέραι ἀπηνέστερος ἀποβαίνων ἐν Κίῳ διωγμός.

Πολλὰ ἐλληνικὰ οἰκία παρεβιάσθησαν ὑπὸ τῶν ἀρχῶν καὶ ἐξητάσθησαν καὶ ἀπήχθησαν πλείστοι τῶν ἐν αὐταῖς, ἰδίᾳ ἐπιστολαὶ καὶ τὰ τοιαῦτα, ἵνα δημιουργηθῆ σῶμα κατηγορίας κατὰ τῶν δῆθεν ἐνόχων. Συγχρόνως κακοποιὰ στοιχεῖα ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν πολλαπλασιαζόμενα ἐν Κίῳ καὶ τοῖς πέριξ, καθίστων τὸν βίον ἀβίωτον καὶ ἐπηύξανον τὸν κίνδυνον τῆς πανωλεθρίας.

Οἱ ἄνθρωποι ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἦσαν ἄγρυπνοι, φοβούμενοι ἐπιδρομὰς καὶ φόνους καὶ ἐμπρησμούς, τῶν ἀρχῶν μηδαμῶς τι ὑπὲρ τῆς ἐπανόδου τῆς τάξεως ἐνεργούντων. Τοῦναντίον ἐφαίνοντο αἱ ἀρχαὶ εὐνοοῦσαι τὴν τοιαύτην οἰκτρὰν κατάστασιν, ἥτις λίαν ἐνωρὶς ἤρξατο ἐπιδεινυμένη διὰ πρωτοφανοῦς ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ. Εἰς οὐδένα, οὔτε μωαμεθανὸν, οὔτε ἀρμένιον, ἐπετρέπετο νὰ συναλλάσσῃται μετὰ τῶν ὁμογενῶν.

Καὶ ὡς εἰ μὴ ἦρκει ὁ τοιοῦτος ἄγριος ἐμπορικὸς διωγμός, ὁ καταστρέψας πᾶσαν τὴν ἐμπορικὴν ἐν Κίῳ ζωὴν

καὶ κίνησιν, ἀνεπτύχθη καὶ νέον εἶδος αὐτοῦ : πλήρης δηλ. καταστροφὴ τῶν ὑπὸ Ἑλλήνων εἰσαγομένων διαφόρων ἐμπορευμάτων, καὶ δὴ καὶ λαχανικῶν καὶ ὀπωρῶν, καὶ αὐτῶν ἐτι τῶν κήπων τῆς Κίου, ἐκ μέρους θηριωδῶν καὶ βαρβάρων ὀρδῶν : Κούρδων, Κιρκασίων, Ἀλβανῶν, Ἀθιγγάνων, Λαζῶν καὶ ἄλλων στοιχείων, τὰ ὁποῖα ἐκ τῶν πέριξ καὶ μακρόθεν συναθροιζόμενα καὶ ὀσημέραι πληθυνόμενα προέβαινον εἰς διαφόρους βιαιότητας. Οὕτως οἱ ὁμογενεῖς λεμβοῦχοι ἀπεκλείσθησαν, νέοι δὲ τούρκοι κατέλαβον τὸ ἔργον αὐτῶν. Οἱ ἀλιεῖς, ἀποτελοῦντες μέρος μέγα τῶν κατωτέρων τάξεων καὶ περὶ τοὺς πεντακοσίους ὄντες, ἠναγκάσθησαν νὰ παύσωσι τὸ ἔργον αὐτῶν, ἐπειδὴ τινες ἐξ αὐτῶν ἀλιεύοντες ἐπυροβολήθησαν καὶ σοβαρῶς ἐπληγώθησαν.

Ἐπεὶ τὰς δύο χιλιάδας ἐργάται τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν ἐλαιῶνων ἔμενον ἀργοί, μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὴν ὑπαιθρον χώραν, ὅπου πολυειδῶς ἐκακοποιούντο, ἐγυμνοῦντο, κλεπτομένων καὶ τῶν ζῴων αὐτῶν. Τὰ δὲ καταστήματα τῶν ἡμετέρων ἐμπόρων, μικρῶν καὶ μεγάλων, ἠπράκτων, ἕκαστος δὲ ἐμπόρος, ἐργάτης, λεμβοῦχος, καὶ αὐτοὶ οἱ ἐμπερότεροι, βλέποντες ὅτι ὁ διωγμὸς εὐνοούμενος ἐπιτηδείως ὑπὸ τῶν ἀρχῶν ἔτεινεν εἰς γενικὴν καταστροφὴν ἐσκέπτοντο νὰ ἐκπατρισθῶσιν.

Τῇ 9ῃ Ἰουλίου ἰ. ἔ. ἐργάται τινὲς ἐργαζόμενοι εἰς τοὺς ἐλαιῶνας, προσεβλήθησαν ὑπὸ Κούρδων καὶ περιοίκων τούρκων διὰ πυροβολισμῶν, καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ἀναχωρήσωσιν. Εἰς ὁμως ἐργάτης ὀνόματι Γεώργιος Χρήστου Τσοῦκλα θέλων νὰ παραλάβῃ καὶ τὸ ζῶον αὐτοῦ ἐφονεύθη διὰ τεσσάρων σφαιρῶν. Τῇ ἐπομένῃ τούρκοι ἔνοπλοι ἐπιτεθέντες ἐκ νέου ἐναντίον ἐργατῶν, ἐπλήγωσαν ἕνα εἰς τὸν βραχίονα καὶ τοὺς μηρούς.

Ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρος ἡ ἐπαρχία Νικαίας ἐπηρεάσθη

καὶ ἐκλονίσθη συνεπεία τοῦ ἐμπορικοῦ καὶ βιομηχανικοῦ ἀποκλεισμοῦ. Εἶνε ἀληθές ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος ἐξεδηλοῦτο ἐπίσης πολλαχού ἀπὸ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ συντάγματος, ἐπετάθη ὁμως μετὰ τὸν βαλκανικὸν πόλεμον ἐξαγριωθείς καὶ συστηματικώτερον ἐφαρμοσθεὶς κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν τοιοῦτον. Ἐκτοτε ἐμπαθῆς εἰμάνετο πᾶσα καθόλου ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ ἀντίδρασις ἐναντίον τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου, προξενήσασα μεγάλας ζημίας ἐν Κιουπλίοις, Βεζιρχανίῳ, Δεύκῃ, Ὀρτάκιοι, Χονδίῳ, Μιχαλησίῳ καὶ Κερμαστήῳ.

Ἐντεῦθεν δὲ προήλθε καὶ ἡ παντελῆς διάλυσις ἀκμαίων νεωτέρων συνοικισμῶν ἐν Βιλετισκίῳ, Γενί-σεχίρ, Κάρακλισε, Μπόζ-Γιούκ, Σασλή καὶ Κιούπι, διατηρούντων ἐκκλησίας καὶ σχολεῖα. Τὸ δὲ Μιχαλήτσιον καὶ ἡ Κερμαστή μετὰ τῶν πλησιοχώρων χωρίων Κούμ-κιοῖ, Ἀζατλή καὶ Λοπάδι ὑπέστησαν σοβαρὰς ζημίας ἐκ διωγμοῦ ἀγρίου, καὶ κυρίως τὸ Κούμκιοῖ ἐκπατρισθὲν ἐπὶ τινα καιρὸν καθ' ὀλοκληριαν καὶ εἰς ὃ ἐγένοντο διάφορα κακουργήματα καὶ ὁ ἀκρωτηριασμὸς τοῦ ἱερέως Χρήστου ἐκ μέρους τούρκων φεδαήδων.

ΙΘ΄.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΡΟΥΞΗΣ

Ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός, κατ' ἀρχὰς μὲν ὑποκώφως, εἶτα δὲ ἀναφανδὸν καὶ ἀγρίως ἐφαρμοζόμενος ὑπῆρξεν ἡ κυριώτερα μάλιστα καὶ συμφορὰ καὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης (κοινότητ. 14 καὶ πληθυσμ. 27524) πρὸ τοῦ ἔτους 1914, κατ' αὐτὸ καὶ μετ' αὐτό. Ἐγκάθετοι ροπαλοφόροι περιερχόμενοι καθ' ὀμάδας τὰ καταστήματα τῶν ὁμογενῶν, ἀπῆτουν μετ' ἀπειλῶν τὸ ἄμεσον κλείσιμον αὐτῶν. Καθ' ἐκάστην κακοποιὰ στοιχεῖα μουσουλμάνων, συλλαμβάνοντα καθ' ὁδὸν τοὺς χωρικοὺς τῶν πέριξ εὐρισκομένων χωρίων, ἐρχομένους εἰς Προῦσαν πρὸς πώλησιν τῶν προϊόντων αὐτῶν, ἀπεγύμνουσαν αὐτούς, κατέστρεφον τὰ ἐμπορεύματα καὶ ἐξηνάγκαζον ὅπως ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἴδια. Τὰ αὐτὰ συνέβαινον ἐν Τριγλία, Σιγῇ καὶ Μουδανίοις, ἐνθα οὐδέποτε διέλειπον ἔκτροπα διαφόρου φύσεως καὶ μορφῆς, ζφοκλοπαί, δαρμοὶ ἀνηλεεῖς, ἀθαιρεσίαι μπουκοταδζήδων.

Τὰ γεγονότα ταῦτα ἐκράτουν ἀνάστατον τὸν ἐμπορικὸν ἰδίως κόσμον τῆς ἐπαρχίας, οἱ δὲ σποραδικῶς ἐπισυμβάντες φόνοι κατετρόμαξαν ὀλόκληρον αὐτῆς τὸν ὁμογενῆ πληθυσμόν. Τῇ 8ῃ Ἰουλίου 1914 εὐρέθη ἐσφαγμένος ὡς ἀρνίον πλησίον τοῦ τουρκικοῦ χωρίου Γκιόργελη ὁ ἐκ Μου-

δανίων καταγόμενος Παναγιώτης Ναφιλούδης. Τῇ 18ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἡ κοινότης Ἑλιγμῶν ὑπέστη ἐπαναληπτικὴν ἐπίθεσιν ἐκ μέρους μουσουλμάνων, οἵτινες πολυπληθεῖς καὶ ἔνοπλοι εἰσελθόντες εἰς αὐτὴν ἐφόνευσαν τὸν Δ. Μπαρούτην, τὸν Ι. Μπεχλοῦ καὶ τὸν Α. Τσουλῆ καὶ ἐτραυμάτισαν θανάσιμως τὸν Α. Τσάγγαλον. Τὸν αὐτὸν χρόνον εὐρέθησαν φονευμένοι ἐν τῇ περιφερείᾳ μουσουλμανικοῦ χωρίου παρὰ τὸ Παλλαδάριον οἱ ἐκ Καλασανίου Ἀναστάσιος Σάββογλους καὶ Σάββας Χ' Σάββογλους. Ἡ κατάστασις ἐν γένει εἶχε φθάσῃ εἰς ὄξυ σημεῖον ἀπελπισίας, διὸ πολλοὶ τῶν εὐπορωτέρων κατοίκων τῆς Προύσης ἤρξαντο φεύγοντες ὅπου ἠδύνατο νὰ εὐρωσι σωτηρίαν. Ὁ ἀποκλεισμὸς ἐπεξετίετο καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰς σχέσεις τῶν χριστιανῶν μετὰ τοῦ Μητροπολίτου Προύσης, τὸν ὁποῖον αἱ ἀρχαὶ εἶχον περιορίσῃ ἐν αὐτῇ τῇ Μητροπόλει καὶ μετὰ τοῦ ὁποῖου ἀπηγορεύετο πᾶσα ἐπικοινωνία τῶν χριστιανῶν ὑπὸ στρατιωτῶν ἰσταμένων διαρκῶς πρὸ τῆς Μητροπόλεως.

Ὁ εὐρωπαϊκὸς πόλεμος μετέλλαξεν ἐν μέρει τὸ καταχθόνιον σχέδιον. Δὲν ἦτο κυρίως ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς ὁ ὁποῖος ἔπρεπε, κατὰ τὰς σκέψεις τοῦ κομιτάτου, σιγὰ καὶ κατ' ὀλίγον νὰ ἐξοντώσῃ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, ἦτο πλέον ὁ πόθος ὅπως αἱ ἀνθοῦσαι κοινότητες καταστραφῶσιν ἐκ θεμελίων, ὅπως διαλυόμεναι καὶ διασκορπιζόμεναι ἀνὰ τὰ μουσουλμανικὰ χωρία τῆς νομαρχίας Προύσης, ἀπολέσωσιν εἰς ὀλίγον διάστημα καὶ γλῶσσαν καὶ αἴσθημα καὶ φρόνημα καὶ θρησκείαν καὶ αἶμα καὶ συγγενεῖς καὶ ἐν ἀνάγκῃ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ζωὴν αὐτῶν. Καὶ πρὸς τοῦτο εὐρέθη ὁ ἀποχρῶν λόγος! ἦτο ὁ αὐτὸς καὶ διὰ τὰς ἐκδιωχθείσας κοινότητας τῆς ἐπαρχίας Νικομηδείας: ἡ προμήθεια δῆθεν βενζίνης εἰς τὰ συνεννοητικὰ ὑποβρύχια! Τοιοῦτοτρόπως περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου καὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου 1915 ἤρξατο ἡ ἐκκένωσις ἑξ κοινότητων.

1 Σιγί. Ἡ κοινότης αὕτη περικυκλωθεῖσα νύκτωρ ὑπὸ κυβερνητικῶν ὀργάνων καὶ μὴ δυναμένη νὰ ἐπικοινωνῇ πρὸς τὰς πλησιοχώρους τοιαύτας διετάχθη ὅπως ἐσπευσμένως ἐκπατρισθῇ καὶ μεταβῇ εἰς τὸ χωρίον Δερὲ κιοῖ. Ἡ ἐκκένωσις τῆς κωμοπόλεως ταύτης, ὅπως καὶ τῶν λοιπῶν, ἐγένετο τόσον ἀποτόμως καὶ βιαίως, ὥστε οἱ κάτοικοι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ συμπαραλάβωσιν ἢ ἐλάχιστα μόνον ἐκ τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων. Ὁ ἐν Μουδανίοις ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος θελήσας, ὅπως μεταβῇ εἰς Σιγίην πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κειμηλίων, ἠμποδίσθη ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν.

2 Τρίγλια. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξεκενώθη καὶ ἡ κοινότης αὕτη. Οἱ κάτοικοι βλέποντες τὸ ἀδύνατον τῆς παρμονῆς αὐτῶν ἐκεῖ, — καθότι ἡ κυβερνητικὴ διαταγὴ περὶ ἐκπατρισμοῦ ἦτο αὐστηρὰ — ἤνοιξαν τὰς ἀποθήκας καὶ τὰ καταστήματα αὐτῶν καὶ διένεμον δωρεὰν εἰς τοὺς ἀπόρους ἐλαίας, ἔλαια, σακχάρεις κλπ., ἀλλ' οἱ παριστάμενοι κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι σκαιῶς ἀπέπεμπον τοὺς πτωχοὺς λέγοντες ὅτι ἡ περιουσία μέλλει νὰ ἐξασφαλισθῇ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως (!), καὶ δὲν πρέπει νὰ διανέμηται. Ἐκτῶν ἑξ ἐκκλησιῶν ἡ μία μετετράπη εἰς τέμενος ὑπὸ τῶν ἐγκατασταθέντων ἐκεῖ τούρκων, κυρίως Ἀθιγγάνων, οἱ ὁποῖοι διὰ τὸ ὀλιγάριθμον αὐτῶν μὴ δυνάμενοι νὰ καταλάβωσι καὶ χρησιμοποιήσωσιν ὅλας τὰς οἰκίας κατεδάφισαν αὐτάς, τὸ δὲ ὑλικὸν κομίσαντες διὰ πλοιαρίων εἰς βασιλεύουσαν ἐπώλησαν.

3 Ἀρβανιτοχώριον, 4 Νεοχώριον, 5 Ἑλιγμοὶ καὶ 6 Μεδαίπολις. Καὶ ἡ ἐκκένωσις τῶν κοινοτήτων τούτων ὑπῆρξεν ἀπότομος καὶ βία, τῶν κατοίκων αὐτῆς μὴ δυνηθέντων νὰ συμπαραλάβωσι μεθ' ἐνυτῶν τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα.

* * *

Ὁ νομάρχης Προύσης Μιδὰτ βέης—ὁ γνωστὸς ἀρχι-
συντάκτης τῆς «Σιλάχ»—διέταξεν ὅπως οἱ πρόσφυγες μὴ
μετακινῶνται ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἀπειλήσας ἐν ἐναντία
περιπτώσει τιμωρίαν αὐστηράν καὶ τοῦτο παρὰ τὰς παρα-
στάσεις καὶ παρακλήσεις τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Προύσης
Δωροθέου, ἐξαιτησαμένου τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τῶν δυ-
στυχῶν προσφύγων πρὸς προσπορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν.

Κατὰ Ἰανουάριον ὁμῶς τοῦ 1916 διέταξεν αὐτὸς οὗτος
ὅπως οἱ πρόσφυγες ἐγκατασταθῶσιν εἰς χωρία καθαρῶς μου-
σουλμανικὰ μετ' ἀναλογίας 10 ο)ο ἐπὶ τοῦ μουσουλμανικοῦ
πληθυσμοῦ. Βεβαίως δὲν ἦτο ἡ συμπάθεια πρὸς τοὺς πρόσ-
φυγας καὶ ἡ εὐκρινῆς διάθεσις περὶ ἐξασφάλισις καὶ
εἰς αὐτοὺς ἀνθρωπίνου βίου τὰ κινήσαντα τὴν Νομαρχίαν
Προύσης πρὸς λήψιν τοιοῦτου μέτρου· ἦτο ἡ τάσις αὐτῆς
πρὸς ἐξισλάμισιν τῶν δυστυχῶν προσφύγων, τοὺς ὁποίους
πολιτικὴ σωβινιστικὴ καὶ συκοφαντικὴ μυσαρὰ διεσκόρπι-
σεν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ.

Προκειμένου δὲ περὶ τῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἐκ-
κενωθεισῶν κοινοτήτων ἐξασφαλισθέντων ἐπίπλων καὶ λοι-
πῶν πραγμάτων τῶν χριστιανῶν ὁ νομάρχης δὲν ἐπέτρεψε
κατ' ἀρχὰς τὴν παραλαβὴν λέγων ὅτι πᾶν ὅ,τι ἀφῆκαν οἱ
χριστιανοί, ἐπομένως καὶ αἱ Ἐκκλησίαι, δὲν ἀνήκουσ'
πλέον εἰς αὐτούς, ἀλλ' εἰς τὴν κυβέρνησιν καὶ ὡς ἐκ τούτου
δὲν ἐπιτρέπει νὰ παραληφθῇ τι ἀνήκον εἴτε εἰς τὰς Ἐκκλη-
σίας εἴτε εἰς ἄτομα. Κατὰ Δεκέμβριον ὁμῶς τοῦ 1915 ὑπε-
σχέθη ὅπως ἐπιτρέψῃ τὴν παραλαβὴν τούτων, ὑπὸ τὸν ὄρον
ὁμῶς ὅπως ἀποσταλῇ ἐκ μέρους τοῦ Μητροπολίτου τηλεγρά-
φημα ὄχι πρὸς τὰ Πατριαρχεῖα, ἀλλὰ πρὸς τὸν τουρκικὸν
τύπον, ἐκφράζον τὰς εὐχαριστίας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην

τῶν προσφύγων πρὸς τὴν κυβέρνησιν διὰ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν
ἐκδηλωθεῖσαν φιλόστοργον μέριμναν. Τοῦτο βεβαίως δὲν
ἠδύνατο νὰ γίνῃ, διότι οἱ δυστυχεῖς πρόσφυγες καθ' ὁμάδας
περιερχόμενοι τὰς οἰκίας καὶ τὰ καταστήματα τῶν ἐν Πρού-
ση καὶ Μουδανίοις ὁμογενῶν ἐζήτουν ξηρὸν ἄρτον πρὸς
κορεσμὸν τῆς πείνης αὐτῶν διαψεύδοντες τοιοιτοτρόπως ἐμ-
πράκτως ἀσυστάτους ἰσχυρισμοὺς περὶ συντηρήσεως καὶ
διατροφῆς αὐτῶν ἐκ μέρους τῶν κατὰ τόπους ἀρχῶν.

Κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1916 ἠνοίγησαν αἱ ἐκκλησίαι Νεο-
χωρίου καὶ Ἀλβανιτοχωρίου καὶ παρελήφθησαν πολλὰ τῶν
ἐν αὐταῖς κατατεθειμένων ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα πληρώσαντα
12 βαγόνια μετηνέχθησαν εἰς Προῦσαν. Ἐκ δὲ τῆς ἐν Σιγῆ
ἰ. Ἐκκλησίας δύο κιβώτια, πλήρη ἰ. ἀντικειμένων καὶ ἰδίως
ἀργυρῶν κανδυλῶν, παραληφθέντα ὑπὸ κυβερνητικῶν ὑπαλ-
λήλων ἀπεστάλησαν εἰς τὴν Νομαρχίαν. Εἰς σχετικὴν δὲ πα-
ρατήρησιν τῶν ἡμετέρων ἀπαντῶν ὁ Νομάρχης ἐδήλωσεν ὅτ'
τὸ μέτρον τοῦτο ἀφορᾷ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν ἰ. τούτων ἀντι-
κειμένων, ἐκ τῶν ὁποίων τινὰ δύναται καὶ νὰ χρησιμοποιήσῃ
ἡ κυβέρνησις καὶ κατόπιν νὰ ἀναπληρώσῃ! Ἡ εἰρωνικὴ αὕτη
δήλωσις τοῦ Νομάρχου ἀπεδείκνυεν ἀπλούστατα τὸν φανατι-
σμὸν αὐτοῦ ἀπέναντι παντὸς χριστιανικοῦ, τὸν ὁποῖον καὶ
ἀπτότερον ἐξεδήλωσεν ἄλλοτε καταβιβάσας τοὺς κώδωνας
τῆς ἀρμενοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ συστήσας τῷ ἡμέτερω
Μητροπολίτῃ ὅπως **«μὴ χοροπηδοῦν αἱ καμπάναι τῶν
ἐλληνικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ μάλιστα κατὰ τὸ Βαϊ-
ράμιον».**

Κ'

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΥΖΙΚΟΥ

Και τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, ἀριθμοῦσαν κοινότητος 43 καὶ πληθυσμὸν 41331, δὲν ἀφῆκεν ἀνεπηρέαστον μῆτε ὁ διωγμὸς, μῆτε ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς. Ὅμαδες πολυαρίθμων τούρκων ἐπὶ τούτῳ ἐντεταλμένοι περιέτρεχον νυχθημερὸν τὰς κωμοπόλεις καὶ τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας καὶ ἐπεσκέπτοντο τὰ ὁμογενῆ καταστήματα ἐμποδίζουσαι δι' ὕβρεων καὶ ἀπειλῶν τὴν εἰς αὐτὰ εἴσοδον πελατῶν· ἱεροσπουδασταὶ τούρκοι ἐκήρυττον τακτικώτατα ἐντὸς τῶν τεμενῶν ἐκστομίζοντες πλείστα ὅσα ἐναντίον τοῦ ἡμετέρου στοιχείου πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ· ἐντυπα φυλλάδια διανεμόμενα εἰς τοὺς συνοίκοις μουσουλμάνους ἐνέσπειρον τὸ μῖσος καὶ τὴν ἐχθρὰν κατὰ παντὸς ἑλληνικοῦ. Αἱ κοινότητες Βαλήκεσερ, Συκαμινεῶν, Γκέδζες, Γκιονέν, Διαβατῆς, Ἄνω καὶ Κάτω Νεοχωρίου καὶ Σμαύλου ἠσθάνθησαν τὰς συνεπείας τοῦ ἐμπορικοῦ τούτου ἀποκλεισμοῦ, ὑποστᾶσαι συγχρόνως καὶ ἀφαντάστους λεηλασίας καὶ δηώσεις ἐκ μέρους τῶν περιοίκων τούρκων, ὑπὸ τὰ ὄμματα καὶ τὰς ἐνθαρρύνσεις τῶν ἐκασταχοῦ κυβερνητικῶν ὀργάνων. Ἄλλα καὶ πάντα τὰ χωρία τῆς Κυζικηνῆς χερσονήσου καὶ ἐν γένει τῆς ἐπαρχίας, κατοι-

κούμενα ὑπὸ φιλησύχων καὶ νομοταγῶν πληθυσμῶν, ὑπέστησαν λεηλασίας οὐκ ὀλίγας. Ἰδιαιτέρως ὁμως ἐδοκιμάσθησαν αἱ κοινότητες Ἀρτάκης, Σινδιργί, Πανόρμου καὶ Βάλιας.

Ἄξιον σημειώσεως δύναται νὰ θεωρηθῆ τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καὶ ἰδίᾳ ἐν τῇ κωμοπόλει καὶ τῇ περιφερείᾳ Πανόρμου κατέστη ἀπηγέστερος καὶ αὐστηρότερος κατὰ τε τὴν εἰς Σμύρνην διὰ Πανόρμου μετάβασιν καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἔπειτα διὰ Πανόρμου καὶ πάλιν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπιστροφήν τοῦ τότε ὑπουργοῦ τῶν ἐσωτερικῶν Ταλαὰτ βέη. Καὶ παρὰ τὰς πομπωδῶς δοθείσας τότε ὑπ' αὐτοῦ τοῖς ἡμετέροις διαβεβαιώσεις περὶ ἀμέσου καταπαύσεως τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἀπεδείχθη διὰ μνηριοστὴν φορὰν ὅτι οἱ ἰθύνοντες τὰς τύχας τῆς Τουρκίας ἄλλα προφορικῶς ὑπισχνούντο καὶ ἄλλα διενήργουν διὰ τῶν πρακτόρων καὶ ὀργάνων αὐτῶν. Τοῦτο ἄλλως τε ἐνισχύετο καὶ ὑπὸ τῶν διαβεβαιώσεων πολλῶν ἐν Πανόρμῳ τούρκων πρὸς ἡμετέρους ἐμπόρους ὅπως μὴ προβαίνωσιν εἰς ἀγορὰς καὶ ἄλλας ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις, ἀλλὰ τὸνναντίον φροντίζωσι μόνον περὶ διαφυλάξεως τῶν χρημάτων αὐτῶν, διότι ταῦτα μόνον θὰ χρησιμεύσωσιν εἰς τοὺς ἡμετέρους, μέλλοντας ἡμέραν τινὰ νὰ ἐκδιωχθῶσιν.

ΔΙΩΓΜΟΣ ΤΟΥ 1914

Τὸ μέτρον τοῦ διωγμοῦ ἐφηρμόσθη κατ' ἀρχὰς ἐν τῇ ἀνεξαρτήτῳ διοικήσει Καρασῆ. Παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τῶν κατοίκων οἱ ἀμιγεῖς πληθυσμοὶ τῶν χωρίων **Τὰς Κισιέ, Κουπάση, Χ'' Πογόν, Μανδῆρι, Κιλίκ, Γενίκοϊ, Κοδζά**

μπουνάρο, Άλαδζά-μπαϊο, Τοϊπελέν, Σουγιούτ, Άλά-κλιστα, Καραϊδίν καὶ **Ίβριντι** ἐξηγαγκάζοντο εἰς ἐκπατρι-σμὸν κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1914, ἄλλοι μὲν ὁδηγηθέντες εἰς Βάλιαν καὶ τὸ ἐσωτερικόν, οἱ πλείονες δὲ διαπεραιωθέντες εἰς τὴν ἀντίπεραν εὐρωπαϊκὴν ὄχθην. Τὴν ἐκκένωσιν τῶν χω-ρίων τούτων διεδέχθη ἀμέσως ἡ ἐγκατάστασις ἐν αὐτοῖς Πο-μάκων μουσουλμάνων.

Ἄλλὰ καὶ ἡ κοινότης **Βάλιας** δὲν διέφυγε καθ' ὄλο-κληρίαν τὸν διωγμὸν. Μετὰ τὴν βιαίαν δὲ ἔξωσιν τῶν ἐλ-λήνων ὑπηκόων καὶ τῶν καταγομένων ἐκ τῶν νέων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας ὅμως ἐγκατεστημένων ἐκεῖ ὁμογενῶν, ἡ κυβέρνησις πρὸς ἀπομάκρυνσιν καὶ τῶν ἐναπολειφθεισῶν οἰκογενειῶν ἐγκατέστησεν εἰς πολλὰς οἰ-κίας μουσουλμάνους ἐκ τῶν περίξ χωρίων ἐπὶ προφάσει μὲν ἐκγυμνάσεως αὐτῶν ὡς ἔθνοφρουρῶν, πράγματι ὅμως πρὸς ἐκφοβισμὸν τῶν Χριστιανῶν. Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι τὸ ἐξοντωτικὸν πρόγραμμα τῆς κυβερνήσεως, ἄγνωστον διὰ ποίους λόγους, ὑπεβोधῆται πως καὶ ἡ ἐκεῖ διεύθυνσις τῆς Ἐταιρείας τῶν Μεταλλείων. Ἀποτέλεσμα ἄμεσον τῆς τοιαύ-της ἐν Βάλια καταστάσεως ὑπήρξαν καὶ οἱ σημειωθέντες ἐν τῇ περιφερείᾳ ταύτῃ φόνοι. Τῇ 5 Ἰουλίου 1914 εὐρέθη ἐστραγγαλισμένος ἐν τῷ οἰκίσκῳ τοῦ κτήματος αὐτοῦ, κειμέ-νου πλησίον τοῦ ὀθωμανικοῦ χωρίου Ἄκ τσαλί, (11]2 ὠραν ἀπέχοντος τῆς Βάλιας), ὁ ἐξ Ἑσκή-κιοῦ (ἐπαρχ. Κολωνίας) Κωνσταντῖνος Παρασκευᾶ Τσιφτισιόγλου. Οὗτος ἀπὸ εἰκοσι-πενταετίας μεταβὰς καὶ ἐγκαταστὰς ἐν Βάλια εἶχεν εἰδο-ποιηθῆ πρὸ μηνὸς ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ ὡς ἄνω τουρκικοῦ χωρίου ὅπως ἐγκαταλείψῃ τὸ τουρκικὸν ἔδαφος καὶ ἀπέλθῃ πρὶν ἢ κακοποιηθῆ, πρὸ 15 δὲ ἡμερῶν τούρκοι φαυλόβιοι με-ταβάντες εἰς τὸν οἰκίσκον αὐτοῦ, ἀπουσιάζοντος εἰς Βάλια, ἔθραυσαν τὰ παράθυρα καὶ διαρπάσαντες πᾶν ὅ,τι εὗρον ἀπῆλθον. Τῇ 15 ἰδίου μηνὸς καὶ ἔτους τούρκοι ἐδολοφόνησαν

ἐν τῷ ὑδρομύλῳ αὐτοῦ, κειμένῳ ἐντὸς τοῦ τουρκικοῦ χω-ρίου Κοδζὰ Ἀβσάρ, τὸν ἐκ Βάλιας Δημήτριον Ἰωάννου Σπανὸν καὶ τὸν ἐξ Ἰβρινδι Σταῦρον Γεωργίου, ἀμφοτέρους ἐργαζομένους παρὰ τῇ ἐταιρείᾳ τῶν μεταλλείων.

Δολοφονικαὶ ἀπόπειραι καὶ φόνοι διεπράχθησαν καὶ ἀλλαχοῦ τῆς ἐπαρχίας. Τῇ 22 Μαΐου 1914 δύο φαυλόβιοι τούρκοι ἐκ τοῦ χωρίου Πουσουμλερ καὶ εἰς ἐκ τῶν μπου-κοταδζήδων Σινδιρλή μεταβάντες εἰς τὴν δεκάλεπτον τῆς κοινότητος Σινδιργι ἀπέχουσαν μάνδραν τοῦ Νικολάου Κε-λέμπελη ἐξήτησαν παρὰ τοῦ εἰκοσαετοῦς υἱοῦ αὐτοῦ Γιαννά-κου ἄρτον καὶ φαγητόν, ἵνα φάγωσι. Τούτου γενομένου οἱ τρεῖς κακοῦργοι ἤρξαντο διὰ ροπάλων καὶ μαχαιρίων νὰ κτυ-πῶσιν ἀνηλεῶς τὸν δυστυχή νέον λέγοντες συγχρόνως : **«ὄσον καὶ ἂν οἱ γκιαούρηδες γράψωσιν εἰς τὸν Πα-τριάρχην, ἡμεῖς θὰ σᾶς ἐξολοθρεύσωμεν»**. Ἀφέντες δὲ αὐτὸν ἡμιθανῆ καὶ τὰς χεῖρας δεδεμένον ἀπῆλθον ἀνενόχλη-τοι ἀπαγαγόντες καὶ 85 πρόβατα. Τὴν κοινότητα Σινδιργή κατεπτόησεν ἡ δολοφονικὴ αὕτη ἀπόπειρα, ἐνίσχυσε δὲ ἀρ-γότερον τὸν τρόπον αὐτῆς τὸ ἐξῆς γεγονός: Περὶ τὰς ἀρ-χὰς Ἰουλίου ἰ. ἔ. τούρκοι φοιτηταί, πιθανῶς ἐκ Βαλούκεσερ, περιῆλθον τὰς συνοικίας τῆς κοινότητος στρατιωτικῷ βήμα-τι καὶ ἄδοντες τὰ ἐξῆς περίπου τουρκιστί : **«Ἐμπρός! ἐκ-δίκησιν ἐναντίον τῶν καταστροφέων μας καὶ ἰδίως τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι μετέβαλον τὰ δξαμιά μας εἰς ἐκκλησίας καὶ τοὺς μιναρέδες εἰς καμπαναριά, ἠτίμα-σαν τὰς γυναῖκάς μας, ἔσφαξαν παιδιὰ, νέους καὶ γέ-ροντας. Μὴ καλημερίζετε καὶ μὴ συναναστρέφεσθε ταὺς ὁμοεθνεῖς των, διότι τί καλὸν εἶδομεν ἀπὸ τοὺς πατέρας των διὰ νὰ ἴδωμεν καὶ ἀπὸ αὐτούς; Αὐτοὶ σκάπτουν τὸν λάκκον μας· προσέξατε λοιπὸν τώρα ποσὸ ἀφυπνίσθημεν, νὰ τοὺς ἐξοντώσωμεν καὶ νὰ ἀνακτή-σωμεν τὰ μέρη τὰ ὅποια μᾶς ἐπῆραν»**.

Τῇ 2 Αὐγούστου ἰ. ἔ. ἐν τῇ δεκάλεπτον τῆς Ἀρτάκης ἀπεχούση ἀγροτικῇ θέσει «Μύλος» εὐρέθη κυριολεκτικῶς ἐσφαγμένος μείραξ 15ετῆς, ὀνόματι Χρῆστος Βασιλείου Σαρηγισβάννη, ἀντὶ δὲ τοῦ ἀσυλλήπτου, γνωστοῦ ὅμως, κακούργου ἐκρατέιτο ἐν ταῖς φυλακαῖς ἐπὶ μῆνας ὀλοκλήρους ὁ πατὴρ τοῦ θύματος ὡς διαπράξας δῆθεν τὴν τραγωδίαν ταύτην. Περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου ἰ. ἔ. τοῦρκος 20ετῆς ἔδειρεν ἀνηλεῶς τὸν 85τούτη ἐφημέριον τοῦ χωρίου Ἐδιυτζικίου Π' Λουκᾶν θραύσας συγχρόνως τὸν ἕτερον τῶν βραχιόνων καὶ τὴν κνήμην αὐτοῦ. Ὁ ἱερεὺς ἀποσταλεῖς εἰς τὰ Ἐθν. Νοσοκομεῖα πρὸς νοσηλείαν ἀπέθανεν ὑποκύψας εἰς τὰς κακώσεις ταύτας. Τῇ 23 Ὀκτωβρίου ἰ. ἔ. εὐρέθησαν ἐσφαγμένοι διὰ τοῦ μᾶλλον σκληροῦ καὶ θηριώδους τρόπου ἐν τῷ ἡμίωρον τῇ Ἀρτάκης ἀπέχοντι μύλῳ αὐτῶν ὁ Παναγιώτης Γεωργίου καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Γεώργιος. Τῇ 22 Νοεμβρίου ἰ. ἔ. ἐσφάγη ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ ὁ ἐξ Ἀρτάκης Ἰωάννης Τρούπογλους. Τῇ 8 Δεκεμβρίου ἰ. ἔ. μουσουλμάνοι μετημφιεσμένοι εἰς στραιώτας, ἐπέδραμον τὸν πλησίον τῆς Ἀρτάκης μύλον καὶ δείραντες σκληρῶς καὶ μέχρι παραμορφώσεως τοῦ προσώπου τὸν μυλωθρὸν Παῦλον Α. Κόμνον καὶ τὸν παρ' αὐτῆς φιλοξενούμενον Γεώργιον, ἀπῆλθον συναποκομίζοντες καὶ τὸ ἐν τῷ μύλῳ εὐρεθὲν ἄλευρον.

ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1915

Ἡ ἐπαρχία δὲν ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ καθ' ὀλοκλήριαν τὰς μετατοπίσεις τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου. Διὰ διὰ διὰ φόρους, ἀλλὰ καὶ δι' οὓς καὶ αἱ ἄλλαι ἐπαρχίαι συκοφαντικούς περὶ τροφοδοτήσεως ἐχθρικών ὑποβρυχίων λόγους, ἐξεκε-

νώθησαν κατὰ τρόπον βίαιον καὶ ἀπάνθρωπον κοινότητές τινες διασκορπισθεῖσαι εἰς τὸ ἐσωτερικόν.

1 Βαλάτ, 2 Κεσσίτ. Ἐξεκενώθησαν κατὰ Μαῖον 1915. Τοῦρκοι ἐπιδραμόντες τὴν ἐκκλησίαν Κεσσίτ, ἐβεβήλωσαν τὰ ἱερά, ἔσχισαν τὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία καὶ ἄμφια, καὶ ἐσύλησαν τὸ ταμεῖον.

3 Μουδάτσα, 4 Χαβουτσῆ. Ἐλεηλατήθησαν καὶ διηρπάγησαν πάντα τὰ ζῶα αὐτῶν. Τῇ 2 Ἰουνίου ἰ. ἔ. ὑπερπεντακόσιοι τοῦρκοι εἰσελθόντες εἰς Χαβουτσὶ προέβησαν εἰς πᾶν εἶδος βιαιοπραγίας πειραθέντες συγχρόνως νὰ φονεύσωσι τὸν ἱερέα Κωνσταντῖνον, διασωθέντα διὰ καταβολῆς λύτρων. Ἀμφότερα ἐξεκενώθησαν τῇ 17 Ἰουνίου ἰ. ἔ. ἀποσταλέντα εἰς Γκιζνέν.

5 Κουρδουλῆ. Ἄγρια στίφη ἐνόπλων τούρκων ἐπιπέσοντα κατὰ τοῦ χωρίου (Ἰούνιος 1914) ἔκαυσαν διὰ πετρελαίου δύο κατοίκους, τῶν ὁποίων τὰ πτώματα ἐφωτογράφησεν ἐπὶ τόπου μεταβάσα διεθνῆς ἀνακριτικῆ ἐπιτροπῆ. Κατὰ Ἰούλιον 1915 μετετοπίσθη εἰς Μιχαλήτσιον.

6 Καστέλι, 7 Μιχανιώνα. Κατόπιν πολλῶν πιέσεων καὶ ἀπειλῶν ἐξεκενώθησαν ἀμφότερα τὰ χωρία (κατὰ Ἰούλιον 1915) διασπαρέντα ἀνὰ τὰ τουρκικὰ χωρία τοῦ ἐσωτερικοῦ Πανόρμου.

8 Πέραμος. Κατεστράφη ἐκ πυρκαϊᾶς, κατὰ δὲ Σεπτέμβριον 1915 ἐξεκενώθη.

ΣΗΜ. Καὶ ἡ κοινότης Γωνιάς εἶχεν ἐκδιωχθῆ τῇ 23 Ἰουνίου 1915, φθάσασα ὅμως εἰς τὴν νησίδα Κυρᾶν διετὰχθη καὶ πάλιν ὅπως ἐπιστρέψῃ καὶ ἐπέστρεψε.

ΚΑ΄.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΡΟΙΚΟΝΝΗΣΟΥ

Ἐρήμωσις καὶ παντελής σχεδὸν καταστροφή ἀνέμενε καὶ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην (κοινότη. 13 καὶ πληθυσμ. 31400) μετὰ τὰς ζημίας, ἃς ὑπέστη καὶ αὕτη κατὰ τὸν σεισμόν. Τὸ ἐπιχείρημα τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ ἐχθρικών ὑποβρυχίων ἐχρησιμοποιήθη τὸ πρῶτον ἤδη, συνέπεια δ' αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ ἐκκένωσις τῆς ἐπαρχίας αὐτῶν καὶ ἄλλων κοινοτήτων πλησιοχώρων ἐπαρχιῶν. Ἐλησμονήθη ὅτι ἡ κερδομανὴς καὶ αὐτῇ ἀκόμη ἡ τυχὸν προδοτικὴ στάσις ὠρισμένων προσώπων δὲν ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ λόγος ἀποχρῶν πρὸς ἐκτοπισμὸν ὀλοκλήρων συνοικισμῶν, ἀπὸ πρώτης ἀρχῆς τοῦ βαλκανικοῦ πολέμου διαφοροτρόπως ἐκδηλωσάντων τὴν πρὸς τὴν πατρίδα πίστιν, ἀγάπην καὶ νομοτάγειαν αὐτῶν. Ὁ σκοπὸς τῶν Νεοτούρκων ἦτο καὶ διὰ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ὁ γνωστός : ἡ καταστροφή καὶ ἡ ἐξόντωσις τοῦ ἔλλη. πληθυσμοῦ.

Ὁμογενὴς τις Πανόρμιος μεταβάς ποτε παρὰ τῷ ἐκεῖ στρατιωτικῷ διοικητῇ Μεχμέτ Ἀλλῇ βέη, ἤκουσε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἐξῆς, ὀρκισθεὶς πρότερον ὅτι δὲν ἠθελεν ἐκμυστηρευθῆ αὐτὰ εἰς οὐδένα. «Κάμέ τὸν σταυρόν σου ὅτι δὲν θὰ τὰ πῆς σὲ κανένα : τὰ λεγόμενα ὅτι ἔγεινε τροφοδότῃ»

σις τῶν ὑποβρυχίων καὶ ἄλλα, ὅλα εἶνε προφάσεις· ἔχομεν διαταγὰς ἐξοντώσεως τῶν ρωμηῶν· εἰς τὰ μέρη, τὰ ὅποια θὰ ἐκκενώσωμεν θὰ φέρωμεν μουσουλμάνους πρόσφυγας· τοιοῦτους ἔχομεν πολλούς : ἀπὸ τὴν Σάμον, τὴν Ἰμβρον τὴν Δῆμνον, καὶ ὄλους αὐτοὺς θὰ ἐγκαταστήσωμεν εἰς τὰ χριστιανικὰ μέρη». Εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ ὁμογενοῦς τί θὰ γείνωσι τόσαι χιλιάδες χριστιανῶν ἀπήντησέ : «θὰ ἀποθάνωσι μέσα σ' τὴν Ἀνατολήν».

1 Κούταλις. Ἦδη κατὰ Φεβρουάριον 1915 ἐπὶ τῇ ἀβασίμφω κατηγορίᾳ ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ταύτης ἐξοπλίζονται, ἀπεστάλη ἐκεῖσε τορπιλικὸν, ἐφ' οὗ ἐπέβαινον ὁ ὑποδιοικητὴς Ἀρτάκης καὶ 100 χωροφύλακες. Ἀποβιβασθέντες εἰς τὴν νήσον ἀπηγόρευσαν ἐν πρώτοις πᾶσαν κίνησιν διατάξαντες ἐπὶ ποινῇ θανάτου τοὺς κατοίκους ὅπως παραμείνωσι εἰς ἡν ἕκαστος εὐρέθη θέσει· κατόπιν ἤρξαντο παραβιάζοντες τὰς οἰκίας, διαρρηγνύοντες τὰ κιβώτια καὶ ἀφαιροῦντες τὰ πολυτιμότερα κοσμήματα τῶν γυναικῶν καὶ ἄλλα οἰκιακὰ σκεύη καὶ πράγματα καὶ τέλος ἀπήγαγόν τινος τῶν παρευρεθέντων ἐκεῖ πλοιάρχων ζητοῦντες παρ' αὐτῶν ὄπλα. Κατὰ Μάϊον ἰ. ἔ. ἐκδιωχθεῖσα ἡ νήσος αὕτη ἀπεστάλη πρὸς τὴν περιφέρειαν Μιχαλητσίου πολλὰ ἐν τῷ μεταξὺ ὑποστᾶσα.

Κατὰ Ἰούνιον ἰ. ἔ. ἐξεκενώθησαν :

2 Μαρμαράς, 3 Κλαζάκη, 4 Παλάτια, 5 Ἀλῶνι, 6 Χουχλιά, 7 Προάστειον, 8 Ἀφθόνη, 9 Γαλιμή, 10 Παδᾶ-λιμάν, 11 Σκουπιὰ καὶ 12 Βόρι, ἐξαιρεθείσης μόνον τῆς κώμης Ἀφισιδᾶς, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς τὰ ἐκεῖ λατομεῖα.

Τὰ δεινοπαθήματα τῶν ἐκδιωχθέντων τούτων πληθυσμῶν εἶναι ἀνεκδιήγητα, καθόσον αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ ὄχι μόνον ἠμέλουν παντάπασι τῆς περιθάλψεως καὶ διατροφῆς αὐτῶν, ἐγκλείουσαι αὐτοὺς ἐνίοτε εἰς σταύλους ἢ ἐγκατα-

λείπουνται, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, εἰς τὸ ὑπαιθρον ριγῶντας καὶ πεινῶντας, ἀλλὰ συμπεριεφέροντο πρὸς αὐτοὺς μετὰ τῆς μεγαλειέρας σκληρότητος. Ἐν Πανόρμῳ, ἣτις ἦτο διάμεσος σταθμὸς πρὸς ἀποστολὴν προσφύγων εἰς τὸ ἐνδότερον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, πατὴρ τις ἠναγκάσθη νὰ θάψῃ τὰ δύο αὐτοῦ τέκνα, θανόντα τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο ἐν διαστήματι δύο ἡμερῶν, φέρων αὐτὰ ὁ ἴδιος ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ ἄνευ ἰεπτωσι διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν χειρῶν τὴν γῆν, ὅπως θάψωσι τοὺς νεκροὺς αὐτῶν. Ἐν γένει δὲ οὗτοι ὑπέφερον τὰ πάνδεινα πανταχοῦ, ὅπου μετέβαινον, περιπλανώμενοι ὡς φάσματα ἀνὰ τὰς ὁδοὺς. Αἱ εἰς τὰ Πατριαρχεῖα κατὰ καιροὺς καταφθάσασαι σχετικαὶ ἐκθέσεις ἀποδεικνύουσι περιτρώως τὴν ἀμεριμνησίαν καὶ ἀπανθρωπίαν τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν πρὸς τὰ ἀτυχῆ ταῦτα πλάσματα, ἅτινα ἐθεώρουν ὡς ἀνάξια πάσης προσοχῆς καὶ προστασίας.

Ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης ἀπανθρωπίας καὶ ἐλλείψεως προστασίας ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως ὑπῆρξαν ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν θανάτων, σημειωθέντων καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐξορίας καὶ τοῦ διωγμοῦ τῆς ἐν λόγῳ κοινότητος καὶ αἱ προτροπαὶ καὶ ἀπειλαὶ τῶν τούρκων πρὸς ἐξισλάμισιν αὐτῶν· «ἐσεῖς ἐτροφοδοτεῖσθε τὰ ὑποβρύχια, ἔλεγον τοῦρκοι εἰς τοὺς ἐπαιτοῦντας χριστιανούς, διὰ σὰς ψωμί δὲν ἔχει· θὰ ψοφήσῃτε εἰς τὸ πόδι, ἐκτὸς ἐὰν παραδίδεσθε εἰς ἡμᾶς καὶ ἐξισλαμισθεῖτε· τότε θὰ σὰς δώσωμεν ψωμί».

Προστασίας κυβερνητικῆς δὲν ἔτυχον καὶ αἱ ἐγκαταληφθεῖσαι περιουσίαι τῶν ἐκδιωχθέντων χριστιανῶν. Καίτοι, φροντίδι τῆς ἱ. Μητροπόλεως Κυζίκου, ἐσφραγίσθησαν αἱ Ἐκκλησίαι καὶ αἱ οἰκίαι αὐτῶν, τῇ 23 Ἰουνίου 1915 ὁ διοικητῆς Βαλούκεσερ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ὑποδιοικητοῦ Ἀρτάκης καὶ τῶν ἐκ Βαλούκεσερ ἐλθόντων μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς προφύλαξιν τῶν περιουσιῶν τῶν ἐκκενωθέντων μερῶν

διεπεραιώθη διὰ τορπιλλικοῦ εἰς Μαρμαρᾶν καὶ δούς μὲν οὗτος τὰς δεούσας ὁδηγίας ἐπέστρεψεν, ἡ δὲ ἐπιτροπὴ ἤρξατο ἀποσφραγίζουσα τὰς οἰκίας καὶ τὰ καταστήματα καὶ περισυλλέγουσα τὰ πολύτιμα ἐπιπλα καὶ τὰ διάφορα ἐμπορεύματα. Τὸ δὲ δημαρχεῖον Ἀρτάκης πρὸ ἡμερῶν ἐδήλου ἐπισήμως ὅτι ὁ βουλόμενος δύναται, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὴν ἐν Μαρμαρᾷ ἐπιτροπὴν, νὰ ἀγοράσῃ ὠρισμένα εἶδη ἐμπορευμάτων, ἰστιοφόρα δὲ πλήρη ἐπίπλων καὶ στρωμνῶν κατέφθανον διαρκῶς εἰς Ἀρτάκην. Ἡ ἱερὰ Μητρόπολις παρεβιάσθη, τὰ ἐν αὐτῇ ἐπιπλα ἐκλάπησαν, τὰ δὲ βιβλία καὶ ἀρχεῖα ἐπυρπολήθησαν.

Εἰς τὰς ἐκκενωθείσας κοινότητος ἐγκατεστάθησαν πρόσφυγες Πομάκοι ἐκ τῆς περιφερείας Βαλούκεσερ μεταφερόμενοι διὰ χριστιανικῶν ἰστιοφόρων, ἐντὸς τῶν ὁποίων ὑπῆρχον καὶ χριστιανοὶ ναῦται, σχόντες οὕτω τὸ ἀτύχημα ὅπως διὰ τῆς βίας καὶ ἀπειλῆς συντελέσωσι εἰς τὴν μεταφορὰν καὶ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν μουσουλμάνων Πομάκων ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτῶν οἴκοις.

ΚΒ'

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΑΡΔΑΝΕΛΛΙΩΝ

Ἡ συνεχῆς καὶ δυσβάστακτος φορολογία καὶ ὁ αὐστηρὸς ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς ἐνωρὶς ἤδη ἤρξαντο κλονίζοντες καὶ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, ἀποτελουμένην ἐξ 27 κοινοτήτων καὶ 27257 ὁμογενοῦς πληθυσμοῦ. Ἡ ἐν Βίγα ἐν πρώτοις κατάστασις ὑπῆρξε κρισιμωτάτη συνεπεία τοῦ ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ. Οἱ δυνάμενοι ἐκ τῶν κατοίκων ἤρξαντο κατὰ δεκάδας ἀναχωροῦντες εἰς Βασιλεύουσαν καὶ ἀλλαχοῦ, οἱ δὲ πτωχοὶ ἐπόλουν ἀντὶ εὐτελοῦς τιμῆς, ἐπιπλα, σκεύη καὶ λοιπὰ οἰκιακὰ ἀντικείμενα πρὸς προμήθειαν τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων. Ἡ κοινότης εἶχεν ἐξαρθρωθῆ, ὁ δὲ κίνδυνος τῆς μεταναστεύσεως ἐπεκρέματο πάντοτε ἀπειλητικὸς καὶ καθίστατο ὀδυνηρότερος ἕνεκα τῆς προσβολῆς τῶν πρὸς τὸ ζῆν μέσων καὶ τῆς ἐπὶ ποδὸς ἀποτελειώσεως τῶν χριστιανῶν. Ὁ αὐτὸς ἐμπορικὸς διαγωγμὸς παρατηρεῖτο καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἰδίᾳ ἐν Λαμψάκῳ, Βαϊραμισίῳ, Ἐζίνε καὶ ἐν αὐτοῖς ἀκόμη τοῖς Δαρδανελλείοις. Ὅργανα ἐκ τῆς κατωτάτης κοινωνικῆς τάξεως στρατολογηθέντα καὶ ἔξω τῆς πόλεως διαρκῶς περιδιαβάζοντα ἔδερν ἐκείνους ἐκ τῶν μουσουλμάνων, ὅσοι ἔκαμον τὰς ἀγορὰς αὐτῶν ἐκ τῶν ἐλληνικῶν καταστημάτων. Ὁ ἐκεῖ δήμαρχος Δζίζ, πρόεδρος τῆς ἰδρυθείσης ἐταιρείας ἀποικιακῶν πρὸς

καταπολέμησιν τῶν ἐκεῖ χριστιανῶν ἐμπόρων, δὲν ἔπαυσεν ἐκδιώκων ἐκ τῶν καταστημάτων τοὺς ἡμετέρους ἐπαγγελματίας ἐπὶ σκοπῶ, ἵνα ἐγκαταστήσῃ μουσουλμάνους τοιούτους. Τῇ 11 Ἰουνίου 1914 ὁ βιαιότερος τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἐκεῖ κομιτάτου Μεχμέτ ἐφ., εἰς μουσουλμάνους ἀγοράζοντας ἄρτον ἐκ τοῦ ἀρτοποιείου τοῦ ὁμογενοῦς Π. Βουζῶτου, ἐν μέσῃ ἀγορᾶ, εἶπε: «τὰ χρήματα, τὰ ὅποια δίδετε εἰς τοὺς γκιαούρηδες, ἀποστέλλονται εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ μεταβάλλονται εἰς σφαῖρας, αἱ ὅποια βάλουν τὰς καρδίας μας». Ὁ αὐτὸς δὲ μὲ φωνὴν διάτορον καὶ μὲ χειρονομίας διεκήρυττεν ἐνώπιον μουσουλμανικοῦ πλήθους: «Οἱ Ρωμηοὶ εἶνε οἱ θανάσιμοι ἐχθροὶ μας· εἶνε ἔθνος προδοτικόν· στέλλουν τὰ χρήματα εἰς τὴν Ἑλλάδα· μάθετε, ὦ μουσουλμάνοι, ὅτι ἢ αὐτοὶ πρέπει νὰ ἐκδιωχθῶσιν ἢ ἡμεῖς νὰ μὴ μείνωμεν ἐνταῦθα». Συνεπεία τῶν λόγων καὶ τῶν ἀμέσως ἐπακολουθησασῶν πράξεων τῶν ἀγρίων τούτων κομιτατικῶν ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς καθίστατο ὀσημέραι δεινότερος.

ΔΙΩΓΜΟΣ ΤΟΥ 1914

Οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων **1 Τσατάλιπε, 2 Ροθυτά** καὶ **3 Γενίκιοῖ** μὴ δυνάμενοι νὰ πληρῶνωσιν ἀδιαλείπτως δυσβαστάκτους φόρους καὶ ἐράνους, διὰ τῆς βίας ἐπιβαλλομένοις, μετηνάστευσαν κατὰ Μάρτιον 1914 διαπεραιωθέντες εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν παραλίαν. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῆς διὰ τοῦ ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ καὶ τῆς ἐπιβολῆς φόρων ἐξοντώσεως τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου, ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν

Μαΐου ἰ. ἔ. ἤρξαντο ἐκδηλούμενα συμπτώματα καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ, συμπτώματα ἀνάλογα πρὸς τὰ τῆς Θράκης, καταλήξαντα ἐντὸς ὀλίγου εἰς τὴν κατὰ τὸ πλείστον διάλυσιν ταύτης καὶ τὴν εἰς Ἑλλάδα ἀπέλασιν χιλιάδων ὁμογενοῦς πληθυσμοῦ.

4 Γενί-δεχίρ, 5 Νεοχώριον καὶ 6 Καλαφατλῆ.

Τῇ 7ῃ Μαΐου ἰ. ἔ. 800 ἄλβανοὶ μουσουλμάνοι πρόσφυγες μετὰ 1000 ὑποζυγίων ἀποβιβασθέντες εἰς Κούμκαλε ἐγκατεστάθησαν διὰ τῆς βίας εἰς τὰ χωρία ταῦτα καὶ ἤρξαντο διὰ πελέκων, ροπάλων καὶ πυροβολισμῶν ἐκδιώκοντες τοὺς χριστιανούς. Ὀλόκληροι περιουσίαι διηρπάγησαν. Λί χιλιάδες τῶν προβάτων, τῶν βοῶν καὶ τῶν ἵππων κατελήφθησαν καὶ αὐτὰ τὰ ἀκόμη ἀπολύτως ἀναγκαῖα ἀφῆρέθησαν. Τοιουτοτρόπως οἱ κάτοικοι ἔντρομοι καὶ γυμνοὶ κατέφθασαν εἰς Ρένκιοι. Ἄλλὰ καὶ καθ' ὁδὸν φεύγοντες ὑπέστησαν ἐπιθέσεις ἐκ μέρους καὶ τῶν περιοίκων τούρκων, οἷτινες μὲ πολὺκροτα εἰς τὰς χεῖρας ἀέσπων ὅτι εὕρισκον παρὰ τοῖς φεύγουσι χριστιανοῖς. Τὸ Νεοχώριον ἐπιβιβασθὲν ἀτμοπλοίων ἀνεχώρησεν εἰς Ἑλλάδα. Μετ' οὗ πολὺ δὲ ἐξεδιώχθησαν ἐκεῖθεν καὶ τὰ ἕτερα δύο χωρία, ἀφοῦ πᾶσα προσπάθεια τοῦ Μητροπολίτου Δαρδανελλίων περὶ ἐπιστροφῆς τῶν προσφύγων εἰς τὰ ἴδια ἀπέτυχεν, ἠκούσθη δὲ καὶ ὁ διοικητὴς Δαρδανελλίων εἰπὼν ὅτι οἱ χριστιανοὶ Γενὴ σεχίρ τῶν καὶ λοιπῶν χωρίων εἶνε ἀδύνατον πλέον νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰ χωρία αὐτῶν, διότι ἕνεκα στρατιωτικῶν λόγων τὸ ὑπουργεῖον τῶν στρατιωτικῶν ἀπαιτεῖ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τὰ παράλια καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς ἐγκατάστασιν καθαρῶς Μουσουλμάνων.

7 Καρὰ δάγ καὶ 8 Ἐζίνε. Κατόπιν ἀπειλῶν καὶ πείνης ἐξεδιώχθησαν ἐντὸς ὀλίγων ὥρῶν ἀμφότερα πρὸς τὴν παραλίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἑλλάδα. Ὁ ὑποδιοικητὴς Ἐζίνης

εἰς τοὺς ζητήσαντας προστασίαν χριστιανούς εἶπεν ὅτι πρέπει νὰ μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα τῶν Νεοχωριτῶν.

9 Ναρλί, 10 Παπαζλῆ καὶ 11 Ἄδὰ τεπέ. Τῇ 25 Μαΐου ἰ. ἔ. ἐξεδιώχθησαν σκληρῶς ἐκ τῶν ἐστιῶν αὐτῶν τὰ χωρία ταῦτα σκορπισθέντα ἐπὶ τῆς παραλίας πεινῶντα καὶ ἀπέλπιδα, ζητοῦντα ἀτμόπλοια πρὸς μετανάστευσιν.

12 Μέγα Τσιπνί, 13 Μικρὸ Τσιπνί, 14 Μουδαρετλῆ, 15 Ἐρῖκλί, 16 Ἄκ δάζ, 17 Δεϊρμενδζίκ, 18 Καμάραι, 19 Βαϊραμίτσιοι, 20 Κιουτσούκ Κογιού, 21 Κιοδὲ-δερέ, 22 Ἰσκενδέρ-κιοῖ, καὶ 23 Ἰνδξέ-κιοῖ. Διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου ἐκδιωχθέντα τὰ χωρία ταῦτα ἐπεβιβάσθησαν ἀτμοπλοίων καὶ ἀπηλάθησαν εἰς Ἑλλάδα.

24 Ρέγκιοῖ Κατὰ Σεπτέμβριον ἰ. ἔ. ἀπηλάθη καὶ ἡ κοινότης αὕτη.

«Τῇ 4ῃ τοῦ παρόντος μηνός, ἔγραφεν ὑπὸ ἡμερομ. 7 Σεπτεμβρίου 1914 ὁ Μητροπολίτης Δαρδανελλίων Εἰρηναῖος, ἐπιτροπὴ ἐκ τοῦ διοικητοῦ Δαρδανελλίων, δύο ἀξιωματικῶν καὶ δύο πολιτικῶν ὑπαλλήλων μετέβη εἰς Ρένκιοῖ, ὅπου προσεκλήθη ἡ δημογεροντία τῆς Κοινότητος καὶ ἰκανὸν μέρος τῶν προκρίτων.

Ὁ Διοικητὴς ἐν πρώτοις ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτοὺς ὅτι, ἀποφάσει τῆς Κυβερνήσεως, πρέπει νὰ φύγωσιν ἐκεῖθεν. Οἱ χριστιανοί, ὡς εἰκός, διεμαρτυρήθησαν διὰ τὴν σκληρὰν ταύτην ἀπόφασιν καὶ ἐζήτησαν τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους ἡ Κυβέρνησις μὲ τόσην ἀστοργίαν ἐκδιώκει τόσας χιλιάδας ἐκ τοῦ πατρίου ἐδάφους. Ἐὰν εἶναι λόγοι στρατιωτικοί, παρεκάλεσαν νὰ ἐπιτραπῇ νὰ ἀπομακρυνθῶσιν εἰς τὰ ἐνδότερα, μέχρις οὐ παρέλθη ἡ κρίσις, ἐτόνισαν τὴν ἀφοσίωσιν μετὰ τῆς ὁποίας ἀνέκαθεν προσηνέχθησαν πρὸς τὴν Βασιλείαν, ἠρίθμησαν τὰ βάρη καὶ τὰς θυσίας εἰς τὰς ὁποίας προθυμότερα ὑπεβλήθησαν διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Κράτους

καὶ παρεκάλεσαν μετὰ δακρύων νὰ φεισθῆ ἡ Κυβέρνησις τῆς κοινότητός των.

Καθ' ὃν χρόνον εὐρίσκοντο ἐν τῷ Διοικητηρίῳ οἱ δημογέροντες, παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν τὴν ὁποίαν ὁ Διοικητὴς μοὶ ἐδήλωσε, μετέβην καὶ ἐγὼ εἰς Ρένκιοῖ καὶ παρουσιάσθην πρὸ αὐτῶν παραστήσας μετὰ τῶν χριστιανῶν καὶ αἰθις τὸ μέγεθος τῆς φρικτῆς καὶ ἀνυπολογίστου συμφορᾶς καὶ παρεκάλεσαμεν ἀπὸ κοινοῦ ἵνα δοθῆ προθεσμία τοῦλάχιστον ὅπως γράψωμεν καὶ συνεννοηθῶμεν μετὰ τῶν Πατριαρχείων. Ὁ Διοικητὴς ἀπέβη ἀδύνατον νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ ἡξίου νὰ ἐνδώσωσιν οἱ χριστιανοὶ ἐντὸς μάλιστα μιᾶς ἡμέρας, ἀφοῦ, ὡς ἔλεγε, καὶ τὸ ἀτμόπλοιον τῆς μεταφορᾶς εἶχε προσεγγίσει εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Ρένκιοῖ. Καὶ οὕτω ἀπεχωρήσαμεν ἀπὸ τὸ Διοικητήριον περίλυποι καὶ κατὰδυνοὶ τὴν ψυχὴν.

Ἡ κωμόπολις εἶχε περικυκλωθῆ τὴν προτεραίαν τῆς ἀφίξεως τοῦ Μουτσαρίφη ὑπὸ στρατοῦ, στήσαντος εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ χωρίου καὶ μυδραλλιοβόλα. Ὁ μόνος ἀτμόμυλος κατελήφθη ὑπὸ στρατιωτῶν, τὰ ἀρτοποιεῖα ἐπίσης, τὸ ἀνεπαρκὲς διὰ τὴν πόλιν ὕδωρ διὰ τῆς παρουσίας πολλοῦ στρατοῦ μετὰ ἵππικῶν ἠλαττώθη εἰς βαθμὸν, ὥστε ἡ ὕδρευσις νὰ εἶνε σχεδὸν ἀδύνατος. Τὰ ζῶα βία κατεσχέθησαν, δὲν ἐπετρέπετο δὲ ἐπὶ ποινῇ μαστιγώσεως καὶ φυλακισμοῦ ἀγοροπωλησία...

Περὶ τὴν 8ην μ. μ. εὐρωπαϊστὶ, ὁ μουνδύρης τῆς κωμοπόλεως, ἀπὸ μέρους τοῦ μουτσαρίφη, ἐδήλωσεν εἰς τοὺς χριστιανούς ὅτι ἐπειδὴ ἡ ἀπέλασις αὐτῶν εἰς τὸ ἐξωτερικόν καὶ μάλιστα εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶνε ἀπόφασις τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐπειδὴ διὰ τῆς ἐρνήσεως τῶν προκρίτων ἐμπαίζεται ἡ θέλγησις τῆς Κυβερνήσεως, διὰ τοῦτο θὰ διατάξῃ τὸν ἀξιωματικὸν τῶν μυδραλλιοβόλων νὰ προσβάλῃ τὴν πόλιν καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ τὰ ἄτακτα πλήθη τῶν ἀλη-

τῶν, τὰ ἐκτὸς τῆς πόλεως ἀναμένοντα, νὰ προβῶσιν εἰς λεηλασίαν. Οἱ λόγοι οὗτοι διαδοθέντες ἤσκησαν θλιβερὰν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ λαοῦ. Βεβαίως θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ γίνῃ χρήσις τῶν μυδραλλιοβόλων πρὸς ἐκδίωξιν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο τιμὴ καὶ δόξα διὰ τοὺς ἀόπλους χριστιανούς, αἰσχος δὲ καὶ ὄνειδος καὶ ἀτιμία διὰ τοὺς δράστας. Ἀλλὰ τοσαύτη ἦτο ἡ ταραχὴ τῆς ψυχῆς τοῦ λαοῦ ἐκ τῶν λόγων τοῦ διοικητοῦ, ἐκ τῆς πολιορκίας τῆς πόλεως ὑπὸ στρατιωτικῆς δυνάμεως, ἐκ τῆς καταλήψεως τῶν ἀρτοποιείων καὶ τοῦ ἀτμομύλου, ἐκ τῆς κατασχέσεως τῶν ζώων, ὥστε πᾶσα περαιτέρω ἀντίστασις ἐθεωρήθη ματαία καὶ ἀνωφελής. Ἐφ' ἧ ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν προκρίτων μεταβάσα εἰς τὸν διοικητὴν ἐδήλωσεν αὐτῷ ὅτι ἡ κοινότης δὲν ἐννοεῖ νὰ θεωρηθῆ ὡς μεταναστεύουσα, μόνον ἀναχωρεῖ ἐπιφυλασσομένη ἐαυτῇ ὅλα τὰ δικαιώματά της ἐνταῦθα, ἀφοῦ ἡ παράκλησις αὐτῆς περὶ μὴ μετατοπίσεως δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν καὶ ἀφοῦ ἡ ἀναχώρησις εἶναι ἀδιάσειστος καὶ ἀνέκκλητος Κυβερνητικὴ ἀπόφασις. Καὶ οὕτως ἡ ἀνανδρος καὶ ἀτιμωτικὴ ἀπόφασις τῶν διωκτῶν ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τῶν μυδραλλιοβόλων ἐξετελέσθη καὶ ἡ ὠραιότητι καὶ πλήρη χάριτος καὶ ζωῆς κοινότης Ρέγκιοῖ, ἡ ἀριθμοῦσα πέντε χιλιάδων ψυχῶν ἀμιγῆ ἑλληνικὸν πληθυσμὸν, ἤρξατο ἀπὸ τῆς χθὲς ἐν μέσῳ δακρύων καὶ κοπετῶν διαλυομένη καὶ ἐπιβιβαζομένη εἰς ἀτμόπλοια πρὸς ἀπέλασιν εἰς ξένην γῆν.

25 Βίγα. Πλὴν ἄλλων οἰκογενειῶν, ἐκ φόβου πίεσεων καὶ συνεπειᾶ τοῦ ἀγρίου ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ διασκορπισθεισῶν εἰς διάφορα μέρη, κατὰ Ἰούλιον 1914 μετηνάστευσαν εἰς Τένεδον 20 οἰκογένειαι.

* *

Οί δαρμοὶ καὶ οἱ φόνοι καὶ αἱ ἀτιμώσεις δὲν ἐσπάνιζον καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ. Ἐν Ἄκ Σάζ, μεταξὺ 10—14 Μαΐου 1914, ἐφονεύθησαν ὁ Στρατῆς Τουλάκης, ὁ Νικόλαος Καλπάκης καὶ ὁ Μιχαὴλ Φωτεινῆς, ἠτιμάσθη δὲ καὶ ἡ Ἄναστασία Α. Τζουλί. Ἐν Λαμψάκῳ, περὶ τὰ μέσα Μαΐου ἰ. ἔ., ἐφονεύθησαν οἱ ποιμίαι Μαργαρίτης καὶ Βασίλειος, ἐδάρησαν μέχρι θανάτου βασανισθέντες φρικωδῶς ὁ κηπουρὸς Χριστόδουλος Μήτσου καὶ οἱ ἐξ Ἄρτάκης ναῦται Δημ. Ἐμμανουὴλ καὶ Σπύρος Σεληριάδης, ὡς καὶ ὁ Ἄναστάσιος Χαραλάμπους παραφρονήσας. Ἐν Δαρδανελλίοις ἐδάρη μέχρι αἰμοπτυσίας ὁ ποιμὴν Ἄθανάσιος Μιχαλόγλου, ἐτραυματίσθη διὰ μαχαίρας σοβαρῶς ὁ 17ετής ποιμὴν Νικόλαος Α. Τσολάκης ὑπὸ μουσουλμάνου θελήσαντος νὰ μετέλθῃ ἐπ' αὐτοῦ βίαν καὶ ἀπεκόπη τὸ οὖς τοῦ Ἀλεξίου Γ. Λούλη. Ἐν Καρὰ-Δὰγ ὁ Δημήτριος Ἰωάννου μεταβαίνων εἰς Ρέγκιοι ἐπληγώθη καὶ μόλις συρόμενος ἔφθασεν εἰς Δαρδανέλλια. Ἐν Νεοχωρίῳ ἠτιμάσθησαν 4 παρθένοι ὑπὸ χωροφυλάκων. Ἐν Ρέγκιοι ἐδάρη ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ ἀρχηγοῦ τῆς χωροφυλακῆς ὁ Γιαννάκης Γαβριήλ καὶ ὁ ἰατρὸς Γιαννάκης Κουρμούζη ἐπὶ γελοίας προφάσεσιν.

ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1915

Ἡ κυβέρνησις ἐπικαλουμένη λόγους στρατιωτικῆς φύσεως διέταξε κατὰ Φεβρουάριον 1915 τὴν ἄμεσον ἐκκένω-

σιν τῶν Δαρδανελλίων καὶ τὴν εἰς Ἄρτάκην μετάβασιν τῶν κατοίκων. Κατὰ Ἰούνιον ὅμως ἰ. ἔ., κατόπιν διαταγῆς τοῦ διοικητοῦ Βαλούκεσερ, οἱ πρόσφυγες Δαρδανελλίων ἐπιβασθέντες ἰστιοφόρων καὶ ἀτμοπλοίων ἀπεστάλησαν εἰς Πάνορμον, πολλὰ ὑποστάντες κατὰ τὸν πλοῦν καὶ ἄλλως καὶ διὰ τὸν μέγαν συνωστισμόν, μιᾶς μάλιστα διολισθησάσης εἰς τὴν θάλασσαν καὶ εὐρούσης τὸν διὰ πνιγμοῦ θάνατον. Οὐχὶ ὀλιγώτεροι ταλαιπωρίαὶ ἐπεφυλάσσοντο εἰς τοὺς πρόσφυγας κατὰ τὴν ἀποβίβασιν αὐτῶν εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Πανόρμου. Ἐκεῖ διεσκορπίσθησαν ἐπὶ τῆς ἄμμου ὑπὸ τὰς καυστικὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου φρουροί, μὲνοι διαρκῶς, ἵνα μὴ τις διαφυγῶν ἐπικοινωνήσῃ μετὰ τῶν Πανορμίων. Μετὰ τριῶν ἡμερῶν ἐκεῖ διαμονὴν ἐπεβίβασθησαν ἐπὶ σιδηροδρομικῶν ἀμαξῶν μετενεχθέντες εἰς Βαλούκεσερ. Τὴν ἐξορίαν δὲν ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ καὶ μέγα μέρος τῆς **Λαμψάκου**, πολλὰ ἄλλως παθύσης καὶ κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦ 1914.

ΚΓ'

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΥΔΩΝΙΩΝ

Ἦδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου ἐν τῇ πόλει καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ Κυδωνιῶν (κοινότη. 6, πληθυσμ. 26387) ἐξεδηλοῦντο ποικιλοτρόπως τάσεις πρὸς λεηλασίαν καὶ διαρπαγὴν καὶ ἐξεβιάζετο ὁ ὁμογενὴς κόσμος εἰς ἑκπατρισμόν. Πρὸς τοῦτο δὲ συνέτεινε καὶ ὁ ἐγκαίρως ἀρξάμενος καὶ καθ' ὅλην τὴν πόλιν καὶ τὴν ἐπαρχίαν ἐφαρμοζόμενος ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός. Τὸ προανάκρουσμα τοῦτο ἐπηκολούθησε μετ' οὐ πολὺ ὁ διωγμός. Τῇ 22—24 Μαΐου 1914 οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων **Γιαγιά-κιοϊ, Γκιουμετσίου, Κερέμ-κιοϊ** καὶ **Ἀγιασματίου** γυμνοί, ἀνυπόδητοι, μεμελωπισμένοι, φέροντες τὰ βρέφη αὐτῶν εἰς τὰς ἀγκάλας, κατέφθανον πανοικεῖ εἰς Κυδωνίας. Κατόπιν δηλ. τῆς δηλώσεως τοῦ μουδύρου Γκιουμετσίου ὅτι οὐδεμίαν εὐθύνην ἀναλαμβάνει καὶ ὅτι θεωρεῖ καλὸν ὅπως οἱ χωρικοὶ ἀπομακρυνθῶσι προσωρινῶς τῶν ἐστιῶν αὐτῶν μέχρι καθησυχάσεως τῶν πραγμάτων, οἱ κάτοικοι ἐγκαταλιπόντες τὰ πάντα ἐσπευδον νὰ σώσωσι τὴν τιμὴν καὶ τὴν ζωὴν αὐτῶν φεύγοντες εἰς Κυδωνίας. Καθ' ὁδὸν ὅμως ἄγριαι ὄρδαι τούρκων ἐνόπλων, ἐπιπεσοῦσαι κατ' αὐτῶν διήρπασαν τὰ χρήματα καὶ τὰ ἐνδύματα αὐτῶν, ἔδειραν πολλοὺς καὶ ἠτίμασαν τέσσαρας παρ-

θένους. Εἰς ἐπίμετρον τῆς συμφορᾶς ταύτης ἐπεβιβάσθησαν βία σωρηδὸν εἰς βευζινακάτους καὶ φορτηγίδας ἀποσταλέντες εἰς Μιτυλήνην.

Μετ' ὀλίγον τὸ κακὸν ἔφθασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Κυδωνιῶν, ἔνθα διασπαρῆσαι αἱ ὡς ἄνω ὄρδαι προέβησαν εἰς ζφοκλοπὰς καὶ λεηλασίας, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία ἀνήρχετο εἰς χιλιάδας λιρῶν. Ὁ ἐκ τῶν προχόντων Κυδωνιῶν Μιχαὴλ Σέρρεσλης ἔχων τσιφλίκιον ἐν Καραγατσιῷ, λεηλατηθεὺς τελείως καὶ μεταβάς παρὰ τῷ ὑποδιοικητῇ ἵνα ἐκθέσῃ τὴν καταστροφὴν, ἦν ὑπέστη, ἐχαρακτηρίσθη ὡς ραδιοῦργος καὶ ἀπηλάθῃ ἀμέσως.

Μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν ὡς ἄνω τεσσάρων χωρίων καὶ τὴν διαρπαγὴν τῶν πέριξ τῶν Κυδωνιῶν ἐπαύλεω οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου **Γεντισάροχωρίου** κατόπιν αἰφνιδιασμοῦ ἐπιδρομέων τούρκων (27 Μαΐου ἰ. ἔ.), καθ' ὃν ἐτέθη πῦρ εἰς ἑπτὰ σημεῖα αὐτοῦ, ἤρξαντο καθ' ὀμάδας νὰ κατέρχωνται πανικόβλητοι εἰς τὴν πόλιν, 1500 δὲ ἐξ αὐτῶν, μηδεμίαν ἐμπιστοσύνην τρέφοντες πρὸς τὰς κυβερνητικὰς διαβεβαιώσεις περὶ ἐξασφαλίσεως τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς καὶ τῆς περιουσίας αὐτῶν κατέφυγον, εἰς Μιτυλήνην.

Τὰ γεγονότα ταῦτα, ἀλλεπαλλήλως ἐπερχόμενα, κατέστησαν κρισιμωτάτην τὴν θέσιν αὐτῆς ταύτης τῆς πόλεως τῶν **Κυδωνιῶν**. Ἡ ἀσφάλεια ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρα πρὸ πολλοῦ εἶχε φυγαδευθῆ, οἱ δὲ τολμῶντες ὅπως μεταβῶσι καὶ εἰς τὰ πλησιέστατα τῇ πόλει κείμενα κτήματα αὐτῶν πρὸς συγκομιδὴν σιτηρῶν, ἐληστεύοντο, ἐδέροντο καὶ ἐξεδιόκοντο ὑπ' αὐτῶν τῶν χωροφυλάκων, οἱ ὁποῖοι τὸ πλεῖστον ἦσαν ὑποπτα στοιχεῖα ἐκ τῶν πέριξ χωρίων.

Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἀνεμένετο ἡ ἐξωσις τῆς πόλεως. Ὁ ἐκεῖ οἰκονομικὸς ἔφορος Ἴσμαήλ Χακκῆ, ἐκμυστηρευθεὶς τὸ κομιτατικὸν σχέδιον ἐδήλωσεν ὅτι ἐσώθη μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ πόλις ἀπὸ βεβαίας καταστροφῆς, ἀλλ'

οὐχὶ καὶ ὀριστικῶς, καθόσον, ἐὰν ἐκηρύσσεται ὁ πόλεμος μετὰ τῆς Ἑλλάδος, στρατιῶται καὶ περίοικοι τοῦρκοι, ἐπιτιθέμενοι θὰ κατέστρεφον τὴν πόλιν ὀλοσχερῶς. Ὁ δὲ ἀρχηγὸς τῆς χωροφυλακῆς Νουρῆ βέης εἶπε πρὸς τὸν μητροπολίτην Κυδωνιῶν Γρηγόριον τὰ ἐξῆς: «ἡ κυβερνήσις δὲν σὰς διώκει, ἀλλὰ τὸ ἔθνος· δὲν δυνάμεθα νὰ ἐμποδίσωμεν τὴν θέλησίν του· ἄλλως τε δὲν βλέπετε ὅτι μόνον τὸ Ἀϊβαλὴ καὶ ἡ Σμύρνη ἔμεινε; κατ' ἀνάγκην καὶ σεῖς θὰ φύγητε».

Συνεπεία πάντων τούτων ὁ μητροπολίτης Κυδωνιῶν Γρηγόριος ἀπέστειλεν ὑπὸ ἡμερομ. 30 Μαΐου 1914 τὸ ἐξῆς ἐν μεταφράσει τακρίριον πρὸς τὸν ἐν Κυδωνίαις παρεπιδημοῦντα τότε ὑπουργὸν τῶν ἐσωτερικῶν Ταλαὰτ βέην:

Ἐξοχότατε,

Ὡς ἀρχηγὸς τῶν ἀποκλειστικῶς ἐκ χριστιανῶν Ἑλλήνων ἀποτελουμένων ἐν Κυδωνίαις πνευματικῶν τέκνων μου προάγομαι νὰ ἐκθέσω καὶ ὑποβάλω πρὸς τὴν ὑμετ. Ἐξοχότητα τὰ λυπηρὰ γεγονότα τῶν τελευταίων τούτων ἡμερῶν, ἅτινα συνεκίνησαν, ἐλύπησαν καὶ κατετρόμαξαν πάντας, καθὼς καὶ τὰ ἀληθῆ καὶ πραγματικὰ αὐτῶν αἷτια.

Τὴν παρελθούσαν Τετάρτην ὑπὸ τῆς Διοικήσεως, τῆ σφραγίδι τοῦ διοικητοῦ Νετζή·οὐλ λαχ ἐφένδη, ἐγένοντο πολλαὶ τοιχοκολλήσεις, ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ὁποίων ἠννοήθη, ὅτι ἡμποδίσθη ἡ μετανάστευσις καὶ ἐπομένως δέον ἔκαστος ν' ἀσχολῆται εἰς τὰ ἔργα του. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῆς φράσεως ταύτης τῶν τοιχοκολλήσεων ὑπονοεῖται ὅτι, διὰ νὰ ἐμποδισθῆ ἡ μετανάστευσις, εἶχεν ἤδη ἀρχίσει τοιαύτη, πρὸς ἐπαγόρθωσιν τῆς οὕτως ἢ ἄλλως τοιαύτης εἰδοποιήσεως θέλῶ ἐκθέσει γυμνῆν τὴν ἀλήθειαν. Εἰς οὐδενὸς τῶν πολιτῶν, μικρῶν ἢ μεγάλων, εὐπόρων ἢ ἀπόρων οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον δι-

ἦλθε τὸν νοῦν ἢ ἰδέα τῆς μεταναστεύσεως, ὅπως ἐννοεῖ ἡ γενομένη εἰδοποιήσις τῆς Διοικήσεως. Ἄπαντες ἡσυχολοῦντο εἰς τὰ ἔργα των· τοῦτο δὲν θέλουσιν ἀρνηθῆ νὰ βεβαιώσωσιν αὐτὸς ὁ Διοικητὴς τῆς πόλεως, ὡς ἀνώτατος τῆς Σεβ. Κυβερνήσεως ὑπάλληλος, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν ἀξιωματικῶν, καὶ ἐκ τοῦ λοιποῦ ὑπαλληλιακοῦ σώματος: ὁ κύριος πρόεδρος τοῦ πρωτοδικείου, ὁ ἀντιστασιαγγελεὺς, ὁ τελῶνης καθὼς καὶ ὁ διευθυντὴς τοῦ Δημοσίου Χρέους· ἐπίσης καὶ οἱ προϊστάμενοι τῆς χωροφυλακῆς καὶ τῆς ἀστυνομίας· διὰ τοῦτο πρὸς πίστωσιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ μου ἐπικαλοῦμαι τὴν ἐπ' ἀληθεία μαρτυρίαν ὄλων τῶν εἰρημένων.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα μέχρι πρὸ δέκα ἡμερῶν, ὅτε τὴν εἰκοστὴν πρώτην φθίνοντος διεδίδετο μετὰ φρίκης, ὅτι οἱ χριστιανοὶ κάτοικοι τοῦ χωρίου Καραγάτς καὶ τῶν πέριξ τῆς πόλεως μας ἐτέρων χωρίων Γκιουμέτς, Γιαγιά, Κερέμ καὶ Ἀγιασματ ἐξηναγκάζοντο πρὸς μετανάστευσιν ὑπὸ ἀγνώστων ἀτόμων, ἅτινα διήρπαζον τούτων καθὼς καὶ τῶν ἐν τοῖς χωρίοις ἐκείνοις περιουσίας τῶν Κυδωνιατῶν. Τὰ ἐπιπλα, οἱ ἵπποι καὶ οἱ βόες ἀπὸ τὰς οἰκίας καὶ τοὺς ἀγροὺς διηρπάζοντο, οἱ τολμῶντες νὰ ὑπερασπίσωσιν ἑαυτοὺς καὶ τὰς περιουσίας των ἐδέροντο καὶ ἀπεγυμνοῦντο, ἀναχωροῦντες καθ' ὁδόν, καὶ τῶν χρημάτων, ἅτινα ἔφερον, καὶ τῶν ἐνδυμάτων των καὶ των ἐξ αὐτῶν ἀπήχθησαν καὶ αἱ παρθένοι κόραι. Οἱ πλείστοι τῶν ἐξαναγκασθέντων εἰς μετανάστευσιν κατέφυγον ἐρχόμενοι εἰς Κυδωνίας καθ' ὁμάδας. Προσελθόντες δὲ πολλοὶ τούτων εἰς τὴν Μητρόπολιν ἡμῶν ἐδήλουν, ὅτι ἀκουσίως ἀφευγον ἐκ τῶν χωρίων των καὶ ἐπεκαλοῦντο προστασίαν ἅπως ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς ἐστίας των. Ἴνα ἐξαναγκάσωσι δὲ καὶ τοὺς Κυδωνιάτας πρὸς ἐκπατρισμόν, ἤρξαντο αἱ ἐπιθέσεις καὶ κατὰ τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς αὐτῶν ἐργαζο-

μένων ἀγροτῶν. Τούτων ἄλλων μὲν οἱ ἵπποι καὶ οἱ βόες, ἄλλων δὲ τὰ ποίμνια τῶν προβάτων διηρπάγησαν. Οἱ τοιοῦτοι, ἀφοῦ ἀνεφέρθησαν καὶ εἰς τὴν Διοίκησιν, ἦλθον καὶ εἰς τὴν Μητρόπολιν, ἣτις ἐκράτησε, κατὰ τὴν ἀφήγησιν αὐτῶν, λεπτομερῆ κατάλογον τῶν ἀρπαγεῖσῶν περιουσιῶν.

Κατόπι αἱ ἐπιθέσεις ἐπεξετάθησαν, καὶ ἡ ληστεία ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὰς περὶ τὸ Ἁγιασμάτιον ἐπαύλει (Τσιφλίκια) τῶν Κυδωνιατῶν, ὁπόθεν διηρπάγησαν χιλιάδες προβάτων καὶ μεγάλαι περιουσίαι. Συγχρόνως διηρπάγησαν Ἐκκλησῖαι καὶ ἐξυβρίσθησαν αἱ ἱεραὶ αὐτῶν εἰκόνες. Πλὴν τούτων καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει μουσουλμάνοι τινὲς ἴδιον ἔργον εἶχον νὰ συμβουλεύωσι τοὺς φίλους των πρὸς ἐκπατρισμὸν ὑποδεικνύοντες τοῦτο ὡς μέσον σωτηρίας. Ἄλλ' οἱ Κυδωνιεῖς, καίπερ τοσαῦτα παθόντες, δὲν ἔπαυσαν ἐλπίζοντες ἐπὶ τὴν προστασίαν τῆς Κυβερνήσεως καὶ πεποιθότες ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ στερηθῶσι ταύτης, διὸ καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐσκέφθη νὰ μεταναστεύσῃ καὶ ἐκπατρισθῇ.

Ἄλλὰ καὶ τὸ γειτονικὸν χριστιανικὸν χωρίον Γενιταροχώριον, καίπερ ἀπέχον εἰκοσάλεπτον ἐντεῦθεν, εἶδεν ἀρπαζόμενα τὰ ποίμνια τῶν ποιμένων του, ἕως οὗ τὴν νύκτα τῆς παρελθούσης τετάρτης, 2α μετὰ τὸ μεσονύκτιον, πλῆθος Μουσουλμάνων τῶν πέριξ χωρίων, ἐπιτεθὲν διὰ πυροβολισμῶν κατὰ τοῦ χωρίου, ἀπεπειράθη νὰ κατακαύσῃ αὐτὸ θέσαν πῦρ εἰς τὰς θύρας οἰκιῶν τινων καὶ καταρρίψαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ράκη διὰ πετρελαίου βεβρεγμένα, τοῦθ' ὅπερ ἀπεσοβήθη μὲν ὑπὸ τῶν ἰδίων χωριανῶν, μόλις ὁμως ἐξημέρωσεν ἅπαντες οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδων ἐγκαταλιπόντες τὸ χωρίον ἦλθον εἰς Κυδωνίας καὶ ὠδηγήθησαν ὑπὸ τῶν χωροφυλάκων καὶ τῆς ἀστυνομίας εἰς τὴν πλατείαν τῆς ἔξωθεν τῆς πόλεως πυρνηνομηχανῆς, ἔνθα ἐκρατήθησαν φυλαττόμενοι, ἵνα ἐξαποσταλῶσιν εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Ἐν τούτοις οἱ Κυδωνιεῖς, καίπερ ἔντρομοι καὶ πεφοβισμένοι ἐκ τῶν θλιβερῶν τούτων γεγονότων, καὶ πάλιν δὲν ἀποφασίζουσι νὰ μεταναστεύσωσιν ἐκ τοῦ τόπου των καὶ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς οἰκίας καὶ τοὺς ἐλαιῶνας, ἅτινα μετὰ τῆς φιλοπονίας ἀνέδειξαν. Δηλοῦσιν ἀπὸ καρδίας ὅτι δὲν δύνανται νὰ μεταναστεύσωσιν εἰς ξένην γῆν· καὶ ἐξαναγκαζόμενοι ἀκόμη δὲν διανοοῦνται νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς περιουσίας των, τοὺς τάφους τῶν πατέρων των καὶ τὰς Ἐκκλησίας των, ἀλλὰ θὰ ἐμμένωσιν εἰς τὸν τόπον των ἐν τῇ αὐτῇ πάντοτε πρὸς τὸ Κράτος πίστει καὶ ἀφοσιώσει. Τοῦτο δηλῶν ἐπ' ὀνόματι τῶν πολιτῶν ἐξαιτοῦμαι, ὅπως εὐαρεστούμενοι μεριμνήσητε ἵνα μὴ ἐπαναληφθῶσιν αἱ ἐκ μέρους τῶν μουσουλμάνων κατοίκων τῶν γειτονικῶν χωρίων, μεθ' ὧν μέχρι χθὲς συνέζων ἐν ἀδελφικῇ ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ, αἱ ἐπιθέσεις καὶ βιασμοί, ἀποδοθῶσι τὰ ἀρπαγέντα, ἐπιστραφῶσιν αἱ ἀρπαγεῖσαι κόραι καὶ ἐπιβληθῇ εἰς τοὺς δράστας αὐστηρὰ ἢ κατὰ Νόμον τιμωρία».

Τὴν ἐπιούσαν ὁ ὑποδιοικητῆς Κυδωνιῶν ἀπαντητικῶς ἐδήλου πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅτι «εἶνε ἀνάγκη ὅπως ὁ λαὸς ἐπιδοθῇ εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ, καθόσον οὐδεὶς πλέον ὑπάρχει λόγος ὅπως οἱ Ἑλληνοθωμανοὶ ἐκ φόβου μεταναστεύωσι . . . καὶ ὅτι ἡ μετανάστευσις θὰ ἐμποδισθῇ αὐστηρῶς». Παρὰ τὰς διαβεβαιώσεις ὁμως ταύτας αἱ πράξεις τῆς κυβερνήσεως ἀπεδείκνουν τὸ ἐναντίον, ὑποπτα δὲ σημεῖα περὶ ἀμέσου ἐξώσεως τῆς πόλεως Κυδωνιῶν δὲν ἔλειπον.

Ἐν πρώτοις ἔθεσαν εἰς τὸν τράχηλον τῆς πόλεως ἀποπνικτικὸν κλοιὸν ἀποκλείσαντες αὐτὴν πανταχόθεν. Ἡ ἀσφάλεια ἔλειψε καθ' ὀλοκληρίαν ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρα. Ἐνοπλοὶ συμμορίαι, καταρτισθεῖσαι καὶ διευθυνόμεναι ὑπὸ τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχῶν, περιήρχοντο καὶ ἔτρομοκράτουσαν τὴν ὑπαίθρον, φονεύουσαι καὶ κατακρεουργοῦσαι, κατὰ τὸν ἀγριώτερον τρόπον, πάντα τὸν ἐξερχόμε-

νον τῆς πόλεως, ἀφοῦ πρότερον ἐλήστευον καὶ ἐβασάνιζον αὐτόν. Οἱ ἐντὸς τῶν ἐλαιῶνων, ἀμπελώνων καὶ ἀγρῶν ἐξοχι- κοὶ οἰκίσκοι ἐπυρπολήθησαν ἢ κατηρειπώθησαν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς γεωργικὰ ἐργαλεῖα διηρπάγησαν.

Ἐντὸς τῆς πόλεως διεπράττοντο ἕτερα ἔκτροπα καὶ κα- κουργήματα καὶ ὄργια καὶ ταπεινώσεις καὶ ἐξευτελισμοί, ὧν εἰς ἦτο ὁ διαρκῆς στόχος: ἡ τρομοκράτησις τῶν Κυδω- νιῶν, ἡ ὑλικὴ καὶ ἠθικὴ ἐξάντλησις, ἡ δημιουργία δι' αὐτοὺς θέσεως καὶ ζωῆς οὕτω μαρτυρικῆς καὶ ἀβιώτου, ὥστε νὰ ἐ- ξαναγκασθῶσιν εἰς ἐκπατρισμόν.

Ἐκκλησῖαι ἐβεβηλώθησαν καὶ ἐξωκκλήσια μετεβλή- θησαν εἰς τζαμιά ἢ καφενεῖα ἢ σταύλους, ὅσα δὲν ἠρειπώ- θησαν, καὶ νεκροταφεῖα ἀνεσκάφησαν καὶ ὁστᾶ διεσκορ- πίσθησαν. Κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι συναντῶντες γνωστοὺς πολίτας προέτρεπον αὐτούς, κρυφίως δῆθεν καὶ φιλικῶς, νὰ ἀναχωρήσωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐὰν θέλωσι νὰ περισώ- σωσι τὴν ζωὴν των.

Ἀξιωματικοὶ τῆς ἐνταῦθα φρουρᾶς ἀπεμάκρυνον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τὰς οἰκογενεῖας αὐτῶν κατὰ τοιοῦτον ἐσπευσμέ- νον καὶ πομπῶδη τρόπον, ὥστε νὰ ἐνσπείρωσι τὸν πα- νικόν.

Οἱ ἄνδρες τῆς χωροφυλακῆς καὶ τῆς ἀστυνομίας ὡς μόνον καθῆκον εἶχον νὰ τρομοκρατῶσι φυλακίζοντες, ὑβρί- ζοντες καὶ ξυλοκοποῦντες ἐλευθέρως καὶ ἀνεξελέγκτως, κατ' ἀνωτέραν βεβαίως ἐντολήν, πάντα πολίτην, ἄνευ λόγου καὶ ἀφορμῆς. Πολίτας δέ τινας ἀπήλασαν βιαίως καὶ ἀνε- ξετάστως εἰς Μυτιλήνην.

Τὸ τοιοτοτρόπως δημιουργούμενον ἀφόρητον περιβάλλ- λον καὶ τὴν ἀγωνιώδη τρομοκρατίαν ἐπέτεινον τὰ καθημε- ρινὰ συνεχῆ ἀγγέλματα περὶ τῶν σχεδιασθεισῶν καὶ ἐπι- κειμένων εἰσβολῶν ἐντὸς τῆς πόλεως τῶν ἔξω αὐτῆς ὀργια- ζόντων ἀτάκτων καὶ αἰμοχαρῶν στιφῶν.

Εἰς ἐπίμετρον ἢ Διοίκησις, ὅπως ἐνσπείρη τὸν πανι- κὸν εἰς τὰς τάξεις τοῦ λαοῦ καὶ ἐντείνῃ τὴν κρατοῦσαν ἀγω- νίαν, διενήργησε τὴν σύλληψιν δώδεκα ἐκ τῶν ἐγκριτοτέ- ρων πολιτῶν, τοὺς ὁποίους καὶ ἀπέστειλεν εἰς Βαλήκεσερ.

Ἀνεξάντλητος ὁ ὑποδιοικητῆς εἰς σατανικὰς ἐφευρέ- σεις μετεκαλέσατο καὶ ἐγκαθίδρυσεν ἐν τῇ πόλει περὶ τοὺς εἴκοσι πέντε λαζοὺς ληστοπειρατὰς, οἵτινες περιφερόμενοι εἰς τὰς ὁδοὺς καθ' ὀμάδας καὶ πάνοπλοι ἐλήστευον τοὺς πο- λίτας, ἐκακοποιοῦν αὐτοὺς διαφοροτρόπως καὶ ἀπεγύμνουσιν τὰς οἰκίας διανεμόμενοι μετὰ τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων τὰ κλοπιμαῖα.

Κατόπιν τῆς διὰ τοιούτων κυβερνητικῶν μεθόδων καὶ ἐνεργειῶν δημιουργηθείσης ἀφορήτου ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν κα- ταστάσεως καὶ κατόπιν τῆς διαταχθείσης γενικῆς ἐξουτω- τικῆς στρατολογίας ἐξηναγκάσθη μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἡμετέρας πόλεως νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς ἐστίαις, τὴν περιου- σίαν καὶ τὸ προσφιλὲς τῆς πατρίδος ἔδαφος. Ὁ ἀριθμὸς τῶν οὕτως εἰς ἐκπατρισθέντων Κυδωνιατῶν ἀνέρχεται κατὰ προ- σέγγισιν εἰς ἑπτακισχιλίας περίπου ψυχὰς.

Ἡ ἀγωνία καὶ τὸ μαρτύριον ἐξηκολούθησε φοβερὸν καὶ ἀτελεύτητον διὰ τοὺς παραμείναντας ἐν ταῖς ἐστίαις αὐτῶν κα- τοίκους, ὧν ἡ ζωή, τιμὴ καὶ περιουσία, τὰ τιμαλφέστερα καὶ ιερώτερα ἀνθρώπινα ἀγαθὰ, εἶχον ἀποβῆ ἄθυρμα κοινὸν καὶ εὐτελέστατον εἰς χεῖρας καὶ τοῦ χειροτέρου ἔτι μουσουλμά- νου, ὁπότε ἤρξαντο αἱ **μετατοπίσεις**.

Καὶ τῇ 15ῃ Σεπτεμβρίου 1916 ἐγένετο ἀπόπειρα γενι- κῆς μετατοπίσεως, συλληφθέντων 272 πολιτῶν πάσης τά- ξεως μετὰ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου, τοῦ Πρωτοσυγκέλλου καὶ τριῶν ἱερέων, καὶ ἀπαχθέντων ἐν συνοδείᾳ στρατιωτικῆ ἐἰς ἄγνωστον κατεύθυνσιν.

Περιδεῆς καὶ ἀγωνιώδης ἡ μάρτυς πόλις ἀνέμενε τὸ τραγικὸν τέλος αὐτῆς, ὅτε μετὰ τινος ἡμέρας οἱ ἀπαχθέν-

τες μετεφέροντο ὀπίσω ἐκ Κλισέκιοῦ, μέχρι τοῦ ὁποίου εἶχον φθάσει.

Ἄλλ' αἱ Κυδωνίαι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διαφύγωσι μέχρι τέλους τὴν καταστροφήν. Οἱ ἐρυθροὶ δυνάσται αὐτῆς ἔπρεπε κατὰ τὸν χρόνον τῆς αὐθαιρέτου καὶ ἀχαλιώτου τυραννίας αὐτῶν, νὰ πλήξωσιν εἰς τὰ καίρια, νὰ ἐκριζώσωσιν ἐκ θέμελιῶν ἐν σοβαρὸν κέντρον τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Δυτικῆς Μ. Ἀσίας. Πότε ἄλλοτε θὰ τοῖς παρείχeto εὐκαιρία κατάλληλος ὅπως ἐκριζώσωσι μίαν τοιαύτην ἐστίαν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ; Καὶ ἡ ἀποφρὰς ἡμέρα ἀνέτειλε, μελαγχολικὴ καὶ ζοφερά, μετὰ ἕξ ἀκριβῶς μῆνας ἀπὸ τῆς πρώτης ἀποπέρας, καταλήξασα εἰς τὸν θάνατον τῆς κοινότητος ταύτης.

Τῇ 15 Μαρτίου 1917 ἤρξατο ὁ διωγμὸς τῆς πόλεως Κυδωνιῶν. Ἡ πόλις διέτέλει ὑπὸ πλήρη στρατοκρατίαν, ἀφιχθέντων ἐσπευσμένως ἀπὸ τῆς προτεραιᾶς τριῶν ταγμάτων μαχίμου στρατοῦ ἐκ Σόμα, καθ' ὑπόδειξιν τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ τῆς περιφερείας Βαχῆτ βέη. Ἰσχυραὶ στρατιωτικαὶ περίπολοι ἀπὸ βαθείας νυκτὸς προέβαινον εἰς συλλήψεις τῶν ἀρρένων ἀπὸ 15 ἐτῶν καὶ ἄνω, ρίπτοντες συγχρόνως εἰς τὰς ὁδοὺς τὰ γυναικόπαιδα διὰ τῆς ξιφολόγῃς καὶ παρέχοντες προθεσμίαν πεντάλεπτον (!) πρὸς παραλαβὴν τῶν ἐν ταῖς οἰκίαις ἐπίπλων καὶ φορεμάτων. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἐξηκολούθησεν ἡ τμηματικὴ τῆς πόλεως ἐκκένωσις περατωθεῖσα τῇ 30 Ἀπριλίου ἰ. ἔ. Οἱ κάτοικοι διεσκορπίσθησαν ἀνὰ τὸν νομὸν Προύσης, τὴν διοίκησιν Καρασῆ καὶ τὸν νομὸν Σμύρνης, πλὴν 256 περίπου ἀτόμων, κρατηθέντων ἀποκλειστικῶς διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ στρατοῦ, δύο ἱερέων καὶ τοῦ σεβ. μητροπολίτου ὑποστάντος πολλά. Κατόπιν δηλ. πολυμήνου ἐπιτηρήσεως καὶ φυλακίσεως αὐτοῦ ἐν τῇ Μητροπόλει, χρονολογουμένης ἀπὸ 23 Ἰανουαρίου 1917, συλληφθεὶς ἀπάγεται τῇ 1 Μαΐ-

ου ἰ. ἔ., ὑπὸ κουστωδιᾶν εἰς Σμύρνην καὶ τῇ 17 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς μεταφέρεται εἰς ἰδιαιτέρον οἶκον ἐν Πούντα ἐγκλεισθεὶς ἐκεῖ καὶ ὑπὸ αὐστηρὰν ἐπιτήρησιν 10 στρατιωτῶν διατελῶν καὶ μετ' οὐδενὸς ἐπικουρωνῶν μέχρι τῆς 16ης Ὀκτωβρίου ἰ. ἔ., ὅτε συνεπεία τῆς ἀνακωχῆς ἀπεφυλακίσθη.

Ἀφάνταστα εἶνε τὰ δεινοπαθήματα καὶ τὰ μαρτύρια τῶν διασκορπισθέντων Κυδωνιατῶν, ὑπὲρ ὧν ἐλαμβάνετο ἰδιαιτέρα φροντίς ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν ὅπως ἐγκαταθῶσιν εἰς ἄξενα καὶ ἐλεεινὰ τουρκικὰ χωρία ὅπου, ἐλλείψει ὁμογενοῦς πληθυσμοῦ καὶ παρουσίας δυσμενῶν κλιματολογικῶν συνθηκῶν, ὑπῆρχε πλήρης βεβαιότης περὶ ἐξοντώσεως αὐτῶν.

Ἡ κρυπτογραφικῶς διαβιβασθεῖσα πρὸς τὰς ἐπαρχιακὰς ἀρχὰς διαταγὴ τοῦ Ταλαὰτ περιωρίζετο εἰς τὰς δύο λέξεις: «**Φέφτι μεδενί**» (= πεπολιτισμένος θάνατος), ὡς δεβεβαίωσε τοῦτο ἀνώτερος τοῦρκος ὑπάλληλος. Ἡ ἀπαισία αὕτη διαταγὴ δὲν ἐφείσθη οὐδ' αὐτῶν τῶν 41 ὀρφανῶν, τὰ ὅποια παραλαβὼν ὁ πρωτοσύγκελλος τῆς Μητροπόλεως Ἀρσένιος Μενεξῆς ἐφθασε μετὰ πολυήμερον μαρτυρικὴν ὁδοιπορίαν εἰς Μπίλεδζικ. Καὶ τοιουτοτρόπως διὰ τῶν δολοφονικῶν ὀργάνων τοῦ ἀπαισίου κομιτάτου καὶ διὰ τῶν σατανικῶς ἐφαρμοζομένων ὑπ' αὐτοῦ μεθόδων ἐπετεύχθη ἐν πολλοῖς ὁ ἀπαισιος πόθος αὐτοῦ, ἡ καταστροφή τῆς ἑλληνικωτάτης ταύτης πόλεως, τῆς ὁποίας οἱ ἱεροὶ ναοὶ ἐσυλλήθησαν, ἅπαντα τὰ ἐξωκλήσια κατεσκάφησαν ἢ μετεβλήθησαν εἰς σταύλους, αἱ δὲ οἰκίαι καὶ τὰ καταστήματα ἐληλατήθησαν καὶ κατεστράφησαν.

Ἡ λήστευσις τῆς πόλεως, ἔγραφεν ὁ Μητροπολίτης Κυδωνιῶν ὑπὸ ἡμερ. 24 Ἰουλίου 1917, καὶ ἀπογύμνωσις τῶν καταστημάτων καὶ οἰκιῶν μας καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ Ραμαζανίου ἐξακολουθεῖ καὶ ἤδη συστηματικῶς, δυστυχῶς παρὰ στρατιωτῶν καὶ παρ' ἀγνώστων δια-

φόρων προελεύσεων. Ἀθορύβως διὰ καμήλων καὶ ἄλλων μεταγωγικῶν μέσων γίνεται ἡ διαμετακόμισις τῶν διαρπαζομένων πραγμάτων μας, χωρὶς τις νὰ λάβῃ τὸν κόπον νὰ παρεμποδίσῃ τὰ διαπραττόμενα· καὶ οὕτω, μακροθυμία τῶν ἀρχῶν, διότι δὲν προσέχουσιν εἰς τὰ τοιαῦτα· τὰ ἔπιπλα καὶ σκευὴ καὶ λοιπὰ ἀντικείμενα τῶν πολιτῶν ἀλλάσσουν τόπον καὶ ἰδιοκτήτην, μεταφερόμενα διὰ νυκτὸς μακρὰν τῆς πόλεως.

Τελευταῖον ἐπισήμως ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως παρελήφθησαν κατὰ χιλιάδας τὰ χάλκινα σκευὴ καὶ καζάνια τῶν πολιτῶν, ὡς καὶ στρώματα καὶ ἐφαπλώματα, τὰ φυλαττόμενα εἰς τὰς Ἐκκλησίας καὶ πολυθρόνες καὶ καναπέδες καὶ ἔπιπλα διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ στρατοῦ δὴθεν καὶ τὰ στρατιωτικὰ Νοσοκομεία. Φαίνεται προῶρισται τελείως νὰ ἀπογυμνωθῇ ἡ πόλις, καὶ ὅ,τι δὲν ἀπετελείωσαν οἱ συνήθως ἄγνωστοὶ διαμένοντες νυκτοκλέπται ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν πολιτῶν, καὶ διεσώθησάν τινα μεταφερθέντα εἰς τὰς Ἐκκλησίας, ἤδη ἐπισήμως συμπληροῦται τὸ ἔργον ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς ἀρχῆς, προστατευομένης ὑπὸ τοῦ Νόμου, διότι συνωδὰ αὐτῷ ἐκ τῶν «ἐμβάλι μετρουκὲ» (ἐγκαταλελειμμένη περιουσία), ὡς χαρακτηρίζονται τὰ πράγματά μας, (ἀδίκως, διότι δὲν εἴμεθα ματζήριδες ἀλλ' ἐξετοπίσθημεν διὰ λόγους στρατιωτικούς), παραλαμβάνει ὁ στρατὸς ὅ,τι χρειάζεται, ὅπερ εἰς εὐτελεστάτην ἀξίαν ἐκτιμᾶται ὑπὸ ἐπιτροπῆς τρομοκρατουμένης. Καὶ διερωτώμεθα, οἱ πολῖται ἐπιστρέφοντες ποῦ θὰ εὕρωσι σκεπάσματα καὶ λοιπὰ σκευὴ πρὸς παραμονὴν καὶ συντήρησίν των, ἀφοῦ αἱ μὲν οἰκίαι τῶν πλείστων ἀπεγυμνώθησαν, τὰ ὀλίγα δὲ πολιτῶν τινῶν ἐναπομείναντα πράγματα, τὰ φυλαττόμενα ἐν ταῖς ἀποθήκαις, ἐπισήμως νῦν παραλαμβάνονται;

Ἡ ἐκκένωσις καὶ ἡ καταστροφὴ τῆς πόλεως ταύτης ἐπιθυμητὴ ἀπὸ πολλοῦ καταστάσα παρὰ τοῖς νεοτουρκι-

κοῖς κύκλοις ἐπραγματοποιήθη διὰ τοῦ Γερμανοῦ στρατάρχου Δίμαν φὸν Σάνδερς πασᾶ, ὅστις ἄλλως ἀπὸ πρώτης στιγμῆς τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ ὡς ἀρχηγοῦ τῆς διοργανωτικῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς καὶ διοικητοῦ ἔπειτα τοῦ ἐστρατιωτικοῦ σώματος ἐπεδίωξε τὴν ἐξόντωσιν τῶν παραλιακῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν τῆς Μικρασίας. Περὶ τῆς ἐξοντῶσεως τοῦ στρατάρχου τούτου ἐν τῇ μεταπολίσει καὶ τῇ ἐξοντῶσει τῶν Κυδωνιῶν οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπελείφθη. Ἐπαρχοῦσιν δηλώσεις θετικαὶ καὶ σαφεῖς ἀρμοδίων προσώπων καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ στρατάρχου, ἐπιχέουσαι φῶς ἀπλετον ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Περὶ πάντων τούτων ὁμιλεῖ ἐμπεριστατωμένως σοβαρὰ καὶ ἀμερόληπτος ἔκθεσις τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Κυδωνιῶν Γρηγορίου.

Ἐἶνε δύσκολος ἡ σύνταξις πλήρους καταλόγου προσώπων, τὰ ὅποια ἐθανατώθησαν ἢ ὑπέστησαν δολοφονικὰς ἀποπειράς, βιαιότητος καὶ ἀτιμώσεις. Οὐχ ἦττον ὁ κατωτέρω παρατιθέμενος δύναται νὰ δώσῃ εἰκόνα τινὰ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀγριότητος καὶ ἀπανθρωπίας τῶν τούρκων καὶ τῶν μαρτυρίων καὶ βασάνων τῶν ἡμετέρων.

1) Κατὰ τὸ 1914.

Τῇ 20ῃ Μαρτίου ἐδολοφονήθη ὑπὸ τούρκων ἐν Τσακαλιᾷ ὁ Δημήτρ. Κοσμ. Βαξεβάνης. Τῇ 23 τοῦ αὐτοῦ, ἐφονεύθη ὁ Ἰωάννης Χαλβαδζής. Τῇ 2 Ἰουνίου ὁ Χαράλαμπος Κουμπάρκης μεταβαίνων εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ ἐφονεύθη παρὰ τὴν θέσιν Κουροῦ-τσεσμέ. Τῇ 3 ἰ. μ. 6 Τούρκοι ἀπήγαγον δολοφονήσαντες ἔπειτα τοὺς: Γεώργιον Σακκαλήν, Δημ. Βοῦ

γιατζήν και Κωνστ. Καραβουνάρην ἡ Ρουμελιώτην. Αὐθημερὸν ὁ ἐκ τῆς συνοικίας Ἁγίου Δημητρίου Π. Σαχάνας μεταβαίνων εἰς τὸν κήπον αὐτοῦ ὅπως φορτώσῃ λαχανικά, ἐξηφανίσθη καθ' ὁδόν. Τῆ 5 Ἰουνίου ὁ ἐκ τῆς συνοικίας Ἁγίου Δημητρίου Εὐστράτιος Μαρίνος μεταβὰς νὰ θερίσῃ χόρτον ἐξηφανίσθη. Αὐθημερὸν ὁ Ν. Καζακλῆς ἐξ Ἁγίας Τριάδος μεταβὰς εἰς τὸ κτήμα αὐτοῦ ἀπήχθη ὑπὸ τούρκων και ἔδολοφονήθη· εὐρέθη τὸ πτώμα αὐτοῦ ἀκέφαλον και ἄνευ χειρῶν και ποδῶν. Τῆ 11 Ἰουνίου ἐξαφανισθεῖς ὁ ἐκ τῆς συνοικίας Ἁγίου Βασιλείου Παναγ. Βουλγαρέλλης εὐρέθη δολοφονημένος ἐντὸς τοῦ φρέατος τοῦ κτήματος αὐτοῦ, τὸ δὲ σῶμά του ἔφερε πολλὰ τραύματα μαχαίρας. Αὐθημερὸν ὁ ἐκ τῆς συνοικίας Προφήτου Ἡλιοῦ Ἄθαν. Κουζαμάκης κατήγγειλεν ὅτι ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Τριαντάφυλλος, ὁ Ζαχαρίας Λήμνιος και Εὐστρ. Καρδάρης ἀναχωρήσαντες πρὸ 29 ἡμερῶν δι' ἐργασίαν εἰς Σαλαχλὰρ ἐξηφανίσθησαν. Ὁ Χρήστος Γεωργ. Καραφωνιάς, νέος 18ετής, ἐξελλθὼν πρὸς σύναξιν χόρτου ἐφονεύθη τῆ 25 Ἰουνίου ὑπὸ τούρκων, τοῦ συντρόφου αὐτοῦ Γεωργίου Π. Κιρίκη διασωθέντος διὰ τῆς φυγῆς. Ὁ Κυριαζῆς Χατζῆ Τσομπάνης ἐργαζόμενος μετὰ τῶν δύο ἀδελφῶν αὐτοῦ Εὐστρατίου και Φωτίου ἐφονεύθη τῆ 8 Ἰουλίου ὑπὸ τούρκων. Ὁ Εὐστράτιος ἐπληγώθη, ὁ δὲ Φώτιος ἐπυροβολήθη ἀνεπιτυχῶς. Τῆ 20 Αὐγούστου ἔδολοφονήθη μετὰ τῶν Κυδωνιῶν—Γενι)χωρίου ὁ Κωνσταντῖνος Δουκαρῆς. Τῆ 23 Μαΐου ἐπυροβολήθη ἀνεπιτυχῶς ὁ Παρασκευᾶς Μπελάλης και ἐδάρησαν ἀνηλεῶς ὁ Γεώργιος Λήμνιος, ὁ Παναγ. Χ' Κοσμᾶς και ὁ Ἐλ. Κράλλης Μιτυληναῖος. Τὴν 24 Μαΐου ἐδάρησαν ἀνηλεῶς μετὰ τῶν θεριστῶν αὐτοῦ καθ' ὁδόν ὁ Ἐμ. Μιλτιάδου Σάλτας και ὁ Εὐστράτιος Π. Δημητρίου. Τῆ 28 Ἰουνίου ὁ Στέφανος Μιθιελῆς ἐπυροβολήθη ἀνεπιτυχῶς ὑπὸ τούρκων ληστῶν. Τῆ 10ῃ Ἰουλίου πολλοὶ χωροφύλακες συλλαβόντες και δέσαντες εἰς δένδρον τὸν Νικόλ. Μιχ. Μεταξᾶν ἔδειραν αὐτὸν κατακαύσαντες τὰς χεῖρας

αὐτοῦ. Ἐπίσης ἔδειραν τὸν Ἄθανάσιον Μαμουνᾶν. Τῆ 20 Ἰουλίου ὁ Μῆτρος Ι. Βαξεβανέλλης συλληφθεῖς ὑπὸ 8 ἐνόπλων τούρκων ἐβασανίσθη και ἀπεγυμνώθη· θὰ ἐφονεύετο δὲ ἐὰν δὲν ἔφθανεν ἐπὶ τόπου ὁ χριστιανὸς ἀγροφύλαξ και ἐπυροβόλει ἐναντίον τῶν δραστῶν. Τῆ 15 Αὐγούστου ὁ Μητροπολίτης Κυδωνιῶν Γρηγόριος ὑπέστη ἀπόπειραν δολοφονίας ἀποτυχοῦσαν ὑπὸ τοῦ ἐξ Ἁγιασματίου Πετζατῆ υἱοῦ Ρεσιτ ἀγά, ἀπειλήσαντος ὅτι ἀργότερον θὰ ἐκτελέσῃ τὴν δολοφονίαν. Τῆ 5 Ὀκτωβρίου ἐδάρη ὑπὸ ἀλητῶν και θὰ ἐφονεύετο ὁ Παναγ. Καλαϊτζῆς. Τῆ 21 Νοεμβρίου ἐπληγώθη εἰς τὸν μηρὸν ὑπὸ τούρκων πλησίον τῶν Κυδωνιῶν ὁ Ἀπόστολος Βεκιάρης.

2) Μετὰ τὴν μετατόπισιν τῶν Κυδωνιῶν.

Ἡ Τασῆ ἐτῶν 7, ἡ Μαρία ἐτῶν 9 και ἑτέρα Μαρία ἐτῶν 22 διεκορεύθησαν ὑπὸ 3 τούρκων ἐν Μουράτσα. Ὁ Ἄθανάσιος Γεροντέλλης, ἐτῶν 55, ἀπέθανε δαρεῖς ἀνηλεῶς ὑπὸ τούρκων καθ' ὁδόν παρὰ τὸ χωρίον Μπογατίτς τὴν ἐπαύριον εὐρέθη κατεσπαραγμένος ὑπὸ κυνῶν. Ὁ Γεώργιος Γαμδούμης, ἐτῶν 60, ἐπνίγη ριφθεῖς ὑπὸ τῶν ἀμαξηλατῶν εἰς τὸν ποταμὸν Λομπάτσας. Ἡ Ἀγγελικὴ Ν. Κτίστου ἀνεσκολοπίσθη εἰς τὰ πέριξ τῆς Μουράτσας ὑπὸ 3 χανουμισῶν. Ἡ Ἀριστέα Μαρτίνη ἐκ Μοσχονησιῶν, ἐτῶν 50, γυμνὴ δαρεῖται ἀνηλεῶς ὑπὸ χωροφύλακος ἐν Ἀκ-κιοῖ τῆς περιφερείας Σονγιούτ, μετὰ δύο ἡμέρας ἀπέθανε. Ὁ Δημήτριος Κάκαβρος, ἐτῶν 60, δαρεῖς ἀνηλεῶς ἐν Τουρκμέν ὑπὸ χωροφύλακος ἀπέθανε. Ἡ Χαρίκλεια Μαραγγέλλη, ἐτῶν 50, ἐτυφλώθη ἐν Κογιουνλοῦ ὑπὸ τούρκων και ἐμπαιζομένη ἐτρελλάθη και μετὰ τινος ἡμέρας ἀπέθανε. Ὁ Γεώργιος Ἀπαργιανὸς, ἐτῶν 45, ἐφονεύθη διὰ ροπάλου ὑπὸ τῶν ἀμαξηλατῶν ὡς ἀσθενὴς και μὴ δυνάμενος νὰ περιπα-

τῆ. Ὁ Κωνσταντῖνος Μανωλιᾶς Μοσχονήσιος ἐφονεύθη καθ' ὁδὸν διὰ ροπάλου. Ἡ Τασίτσα Ψευτοχρήστου, ἐτῶν 30, ἐπνίγη διὰ σχοινίου ὑπὸ τῶν ἀμαξηλατῶν κατὰ τὴν εἰς Τουρκμὲν μεταφορὰν αὐτῶν, ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ συνοδοῦ αὐτῶν δι' ἀσφάλειαν χωροφύλακος. Ὁ Γεώργιος Τσουκαλάς, ἐτῶν 4, δεθεῖς εἰς τὰ ὀπίσθια τοῦ ὄνου κατὰ τὴν εἰς Τουρκμὲν μεταφορὰν καὶ δερόμενος ὑπὸ τῶν ἀμαξηλατῶν ἀπέθανε καθ' ὁδόν. Ἡ Ἑλένη Κοντογεώργη, ἐτῶν 30, ἀπέθανε καθ' ὁδὸν δαρεῖσα ὑπὸ τῶν συνοδῶν τούρκων. Ὁ Στρατῆς Μομμουνῆς ἀπέθανε δαρεῖς ἀνηλεῶς ἐν Γενι Σεχίρ, διότι δὲν παρέδωκε τὰς δύο κόρας αὐτοῦ εἰς δύο κυβερνητικούς ὑπαλλήλους, ἵνα κορέσωσι τὰ κτηνώδη πάθη αὐτῶν. Ὁ Σωτήριος, ἐτῶν 7, καὶ Νικόλαος, ἐτῶν 5, ἀμφότεροι ἐκ Γενιτσαροχωρίου ἐφονεύθησαν καθ' ὁδὸν ὑπὸ τῶν τούρκων. Ἡ Μαρία Τσάκωνα ἐκ Γενιτσαροχωρίου δερομένη καθ' ὁδὸν ὑπὸ τῶν ἀμαξηλατῶν ἐτρελλάθη καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἀπέθανεν. Ἡ Ἑλένη Μαντούρογλου, ἐτῶν 50, δαρεῖσα καθ' ὁδὸν μέχρις αἰμοπτυσίας ἀπέθανε. Ἡ Χαρίκλεια Δημνιοῦ, ἐτῶν 23, ἀπέθανεν ἐν Σουγιούτ δαρεῖσα ἀνηλεῶς ὑπὸ τούρκων. Ἡ Ἀφροδίτη Ροῖσενα, ἐκ Μοσχονησίων, καὶ ὁ Ἀθανάσιος Βλάχος ἐφονεύθησαν καθ' ὁδόν.

ΚΔ'

ΕΠΙΣΚΟΠΗ ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΩΝ

Κατόπιν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ γνωστοῦ ἐξοντωτικοῦ προγράμματος τῶν νεοτούρκων τὰ κυβερνητικὰ ὄργανα ἐν Μοσχονησίοις (κατοικουμένοις ὑπὸ καθαρῶς ὁμογενοῦς πληθυσμοῦ 6000) δι' ἀπροκαλύπτων αὐθαιρεσιῶν, ποικιλοτρόπων καταπιέσεων, παρανόμων φυλακίσεων, δαρμῶν, διαρπαγῶν, στυγερῶν κακουργημάτων καὶ ἐν γένει διὰ τυραννικῆς καταδυναστεύσεως ἐδημιούργησαν καὶ ἐν αὐτοῖς — ἀπὸ τοῦ Μαΐου 1914 — κατάστασιν τρομοκρατίας τόσοσ ἀφόρητον, ὥστε δὲν διέφερε τοῦ πραγματικοῦ διωγμοῦ. Ἐνεκα τῆς ἐκρύθμου ταύτης καὶ ἀπειλητικῆς καταστάσεως, ἣτις εἶχεν ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῆς ἄλλοτε ἀνθηρᾶς, ἀκμαίας ἐμπορικῶς καὶ σφριγώσης οἰκονομικῶς νήσου ταύτης τοὺς στοιχειωδεστέρους πόρους τῆς συντηρήσεως καὶ κατέστησε τὸν βίον πραγματικῶς ἀβίωτον, ἐξηναγκάσθησαν πολλοὶ τῶν κατοίκων ὅπως μετὰ πόνου ψυχῆς ἀπέλθωσι τῆς πατρίου γῆς καὶ ζητήσωσιν ἀλλαχού τὴν σωτηρίαν αὐτῶν.

Οἱ ἐναπομείναντες ἐν τοῖς Μοσχονησίοις διήλθον τὸν μετέπειτα χρόνον ταλαιπωρούμενοι καὶ καταδυναστευόμενοι ἐκ μέρους τῶν ἐπὶ τόπου ἀρχῶν, τῶν ὁποίων ἡ λυσ-

σώδης ὄργῃ θὰ ἐξέσπα ὠρισμένως φοβερὰ καὶ ἀμείλικτος ἐναντίον ἐκείνων, κατὰ τὴν νύκτα τῆς 22 Νοεμβρίου 1915, ἐξ ἀφορμῆς ἀτυχοῦς τινος ἐπεισοδίου, ὀφειλομένου εἰς τὴν ἔξωθεν εἰσβολὴν ἐντὸς τῆς πόλεως ἄφρονος ὁμάδος ἀνταρτῶν, ἐὰν μὴ ἐπεμβάτετε ἔγκαιροι καὶ ἐνέργεια φρόνιμοι ἐκ μέρους τῶν ἐν Κυδωνίαις ἡμετέρων δὲν προελάμβανον τοῦτο. Μετὰ τὸ ὡς ἄνω ἐπεισόδιον ὠδηγήθησαν οἱ κάτοικοι εἰς Κυδωνίας χωρὶς οὐδὲν νὰ παραλάβωσιν ἐκ τῆς πλουσίας αὐτῶν περιουσίας.

Τὰ δεινὰ ὅμως τῶν Μοσχονησιῶν ἐξηκολούθησαν καὶ ἐν τῇ καταδυναστευομένῃ πόλει τῶν Κυδωνιῶν. Συνεμερίσθησαν καὶ οὗτοι τὴν τύχην αὐτῆς ὁμοῦ πιεζόμενοι καὶ ἀγωνιῶντες, μέχρι τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως ταύτης, ὅτε καὶ συναπεστάλησαν εἰς τὰ διάφορα μέρη τῶν νομῶν Σμύρνης καὶ Προύσης διασκορπισθέντες κυρίως εἰς τὰ πλέον ἄξενα μουσουλμανικὰ χωρία. Ἐκεῖ ἔζησαν ἐπὶ εἰκοσάμηνον ἐξευτελιζόμενοι καὶ ταλαιπωρούμενοι καὶ πᾶσχοντες ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς καὶ ἀποθνήσκοντες κατὰ δεκάδας.

Τὴν ἔξωσιν τῶν Μοσχονησιῶν ἐπηκολούθησεν ἀληθῆς βανδαλισμός. Οἱ καλλιμάρμαροι ναοὶ ἐβεβηλώθησαν μεταβληθέντες εἰς ἀποθήκας καὶ σταύλους· πολυέλαιοι καὶ εἰκόεες ἐθραύσθησαν καὶ εἰκονογραφίαι ἀρίστης τέχνης κατεστράφησαν, αἱ δὲ οἰκίαι κατέστησαν ἀκατοίκητοι.

ΚΕ΄.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΜΥΡΝΗΣ

Ἐὰν ὑπῆρχε κέντρον, τὸ ὁποῖον διὰ τὸν ἑλληνικώτατον αὐτοῦ χαρακτῆρα καὶ τὴν ἑλληνοπρεπή καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς παράστασιν εἶχε προσελκύσει ἐνωρὶς, ἀπὸ δεκαετηρίδων ἤδη, τὴν μῆνιν καὶ τὴν ἰδιαιτέραν προσοχὴν τῶν σωβινιστικῶν τούρκων, καὶ ἰδίως τῶν νεοτούρκων, ἦτο ὁ νομὸς Σμύρνης. Καὶ διὰ τοῦτο ἅμα τῇ εἰσπηδήσει τοῦ ἀγρίου ἐκείνου διωγμοῦ τῆς Θρακῆς εἰς τὴν ἀντίπεραν μικρασιατικὴν ὄχθην, ἤρξατο ἀπαισίως καὶ μοχθηρῶς νὰ κινῆται ἡ ἐρυθρὰ σπέιρα τῶν νεοτούρκων ζητοῦσα παντὶ σθένει τὴν διάλυσιν καὶ καταστροφὴν πασῶν τῶν ἐν αὐτῷ ἀνθουσῶν καὶ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως εὐδαιμόνων κοινοτήτων. Συνεπεία τούτου καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ περιφέρεια Σμύρνης, περιλαμβάνουσα 24 κοινότη. καὶ 200570 ὁμογενοῦς πληθυσμοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ αἰσθανθῇ τὸν πόνον καὶ νὰ μὴ ὑποστῇ ἀμεσώτερον τὸν ἀντίκτυπον τῆς τοιαύτης ἀγρίας καὶ ἀδυσωπήτου ἐφαρμογῆς τοῦ νεοτουρκικοῦ ἐξοντωτικοῦ προγράμματος. Ἐσπαράσσετο ἡ καρδιά αὐτῆς βλέπουσα ἐπὶ ἡμέρας, ἐβδομάδας καὶ μῆνας ὀλοκλήρους ὀλονὲν κατερχομένους εἰς Σμύρνην, ἐκ τῶν ἐνδοτέρων τοῦ νομοῦ, περιδεεῖς καὶ τρέμοντας τοὺς δυστυχεῖς ὁμογενεῖς, ἐγκαταλείποντας ἐκπαύλεις πλουσιωτάτας, ἀγροὺς ἑκατοντάδων καὶ χιλιάδων

στρεμμάτων και αθερίστους, καπνοφυτείας έρημους, εις την τύχην αυτών εγκαταλελειμμένους αμπελώνας μετα παραγωγής ανερχομένης εις πολλὰς χιλιάδας οκ. σταφίδος, και κτηνοτροφίαν πλουσιωτάτην, και σπεύδοντας μόνον ὅπως σώσωσι την τιμήν και την ζωήν αυτών. Και ὄχι μόνον τουτο εἶδε και έκλαυσε τον θάνατον πέντε εν ὄλῳ κοινοτήτων αυτης, έκδιωχθεισῶν κατα τρόπον σκληρόν και ἀπάνθρωπον.

1 Γκερέν-κιοϊ. Στίφη ἄγρια ενόπλων μουσουλμάνων, υπό τὰς διαταγὰς του εν Μαινεμένη ἀρχηγού της χωροφυλακής διατελούντα, επέπεσον νύκτωρ τη 29 Μαΐου 1914 κατα του χωρίου τουτου θέντες πῦρ εις αυτό. Οἱ κάτοικοι κατ' ἀρχὰς ἀμυνθέντες, ὕστερον δια τὸ ὀλιγάριθμον αυτών, ἠναγκάσθησαν ὅπως έκκενώσωσι τὸ χωρίον και μεταβῶσι πανοικει εις τὸ δύο ὥρας ἀπέχον χωρίον Σερέ-κιοϊ, ὀπόθεν οἱ μὲν ἡμίσεις τῶν κατοίκων λαβόντες την πρὸς την θάλασσαν ὁδὸν ἀνεχώρησαν εις Μιτυλήνην, οἱ δὲ ἔτεροι ἡμίσεις κατέφυγον εις Μαινεμένην και Σμύρνην. Ὁ σεβ. Μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος μεταβὰς παρὰ τῷ Νομάρχη Σμύρνης Ραχμῆ βέη ἐζήτησε την εις τὰς ἐστίας αυτών ἐπάνοδον τῶν τελευταίων τουτων, συμφῶνως ἄλλως και πρὸς σχετικὰς δηλώσεις αυτου τουτου του νομάρχου· ἄλλ' οὔτος, ἀνειλικρινής και παράσπονδος, ἀπέστειλεν εις τὸ χωρίον μουσουλμάνους μετανάστας, τοὺς δὲ χριστιανοὺς κατοίκους Γκερένκιοϊ, θελήσαντας ὅπως ἐμφανισθῶσι πρὸ αυτου και ὑποβάλωσι τὰ αἰτήματα αυτών, οὐδὲ κἂν ἠθέλησε νὰ ἴδῃ, οὐδέ νὰ ἀκούσῃ. Και τοιουτοτρόπως και οἱ ὑπολειφθέντες κάτοικοι ἀπήλθον εις Μιτυλήνην.

Ἡ ἐκκλησία, τὸ σχολεῖον και τὸ ἡμισυ του χωρίου ἐγένοντο παρανάλωμα του πυρός, νεκροὶ δὲ ὑπῆρξαν οἱ : Εὐάγγελος Σπύρου Κεχαγιά, Νασέλος μετα του μικροῦ αυτου υἱου, Μανώλης Τσαλαπάσης, Ἰωάννης Σμυρνάδης, Πα

ναγιώτης Τσοῦλιος, Πέτρος Γ. Τσοῦγλας, Γεώργιος Μουγαράκη και Γ. Π. Καμπάκου, έκτος πληθῦος ἄλλων ἀτόμων πληρωθέντων ἐπικινδύνως.

2 Σουγιουζούκ. Τῆ 31 Μαΐου ἰ. ἔ. περιεκυκλώθη και τὸ χωρίον τουτο ὑπὸ ἐνόπλων στιφῶν ανερχομένων εις ἄνω τῶν 500. Οἱ συμμορίται οὔτοι ἀλλαάζοντες ἤρξαντο πυροβολοῦντες κατα τῶν κατοίκων ἀμυνομένων. Ἀληθῆς μάχη τότε διεξαχθεῖσα διήρκεσεν ἐπὶ ἑξ ὥρας, ὅτε οἱ κάτοικοι κατιδόντες τὸ μὲν την λύσσαν τῶν ἐπιδρομέων, τὸ δὲ τὸ ἀνωφελὲς της ἀντιστάσεως ἐγκατέλιπον τὰ πάντα και διαπεραιωθέντες εις τὰς ἀπέναντι νησίδας ἐθεῶντο την διαρπαγὴν τῶν περιουσιῶν και τέλος τον ἐμπρησμόν του χωρίου αυτών. Μετ' οὐ πολὺ μετηνάστευσαν ἐκεῖθεν εις Ἑλλάδα.

3 Μπαγ-ἀρασι και 4 Μπαρές. Ὑπὸ τὰς αυτὰς συνθήκας και κατα τον αυτὸν χρόνον ἐξεδιώχθησαν και τὰ χωρία ταῦτα καταφυγόντα εις Ἑλλάδα.

5 Παλαιὰ Φώκαια. Τῆ 23 Μαΐου ἰ. ἔ. ὁ ἀρχηγὸς της χωροφυλακής Μαινεμένης Ταλαὰτ βέης μεταβὰς εις την κοινότητα ταυτην και συνεννοηθεὶς μετα του ὑποδιοικητου και ἄλλων βέηδων και καταστρώσας τὸ σχέδιον της καταστροφῆς ἐξῆλθεν εις περιοδείαν ἀνὰ τὰ παρακείμενα τουρκικὰ χωρία μνήσας αυτὰ εις τὸ καταστρεπτικὸν σχέδιον. Τῆ 31η Μαΐου ἰ. ἔ. στίφη ὀλόκληρα περιοίκων τουρκων κατελθόντα ἐκ τῶν ὀρέων περιέζωσαν νύκτωρ στενότατα την κωμόπολιν. Μετ' ὀλίγον ἤρχισαν οἱ πυροβολισμοί, οἱ ἀλλαγμοί, αἱ ἐφοδοὶ και αἱ λεηλασίαι και διαρπαγαὶ τῶν ἐνόπλων τουτων στιφῶν, τὰ ὀποια κατα μυρμηκίαν κατέκλυσαν την κοινότητα. Ἡ διαρπαγὴ ἐξηκολούθησε καθ' ὄλην την νύκτα μέχρι της μεσημβρίας της ἐπιούσης, κατα τὸ διάστημα δὲ τουτο δὲν ἠκούετο ἄλλο τι εἰμῆ ὁ κοπετός, ὁ θρήνος και ὁ κλαυθμὸς τῶν τραυματιζομένων και σφαζομένων.

Ἡ λύσσα τῶν ἐπιδρομέων και αυτῶν τῶν ἐντοπίων τουρ-

κων ἦτο μεγίστη. Αὐτὸς ὁ δήμαρχος Χασὰν βέης ἔσφαξε τὸν σύντροφον αὐτοῦ Δημήτριον μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν δύο αὐτοῦ τέκνων, ἐφόνευσε τὸν κεχαγιὰν Χ' Κεραμίδα μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν τριῶν τέκνων αὐτοῦ, τὸν Ἀθ. Τουτου-δζήν, τὸν Δημ. Ταμβάκην καὶ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ, ἔσφαξε τὴν θυγατέρα τοῦ Ἑμμ. Κουγιουμδζή ἀπαγαγὼν πρότερον καὶ ἀτιμάσας αὐτὴν καὶ τὴν Σοφίαν Γούναρη μετὰ τῶν τεσσάρων τέκνων αὐτῆς. Ὁ Ἀλτή Παρμάκ Χασὰν μὴ ἀρκεσθεὶς μόνον εἰς κλοπὰς ἐφόνευσε καὶ τὸν Σταῦρον Μανόλογλου καὶ τὸν Ἀθανάσιον Κουμαριανόν. Ὁ μουδέρης τῶν ἀλάτων Φωκαίας Ἀλῆ βέης κατεκρεοῦργησε κυριολεκτικῶς τὸν φαρμακοποιὸν Παπακώσταν καὶ τὴν ἀνεψιὰν αὐτοῦ ἀσελγήσας προηγουμένως ἐπ' αὐτῆς. Ὁ μουδέρης τῶν καπνῶν Ἰβραήμ ἐφ. ἐφόνευσε τὸν Βασίλειον Θεοδωράκογλου καὶ τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Παναγιώτην καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Οἱ ὑπάλληλοι τοῦ Μονοπωλίου τῶν καπνῶν Τσερκέζ Ἀχμέτ, Σακῆρ Ἀρναούτ καὶ Ἀλῆ Μουμδζής ἐφόνευσαν τὸν Εὐάγγελον Γαλάνην, τὴν σύζυγον καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, τῆς δὲ Βαρβάρας Κουτσοδόνας ἀπέκοψαν τοὺς μαστοὺς ρίψαντες συγχρόνως εἰς τὸ φρέαρ καὶ τὸ τέκνον αὐτῆς. Ὁ κρητικὸς Ἀχμέτ ἀπηγχόνησεν ἐντὸς τῆς οἰκίας αὐτῆς τὴν Ἀθηνᾶν Παναγιώτου ἀσελγήσας προηγουμένως ἐπ' αὐτῆς. Ἐπίσης ἐφονεύθησαν ὁ Χαράλαμπος Φραντσέσκου, ὁ Γιάγκος Λαμψόγλου, ὁ Μῆτσος Σπανός, ὁ Δήμος Παρπέρης, ὁ Χ' Δελάρδας, ἡ Μαρία Φαρμακένογλου, ὁ Ἰωάννης Μαλέας, ὁ Ἰωάννης Καραμπιμπέρης, ἡ ἀνάπηρος Βενετριά, ὁ Ἀθαν. Μιμῶνος καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Μικρὰ παιδιά ἀποσπασθέντα ἀπὸ τῶν ἀγκαλιῶν τῶν μητέρων αὐτῶν καὶ στραγγαλισθέντα ἐρρίφθησαν ἐντὸς τῶν ἀποπᾶτων.

Ὁ κεντρικὸς ναὸς τῆς Ἁγίας Εἰρήνης τέλεον διηρπάγη καὶ τὸ θυσιαστήριον ἐβεβηλώθη. Οἱ ἄγριοι ἐπιδρομεῖς ἀναρριχηθέντες καὶ ἐπὶ τοῦ κωδωνοστασίου κατε-

κρήμνισαν ἐκεῖθεν τὸν σταυρὸν καὶ εἰς μουεζίνης πρόχειρος εὐρεθεὶς ἔψαλε δοξολογίαν ἰσλαμικὴν καὶ διάψαλμα διὰ τὴν ἐκπόρθησιν τῆς κωμοπόλεως ταύτης!!!

Τὴν ἐπομένην τῆς καταστροφῆς φορτηγὸν ἀτμόπλοιον φέρον πολλὰς χιλιάδας Φωκαέων ἀπῆρε τοῦ λιμένος διευθυνόμενον πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην. Το θέαμα ἦτο φρικαλέον διὰ τὰ μικρὰ ἰδίως παιδιά, τὰ ὅποια πλείω τῶν χιλίων ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ συσσωρευθέντα ἔκλαιον καὶ ὠλόλυζον τὰ μὲν ἐκ τῆς πείνης, τὰ δὲ καὶ ἐκ τῆς νευρικῆς ταραχῆς, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν.

Τὰς λεπτομερείας τῆς τραγωδίας ταύτης δύναται νὰ διηγηθῶσιν αὐτόπται καὶ αὐτήκοοι μάρτυρες καὶ μεταξὺ ἄλλων ὁ κ. Lorentz, καθηγητῆς τοῦ ἀμερικανικοῦ κολλεγίου, ὁ κ. F. Sartiaux, ἀρχαιολόγος εὐρισκόμενος ἐπὶ ἀποστολῇ ἐν Φωκαίᾳ, ὁ κ. R. Carlier γάλλος μηχανικὸς, ὁ κ. καὶ ἡ κ. de Andria, διευθυντῆς τοῦ Δ. Ο. Χρέους, ὁ κ. Edward Whittal, ἄγγλος μεγαλέμπορος ἐν Σμύρνῃ, ὁ κ. I. Belhomme, ἀσφαλιστῆς, ὁ κ. Vedova καὶ ὁ κ. Manciet, γάλλος ἀρχαιολόγος, τοῦ ὁποίου ἔκθεσις, ὑπὸ ἡμερομ. 14 ἰουνίου 1914 καὶ ὑπὸ τὸν τίτλον **καὶ τελευταῖαι ἡμέραι τῆς Φωκαίας**, ἔχει ἐν μεταφράσει ὡδε:

«Τὴν 12ην Ἰουνίου περὶ τὴν 6 1)2 μ. μ. εἰργαζόμενη παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν ἀπὸ τῆς Π. Φωκαίας εἰς Μαινεμένην, ὅτε ἐκπληκτος εἶδον καταφθάνουσαν μακρὰν συνοδειάν ἀνθρώπων, φερόντων τὰς ἀποσκευὰς των καὶ ὡς ἐν φυγῇ φαινομένων. Ἐμαθον ὅτι προήρχοντο ἐκ Γερένκιοῖ καὶ προσέφευγον εἰς Φώκαιαν, ἀφοῦ ὑπέστησαν τὴν λεηλασίαν συμμορίας τούρκων. Τὴν ἐπαύριον περὶ τὴν 10 π. μ. ἠσχολούμην εἰς μελέτην ἐν μιᾷ τῶν ἀρχαιοτέρων ὁδῶν τῆς Φωκαίας. Ὁ πληθυσμὸς διετελεῖ ἐν ἀγωνίᾳ φόβου. Πάντες ἀνέμενον τὴν ἐπερχομένην συμφορὰν. Παρέστην μάρτυς μεγάλου πανικοῦ. Ἀπὸ στόματος εἰς στόμα

ἐπιπλαφόρει ἡ λέξις ἄ᾽ Ἐρχονται». Καὶ ἡ ὁδὸς, ἣν κατέκλυζον γυναικόπαιδα, ἀντήχησεν ἀπὸ κραυγᾶς τρόμου. Ὅλοι δὲ ἔσπευδον νὰ ἐγκλεισθῶσιν εἰς τὰς οἰκίας των, κλείοντες μὲ μοχλοὺς τὰς θύρας των καὶ ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν ἡ ὁδὸς κατέστη ἔρημος. Ὁ πανικὸς ἦτο τόσῳ μέγας, ὥστε παρεσύρθην ὑπὸ τοῦ κύματος τῶν φευγόντων εἰς εἴκοσι βημάτων ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ τρίποδός μου.

Μετὰ μικρὸν ἐπανήλθεν ἡ ἡρεμία· ἀλλὰ τόσος ἦτο ὁ καταλαβὼν τὸν πληθυσμὸν φόβος, ὥστε τὴν μεσημβριάν χίλιοι περίπου τῶν κατοίκων ἐπέβησαν ἐπὶ ἀλιευτικῶν λέμβων ἰστιοφόρων καὶ κατέλιπον τὴν Φώκαιαν διὰ τὴν Μιτυλήνην. Ὁ κ. Σαρσιῶ καὶ ἐγὼ ἐξεπλάγημεν τὰ μέγιστα βλέποντες τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους καταλείποντας ὅλα τὰ ὑπάρχοντά των πρὶν ἢ εἶτι ἀναφανῆ ἔχθρός τις. Ἡ φήμη περὶ προσεγγίσεως πολυαριθμοῦ ἐνόπλου τουρκικῆς συμμορίας ἐνισχύετο ὀλονέν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀντελήφθημεν τὴν σοβαρότητα τῆς καταστάσεως. Ἡμεθα τέσσαρες Γάλλοι, ὁ κ. Σαρσιῶ, ὁ βοηθὸς του κ. Καρλιέ, ὁ Δάνδριαν καὶ ἐγὼ. Κατόπιν βραχείας μεταξύ μας συσκέψεως ἀπεφασίσαμεν νὰ μεταβῶμεν παρὰ τῷ διοικητῇ (καϊμακάμη), ἵνα τῷ ζητήσωμεν τὴν λήψιν τῶν ἀναγκαίων μέτρων πρὸς προστασίαν μας. Ὁ καϊμακάμης νομίσας ὅτι ἐφοβούμεθα διὰ τὰ ἄτομά μας, προσεφέρθη νὰ μᾶς φιλοξενήσῃ ἐν τῷ διοικητηρίῳ. Ἡρνήθημεν διαρρηδὴν καὶ τῷ ἐδηλώσαμεν, ὅτι τὸν καθιστῶμεν ὑπεύθυνον παντὸς συμβησομένου. Πρὸ τῆς στάσεώς μας ταύτης μᾶς ἔδωκε τέσσαρας χωροφύλακας πρὸς προστασίαν τῶν τεσσάρων οἰκιῶν μας.

Ἐπιστρέψαντες εἰς αὐτὰς κατεσκευάσαμεν ἐκ τοῦ προχείρου γαλλικὰς σημαίας καὶ τὰς ὑψώσαμεν εἰς τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν μας. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης αἱ θύραι μας ἠνοιχθήσαν διάπλατοι καὶ πλήθος χριστιανῶν κατέφευ-

γε παρ' ἡμῖν μὲ ὅ,τι πολύτιμον ἠδύναντο νὰ σώσωσι. Κατωρθώσαμεν οὕτω νὰ στεγάζωμεν 700—800 ψυχάς.

Περὶ τὴν 8ην μ. μ. διὰ πρισματικῶν διοπτρῶν διέκρινα εἰς ἀπόστασιν τριῶν περίπου χιλιομέτρων ἔνοπλον ὄμιλον διευθυνόμενον πρὸς τὴν πόλιν καὶ ἀποκρύπτοντα κατὰ τὸ δυνατόν τὰς κινήσεις του ὀπισθεν τῶν βράχων. Περὶ τὴν 8ην μ. μ. πυροβολισμοὶ τινες ἠκούοντο ἀπὸ τῶν βράχων τούτων. Ἦτο μέσον πρὸς ἐκφοβισμόν τῶν κατοίκων ἐπὶ τῇ ἐπικειμένῃ καθόδῳ τῆς συμμορίας πρὸς τὴν πόλιν. Περὶ τὸ μεσονύκτιον ἤρξαντο νέοι πυροβολισμοὶ δεξιόθεν τῆς Φωκαίας καὶ καθ' ὠρισμένα ἐπίσης χρονικὰ διαστήματα. Ἦσαν τὸ σύνθημα τῶν δύο ὀμίλων, διευεργούντων τὴν συνένωσίν των.

Τὴν νύκτα ἡ ὀργανωμένη αὕτη συμμορία ἤρξατο νὰ λεηλατῇ τὴν πόλιν. Μὲ τὰς πρώτας ἀνταυγείας τῆς ἡοῦς ἀθρόοι πυροβολισμοὶ ἐσύριττον πρὸ τῶν οἰκιῶν μας. Ὁ κ. Κάνδριαν, ὁ κ. Σαρσιῶ καὶ ἐγὼ ἐξεληθόντες ἀμέσως παρέστημεν μάρτυρες τοῦ φρικαλεωτέρου τῶν θεαμάτων. Ἡ ὀρδὴ ἐκείνη ἦτο ὀπλισμένη δι' ὀπλων Γκρᾶ καὶ δι' ὀπλων βραχυνκράνων τοῦ ἵππικοῦ. Μία οἰκία περιεβάλλετο πανταχόθεν ὑπὸ φλογῶν. Οἱ χριστιανοὶ ἐρρίπτοντο πρὸς τὴν προκυμαίαν, ἀναζητοῦντες διὰ τῶν ὀφθαλμῶν λέμβους πρὸς ἀναχώρησιν. Ἄλλ' ἀπὸ τῆς προτεραίας ἤδη δὲν εἶχον ὑπολειφθῆ τοιαῦται ἐν τῷ λιμένι. Αἱ κραυγαὶ τοῦ τρόμου ἀνεμιγνύοντο μὲ τὰς ἐκπυρσοκροτήσεις. Ὁ πανικὸς ἦτο τοιοῦτος, ὥστε νεαρὰ γυνὴ μετὰ τοῦ τέκνου της ἠδυνήθη νὰ πιυγῇ εἰς μέρος, ὅπου τὸ βάθος τοῦ ὕδατος δὲν ἦτο περισσότερο τῶν ἐξήκοντα ἑκατ, τοῦ μέτρου! Ἐπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ κ. Καρλιέ ἐξελίσσειται φρικαλέον θέαμα. Χριστιανὸς τις εὔρηται ἐν τῷ οἴκῳ του μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῆς κόρης του. Οἱ κακοῦργοι θέλουσι νὰ εἰσέλθωσιν ἐν τῷ οἴκῳ του. Ὁ οἰκογενειάρχης ἀνοίγει τοὺς βραχίονας διὰ νὰ τοῖς ἐμποδίσῃ τὴν

εἰσοδον. Τοῦτο καὶ μόνον τῷ στοιχίζει μίαν σφαῖραν Γκρά εἰς τὴν κοιλίαν. Ὁ δυστυχὴς κλονίζεται καὶ προχωρεῖ πρὸς τὴν θάλασσαν. Μόλις ὅμως κάμνει βήματά τινα, δευτέρα σφαῖρα εἰς τὴν ράχην τὸν ἀποτελειώνει. Τὸ πτώμα ἔμεινεν ἐπὶ δύο ἡμέρας εἰς τὸν αἰγιαλόν. Ἡ κόρη του, βάλλουσα κραυγὰς φρίκης, καταφεύγει εἰς μίαν τῶν οἰκιῶν μας. Ἄγνοεὶ τὴν τύχην τῆς μητρὸς της, φονευθείσης ἐν τῷ οἴκῳ της ὑπὸ τῶν κακούργων.

Δύο μεγάλα ἀτμόπλοια εὔρηται τυχαίως ἐν τῷ λιμένι. Κατορθοῦμεν, λίαν βραδέως ἀτυχῶς, νὰ μεταφέρωμεν ἐπ' αὐτῶν τοὺς περισωθέντας κατὰ μικροὺς ὁμίλους. Τί θὰ ἐγίνετο, ἐὰν δὲν εὐρίσκοντο ἐκεῖ τὰ ἀτμόπλοια ἐκεῖνα; Τόση δ' εἶναι ἡ σπουδὴ τῶν κατοίκων ὅπως ἐπιβῶσιν, ὥστε πολλαὶ λέμβοι καταβυθίζονται ἔνεκα τοῦ συνωστισμοῦ ἐπ' αὐτῶν. Καὶ μία χαρακτηριστικὴ λεπτομέρεια: Οἱ κακοῦργοι ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ἀνεζήτουν ἐπὶ τῶν φευγόντων ὅπλα τοὺς ἀπεγύμνουσαν κυνικώτατα παντὸς ὅ,τι ὑπελείπετο ἐπὶ τοῖς. Ἀπὸ γραιῶν βιαίως ἀποσπῶσι τὰς ἀποσκευὰς τῶν ἀκόμη καὶ τὰς στρωμνάς τῶν. Ἐξοργιζόμεθα βλέποντες νὰ ἐξελίσσωνται αἱ εἰδεχθεῖς αὐταὶ σκηναὶ ὑπὸ τὰ ὄμματα ἀξιωματικοῦ τῆς χωροφυλακῆς, ἀπαθῶς θεωμένου τὰ τελούμενα. Τῷ δηλῶ κατηγορηματικῶς ὅτι δὲν ἐννοῶ νὰ ἐξακολουθήσῃ τοῦτο καὶ ὅτι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θὰ λάβω ἐν ὄπλον εἰς χεῖρας διὰ νὰ ξαπλώσω κατὰ γῆς τοὺς ληστὰς ἐκείνους. Ἡ δὴλωσίς μου αὕτη ἤρκεσεν ὅπως παύσῃ ἡ κλοπὴ, τοῦθ' ὅπερ ἀποδεικνύει, ὅτι τὸ κίνημα εὐκόλως ἦτο δυνατὸν νὰ περιορισθῇ. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης οἱ πρόσφυγες ἀνεχώρουν ἀνενοχλήτως. Περαιτέρω ὅμως ἄλλαι σκηναὶ διεδραματίζοντο. Οἱ λησταὶ διερρήγνουσαν θύρας καὶ ἀπεκόμιζον τὴν λείαν τῶν ἐπὶ ἵππων καὶ ὄνων, οὓς εἶχον κλέψει παρέκει. Τοῦτο διήρκεσε καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Περὶ τὴν ἡν μ. μ. εἶδον εἰς τὴν ἀκρολοφίαν περὶ τὰς 100 καμήλους ἀποκομιζούσας τὴν

λείαν. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην τρισχίλιοι ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιβῶσιν ἐπὶ τῶν δύο ἀτμοπλοίων, ἅτινα καὶ ἀπέπλευσαν διὰ τὴν Μιτυλήνην. Μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ μένει ἀκόμη.

Ἡ νύξ διήλθεν ἐν ἀγωνίᾳ, τὴν ἐπαύριον εἶδομεν συνεχισμένην τὴν λεηλασίαν τακτικῶς καὶ μεθοδικῶς ἐν ἀπάσαις ταῖς οἰκίαις. Ὁ κ. Καρλιὲ εὐρίσκει ἐν τῇ ὁδῷ καὶ περυσυλλέγει βρέφος γεννηθὲν τὴν προτεραίαν. Δὲν ἠδυνήθημεν ν' ἀνεύρωμεν τὴν μητέρα του. Τὸ ἐνεπιστεύθημεν εἰς μίαν γυναῖκα, θηλάζουσαν τὸ ἰδικόν της τέκνον. Προσέρχεται πρὸς τὸν κ. Δάνδρια καὶ ἐμὲ εἰς χριστιανός. Ἔχει 500 λίρας τουρκίας κεκρυμμένας ἐν τῷ ὑπογείῳ του. Ἡ οἰκία του ἐληλατήθη. Εὔρηται μακρὰν ἡμῶν, εἰς τὰς παλαιὰς συνοικίας τῆς πόλεως. Ἀναχωροῦμεν καὶ οἱ τρεῖς ἐν συνοδείᾳ ἐνὸς χωροφύλακος. Ὄταν ἐφθάσαμεν ἐπὶ τόπου εὔρομεν τοῦρκον ἀνερευνῶντα, τὸν ἀποδιώκομεν καὶ φρουροῦμεν τὴν οἰκίαν, καθ' ὃν χρόνον ὁ οἰκοδεσπότης ἀναζητεῖ τὸν θησαυρόν του. Εὐτυχῶς τὸν ἀνευρίσκει. Ἡρχισαν νὰ μᾶς ἔρχωνται καὶ τραυματῖαι. Ἐλλείπει ἰατροῦ ἀναλαμβάνω τὴν περίθαλψίν των, μέχρις οὗ τοὺς ἐπιβιβάσωμεν διὰ τὴν Μιτυλήνην. Διεπίστωσα ὅτι, ἐξαιρέσει δύο ἢ τριῶν, πάντες οἱ λοιποὶ τραυματῖαι ἦσαν ὑπερεξηκοντούτεϊς. Ἐπὶ τῶν μεταξὺ αὐτῶν καὶ γραιῖαι 90 ἐτῶν, τραυματισθεῖσαι διὰ πυροβολισμῶν, ὅχ' βεβαίως διότι ὑπερησπίζοντο τὴν περιουσίαν των. Ἦτο ἀπλῶς σφαγὴ! Μετὰ 24 ὥρας ἀνεύρομεν ἐν τῇ ὁδῷ γραιῖαν γυναῖκα, παράλυτον ἀπὸ τὰ πλήγματα, τὰ ὅποια ἐδέχθη. Ἐφέρε δύο πληγὰς εἰς τὴν κεφαλὴν δι' ἀκτηρίδων ὀπλῶν προξενηθείσας. Αἱ χεῖρές της ἦσαν κομματιασμέναι, τὸ δὲ πρόσωπόν της οἰδαλέον. Νεαρὰ κόρη, ἀφοῦ ἔδωκεν εἰς τοὺς ληστὰς ὅσον χρῆμα εἶχε, ἐδέχθη ὡς ἀντίδωρον δύο πλήγματα διὰ μαχαίρας. Εἰς γέρον τελείως ἀνάπηρος ἐδέχθη εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα τοιοῦτον πλήγμα δι' ὑποκοπάνου, ὥστε τὰ δάκτυλα κατεθρυμματίσθησαν. Ἄλλος ἐδέχθη πλήγ-

μά μάχαιρας εἰς τὸ κρανίον, διέφυγε δὲ δεύτερον πλήγμα, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐσφάζετο. Τοῦ ἀπεκόπη μόνον ὁ πώγων.

Κατὰ τὰς ἀκολουθούς ἡμέρας πανταχόθεν συρρέουσι πρὸς ἡμᾶς οἰκογένειαι, αἱ ὁποῖαι εἶχον κρυβῆ εἰς τὰ βουνά. Πᾶσαι σχεδὸν εἶχον ὑποστῆ ἐπίθεσιν. Μεταξὺ αὐτῶν μία γυνὴ εἶδε φονευομένους ὑπὸ τὰ ὄμματά της τὸν ἀνδρα της, τὸν ἀδελφόν της καὶ τὰ τρία της τέκνα. Ἄπεσταλμένος τις ἔρχεται καὶ ζητεῖ τὴν προστασίαν μας ὑπὲρ τεσσαράκοντα ἀτόμων, κεκρυμμένων εἰς τὸ ὄρος καὶ μὴ τολμώντων νὰ κινήσῃ ἐκεῖθεν. Ἀμέσως σπεύδομεν νὰ εὐρωμεν τὸν ἀξιωματικὸν τῆς χωροφυλακῆς καὶ τῷ ζητοῦμεν δύο χωροφύλακας, ὅπως ἐξέλθωμεν εἰς ἀναζήτησιν τῶν πτωχῶν ἐκείνων καὶ τοὺς ὀδηγήσωμεν εἰς Φώκαιαν. Ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι δὲν ἔχει ἀρκετοὺς ἀνδρας ἀνέβαλε διὰ τὴν ἐπαύριον τὴν ἱκακοποίησιν τῆς αἰτήσεώς μας. Ἄλλ' ὁ ἀπεσταλμένος, φοβηθεὶς μὴ κακοποιηθῆ, ἔφυγε πρὸς τὸ ὄρος δι' ἀτραπῶν καὶ δὲν ἐπανῆλθε πλέον. Ἀγνοοῦμεν τί ἀπέγειναν οἱ δυστυχεῖς ἐκεῖνοι. Καὶ μία φρικιαστικὴ λεπτομέρεια: Εἰς γέρων παραλυτικὸς, εὐρεθεὶς ἐν τῇ κλίνῃ του ὑπὸ τῶν εἰσελασάντων ληστῶν, ἐφονεύθη ἐν αὐτῇ χωρὶς βεβαίως νὰ δυνηθῆ ν' ἀμνηθῆ.

Ἐκ Σμύρνης μᾶς ἀπεστάλη στρατὸς πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως. Οἱ στρατιῶται κυκλοφοροῦσιν εἰς τὰς ὁδοὺς. Ἄλλὰ λαμβάνομεν ἀνελπιστον πείραν τῆς τάξεως, ἣν ἤλθον νὰ τηρήσωσι, διότι καὶ αὐτοὶ ἐπιδίδονται εἰς τὴν λεηλασίαν. Τὴν 17 μ. μ. παρεκαλέσαμεν δύο χωροφύλακας νὰ συνοδεύσωσι χριστιανὸν εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅπως παραλάβῃ ἐκεῖθεν μερικὰ πράγματα. Ἄλλ' οἱ χωροφύλακες οὗτοι, οἵτινες θὰ τὸν ὑπερήσπιζον κατὰ πάσης ἐπιθέσεως, ἀπεγύμνωσαν τὸν ἀτυχῆ παντὸς ὅ,τι κατεῖχε, δηλαδὴ ποσοῦ 4 φρ. καὶ 25 ἑκατ. Διατρέχομεν τὴν πόλιν ἢ λεηλασία εἶνε πλήρης. Πᾶσαι αἱ θῦραι εἶχον ἐκβιασθῆ.

Οἱ λησταὶ πᾶν ὅ,τι δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀποκομίσωσι τὸ κατέστρεψαν. Οὕτως ἢ ἀτυχῆς Φώκαια, ἣτις παρουσίαζε τὴν ζωηρότητα, εἶναι ἤδη μία πόλις νεκρά.

Τὴν 18 ὀδηγεῖται πρὸς ἡμᾶς ζευγὸς ἐσχατογῆρων συζύγων, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ 5 ἡμέρας ἔμενον ἔγκλειστοι ἐν τῷ οἴκῳ των χωρὶς νὰ φάγωσι τι καὶ νὰ πῖωσι καὶ μὴ τολμῶντες νὰ ἐξέλθωσι φόβῳ μήπως σφαγῶσιν. Μᾶς ὀδηγεῖται καὶ μία γυνὴ ἐτοιμοθάνατος. Ἐξεβιάσθη ὑπὸ 17 τούρκων. Ἀπήγαγον οὗτοι μετ' αὐτῶν εἰς τὰ ὄρη νεάνιδα 18 ἐτῶν, ὑπὸ τὰ ὄμματα τῆς ὁποίας ἐφόνευσαν ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς της. Οὕτως εἶδομεν ἰδίους ὀφθαλμοῖς, ὡς ἐν τοῖς βαρβαροτάτοις χρόνοις, τὰ πάντα χαρακτηριστικὰ τῆς καταστροφῆς μιᾶς πόλεως, ἦτοι τὴν κλοπὴν, τὴν λεηλασίαν, τὴν πυρπόλησιν, τὸν φόβον καὶ τὴν ἀτίμωσιν τῶν γυναικῶν.

Ἐκτὸς ἀμφιβολίας ὑπάρχει ὅτι ἡ λεηλασία ὑπῆρξε κίνημα ὀργανωμένον, ἦτο κίνημα σκοπὸν ἔχον νὰ ἐκδιώξῃ ἐκ τῶν παραλίων τοὺς κατοίκους «ραγιάδες» (Ἕλληνας ὀθωμανοὺς ὑπηκόους) τὸ πλεῖστον. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παραδεχθῆ τις, ὅτι οἱ ἐπιδραμόντες οὗτοι λησταὶ θὰ διέθετον τόσα πολεμικὰ ὄπλα, εἰάν δὲν ἐξωπλίζοντο ἐκ τῶν προτέρων. Ἐκ μέρους τῶν χριστιανῶν τῆς Π. Φωκαίας οὐδεμία ἀντετάχθη ἄμυνα. Ὅσοι ἐφονεύθησαν ἢ ἐτραυματίσθησαν δὲν ἔπεσαν ἀμυνόμενοι, ἔπεσαν ἀπλοῦστατα θύματα σφαγῆς.

Ἀναγινώσκομεν ἤδη εἰς τὰς ἐφημερίδας ἐπίσημα ἀνακοινωθέντα, ἰγγέλλοντα ὅτι ἡ τάξις ἀποκατέστη καὶ ὅτι ἐν ταῖς, περὶ ὧν ὀμιλοῦμεν, περιοχαῖς οὐδὲν πλέον ἔχουσι νὰ φοβῶνται διὰ τε τὴν ζωὴν των καὶ τὴν περιουσίαν των. Τοῦτο δὲν εἶνε φράσις κενὴ ἐννοίας· ἡ τάξις βασιλεύει ἐξ ἑαυτῆς, ἀφοῦ οὐδεὶς πλέον κάτοικος ὑπελείφθη. Ἄλλὰ καὶ αἱ περιουσίαι των οὐδένα πράγματι διατρέχουσι κίνδυνον, ἀφοῦ πᾶσαι εὐρηναὶ ἀσφαλῶς εἰς χεῖρας τῶν ληστῶν».

Ὁ ἐν Σμύρνῃ ἄγγλος κ. E. Whittal παρέστη αὐτόπτης

μάρτυς τῆς ἐξῆς δραματικῆς ἱστορίας, καθ' ἣν στιγμὴν τὰ ἔνοπλα στίφη τῶν τούρκων διήρπαζον τὴν Π. Φώκαιαν: εἰς συμμορίτης ὤρμησεν ἵνα ἀπαγάγῃ νεαρὰν γυναῖκα, εἰσπηδήσασαν εἰς λέμβον πλήρη φευγόντων χριστιανῶν· μὴ κατορθώσας ὅμως νὰ ἀπαγάγῃ τὸ θήραμα αὐτός, ἤρπαγῃ ὁ ἴδιος ὑπὸ δύο ἰσχυρῶν βραχιόνων καὶ ἐρρίφθη εἰς τὸ κύτος τοῦ πλοιαρίου μετενεχθεὶς εἰς Μιτυλήνην. Ἐκεῖ παραδοθεὶς εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ ἀφαιρεθεὶς τὸν χιτῶνα τοῦ συμμορίτου εὐρέθη φέρων κάτωθεν στολὴν τούρκου χωροφύλακος ἔχοντος εἰς τὰ θυλάκια αὐτοῦ ἄνω τῶν 200 λιρῶν.

ἽΟτι πράγματι ἐπίσημοι κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι ὑπῆρξαν οἱ διώκται καὶ τῆς Π. Φωκαίας τοῦτο ἀποδεικνύεται εὐκολώτατα καὶ ἄλλως καὶ ἐξ ὧν αὐτὸς ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν Ταλαὰτ βέης ὠμολόγησε πρὸς τὸν μητροπολίτην Σμύρνης.

«Ἡ σήμερον ἦτο, ἔγραφεν ὁ τελευταῖος οὗτος εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ὑπὸ ἡμερ. 3 Ἰουνίου 1914, ἡ ὠρισμένη ἡμέρα τῆς μεταβάσεως τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τοῦ νομάρχου εἰς Π. Φώκαιαν, Ὡς προέγραφον, ἡ συνεννόησίς μας ἦτο νὰ μεταβῶμεν ὁμοῦ, ἵνα καὶ ἐγὼ ἀντιληφθῶ, ἰδίους ὁμμασι, τὴν ἐπελθοῦσαν ἐκεῖ πλήρη ἐρήμωσιν καὶ καταστροφῆν. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές ὅτι, μικρὸν πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του, ὁ ὑπουργὸς εἰδοποίησέ με, ὅτι μὲ ἀναμένει, καὶ νὰ σπεύσω παρ' αὐτῷ πρὸς ἀναχώρησιν· ἀλλ' ὅτε ἔσπευσα καὶ μετέβην ἔμαθον μετὰ λύπης μου, ὅτι ὁ ὑπουργὸς καὶ ὁ νομάρχης ἀνεχώρησαν, διότι τάχα ἤρρησεν νὰ προσέλθω ἐγώ. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, ὅτε ἐπανελθόντα ἐκ Φωκαίας τὸν ἐπεσκέφθην καὶ τῷ εἶπον, ὅτι κακὴ συνεννόησις ἐγένετο καὶ δὲν μὲ περιέμενε, μοὶ εἶπεν, ὑπὸ τὸ κράτος φαινομενικῆς συγκινήσεως καὶ εὐκρινείας, ὅτι καλῶς ἐγένετο καὶ δὲν μετέβην καὶ ἐγώ, διότι θὰ συνετρίβετο ἡ ψυχὴ μου, ὡς καὶ ἡ ἰδική του

συνετρίβη, ἐκ τῆς θεᾶς τηλικαύτης ἐρημώσεως καὶ πρωτοφανοῦς καταστροφῆς. Μοὶ εἶπεν, ὅτι ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει πλέον οὐδὲ εἰς χριστιανὸς καὶ δὲν ἐναπελείφθη οἰκία, ἡ ὁποία νὰ μὴ διηρπάγῃ καὶ ἠρημώθῃ, ὅτι **ἐνοχος εἶνε ὁ Καϊμακάμης καὶ ὄλαι αἱ τοῦ τόπου ἀρχαί**, ἤτοι: ἀρχηγὸς τῆς χωροφυλακῆς καὶ χωροφύλακες. Καὶ πράγματι, Παναγιώτατε, τὰ λεχθέντα ταῦτα εἶνε ἡ πραγματικότης. Οἱ χριστιανοὶ ὄλων τῶν κοινοτήτων τοῦ ἐσωτερικοῦ εἶνε τοῦτ' αὐτὸ ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων, ἀφ' οὔτου μάλιστα, μὲ τὸ ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐξακολουθοῦν ἀπαίσιον μποιϊκοτάζ ἐκ μέρους τοῦ μουσουλμανικοῦ κόσμου κατὰ τῶν χριστιανῶν, οὔτοι ἐτέθησαν ἐκτὸς παντὸς νόμου καὶ οὐδεμίᾳ δύνامي προστατεῦει τὴν περιουσίαν, τὴν τιμὴν καὶ τὴν ζωὴν των. Δέρονται, ἀρπάζονται, διώκονται, ρίπτονται εἰς φυλακάς, φονεύονται· καὶ οἱ νόμοι τοῦ κράτους τούτου δι' αὐτοὺς κοιμῶνται. Μόλις προσωπικὴ τις ἐνέργεια καὶ ἐργασία, εἴτε τῶν Μητροπολιτῶν, εἴτε τῶν ἄλλων ὀργάνων τῆς ἐξουσίας, εἴτε ἄλλων προκρίτων τῶν κοινοτήτων, κατορθοῖ, ἔστιν ὅτε, νὰ ἐπουλώσῃ τὰς πληγὰς τῶν χριστιανῶν. Ὁ γενικὸς κανὼν εἶνε, ὅτι οἱ χριστιανοὶ διώκονται διὰ μόνον ἔγκλημα, ὅτι εἶνε χριστιανοί, καὶ διὰ τοῦτο ἡ μακρὰ σειρὰ τῶν κακουργημάτων καὶ φόνων, ἐν ταῖς ἐσχάταις μάλιστα ταύταις ἡμέραις, δὲν ἔχει τέλος...».

Ἐμα τῆ καταστροφῆ τῆς ὠραιότητος καὶ ἑλληνικωτάτης ταύτης κωμοπόλεως ἀπεστάλη ἐκ Σμύρνης ἱκετήριος ἀναφορὰ πρὸς τὸν δῆμον Μασσαλίας, ὅπως καὶ οὗτος ὑψώσῃ φωνὴν παρὰ τῆ κυβερνήσει τῆς εὐγενοῦς Γαλλικῆς Δημοκρατίας καὶ ζητήσῃ τὴν τιμωρίαν ἐκείνων, ὅσοι ἠρήμωσαν τὴν ἀρχαίαν καὶ ἔνδοξον μητρόπολιν τῆς Μασσαλίας, τὴν Π. Φώκαιαν, καὶ ἐξεδίωξαν τοὺς τρισχιλιετῆ ἱστορικὸν βίον ζήσαντας ἐκεῖ γηγενεῖς Φωκαεῖς κατοί-

κους. Ἡ ἰκετήριος αὐτῆ γραφῆ ἐν ἀτελεῖ μεταφράσει εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἔχει ὡδε:

Κύριε Δήμαρχε,

Ἐπληροφόρηθητε βεβαίως ἤδη τὸ τραγικὸν τέλος τῆς δυστυχοῦς ἡμῶν πατρίδος, τῆς ἀρχαίας ἐκείνης ἐστίας, ἐξ ἧς ἀναχωρήσαντες οἱ γενναῖοι καὶ ριψοκίνδουνοι ναυτίλοι, οἱ κοινοὶ ἡμῶν πρόγονοι, μετέφερον τὸ ἱερὸν τοῦ πολιτισμοῦ πῦρ εἰς τὰς φιλοξένους καὶ χαριέσσας ἀκτὰς τῆς Γαλατίας.

Ἡ Φώκαια, ἡ λαμπρὰ αὐτῆ Μητρόπολις τῆς ἐνδόξου Μασσαλίας, δὲν ὑπάρχει πλέον σήμερον. Βαρβαρικαὶ ὄρδαί, σπεύρουσαι τὸ πῦρ καὶ τὸν θάνατον κατὰ τὴν διάβασίν των, ἠρήμωσαν καὶ μετέβαλον εἰς ἐρείπια τὰ πάντα. Ἐπὶ τῶν καπνίζοντων ἐρείπιων τῆς ὠραιότητος ἀρχαίας πόλεως, ἐν ἧ ἐξήλειψαν καὶ τὸ τελευταῖον ἴχνος τοῦ πολιτισμοῦ, πανηγυρίζουσι σήμερον τοὺς ἀγρίους θριάμβους των οἱ βάνδαλοι οὗτοι, καθ' ὃν χρόνον οἱ ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Φωκαέων, γυμνοὶ καὶ πειναλέοι, ἐκ τῶν γειτονικῶν νήσων, εἰς τὰς ὁποίας ἐζήτησαν ἄσυλον καὶ καταφύγιον, ἀτειρίζουσι τεθλιμμένοι πρὸς τὰς ἀνθηρὰς παραλίας, τὰς ὁποίας ἐξηναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλίπωσι, καὶ ἐν αἷς τὰ θυσιαστήρια τῶν προγόνων των ἐβεβηλώθησαν ὑπὸ ἀνημέρων ἐπιδρομέων.

Ἡ τύχη ὁμως, ἣτις τόσον σκληρῶς ἔπληξε τὴν δυστυχὴ ταύτην πόλιν, ἠθέλησε φαίνεται νὰ πραῦνη τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς. Τέκνα εὐγενῆ τῆς μεγάλης καὶ ἡρωϊκῆς οἰκογενείας, τῆς ὁποίας προσφιλέστατον μέλος ἀποτελεῖ ἡ Μασσαλία, οἱ κ. κ. **Sartiaux, Manciet, Carlier et Dandria**, περιφρονήσαντα καὶ ἐκμυκτηρίσαντα τὴν μανίαν τῶν ληστρικῶν συμμοριῶν, ἀνεπέτασαν τὴν παρήγορον γαλλικὴν σημαίαν καὶ ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν προστασίαν τῆς ἠδυνήθησαν οὕτω νὰ σώσωσιν ἀπὸ φρικώδους καὶ βεβαίου θανάτου ὑπὲρ

τοὺς 800 Φωκαεῖς, τοὺς ὁποίους ἐβοήθησαν εἶτα νὰ ἐπιβῶν βασιθῶσι ἐπὶ τῶν πλοίων καὶ καταφύγωσι πρὸς τὰς ἀδελφὰς νήσους Μιτυλήνην καὶ Χίον. Πρὸς τὰ γενναῖα καὶ θαρραλέα ταῦτα τέκνα τῆς ἐνδόξου καὶ ἡρωϊκῆς Γαλλίας, μοναδικοὺς μάρτυρας τῆς τραγικῆς ἀγωνίας τῆς Φωκαίας, ἀπευθύνομεν διὰ τῆς ἀδελφῆς ἡμῶν Μασσαλίας, ἐκ βάθους καρδίας εὐγνώμονα ἀσπασμόν, τὸν ὅποιον ὁ Γαλλικὸς λαός, δικαίως ὑπερηφανευόμενος διὰ τὰ γενναῖα καὶ ἡρωϊκὰ τέκνα του, θέλει συμμερισθῆ ἀναμφιβόλως.

Ἀπὸ τοῦ ἀχνίζοντος δ' ἀκόμη αἵματος τῆς ἀνθρωπίνης ἐκατόμβης, τὴν ὁποίαν οἱ βάρβαροι ἐπιδρομεῖς προητοίμασαν πρὸς ὕβριν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ, ἀπὸ καπνίζόντων ἐρείπιων τῆς Μητροπόλεως Μασσαλίας, ἐν τῷ μέσῳ τῶν θριαμβευτικῶν κραυγῶν ἀγρίων σφαγέων καὶ τῶν θλιβερῶν λυγμῶν ἀθῶν θυμάτων, ἀπευθύνομεν πρὸς ὑμᾶς, Κύριε Δήμαρχε τῆς ἐνδόξου Μασσαλίας, ἀπέλπιδα ἐπίκλησιν. Ὑψώσατε τὴν ἰσχυρὰν φωνήν, ὑπερασπίσθητε πρὸ τοῦ πεπαλιτισμένου κόσμου τὴν δυστυχῆ Φώκαιάν μας. Ἐν ὀνόματι τῶν σφαγιασθέντων ἀδελφῶν μας, τῶν ἀτιμασθέντων παρθένων μας, αἵτινες ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ὀνομάζωνται θυγατέρες τῆς Μασσαλίας, ἐν ὀνόματι τῶν βεβηλωθέντων θυσιαστηρίων μας, ἐν ὀνόματι παντὸς ὃ,τι ἔχομεν ἱερὸν, καὶ τὸ ὅποιον ἐπονείδιστως ἐμολύνθη, ἐν ὀνόματι τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τὸν ὅποιον ἀπέσπασαν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἵνα τὸν ἀντικαταστήσωσι διὰ τῆς ἡμισελήνου, ἐκδικήθητε τοὺς ἐν θλίψει ἀδελφούς σας, τὰς θρηνοῦσας ἀδελφὰς καὶ μητέρας ἡμῶν. Ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ κωδονοστασίου ἡμῶν ὁ μουεζίνης ἀνήγγειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὅτι ἐπανήλθον οἱ χρόνοι τῆς μαύρης δουλείας καὶ τῆς σκληρᾶς βαρβαρότητος. Ἄς καταστῇ ἡ Δημαρχία τῆς ἀγαπητῆς ἡμῶν Μασσαλίας τὸ ὑψηλὸν βῆμα, ὅποθεν θὰ κηρυχθῇ εἰς τὸν κόσμον, ὅτι ὁ μουεζίνης ἐψεύσθη ἀναιδῶς, ὅτι θὰ νικήσῃ ὁ Χριστιαν-

Φιός, ὅτι ὁ πολιτισμὸς θὰ τυφλώσῃ τὴν βαρβαρότητα, καὶ ὅτι θὰ προστατευθῶσιν οἱ διωκόμενοι.

Διεσκορπισμένοι εἰς διάφορα μέρη, ἐξόριστοι, μακρὰν τῶν ἐστιῶν καὶ τῶν βωμῶν μας, γυμνοὶ καὶ πειναλέοι, **Κύριε** Δήμαρχε, δὲν ἐκζητοῦμεν παρ' ὑμῶν ὑλικὴν βοήθειαν. Ἀρκοῦμεθα νὰ ποτίζωμεν τὸν ἄρτον τῆς ἐξορίας μας, τὸν ἄρτον τοῦτον, ὅστις μᾶς προσφέρεται ἐπίσης παρ' ἀδελφῶν, τοὺς ὁποίους ἐθήκεν ἡ μοῖρα πλησιέστερον πρὸς τὴν ἐρημωθεῖσαν πατρίδα μας. Ἐκ τῶν μεμακρυσμένων ἀδελφῶν μας, τῶν Μασσαλιωτῶν, οἵτινες καλοῦνται ἀδελφοὶ ὡς ἐκ τοῦ φωκαϊκοῦ αἵματος τοῦ ρέοντος εἰς τὰς φλέβας των, ἀναμένομεν τῶν ἠθικὴν ὑποστήριξιν, τὴν ἐκδίκησιν διὰ τὴν ἀνοχῆν τῆς Εὐρώπης γενομένην κατὰ τοῦ Πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος περιφρόνησιν, ἀνοχῆν, ἣτις ἐπέτρεψεν ἀτιμωρητὲι τοιαύτας σφαγὰς, τοιαύτας ἐρημώσεις, τοιαύτας σκληρότητας. Εἶναι αἰσχὸς διὰ τὴν Εὐρώπην καὶ τὸν Πολιτισμὸν νὰ ἐξακολουθῆ ὁ ποῦς τῶν βαρβάρων ἐμπρηστῶν καὶ ἐπιδρομέων νὰ βεβηλώσῃ τὸ ἱερὸν ἔδαφος τῆς Φωκαίας, ἣτις ἐξαιτεῖται παρ' ὑμῶν καὶ τῶν ἀδελφῶν Μασσαλιωτῶν, **Κύριε** Δήμαρχε, τὴν τιμωρίαν τῶν ἀτιμασάντων καὶ πνιζάντων ἐν τῷ αἵματι τὴν Μητρόπολιν σας.

Ἐψώσατε τὴν ἰσχυρὰν φωνὴν σας χάριν τῶν δυστυχῶν ἀδελφῶν σας, κινήσατε διὰ τοῦ τύπου τὸν πεπολιτισμένον κόσμον, ἵνα δείξῃ ἐνδιαφέρον διὰ τὰς ἀπεριγράπτους δυστυχίας μας, λάβετε ἐκδίκησιν διὰ τοὺς ἀδελφούς σας. Τοῦτο ἐπιβάλλει εἰς τὴν ἐνδοξὸν καὶ εὐτυχὴν Μασσαλίαν ἡ τιμὴ καὶ τὸ καθῆκον πρὸς τὴν δυστυχὴν μητέρα τῆς Φώκαιαν, ὡς ἡ Νιόβη κλαίει τὰ ἐν ἀπελπισίᾳ εὐρισκόμενα τέκνα τῆς. Ἴδου τί ἐξαιτούμεθα παρ' ὑμῶν, **Κύριε** Δήμαρχε, μὲ δακρυβρέκτους ὀφθαλμούς. Ἡ φωνὴ τῆς κοινῆς ἡμῶν πατρίδος, τῆς Ἑλλάδος, δὲν δύναται νὰ ἐπιβληθῆ ὡς ἐκ τῆς ἀδυναμίας καὶ ἀσθενείας τῆς.

Σεῖς, ἀδελφοὶ Μασσαλιῶται, διὰ τῆς ἰσχυρᾶς φωνῆς τῆς ἐνδόξου Γαλλίας, σεῖς μόνοι διὰ τῆς σθεναρᾶς φωνῆς τῆς ἐνδόξου Γαλλίας, δύνασθε νὰ ἐπανεγκαταστήσητε ἡμᾶς εἰς τὰς ἐστίας μας καὶ νὰ μᾶς ἀποδώσητε εἰς τὴν ἀγαπῆ- τὴν καὶ δυστυχὴν πατρίδα μας.

Ἄλλοτε ἡ Μασσαλία μᾶς ἔσωσε δῖς. Ὅτε τὸ βασιλεῖον τῆς Περγάμου, βασιλεύοντος Ἀττάλου τοῦ Γ', προσητηθήθη εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν Κράτος, οἱ Φωκαεῖς, τοὺς ὁποίους ὁ βασιλεὺς οὗτος διὰ διαθήκης παρεχώρει εἰς τὴν Ρώμην, ὑψωσαν τὴν σημαίαν τῆς αὐτονομίας καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας, τῷ 136 π. Χ. καὶ ἀντέστησαν ἡρωϊκῶς κατὰ τῶν Ρωμαίων. Ἡ σύγκλητος τῆς Ρώμης τότε ἀπεφάσισε νὰ κατασκάψῃ καὶ ἐξαλείψῃ τὴν Φώκαιαν. Οἱ Μασσαλιῶται ὅμως, οἵτινες ἐπηγρύπνου ἐπὶ τῆς Μητροπόλεώς των, ἔστειλαν πρέσβεις εἰς Ρώμην, συνηγορήσαντας καὶ ἐπιτυχόντας τὴν σωτηρίαν τῆς Φωκαίας. Βραδύτερον τῷ 66 π. Χ. οἱ Φωκαεῖς συνήψαν συνθήκην μετὰ τοῦ βασιλέως τοῦ Πόντου Μιθριδάτου κατὰ τῶν Ρωμαίων. Μετὰ τὴν ἤτταν τοῦ Μιθριδάτου ἡ Ρωμαϊκὴ σύγκλητος ἀπεφάσισεν ἐκ νέου τὴν καταστροφὴν τῆς Φωκαίας, τῆς συμμάχου τοῦ Μιθριδίτου. Ἀλλὰ καὶ τότε ἡ Μασσαλία ἔσωσε τὴν Μητρόπολιν τῆς. Ὁ Πομπήσιος, ἐκδικούμενος τὸν Καίσαρα, ὅστις κατέστρεψε τότε καὶ ἐλεηλάτησε τὴν Μασσαλίαν, ἐπέμενεν ὅτι δὲν ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ συγκαταστρέψῃ καὶ τὴν Μητρόπολιν τῆς, τὴν Φώκαιαν, καὶ τὸ ἐπέτυχεν. Οὕτω δὲ ἡ Φώκαια ἐσώθη ἅπαξ ἔτι χάρις εἰς τὴν Μασσαλίαν. Τοῦτο ἐξαιτούμεθα νὰ ἐπαναλάβῃτε τρίτην ταύτην φοράν, ἵνα ἐμποδίσῃτε τὸν ἱστορικὸν θάνατον παλαιᾶς τῆς Μασσαλίας δόξης, ἵνα μὴ διαψευσθῶσιν αἱ εὐγενεῖς ὑμῶν παραδόσεις καὶ διὰ νὰ μὴ λέγωσι μετὰ καταφρονήσεως, ὅτι ἡ Μητρόπολις τῆς Μασσαλίας ἔχει ὡς προγόνους καὶ κατοίκους τοὺς πομάκους καὶ ζεϊμπέκους, τοὺς γιουρούκους καὶ ὄλους τοὺς βαρβάρους ἐξολοθρευτάς, τοὺς

ὁποίους ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ἐγκατέστησεν εἰς τὰς οἰκίας μας!

Ἐπὶ τῇ βεβαιότητι ὅτι διὰ τῶν προσπαθειῶν Ἑμῶν, πρὸς ἅς θὰ ἔλθωσιν ἀδιαφιλονεικῆτως ἐπικουροὶ αἱ προσπάθειαι σύμπαντος τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, θέλομεν ἴδῃ πραγματοποιημένην τὴν θερμὴν ἡμῶν ταύτην παράκλησιν, παρακαλοῦμεν, Κύριε Δήμαρχε, νὰ δεχθῆτε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἀφοσιώσεως ἡμῶν καὶ νὰ διαβιβάσητε πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν Μασσαλιώτας τοὺς πατρικοὺς καὶ ἐγκαρδίου ἀσπασμούς μας».

Ἡ ἐκκλησις αὕτη δὲν ἔμεινεν ἀτελεσφόρητος· ἐκτὸς τῆς τηλεγραφικῶς ἀποσταλείσης ἐκ μέρους τῆς δημαρχίας Μασσαλίας προσφοράς ἐξ 20 χιλ. φρ. καὶ τῆς διαταγῆς ὅπως ἐν ὀρισμένη ἡμέρᾳ τὰ θέατρα καὶ τὰ λοιπὰ κέντρα ἀναψυχῆς τῆς πόλεως διαθέσωσι τὰς εἰσπράξεις αὐτῶν ὑπὲρ τῶν Φωκαέων, ἡ δημαρχία ἀνέλαβε προθύμως νὰ ἐνεργήσῃ παρὰ τῇ Γαλλικῇ κυβερνήσει συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὸ γράμμα τῆς ἰκετηρίου ἀναφορᾶς.

Τὴν μῆνιν καὶ λύσσαν τῶν νεοτούρκων δὲν διέφυγον καὶ αἱ λοιπαὶ κοινότητες τῆς ἐπαρχίας. Μαρτυροῦσι τοῦτο τὸ κομβολόγιον τῶν φόνων καὶ δολοφονικῶν ἀποπειρῶν, τῶν ἐπιτάξεων, τῶν δαρμῶν, τῶν ἀτιμώσεων καὶ ἐν γένει τῶν διαφόρου εἶδους βιαιοπραγιῶν.

Κατὰ Ἰούνιον 1914 ἐπληγώθησαν θανασίμως ἐν **Βουρνόδα** ὑπὸ τουρκικῆς συμμορίας τέσσαρες ἀσβεστοποιοί· Ἐφονεύθησαν ὁ Μῆτσος Τσοβάνου καὶ ὁ 13ετῆς Κωνσταντῖνος Χρήστου Καρανδρέου· ἐπληγώθησαν θανασίμως ὁ πατὴρ τοῦ τελευταίου τούτου, ὡς καὶ ἡ μήτηρ, ἐπὶ τῆς κοιλίας, τοῦ βραχίονος καὶ τοῦ μαστοῦ, ἀποκοπέσεως ἑπιτετα τῆς ἑτέρας χειρὸς αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ Γεωργίτσα. Τῇ 28 Ἰουλίου ἰ. ἔ. ἐφονεύθη διὰ πέντε σφαιρῶν γκρᾶ ὁ Μῆτσος Κωκαλιάρης κατόπιν καυθεὶς καὶ ἐπληγώ-

θη θανασίμως ὁ ὄρφανός Μανώλης, τοῦ οὐοῖν συνέτριψαν διὰ ροπάλων καὶ πετρῶν τὴν κεφαλὴν. Ἐξηραγκάσθη ὁ Κωστής Τσακῆρογλου, ὅπως παραδώσῃ τὸ κτήμα αὐτοῦ εἰς τὸν γραμματέα τοῦ ἐκεῖ συντάγματος ἀπειληθεὶς νὰ ἐξωσθῆ βίᾳ ἐκ τοῦ κτήματος.

Ἐν **Βουτζᾶ** ἐδολοφονήθη ὑπὸ χωροφυλάκων τῇ 28 Ἰουνίου 1914, παρὰ τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν, ὁ πρόκριτος Σεβδίκιοι Κώστας Κοκκίνης. Ἐν **Σεβδίκιοι** κατεδικάσθη εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον, κατὰ τὰ μέσα Ἰουνίου ἰ. ἔ., ὁ νέος Κωνσταντῖνος Θεοφανάκης διὰ τὸν δῆθεν φόνον τοῦ μουδῖρου τοῦ χωρίου, εἰς τοῦ οὐοῖν τὰς ἀτίμους προτάσεις καὶ τὰς ἐπανελημμένας ἐνοχλήσεις δὲν ὑπέκυψεν. Ἐφονεύθη ὁ Σταμάτιος Σουκιαλβάνης. Ἐδάρησαν ἀνηλεῶς ὑπὸ τινος τῶν ἐκεῖ χωροφυλάκων ὁ Πᾶνος Γ. Δζανοπούλου, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ ὁ Γ. Γενειᾶς ἀρνηθεὶς νὰ παραδώσῃ εἰς ἐκεῖνον τὰς δύο αὐτοῦ θυγατέρας. Ἐν **Βουνάρ μπασί** ἐπληγώθη βαρέως ὁ Ἰωάννης Καρίπης καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Τσανάκης.

Ἐν **Σμύρνη** στρατιῶται ἐφόνευσαν τὸν Γιοβάννην Σουβαδζόγλου, ἀρχιεργάτην τῆς ἐταιρείας τῶν ἀνατολικῶν ταπήτων ἐν τῇ συνοικίᾳ Ἁγίας Ἄννης τούρκοι συλλαβόντες ἔδεσαν καὶ ἀπήγαγον τὸν Γεώργιον Καραπαναγιώτην διασωθέντα κατόπιν καταβολῆς λύτρων. Παρὰ τὴν θέσιν «οὐτς τεπέ» οἱ φύλακες τοῦ Τσιφλικίου Χαϊδὰρ καὶ Μεχμέτ, συνενωθέντες μετὰ ἑπταμελοῦς συμμορίας ἐπετέθησαν (Ἰούλιος 1914) κατὰ τῶν ὁμογενῶν Δημητρίου Ἰατροῦ, Λαμπῆ Φωκιανοῦ, Εὐαγγέλου Τσικαλιώτου καὶ Παναγιώτου Πανάση βασανίσαντες αὐτοὺς φρικωδῶς καὶ δὴ ἀποκόψαντες διὰ μαχαίρας τοῦ μὲν τελευταίου τὴν ρίνα καὶ τὰ ὦτα, τοῦ δὲ τρίτου τὰ γεννητικὰ ὄργανα.

Ἐκτὸς τῶν διαφόρων τροφίμων, ἄτινα ὑπὸ προφάσεις στρατιωτικῆς φύσεως ἐπέτασσε διαρκῶς ὁ σκληρὸς

νομάρχης, στερῶν πολλάκις τοὺς χωρικοὺς καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, κατέλαβε βία τὸ ἐν μέσῃ Σμύρνην ὑπερηφάνως ὑψούμενον καλλιμάρμαρον κτίριον τοῦ μαθητικοῦ συσσιτίου, τοῦ ἀσύλου τῶν ἀστέγων, τοῦ λαϊκοῦ κέντρου καὶ τῆς ἀστρονομικῆς ἐταιρείας, ἐγκαταστήσας ἐν αὐτῷ 300 χωροφύλακας, ἵνα ἐν ἀνάγκῃ χρησιμοποιοῦσιν αὐτοὺς καὶ μάλιστα κατὰ τὸν ἐμπρησμόν τῆς πόλεως. Διότι καὶ περὶ ἐμπρησμοῦ αὐτῆς ἐσκέφθη. Ἡ ὄλη αὐτοῦ προσπάθεια, χρονολογούμενη ἀπὸ μακροῦ χρόνου καὶ ἰδίως ἀπὸ τῶν ἀντιχριστιανικῶν διωγμῶν, ἦτο νὰ ταπεινώσῃ, ἐξευτελίσῃ, καταπτόσῃ καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἐμπρήσῃ τὴν Σμύρνην, ὡς ὁ ἴδιος ἀθυροστόμως ἠπέιλησε τοῦτο ἐνώπιον τῶν Μητροπολιτῶν Ἐφέσου καὶ Σμύρνης καὶ τῶν δημογερόντων Ν. Τσουρουκτσόγλου καὶ Χρ. Ἀθανασούλα, καὶ ἰδίᾳ μετ' ἐμφάσεως καὶ μεθ' ὄρκου διεκήρυξεν ἐκ δευτέρου πρὸς τὸν Μητροπολίτην Σμύρνης καὶ τὸν κ. Τσουρουκτσόγλου εἰπὼν ὅτι ἔθηκε πυροβόλα ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Πάγου, ἐστραμμένα πρὸς τὴν πόλιν, ὅτι ἔλαβεν ὅλα τὰ κατάλληλα μέτρα νὰ παραδώσῃ αὐτὴν εἰς τὸν ἐμπρησμόν καὶ τὴν καταστροφὴν, εὐθὺς ὡς καὶ εἰς μόνος πυροβολισμὸς ἤθελε ριφθῆ ἔκ μέρους οἰουδήποτε ἐχθρικοῦ πλοίου κατὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ φρουρίου τῆς Σμύρνης, ὅτι θὰ ἐκδώσῃ προκήρυξιν τότε πρὸς τὸν λαὸν διατασσόμενον ὅπως παρακολουθήσῃ αὐτόν, ὅτι οἱ τυχόν δυστροπήσοντες θὰ παραδοθῶσιν εἰς τὴν σφαγὴν, καθὼς καὶ ἡ πόλις εἰς τὰς φλόγας, ἵνα μὴ ἐπαναληφθῆ ἡ τύχη τῆς Θεσσαλονίκης, ἡ ὁποία παρεδόθη εἰς τοὺς Ἑλληνας, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ παραδοθῆ εἰς τὰς φλόγας. Τὰς νερωικὰς ταύτας ἰδέας αὐτοῦ δὲν ἐδίστασε νὰ ἐπαναλάβῃ ἀργότερον καὶ εἰς τοὺς μεταβάντας παρ' αὐτῷ προξένους Ἀγγλίας καὶ Ρωσσίας προσθεῖς συγχρόνως ὅτι «ἀπορεῖ πῶς προβαίνουσιν οὗτοι εἰς

παραστάσει, ἐνῶ εἶνε φυσικὸν δικαίωμα αὐτοῦ καὶ τοῦ κράτους νὰ καίῃ καὶ νὰ μεταχειρίζηται ὅπως θέλῃ μίαν πόλιν καὶ εἰς οὐδένα ἔχει νὰ δώσῃ λόγον τῆς παραδόσεως αὐτῆς εἰς τὰς φλόγας» !!

Ἴδου τί ἐφρόνει καὶ τί ἐσχεδίαζε περὶ τῆς πόλεως ταύτης αὐτὴ ἡ ἐπίσημος κυβέρνησις, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ὁ Νομάρχης Σμύρνης, εἰς τῶν πρώτων ἰδρυτῶν καὶ παραγόντων τοῦ νεοτουρκικοῦ Κομιτάτου, ὁμιλῶν διευτύπου τὴν ~~αἰθετικὴν~~ ~~γνωμὴν~~ τῆς τε ἀφανῶς καὶ τῆς φανερῶς κυβερνήσεως Ἀρχῆς. Ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ ἡ συστηματικὴ ~~ὀργάνωσις~~ καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ, ἡ ~~καταδυναστεύσις~~ τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου, αἱ ἀπελάσεις καὶ διωγμοὶ προσώπων φιλησύχων, ἡ ἀσύστολος παραβίασις τοῦ κοινοτικοῦ κανονισμοῦ Σμύρνης καὶ τοῦ ἐν τῇ ἐκπαίδευσίᾳ προνομιακοῦ ἡμῶν χάρτου, καὶ ἡ ἐξακολουθοῦσα μέχρι τῆς ἀνακωχῆς τρομοκρατία ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρᾳ, πάντα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα μέτρα, ἐφευρεθέντα σαταμικῶς ὑπὸ τοῦ ἀπαισίου μνήμης Νομάρχου Σμύρνης, ἐπεδίωκον τὴν βιαίαν ἐκμηδένησιν τῆς ἐλληνικῆς δυνάμεως τῶν μερῶν τούτων καὶ τὸν ἐκτουρκισμόν αὐτῶν, κατόπιν μάλιστα προσκλήσεως ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐγκαταστάσεως εἰς τὰ μέρη ταῦτα τουρκοκρητῶν.

Τὸ κακὸν ὁμῶς ἔπρεπεν ἐγκαίρως καὶ σοβαρῶς νὰ ἐπίτευχθῆ πρὸς τοῦτο ὁ Νομάρχης γνωρίζων τὴν πρὸς τοὺς πνευματικοὺς ἀρχηγοὺς ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν μετ' αὐτῶν συνεργασίαν τῶν χριστιανῶν ἀπεφάσισε νὰ πατάξῃ τὸν ποιμένα καὶ διασκορπίσῃ τοιουτοτρόπως εὐχερέστερον τὰ πρόβατα. Ὁ στόχος λοιπὸν αὐτοῦ ἐστράφη ἐνωρὶς πρὸς τὸν Μητροπολίτην Σμύρνης Χρυσόστομον.

Κατόπιν δηλ. ἐνεργειῶν τῆς Νομαρχίας Σμύρνης παρὰ τῇ κεντρικῇ κυβερνήσει ἀπεστάλη εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ὑπουργικὸς τεσκερὸς ὑπὸ ἡμερ. 5 Ἰουλίου 1330 1914) ζητῶν

τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ Μητροπολίτου Σμύρνης καὶ δι' ἄλλους λόγους καὶ ὡς ὑποκινούντος τοὺς χριστιανοὺς εἰς μετανάστευσιν(!) καὶ ὡς διευκολύνοντος τὴν ἐκ Σμύρνης ἔξοδον τῶν χριστιανῶν, ἀφιχθέντων ἐκεῖ ἐκ τῶν πέριξ. Τὸ ἀβάσιμον τῆς τοιαύτης κατηγορίας, ἐγκαίρως καὶ ἀρμοδίως διαβιβασθὲν τῇ κυβερνήσει, δὲν ἐπέτυχε τὴν καθησύχασιν τοῦ ἐγερθέντος τεχνητῶς σάλου, οὐδὲ αἱ ἀμέσως καὶ ἐμμέσως δοθεῖσαι παρὰ τοῦ ἐνδιαφερομένου Μητροπολίτου πρὸς τὸν Νομάρχην Σμύρνης ἐξηγήσεις ἤρκεσαν νὰ πείσωσιν αὐτὸν περὶ τῆς θέσεως τῶν πραγμάτων, διὰ τοῦτο τῇ 21 Αὐγούστου 1914 ὁ ἀρχιαστυνόμος Σμύρνης Χαδζιμ βέης μεταβάς, κατόπιν διαταγῆς τοῦ Νομάρχου, εἰς τὴν Μητρόπολιν ᾠδήγησε διὰ τῆς βίας τὸν Μητροπολίτην εἰς τὴν παραλίαν καὶ διὰ τοῦ ἀπαίροντος Ἰταλικοῦ ἀτμοπλοίου ἀπήλασεν αὐτὸν εἰς βασιλεύουσαν. Τὸ παράνομον τοῦ πράγματος κατηγγέλη διὰ πατριαρχικοῦ τακριρίου (8]βριος 1914) καὶ ἐζητεῖτο ἡ ἐπάνοδος τοῦ Μητροπολίτου Σμύρνης εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ. Ἄλλ' οὐδὲν ἐγένετο· τούτου χάριν μάλιστα διὰ προφορικῶν διακοινώσεων καὶ διὰ τεςκερέδων (7 Ἰανουαρ. καὶ 12 Νοεμβρ, 1915) ἐδηλοῦτο μετὰ σοβαρότητος ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται ὄχι μόνον ἡ ἐπάνοδος αὐτοῦ εἰς Σμύρνην, ἀλλὰ καὶ ἡ παρεδρεία αὐτοῦ ἐν τῇ ἱ. Συνόδῳ καὶ συνιστάτο ὅπως διακόψῃ ὁ Μητροπολίτης πᾶσαν σχέσιν μετὰ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, ἡ παράνομος κυβερνητικὴ ἀξίωσις δὲν ἐξεπληρώθη καὶ ὁ Μητροπολίτης Σμύρνης ἐνδημήσας ἐπ' ἀρκετὸν ἐν βασιλευσῶσιν ἐπέστρεψεν, ἅμα τῇ ἀνακωχῇ, εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ.

ΚΣΤ'

ΕΠΑΡΧΙΑ ΕΦΕΣΟΥ

Ἐνωρὶς ἤδη διωγμὸς ἀμείλικτος ἤρξατο καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ (κοινότη. 85, πληθυσμ. 164467). Ἐπανελημμένοι φόνοι διαπραττόμενοι ἀνὰ τὰ διάφορα τμήματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης περιφερείας ἐκράτουν εἰς διαρκῆ φόβον τοὺς ὁμογενεῖς συνοικισμοὺς, προσιωνιζομένους μαῦρον καὶ ἀπαίσιον τὸ μέλλον αὐτῶν. Οἱ ἄγνωστοι καὶ ἀσύλληπτοι κακοῦργοι—καὶ τοιοῦτοι ἦσαν ἅπαντες οἱ κομιτατικοὶ παντὸς βαθμοῦ καὶ πάσης τάξεως—παραμένοντες ἀτιμώρητοι καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ὀρισμένων ὁδηγιῶν καὶ βλέψεων ἐνεργοῦντες ἐπέτυχον, ὥστε νὰ κλονίσωσι τὸν ψυχολογικὸν βίον τῶν χριστιανῶν καὶ προλειάνωσι τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς τοῦ 1914. Πρὸ πάντων δὲ φαυλόβιοι τουρκοκρήτες σήμερον μὲν φυλακίζομενοι, αὔριον δὲ πάλιν ἀποφυλακίζομενοι—πρὸς τιμὴν τῆς τουρκικῆς δικαιοσύνης!—ἀπεθρασύνοντο εἰς βαθμὸν ὥστε, ἀναφανδὸν πλέον νὰ κηρύττωσι τὴν ἐξόντωσιν τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου.

Τῇ 2ῃ Μαρτίου 1913 τοῦρκός τις ἐτραυμάτισε θανασίμως νεανίσκον τινα, ὀνόματι Ἀθανάσιον Καμπακλήν, ἀποθανόντα μετὰ δύο ἡμέρας· τῇ ἐπιούσῃ πάνοπλον σῶμα τούρκων ἐθελοντῶν, εἰσελάσαν εἰς τὸ χωρίον Κάτω Δε-

μιρτζιλῆ, προέβη εἰς αὐστηρὰν καὶ γενικὴν ἔρευναν τῶν χριστιανικῶν οἰκιῶν, μεθ' ὃ δείραντες τὸν μουχτάρην καὶ πολλοὺς προκρίτους ἀπῆλθον ἀνενόχλητοι. Ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου κατήγγειλε τὰ γενόμενα, ἀλλ' ἀντὶ πάσης ἄλλης ἐνεργείας ἐζητήθη παρὰ τῶν ἀρχῶν ἡ τιμωρία αὐτοῦ! Τὸν αὐτὸν μῆνα ὃ ἐκ Περγάμου μυλωθρὸς Παναγῆς Τσουλάκης ἐσφάγη ὑπὸ κακούργων τούρκων, οἵτινες ἔρριψαν εἰς αὐτὸν εἰς τὸν ποταμὸν Ἀγιασμαί-τσάϊ. Ἐπίσης ἐδολοφονήθη ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ ἁγίου Γεωργίου (ἐν Περγάμῳ) ὁ Κωνσταντῖνος Καραμιχάλης. Τῇ 8 Αὐγούστου ἰ. ἔ. κατεσφάγησαν παρὰ τὴν Μαγνησίαν, ἐν ταῖς θέσεσι Δερέκιοι καὶ Κιοῦρλα, οἱ ἐκ Νεοχωρίου ἢ Ἀσβεστοχωρίου τῆς Μακεδονίας καταγόμενοι ὁμογενεῖς Δημήτριος Εὐαγγέλου Καμίσης καὶ Δημήτριος Χρήστου Νικολώνης. Ὁ ἀνακριτὴς μεταβάς ἐπὶ τόπου καὶ ἰδὼν τοὺς σφαγέντας εἶπε σαρκαστικῶς: «ἀς χαθοῦν δύο βούλγαροι».

Τῇ 2 Σεπτεμβρίου ἰ. ἔ. εἰς τὸ χωρίον Γιουκσέκ-κιοῖ (Μαγνησίας) τρεῖς μουσουλμάνοι συλλαβόντες τὴν Σωσάνναν Δημητρίου, μεταβαίνουσαν πρὸς ἀντλησιν ὕδατος, ἀφοῦ κτηνωδῶς ἠσέλησαν ἐπ' αὐτῆς, κατεκρεούργησαν εἰς αὐτὴν καὶ διασχίσαντες τὴν κοιλίαν αὐτῆς, ἐγκύου οὐσης, ἀφήρεσαν τὸ ἔμβρυον, ὅπερ καὶ ἔρριψαν μετὰ τῆς δολοφονηθείσης εἰς παρακειμένην χαράδραν. Τῇ 29 ἰ. μ. καὶ ἔ. χωροφύλακες συναντήσαντες τὸν ἐκ Παπασλῆ (Μαγνησίας) ὀρμώμενον Νικόλαον Δημητρίου Ἴνταν ἐφόνευσαν αὐτόν. Τῇ 1 Ὀκτωβρίου ἰ. ἔ. τρεῖς μουσουλμάνοι ἐφόνευσαν τὸν ἐκ Μπαγιᾶς τοῦ Ζαγορίου (*Ηπείρου) ὀρμώμενον καὶ ἐν Μαγνησίᾳ ἐγκατεστημένον Γεώργιον Νατσουλίδην. Τὴν νύκτα τῆς 8 πρὸς τὴν 9 Ὀκτωβρίου ἰ. ἔ. τουρκοκρῆτες κακούργοι μεταβάντες εἰς τὸ καφενεῖον τοῦ Ἀναστασίου Σπύρου Χασάπη ἐν Κασαμπᾷ (Μαγνησίας) κατέσφαξαν αὐτόν. Ἡ ἀστυνομία μετὰ τὴν νεκροψίαν εἰκάσασα ὅτι μόγ

νον «χασάπιδες» ἠδύναντο νὰ διαπράξωσι τοιαύτην σφαγῆς ουνέλαβε καὶ ἐφυλάκισέ τινες τῶν ὁμογενῶν κρεοπῶλῶν! Κατὰ Νοέμβριον ἰ. ἔ. ἐδολοφονήθη ἐν τῷ ἔξω τῆς Μαγνησίας κειμένῳ ἐβραϊκῷ νεκροταφείῳ ὃ ἐκ Τσομπανησιᾶς (Μαγνησίας) Χρῆστος Μιχαὴλ Σαρητσάμογλου.

Ὁ ἀνωτέρω ἀπαριθμηθεὶς κατάλογος κακουργημάτων ἀποδεικνύει σαφῶς τὴν λυσσώδη θηριωδίαν, μεθ' ἧς οἱ σύνοικοι τούρκοι, ἐπίσημοί τε καὶ μὴ, εἶχον ἐπιδοθῆ εἰς τὸ ἐντιμον ἔργον τῆς ἐξοντώσεως τῶν ἐλληνικῶν πληθυσμῶν. Πᾶσα ἐνέργεια τῶν ἐπὶ τόπου ἀρχῶν πρὸς τιμωρίαν τῶν δραστῶν τούτων ἦτο ἀπλή φενάκη, ἀφοῦ αὐτὴ αὐτὴ διὰ τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν μουσουλμάνων τῶν ὑποδιοικήσεων Μαινεμένης, Ἀδραμυτιῦ, Βουρχανιέ, Περγάμου, Φωκαίας, Βρουύλλων, Σιβρισαρίου καὶ Ν. Ἐφέσου, καὶ δι' ὧν ἐλάμβανεν αὐστηρῶν μέτρων ἐναντίον εὐπόληπτων καὶ φιλησύχων πολιτῶν, ἀπελαύνουσα ἢ φυλακίζουσα ἀναιτίως αὐτοὺς, καὶ δι' ὧν ἐπέβαλλε προσθέτως δυσβαστάκτων φόρων κατεπτόει μὲν καὶ ἐτυράννει τὸν ὁμογενῆ κόσμον, ἐνίσχυε δὲ καὶ τοὺς κακούργους εἰς τὸ ἐναντίον ἐκείνου πρόγραμμα αὐτῶν.

Παρὰ πάντα ὅμως ταῦτα ὁ ὁμογενὴς πληθυσμὸς παρέμενεν ἐδραῖος καὶ σταθερὸς ἔχων πεποιθήσιν εἰς τὸ δίκαιον αὐτοῦ. Πλὴν ἀλλ' ἔπρεπε καὶ τὸ νεοτουρκικὸν πρόγραμμα νὰ ἐπιτύχη καὶ πρὸς τοῦτο ἤρξατο ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς πανταχοῦ τῆς ἐπαρχίας καὶ κατὰ τρόπον ἀγριώτερον ἢ ὅσον ἀλλαχοῦ εἶχεν ἐφαρμοσθῆ. Ἡ κατάστασις ὁσημέραι ἀπέβαινε κρισιμωτέρα, διότι πολλοὶ τῶν τούρκων ἤρξαντο ἀπειλοῦντες κατ' ἀρχάς, ἀργότερον δὲ καὶ προβαίνοντες εἰς καταστροφὰς τῶν χριστιανικῶν κτημάτων, π. χ., ἐκριζώσεσι δένδρων καὶ κλημάτων, θερισμοὺς σπαρτῶν κλπ., συνεργούντων εἰς τοῦτο καὶ τῶν νεωστὶ ἐγκατασταθέντων εἰς πολλὰς ὁμογενεῖς κοινότητας τούρκων μεταναστῶν. «Ὁ κατὰ τῶν

ὁμογενῶν διενεργούμενος ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός ἀφ' ἑνός, ἔγραφεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Ἐφέσου Ἰωακείμ ὑπὸ ἡμερ. 28 Ἀπριλίου 1914, καὶ ἡ ἐγκατάστασις προσφύγων εἰς τὰς διαφόρους κοινότητας τῆς ἐπαρχίας μου ἀφ' ἑτέρου, δυσχερεστέραν ὁσημέραι καθιστῶσι τὴν θέσιν τῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ χριστιανῶν μου, οἵτινες ἀπεγνωσμένοι διαβλέπουν ὅτι ἐν οὐ μακρῷ θὰ περιέλθωσιν εἰς τὴν ἀναπόδραστον ἀνάγκην νὰ ἐγκαταλίπωσι τὰς ἐστίας των, ὑπὸ τοῦ μουσουλμανικοῦ στοιχείου πρὸς τοῦτο πιεζόμενοι.

Ἡ πρόβλεψις δυστυχῶς ἐπληθύνθη καὶ τὸ ἀπαίσιον πρόγραμμα τοῦ διωγμοῦ τῶν ἐλλήνων ἤρξατο ἐφαρμοζόμενον καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ.

~~~~~

ΔΙΩΓΜΟΣ ΤΟΥ 1914

~~~~~

Αον) Περιφέρεια Ἀδραμυτίου.

1 Φρένελι. Στίφη τούρκων περιφερόμενα νύκτωρ καθ' ὁμάδας ἐντὸς τοῦ χωρίου τούτου ἐνέσπειραν τὸν πανικὸν εἰς τοὺς κατοίκους, προβαίνοντα ἅμα καὶ εἰς λεηλασίας καταστημάτων καὶ οἰκιῶν καὶ εἰς διαρπαγὰς ποιμνίων ὀλοκλήρων. Περὶ τὰ τέλη Μαΐου τὸ χωρίον ἐξεδιώχθη.

2 Ζεϊτινλί, 3 Γκιουρέ, 4 Ἀβδζιλάρ, 5 Ταχτάκιοϊ. Διὰ διαφόρων πιέσεων, διαρπαγῶν καὶ ἰδίως δι' ἐλεινοτάτων καὶ ἀνηλεῶν δαρμῶν ἐξεπατρίσθησαν τὰ χωρία ταῦτα.

6 Ἀδραμύτιον. Ἡ κοινότης αὕτη ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐτρομοκρατεῖτο ὅλως ἰδιαιτέρως. Κατὰ Μάϊον τοῦ 1913

ὅλως ἀναιτίως καὶ ἀπροσδοκῆτως συλληφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκεῖ στρατιωτικῆς ἀρχῆς ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακὰς, ὡς οἱ ἔσχατοι τῶν κακούργων, οἱ ἐκ τῶν προϋχόντων τῆς κοινότητος εὐπόλητοι καὶ ἀθῶοι πολῖται. Ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός δὲν καθυστέρησεν. Ἡ χριστιανικὴ ἀγορὰ εἶχε κλείσῃ, ἐπὶ ἀπειλῇ δὲ θανάτου ἀπεσπῶντο χρήματα παρὰ τῶν ὁμογενῶν ἐμπόρων. Περὶ τὰ τέλη Μαΐου 1914 τάγμα ὀλόκληρον βασιβοζούκων, διατρέχον καθ' ἑκάστην τὰς ὁδοὺς, ἐπετίθετο κατὰ παντὸς, ὃν συνήντα καὶ διὰ φωνῶν καὶ ἀπειλῶν διέτασσε τοὺς χριστιανοὺς ὅπως ἐντὸς 24 ὥρῶν ἀπέλθωσιν εἰς Ἑλλάδα, διότι ἄλλως ἐκινδύνευεν ἡ ζωὴ αὐτῶν. Ἀργότερον τὸ τάγμα τοῦτο ἐνισχυθὲν καὶ ὑπ' ἄλλων ἐνόπλων τούρκων ἤρχισε νὰ διαρπάξῃ τὰς οἰκίας καὶ τὰ καταστήματα, νὰ δέρῃ διὰ ροπάλου τοὺς ἀνθισταμένους καὶ νὰ ἐξαναγκάξῃ τοὺς κατοίκους εἰς ἐκπατρισμὸν, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Τῇ 24 Μαΐου ἰ. ἔ. ἡ κοινότης ἐξεπατρίσθη.

Οἱ κάτοικοι τῶν ὡς ἄνω κοινοτήτων διηυθύνθησαν εἰς Μιτυλήνην.

7 Βουρχανιέ, 8 Καραγάτς, 9 Δερέκιοϊ. Κατὰ τὸν αὐτὸν καὶ αἱ προηγούμεναι κοινότητές τρόπον ἐξαναγκάσθησαν καὶ αὐταὶ εἰς ἐκπατρισμὸν διαπεραιωθεῖσαι εἰς Μιτυλήνην, πλὴν ἐλαχίστων οἰκογενειῶν Βουρχανιέ, διασκορπισθεισῶν ἀνὰ τὰ πέριξ καὶ κατὰ Ἰούλιον ἰ. ἔ. ἐπιστρεψασῶν εἰς τὰ ἴδια.

~~~~~

Βον) Περιφέρεια Κορδελλοῦ.

10 Τσιλί, 11 Γενύκιοϊ, 12 Ναρλί-δερέ, 13 Τσιφλίκιον Ἀγίου Γεωργίου. Τὰ χωρία ταῦτα ἔπαθον πολυτά. Συμμορία ἐνόπλων τούρκων κατεκρεοῦργησε τὸν Ἰωάν-

ην Δούκαν, κάτοικον Ναρλή-δερé. Τούρκοι ένοπλοι μετα-
 βάντες έβίαζον τούς κατοίκους αυτού όπως φύγωσιν. Έν Τσι-
 φλικίω οί συμμορίται όμοϋ μετά κυβερνητικών όργάνων ζε-
 δερων άναιτίως τούς κατοίκους και διήρπαζον τά πάντα. Ό
 εκεί χωροφύλαξ Άπδουραχμάν μετά τούρκων μεταναστών
 έφώναζε συχνάκις: «Γκιαουρλάρ, να φύγητε, διότι άλλως
 θα σάς σφάξωμεν». Έφονεύθη ό Φώτιος Τριάντας. Τό πλεί-
 στον του χωρίου τούτου και τά άλλα τρία έξηναγκάσθη-
 σαν έν τέλει να απέλθωσι.

14 Μαινεμένη. Οί χωροφύλακες δια συνεχών πυρο-
 βολισμών ένέσπειρον τόν πανικόν εις τούς κατοίκους διαλα-
 λούντες συγχρόνως ότι θα έξέλθωσιν εις τά όρη ως λησταί, να
 έκδικηθώσι τούς έλληνοθωμανούς. Άφ' έτέρου δέ τά έν τή
 ύποδιοικήσει Μαινεμένης λαβόντα χώραν ένέσπειραν τόσον
 πανικόν εις τούς φιλησύχους άστούς τής πόλεως Μαινεμένης,
 ώστε οί κάτοικοι πανδημεί κατέφυγον εις Σμύρνην, εκείθεν
 δέ πλείστοι εις Μιτυλήνην. Εις τό χωρίον Κακλήτς τής Μαι-
 νεμένης ό Τζελάλ βέης έφόνευσε τόν κεχαγιάν Στέλιον Μι-
 διλδζήν αφαιρέσας άπ' αυτού 800 πρόβατα, εις δέ τό χω-
 ριον Μπάνιδζα εύρέθη πνιγμένος έντòς φρέατος ό Γαρουφα-
 λής Τσακμακλιώτης.

15 Όλουδζάκιον. Μετά τήν καταστροφήν του Σερέ-
 κζοϊ οί τούρκοι έπιδρομείς έλεηλάτησαν τό χωρίον τούτο.
 Άξιον σημειώσεως είνε ότι και αί χανούμισαι αυταί έλαβον
 λίαν ενεργόν μέρος εις τήν διαρπαγήν. Έφονεύθη ό Γεώρ-
 γιος Κασκαβάλης, πολλοί δέ θερισται εύρον οικτρών θάνα-
 τον έν τοίς παρακειμένοις άγροίς. Τό χωρίον έξεπατρίσθη.

16 Σερέκιοϊ. Τήν 30 Μαΐου οί πρόσφυγες Γκερέν-κζοϊ
 κατέφθασαν εις Σερέκιοϊ έξασφαλισθέντες εις τās οικίας του
 χωρίου, οί δέ κάτοικοι αυτού άπεφάσισαν όπως άμυνθώσι
 κατά πάσης ένδεχομένης εισβολής τούρκων. Τήν έπομένην
 όμως ήρξαντο κατερχόμεναι χιλιάδες ένόπλων μουσουλμά-

νων, οί όποιοι περιεκύκλωσαν τό χωρίον στενώς: συνήφθη
 τότε άληθής μάχη. Έπί κεφαλής τών μουσουλμάνων ήσαν
 10—12 χωροφύλακες έφιπποι, όλοι δέ οί άγροφύλακες φέ-
 ροντες όπλα στρατιωτικά έμάχοντο μετ' εκείνων. Έπί τέλους
 υπέκυψαν οί χριστιανοί, έλλείψει πολεμοφοδίων, και συνθη-
 κολογήσαντες παρεδόθησαν ύπò τόν όρον όπως παραδώσω-
 σι τά όπλα, αφήσωσι τās περιουσίας και απέλθωσι πανοι-
 κεί. Άλλ' οί τούρκοι εισελθόντες εις τό χωρίον έπεδόθησαν
 εις σφαγὰς και έθηκαν πύρ εις αυτό.

Αί οίμωγαί, οί όλοφυρμοί τών γυναικοπαίδων, αί κω-
 δωνοκρουσίαι, οί άλλαλαγμοί, οί θρήνοι και οί κοπετοι τών
 λυσικόμων γυναικών δέν περιγράφονται. Ό άρχηγός τής χω-
 ροφυλακής Μουστά έφέντης εισήλθεν εις τόν οίκον του Πα-
 ρασκευά Σκούφου, όπου είχαν συναθροισθῆ δέκα έπτά έν
 όλω υπάρξεις, και κατέσφαξαν αυτās άνηλεώς: έβασάνισε τήν
 θυγατέρα του Σκούφου Όλυμπίαν, σύζυγον του Μιχαλάκη
 Λεωνιδάκη, ζητών χρήματα και έφόνευσε τό τετραετές τέκνον
 αυτης. Όλοι οί τούρκοι έχύθησαν εις τās όδους και ώρμη-
 σαν εις διαρπαγὰς. Έλόγχιζον τούς γέροντας, έβεβήλωσαν
 τήν εκκλησίαν, έγύμνωσαν γυναικά τινα, Έλεονώραν όνόματι,
 άπό κεφαλής μέχρι ποδών και με άδαμιαίαν περιβολήν ά-
 φήκαν αυτην να τρέχη εις τούς δρόμους. Έφονεύθησαν οί
 άκόλουθοι: Μιχαήλ Λεωνιδάκης, Νίκος Λεωνιδάκης, Ιωάν-
 νης Σκούφος, Μαρία Σκούφου, Ευάγγελος Τρικαλιώτης, Ιω-
 άννης Σχοινάς, Αντώνιος Τσέλιγκας, Άπόστολος Συμάς,
 Παυλής Βογιατσής, Σταμάτιος Βουρλιώτης, Άθανάσιος Γκε-
 ρεγκιώτης, Παρασκευούλα Κερεκιοίτση, Άθανάσιος Δικε-
 λιώτης, Νικόλαος Παπαλιάρας, Άθανάσιος Κολομίδης, Δύο
 Τίοι Κολυμένου, Παναγιώτης Κατουλάς, Άθανάσιος Λιμπέ-
 ρης, Ιωάννης Γκερεγκιοίτης, Παναγιώτης Γκερεγκιοίτης,
 Κωστής Π. Κατουέλας, Βασ. Παναγιώτου, Νικ. Κόκκος,
 Στέφανος Κόκκου, Χρήστος Τσακμακλιώτης, Άθαν. Τσακ.

μακλιώτης, Χρήστος Πουπούλας, Παναγ. Γεωργαλάς, Ἰωάν. Τριαδάς, Ἄθαν. Τσοῦρας, Ἐλευθέριος Ἐλευθερίου, Στέλιος Τοκμῆς, Κώστας Κανάκης, Ἐλευθέριος Σταύρου, Γεώργιος Μυτιληναῖος, Μαριγῶ Τροῦμπα, Χριστόφας Καρακιοζής, Ἀναστάσιος Σακαλῆς, Κωστής Μπαλῆς, Μάνθος Μαλτέζος, Μίλτης Κόντρας, Κωστής Πιτόσης, Γεώργιος Σαντσίλης, Στρατῆς Πατσέλη, Βασ. Πατσιλάκης, Δημ. Πατσιλάκης, Μάρκος Ἰατροῦ, Παρασκευᾶς Ζέρβας, Θεόδ. Ζέρβας, Νίκος Ἐξηνατρίχης, Γιάννης Φωτεινὸς Τσοπάνης, Γιάννης Μισονδάκης, Δημ. Σαλαντσακιοῦ, Ἀναστάσιος Φωτεινός, καὶ ἄλλοι. Ἐτραυματίσθησαν δὲ βαρέως οἱ ἐξῆς: Γεώργιος Σκούφος, Πέτρος Βουρλιώτης, Ἀπόστολος Κολυμπάκα, Λαμπῆς Πασᾶ, Χαράλαμπος Παναῆς, Δημήτριος Τριγιάνης, Δημήτριος Κομνηνάκης, Δύο Κερεγκιοῦται κ. λ. π.

Οἱ κάτοικοι ἀφοῦ ἐγυμνώθησαν, ὤρμησαν πρὸς τὸν δρόμον τῆς Σμύρνης καὶ ἐφθασαν μέχρι τοῦ χωρίου Τσιλῆ, ἀλλ' ἄλλοι ἔνοπλοι τούρκοι ἐκ τοῦ Τσιλῆ καὶ χωροφύλακες ὑπεχρέωσαν αὐτοὺς νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ Οὐλουτζάκιον, ἔνθα ἐφορευῆθησαν ὑπὸ ἐνόπλων τούρκων ἄλλοι ἑπτὰ.

Οἱ Διερμηνεῖς τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβειῶν τῶν Μ. Δυνάμεων μεταβάντες εἰς Σερέκιοϊ διεπίστωσαν τὴν γενομένην καταστροφὴν, ἔκθεσις δὲ τῆς ἱ. Μητροπόλεως Ἐφέσου ὑπὸ ἡμερομ. 12 Ἰουνίου 1914, ἔγραφεν:

«Ἐφθάσαμεν ἐκεῖ τὴν 10ην π. μ. τῆς σήμερον ἐν πρώτοις ὠδήγησα τοὺς εἰρημένους διερμηνεῖς εἰς φρέαρ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔκειτο τὸ πτώμα ἑβδομηκονταετοῦς γέροντος Χριστοφόρου Καραγκιοζή, εἶτα μετ' αὐτῶν ἐπεσκέφθημεν τὰς κατακαείσας οἰκίας ἐν μιᾷ ἐξ αὐτῶν, ἀνηκούσῃ τῷ Βατίστα Νικολάου, εὔρομεν κατακαέντα πτώματα ἀνθρώπινα ἀνήκοντα εἰς οἰκογένειαν ἄγνωστον ἡμῖν· αἱ πυρποληθεῖσαι οἰκίαι ἀνέρχονται εἰς 34. Μετ' αὐτὰς

ἐπέσκέφθημεν τὰ καταστήματα, ὧν τὰ ἐμπορεύματα καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς εὑρισκόμενα εἶχον διαρπαγῆ. Καταστήματα τοιαῦτα εἶνε 6, ὧν μόνον τὸ τοῦ Μ. Λεωνιδάκη περιεῖχεν ἐμπορεύματα ἄνω τῶν 600 λιρῶν. Σήμερον οὐδὲ κόνις ἐκ τῶν ἐμπορευμάτων τούτων ἐναπέλε' ἔβη. Ἐν τῇ ἱερᾷ ἐκκλησίᾳ, ἣν ἐξήτασαν μετὰ προσοχῆς οἱ κκ. Διερμηνεῖς, εὔρομεν τὰ πάντα κατεστραμμένα, καίτοι οἱ ἐνδιαφερόμενοι προσεπάθησαν νὰ διορθώσωσιν ἐκ τῶν ἐνότων τὰς βλάβας, καθάρισαντες τὴν ἐκκλησίαν ἐκ τῶν συντριμμάτων καὶ τῶν ἄλλων ἀκαθαρσιῶν. Αἱ ἄγιοι εἰκόνες εἶναι κατασυντετριμμέναι, πολλῶν ἁγίων ἐξώρυξαν τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ μαχαιρῶν, τὴν ἁγίαν τράπεζαν ἀνέτρεψαν καὶ κάτωθεν αὐτῆς ἔσκαψαν εἰς βάθος ἀρκετὸν, ἵνα ἀνακαλύψωσι δῆθεν κεκρυμμένους θησαυροὺς. Τὸ πάτωμα ὅλον τῆς Ἐκκλησίας ὡς καὶ τῆς σχολῆς, τὴν ὁποίαν ἐπεσκέφθημεν, εἶναι κατεστραμμένα πρὸς εὔρεσιν θησαυρῶν. Τὸ δὲ παρθεναγωγεῖον εἶναι τελείως κατεστραμμένον ἐκ πυρκαϊᾶς. Ἐν τέλει δὲ παρουσιάζει τὸ χωρίον, ὅπερ εἶναι κατεστραμμένον καὶ ἐγκαταλελειμμένον, εἰκόνα φρίκης προκαλοῦσαν τὰ δάκρυα παντὸς ἐπισκεπτομένου. Πρὸς συγκάλυψιν τῶν κακουργημάτων τούτων τὰ πάντα ἐμηχανεύθησαν οἱ κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι, ἀποστείλαντες εἰς τὸ χωρίον ὑπάλληλους, ἵνα κλείσωσιν τὰς θύρας καὶ τὰ παράθυρα τῶν οἰκιῶν καὶ καθάρισωσιν τὰς ὁδοὺς ἐκ τῶν συντριμμάτων καὶ τῶν πτωμάτων καὶ τῶν αἱμάτων. Μ' ὅλα ταῦτα ὁμως αἱ γενόμεναι καταστροφαὶ καὶ αἱ κακουργίαι εἶνε τοσαῦται, ὥστε εὐκόλως ἐγένοντο ἀντιληπτὰ ὑπὸ τῶν κκ. Διερμηνέων, πρὸς οὓς ἐπίτηδες ἤνοιξα τὰς θύρας μερικῶν οἰκιῶν, ἐν αἷς μετὰ φρίκης καὶ ἀποτροπιασμοῦ εἶδον πτώματα καὶ συντρίμματα καὶ ἐρείπια.

Κατὰ τὴν ἐκ Μαινεμένης διέλευσίν μας ὁ καϊμακάμης πρὸς δικαιολογίαν τῶν διαδραματισθέντων παρουσίασε

πρὸς τοὺς κκ. Διερμηνεῖς ἐπιστολικά τινα δελτάρια, παριστῶντα τὴν τουρκικὴν σημαίαν καταπατουμένην ὑπὸ εὐζῶνων, ἐνῶ εἶνε φανερόν ὅτι τὰ δελτάρια ταῦτα ἔχουσιν ἀγοράσει αὐτοὶ οἱ ἴδιοι πρὸς ἐνοχοποίησιν τῶν ἡμετέρων.

Κατερχόμενοι εἰς Σμύρην διεκρίναμεν ἀπὸ τοῦ τραίβου τοῦ πτώμα τῆς ἐκ Σερέκιοῦ παρὰ τὸ Βαλατζικ φονευθείσης Μαριγοῦς Τρούμπαινας, καταβροχθιζόμενον ὑπὸ κυνῶν. Ὁ ὁδηγὸς τῆς ἀμαξοστοιχίας διέταξε νὰ σταματήσῃ αὕτη, ἵνα ἐνταφιασθῇ τὸ πτώμα, ἀλλ' ὁ συνοδεύων τοὺς κκ. Διερμηνεῖς κυβερνητικὸς ὑπάλληλος δι' ἀπειλῶν ἠνάγκασε τὸν ὁδηγὸν νὰ συνεχίσῃ τὸν δρόμον.

17 Νέα Φώκεια. Παρομοίαν ἐπίθεσιν ὑπέστη καὶ ἡ κοινότης αὕτη, καθ' ἣν ἐφονεύθησαν ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου Τσακμακλή μετὰ τῆς πρεσβυτέρας αὐτοῦ καὶ ὁ Λαμρινὸς Μισκίτης, ὁ Δημ. Κόκκινος, ὁ Πανταζῆς Μερκάκης, ὁ Στυλιανὸς Χώνιας, ὁ Παναγιώτης Σεράγος, Γαρουφαλιά Πίπιλα, Ἀθανάσιος Χορέκης, Ἰωάννης Πούπος, Δημήτριος Πασβάντης, Μιχαὴλ Καχδίζος, Γεώργιος Πέτρου Τσομπάνης, Μαροῦλα Προμπουδζάκου, Γεώργιος Σαρῆς, Γεώργιος Τσακίρ Κεχαγιᾶς κλπ., ἐτραυματίσθησαν δὲ πάμπολοι. Ἡ κοινότης ἔφυγεν εἰς Μιτυλήνην περὶ τὰ τέλη τοῦ Μαΐου.

18 Ἀλῆ-ἀγά, 19 Ἀράπ τσιφλίκ, 20 Κόζ-μπεϊλί, 21 Τσακμακλή. Ὅχι μετανάσται, ἀλλὰ περίοικοι τούρκοι εἰσελθόντες εἰς τὰ χωρία ταῦτα καὶ κατόπιν διαρπαγῶν ἐπενεγκόντες τελείαν καταστροφὴν ἐξεδίωξαν ἔπειτα αὐτά. Ἐφονεύθη ὁ Ἀθανάσιος Σερέ-δαῆς ἐκ τοῦ χωρίου Ἀλῆ ἀγά.

22 Πέργαμος, 23 Τσανταρλί, 24 Κλισέκιοῦ, 25 Κάλαργα, 26 Σογανδζήδες, 27 Χριστιανοχώριον. Ὁ ὑποδιοικητὴς Περγάμου ἐγκατέστησε διὰ τῆς βίας μετανάστας τούρκους εἰς οἰκίας χριστιανικάς, ἐνσπείροντας καθ' ἐκάστην τὸν πανικόν. Καὶ τὰ λοιπὰ χωρία ἐτρομοκρατοῦν. Ἐν Κλισέκιοῦ ἡ ἑξαμελὴς οἰκογένεια Χρήστου Τσαγκά-

ρη ἐδολοφονήθη, ὡς ἐδολοφονήθησαν καὶ οἱ ἐκ τῶν προκρίτων Σκάλας-Κλισέκιοῦ Μαλλῆς καὶ Προκόπιος Θεοδοσίου, τοῦ δὲ δευτέρου ἡ σύζυγος ἀπήχθη εἰς τὰ ὄρη ὑπὸ τῶν κακούργων. Τῇ 18 Μαΐου τούρκοι πολυάριθμοι ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ χωρίου Σογανδζήδες τραυματίσαντες μίαν γυναῖκα μετὰ τοῦ μονοετοῦς αὐτῆς τέκνου, καὶ τὸν ποιμένα Μιχαὴλ Μπαλῆν. Ἀκολουθῶς οἱ κακούργοι διηυθύνθησαν εἰς τὸ χωρίον Κάλαργα, ἔνθα ἐπανελάβον τὰ αὐτά. Οἱ ἐν Χριστιανοχωρίῳ ἐγκαταστάτες τούρκοι μετανάσται, συνενωθέντες μετὰ τούρκων περιόικων, ἐξεδίωξαν τοὺς κατοίκους φεύγοντας ἐν ἐλεεινῇ καταστάσει εἰς Κινίκιον. Ἐκεῖθεν ὁμῶς διωχθέντες ὑπὸ τοῦ μουδέρου διηυθύνθησαν εἰς Πέργαμον, ἐξαναγκασθέντες ὑπὸ τῆς ἐκεῖ χωροφυλακῆς ὅπως μὴ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἀλλὰ διανυκτερεύσωσιν εἰς τὸ ὑπαιθρον. Τὴν ἐπιούσαν κατέφυγον εἰς Δικελί.

Τοιοιούτρόπως ἡ ἐρήμωσις ἠπλώθη πλήρης καὶ σκοτεινὴ ἐφ' ὄλων τῶν κοινοτήτων τῆς περιοχῆς καὶ τῆς πόλεως Περγάμου, ὅπου τόσος ἦνθει ἑλληνικὸς πληθυσμὸς καὶ ὅπου οἱ τούρκοι, περίοικοι καὶ μετανάσται, κατωρχοῦντο ἐπὶ τῶν καλλιμαρμάρων καὶ χρυσῶν ἐρειπίων τῆς ἐνδόξου ποτὲ ἐκεῖ ἑλληνικῆς κυριαρχίας.

28 Κινίκιον. Ἡ κωμόπολις αὕτη μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν μικρῶν χωρίων, μὴ ἀποτελούντων συμπαγεῖς κοινότητας, παντελῶς ἠρημώθη. Ἡ στρατιὰ τῶν βανδάλων διελθοῦσα καὶ ἐκεῖθεν δὲν ἐσεβάσθη οὔτε ὅσια οὔτε ἱερά.

29 Δικελί, 30 Καβακούμ, 31 Μακαρονία, 32 Ἰσμαπλάρ, 33 Ἀδζανόζ. Καὶ τὸ τμήμα τοῦτο κατόπιν μεγάλων καὶ συνεχῶν διαρπαγῶν καὶ βιαιοπραγιῶν ἐξεδιώχθη.

Ἄλλὰ καὶ ἡ περισωθεῖσα περιοχὴ ἐβασανίσθη ἀρκετά. Ἐπεκράτει καὶ ἐκεῖ τρομοκρατία ἀφόρητος βαπτομένη πολλάκις καὶ εἰς αἷμα χριστιανικόν. Οὕτως ἐφονεύθησαν ἐν

Ἁγιασουλὸκ (Π. Ἐφέσω) ὁ Ἀντώνιος Κελήογλους λαβὼν δύο τραύματα διὰ πυροβόλου εἰς τὸ στήθος καὶ ἕτερα δύο διὰ μαχαίρας εἰς τὴν κοιλίαν, ἐν Νυμφαίῳ ὁ Νικόλαος Τηριακὸς καὶ ὁ Μιχαὴλ Χιώτης, ἐν Κρυδζαλιᾷ ὁ Ἡλίας Ματθαιουδάκης, ἐν Γιακάκιοι ὁ βρισκὸς Γεώργιος Χαραλάμπους καὶ ἐν Λουδζακίῳ ὁ Στέφανος Σάμιος πληγωθεὶς διὰ σφαιρῶν Γκρᾶ εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ τὴν κοιλίαν καὶ σφαγεῖς ἔπειτα καὶ ὁ Ἰωάννης Ἀθ. Ντεῦδῆς μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Νικολάκη.

Γον) Περιφέρεια Βρουύλλων.

34 Κόλιτζα-ὄρτατζα, 35 Μεντέσι, 36 Νῆδος ἱατροῦ. Καὶ τὰ χωρία ταῦτα ἐξεδιώχθησαν διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους. Τὸ τμήμα ὅμως τοῦτο ἐν γένει καὶ ἡ πόλις Βρουύλλων ὑφίσταντο πολλὰ ἐκ μέρους κακοποιῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα περιερχόμενα ἐπιδεικτικῶς ἐτρομοκράτουν τὸν πληθυσμὸν, κατόπιν μάλιστα τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν αὐτοχθόνων τούρκων, διενεργουμένου ἐπισήμως παρ' αὐτῆς ταύτης τῆς κυβερνήσεως. Εἰς τὸ τμήμα τοῦτο ἐφονεύθησαν: ὁ ποιμὴν τοῦ Δάμπρου Στούπη παρὰ τὴν θέσιν Μπουρνουσσούς, ὁ Δημήτριος Κιουλπακσιώτης, ὁ Ἀργύρης Δημητρίου παρὰ τὰ Βρούλλα, ὁ Μανώλης Κανέλλος Σαρηγιάννης εἰς τὸ χωρίον Σογοῦτι, ὁ Γεώργιος Φωτεινάκης εἰς τὸ κιμὰν-Ρεῖζ, καὶ ὁ Παναγιώτης Μαρκέτας. Ἡ πόλις τῶν Βρουύλλων, ἀπειληθεῖσα δι' ἐκπατρισμοῦ, ἐσώθη κατόπιν γενναυόφροσύνης τοῦ Τζαλατ εἰπόντος: «**σίνδιλικ δουρσοῦν**» (=ἐπὶ τοῦ παρόντος ἄς μείνῃ)!!! Ἐφονεύθησαν ἐπίσης ἐκ τοῦ χωρίου Γκζουλ βαξέ ὁ Ἐλευθέριος Ἀκρίτας, ἐκ τοῦ χωρίου Ἐψηλῆς χωρικός τις ὀνόματι Μανώλης καὶ ὁ ποιμὴν Κυριακὸς Ἀξιώτου, λαβόντος πέντε μεγάλα τραύματα, ἐκ Κιλιςμανίου

μείραξ τις, ὁ γέρο Τσεμπερλής, ὁ Κώστας Ὀρφανὸς καὶ ὁ Βασίλειος Καρᾶ-δαῆς.

Δον) Περιφέρεια Μαγνησίας.

37 Σόμα. Ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς ἐμάρανε πᾶσαν οικονομικὴν ζωὴν καὶ κίνησιν τῶν χριστιανῶν, αἱ διαρπαγαὶ συνεχίζοντο ἀφόβως, διὰ τοῦτο καὶ πολλοὶ τῶν κατοίκων μετηνάστευσαν. Ἡ κατάστασις καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Μαγνησίᾳ δὲν ἦτο καλλιτέρα. Ἐν τῇ πεδιάδι αὐτῆς, παρὰ τὸ χωρίον Μουτεβελῆ, εὐρέθη φονευμένος ὁ Ἀθανάσιος Περιβολάρης. Ἐν Κασαμπᾶ 15ετῆς τουρκόποις ἐπετέθη λυσσωδῶς κατὰ κορασίδος ὁμογενοῦς, τὴν ὁποῖαν ὀλίγον δεῖν θὰ ἐφόνευσεν. Ἐν Γιαγιάκιοι ἐφονεύθησαν ὁ Κυριάκος Ἀμπαλής, ὁ Κωστής Καβούκας καὶ ὁ Γεώργιος Χαραλαμπάκης. Ἐν Ἀξαρίῳ ἐξηφανίσθη ὁ Χρῆστος Ἰωαννίδης.

ΣΗΜ. Συνοικισμοὶ ὁμογενεῖς καὶ μὴ ἀποτελοῦντες κοινότητας (Σακράνι, Κιρκλάρ, Δαγλήδενα, Τσουρούκι, Φρέγκιοι, Καδήκιοι, Τσιρικτσῆ, Κιζιλ-κιτσιλή, Ἀραπλάρ, Καβακλάρ, Ταχταδζή-κιοι, Γκζου-μπεϊλή, Γκζουλδζουκ, Γκζοζ-μπεϊλή καὶ Σαρίδζαλαρ) κατόπιν πολλῶν πιέσεων καὶ ἀπειλῶν ἐξεπατρίσθησαν.

Ἡ κατάστασις ἐξηκολούθει οὕσα ἡ αὐτή, τῶν ὑπολειφθέντων χριστιανῶν μὴ τολμώντων νὰ ἐπισκεφθῶσι τὰ κτήματα αὐτῶν, συνεπεία τῶν διαπραττομένων ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρα φόνων καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὸ μεταναστευτικὸν ρεῦμα εἶχε κατὰ Ἰούνιον σταματήσῃ, ἀλλ' ἐσταμάτησεν ὄχι συνεπεία σχετικῆς βελτιώσεως τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ διότι ἐθεωρήθη ἀρμοδίως ὅτι ἔληξεν ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἐξοντωτικοῦ σχεδίου, ὅτι ἐξετελέσθη πλέον ἐπακριβῶς ὅ,τι οἱ περίφημοι φάκελλοι, οἱ εἰς τοὺς μουσουλ-

μάνους Μουχτάρηδες ὑπὸ τῆς νεοτουρκικῆς ὀργανώσεως δια-
 νεμηθέντες, ἔλεγον: **ἐκδιώξατε διὰ ροπάλων τοὺς χρι-
 στιανούς· ἐξοντώσατε, ληστεύσατε καὶ ἀτιμάσατε τοὺς
 ἀπίστους**· ὅτι ἐκαρποφόρησε τὸ ἀπαίσιον κήρυγμα τῶν
 νεαρῶν τούρκων Μεχμέτ Σιιχ, Μαχμουτ Χαμδῆ καὶ Μου-
 σταφᾶ Μουζαφφέρ, οἵτινες φέρουσι συστατικὰ τοῦ νομάρ-
 χου Σμύρνης καὶ δωρεὰν εἰσιτήριον τοῦ σιδηροδρόμου, πε-
 ριήρχοντο τὰς πόλεις καὶ κωμοπόλεις τοῦ νομοῦ διοργα-
 νοῦντες οὐχὶ διαλέξεις περὶ ὑγιεινῆς, ὡς ἰσχυρίζοντο, ἀλλὰ
 κηρύγματα ἀντιχριστιανικά, τὰ ἐξῆς: «Μετὰ συντετριμμέ-
 νης καρδίας παρατηροῦμεν ὅτι κοιμᾶσθε ἀκόμη, ὦ τούρκοι·
 οἱ χριστιανοὶ μᾶς παραγκωνίζουσι, σφετερίζονται τὰ δίκαιά
 μας· αὐτοὶ εἶνε ὄφεις, τοὺς ὁποίους θερμαίνομεν, ἵνα ἀπορρο-
 φήσωσι πᾶσαν ἰκμάδα τοῦ ἔθνους μας· αὐτοὶ εἶνε σκώληκες
 ἐντὸς τῆς σαρκός μας, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ἐξολοθρεύ-
 σωμεν· εἶνε καιρὸς πλέον νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς
 ἀνθρώπους μὲ πᾶν μέσον, εἴτε θεμιτόν, εἴτε ἀθέμιτον»!!!!

Παρὰ ταῦτα ὅμως ὁ φόβος περὶ ἐπαναλήψεως τοῦ
 διωγμοῦ δὲν ἐξέλιπε, τούναντίον μάλιστα ὁσημέραι ἐνι-
 σχυόμενος ὑπὸ τῶν ἐξακολουθητικῶς ἐπισυμβαινόντων ἐκ-
 τρώπων εἰς βάρος τοῦ ὑπολειφθέντος ὁμογενοῦς στοιχείου,
 εἶχε κορυφωθῆ εἰς βαθμὸν ὑψιστον, ἀφοῦ μάλιστα καὶ
 πρὸς τὸν σεβ. Μητροπολίτην Ἐφέσου Ἰωακείμ, ἐρωτήσαντα
 ἐν τῇ ρύμῃ τῆς μετὰ τοῦ Ραχμῆ σχετικῆς συνομιλίας αὐτοῦ
 ἐὰν καὶ διατὶ θὰ ἀπέλθῃ καὶ αὐτὸς: «**Μάλιστα, ἀ-
 πήντησεν ὁ νομάρχης, καὶ οὐδεὶς θὰ ἀπέλθῃτε, διότι δὲν
 θὰ ἔχητε ποιμνιον ἐπὶ τοῦ ὁποίου νὰ ἀρχιερατεύητε.
 (ἔββε! σίζδα γκιεδεζέκσινιζ, τσοῦνκι δεσποτλοῦκ κιμέ για-
 πατζάκσινιζ;».**

ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΕΙΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ

Προφάσει μὲν στρατιωτικῶν λόγων, πράγματι δὲ πρὸς
 ἐπανάληψιν τοῦ προσφιλοῦς τοῖς Νεοτούρκοις ἀντιχριστιανι-
 κοῦ διωγμοῦ ἤρξατο καὶ πάλιν κατὰ Ἰανουάριον τὸ ζήτημα
 τῶν μετατοπίσεων ὁμογενῶν κοινότητων. Ἦδη κατὰ Ἰ-
 οῦνιον 1915 ἐκκενωθεῖσαι κατέφυγον πρὸς τὴν ἐπαρχίαν
 Φιλαδελφείας αἱ κοινότητες **Ἄνω καὶ Κάτω Δεμιρ-
 δζιλῆ, Γκιούλ-Βαξέ καὶ Γιαγδζιλάρ**, ὡς καὶ οἱ ὑπολει-
 φθέντες κάτοικοι τοῦ **Τσιφλικίου Ἁγίου Γεωργίου**, κατὰ
 Μάϊον δὲ τοῦ 1916 ἐξεκενώθη καὶ ἡ **Ν. Ἐφέσος**, ὁδηγη-
 θεῖσα ἐπίσης ἐκεῖσε. Ἡ κοινότης **Βρουύλλων** ἀπειληθεῖσα
 ἐκ νέου νὰ ἐκκενωθῆ ἐσώθη τὴν τελευταίαν στιγμήν.

ΚΖ'

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΝΕΩΝ

Ἡ αὐτὴ τρόμοκρατία καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ (κοινότη. 18 καὶ πληθ. 31036). Καπνοφυτεῖαι κατεστρέφοντο, ἀθῶοι χωρικοὶ ἐδέροντο καὶ ἐτραυματίζοντο, συνοικισμοὶ ὁμογενεῖς ἀπεκλείοντο ἐμπορικῶς, ὀλόκληρα ποίμνια διηρπάζοντο. Ἐν τῷ χωρίῳ Κοιμητούρια ἐφονεύθη ὁ ποιμὴν Δημήτριος. Αἱ κοινότητες **Τσαγκλί, Ἄκ-βοῦκι** καὶ **Κοιμητούρια** ἐξεδιώχθησαν καθ' ὀλοκληρίαν. Τοῦ **Χριστιανοχωρίου** ὁ περισσότερος πληθυσμὸς, ὡς ἔλκων τὴν καταγωγὴν ἐκ τῆς γείτονος νήσου Σάμου, ἀπηλάθη εἰς τὸ ἐξωτερικόν, οἱ δὲ ἐναπομείναντες γέροντες καὶ γυναῖκες ἐτυραννήθησαν ἀπανθρώπως, ὥστε ἐγκαταλείψαντες τὰς περιουσίας αὐτῶν εἰς τοὺς ἐπισήμους καὶ μὴ τούρκους διεσκορπίσθησαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ.

Αἱ κοινότητες **Σωκίων, Νεοχωρίου, Γέροντα, Ἄκ-κιοῖ, Δωματίων, Κελεμβεσίου, Βαγάρσι, Δεβελίκιοῖ, Μάλκατζα** καὶ **Μπελερίτς**, συνεπείᾳ συνεχῶν φυλακίσεων, πιέσεων, ἐπιτάξεων, δαρμῶν καὶ ἀπελάσεων ἔχουσι, αἱ μὲν καθ' ὀλοκληρίαν, αἱ δὲ ἐν μέρει διασκορπισθῆ εἰς τὰ ἐνδότερα τουρκικὰ χωρία. Οἱ τοῦ τμήματος Μάλκατζε μικροὶ συνοικισμοὶ (τσιφλίκια): **Καγιάς, Τριάντα, Δεβελίκιοῖ** καὶ

Μπελερίτς διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους καὶ διὰ τὴν στρατολογίαν ἀπαντος τοῦ ἄρρενος πληθυσμοῦ διελύθησαν.

Τὴν μὴν τῶν νεοτούρκων δὲν διέφυγε καὶ ὁ Μητροπολίτης Ἀνέων Ἀλέξανδρος, κατηγορηθεὶς ἀδίκως ὅτι εἰργάσθη δῆθεν ἐναντίον τῶν συμφερόντων τῆς κυβερνήσεως, διὸ καὶ ἐζητήθη ἐπανελημμένως ἡ ἀντικατάστασις αὐτοῦ (τεσκερέδες 8 Ἰουνίου καὶ 1 Σεπτεμβρίου 1917). Καίτοι δὲ ἐγκαίρως καὶ ἐπαρκῶς ἀπελογήθη ὁ Μητροπολίτης, οὐχ ἦττον διετάχθη (ἀρχὰς Αὐγούστου 1917) νὰ καταλίπη τὰ Σώκια καὶ κατέλθῃ εἰς Σμύρνην, ἐκεῖθεν δὲ κατὰ Σεπτέμβριον ἰ. ἔ. ἀπομακρυνθεὶς βία ὠδηγήθη εἰς τὸ καθαρῶς τουρκικὸν χωρίον Τσιβρῆλ, ὅποθεν κατὰ Δεκέμβριον ἰ. ἔ. ἐπετράπη ὅπως μεταβῇ ἐλευθέρως ὅπου τοῦ νομοῦ Προύσης ἤθελεν. Ἡ ἐπελθούσα ἀνακωχὴ ἐπέτρεψε εἰς τὸν Μητροπολίτην νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ.

ΚΗ΄

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΡΗΝΗΣ

Ὁ διωγμὸς ἐνωρὶς ἤρξατο μαινόμενος ἀπὸ ἄκρον εἰς ἄκρον καὶ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην (κοινὸτ. 31 καὶ πληθυσμ. 60496). Μετανάσται μουσουλμάνοι, οἱ πλείστοι ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς Σερβίας κατεληγμένων χωρῶν ὀρμώμενοι, ἐγκαθιστάμενοι εἰς τὰς διαφόρους ὁμογενεῖς κοινότητες κατελάμβανον βία τὰς οἰκίας καὶ τὰ ὑποστατικὰ αὐτῶν, διαρπάζοντες πᾶν ὅ,τι μακροχρόνιοι κόποι καὶ οἰκονομίαι τῶν χριστιανῶν εἶχον ἀποταμιεύσῃ, καὶ ἐν γένει τρομακρατοῦντες τοὺς πάντας.

Εἰς τὴν τοιαύτην στάσιν καὶ συμπεριφορὰν τῶν μεταναστῶν, καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν περιοίκων τούρκων, συνήργουν καὶ τὰ κατὰ τόπους ἐπίσημα κυβερνητικὰ ὄργανα. Τοῦτο ἀπεδείχθη ἐξ ἐγγράφου, ὃπερ φέρουν τὴν ὑπογραφήν τοῦ Καραμπίνα Ζαδὲ Ἀλλῆ, (πλουσίου ἰδιοκτήτου τῶν μεγάλων ξενοδοχείων καὶ θερμῶν Τσεσμέ), ὡς γενικοῦ ἀρχηγοῦ καὶ ὀργανωτοῦ τῶν συμμοριῶν τῆς Ἐρυθραίας Χερσονήσου, ἀπηρυθύνειο: **«Πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν συμμοριῶν καὶ τοὺς ἀξιωματικοὺς τῆς χωροφυλακῆς»** (= τσέτε ρεϊσλερί ἰλέ καρακογλὰρ ζαμπιταλαρινά). Τὸ ἔγγραφο τοῦτο, δοθὲν ὡς εἶδος διαβατηρίου πρὸς τινα, Κώσταν ὀνόματι, μεταβαίνοντα εἰς Βρύουλλα, ἐμαρτύρει ὅτι συμμο-

ρίαι καὶ χωροφυλακὴ ἦτο ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, ἢ μᾶλλον ὅτι ἡ χωροφυλακὴ ἐτέλει ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν συμμοριῶν, ἀφοῦ ἐν τῇ προσφωνήσῃ προηγούνται οἱ τῶν συμμοριῶν καὶ ἔπονται οἱ τῆς χωροφυλακῆς ἀρχηγοί.

Τὴν συνενοχὴν ὁμως τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων ἐν τῇ καταστροφῇ τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἀποκαλύπτει κατὰ τρόπον ἀναμφίλεκτον ἔκθεσις τοῦ Μητροπολίτου Κρήνης ὑπὸ ἡμερομ. 20 Μαΐου 1914, ἔχουσα ὡδε:

«... Εἶχε πρὸ ἡμερῶν περατωθῆ ἢ ἐν τῇ ρηθείσῃ κωμοπόλει ἐγκατάστασις 1300 μουσουλμάνων προσφύγων εἰς τε τὰ σχολεῖα καὶ 105 χριστιανικὰς οἰκίας, οἱ δὲ κάτοικοι εἶχον δι' ἐλπίδος, ὅτι οὕτως ἢ ἄλλως θὰ ἐξηκολούθουν τὰ εἰρηνικὰ ἔργα των, ἐν σχέσει μάλιστα πρὸς τὴν γεωργίαν, ἐξ ἧς καὶ μόνης ἀναμένουσι τὰ τε πρὸς ἰδίαν συντήρησιν οἰκονομικὰ μέσα καὶ τὰ πρὸς πληρωμὴν τῶν διὰ τὴν Κυβέρνησιν προωρισμένων φόρων τοιαῦτα, ὅτε παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν αἱ ἐκεῖ ἀρχαί, καλέσασαι τοὺς μουχτάριδας καὶ τινας ἐκεῖ προκρίτους, διέταξαν νὰ ἐτοιμάσωσιν ἐτέρας 100 οἰκίας διὰ τοὺς πρόσφυγας, καθότι αἱ ὡς ἄνωθι πρότερον παραχωρηθεῖσαι δὲν ἀρκοῦσιν. Οἱ ρηθέντες μουχτάριδες καὶ πρόκριτοι ἀπήντησαν, ὅτι ἀδυνατοῦσι νὰ ἐπαρκέσωσι, μὴ ὑπαρχόντων κενῶν οἰκημάτων, μετὰ τὴν βία ὑπὸ τῶν αὐτῶν προσφύγων κατάληψιν τῶν εὐρυτέρων καὶ καλυτέρων ἐκεῖ οἰκιῶν, διὸ καὶ θερμῶς παρεκάλεσαν ἵνα μὴ καὶ εἰς τὴν προκειμένην ὑποχρέωσιν ὑποβληθῶσιν. Αἱ Ἀρχαί, μετὰ τοιαύτην ἀπάντησιν, ὅχι μόνον οὐδεμίαν συγκατάβασιν ἔδειξαν, ἀλλ' ἐκ προμελέτης καὶ κατόπιν ὀρισμένου προγράμματος, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων, προσηγορήθησαν ὀργὴν καὶ ἀγανάκτησιν, προέβησαν εἰς ὕβρεις καὶ ἀπειλὰς, ἐπαναλαβοῦσαι δὲ ἐντονώτερον τὴν διαταγὴν καὶ συνακολούθους ἔχουσαι ἄπλισμένους χωροφύλακας καὶ

καπνοφύλακας, ὡς καὶ πλείστους ἐκ τῶν ἀγριωτέρων προσφύγων, ἐξεκίνησαν ἀπειλητικώτατα καὶ εἰσερχόμενοι κατὰ σειρὰν εἰς τε τὰ διάφορα ἐμπορικὰ καταστήματα καὶ τὰς μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης κατωκημένας χριστιανικὰς οἰκίας, μὲ πολύκροτα καὶ ξιφολόγχας εἰς χεῖρας, προσεκάλουν ἀμέσως τοὺς ἰδιοκτήτας νὰ παραδώσωσιν αὐτοῖς πᾶν τὸ παρ' αὐτοῖς χρῆμα, καὶ ἀφοῦ ἐξεγύμνουσιν αὐτοὺς οὕτω, διέτασσον ἐπὶ ἀπειλῇ θανάτου νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸ κατάστημα ἢ τὴν οἰκίαν των καὶ ν' ἀναχωρήσωσι, καθ' ὅσον οὐδένα πλέον λόγον ὑπάρξεως εἶχον ἐκεῖ, κατ' αὐτούς, ἐν τῇ αὐτῇ κωμοπόλει καὶ νὰ μεταβῶσιν εἰς Θεσσαλονίκην.

Οὕτω πάντα τὰ καταστήματα καὶ πᾶσαι αἱ οἰκίαι, ἀπέναντι τοιαύτης τῶν Ἀρχῶν ἀδικαιολογήτου στάσεως, ἐγκατελείφθησαν καθ' ὀλοκληρίαν, τῶν πλείστων κατοίκων ἐξελθόντων τῶν οἰκιῶν αὐτῶν μὲ ὅ,τι ἔφερον ἔνδυμα, ὀλίγων δὲ δυνηθέντων νὰ παραλάβωσι καὶ τινα σκεπάσματα. Ἐν τοιαύτῃ ἀπροόπτῳ ἐπιθέσει τῶν Ἀρχῶν καὶ τῶν ὀργάνων αὐτῶν κατὰ τῶν χριστιανῶν κατοίκων, ἐν μέσῳ γενικῆς συγχύσεως καὶ τοῦ διαδοθέντος πανικοῦ, ἰδίως τῶν γυναικοπαίδων, ἐπόμενον ἦτο νὰ περιέλθῃ πᾶσα ἡ κωμόπολις εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐπιδρομέων. Καὶ ἄλλοι μὲν τῶν κατοίκων κατέφυγον εἰς Τσεσμέ καὶ εἰς τὰ περίξ μετὰ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, ἄλλοι δὲ διενυκτέρευσαν μετὰ πλείστων γυναικοπαίδων ὑπαίθριοι ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Κάτω Παναγίας, ἀναμένοντες πλοῖα πρὸς ἀναχώρησιν καὶ ἐκπατρισμόν. Καθ' ὅλην ὁμως τὴν νύκτα ἐκείνην ἡ ἀτυχῆς κωμόπολις παρέιχε τρομερὰν καὶ ἀξιοθρήνητον θέαν, καθ' ὅσον Ἀρχαὶ καὶ λησταὶ συνειργάζοντο πρὸς ἐντελῆ αὐτῆς ἀπογύμνωσιν. Ἐθραύσθησαν διὰ πελέκεων αἱ θύραι κεκλεισμένων οἰκιῶν καὶ ἐμπορικῶν καταστημάτων μετὰ τῶν ἐν αὐτοῖς χρηματοφυλακίων, διηρπάγη πᾶν τὸ περιεχόμενον

αὐτῶν, ὡς καὶ τῶν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἠνεώγμένων. Χρήματα, κοσμήματα, ἐπιπλα, χαλκώματα, ὑφάσματα καὶ παντοειδῆ χρειώδη καὶ ἐμπορεύσιμα, ὡς καὶ αὐταὶ αἱ ἐσοδεῖαι τῶν κατοίκων, ἀκορέστῳ λύσσει συνελέγησαν καὶ σωρηδὸν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν δραστῶν περιήλθον. Οὕτω περιουσίαι ὀλοκληροὶ ὀλοκληροὺ ἀνθηρᾶς κωμοπόλεως, ἀριθμούσης καθαρῶς ὁμογενῆ πληθυσμὸν ἐκ χιλίων οἰκογενειῶν, ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ μετήλλαξαν χεῖρας. Ἀληθῶς δὲ αἱ ἀπώλειαι αὐταὶ μέγα καὶ δυσυπολόγιστον ἀποτελοῦσι ποσὸν χρηματικόν καὶ μετρίως λαμβανόμεναι ὑπ' ὄψιν. Ταῦτα πάντα, ὡς εἴρηται, ἐγένοντο, φανερᾶ συμπράξει τῶν Ἀρχῶν. Ἐπὶ τρεῖς ἤδη ἡμέρας καὶ νύκτας ὀπλοφόροι τοῦρκοὶ ἐκ Τσεσμέ καὶ Ὀβατζικίου μεταφέρουσιν ἐκ τῆς Κάτω-Παναγίας ἐνταῦθα, ὡς καὶ εἰς τὸ ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχον μεσόγειον χωρίον Ὀβατζικίον, τὰ ὡς ἀνωθι ληστευθέντα, πολλὰ τῶν ὁποίων σπεύδουσι νὰ ἀγοράζωσιν οἱ ἐνταῦθα Ἰουδαῖοι. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἐνταῦθα Καϊμακάμης προσποιεῖται ἄγνοιαν ἢ ὁμολογεῖ ἀνεπάρκειαν, ἵνα συγκρατήσῃ τὴν τάξιν, ὡς ὁ αὐτὸς ἀπαντῶν εἰς τὰς τελευταίας διαμαρτυρίας μου διὰ τὰ συμβαίνοντα ὁμολόγησε, πολλοὶ τῶν ὀθωμανῶν παροτρυνόμενοι ὑπὸ κακοποιῶν προσώπων ἐπίσης ὀθωμανῶν, αὐθαιρέτως ἀπὸ τοῦδε θερίζουσι σιτοφόρους ἀγροὺς τῶν χριστιανῶν, προβαίνουσιν εἰς διαφόρους ζημίας ἐν τοῖς ἐξοχικοῖς τούτων κτήμασι καὶ διὰ παντοίων μέσων ἀποπειρῶνται νὰ διασαλεύσωσι τὴν ἐπαρχιακὴν τάξιν, ἥτις ὁμολογουμένως ἐπὶ αἰῶνας ἐδραία διέτηρήθη χάρις εἰς τὴν συντηρῆσιν καὶ νόμιμον διοίκησιν τῶν ἐκάστοτε προϊσταμένων Ἀρχῶν καὶ τὸν νομοταγῆ χαρακτῆρα τῶν κατοίκων ὡς δὲ σήμερον πληροφοροῦμαι, ὁ ἐν Ὀβατζικίῳ τοῦρκος μουχτάρης προφορικῶς ἐδήλωσεν εἰς τὸν ἐκεῖ χριστιανὸν συνάδελφόν του, ὅτι νὰ γνωστοποιήσῃ εἰς τοὺς χριστιανοὺς κατοίκους τοῦ αὐτοῦ χωρίου, ὅτι ὀφείλουσι τάχιστα νὰ ἐγκατα-

λείψωσι τὸ χωρίον ἐκπατριζόμενοι καὶ αὐτοί, τοῦτο δὲ ὁ αὐ-
τὸς ὀθωμανὸς καὶ δημοσίᾳ ἐν χριστιανικῇ τοῦ χωρίου κα-
φενείῳ ἀνεκοίνωσεν.

Ὁ ἐξαφθεὶς ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ τύπου φυλε-
τικὸς φανατισμὸς καὶ ἡ διεγειρομένη ἤδη ὄρεξις τῶν κακο-
ποιῶν στοιχείων πρὸς διαρπαγὴν ἀλλοτρίων περιουσιῶν εἶνε,
φαίνεται, τὰ καὶ τοὺς κατοίκους τῶν περίξ ὀθωμανικῶν χω-
ρίων κινδύντα ἐλατήρια πρὸς ἐξόντωσιν τῶν χριστιανῶν,
ὄλονεν δ' αἱ πρὸς τοῦτο κακόβουλοι ἐνέργειαι κατακτῶσιν
ἔδαφος, ἐφ' ὅσον δὲν πατάσσονται ὑπὸ τῶν ἀρμοδιῶν Ἀρ-
χῶν οἱ ἔνοχοι, οἱ τὰ πάντα δυστυχῶς ἀψηφούντες, ὅταν βλέ-
πωσιν, ὅτι τὸ ἀνώμαλον τῶν περιστάσεων δύναται νὰ παρέ-
χῃ αὐτοῖς ἄσυλον πρὸς ἀποφυγὴν τῆς τιμωρίας, ἣν οἱ νόμοι
διὰ πᾶσαν ἀδικίαν ἐπιβάλλουσιν. Ἐν τέλει προσεπισημειῶ,
ὅτι τόσον οἱ κάτοικοι τῶν περιόικων χριστιανικῶν Κοινοτή-
των, ὅσον καὶ αὐτῆς τῆς πρωτεύουσῃς Κρήνης οἱ χριστια-
νοὶ βλέποντες ἀπεριόριστον καὶ ἀτιμώρητον τὴν δρᾶσιν τῶν
προσφύγων καὶ τῶν ὁμοφρόνων στοιχείων, ἤρξαντο δει-
κνύοντες σημεῖα κοινοῦ φόβου, πλείστοι δέ, ὡς μανθάνω, εἰ-
σὶν ἔτοιμοι ἀπὸ τοῦδε εἰς μετανάστευσιν καὶ μετὰ πολλοῦ
κόπου ὑπ' ἐμοῦ καὶ τῶν περὶ ἐμέ ἐγκρίτων χριστιανῶν συγκρα-
τοῦνται μέχρι τοῦδε, βέβαιον ὅμως δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀπὸ
τοῦ νῦν ὅτι νέα τις προσέλευσις Μουσουλμάνων προσφύ-
γων, ἔστω καὶ ὀλιγάριθμος, καὶ νέα βιαιοπραγία θὰ προ-
καλέσωσιν ἄμεσον καὶ γενικὸν ἐκπατρισμὸν τῶν χριστιανῶν
τῆς ἐπαρχίας, ἣτις ἐν τοιαύτῃ ἀπευκτέᾳ περιστάσει ἐρημω-
θήσεται, ὡς ἡ ἀτυχῆς Κάτω-Παναγία, μὴ λαμβανομένων ὅθεν
δεῖ δραστηρίων καὶ σωστικῶν μέτρων».

Τὰ ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτῃ προβλεπόμενα ἐπραγματο-
ποιήθησαν καὶ ὑπὸ τὰς μᾶλλον τραγικὰς συνθήκας ἐξεκε-
νώθησαν μετὰ τὴν **1 Κάτω Παναγίαν**, κατὰ σειρὰν καὶ ἐν-
τὸς ὀλίγου χρόνου, αἱ κοινότητες: **2 Τσεσμές, 3 Ἀλάτσατα**

**4 Ἁγία Παρασκευή, 5 Ὀδαζίκ, 6 Ρεζι-δερέ, 7 Κερ-
μεγάλεσι, 8 Ἀγριελιᾶ, 9 Πυργί, 10 Ἐρυθραί, 11 Ζιγ-
κουῖ, 12 Ἀχιολί, 13 Σαῖπι, 14 Ἀμπάρ-δεκί, 15-16
Μικρὸ καὶ Μέγα Μολδοβάνι, 17 Τεκκές, 18 Μοναστή-
ρι, 19 Τεπεπόξι, 20 Γενι-λιμάν, 21 Χας-δεκί, 22 Σαρ-
πινδζίκ, 23 Σαζάκι, 24 Βοϊνάκι, 25 Σαλμάνι, 26 Ἐ-
γρι-λιμάν, 27 Δενιζ-γκερέν, 28 Κιουτσούκ-βαξέ, 29
Μελί καὶ 30 Ἁγία Παρασκευή.**

Ἴνα δὲ ἡ φυγὴ τῶν χριστιανῶν γένη ἀσφαλῆς καὶ
ἐσπευσμένη, προλαβόντες οἱ κακοῦργοι ἐφόνευσαν ἐν τῷ με-
ταλλείῳ τοῦ χωρίου Μοναστήρ δύο ἐργάτας καταγομένους
ἐξ Ἀχιρλή στρατιῶται καὶ μετανάσται τοῦρκοι ἐν Σαῖπι ἐ-
πιτεθέντες ἐπλήγησάν τινας τῶν ἐκεῖ χριστιανῶν φονεύ-
σαντες τὸν Ἀνδρέαν Μοναστιρλήν, τὸν Χαράλαμπον Ρου-
μελιώτην, τὴν σύζυγον τοῦ Πέτρου Χ' Κυριακοῦ, τὸν Γιάν-
νην Τσομπάνην, τὸν Σταμάτην καὶ τινας ἄλλους ἕτεροι κα-
κοῦργοι ἐφόνευσαν τὸν ἐκ Γενι-λιμάν Χαράλαμπον Παναγ.
Ἴσμουρλήν, ὁ δὲ ἀγροφύλαξ Ἀρήφ ἔδειρεν ἀνηλεῶς δύο
γραίας ἐκ Μικροῦ Μολδοβανίου, τὴν παράλυτον πρεσβυτέ-
ραν τοῦ Π' Σταματίου καὶ τὴν Χρυσάφην Διάκουρη, ὡς μὴ
θελησάσας νὰ ἐξισλαμισθῶσι, καὶ ἰδίαις δαπάναις, ἐπὶ πλοια-
ρίου, ἀπέστειλεν αὐτὰς εἰς τὸ ἔναντι Ἐγγλεζονήσιον, ἵνα
μὴ ποῦς χριστιανικὸς ἐξακολουθῇ μολύνων καὶ πατῶν τὸ
ἔδαφος τῆς Ἐρυθραίας Χερσονήσου!

Τελευταίον πάντων ἐξεδιώχθη καὶ τὸ **31 Κιοστὲν**
(—Ἐγγλεζονήσιον). Τῇ 27 Ἰουνίου 1914 στρατὸς τακτικὸς
ἀποβιβασθεὶς εἰς ἐξ διαφόρους θέσεις τῆς νήσου ταύτης, κα-
τέλαβε αὐτὴν καὶ περικυκλώσας τὰς οἰκίας, πρὸς ἀνακάλυψιν
δῆθεν ὄπλων, ἐφόνευσε 15, τῶν λοιπῶν ὁμογενῶν καταφυγόντων
εἰς τὸ κτῆμα τοῦ γάλλου ὑπηκόου κ. Ζορώ. Διεκορεύθησαν
δὲ διαδοχικῶς ὑπὸ 25 στρατιωτῶν δύο κοράσια (14 καὶ 17
ἐτῶν) τοῦ Ἀσπρομμάτη. Αἱ ἀρχαί, εἰς ἃς κατηγγέλθησαν

ἀρμοδίας τὰ ἐν λόγῳ κακούργηματα, συγκαταλύπταυσαι ταῦτα ἰσχυρίσθησαν ὅτι οἱ ἐν Ἑγγλεζουσιῶ φονευθέντες δὲν ἦσαν ἐκ τῶν κατοίκων ἀλλὰ λησταί, ἐνῶ εἶνε βέβαιον ὅτι τινὲς τῶν φονευθέντων ἦσαν ἀθῶοι ἀλιεῖς, ἕτεροι δὲ φιλήσυχοι ἐργάται.

Μετὰ τὸ γεγονός τοῦτο ἡ νῆσος, εἰς ἣν κατέφευγον οἱ ἐκδιωκόμενοι ὁμογενεῖς τῆς ἐπαρχίας, ἐξεπατρίσθη εἰς Ἑλλάδα, ὅπου, καὶ ἰδίως εἰς Χίον, κατέφυγε καὶ πᾶσα ἡ ἐκδιωχθεῖσα ἐπαρχία.

ΚΘ.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ

Ἡ πρώτη σοβαρὰ ἐκδήλωσις τῶν ἐχθρικῶν αἰσθημάτων τῶν τούρκων ἐναντίον τῶν χριστιανῶν τῆς ἐπαρχίας ταύτης (κοινότης 29 καὶ πληθυσμ. 21138) ἐγένετο διὰ τοῦ ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ, τοῦ ὁποῖον ἀναφανδὸν διαργάνωσαν οἱ κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι, ἔχοντες ἐπικουρούς καὶ ἐκτελεστὰς τοὺς χωροφύλακας, τοὺς νυκτοφύλακας, τοὺς καπνοφύλακας καὶ δὴ καὶ κακούργους διαβοήτους, ἐξεπίτηδες ἀποφυλακισθέντας. Τὴν τριαύτην διαργάνωσιν τοῦ ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐπεθεώρησεν αὐτὸς ὁ νομάρχης Σμύρνης Ραχμὴ βέης, ἐπὶ ταύτῳ περιοδεύσας ἀνὰ τὰς ἐδρας τῶν διαφόρων ὑποδιοικήσεων καὶ καταλύσας εἰς οἰκίας τῶν φανατικώτερον τούρκων προκρίτων, ἵνα ἐνθαρρύνῃ αὐτοὺς εἰς τοὺς κατὰ τῶν χριστιανῶν διωγμούς.

Ὁ ἀποκλεισμὸς οὗτος, πανταχοῦ τῆς ἐπαρχίας παρατηρηθεὶς, ἐφηρμόσθη ἀγριώτατα ἐν Σαλιχλή, Θύσακίῳ, Κούλοις, Σιμάβ, Δενιζλή, Γκιόρδες, Σάρδεσι καὶ ἰδίως ἐν Φιλαδελφείᾳ, ἐνθα ὀργάνωσις τελεία τόσον ἐφανάτισε τοὺς τε ἐπισήμους καὶ μὴ τούρκους, ὥστε ἔπαυσε καὶ αὐτὰς ἀκάμῃ ὁ πρὸς τοὺς χριστιανούς χαιρετισμὸς.

Ταυτοχρόνως πρὸς τὸν ἐμπορικὸν ἀποκλεισμὸν διενηργήθησαν καθ' ὅλην τὴν ὑπαιθρον ἰδίως χώραν ἐμπρησμοὶ ὑποστατικῶν, μύλων, ἐργοστασίων, οἰκιῶν κλπ. καὶ ἐγένοντο ἀθροοὶ φόνου ποιμένων, μυλωθρῶν, γεωργῶν, μικρεμπόρων καὶ ἄλλων χριστιανῶν. Ἐφονεύθησαν ἐν ὅλῳ 154 ἄτομα, ἦτοι: 25 ἐν Φιλαδέλφεια, 32 ἐν Κούλοις, 28 ἐν Σαλιχλή καὶ τοῖς περίξ χωρίοις, 12 ἐν Οὐσακίῳ, 22 ἐν Γκιόρδες καὶ τοῖς περίξ, καὶ 35 ἐν τῇ περιφερείᾳ Δενιζλή, Χώνναις καὶ Δινέρ. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν συγκαταλέγεται καὶ ὁ διευθυντὴς τῶν μεταλλικῶν λουτρῶν Κ. Κοτζαμανίδης. Ἐμπρησμοὶ ἐσημειώθησαν ἐν ὅλῳ 102, οἱ δὲ φανατικοὶ τοῦ κομιτάτου παρέδωκαν εἰς τὸ πῦρ τὴν νεοσύστατον ἐν τῷ σταθμῷ Σάρδεων ἐκκλησίαν, ὡς καὶ τὴν σχολήν.

Συνεπεία πάντων τούτων οἱ ὁμογενεῖς κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας ἠναγκάσθησαν νὰ περιορισθῶσιν ἐντὸς τῶν πόλεων καὶ τῶν πολυανθρωποτέρων χωρίων, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν προβλέποντες δεινότερους διωγμοὺς ἐγκατέλιπον τὰς ἐργασίας καὶ τὰς πατρίδας αὐτῶν ἐκπατρισθέντες εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Ὁ μερικὸς οὗτος ἐκπατρισμὸς ἐσημειώθη εἰς τὰς κοινότητας Κούλων, Γκιόλδε, Δεμιρδζή, Πιτσιρλή, Γκιόρδες, Καγιαδζικ, Μπορλὸν, Μεντοχώρια, Οὐσὰκ, Ὁτουράκ, Σάρδεις, Ἐνιγκιὸλ, Δενιζλή, Σαρά-κιοῖ, Ἐλβανλάρ, Ἀππα, Χώνναι, Τσιβρίλ, Δινέρ, Τατάρ, Γκεδίσ, Σιμάβ καὶ Φιλαδέλφεια.

Ὁ ἐκραγεὶς παγκόσμιος πόλεμος ἐκορύφωσε τὰ δεινὰ καὶ τῶν ὁμογενῶν τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Ἐπιτάξεις ἔρανοι καταναγκαστικοὶ, στρατιωτικὸν ἀντισήκωμα καὶ στρατολογία ἐν γένει ἔχουσι παραλύσει πᾶσαν κίνησιν καὶ ζωὴν ἐν αὐτῇ. Τῆς στρατολογίας τῶν χριστιανῶν ἐπωφελοῦμενοι οἱ τοῦρκοι γαιοκτήμονες ἠγγάρευον πολλοὺς ἐξ ἐκείνων εἰς τὰς ἐπαύλεις, πρὸς ἀπαλλαγὴν αὐτῶν ἀπὸ τῆς θητείας, καὶ μεταχειριζόμενοι αὐτοὺς κυρι-

λεκτικῶς ὡς εἴλωτας ἐγένοντο παραίτιοι τοῦ θανάτου τοῦ πλείστου ἐξ αὐτῶν. Ἐπωφελοῦμενοι δὲ συγχρόνως καὶ τῆς ἀπουσίας τῶν προστατῶν τῶν ὁμογενῶν οἰκογενειῶν καὶ ἐκμεταλλεῦμενοι τὸ τουρκόφωνον τῶν τελευταίων τούτων, εἰσεχώρου ἐν αὐταῖς καὶ δι' ἀπειλῶν καὶ ὑποσχέσεων παραπλανῶντες γυναῖκας καὶ παρθένας χριστιανὰς ἐγίνοντο συχνάκις παραίτιοι πολλῶν αὐτοκτονιῶν ἐκ μέρους τούτων.

Λ'

ΕΠΑΡΧΙΑ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ

Πρώτη χρονολογικῶς ἐκδήλωσις τοῦ ἀνθελληνικοῦ διωγμοῦ καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ (κοινότη. 50 καὶ πληθ. 54245) ὑπῆρξεν ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός. Κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ χωρίῳ Ἄκτσέ ἀναφανείς ἐξηπλώθη μέχρις Ἰουνίου 1914 καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν, αὐτῶν τούτων τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων μετὰ φανατισμοῦ διευκολυνόντων τὴν ἐξάπλωσιν αὐτοῦ. Ὁ μουδέρης τοῦ παρὰ τὸ Ὀδεμήσιον Πυργίου διένειμεν εἰς τοὺς μουσουλμάνους μουχτάρας βιβλιάρια ὀκτασέλιδα, ἐξορκίζοντα ἐν ὀνόματι τοῦ Προφήτου τοὺς μουσουλμάνους ὅπως μόνις κρούσῃ ὁ κώδων τοῦ συνθήματος προβῶσιν εἰς δηώσεις καὶ σφαγὰς τῶν χριστιανῶν, ὁ δὲ ὑποδιοικητὴς Ὀδεμησίου ἀπηγόρευσε διὰ δημοσίου κήρυκος ὅπως χριστιανοὶ ράπται καὶ πωληταὶ ἐτοιμῶν φορεμάτων πωλῶσι τοιαῦτα εἰς τοὺς τούρκους ἐπ' ἀπειλῇ ἐν πρώτοις: προστίμου πέντε λιρῶν καὶ ἐν ὑποτροπῇ: ραβδισμῶν, φυλακίσεως καὶ ἐξορίας.

Παραλλήλως πρὸς τὸν ἐμπορικὸν ἀποκλεισμόν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἔβαινον καὶ οἱ φόνοι. Ἐν ἐκάστῳ τουρκικῷ χωρίῳ εἶχεν ὀρισθῆναι διὰ κλήρου ἀριθμὸς τις κακούργων πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μαύρου καὶ ἀπαισίου ἔργου τῆς ἐξοντώσεως τῶν χριστιανῶν.

Οἱ κακούργοι οὗτοι καταρτίζοντες ἐνόπλους συμμορίας ἐπέτιθεντο κατὰ διωφόρων κοινοτήτων τῆς ἐπαρχίας καὶ μετὰ κορεσμὸν τῶν αἰμοχαρῶν καὶ κτηνωδῶν αὐτῶν ὀρέξεων καὶ παθῶν ἀπῆρχοντο ἐκεῖθεν συναποκομίζοντες πολλὰ λάφυρα. Μαρτυρικὴν ἐπίθεσιν ἐκ μέρους ἐνόπλου συμμορίας ὑπέστη τὸ χωρίον Ἄκτσέ. Τῇ 10 Σεπτεμβρίου 1915 τούρκοι δολοφόνοι εἰσελθόντες εἰς τὸ χωρίον τοῦτο καὶ καταλαβόντες τὰς διόδους καὶ παρόδους αὐτοῦ καὶ λεηλατήσαντες τὰ καταστήματα τῶν προκρίτων Γεωργίου Σφετσοπούλου, Χ' Πέτρου Προύσαλη, Γεωργίου Χρήστου, Φιλίππου Κτίστη, καὶ Χαλαλάμπους Σαββοπούλου, τὸν μὲν τελευταῖον κατεκρεοῦργησαν αὐθωρεὶ ἐντὸς τοῦ καταστήματος αὐτοῦ, τοὺς δὲ λοιποὺς τέσσαρας ὀδηγήσαντες δεσμίους εἰς τὴν πλατείαν τοῦ χωρίου, ἐπυροβόλησαν πλειστάκις κατ' αὐτῶν καὶ ἀφέντες αὐτοὺς ἐκτάδην κειμένους νεκροὺς ἀπῆλθον ἄδοντες.

Διὰ ταῦτα πάντα καὶ διὰ τὴν συνεχῆ ἐπιβολὴν ἐπιταξεων καὶ φόρων, πολλοὶ τῶν χριστιανῶν, καὶ ἰδίως οἱ εὔποροῦντες καὶ σημαίνοντες μεταξὺ αὐτῶν, ἐξηναγκάζοντο ὅπως ἐγκαταλείποντες πᾶσαν καθόλου περιουσίαν αὐτῶν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν τούρκων ληστοσυμμοριῶν, καταφεύγωσιν εἰς Σμύρνην καὶ Ἀϊδίνιον πρὸς προστασίαν τῆς τιμῆς καὶ τῆς ζωῆς αὐτῶν. Ἡ ἐπαρχία μου, ἔγραφεν ὑπὸ ἡμερ. 6 Ἰουνίου 1914 ὁ Μητροπολίτης Ἡλιουπόλεως Σμάραγδος, ἐξακολουθεῖ νὰ παρουσιάζῃ ὄψιν ὀδυνηρὰν καὶ ἀπελπιστικὴν. Ἐκτὸς τῆς τελείας οικονομικῆς τῶν χριστιανῶν καταστροφῆς ἐπελθούσης ἐκ τοῦ ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ, τῶν καταστροφῶν τῶν καπνοφυτειῶν, τῶν συκοπεριβόλων, τῶν ἐλαϊοδένδρων, τῶν λαχανοκήπων καὶ ἐν γένει παντὸς μέσου διατηρήσεως αὐτῶν, αἱ διάφοροι ἀπειλαὶ καὶ αἱ διαδόσεις κατόπιν τῶν εἰς ἄλλα μέρη τοῦ νομοῦ λαβουσῶν χώραν γενικῶν καταστροφῶν, ἤγαγον τοὺς χριστιανοὺς εἰς τοιοῦτο σημεῖον ἀπελπισίας καὶ ἀπογοητεύσεως, ὥστε τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας τὸ πλεῖστον τοῦ πληθυσμοῦ τῶν

περιφερειῶν Ἀϊδινίου καὶ Θείρων ἤρξατο μετὰ σπουδῆς νὰ μετοικῆ εἰς Σμύρνην, ἵνα ἐξασφαλίσωσι τοῦλάχιστον τὴν ζωὴν των. Εἶναι ἀπερίγραπτος ὁ πανικός, ὅστις κατέλαβε τοὺς χριστιανούς μου. Ἀπὸ χθὲς ἤρχισαν νὰ ἐκπατρίζονται καὶ οἱ χριστιανοὶ τοῦ Ἀϊδινίου πολλῶν οἰκογενειῶν ἀπελθουσῶν εἰς Σμύρνην».

Ἄλλ' ἐὰν τότε δὲν ἐσημειώθη που τῆς ἐπαρχίας σοβαρὰ καὶ ριζικὴ ἐκκένωσις κοινοτήτων αὐτῆς, ὁ παγκόσμιος πόλεμος δὲν ἀφήκεν αὐτὴν ἐντελῶς ἀπρόσβλητον. Τὸ τμήμα μάλιστα τῆς Καρίας, ὡς ἐκ τῆς παραλιακῆς αὐτοῦ θέσεως, ἐδοκιμάσθη περισσότερον τῶν ἄλλων, διότι ἅμα τῇ κηρύξει τοῦ πανευρωπαϊκοῦ πολέμου ἰδιαίτερος ἐξοντωτικὸς διωγμὸς ἤρξατο κατ' αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν οἱ πλείστοι κάτοικοι **1** Κεφαλουκάς, **2** Μπαλαῖ, **3** Γκιουμουσλή, **4** Ἀλικαρνασοῦ, **5** Κιουλούκ, ἀρκετοὶ τῶν: **6** Μυλάσδων, **7** Καράμακα, **8** Τάτσα-Πέτσα, **9** Ταλιάνι, **10** Γιουκσέκ-κούμ, **11** Κουγιουδζάκ, **12** Μαδαλιὰ ἐπέτυχον ὅπως δι' ἀκατίων καταφύγασιν εἰς τὰς ἀπέναντι νήσους. Ἀργότερον ἐπὶ διαφόροις προφάσεσι συλλαμβανόμενοι οἱ πρόκριτοι τῶν ὡς ἄνω κοινοτήτων ἐρρίπτοντο εἰς τὰς φυλακάς, ἕως οὐ κατὰ Ἰούλιον 1918, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἐφαρμογῆς τοῦ περὶ φυγοστράτων νόμου, διατάσσεται ἡ ἐκκένωσις καὶ ὁ μετατοπισμὸς τοῦ ἐν τῷ τμήματι τούτῳ ὑπολειφθέντος ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ὡς καὶ τῶν κοινοτήτων: **13** Κοκκινοχώρι, **14** Μασάτ, **15** Γενὴ-Παζάρ καὶ **16** Καραδζά-σοῦ, οἱ δὲ κάτοικοι ἀπεστάλησαν ὀλίγοι μὲν εἰς Μοῦγλα, οἱ πλείους δὲ εἰς τὰ τουρκικὰ χωρία. Αἱ ἐκκενωθεῖσαι κοινότητες ἐντελῶς κατεστράφησαν, πολλοὶ δὲ τῶν ἐκπατρισθέντων ἀπέθανον ὡς ἐκ τῶν ὀλονυκτιῶν ὀδοποριῶν, τῆς σωματικῆς ἐξαντλήσεως, τῆς πείνης καὶ τῶν ἀσθενειῶν.

* * *

Οἱ φόνοι ἀθῶων ὁμογενῶν τῆς ἐπαρχίας ταύτης δύναται νὰ ἀποτελέσωσι ὀλόκληρον τόμον, χωρὶς ἐννοεῖται νὰ συνυπολογισθῶσιν οἱ θάνατοι πλείστων ὁμογενῶν στρατιωτῶν, ἐπελθόντες κατόπιν πείνης καὶ ἀσθενειῶν καὶ κακώσεων ἐκ μέρους τῶν ἀξιωματικῶν. Ληστρικὰ ἀφ' ἑτέρου συμμορίαί, ἀπάγουσαι προκρίτους χριστιανούς καὶ δι' ἀπειλητικῶν ἐπιστολῶν ἀποσπῶσαι παρὰ πολλῶν ἐξ αὐτῶν σημαντικὰ ποσά, ἠνάγκαζον τοὺς ἡμετέρους ὅπως μὴ μεταβαίνωσιν εἰς τὰς ἀγροτικὰς αὐτῶν ἐργασίας. Ἐξισλαμίσεις, ἀτιμώσεις καὶ διακορεύσεις δὲν ἐσπάνιζον προκαλοῦσαι συχνάκις τὴν φρίκην καὶ τὴν ἀγανάκτησιν διὰ τε τὴν ἐκδηλουμένην θηριωδίαν καὶ διὰ τὴν ιδιότητα τῶν διαπρατιόντων αὐτῆν.

«Πρὸ τινων ἡμερῶν — ἐγραφον ἐκ Τάτσης πρὸς τὸν Μητροπολίτην Ἡλιουπόλεως ὑπὸ ἡμερ. 14 Ἰουνίου 1914 — ἡ ἐνταῦθα χωροφυλακὴ συνέλεξεν ὅλα τὰ κυνηγετικὰ ὄπλα τῶν ἐνταῦθα ὁμογενῶν, καὶ μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἡμερῶν, τὴν 9ην τοῦ τρέχοντος, 4ην ὥραν τῆς νυκτός, οἱ μουχταρο-δημογέροντες τοῦ χωρίου Κάρκιοι τῆς περιφερείας Τάτσης καὶ τινες ἄλλοι, ὠπλισμένοι ὄντες, περιεκύκλωσαν μίαν οἰκίαὰ χριστιανικὴν ἐκ τῶν ἐνταῦθα καλῶν οἰκογενειῶν, καὶ ἀφοῦ παρεβίασαν τὴν θύραν θραύσαντες τὰ κλείθρα αὐτῆς, εἰσῆλθον καὶ συνέλαβον τὸν οἰκοδεσπότην καὶ δέσαντες αὐτὸν ἔδειραν ἀνηλεῶς, ἀρπάσαντες ἅμα καὶ τὴν δεκαεξαετῆ θυγατέρα αὐτοῦ. Οἱ τρεῖς ἐξ αὐτῶν ἐφύλαττον τὴν ἐξοδὸν τῶν οἰκείων, μέχρις ὅτου οἱ ἄλλοι ἀπομακρύνωσι τὸ κοράσιον, οἱ δὲ ἄλλοι τρεῖς ἔδεσαν ὀπισθεν τὰς χεῖρας τοῦ κορασίου καὶ ἐπειδὴ ἀνθίστατο, ἔσυραν αὐτὴν

κατὰ γῆς ἐπὶ τῶν ἀκανθῶν τῶν θάμνων, εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς οἰκίας δέκα λεπτῶν, καὶ τὴν ἔφερον εἰς τὸν τόπον τοῦ ἐγκλήματος. Ἀρχηγός αὐτῶν ἦτο ὁ Σαπίτ βέης, ἡλικίας 55 ἐτῶν· αὐτὸς πρῶτος ὤρμησε κατὰ τῆς ἀτυχοῦς κόρης καὶ ἀφοῦ διεκόρευσε αὐτήν, κατεμάσησε τὰς παρειὰς καὶ κατεξέσχισε τοὺς μαστοὺς καὶ πολλὰ μέρη τοῦ σώματός της, οἱ δὲ ἄλλοι κρατοῦντες τὸ στόμα της ἠμποδίζον τὰς φωνάς· ἔπειτα ἔπιπτον καὶ οἱ ἄλλοι ἐναλλάξ κατὰ τῆς κόρης κορέσαντες τὴν λύσσαν των δι' ὅλης τῆς νυκτός καὶ τὴν αὐγὴν ἔφερον αὐτὴν λιπόθυμον καὶ ἡμίγυμνον καὶ τὴν ἔρριψαν πλησίον τῆς οἰκίας καὶ ἔφυγον».

* *

Ἐπιστολὴ τοῦ τότε μουτσαρίφου Ἀϊδινίου Χουσνή βέη πρὸς τὸν ἀξιωματικὸν τῶν φυλακῶν Σμύρνης :

«Συμφώνως ὀδηγίαις τοῦ σεβαστοῦ κομιτάτου σὰς ἀποστέλλω εἰς πρώτην ἀποστολὴν σιδηροδεσμίους τέσσαρας ἐκ τῶν προκρίτων Καραβουνάρ, ἐπικινδύνους ἑλληνοφρονας, διὰ τοὺς ὁποίους φροντίζετε τὰ δέοντα. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας θὰ ἔχητε καὶ ἐγέρας ἀποστολὰς ἀπὸ Δερμεντζίκ, Μουρσαλή, Ναζλή καὶ Ἀκτσέ. Τὸ μέτρον εἶνε κατάλληλον, διότι διὰ τῆς ἐξουτώσεως τῶν προκρίτων, μένει ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς, διὰ τὸν ὁποῖον ἐσχημάτισα ἀνὰ δύο τρεῖς συμμορίας εἰς ἕκαστον τῶν ἀνωτέρω χωρίων, διώρισα δὲ τὸν ἀδελφόν μου Μουστᾶ βέην ὡς ἀρχηγὸν τῶν συμμοριῶν (τσέτε Μεεμουρού), ὅστις ἀμισθεὶ ἀνέλαβε νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ συμφέροντα τοῦ Κομιτάτου. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά, ἔχομεν τὸν ἐξισλαμισμὸν καὶ ἐλπίζω, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, νὰ ἐκτοπίσω ὅλην τὴν

ὑπαιθρον χώραν τῆς ἐπαρχίας. Προκειμένου δὲ περὶ τοῦ Ἀϊδινίου δὲν ἠδυνήθη νὰ εὔρω θερμούς ὁπαδούς τοῦ Κομιτάτου ἐκ τῶν σημαινόντων μουσουλμάνων. Εὗρον μὲν τοιοῦτους, ἀλλ' εἶνε τῶν κατωτέρων στρωμάτων καὶ μικρᾶς ἀξίας ἄνθρωποι καὶ δὲν βασίζομαι ἐπ' αὐτῶν ἄλλως τε ἐπειδὴ τὸ Ἀϊδίνιον εἶνε ἔδρα στρατιωτικοῦ σώματος, κωλύομαι ὀλίγον, ὡς ἐκ τῆς διαφυλάξεως τῶν προσχημάτων, εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐκεργειῶν μου. Τέλος εἰς δευτέραν σύσκεψιν ἀποφασίζομεν καὶ δι' αὐτό. Καλὸν κρίνω τὴν μέθοδον τῶν πυρκαϊῶν. Προσεχῶς θὰ ἔλθω εἰς Σμύρνην, ὅπως συνεννοηθῶμεν καὶ διὰ ζώσης».

Πᾶν σχόλιον περιττόν. Ἐπίσημοι κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι ἀποκαλυπτόμενοι μίαν ἔτι φορὰν ὡς οἱ πρῶτοι σφαγεῖς καὶ ἐμπρησταὶ καὶ διώκται τῶν χριστιανῶν!

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ

Μνήμονες μεγάλων προκατόχων αὐτῶν καὶ πιστοὶ πάντοτε εἰς τὴν ἔθνικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν αὐτῶν ἀποστολὴν οἱ τοῦ κλίματος τοῦ Οἴκουμενικοῦ Θρόνου Μητροπολίται εἰργάσθησαν ἀόκνως, ἐν τῇ ἰδίᾳ ἑκαστὸς παροικία καὶ μετὰ τῶν περὶ αὐτοὺς σωματείων, πρὸς προφύλαξιν καὶ διάσωσιν τοῦ ποιμνίου αὐτῶν ἀπὸ τῶν διωγμῶν καὶ τῆς ἐν γένει ἐφαρμογῆς τοῦ ἐξουτωτικοῦ προγράμματος τῶν νεοτούρκων. Τοῦ κανόνος τούτου μὴ παρεκκλίνοντες καὶ οἱ τοῦ νομοῦ Σμύρνης μητροπολίται ἠμαγκάζοντο οὐχ ἦττον, ὑπὸ τῆς φύσεως καὶ τῆς θέσεως τῶν πραγμάτων πιεζόμενοι, ὅπως πολλάκις προβαίνωσιν καὶ εἰς ἀπὸ κοινοῦ ἐνεργείας καὶ πράξεις τὸν αὐτὸν καὶ πάλιν μέγαν σκοπὸν ἐπιδιώκοντες. Οὕτως ἐκτὸς τῆς ἄλλης παρὰ τῷ Νομάρχῃ Σμύρνης κοινῆς ἐνεργείας αὐτῶν σχετικῶς πρὸς τὸν διωγμὸν τοῦ 1914, καὶ τῆς ὑποβολῆς κοινῶν σχετικῶν ἐγγράφων εἰς πρόσωπα ὑπέροχα πολιτικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς, ἐπέδωκαν τῇ 12 Ἰουνίου ἰ. ἐ. κοινὸν ὑπόμνημα πρὸς τοὺς ἐξεπίτηδες ἐκέισε κατελθόντας ἀ' διερμηνεῖς τῶν ἐν Κων)πόλει πρεσβειῶν τῶν Μ. Δυνάμεων, ἀποσκοποῦν τὴν διαφώτισιν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ φλέγοντος ζητήματος τῆς ἡμέρας.

Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ἔχει ᾧδε:

Πρὸς τὴν ἔντιμον Διεθνή Ἀνακριτικὴν Ἐπιτροπὴν,

Οἱ ὑποφαινόμενοι Μητροπολίται Ἐφέσου, Σμύρνης Φιλαδελφείας, Ἡλιουπόλεως καὶ Κρήνης συμμορφούμενοι πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν, τὴν ἐκφρασθεῖσαν ὑπὸ τῶν κ. κ. ἀντιπροσώπων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβειῶν τῶν Μ. Δυνάμεων, λαμβάνουσι τὴν τιμὴν νὰ ἐκθέσωσιν αὐτοῖς τὰς σκέψεις αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν, καταστάσεως αἰτιολογούσης τὴν ἐν τῷ βιλαετίῳ ἡμῶν ἀποστολὴν αὐτῶν.

Αἱ πράξεις τῆς ἐξολοθρεύσεως καὶ καταδιώξεως, αἱ γινόμεναι ἐναντίον τοῦ χριστιανικοῦ στοιχείου, χρονολογούμεναι ἤδη ἀπὸ πολλοῦ οὐδόλως ἀποτελοῦσι γεγονὸς μεμονωμένον καὶ τυχαῖον. Φαίνονται ὅτι εἶνε ἡ προτελευταία φάσις (ἡ τελευταία μᾶς ἐπιφυλίσεται ἴσως ὑπὸ τὴν μορφήν γενικῆς σφαγῆς, ὡς ἡ τῶν Ἀρμενίων) τοῦ μίσους καὶ τοῦ φανατισμοῦ τῶν μουσουλμάνων, ἐξιχθέντων μέχρι παροξυσμοῦ ὑπὸ τοῦ σοβινιστικοῦ τουρκικοῦ τύπου, κηρύττοντος διαρκῶς δι' ἄρθρων φλογερῶν τὴν ἐξολόθρευσιν τῶν χριστιανῶν, καὶ τῆς ὁποίας φάσεως αἱ πρῶται ἐκδηλώσεις ἦσαν: εἰς ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός, καθιστάμενος καθ' ἑκάστην σφοδρότερος καὶ μεμονωμένα κρούσματα σφαγῶν, δυναμένων νὰ ἐμπνεύσωσι τὸν πανικόν.

Τοῦ εὐρέως σχεδίου τῆς καταστροφῆς τῶν χριστιανῶν προηγῆθη ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ ἀνάκλησις πάντων τῶν Ἑλλήνων ὑπαλλήλων ἀπὸ τῶν κυβερνητικῶν καὶ διοικητικῶν θέσεων, ὁ ἐξοπλισμὸς τῶν Τούρκων χωρικῶν καὶ ἰδίως τῶν ἐν ταῖς παραλίαις, ἀφ' ἐτέρου δὲ ὁ ἀφοπλισμὸς πάντων τῶν χριστιανῶν, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἀφήρεσαν καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ κυνηγε-

τικά ὄπλα, ἢ καταπίεσις τῶν προϋχόντων τῶν βιλαετιῶν Προύσης καὶ Ἀϊδινίου, ἢ ἀπέλασις ἐτέρων προϋχόντων Ἑλλήνων ὑπηκόων τῆς Σμύρνης, ὁ διορισμὸς εἰς τὰς ἐμπιστευτικὰς θέσεις πρακτόρων φανατικῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων εὐκόλως θὰ ἠδύναντο νὰ βασισθῶσι διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ διοργανωθέντος σχεδίου. Διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σχεδίου τούτου αἱ μυστικαὶ διοργανώσεις εἰργάσθησαν ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν, τὴν διεύθυνσιν καὶ τὴν προστασίαν τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων, καὶ ἂν τρόπον ὄντως ἀποτελεσματικόν.

Πάντα τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἐν λεπτομερεῖᾳ θὰ ἐκθέσωμεν, σχετιζόμενα πρὸς τοὺς διαγμούς, τὰς δηώσεις καὶ τὰς μετὰ λεηλασιῶν δολοφονίας, δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς γεγονότα τυχαῖα καὶ μεμονωμένα. Ἀποτελοῦσιν ἀπ' ἐναντίας μίαν σειρὰν γεγονότων σοφῶς συλληφθέντων ἐν τῷ νῶ καὶ αὐθωρεῖ ἐκτελεσθέντων πρὸς πραγματοποίησιν ἐνὸς προγράμματος ἀκριβοῦς καὶ προμελετημένου.

Πανταχοῦ, πράγματι, τὰ μέσα τῆς ἐκτέλεσεως καὶ ὁ τρόπος τῆς διεξαγωγῆς τῶν φρικαλεοτήτων τούτων εἶνε ὁ ἴδιος. Ὅστις δὴποτε παρέστη εἰς μίαν τῶν φρικαλέων τοιῶντων σκηνῶν, τὴν ἐξελιχθεῖσαν ἐν τοῖς ἡμέροις τούτοις τόποις, ὅπου τὸ χριστιανικὸν στοιχεῖον ἐδέσποζεν, εἶνε εἰς θέσιν νὰ μορφώσῃ γνώμην ἀκριβῆ περὶ πάντων τῶν διαπραχθέντων εἰς τὰς λοιπὰς πόλεις καὶ χωρία τῆς Ἀνατολῆς.

Μόνην ἐξαίρεσιν ποιοῦνται αἱ πόλεις καὶ τὰ χωρία, ἃ τινὰ ἀμυνόμενα τῶν ἐστιῶν καὶ τῶν βωμῶν αὐτῶν, ἀντιπαρέταξαν ποιάν τινα ἀντίστασιν πρὸς τὸ ἐπιδρομικὸν στοιχεῖον. Τὰ χωρία ταῦτα, ὅπως τὸ Σερέκιοι, τὸ Γκερένκιοι, τὸ Ὀλουτζὰκ καὶ ὀλόκληρος ἡ χώρα τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Φωκαίας, κατεστράφησαν καὶ ἐνεπρήσθησαν ὀλοσχερῶς.

Ἴδου ἄλλως τε τὸ παρὰ τῶν μουσουλμάνων ἐφαρμοζόμενον σύστημα. Ὁ καϊμακάμης καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῆς

χωροφυλακῆς, προσκαλοῦσι τοὺς δημογέροντας καὶ τοὺς προϋχοντας τῆς χώρας καὶ συνιστῶσιν εὐθὺς νὰ ἀναχωρήσωσι, καθότι ἡ παρουσία αὐτῶν δὲν εἶνε περαιτέρω ἀνεκτὴ. Τοιοῦτοτρόπως ἐνήργησεν ὁ καϊμακάμης τῆς Περγάμου Ἀρίφ Χικμέτ βέης, ὁ καϊμακάμης τοῦ Ἀδραμυντίου, ὁ καϊμακάμης τοῦ Καραβουρνοῦ, ὁ μουδέρης τοῦ Μολδοβάν, ὁ ἀρχηγὸς τῆς μυστικῆς διοργανώσεως Κρήνης Καραμπίνα ζαδὲ Ἀλλῆ, ὁ διοικητὴς τῆς χωροφυλακῆς καὶ ὁ λιμενάρχης, ὁ δήμαρχος, ὁ δημαρχιακὸς ἰατρὸς Σαῖμ βέης, καὶ ὁ πρῶν μουφτῆς τῆς Παλαιᾶς Φωκαίας Σιρῆ βέης, ὁ διοικητὴς τῆς χωροφυλακῆς Μαινεμένης Ταλαὰτ βέης καὶ πάντες οἱ κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι τῶν προειρημένων ἐπαρχιῶν.

Μετὰ ταῦτα αἱ ἔνοπλοι ὀρδαὶ, ἀποτελούμεναι ἀπὸ βασιβοζούκους καὶ βαρβάρους ζεϊμπέκιδες, ἐξαπολύονται ἐναντίον τῶν χριστιανῶν τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων, προσελκνόμεναι δὲ ἀπὸ τὴν εὐφορίαν καὶ τὸν πλοῦτον χωρίου τινὸς σφετερίζονται πάντα τὰ ἀγαθὰ, τὰ ἀνήκοντα εἰς τοὺς χριστιανούς καὶ τὰ ὁποῖα θεωροῦσιν ὡς ἀποτελοῦντα σκοπὸν τῆς ἐπιδρομῆς, ἀπὸ πολλοῦ διδαχθέντος αὐτοῖς ὅτι τὰ ἀγαθὰ ταῦτα ἀνήκοντα αὐτοῖς κατεκρατοῦντο ὑπὸ τῶν χριστιανῶν, τοὺς ὁποίους δὲν ἔπρεπε τοῦ λοιποῦ νὰ ἀνεχθῶσιν ἐν μουσουλμανικῷ Κράτει. Δύναται τις νὰ φαντασθῆ μετὰ ταῦτα πῶς τὸ σχέδιον τοῦτο, τὸ ὠριμάσαν ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου, ἐτέθη σατανικῶς ἐν ἐφαρμογῇ καὶ τοῦ ὁποίου σκοποῦς ἦτο ἡ ἐξολόθρευσις τῶν χριστιανῶν.

Δυστυχία εἰς τοὺς χριστιανούς, οἵτινες δὲν θὰ ὑπέκυπτον αὐθωρεῖ εἰς τὰ σχέδια τῶν τρομοκρατῶν τῆς χωροφυλακῆς καὶ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων. Τὴν ἰδίαν ἐκείνην νύκτα ἀρχίζουσι περίξ τοῦ χωρίου πυροβολισμοὶ, ζωφκλοπαί, ἀπαγωγαὶ χωρικῶν, φόνοι, διὰ πυρὸς καταστροφῆ

ἐξοχικῶν οἰκιῶν. Ἐὰν οἱ Ἕλληνες χωρικοὶ τρομοκρατούμενοι ἀπὸ τὰ γεγονότα ταῦτα ἐκδηλώσι διαθέσεις πρὸς μετοικεσίαν, τότε ληστεύουσιν αὐτούς, ἀφαιροῦσιν ἀπ' αὐτῶν πᾶν ὅ,τι κατέχουσι καὶ ἀποπέμπουσιν ἐν πλήρει γυνότητι. Ἐὰν δὲ ἐπιχειρῶσι νὰ ὑπεραμυνθῶσι τῶν ἐστιῶν καὶ βωμῶν αὐτῶν, αἱ ὀρδαὶ καταπλημμυροῦσι τὰ περίξ, προερχόμεναι ἀπὸ τὰ ὄρη καθ' ὠρισμένας ἡμέρας καὶ ὥρας, ὡσεὶ ὑπέικουσαι εἰς διαταγὴν τινα, καὶ ἐφορμῶσι ἐναντίον τῆς προγραφείσης πόλεως ἢ τοῦ χωρίου.

Ἐὰν τὸ χωρίον ἀνταπαντᾷ εἰς τὸν πυροβολισμόν, αἱ ἴδιαι αὐταὶ ὀρδαὶ ὀδηγούμεναι ὑπ' ἀξιωματικῶν τῆς χωροφυλακῆς, χωροφυλάκων ἢ ἀγροφυλάκων καὶ ὑπὸ ἀποστράτων ἀξιωματικῶν, ἐφορμῶσιν ὅμοιοι πρὸς στρατεύματα τακτικῶν καὶ ἐπιχειροῦσι τὴν καταστροφὴν τῶν χωρίων. Τότε ἔχομεν νὰ θρηνήσωμεν τὰ ἀποτελέσματα τῶν μεγάλων σφαγῶν καὶ τῶν φρικαλέων καταστροφῶν, ὅπως ἐγένετο εἰς τὸ Γκερένκιοῖ, τὸ Σερέκιοῖ καὶ εἰς ὀλόκληρον τὸν καζᾶν τῆς Φωκαίας. Δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους τὸ θλιβερὸν καὶ ὀδυνηρὸν θέαμα τοῦ ἀνωφελοῦς τῆς παρουσίας τοῦ νομάρχου καὶ τοῦ ὑπουργοῦ διεπιστώθη πανταχοῦ. Ἀντὶ βελτιώσεως ἢ παρουσίας αὐτῶν ἀπεναντίας ἐγένετο πρόξενος ἐπιδεινώσεως τῆς καταστάσεως.

Πράγματι, ἐὰν δημόσιοι ὑπάλληλοι μετέβησαν εἰς τὰς δηρωθείσας χώρας, ὡς εἶναι αἱ πόλεις τοῦ Ἀδραμυτιίου, οἱ καζάδες τῆς Περγάμου, τῆς Φωκαίας, τοῦ Τσεσμέ καὶ τοῦ Καρὰ βουρνοῦ καὶ ἐτηλεγράφησαν ἐκεῖθεν ὅτι πλήρης τῶν ξις ἀποκατέστη, τοῦτο ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἐλλοσχερῆ ἔκλειψιν τῶν χριστιανῶν, πάντων ἐκδιωχθέντων καὶ ληστευθέντων. Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς καταστροφῆς αὐτοὶ οὗτοι ἀποστέλλουσιν εἰς τὰ ἐγκαταλελειμμένα χωρία πρόσφυγας μουσουλμάνους προσκαλοῦντες αὐτοὺς ἀπὸ τὸ ἐ-

σωτερικόν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει ἀρκετὰ, ὅτι ἐννοοῦσι νὰ ἐπωφελῶνται τῶν καρπῶν τῆς λεηλασίας καὶ τῶν καταστροφῶν, τὰς ὁποίας ἐπροξένησαν.

Ἐὰν ἐπὶ τέλους ἐπεσκέφθησαν τοὺς μὴ καταστραφεί-
 τας τόπους, ὡς τὰ Θεῖρα, τὸ Βαϊνδῆριον κτλ., αἱ πληροφο-
 ρίαι αἱ ληφθείσαι ἐκεῖθεν εἶνε ἀπελπιστικά. Μετὰ τὴν ἐπί-
 σκεψιν αὐτῶν, ἡ κατάστασις αὐτῶν ἐπεδεινώθη ἀποτόμως.
 Ἵνα μὴ ἐξάρωμεν ἕτερα γεγονότα, παραθέτομεν ἐνταῦθα τὸ ἐπίσημον τηλεγράφημα τῆς κοινότητος Θεῖρων, τὸ ὁποῖον ἐλήφθη σήμερον: «Μετὰ τὴν ἀφίξιν Γενικοῦ Διοικητοῦ καὶ ὑπουργοῦ, τὸ μποῦκοτὰζ σφοδρότερον ἢ ἀγορὰ κλειστή φυτεῖαι καπνῶν καὶ ἀγροὶ ἐγκατελείφθησαν· καλλιεργηταὶ φοβοῦνται νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰς ἐργασίας των· πληθυσμὸς ζητεῖ μετανάστευσιν· ἀλλ' ἡ κυβέρνησις ἀπαγορεύει ἐνεργῆσατε τὸ ταχύτερον ὅπως ἐπιτραπῆ ἡμῖν νὰ ἔλθωμεν εἰς Σμύρνην καὶ νὰ ἀποφύγωμεν βίον ἀβίωτον».

Καὶ τώρα, Κύριοι, δύνασθε νὰ ἐννοήσητε, ποῖος εἶνε ὁ ἐσωτερικὸς καὶ ἐξωτερικὸς μηχανισμὸς, ὅστις θέτει εἰς κίνησιν ὀλόκληρον τοῦτο τὸ καταχθόνιον μηχανήμα, τὸ ὁποῖον ἐν πλήρει εἰκοστῷ αἰῶνι, ἐν πλήρει εἰρήνῃ, ὑπὸ τὰ ὄμματα τῆς χριστιανικῆς καὶ πεπολιτισμένης Εὐρώπης, διοργανοὶ καὶ διεξάγει ἐναντίον τῶν χριστιανῶν ἕνα ἀνοικτίρμονα διωγμὸν, διωγμὸν μοναδικὸν ἐν τῇ ἰστορίᾳ, διὰ τοῦ ὁποῖου δύναται τις νὰ βεβαιώσῃ ὅτι ἐπιδιώκεται ἡ ἐξολόθρευσις καὶ ὁ ἐξισλαμισμὸς ὀλοκλήρου τῆς χώρας. Θεωροῦμεν ὡς φάρμακον μοναδικὸν καὶ ἀποτελεσματικὸν πρὸς ἐξασφάλισιν ζωῆς, κατὰ τι ἀνεκτῆς εἰς τοὺς χριστιανοὺς τῆς Τουρκίας, τὴν ἀποδοχὴν καὶ πιστὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὑπὸ τοῦ Οἰκουμεικοῦ Πατριάρχείου διατυπωθέντων πόθων, οἵτινες εἶνε οἱ ἀκόλουθοι:

- 1) Παλινόστησις τῶν μεταποπισθέντων Ἑλλήνων εἰς τὰς ἐστίας αὐτῶν.
- 2) Απόδοσις τῶν περιουσιῶν αὐτῶν.

3) Ἀποζημίωσις.

4) Κατάπαυσις τοῦ μποῦκοτάζ καὶ ἀπελευθέρωσις τῶν φυλακισμένων.

5) Ἐγγυήσεις.

6) Σχηματισμὸς μικτῆς Ἐπιτροπῆς, ἣτις θὰ ἐπαγρυνήσῃ ἐπὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν προσφύγων ἐν ταῖς ἐστίαις αὐτῶν.

Οἱ ὑπογεγραμμένοι δράττονται τῆς εὐκαιρίας ταύτης, ὅπως διαβεβαιώσωσιν Ἐμᾶς, Κύριοι, περὶ τῆς ἐξαιρέτου αὐτῶν ὑπολήψεως καὶ ἐπικαλοῦνται τὴν εὐλογίαν τοῦ Οὐρανοῦ ἐφ' Ἐμᾶς καὶ ἐπὶ τὸ φιλάνθρωπον Ἔμῶν ἔργον.

Ἐν Σμύρνῃ, τῇ 12)25 Ἰουνίου 1914.

ΣΗΜ. Πλὴν τοῦ ὡς ἄνωθι κοινοῦ ὑπομνήματος ἕκαστος Μητροπολίτης ἐπέδωκε ἐπισυνημμένως καὶ σύντομον τοιοῦτον διὰ τὴν οἰκείαν αὐτοῦ ἐπαρχίαν.

ΛΑ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΙΣΣΙΔΕΙΑΣ

Τὴν ἐπαρχίαν ταύτην (15 κοινότη. καὶ 32784 πληθυσμοῦ) ἐτρομοκράτησεν ἤδη ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ βαλκανικοῦ πολέμου μεγάλη σπείρα τουρκοκρητῶν, οἵτινες προβαίνοντες εἰς δαρμούς ἀνηλεεῖς καὶ ἀπειλὰς καὶ διαφόρους ἄλλας πιέσεις ἐναντίον τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου ἐπιχρηματισμῶ, διέπραττον καὶ φόνους, φονεύσαντες μεταξὺ ἄλλων καὶ τοὺς ἐξ Ἀλαίας ἀδελφούς Παναγιώτην καὶ Σάββαν, ἐργαζομένους εἰς τὸ πλησίον τῆ Ἀτταλεία κείμενον τσιφλίκιον τοῦ Χ' Ἰωάννου Παπάζογλου (τῇ 9 Ἰανουαρίου 1913). Ἐνεργὸν μέρος ἔλαβον οὗτοι καὶ εἰς τὸν κήρυχθέντα αὐστηρότατον ἐμπορικὸν ἀποκλεισμόν.

Κατόπιν δηλ. τῆς ἐπὶ τούτῳ ἐν Ἀτταλείᾳ ἀφίξεως γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τοῦ κομιτάτου τῆς «Ἐνώσεως καὶ Προόδου» ἤρξατο ἐφαρμοζόμενος ἐν Ἀτταλείᾳ, Βουρδουρίῳ, Σπάρτῃ, Φοίνικι καὶ ἐν γένει καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν οικονομικὸς πόλεμος, τουρκοκρητῆς δὲ ἀναλαβόντες τὴν ἐπιβλεψὴν αὐτοῦ διέτρεχον τὴν ὑπαιθρον χώραν καὶ περιήρχοντο τὰς πόλεις, μετὰ μαστίγων ἀνὰ χεῖρας, ἐξαναγκά-

ζοντες, ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων, τοὺς συμπολίτας αὐτῶν ὀθωμανοὺς μεθ' ὄρκου ἐπὶ διαζεύξει, ὅπως μὴ συναλλάσσονται μετὰ τῶν χριστιανῶν καὶ μὴ καταβάλλωσιν ἐκείνοις τὰς προηγουμένας αὐτῶν ὀφειλάς.

Ἡ κατάσταση αὕτη δὲν ἦτο δυνατὴ νὰ παραμείνῃ ἀτελέσφορος. Τὸ μὲν διὰ τὸν καταλαβόντα τοὺς χριστιανοὺς πανικόν, κατόπιν μάλιστα ἐπιτηδείως διαδιδομένων φημῶν περὶ προσεχοῦς ἐφαρμογῆς καὶ ἐνταῦθα τοῦ ἐν τῇ Θράκῃ καὶ τῇ Μ. Ἀσίᾳ ἐφαρμοσθέντος διωγμοῦ, τὸ δὲ διὰ τὴν φαντελῆ ἐμπορικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀπραξίαν καὶ στασιμότητα, ἀλλὰ, τὸ σπουδαιότερον, καὶ διὰ τὴν δοθείσαν ἐκ μέρους τῶν τούρκων μouxτάρηδων εἰκοσιτετράωρον προθεσίαν ὅπως, ἐπ' ἀπειλῇ θανάτου, ἐγκαταλείψωσι τὰ χωρία, οἱ ὁμογενεῖς κατέφυγον εἰς Ἀττάλειαν καὶ Βουρδούριον ἐγκαταλιπόντες τὰ πάντα εἰς τὴν διάθεσιν τῶν τούρκων.

Καίτοι δὲ ἡ σύστασις τοῦ ὡς ἄνω γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ ἀπηγόρευε προσωπικὰς προσβολὰς καὶ κακώσεις, ὡς καὶ πᾶσαν ἄλλην παρεκτροπὴν κατὰ τῆς τιμῆς καὶ τῆς ζωῆς τῶν χριστιανῶν — καὶ τοῦτο ὅπως ἀποτραπῆ, ἔλεγεν, ἐκ τοῦ κράτους πᾶς κίνδυνος ξενικῆς ἐπεμβάσεως καὶ κατοχῆς — οὐχ ἦττον καὶ πολλὰ ἔκτροπα καθ' ἐκάστην ἐπισυνέβαινον καὶ φόνοι διεπράχθησαν. Περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου 1914 ἐφρονεῦθη εἰς τὸ χωρίον Γζουβὰ ὁ ἐκ Σπάρτης καταγόμενος ἔμπορος Ἀθανάσιος Ἀθανάσογλου, ἐντὸς δὲ φρέατος εὐρέθη σάκκος ἀλεύρου περιέχων αἰμοσταγῆ τὰ κατάστιχα καὶ τὰ ἐνδύματα τοῦ φονευθέντος. Ὁ ἐν τῷ χωρίῳ Κεμὲρ ἀπὸ δεκαπενταετίας ἐγκαταστάς Ἀναστάσιος Φιλιππίδης ἐφρονεῦθη ὑπὸ ἐνόπλων τούρκων χωρικῶν ὁ ἐν Χορζούμ τοῦ Κζὸλ. Χι σαρ διαμένων Ἱερεμίας Δανόπουλος δαρεῖς ἀνηλεῶς ἐφο-

νεύθη διὰ πελέκews· οἱ ἐν Γζαρασλῆ κατοικοῦντες Κυριακὸς Χ" Ἀρσλάνογλους καὶ Κοσμᾶς Δαμάρογλους ἀπέθανον κατόπιν ἀποκοπῆς τῶν αἰδοίων αὐτῶν· ὁ ἐν Καπακλή κατοικῶν Γεώργιος Δεμιραγιάκογλους ἐδολοφονήθη· αἱ οἰκογενεῖαι τῶν: Γεωργίου καὶ Κωνσταντίνου Σαζάκογλου καὶ Νικολάου Κζοριζόγλου εὗρον τραγικὸν θάνατον φονευθεῖσαι.

Προκειμένου εἰδικῶς περὶ τῆς κοινότητος Βουρδουρίου ἀνάγκη νὰ σημειωθῆ ὅτι ἐπέκειτο νὰ γείνη τῇ 21 Σεπτεμβρίου 1914 γενικὴ σφαγὴ τῶν χριστιανῶν, καὶ μόνον ὁ ἐπισυμβὰς σεισμός, τόσον καταστρεπτικὸς ἀφ' ἐνὸς διὰ τὴν κοινότητα ταύτην, ἐματαίωσεν ἀφ' ἑτέρου τὰ αἰμοχαρῆ σχέδια τῶν τούρκων ἀναβληθέντα ἴσως δι' εὐθετώτερον καιρόν. Οὐχ ἦττον ὅμως ἀρκετὰ καὶ πάλιν ἐδοκιμάσθη δι' ὧν ὑπέστη πιέσεων ἐξ ἐπιτάξεων καὶ φορολογιῶν, δι' ἐξορίας εἰς τὰ ἐνδότερα 20 ἐν ὄλῳ προκρίτων καὶ διὰ τῆς βαρβαροῦ ἐν γένει καὶ ἐμπαθοῦς πρὸς τοὺς ἡμετέρους συμπεριφορᾶς τῶν τε αὐτοχθόνων καὶ τῶν ἐξωθεν ἐλθόντων τούρκων.

Πλὴν τῶν, ὡς ἄνω, ὁμογενῶν, καταφυγόντων ἐκ τῶν χωρίων εἰς Ἀϊδίνιον καὶ Βουρδούριον, πολλοὶ τῶν κατοίκων τῆς κοινότητος Μύρων διὰ τὸ ἀνώμαλον τῆς καταστάσεως ἀνεχώρησαν οἰκογενειακῶς εἰς Καστελλόριζον κατὰ Ἰούνιον 1914, ὁ Ἀντίφελος ἐξεκενώθη τὸν αὐτὸν μῆνα, καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ Φοίνικος διεσκορπίσθη. Ἐν γένει δὲ ὁ χριστιανισμὸς καὶ τῆς γωνίας ταύτης τῆς Μ. Ἀσίας ἤρξατο, αἰσθανόμενος τὴν ἀπήχησιν τῆς μεγάλης ἐν τῷ νομῷ Σμύρης συμφορᾶς κατὰ τὸ 1914, νὰ ἐκπατρίζηται.

Ὁ εὐρωπαϊκὸς πόλεμος παρέσχευεν εὐκαιρίαν εἰς τοὺς νεοτούρκους ὅπως συμπληρώσωσι τὸ καταστρεπτικὸν αὐτῶν ἔργον. Τὸ ὑπολειφθὲν μέρος τοῦ Φοίνικος, πλὴν ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων, ἀπεμακρύνθη τῆς πατρίδος αὐτῶν οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Μάκρης, τοῦ Λεβησίου καὶ τῶν

περιχώρων μικροασυννοικισμῶν Κιουδζέκ καὶ Πελδζιγέζ ἐξεδιώχθησαν κατὰ διάφορα διαλείμματα (ἀπὸ Σεπτεμβρίου τοῦ 1916.—Αὐγούστου 1818) πρὸς τὰ ἑνδότερα, ἄνευ οὐδενὸς οἴκτου πρὸς τοὺς γέροντας, τὰ γυναικόπαιδα καὶ τοὺς ἀσθενεῖς.

ΣΗΜ. Οἱ κάτοικοι τῆς ἐντὸς τοῦ κόλπου Μάκρης εὐρισκομένης καὶ τῇ ἱερᾷ Μητροπόλει Ρόδου ὑποκειμένης νησιίδος **Ταρσανᾶ**, εἰς 376 ψυχὰς ἀνερχόμενοι ἐξεπατρίσθησαν κατόπιν ἐπιθέσεως τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ἐγκαταλιπόντες περιουσίας ἀξίας 162 χιλ. ὀθωμ. λιβῶν.

ΔΒ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΓΚΥΡΑΣ

Ἡ ἐπαρχία αὕτη, ἀριθμοῦσα 7 κοινότητας καὶ 10598 πληθυσμόν, ἤδη ἀπὸ τοῦ 1914 ὑπέστη ὄχι μὲν ἐξώσεις καὶ μετατοπίσεις ἀλλ' ἀμείλικτον ἐμπορικὸν πόλεμον, ἐπενεγκόντα, ἰδίως ἐν Κοτυαίῳ καὶ Ἐσκή-Σεχίρ, μεγάλην οἰκονομικὴν κρίσιν μεταξὺ τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου. Ὁ ἀποκλεισμὸς οὗτος, ἐπιταθεῖς μάλιστα ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς μεταβάσεως εἰς **Κοτύαιον** (20 Ἰουνίου 1914) τοῦ ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν Ἐμβέρ, ἐνέσπειρε πανικὸν μέγαν παρὰ τοῖς ἡμετέροις καὶ ἄλλως καὶ ὡς συνοδευόμενος τακτικῶς καὶ ὑπὸ ἀπειλητικῶν ἐπιστολῶν, αἰτινες ἑλληνιστὶ ὑπὸ φανατικῶν ἐπηλύδων τούρκων γραφόμεναι ἐρρίπτοντο εἰς τὰ χριστιανικὰ καταστήματα περιέχουσαι τὰς φράσεις: **«θὰ καταστρέψωμεν ἑσᾶς τοὺς Γκιαούριδες ρωμηοὺς».**

Αἱ ἀπειλαὶ κατὰ τῶν ἡμετέρων δὲν ἔπαυσαν καὶ ἐφεξῆς ὁ δὲ ὁμογενὴς πληθυσμὸς τὸ μὲν ἔχων ὑπ' ὄψει τὰ εἰς βάρος τῶν Ἀρμενίων γενόμενα, τὸ δὲ τὰς διακηρύξεις τῶν μουσουλμάνων ὅτι τὸ αὐτὸ τέλος ἀνέμενε καὶ τοὺς Ἕλληνας εὐθὺς ὡς ἡ Ἑλλὰς ἤθελε μετάσχη τοῦ πολέμου καὶ ὅτι φρονίμως θὰ ἔπραττον οἱ χριστιανοί, ἐὰν ὄλως αὐτοπροαίρετο

ἔσπευδον νὰ ἀσπασθῶσι τὸν ἰσλαμισμὸν, εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ μεγάλου φόβου. Τὸ μῖσος καὶ ἡ περιφρόνησις πρὸς τὸ ὁμογενὲς στοιχεῖον εἶχε κορυφωθῆ, αὐτὸς δὲ ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν Ταλαὰτ διερχόμενος διὰ Πολατλή, σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ τῶν Χαϊμάνων Ἀγκύρας, ἔδειξε τὴν δυσφορίαν αὐτοῦ μαθῶν ὅτι ἀκόμη εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα ἀκούονται χριστιανικὰ ὀνόματα, ἐνῶ ἔπρεπε ἐν Ἀνατολῇ νὰ ὑπάρχωσι μόνον Ἀλῆ καὶ Μεχμέτ.

Εἰς τὸν οἰκονομικὸν μαρασμὸν τῆς ἐπαρχίας οὐκ ὀλίγον συντέλεσεν καὶ ἡ ἀπηνῶς διενεργηθεῖσα στρατολογία, τὴν δὲ Ἀγκυραν ἰδιαίτερος ὄλως ἐκλόνισε καὶ ἡ κατ' Αὐγουστον 1918 ἐπισυμβᾶσα φοβερὰ πυρκαϊὰ ἀποτεφρώσασα, κακῆ προθέσει καὶ ἀμελείᾳ τοῦ νομάρχου Δ]ρος Ρεσῆτ βέη, τὸ πλουσιώτερον καὶ ὠραιότερον χριστιανικὸν τμήμα αὐτῆς. Ἐναυλοὶ εἰσέτι διατηροῦνται παρὰ πολλοῖς αἱ σχετικαὶ πικραὶ φράσεις τοῦ ἐν λόγῳ νομάρχου εἰπόντος: «**τόσαι ἐκκλησίαι καίονται καὶ μόνη ἡ ἰδική σας μένει τότε καὶ ἐγὼ κρημνίζω αὐτήν**», καὶ ἐπιτεθέντος διὰ τῆς βακτηρίας κατὰ τοῦ παρατυχόντος ἱερέως Εὐσταθίου.

ΛΓ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΙΚΟΝΙΟΥ

Τρομοκρατία πλήρης καὶ ὀλονὲν αὐξοῦσα ἐπεκράτησεν ἐνωρὶς ἤδη καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ (42 κοινότη. καὶ 50300 πληθυσμοῦ). Κυβερνητικὰ ὄργανα προβαίνοντα ἀνευ λόγου εἰς ραπίσματα, δαρμούς, ὕβρεις καὶ διαφόρους πιέσεις τῶν ἡμετέρων ἐξηρέθιζον τὸν μουσουλμανικὸν ἐκεῖ λαὸν ἐναντίον αὐτῶν. Ὁ εἰσαγγελεὺς Ἀκ. Σεχίρ Ἰσμαήλ Χακκῆς διαβάλλων ἐπισήμως τοὺς ὁμογενεῖς ἐπὶ ἑλλαδικοῖς φρονήμασι προέτρεπε τοὺς ὁμοθενεῖς αὐτοῦ εἰς βιαιάν ἐξωσιν τῶν ἡμετέρων ἀπὸ τῶν ἐστιῶν αὐτῶν. Ὁ δὲ φανατικώτατος νομάρχης Ἰκονίου Χουσνῆ βέης, ὑποδαλίζων τὸ μουσουλμανικὸν μῖσος κατὰ παντὸς χριστιανικοῦ, μετεκαλεῖτο πολλάκις παρ' αὐτῷ χριστιανοὺς, τοὺς ὁποίους προτρέπων ἐμμέσως εἰς ἐξισλάμισιν προσεπάθει νὰ πείσῃ αὐτοὺς ὅτι οὐδεμίαν σχέσιν ἔχοντες πρὸς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας ἦσαν ἀπλούστατα ἐκχριστιανισθέντα λείψανα τούρκων! Ὁ δὲ διαβόητος διάδοχος αὐτοῦ Ἀζμῆ βέης διεκήρυττεν ἐπισήμως ὅτι μόνον διὰ τῆς ἐξοντώσεως παντὸς μὴ μουσουλμανικοῦ στοιχείου ἡ Τουρκία θὰ ἠδύνατο νὰ σωθῆ ἀπὸ τοῦ ἐπαπειλοῦντος αὐτὴν κινδύνου. Ἐν γένει ἡ θέσις τῶν ὁμογενῶν τῆς ἐπαρχίας ταύ-

της ἀπέβη κρίσιμος, κατόπιν μάλιστα τοῦ γενικοῦ ἀφοπλισμοῦ τῶν χριστιανῶν καὶ τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν μουσουλμάνων. Ἡ ἐνταῦθα κατάστασις τῶν πραγμάτων, ἔγραφε καὶ ὁ μητροπολίτης Ἰκονίου Προκόπιος ὑπὸ ἡμέρ. 2 Φεβρουαρίου 1915, κατήντησεν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἐπιδεινώσεως, οἷον οὐδέποτε εἶδεν ὁ τόπος οὐδὲ ἐφαντάσθη τις, ἀλλ' οὐδὲ δύναται νὰ περιγράψῃ αὐτὸν ὁ ὀξυγραφώτερος κάλαμος. Δὲν λέγει τις ὑπερβολὰς ἰσχυριζόμενος ὅτι τὰ δεινὰ τοῦ ἐνταῦθα ἡμετέρου στοιχείου κατὰ πολὺ ὑπέρεβησαν τὰ τῶν ἑβραίων ἐν Αἰγύπτῳ, ὅτε οὗτοι ἐν τῇ συνειδήσει τῶν κρατούντων καταδικάσθησαν εἰς ἐξόντωσιν· διότι ἀποκλεισθέντες παντελῶς οἱ ἡμέτεροι ὁμογενεῖς ἀπὸ τοῦ ἐμπορίου διὰ τῆς συστηματικῆς καὶ κατὰ τρόπον ἀπηνῆ ἔξασκουμένης ἐπιτάξεως τῶν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν ἐμπορευμάτων καὶ τῶν παρεμβαλλομένων μυρίων προσκομμάτων εἰς τὴν πρὸς ἀντικατάστασιν αὐτῶν μεταφορὰν ἄλλων, μὴ ἀπηλλαγμένων πρὸς τούτους καὶ τούτων ὡς καὶ τῶν εἰδῶν τῆς ἐπιτοπίου παραγωγῆς καὶ τῆς πρώτης ἀνάγκης τοῦ κινδύνου νέας ἐπιτάξεως, ὑποβαλλόμενοι εἰς ἀτελεύτητον σειρὰν φόρων καὶ ποικιλωνύμων ἐράνων, καὶ κατὰ χιλιάδας πολλὰς καταναγκαστικῶς ἐργαζόμενοι εἰς τὸ ὑπαιθρον εἰς ἀγχαρείας, παρ' ὅλον τὸ ἀκατάλληλον τῆς χειμερινῆς ἐποχῆς, ἐν στερήσεσι καὶ κακουχίαις, ἀπεστερήθησαν καὶ αὐτῶν τῶν διὰ τὸν χειμῶνα προμηθειῶν τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων πρὸς συντήρησιν τῶν οικογενειῶν αὐτῶν, καὶ οὕτω περιῆλθον εἰς τοιαύτην θέσιν, ὥστε κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις εἰδημόνων προσώπων ὁ εἰς τὴν ὑπαιθρον χώραν λαὸς δύναται τὴν κατάσταση ταύτην νὰ ἀντιμετωπίσῃ μόνον ἐτι δύο μῆνας, μεθ' οὓς, ἐκλειπόντων πάντων παντελῶς τῶν εἰδῶν τῆς πρώτης ἀνάγκης, θὰ καταλάβῃ τὸν τόπον ἀπηνῆς πείνα, καὶ αἱ ὀδυνῆσαι συνέπειαι δὲν εἶνε δυνατόν ἀπὸ τοῦδε νὰ προοραθῶσι καὶ νὰ καθορισθῶσι ἐπακριβῶς, εἰς τόπον πανταχόθεν ἀπο-

κεκλεισμένοι καὶ ἀδυνατοῦντα ἐγκαίρως οὔτε νὰ ἐπικαλεσθῇ οὔτε νὰ δεχθῇ τὴν συναντίληψιν ἄλλων, διὰ τὸν αὐστηρότατα ἐξασκούμενον περιορισμὸν καὶ αὐτῶν τῶν μέσων τῆς ἐπικοινωνίας.

Ἦσανεὶ δὲ ταῦτα μὴ ἐπήρουν εἰς τὴν ἐπαρκῆ κατὰ θλίψιν τῶν ὁμογενῶν, ἐτέθη ἀπὸ ἱκανῶν μηνῶν εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν καὶ νέον εἶδος διωγμοῦ τῶν ἡμετέρων ὑπὸ κυβερνητικὴν ἐνθάρρυνσιν καὶ προστασίαν. Ἄνθρωποι τῆς ἐσχάτης ὑποστάθμης ἐτέθησαν εἰς κίνησιν καὶ καθ' ἑκάστην δι' αὐτῶν καταγγελλόμενοι ὁμογενεῖς φιλήσυχοι καὶ φίλεργοι, ἐπὶ φανταστικαῖς ἀθυροστομίαις, ἀπάγονται καὶ παραπεμπόμενοι ἐνώπιον τοῦ ἐν Ἰκονίῳ στρατοδικείου ἀβασανίστως καταδικάζονται εἰς μακρὰς φυλακίσεις, εἰς χρηματικὰς ζημίας καὶ εἰς ὑπερορίας. Τὸ δλέθριον τοῦτο μέτρον, ἀπὸ ἱκανοῦ ἐφαρμοζόμενον ἐν τῇ περιφερείᾳ Ἰκονίου, εἶχε πρὸ πολλοῦ κενώσει τὸ Ἰκόνιον, τὴν Σύλλην, τὸ Καραμὰν κτλ. ἀπὸ ἡμετέρους χρησίμους ὁμογενεῖς, ὑπερπληρῶσαν τὰς φυλακὰς Ἰκονίου. Ἡ περιφέρεια δὲ Νίγδης μέχρι πρὸ τινων διετῆρει τὴν ἀκεραιότητα αὐτῆς, χάρις εἰς τὰς ἀγαθὰς διαθέσεις τοῦ διοικητοῦ αὐτῆς. Ἀλλὰ δυστυχῶς ἀπὸ μικροῦ χρόνου ἤρξαντο καὶ ἐνταῦθα νὰ μεταδίδωνται τὰ μικρόβια τοῦ κακοῦ τούτου πρὸς θλίψιν τῶν ἡμετέρων. Καὶ ἐντὸς μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος ἱκανοὶ ὁμογενεῖς ἤρξαντο πίπτοντες θύματα τῆς κακοήθους συκοφαντίας ἐν Νίγδῃ, ἐν Πόρῳ, ἐν Κιολδζούκ, ἐν Χασά-κιοῖ καὶ ἀλλαχοῦ, αὐτὰ δὲ θεωροῦνται ὡς τὰ πρωτόλεια μεγάλων ἐν προσεχεί μέρων θυσιῶν τῆς ὁμογενείας. Διότι ὁ νομάρχης Ἰκονίου ἀμείλικτον καὶ ἀδυσώπητον τρέφει μῖσος κατὰ τοῦ ἡμετέρου στοιχείου διαβάλλων αὐτὸ καὶ δημοσίᾳ ἀσυστόλως ὡς ἐπίβουλον καὶ προδοτικόν, διακηρύττει δὲ ὅτι διὰ τὴν ἡσυχίαν τοῦ κράτους, τὸ στοιχεῖον τοῦτο δέον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ἔδαφος αὐ-

τοῦ, ἀφοῦ μάλιστα ἀπογυμνωθῆ καὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ, ἦν περ, ὡς οὗτος φρονεῖ, ἀπέκτησεν καὶ ἐσχημάτισεν ἐνταῦθα καταδολιεύμενος τὸν ἀφελῆ (;) μωαμεθανικὸν πληθυσμόν. Διὰ τοῦτο ἐξεμηδενίσθη ἡ θέσις τοῦ ἡμετέρου στοιχείου, κατερρακώθη ὁ προνομιακὸς ἡμῶν χάρτης καὶ ἀφόρητοι αἱ ἐπεμβάσεις εἰς τὰ σχολεῖα. Οἱ ἱερεῖς ἡμῶν πρὸς ἐκφοβισμόν τοῦ λαοῦ ἀναίτιως ξυλοκοποῦνται καὶ ἐνώπιον διαφόρων κυβερνητικῶν τμημάτων βία ἀπάγονται, ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ταπεινῆς μου Μητροπόλεως, εἰς τοὺς διδασκάλους, ἀπευθύνονται διαταγαὶ ἀφορῶσαι τὸ πρόγραμμα καὶ τὴν διδασκτέαν ὕλην, ὡς καὶ τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας ἀπ' εὐθείας παρὰ τῶν διευθύνσεων τῆς παιδείας, αἱ δὲ γραπταὶ μου καὶ προφορικαὶ παραστάσεις ἢ οὐδόλως λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν ἢ διὰ διαφόρων ὑποσχέσεων κατασιγῶνται καὶ οἱ διδάσκαλοι, οἱ μὴ ἔχοντες τὰ διπλώματα αὐτῶν ἐπικεκρωμένα ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου ἢ τῶν ἀρμοδίων διευθύνσεων τῆς παιδείας, ἀπειλοῦνται διὰ παύσεως. Ἀπὸ τίνος δὲ ἡ Νίγη ἀποτελεῖ καὶ κέντρον στρατιωτικῆς ἐπιμελητείας, δι' ἧς διενεργοῦνται διάφοροι ἀποστολαὶ ἐκ Κων)πόλεως εἰς Ἐρζερούμ ταγμάτων γεγυμνασμένων καὶ ἀγυμνάστων ἐκ Καισαρείας εἰς Κων)παλιν. Ἐντεῦθεν προφάσει φιλοξενίας στρατιωτῶν, τῆδε κακεῖσε ἀποστελλομένων, προέβη ἡ ἐνταῦθα στρατιωτικὴ ἀρχὴ εἰς τὴν ἐπίταξιν καὶ τῶν ἐκπαιδευτηρίων Νίγδης, ὧν ἡ ἀνέγερσις οὐπω τελείως ἀπεπερατώθη μὲ μυρίας ἐθνικὰς θυσίας καὶ κόπους ἀτρήτους».

ΛΔ'

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ

*Αποτελουμένη ἐκ 52 κοινοτήτων καὶ ἀριθμοῦσα 34000 πληθυσμοῦ ἡ ἐπαρχία αὕτη ἐκλονίσθη σφόδρα καὶ δὴ οικονομικῶς κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον συνεπεία τῆς στρατολογίας τοῦ ἄρρενος πληθυσμοῦ αὐτῆς καὶ τοῦ αὐστηρῶς ἐφαρμοζομένου ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ. Εἰς τοῦτο συνετέλεσαν καὶ αἱ κατὰ τόπους ἀρχαὶ, αἵτινες ἀντὶ πάσης ὑποστηρίξεως τοῦ λιμοκτονοῦντος κυριολεκτικῶς χριστιανικοῦ στοιχείου, τὸναντίον καθίστων τὸν βίον αὐτοῦ ἐπαχθέστερον καὶ ἀβίωτον ἐπιβάλλουσαι ἀσπλάγχχνως βαρείας φορολογίας καὶ διενεργοῦσαι τυρρανικῶς καταθλιπτικὸς ἐράνους ὑπὲρ διαφόρων κυβερνητικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀναγκῶν.

Τῆς καταστάσεως ταύτης θὰ ἐπήρχετο ποιά τις ἀνακούφισις καὶ θεραπεία, ἐὰν ἠδύναντο οἱ χριστιανοὶ ἐλευθέρως μεταβαίνοντες ἀπὸ τόπου εἰς τόπον νὰ ποιῶνται ἀγοραπωλησίας· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἦτο ἀδύνατον, διὰ τὴν ὑπαρξίν καὶ παρουσίαν πολλῶν ληστοσυμμοριτῶν τούρκων, οἵτινες

κατὰ χιλιάδας λιποτακτήσαντες τοῦ στρατοῦ ἀπεγύμνου
πάντα χριστιανὸν διερχόμενον διὰ τοῦ κρησφυγέτου αὐτῶν.
Καὶ τοιουτοτρόπως πάσης οικονομικῆς κινήσεως ἐκλιπού-
σης ἢ πείνα καὶ ἢ δυστυχία ἐμάστιζε τὴν ἐπαρχίαν ταύ-
την.

ΣΗΜ. Καὶ ὁ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ **Ταρσοῦ** καὶ **Ἀδάνων** (τοῦ
κλίματος τοῦ Ἀντιοχικοῦ θρόνου) ὁμογενῆς πληθυσμὸς ἐ-
δοκιμάσθη συνεπείᾳ τῶν γενομένων μετατοπίσεων. Ἄμα τῇ
ἐνάρξει τοῦ παγκοσμίου πολέμου οἱ ὁμογενεῖς κάτοικοι
Μεσδίνης μετατοπίσθησαν εἰς τὰς ἐνδότερον κειμένας πό-
λεις **Ταρσὸν** καὶ **Ἄδανα** διὰ λόγους δῆθεν στρατιωτικούς,
ὥσεί οἱ λόγοι οὗτοι δὲν ἦσαν οἱ αὐτοὶ καὶ δι' ὅλον ἐν γένει
τὸν πληθυσμόν. Συγχρόνως μετατοπίσθησαν οἱ ὁμογενεῖς
καὶ τῶν λοιπῶν παρεκειμένων συνοικισμῶν, 70 δὲ περίπου
πρόκριτοι **Ταρσοῦ** ἐξωρίσθησαν εἰς τὴν περιφέρειαν **Χαλε-**
πίου κατ' Ἀπρίλιον 1918.

ΜΕΡΟΣ Γ'.

ΟΙ ΔΙΩΓΜΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΜΑΡΤΥΡΙΑ

ΤΟΥ ΕΝ ΠΟΝΤῳ

ΟΜΟΓΕΝΟΥΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

ΔΕ΄.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΟΛΩΝΙΑΣ

Σφριγῶσα καὶ ἀκμάζουσα ποτε ἡ ἐπαρχία αὕτη (κοινότη. 91 καὶ πληθυσμ. 52855), μεῖζδραν τὴν ἱστορικὴν Νικόπολιν, ἐδοκίμασεν ἀπὸ τοῦ συντάγματος καὶ ἐφεξῆς τὴν μανίαν τῆς νεοτουρκικῆς διοικήσεως ὑποστᾶσα, κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, τὴν θηριώδη βίαν τῶν τουρκικῶν ὀρδῶν καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. Μεταβληθεῖσα εἰς ἀπέραντον κτῆμα τῶν περιοίκων τούρκων ἀπώλεσε πρὸς στιγμὴν τὴν χριστιανικὴν αὐτῆς ὄψιν διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν βιαιῶν ἐξισλαμίσεων, τὸν διωγμὸν τῶν κοινοτήτων καὶ ἐν γένει τὴν ἐπελθοῦσαν ἐρήμωσιν. Εἶνε πρωτοφανεῖς αἱ ὁμότητες καὶ φρικιαστικὰ τὰ ὄργια καὶ ἀπερίγραπτοι αἱ διαρπαγαὶ καὶ ληστεύσεις τῶν χριστιανῶν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, τόσοι τῶν ἐκδιωχθέντων ὅσον καὶ τῶν παραμεινάντων ἐν ταῖς ἐστίασι αὐτῶν. Πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ ἐφεύρη ἡ σατανικὴ φαντασία τῶν τούρκων, ὑπὸ τὴν σθεναρὰν προστασίαν καὶ δὴ καὶ πρωτοβουλίαν τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων, ἐφηρμόσθη εἰς βάρος τῶν ἡμετέρων.

Αον) Τμήμα Νικοπόλεως.

1 Βάλλτζανα, 2 Τρουπτόϊ. Ἀμφότεραι αἱ κοινότητες αὐταὶ διὰ τε τὴν εὐφορίαν καὶ τὸν ρωμαντισμὸν τῶν τοπείων αὐτῶν ἐφέλκυσαν ἐνωρὶς τὴν προσοχὴν τῶν νεοτούρκων ἐξεκενώθησαν ἐντὸς τριῶν ἰσῶν βίᾳ, κατὰ Νοέμβριον 1916 καὶ κατὰ διαταγὴν τοῦ διοικητοῦ Ἀσάφ, μὴ ἐπιτραπέντος εἰς τοὺς κατοίκους νὰ παραλάβωσι τι τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων. Κατὰ τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἔξωσιν διεδραματίσθησαν γεγονότα φρικώδη. Ἡ Σοφία Ἀσλανίδου, χήρα καὶ μήτηρ ἕξ τέκνων, ἀντιστάσα εἰς τὴν διαταγὴν ὅπως μὴ παραλάβῃ τι, ἐσφάγη θηριωδῶς ἐνώπιον τῶν τέκνων αὐτῆς· ἡ σύζυγος Στεφ. Τζεντεμὴ ἐξεβιάσθη ἐνώπιον τοῦ συζύγου αὐτῆς, ὀδηγηθεῖσα ἔπειτα εἰς τὸ χαρέμιον τοῦ Ταπάνογλου Ἀσῆμ· τὴν αὐτὴν οἰκτρὰν τύχην ὑπέστησαν ἡ Σοφία Καραλόγλου καὶ ἡ Ἀνατολὴ Δεμιρδζόγλου, ἡ δὲ Παρθένα Τουμανίδου ἐννοήσασα τὴν τύχην, ἣτις ἀνέμενεν αὐτὴν, ἐρρίφθη εἰς τὸν Λῦκον ποταμὸν καὶ ἐπνίγη. Ὁ Νικήτας Θωμαΐδης, διαμαρτυρήθεις διὰ τὴν τοιαύτην συμπεριφορὰν τῶν διενεργούντων τὴν ἀπέλασιν, κατεκρεουργήθη πάραυτα φρικωδῶς πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν ἄλλων! Οἱ λοιποὶ χριστιανοὶ κατέφθανον τῇ 26 Δεκεμβρίου 1913 εἰς Τοκάτην, ὁπόθεν, μετ' ἀποχωρισμὸν τῶν γυναικοπαίδων ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν, ἀπεστάλησαν ἀνὰ τὰ διάφορα καθαρῶς τουρκικὰ χωρία τῆς περιφερείας. Καθ' ὁδὸν ὑπέστησαν ἀληθῆ μαρτύρια. Ἀσιτοὶ, ὑβρίζομενοι καὶ παντοιοτρόπως ἐξευτελιζόμενοι, δὲν ἠδύναντο οὐδὲ σιωπηλὴν τινα λύπην νὰ αἰσθανθῶσιν ἐπὶ τῇ θεᾷ τῶν φρικαλεοτήτων, τὰς ὁποίας συνήντων διερχόμενοι τὰ

καταστραφέντα ἀρμενικὰ χωρία. Ἀπεκόπτετο ἀμέσως ἡ γλῶσσα καὶ ἐνίοτε καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ τολμητίου! Τοῦτο συνέβη εἰς τὸν Ἡλίαν Κυνηγόπουλον, ὅστις κωφὸς ὢν καὶ μὴ ἀκούσας τὴν δοθεῖσαν σχετικὴν διαταγὴν τῶν τούρκων, ἐκραύγασεν ἐπὶ τῇ θεᾷ ἀρμενικῶν πτωμάτων. Αὐθωρεὶ ἀπεκόπη ἡ γλῶσσα αὐτοῦ καὶ ἀπεκεφαλίσθη αὐτὸς καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Αἰκατερίνη καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Σοφία. Κατὰ Μάρτιον 1917 διαταχθέντες ὅπως ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς ἐστίας αὐτῶν πλήρης χαρᾶς ἐπέστρεφον· φθάσαντες ὁμως εἰς τὰ πρόθυρα τῶν χωρίων αὐτῶν ὑπέστησαν ληστρικὴν ἐπίθεσιν, διοργανωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ κακοῦ δαίμονος τῶν μερῶν ἐκείνων Χαλλήλ Ταπάν-ἀγά, ἀπολύσαντος συγχρόνως ἐναντίον ἐκείνων καὶ ἀγέλην ὀλόκληρον πελωρίων ποιμενικῶν κυνῶν. Οἱ δυστυχεῖς χριστιανοὶ πανικόβλητοι καὶ μεμωλωπισμένοι κατέφυγον καὶ πάλιν εἰς Τοκάτην, Γάγγρας καὶ ἄλλαχού.

Ἡ θηριωδία τῶν ἐπισήμων καὶ ἀνεπισήμων τούρκων ὑπῆρξεν ἀπερίγραπτος, μετὰ δὲ πάντων προεῖχεν ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Χαλλήλ μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. Οὗτος προέβη εἰς σφαγὴν τοῦ Ἀναστασίου Ἀθανάσογλου, τοῦ Σάββα Γεκένογλου καὶ τῆς Μαρίας Τσουλφᾶ, ἔδειρεν ἀνηλεῶς τὸν ἱερέα Στέφανον ξυρίσας ἔπειτα αὐτὸν πρὸς ἐμπαιγμὸν, ἐβασάνισε τὸν Ἐλευθέριον Καραγκιόζ διακορεύσας ἔπειτα καὶ ἐγκλείσας εἰς τὸ χαρέμιον αὐτοῦ τὴν θυγατέρα ἐκείνου Σοφίαν, ἐξέσχισε τὰς κοιλίας τῶν γυναικῶν· Σοφίας Μήλογλου, Κερασιᾶς Τζίπιζ καὶ Ἑλένης Χουπᾶ ἐκ Καραπεζῆ ἀποκεφαλίσας καὶ τοὺς συζύγους αὐτῶν. Τὸ μῖσος τῶν τούρκων ἐξεδηλοῦτο καὶ μετὰ τὸν θάνατον τῶν χριστιανῶν, τῶν ὁποίων τὰ πτώματα δὲν ἐνεταφιάζοντο. ὅπως γείνωσι βορὰ τῶν ὀρνέων καὶ τῶν κυνῶν. Τὰ πτώματα τῶν ἀποθανόντων Π' Εὐθυμίου, τῆς θυγατρὸς

αὐτοῦ Ἑλισάβετ καὶ τοῦ Θεοφίλου Α. Κυνηγοπούλου ἐρρίφθησαν εἰς τοὺς κύνας, ἡ δὲ Μαρία Ἀθανάσογλου ἐπιχειρήσασα νὰ ἐκδιώξῃ αὐτοὺς κατεξεσχίσθη ὑπ' αὐτῶν ὑπὸ τοὺς σαρκαστικούς γέλωτας τῶν καμηλατῶν Χουρσὴτ καὶ Σουκρῆ.

3 Χάχαβλα, 4 Ἀλήσορ, 5 Ἰσπαχάν-μαχαλεσί, 6 Καλαδζούκ, 7 Ἐσόλα, 8 Φεΐλερν. Τὰ χωρία ταῦτα ἐκδιωχθέντα κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἐν μέσῳ πολλῶν ταλαιπωριῶν περιπλανηθέντα ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ τὰ σπήλαια διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ τουρκικὰ χωρία τῆς Κασταμονῆς καὶ τῆς Τοκάτης.

Οὐχ ἦττον φρικώδης ὑπῆρξε καὶ ἡ τύχη τῶν μὴ μεταποισθέντων κοινοτήτων τοῦ τμήματος τούτου, τῆς Νικοπόλεως μάλιστα γενομένης καὶ παρανάλωμα τοῦ πυρὸς ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως ἀποκαλυφθῶσι καὶ παραδοθῶσιν εἰς τὰς ἀρχὰς οἱ κρυπτόμενοι εἰς τὰς ἑλληνικὰς οἰκογενείας Ἀρμένιοι Αἰ σφαγαὶ καὶ διαρπαγαὶ τῶν χριστιανικῶν περιουσιῶν ἀπετέλουν διασκέδασιν διὰ τοὺς τούρκους, αἱ δὲ δι' ἀπειλῶν καὶ βίας ἐξισλαμίσεις ἦσαν πολλαί.

Βον) Τμήμα Ἀλούτσαρας

9 Χινδζηρί, 10 Ἀναστός, 11 Ἀλνσίξ, 12 Καμυδλί. Ἐξεκενώθησαν τὸν αὐτὸν καὶ τὰ προηγούμενα χωρία χρόνον καταφυγόντα εἰς Σεβάστειαν, Γάγγρας καὶ Κασταμονήν. Πολλοὶ γέροντες καὶ γυναικόπαιδα ἀπέθανον ἐκ τῆς πείνης καὶ τοῦ ψύχους μεταξὺ χιονοσκεπῶν ὀρέων καὶ δυσβάτων ὁδῶν.

Γον) Τμήμα Κερδζενησίου

13 Καδή-κιοῖ, 14 Ριφαχιγιέ, 15 Κονδύλια, 16 Πιδοιούρ, 17 Ἀλαδζά-χάν, 18 Μονδολας, 19 Μεντέμελν.

Κατὰ Ἰούλιον 1917 ὁ μουδέρης μετὰ τινῶν τούρκων ἐνόπλων ἑλθὼν εἰς τὸ χωρίον Καδήκιοῖ διέταξεν ὅπως ἐντὸς δύο ἡμερῶν ἀπέλθωσιν οἱ κάτοικοι. Τὸ αὐτὸ ἐκοινοποίησε καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ἐξ χωρία. Τοιοῦτοτρόπως χιλιάδες ψυχαὶ δοκιμάσασαι προηγουμένως διαφόρους πιέσεις καὶ καταδυναστεύσεις τῶν τούρκων, διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ τουρκικὰ χωρία τῆς Σεβαστείας πρὸς τελείαν αὐτῶν ἐξόντωσιν. Κατὰ τὴν ἐκδιώξιν ἐγένοντο σφαγαὶ καὶ διακορεύσεις καὶ βεβηλώσεις ἱερῶν ναῶν καὶ ἀπαγωγὰ μικρῶν παιδιῶν καὶ βρεφῶν ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς προστασίας αὐτῶν.

Δον) Τμήμα Ἐπεσίου

20 Ἴν-ὄνοῦ, 21 Παζάρ-πελέν, 22 Κηζήκ, 23 Τσαμλί-καλέ. Τὰ χωρία ταῦτα ἐκδιωχθέντα κατέφυγον πρὸς τὴν Φάτσαν ἢ διεσκορπίσθησαν πολλαχοῦ. Σφαγαὶ καὶ φόνοι καὶ ἀπαγχονισμοὶ ἐσημειώθησαν πλείστοι ὅσοι κατὰ τὸν διωγμὸν αὐτῶν. Ὁ Βασίλειος Γεωργίου κατεσφάγη θηριωδῶς ἐν Ζάργα ληστευθεὶς πρότερον. Ἀπηγχονίσθησαν πολλοὶ φιλήσυχοι χωρικοὶ ὡς φυγὸστρατοὶ δῆθεν καὶ ὡς ἐπαναστάται καὶ δῆ: ἐν Ἴν-ὄνοῦ 14, μεταξὺ δ' αὐτῶν ὁ Ἰωακείμ Σάββα, ὁ Κωνσταντῖνος καὶ Σάββα Τσερκέζ, ὁ Γεώργιος Πισία, ὁ Παῦλος Μιχαήλ καὶ ὁ Λάζαρος μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ, ἐν Κηζήκ 8, ἐν Τσαμλί-καλέ 4 καὶ ἱκανοὶ ἐν Παζάρ-πελέν.

Μερικὸς διωγμὸς ἐγένετο καὶ εἰς τὰ λοιπὰ χωρία τοῦ τμήματος τούτου (Δερέ-κιοῦ, Κιοῦ-βεπέ, Ἀρμουτσαῖρ, Καγιαλή-καγιά, Τζέτουρα, Κουλ-ἀλλή, Τζελέπ, Καγιά-δεπέ, Μουρασή, Ὁβαδζούκ, Κουρ-μπαγή. Τὸ χωρίον Παναγία δὲν ἐξεκενώθη) κατόπιν πολλῶν πιέσεων καὶ ἀπαγχονισμῶν. Οἱ παραμείναντες δὲν εἶδον βελτιουμένην τὴν θέσιν αὐτῶν. Τοῦναντίον ἀπαγορευθείσης πάσης μεταβάσεως αὐτῶν εἰς τοὺς ἀγροὺς πρὸς καλλιέργειαν ὑφίσταντο τὸν ἐκ λιμοῦ θάνατον, τὸ φάσμα τοῦ ὁποίου συχνάκις ἐπισείοντες οἱ τούρκοι παρεπλάνουν πολλὰς τῶν χριστιανῶν ἐκλέγοντες συνήθως τὰς ἐκκλησίας ὡς τόπον κορεσμοῦ τῶν ἀσελγειῶν αὐτῶν.

Τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστησαν καὶ τὰ χωρία τῶν τμημάτων: **Σούδεχρι, Κιρκίου, Γιαγλι-γιουζοῦ, Μισουδιᾶ** καὶ **Σήδορτας**, καίπερ μὴ ἐκπατρισθέντα, κατ' ἔμπνευσιν καὶ πολλάκις ρητὴν διαταγὴν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἐκεῖ στρατευμάτων Φεῖζή βέη, ὅστις καταρτίσας συμμορίας ὑπὸ τοὺς εἰδεχθεστέρους καὶ ἀπαισιωτέρους αὐτόχθονας τούρκους κατελήστευε τοὺς χριστιανούς, ἐξεβίαζεν ἀναιδῶς ἐνώπιον τῶν συγγενῶν αὐτῶν τὰς χριστιανὰς γυναῖκας καὶ παρθένους, ἀπεκεφάλιζε νέους καὶ ἐν γένει ἡρήμου τὴν χώραν ἐκείνην.

ΔΣΤ'.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΑΔΔΙΑΣ

Καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ (145 κοινότη. καὶ 77845 πληθυσμὸν) ἐνωρὶς ἐφαρμοσθεῖς ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς ἀφῆρεσε βαθμηδὸν πᾶν ὅ,τι ὑπῆρχεν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, περιελθόντων εἰς θέσιν νὰ στερηθῶσι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου. Μεγάλῃ δυστυχίᾳ ἐνέσκηψεν ἀμέσως, ἰδίᾳ εἰς τὸ ἄγονον τμήμα τῆς Ἀργυρουπόλεως, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι μηδὲν σχεδὸν ἀπολαμβάνοντες ἐκ τῆς πετρώδους γῆς ἀπέζων ἐκ τοῦ ἐμπορίου, διενεργουμένου ἐπιτοπίως καὶ ἐν Ρωσσίᾳ. Ἀρχηγὸς τοῦ ἐμπορικοῦ τούτου ἀποκλεισμοῦ ὑπῆρξεν ὁ μισέλλην νομάρχης Τραπεζοῦντος Δζεμάλ Ἀζμὴ ἔχων ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ ἄλλους πολλοὺς καὶ τὸν διοικητὴν Ἀργυρουπόλεως Χιλμὴ βέην. Ἐξ ἑτέρου ἡ στρατολογία διενεργηθεῖσα εἰς εὐρυτάτην κλίμακα ἡρήμωσε τὰς κοινότητας ἀφαιρέσασα τοὺς προστάτας πάσης οἰκογενείας, πολλοὺς τῶν ὁποίων ἐθανάτωσε, κατόπιν ἀσπλαγχνῶν ραβδισμῶν καὶ φρικωδῶν βασανιστηρίων ἐκ μέρους ἀπανθρώπων ἀξιώματικῶν. Ἐνεκα τῆς τοιαύτης θέσεως τῶν στρατολογουμένων ὁμογενῶν ἐπόμενον ἦτο νὰ παρουσιασθῶσι καὶ φυγὸστρατοί, οἵτινες ὁμως ἐσπευδον ἀμέσως παραδιδόμενοι ἵνα σώσωσι τὴν τιμὴν καὶ τὴν ζωὴν ὡς καὶ τὰς ἐστίας αὐτῶν, ἐξ ὧν πολλοὶ ἐν τῷ μεταξύ ἐπυρπολοῦντο.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα μέχρι τῆς προελάσεως τῶν Ρώσων, ὅτε ἤρξαντο νέος φανατισμὸς καὶ νέα μαρτύρια ἐναντίον τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου. Μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Ἐρζερούμης πλείστοι τούρκοι Ἀργυρουπόλεως, Ἀρδάσης καὶ τῶν περιχώρων, παραλαβόντες τὰ ἀποσκευὰς αὐτῶν, ἐφευγον μέσον Χερροϊάνων καὶ Καρὰ-Χισὰρ εἰς Σεβάστειαν. Ἐκ τούτων ὅμως ἐλάχιστοι ἦσαν οἱ φθάσαντες ἐκεῖ· οἱ λοιποὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸ τουρκικὸν χωρίον Μοναστήρ (6 ὥρας μακρὰν τῆς Ἀρδάσης), ἔνθα βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ φανατικῶν ἐντοπιῶν τούρκων ἔθηκαν εἰς ἐφαρμογὴν πρόγραμμα καταστρέψαν τὰ εἰς τὴν γραμμὴν ἐκείνην εὕρισκόμενα χριστιανικὰ χωρία. Ἐπὶ τῇ καταλήψει δὲ τῆς Τραπεζοῦντος, τούρκοι πρόσφυγες Τραπεζοῦντος, Γιομουρᾶς, Πλατάνων, τοῦ χωρίου Τζικανόη καὶ ἄλλων χωρίων, ἐπὶ κεφαλῆς ἔχοντες κορυφαίους συμμορίτας, ἐκκινήσαντες ἐκεῖθεν ἐπὶ σκοπῶ ὅπως μέσον Κιορτοῦν μεταβῶσιν εἰς Σεβάστειαν — καὶ ἡ ὁδὸς αὕτη ἦτο δι' αὐτοὺς συντομοτέρα — κατη- θύνθησαν οὐχ ἤτιον καὶ οὗτοι εἰς Μοναστήρ, κατόπιν προσκλήσεως τῶν ἐκεῖ προηγουμένως συγκεντρωθέντων τούρκων, καὶ ἅπαντες ὁμοῦ ἤρξαντο τοῦ καταστρεπτικοῦ αὐτῶν ἔργου.

Αον) Τμήμα Τοροῦλ—Ἀργυρουπόλεως

1 Κοροῦξενα, 2 Μάδζερα, 3 Φυτιάνα, 4 Ἀμβρικόιον. Οἱ κάτοικοι ἐγκαταλείψαντες πᾶσαν τὴν κινητὴν καὶ ἀκίνητον αὐτῶν περιουσίαν περιεπλανῶντο ἐπὶ ἐβδομάδας ὀλοκλήρους ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ τὰ σπήλαια νήστευς καὶ γυμνοί. Ἠτιμάσθησαν γυναῖκες καὶ παρθένοι ἐκ μέρους τῶν ἐπιδρομέων καὶ ἐφονεύθησαν γυνὴ τις μετὰ τοῦ τέκνου αὐτῆς ἐξ Ἀμβρικίου καὶ πέντε κάτοικοι ἐκ Φυτιάνων. Αἱ ἐκκλη-

σίαι διαρπαγεῖσαι τέλεον, εἶτα ἐπυρπολήθησαν. Μετὰ τὰς πολυμέρους αὐτῶν περιπλανήσεις πολλοὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια· κατόπιν ὅμως, καταληφθείσης τῆς Ἀρδάσης (8 Ἰουλίου 1916), ἀπελάθησαν πάντες οὗτοι πρὸς τὰ ὑπὸ ρωσικὴν κατοχὴν μέρη ἐξαγοράσαντες πρότερον τὴν τιμὴν καὶ τὴν ζωὴν αὐτῶν ἀντὶ πολλῶν λύτρων.

5 Παπαβράμ, 6 Σαραντάρ, 7 Ἰλεδζούκ, 8 Χόψια, 9 Γολῆ, 10 Φετικές. Κατόπιν λεηλατιῶν καὶ ἐμπρησμῶν τῶν οἰκῶν οἱ κάτοικοι διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ βουνά. Κατεκρεουργήθησαν ὁ ἐκ Παπαβράμ Κυριακὸς Μαδεντσιδης καεὶς ἐπὶ τῆς πυρᾶς, 15 ἐκ Σαραντάρ, 4 ἐξ Ἰλετσούκ, 10 ἐκ Χόψιας καὶ 6 ἐκ Γολῆ.

11 Μαυρενά, 12 Σαρπίς-κιοῖ, 13 Αὐλλιάνα, 14 Ἀδυσσα, 15 Ἀρταπέρ. Τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστησαν καὶ τὰ χωρία ταῦτα. Ἐφονεύθησαν δύο ἐκ τοῦ χωρίου Ἀδυσσα.

16 Μαγκάδιον, 17 Ἀκ-τσάλ, 18 Γαργάενα, 19 Δέσμενα, 20 Σιμικλή, 21 Σαρή-παπᾶ, 22 Μπέϊ-ταρλᾶ. Ἡ καταστροφὴ ὑπῆρξεν ἡ αὐτή. Κατεκρεουργήθησαν 5 ἐξ Ἀκ τσάλ, 15 ἐκ Γαργάενα, 20 ἐκ Δέσμενας, 60 ἐκ Σιμικλή, καὶ 15 ἐκ Σαρή-παπᾶ. Παρεβιάσθησαν πολλοὶ παρθένοι ὡς καὶ αἱ μονάζουσαι τῆς ἐν Σιμικλῇ γυναικείας μονῆς.

Πλὴν τῶν 22 τούτων χωρίων καὶ 10 μικρότεροι συνοικισμοὶ (Κανάκ, Κελέντων, Δέρενα, Λοντσιῶν, Ἄλμης, Κάλιτς, Ἀγιάννης, Σιμερᾶ, Ραματανάντων καὶ Μασανάντων) ἀποτελοῦντες πληθυσμὸν 2300 ψυχῶν διεσκορπίσθησαν λεηλατηθέντες καὶ πυρποληθέντες προηγουμένως.

Ἐπικειμένης τῆς καταλήψεως Ἀρδάσης οἱ τούρκοι καταρτήσαντες ἀνταρτικὰ σώματα καὶ φεύγοντες διήρπαζον, ἠτίμαζον, ἔσφαζον καὶ κατέστρεφον πᾶν ὅτι ἐλληνικόν. Τὰς μεγαλητέρας ὀμότητας καὶ καταστροφὰς ὑπέστη ὁ

ὑπολειφθεὶς λαὸς Κιουρτακοὺς ἀπαχθεὶς μέχρι Σεβαστείας καὶ Τοκάτης καὶ μαρτυρήσας. Δύο ἡμέρας πρὸ τῆς καταλήψεως τῆς Ἀρδάσης, διαταγῇ τοῦ ἐκεῖ ὑποδιοικητοῦ, διηρπάγησαν τὰ καταστήματα καὶ αἱ οἰκίαι τῶν ὁμογενῶν, διασκορπισθέντων εἰς τὰ περίχωρα, καὶ κατόπιν κατεκάησαν διὰ πετρελαίου.

Ἐποχωροῦντες οἱ τούρκοι ἐλεηλάτησαν τὰ χωρία: **23) Τσίμπρικᾶ, 24) Ρύακα, 25) Παλαιοχώριον, 26) Χαβιάνα, 27) Μουρτζαγῆ καὶ 28) Δεμιρτζι-κιοῖ**, τῶν ὁποίων ὁ λαὸς φεύγων τοὺς ἐνόπλους ἐπιδρομεῖς καὶ ἀντάρτας τούρκους ἔδραμε πρὸς τὰ βουνά. Ἡ περιουσία αὐτῶν διηρπάγη. Τὰ χωρία **29) Δζίτη, 30) Τζολόχαννα, 31) Παλαγία**, ἐπίσης ἐδοκιμάσθησαν. Μετὰ τὴν ὑποχώρησιν τῶν Ρώσων οἱ τούρκοι ἀνακαταλαμβάνοντες τὰ μέρη προέβησαν εἰς ἀποτελείωσιν τοῦ καταστρεπτικοῦ αὐτῶν ἔργου. Οἱ ἐναπολειφθέντες ἐκ τῶν ὡς ἄνω χωρίων καὶ συνοικισμῶν ἐλάχιστοι ὁμογενεῖς ἀπέθνησκον κυριολεκτικῶς τῆς πείνης, ἀτε ἀπογυμνωθέντες τελείως παντὸς πόρου ζωῆς.

Οἱ λοιποὶ κάτοικοι τοῦ τμήματος Ἀργυρουπόλεως καὶ Τοροῦλ μὴ μετακινηθέντες περιήλθον ἄνευ ἀπευκταίου εἰς τὴν Ρωσικὴν κατοχὴν.

Βον) Τμήμα Χερροϊάνων — Κελκίτ

Ἄνω Ταρσός, Κάτω Ταρσός, Μελέν, Οὔλου-Σεϊράν Μακρολίθ, Τσαούλ, Ζιμον, Κιοῦν-πατούρ, Παπούτς, Τζαπουτλῆ, Πιντσάντων, Τουμάν-όλουγοῦ, Σόμκι, Παροττῆ, Ζαγκάρ, Σιόν. Οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων τούτων, ἐκτὸς 200 κατοίκων, ἀπηλάθησαν εἰς Σεβάστειαν κατὰ τὴν ρωσικὴν προέλασιν. Οἰκίαι, σχολαὶ καὶ Ἐκκλησίαι

διηρπάγησαν καὶ κατόπιν ἐπυρπολήθησαν. Αἱ κινητὰ περιουσίαι ἐλεηλατήθησαν, τὰ δὲ κτήματα ἐσφετερίσθησαν οἱ ἐναπομείναντες τούρκοι.

Γον) Τμήμα Τριπόλεως — Κερασούντος

Ὁ Μητροπολίτης Χαλδίας καὶ Κερασούντος Λαυρέντιος ἔγραφεν ὑπὸ ἡμερομ. 15 Δ)βρίου 1916:

«Οἱ Ἕλληνες ὀθωμανοῦπήκοοι τῆς περιφέρειᾶς Κερασούντος καὶ ἰδίως οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης ὑπερείχον κατὰ πολὺ τῶν ἄλλοθενῶν συνοικίων των καὶ κατὰ τὸν πλοῦτον καὶ κατὰ τὴν μόρφωσιν καὶ κατὰ τὴν ἀγωγὴν καὶ κατὰ τὴν φιλεργίαν καὶ ἐπιχειρηματικότητα, ἅπαντα δὲ ἡ οικονομικὴ, ἡ ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ κίνησις εὐρίσκετο εἰς χεῖρας αὐτῶν. Ἄμα ἐξερράγη ὁ εὐρωπαϊκὸς πόλεμος οἱ τούρκοι Κερασούντος, ἰδόντες ὅτι οἱ ἄλλοτε προστάται τῶν ἐν Τουρκίᾳ χριστιανῶν ἦσαν ἐντελῶς ἀπερροφημένοι ὑπὸ τοῦ γιγαντιαίου πολέμου καὶ δὲν ἦσαν εἰς θέσιν οὔτε νὰ ἐξετάσωσι τὰ συμβαίνοντα, οὔτε νὰ προστατεύσωσι τοὺς ἐν Τουρκίᾳ Χριστιανούς, ἐσκέφθησαν ὅτι ἐπέστη ἡ ὥρα πρὸς καταστροφὴν καὶ ἐξόντωσιν τῶν ἐν Τουρκίᾳ χριστιανῶν καὶ ἰδίως τῶν Ἑλλήνων, τοὺς ὁποίους ἐθεώρουν ὡς τοὺς μόνους ἰσχυροὺς καὶ σπουδαίους ἀντιπάλους των. Ἐπὶ τούτῳ τὸ ἐνταῦθα κομιτᾶτον, περιλαμβάνον πάντα τὰ κακοποιὰ καὶ μοχθηρὰ τουρκικὰ στοιχεῖα, τῇ εἰσηγήσει καὶ συνεργείᾳ τῶν ἀρχῶν, ἐκήρυξαν πόλεμον ἐξοντώσεως κατὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὸ πρῶτον αὐτοῦ διάβημα ὑπῆρξε νὰ ἀποστείλῃ εἰς ὅλα τὰ μουσουλμανικὰ χωρία εἰδικοὺς ἀπεσταλμένους, οἵτινες ἐκήρυττον ὅτι ὁ Σουλτᾶνος ἐθέσπισε σεισάχθειαν τῶν πρὸς τοὺς χριστιανούς»

νοὺς χρεῶν τῶν τούρκων, καὶ διέτασεν ἐπὶ ποινῇ ἀγί-
χόνης εἰς τοὺς τούρκους οὐ μόνον νὰ μὴ πληρώσωσι τι
πρὸς τοὺς χριστιανοὺς δανειστάς των, ἀλλὰ καὶ αὐστηρῶς
ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς κατοίκους νὰ δώσωσι τὴν νενομι-
σμένην μορτὴν εἰς τοὺς χριστιανοὺς ἰδιοκτῆτας ἀγροτικῶν
ἰδιοκτησιῶν καὶ πράγματι τὸ κατώρθωσαν, καὶ ἀπὸ τῆς κη-
ρύξεως τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου μέχρι σήμερον οὐδεὶς
σχεδὸν τούρκος ἐπλήρωσέ τι εἰς Ἑλληνα ἀπέναντι ὀφειλῆς
του ἢ μορτῆς.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ οἰκονομικὸν σύστημα τοῦ τόπου συνί-
σταται εἰς τὸ νὰ διανείμωσιν εἰς τοὺς χωρικοὺς μέχρι τοῦ
Ἰουλίου ἅπαν τὸ διαθέσιμον χρῆμα καὶ νὰ ἀρχίσωσι τὰς
εἰσπράξεις των ἀπὸ τῶν μέσων Αὐγούστου, οἱ Ἕλληνες ὡς
ἐκ τῆς ἀπαγορευτικῆς ταύτης προπαγάνδας τῶν τούρκων,
εὐρέθησαν εἰς κρίσιμον οἰκονομικὴν θέσιν, τοσοῦτο μάλ-
λον καθόσον αἱ μὲν Τράπεζαι οὐ μόνον ἀνέστειλαν τὰς
πιστώσεις των, ἀλλὰ καὶ τούναντιον ἐζήτουν ἐπιμόνως τὰ
δοθέντα αὐτοῖς δάνεια καὶ ἐξ ἑτέρου ἕνεκα τῆς ἐπιστρα-
τεύσεως ἦτο ἐπείγον νὰ ἐξεύρωσι χρῆμα πρὸς πληρωμὴν
τῶν στρατιωτικῶν ἀντισηκωμάτων. Ἐν τοιαύτῃ δεινῇ θέσει
εὐρισκόμενοι οἱ Ἕλληνες, ἐν τῇ πολυμηχανίᾳ των κατώρι-
θωσαν εἴτε διὰ τῶν φίλων των ἐμπόρων Κωνσταντινουπό-
λεως εἴτε δι' ἐνεχυριάσεως κοσμημάτων νὰ ἐξεύρωσι μι-
κρά τινα κεφάλαια, δι' ὧν ἤρξαντο τῆς ἐξαγωγῆς τῶν
λεπτοκαρύων διὰ Δεδὲ Ἀγάτς καὶ εἶτα διὰ Κωνσταντίας,
ναυλώσαντες εἰδικῶς ἐπὶ τούτῳ ἀτμόπλοια. Οἱ τούρκοι ἰ-
δόντες, ὅτι οἱ Ἕλληνες κατώρθωσαν νὰ ἐργάζωνται καὶ νὰ
κερδίζωσιν, ἤρχισαν ἐν πρώτοις διὰ παντοίων πιέσεων νὰ
προσληφθῶσιν ὡς συνέταιροι, εἶτα δι' ἀπειλῶν καὶ βίας
ἐξεδίωξαν τοὺς Ἕλληνας, ἀπέκλεισαν αὐτοὺς διὰ τῆς συμ-
πράξεως τῶν ἀρχῶν πάσης ἐργασίας **καὶ κατέστησαν τὸ**

ἐμπόριον ἀποκλειστικὸν τουρκικὸν μονοπώλιον, ἢ δὲ
τοιαύτη κατάστασις διαρκεῖ μέχρι σήμερον, καταστρέψα-
σα τὴν τοσοῦτου ἀνθηρὰν οἰκονομικὴν θέσιν τῶν ἐνταῦθα
Ἑλλήνων. Τοιοῦτοτρόπως δέ, ἀποκλείσαντες πάντα συνα-
γωνισμόν, βαθμηδὸν ἀνήγαγον τὰς τιμὰς τῶν ἐμπορευμάτων
πάντων καὶ αὐτῶν τῶν δημητριακῶν εἰς τὸ δεκαπλάσιον
καὶ εἰκοσαπλάσιον τῆς ἀρχικῆς ἀξίας των, τῇ ἐπινεύσει
καὶ συννεοχῇ τῶν ἀρχῶν.

Ἄμα τῇ ἐνάρξει τῆς κινητοποιήσεως τοῦ ὀθωμανικοῦ
στρατοῦ, ἤρξατο καὶ **ἡ ἐπίταξις τῶν διαφόρων εἰδῶν,**
ἢ ἐπὶ τῆς ἐπιτάξεως ἐπιτροπῇ, ἀπαρτιζομένη ἀποκλειστι-
κῶς ἐκ τῶν μάλλον κακοποιῶν στοιχείων τοῦ κομιτάτου.
εἰσῆρχετο μόνον εἰς τὰ ἑλληνικὰ καταστήματα καὶ ἐπέτασ-
σε καὶ μετεκόμιζεν ἄνευ σημειώσεως καὶ ἀποδείξεώς τινος
ὑφάσματα, μεταξωτά, δαντέλες, κορδέλες, μυραδικά, κα-
λόσια μικρῶν παιδίων, στόρια παραθύρων καὶ ὅ,τι ἄλλο
ἤθελεν, ἐὰν δὲ ὁ ἰδιοκτῆτης ἐτόλμα νὰ εἶπῃ, ὅτι τὰ εἶδη
ταῦτα δὲν χρειάζονται εἰς τὸν στρατόν, ἠγείρετο πρὸ αὐ-
τοῦ εἰς ἀπάντησιν ἡ μάλιστα καὶ ἐδεικνύετο τὸ στρατοδι-
κεῖον. Καὶ οὕτως ἐτελοῦντο ἀτιμωρητεῖ καὶ ἀνεξελέγκτως
ἀκατονόμαστοι κλοπαὶ καὶ συλλήσεις ἑλληνικῶν περιου-
σιῶν, καθότι, τῶν τηλεγραφείων καὶ ταχυδρομείων εὐρισκο-
μένων εἰς χεῖράς των, καθίστατο ἀδύνατος πᾶσα καταγγε-
λία τῶν τελουμένων ὀργίων.

Οἱ στρατολογηθέντες πτωχοὶ Ἕλληνες, οἱ μὴ δυ-
νηθέντες νὰ πληρώσωσιν ἀντισηκωμα, ἐξηναγκάσθησαν ἢ
νὰ μεταφέρωσι πολεμεφόδια, ἢ νὰ κτίζωσι στρατῶνας,
λουτροὺς ἢ δρόμους, μένοντες σχεδὸν ἄνευ σιτηρεσίου αἰ-
τοῖ καὶ αἱ οἰκογένειαι των. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἠπει-
λοῦντο ἐν καιρῷ χειμῶνος νὰ σταλοῦν εἰς Σιβὰς ἢ ἄλ-
λαχοῦ τοῦ ἐσωτερικοῦ, πρὸς ἀπαλλαγὴν δὲ ἦσαν ἠνάγκα-

σμένοι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ καταχρεώνωνται διὰ νὰ πληρώνωσι λύτρα. Ἡ τραγωδία δὲ αὕτη ἐξακολουθεῖ μέχρι σήμερον. Ἐάν τινες τούτων ἐξερχόμενοι τῆς ὑπομονῆς ἐφυγοστράτου, ἐπιέζοντο, ἠπειλοῦντο καὶ ἐφορολογοῦντο ἀπηνῶς οἱ συγγενεῖς των.

Ἐάν τις κατάρθωνε, διὰ τουρκικῶν καὶ τοῦτο λέμβων, νὰ φύγη εἰς τὸ Ρωσικὸν ἔδαφος καὶ δὲν εἶχεν ἐνταῦθα συγγενεῖς πρὸς ἐκμετάλλευσιν, ἤρχιζον αἱ κατακραυγαὶ καὶ αἱ κατηγορίαι ὅτι τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον προδίδει τὸ κράτος εἰς τοὺς Ρώσους καὶ ὅτι οἱ φυγάδες εἶνε κατὰσκοποὶ, ἐνῶ οἱ πτωχοὶ καὶ ἀμαθεῖς οὗτοι φυγάδες, μὴ γνωρίζοντές τι περὶ τῶν τουρκικῶν στρατιωτικῶν πραγμάτων, ἐρωτῶμενοι ὑπὸ τῶν Ρώσων πάντως ἐσφαλμένα θὰ ἔδιδον πληροφορίας καὶ θὰ παρεπλάνων οὕτως ἀνεπιγνώστως τοὺς Ρώσους. πρὸς ὄφελος τῶν τούρκων.

Μετὰ τὰ ἀποτρόπαια καὶ φρικώδη ἀρμενικὰ γεγονότα, ὁπότε πανικὸς κατέλαβε καὶ τοὺς Ἕλληνας, οὓς ἀναφανδὸν ἠπέιλουν διὰ τῆς αὐτῆς τύχης, διωρίσθη ἀρχηγὸς τῆς ἐνταῦθα χωροφυλακῆς κάποιος Ὀσμὰν βέης, ἀνθρωπος ἐστερημένος πάσης ἠθικῆς συνειδήσεως. Ὁ κύριος οὗτος ὑπηρετήσας καὶ ἄλλοτε ἐνταῦθα ὡς ὑπαρχηγὸς τῆς χωροφυλακῆς, ἐγνώριζε κάλλιστα τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα τοῦ τόπου. Ἐσοφίσθη ὅθεν νὰ ἐκμεταλλευθῆ τὴν κατάστασιν καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐμήνυσεν εἰς ἔμπορον τῆς πόλεως ὀνόματι Νικόλαον Δελικάρην, ὅπως παρουσιάσῃ τὸν φυγοστρατοῦντα δῆθεν υἱὸν του, ἀπελθόντα εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἢ νὰ πληρώσῃ αὐτῷ 500 λίρας ὡς λύτρα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ρηθεὶς Δελικάρης οὔτε τὸ ἐν ἦτο εἰς θέσιν νὰ πράξῃ οὔτε τὸ ἕτερον, ὁ Ὀσμὰν βέης διὰ τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι τότε συγγενοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ Ἀβνῆ πασᾶ, ἐνήργησε τὴν ἐξορίαν του μετὰ τῆς συζύγου, τοῦ υἱοῦ του καὶ τῶν δύο

θυγατέρων του εἰς Κολώνιαν, ἐνθα ὡς ἐκ τῶν τάλαιπωριῶν ἀπέθανε καὶ οὗτος καὶ ἡ σύζυγός του. Δημιουργήσας οὕτως ἐν φοβερὸν προηγούμενον, κατέστησεν εὐαλότους πάντας τοὺς λοιποὺς πλουσίους Ἕλληνας. Μὴ ἐξετάζων, ἐὰν ὁ ζητούμενος ὡς φυγόστρατος ἀπῆλθεν εἰς Ἀμερικὴν ἢ ἀλαχοῦ πολλὰ ἔτη πρὸ τοῦ πολέμου καὶ ἐὰν εἶχεν ἢ μὴ συγγενειάν τινα πραγματικὴν μετὰ τινος ὅπωςδήποτε πλουσίου, ἐμήνυεν αὐτῷ νὰ πληρώσῃ λύτρα, εἰ δὲ μὴ θὰ ἐξορισθῆ μετὰ τῆς οἰκογενείας του. Ἐὰν δὲ ἐβεβαιούτο ὅτι δὲν ὑπῆρχε πράγματι μετρητὸν χρῆμα, εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ στέρξῃ, ὅπως λάβῃ ἀπέναντι τῶν λύτρων γραμμάτια χρεωστικὰ, ἐμπορεύματα, κοσμήματα, τάπητας καὶ ὅτι ἄλλο πρᾶγμα ἀξίας. Ὄταν δέ, περιπατῶν ἀνά τὴν πόλιν, συνήντα τινὰ φέροντα χρυσὴν ἄλυσον, ἐζήτηε καὶ ἐλάμβανεν αὐτὴν ἀνευ διατυπώσεως· λέγεται δὲ ὅτι τοιοιτοτρόπως συνέλεξεν ὑπὲρ τὰς 200 χρυσᾶς ἀλύσους ὠρολογίων. Εὐτυχῶς παυθέντος τοῦ Ἀβνῆ πασᾶ, συναπῆλθε καὶ οὗτος μετ' ἐκείνου καὶ οὕτως ἀπηλλάγησαν οἱ Ἕλληνες τῆς φοβερᾶς ταύτης μάστιγος.

Κατὰ τὴν προέλασιν τῶν Ρώσων εἰς τὴν Τραπεζοῦντα ὁ βαλῆς Τραπεζοῦντος διέταξε τὴν μετανάστευσιν τῶν τουρκικῶν χωρίων Λαζιστὰν καὶ Τραπεζοῦντος πρὸς τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας καὶ ἐνέσκυψαν δεκάδες χιλιάδων μεταναστῶν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κερασοῦντος καὶ ὡς ἀκρίδες φθοροποιοὶ ἐσάρωσαν τὰ πάντα. Διήρχοντο δηοῦντες καὶ ληζόμενοι, φονεύοντες καὶ πυρπολοῦντες τὰ ἑλληνικὰ χωρία καὶ ἐκδιώκοντες τοὺς κατοίκους αὐτῶν ὡς ἀπόλυτοι κύριοι καὶ ἐνεκαθίσταντο ἐν ταῖς κατοικίαις αὐτῶν ὀργιάζοντες. Ἐπῆλθεν ἐντελής ἀναρχία καὶ ἐδημιουργήθη πραγματικὴ ἐπαναστατικὴ κατάσταση. Ἐπειδὴ δὲ ἤρξαντο οὗτοι δηοῦντες καὶ τὰ τουρκικὰ χωρία καὶ ἐπῆλθον αἱματηραὶ ρήξεις

μεταξὺ τούρκων καὶ μεταναστῶν, ἡ Κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ ἀποστείλῃ ἰσχυρὰ σώματα χωροφυλάκων, ὅπως ἀναγκάσῃ τοὺς ἐνόπλους τούτους μετανάστας νὰ ἀπελθουν πρὸς τὰς δυτικωτέρας ἐπαρχίας. Ἀπὸ τῶν δὲ συναπιφέροντες τὰ ποίμνια καὶ τὰς οἰκιακὰς ἀποσκευὰς τῶν ἑλληνικῶν χωριῶν, καταλιπόντες εἰς ἀνάμνησιν τὴν χιλέραν καὶ τὸν τυφοειδῆ πυρετόν.

Μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Τραπεζοῦντος ὁ βαλῆς αὐτῆς ἦλθεν ἐνταῦθα, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ κοιμητάτου Τραπεζοῦντος, μελῶν τινῶν τοῦ κοιμητάτου καὶ τῶν πιστῶν ὀργάνων του. Δέον νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶνε εἰς τῶν μοχθηροτέρων, ἀπαισιωτέρων καὶ ἀγριωτέρων δημοσίων ὑπαλλήλων τοῦ κράτους, αὐτόχρημα ἠθικὸν τέρας. Πρὸ τοῦ πολέμου εἶχεν ἀποσταλῆ ὡς μουτσαρίφης εἰς Ρίζε, ἐνθα τῇ συνεργασίᾳ τοῦ ἐκεῖ τότε καὶ νῦν ἐνταῦθα εὕρισκομένου μουδίου τοῦ Μονοπωλίου τῶν καπνῶν διωργάνωσε τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο κατὰ τῶν Ἑλλήνων Ριζοῦντος μποϊκοτάζ, ὅπερ μικροῦ δεῖν ἔφερεν εἰς τὴν ἀνάγκην τοὺς Ἑλληνας Ριζοῦντος νὰ μεταναστεύσωσι. Τότε δὲ ἔστειλεν ἐνταῦθα τὸν συνεργάτην του τοῦτον μουδίην τοῦ Μονοπωλίου, ὅστις διωργάνωσε καὶ ἐνταῦθα **τὸ κατὰ τῶν Ἑλλήνων μποϊκοτάζ**, κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ πολέμου, ἀλλ' ὁ κηρυχθεὶς εὐρωπαϊκὸς πόλεμος ἔδωκεν ἄλλην διεύθυνσιν εἰς τὰς ἐνεργείας του.

Ὁ Βαλῆς οὗτος ἐκπροσωπεῖ τὰς γνωστὰς ἰδέας τοῦ Κοιμητάτου, κατὰ τὰς ὁποίας δέον διὰ παντὸς θεμιτοῦ καὶ ἀθεμίτου μέσου, ἔστω καὶ διὰ ληστείας, νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ οἰκονομικὴ καταστροφὴ τῶν Ἑλλήνων καὶ, κωλυομένων αὐτῶν καὶ ἀποκλειομένων πάσης ἐργασίας διὰ μποϊκοτάζ, ἀπειλῶν καὶ παντοίων ἄλλων μέσων, περιέλθῃ ἅπασα ἡ ἐργασία εἰς τὰς χεῖρας τῶν τούρκων, ὁπότε οἱ Ἕλληνες θὰ

καθίσταντο εἰλωτες καὶ παρῖαι δορυάλωτοι τῶν τούρκων.

Μετὰ τινῶν ἡμερῶν διαμονὴν ἐνταῦθα ὁ βαλῆς, δοὺς τὴν διαταγὴν εἰς τὸν τότε καὶμακάμην Κερασούντος, ὅπως ὑπακούσῃ οὗτος εἰς τὰς εἰσηγήσεις τοῦ ἐμπίστου ὀργάνου τοῦ Ὁμὲρ ἐφένδη, καθὼς ὠμολόγησεν αὐτὸς οὗτος ὁ καὶμακάμης Ρεσίτ βέης, καταδιωχθεὶς εἶτα ὑπὸ τοῦ βαλῆ ὡς παρακούσας εἰς τὴν διαταγὴν του ταύτην, ἀνεχώρησεν εἰς Ὀρδοῦ, ἣν ἐξέλεξεν ὡς ἔδραν του.

Ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του, κακοποιὰ τινα στοιχεῖα τοῦ κοιμητάτου ἀνεῦ ἐπίσημου τινὸς ἀντιπροσώπου τῶν ἀρχῶν, εἰσέρχονται νύκτωρ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ εὐπόληπτου καὶ πλουσίου ἐμπόρου Ἰορδάνου Σουρμελῆ καὶ ἀφοῦ ἔδειραν αὐτὸν ἀνηλεῶς, ἀπήγαγον εἰς τὰς φυλακὰς μετὰ τεσσάρων φυγάδων συλληφθέντων ἐν τινι λέμβῳ, κατηγοροῦντες αὐτὸν ὅτι δῆθεν συνεννοεῖτο μετὰ κατασκόπων, ἐλθόντων ἐκ Ρωσσίας καὶ ἐπιχειρησάντων τὴν νύκτα τῆς συλληψέως του νὰ φύγῃ πάλιν διὰ τὴν Τραπεζοῦντα ἐκ τοῦ παρὰ τὴν οἰκίαν του αἰγιαλοῦ. Μετὰ τινὰς ἡμέρας συνέλαβον ἕτερον εὐπόληπτον ἔμπορον, ὀνόματι Παντελῆν Ἑρμείδην, ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ ὅτι δῆθεν παρασκευάζει τὴν εἰς Ρωσσίαν δραπετεύσιν δύο Ἀρμενίων ἰατρῶν, ὑπηρετούντων ἐν τῷ ἐνταῦθα στρατιωτικῷ νοσοκομείῳ. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀπεστάλησαν οὗτοι εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ μετώπου παρὰ τὴν Τρίπολιν στρατοδικεῖον, ἐνθα ἐταλαιπωρήθησαν ἐν ταῖς φυλακαῖς ἐπὶ δέμημον, εἶτα ἀπεστάλησαν ὑπὸ τοῦ στρατοδικείου εἰς Ὀρδοῦ, ἐνθα μεθ' ἑτέρους δύο μῆνας ἠθωάθησαν, μὴ εὐρεθέντος, ὡς εἰκός, οὐδενὸς ἀπολύτως στοιχείου ἐνοχῆς κατ' αὐτῶν καὶ ἀποδειχθέντος ἐκ τῆς ὁμολογίας τῶν μετ' αὐτῶν συλληφθέντων φυγάδων, ὅτι οὗτοι οὔτε κὰν ἐξ ὄψεως ἐγνώριζον τοὺς ἐμπόρους τούτους καὶ ὅτι δερόμενοι καὶ ἀπειλούμενοι ἐξηναγκάσθησαν βίᾳ νὰ συκο-

φαντήσουν αὐτούς. Καίτοι δὲ παρήλθε τριμηνία ὅλη ἀπὸ τῆς ἀθώσεώς των, οὐχ ἦττον ὁ Βαλῆς ἀρνείται αὐτοῖς τὴν ἀδικίαν νὰ ἐπανακάμψωσιν ἐνταῦθα.

Ἡμέρας τινας μετὰ τὴν σύλληψιν τῶν ἄνωθι ἐμπόρων, νύκτα τινὰ περὶ τὸ μεσονύκτιον, σπέιρα ἐξ 150 περιπίπου ἀτόμων, ἄνευ ἐπισήμου τινὸς ἀντιπροσώπου τῶν ἀρχῶν, περιεκύκλωσε τὴν οἰκίαν τοῦ πλουσίου ἐμπόρου Ἰωάννου Δεληγεώργη, εἰσήλθε βία εἰς αὐτὴν καὶ ἀφοῦ ἀνεστάτωσε τὰ πάντα ἐν τῇ οἰκίᾳ, συνέλαβε καὶ ἀπαγαγούσα ἐφυλάκισε τὸν ρηθέντα κύριον Δεληγεώργην, ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ ὅτι συνεννοεῖτο διὰ σημείων μετὰ τῶν διερχομένων ρωσικῶν θωρηκτῶν, ὡς δῆθεν ἐξήγετο ἐξ ἐπιστολῆς ἀγνωστοῦ τινὸς ἀνθρώπου, περιπεσούσης εἰς χεῖράς των, καὶ ἦτις κατόπιν ἀπεδείχθη πλαστή ὑπ' αὐτῶν τῶν ἰδίων χαλκευθεῖσα. Ἡμέρας τινας μετὰ τὴν σύλληψίν του ἀπεστάλη καὶ οὗτος εἰς τὸ παρὰ τὴν Τρίπολιν στρατοδικεῖον, ἐνθα μετὰ τινὰς ἡμέρας ὡς ἐκ τῶν ταλαιπωριῶν, τοῦ τρόμου καὶ τῆς προβεβηκυίας ἡλικίας του ἀπεβίωσεν ἐν τῇ φυλακῇ καὶ ἐτάφη τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατόν του ἄνευ ἱερέως. Ὁ στρατιωτικὸς διοικητὴς τοῦ μετώπου Χατζῆ Χαμδῆ βέης ἐξετάσας τὴν ὑπόθεσιν καὶ ἰδὼν ὅτι αὕτη ἦτο καθαρὰ καὶ κακοηθεστάτη συκοφαντία, ἀνήγγειλε διὰ τηλεγραφήματός του εἰς τὴν ἐνταῦθα σύζυγόν του τὴν πλήρη ἀθωότητα τοῦ συζύγου της, ἐκφράζων συνάμα τὴν λύπην του διὰ τὸν ἀδικὸν θάνατόν του.

Οἱ Ἕλληνες, βλέποντες ὅτι αἱ ραδιουργίαι, αἱ συκοφαντίαι καὶ αἱ πλεκτάναι αὗται ἐλάμβανον ἐπικυδύνους δι' ὅλους διαστάσεις, εἶρον τὸ μέσον νὰ μάθωσι θετικῶς τὴν αἰτίαν καὶ τὸν σκοπὸν τῶν καταχθονίων τούτων σκευωριῶν. Ὁ μεσάζων δὲ ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ ὁμόγενῆς εἶδε κατάλογον, συνταχθέντα ὑπὸ ἐπιτροπῆς τοῦ Κομιτάτου

κατ' ἀνωτέραν εἰσήγησιν, ὑποδειχθέντων τῶν προσώπων ὑπὸ τοῦ αἰμοβόρου ἐμπόρου Ἐσρέφ ἐφένδη Σαρῆ Μαχμουτ Ζαδέ, τοῦ κυριωτέρου τούτου ὑποβολέως καὶ διοργανωτοῦ πάντων τῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων κακουργημάτων, καὶ περιλαμβάνοντα τὰ ὀνόματα 17 ἐκ τῶν πλουσιωτέρων καὶ εὐποληπτοτέρων Ἑλλήνων ἐμπόρων, οἵτινες ἐπρόκειτο νὰ συλληφθοῦν καὶ ἐξορισθοῦν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ὡς δῆθεν ἐπικίνδυνοι διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ τόπου! Πρὸ τοῦ φοβεροῦ τούτου κινδύνου, ἡ κοινότης οὔσα ἀποκλεισμένη ἀπὸ τῆς ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, ἠναγκάσθη διὰ πολλῶν θυσιῶν νὰ λάβῃ τὰ γνωστὰ ἐν τοιαύταις περιστάσεσι μέτρα, ὅπως ἀναστείλῃ προσωρινῶς τοῦλάχιστον τὸ κακόν. Ἐπὶ τούτῳ ὁ τότε ἐν ἐνεργείᾳ καϊμακάμης Κερασούντος Ρεσίτ βέης, ἐρειδόμενος ἐπὶ τοῦ ἀδίκου θανάτου τοῦ κ. Δεληγεώργη καὶ τῆς ἐλλείψεως καὶ τοῦ ἐλαχίστου τεκμηρίου ἐνοχῆς κατὰ τῶν προγραφέντων, ἠρνήθη διαρρήδην τὴν σύλληψιν αὐτῶν, ἔνεκα δὲ τούτου, πεσὼν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Βαλῆ, ἐπαύθη τῶν καθηκόντων του καὶ διωρίσθη ἐπίτροπος αὐτοῦ ἐν ἐκ τῶν ἀχρειεστέρων, μοχθηροτέρων καὶ μισελληνικωτέρων ὀργαίων τοῦ Βαλῆ ὀνόματι Νιχὰτ βέης. . . . Ἀργότερον ἢ ἀκόρεστος αὐτῶν λύσσα ἐστράφη κατὰ τῶν ἀπροστατεῦτων ἑλληνικῶν χωρίων. Καὶ ἤρξατο ἐπιτεινόμεναι αἱ δηώσεις, αἱ ἀτιμώσεις παρθένων καὶ γυναικῶν, αἱ φορολογίαι, οἱ δαρμοί, καὶ οἱ φόνοι ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς χωρίοις ὑπὸ τοῦ ἐμπίστου ὀργάνου τοῦ Βαλῆ, τοῦ θηριώδους καὶ ἀπαισίου τέρατος Ὁσμὰν ἀγά Φιριτινογλου, συνοδευομένου ὑπὸ πενηκοντάδος ἐνόπλων κακούργων καὶ πολλὰς κακουργίας καὶ ἐν τῇ πόλει διαπράξαντος καὶ νῦν ἔτι διαπράττοντος, τῆς συνανοχῆς τῶν ἀρχῶν, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ἀναζητεῖ ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν Ἑλλήνων ὄπλα καὶ φυγοστράτους.

Δέον νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ὁ ρηθεὶς Ὁσμὰν

ἀγῶς, ἄνθρωπος ἐντελῶς ἀγράμματος καὶ θηριώδης, εἶνε τὸ πιστὸν καὶ προσφιλὲς ὄργανον τοῦ βαλῆ καὶ τῆ ἐπινεύσει αὐτοῦ καὶ τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν κατέστη ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου ὁ τύραννος καὶ ὁ δικτάτωρ τῆς Κερασοῦντος καὶ τῶν Ἑλληνικῶν χωρίων, δέρων, λεηλατῶν, ἀτιμάζων, φορολογῶν, φονεῦων, εἰσερχόμενος νύκτωρ εἰς τὰς Ἑλληνικὰς οἰκίας μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν πολυαριθμοῦ σπειρας ἐνόπλων κακούργων, ἐνεργῶν ἄνευ ἐπισήμου τιμῆς ἐντολῆς κατ' οἶκον ἐρεύνας, φυλακίζων αὐθαιρέτως καὶ ἐν γένει καταστὰς φοβερὰ διὰ τοὺς Ἕλληνας μάλιστα. Μηνῆς τινας πρὸ τῆς πτώσεως τῆς Τραπεζοῦντος ὁ νῦν ἐν ἀργία καϊμακάμης Ρεσιδ βέης, λαβὼν τηλεγράφημα τοῦ Βαλῆ, δι' οὗ ἐζητοῦντο 25 ἄλογα, διεβίβασε τοῦτο εἰς τὸν ρηθέντα Οσμὰν ἀγῶ, ὅστις μετὰ τινος δολοφόνου Κιατίπ Ἀχμέτ καὶ τινων ἐνόπλων ἐγκατασταθεὶς ἐν τινι γραφείῳ τῆς ἀγορᾶς, προσεκάλεσε τοὺς πλουσίους Ἕλληνας καὶ ἐπισείων τὸ μαστίγιον ἐζήτησε καὶ ἔλαβε δι' ἀπειλῶν παρ' αὐτῶν περὶ τὰς 800 λίρας καὶ ἐνθυλακώσας αὐτὰς ἀπῆλθε μετὰ τῶν ἐνόπλων συντρόφων του εἰς τὰ χωρία, συνέλεξε διὰ τῆς βίας ἄνευ πληρωμῆς 30 ἄλογα καὶ ἀπέστειλεν αὐτὰ εἰς τὸν πρὸς ὄρον. Ἐσχάτως ἰδὼν κάπου φωτογραφίαν τινὰ τοῦ νιού τοῦ πλουσίου Ἕλληνος καταστηματάρχου Κωνσταντίνου Ἀτματζίδου, γενομένην πρὸ ἐτῶν ἐν Τραπεζοῦντι καὶ παριστῶσαν αὐτὸν ἐν ἐνδυμασίᾳ λαζικῇ, κρατοῦντα ὄπλον Μάουζερ, ὃπερ εἶχε δανεισθῆ παρὰ τινος τούρκου Τραπεζοῦντιου, προσεκάλεσε παρ' αὐτῷ τὸν ρηθέντα πατέρα του καὶ ἐζήτησε τὸ ὄπλον, εἰ δὲ μὴ θὰ σταλῆ εἰς τὸ στρατοδικεῖον. Ἡ ναγκάσθη ὁ δυστυχὴς νὰ πληρώσῃ 20 λίρας πρὸς ἀγορὰν τοιοῦτου ὄπλου, ὃπερ τῷ ἀπέστειλε. Πρὸ μηνὸς περίπου, ἐπελθὼν μετὰ τῆς σπείρας του εἰς τὸ Ἑλληνικὸν χωρίον Πρόσοριν, ἀφοῦ ἐληλάτησε καὶ ἠτίμασε γυναῖκας καὶ παρθέ-

νους, ἐδολοφόνησεν εἶτα μετὰ τῶν συντρόφων του 4 νέους Ἕλληνας καὶ εἶτα, δείρας μέχρι θανάτου τὸν ἱερέα, ἔλαβε βία παρὰ τινων χωρικῶν ἐγγραφον, δι' οὗ ἐπιστοποιεῖτο ὅτι δῆθεν οἱ δολοφόνου ἦσαν Ἀρμένιοι, ἐνῶ οὐδεὶς ἀπολύτως Ἀρμένιος εὐρίσκεται εἰς τὰ μέρη ταῦτα. Καὶ ἐδόθη μὲν εἶτα μήνυσις εἰς τὸν ἐπίτροπον τοῦ καϊμακάμη, ἀλλ' οὐδὲν ἀπολύτως ἐνηργήθη.

Ἄλλὰ θὰ ἐχρειαζόντο πολλὰ δεκάδες σελίδων, ὅπως ἀπαριθμήσωμεν τοὺς ἄθλους τοῦ ἥρωος τούτου. Ἀναζητήσαντες τὸν σκοπὸν, ὅστις ἐπεδιώκετο ὑπὸ τοῦ Βαλῆ διὰ τῶν σκευωριῶν καὶ συκοφαντιῶν τούτων, ἐμάθομεν θετικῶς παρ' ἀξιοπίστων δημοσίων τούρκων ὑπαλλήλων ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ βαλῆ ἦτο ὅπως διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων τούτων συκοφαντιῶν, δολοπλοκιῶν καὶ συλλήψεων ἐμπνεύσῃ δυσπιστίαν εἰς τὴν κυβέρνησιν ἐναντίον τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου καὶ προκαλέσῃ οὕτω τὴν διαταγὴν τῆς εἰς τὸ ἔσωτερικὸν ἐξώσεως πάντων τῶν Ἑλλήνων, λεηλατήσῃ τὰς οἰκίας καὶ περιουσίας των καὶ ἐξοντώσῃ αὐτούς.

... Βεβαίως ἄνθρωποι τοιοῦτοι, ὡς ὁ βαλῆς οὗτος, εὐρισκόμενοι εἰς τοιοῦτον σημεῖον ἠθικῆς καταπτώσεως, ἀσμένως θυσιάζουσι καὶ αὐτὴν τὴν σωτηρίαν τοῦ Κράτους πρὸς κορεσμὸν τῶν αἰμοβόρων ἐνστίκτων των. Ἐπιδιώκων λοιπὸν τὴν ἐξόντωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου, ἀπῆλθεν εἰς συνάντησιν τοῦ εἰς Σοῦ Σεχρὶ ἀφιχθέντος τότε ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν Ταλαὰτ βέη. Δυνάμεθα δὲ νὰ συμπεράνωμεν ὅτι πᾶσαν συκοφαντίαν μετεχειρίσθη διὰ νὰ ἀποσπάσῃ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἐπιτελείου καὶ τοῦ ὑπουργείου πρὸς ἐξώσιν τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῆς παραλίας, τὸ μὲν ὅτι οἱ Ἕλληνες τῶν μερῶν τούτων εἶνε ἐπικίνδυνοι διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ μετώπου τῆς Τριπόλεως, τὸ δὲ ὅτι διὰ τῆς ἀπελάσεως αὐτῶν θὰ περιήρχετο ἀρκετὸς ἀραβόσιτος εἰς

τὰς χεῖρας τῆς ἐπιμελητείας ἐκ τῆς συντελεσθείσης συγκομιδῆς, ἐνῶ εἶνε ἀληθές, ὅτι τὸ πλείστον μέρος τῆς συγκομιδῆς κατεστράφη ὑπὸ τῶν τούρκων προσφύγων. Ἐφωδιασμένος διὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης, μετὰ τὴν εἰς Ὀρδοῦ ἀφιξίν του, προσεκάλεσε τὸν ρηθέντα ἐπίτροπον τοῦ καϊμακάμη Κερασούντος Νιχὰτ βέην καὶ δούς τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας ἀπέστειλεν αὐτὸν ἐνταῦθα. Οὗτος ἅμα τῇ ἐλεύσει του, ἐκ συμφώνου μεθ' ἐτέρου αἰμοβόρου τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν μεταλλείων καὶ βοηθούμενος ὑπὸ χωροφυλάκων καὶ στιφῶν ἐνόπλων, ἤρξατο τοῦ ἔργου. Ἐν τῷ μεταξὺ παρ' ἀξιόπιστου πηγῆς μαθὼν ὅτι ἐνώπιον πολλῶν εἶπεν οὗτος ὅτι ἐπέστη ἡ ὥρα νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς Ἕλληνας, ὑπῆγα πρὸς αὐτὸν καὶ ἠρώτησα ἐὰν ἀληθεύωσι τὰ περὶ ἐξώσεως τῶν Ἑλλήνων διαδιδόμενα. Μοὶ ἀπήντησεν ἀορίστως, ὅτι πρόκειται μόνον διὰ στρατιωτικοὺς λόγους νὰ μεταφερθοῦν ἀλλαχοῦ οἱ κάτοικοι χωρίων τινῶν ἐλληνικῶν πλησίον τῆς παρατάξεως τοῦ στρατοῦ κειμένων. Εὐθὺς δι' ἐκτενοῦς πρὸς τὸν Μ. Βεζύρη, τοὺς ὑπουργοὺς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν Ἐσωτερικῶν, τὴν Βουλὴν, τὸν ἀρχηγὸν τοῦ γ' στρατιωτικοῦ σώματος Βεχῆπ πασᾶν, τὸν ἀρχηγὸν τοῦ μετώπου Τριπόλεως Χατζῆ Χαμδῆ βέην, τὰ Πατριαρχεῖα καὶ τὸν βαλὴν τηλεγραφήματός μου, ἐκθέτων τὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων πρὸς τὸ Κράτος καὶ τὴν ἔλλειψιν παντὸς λόγου ἐξώσεως αὐτῶν, ἧτις ἐν ὥρᾳ χειμῶνος ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἐξόντωσιν αὐτῶν, παρεκάλουν νὰ ἀνακληθῇ ἡ διαταγή.

Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἐν πάσῃ σπουδῇ, τῇ διαταγῇ τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ καϊμακάμη, περιεκύκλωσαν ἐν πρώτοις τὸ παράλιον ἐλληνικὸν χωρίον **Γιὸλ Ἀγῆζ**, συνελθὼν ὅλους τοὺς ἀνδρας καὶ ἀπαγαγόντες εἰς Κεσάπ ἐφυλάκισαν, τὴν δὲ ἐπομένην τοὺς διέταξαν νὰ ἐτοιμασθῶσιν, ὅπως τὴν ἐπαύ-

ριον ἀναχωρήσωσιν. Ἀλλὰ δύο ὥρας μετὰ ταῦτα ὁ μουνδύρης Κεσάπ, ἀπελθὼν εἰς Γιὸλ Ἀγῆζ μετὰ χωροφυλάκων καὶ ἐνόπλων στιφῶν, ἐξέβαλε βία τῶν οἰκιῶν των ἀνδρας, γυναῖκας, παιδιά, γέροντας, ἀρρώτους καὶ ἀναπήρους καὶ μὴ ἐπιτρέψας οὐδὲν νὰ παραλάβωσιν, ἄνευ ἀποσκευῶν ἄνευ φορητοῦ ζῶου, ἄνευ ἐνδυμάτων καὶ τροφῶν ὑπὸ ραγδαίαν βροχὴν ἀπέστειλεν αὐτοὺς ὑπὸ συνοδείαν χωροφυλάκων πρὸς τὸ Καρὰ-Χισάρ, ἀναγκαζομένους νὰ διανυκτερεύσωσιν ἐν ὑπαίθρῳ ὑπὸ ραγδαίαν βροχὴν καὶ ὑπὸ δριμύ ψύχος. Ἄμα τῇ ἐκ τοῦ χωρίου ἐξόδῳ τῶν δυστυχῶν, δημόσιοι ὑπάλληλοι, χωροφύλακες, περίοικοι τούρκοι χωρικοὶ διήρπασαν τὰ πάντα: ἐπιπλα, σκευή, ἐνδύματα, ζωτροφίας, ζῶα, καύσαντες καὶ ἀπαγαγόντες καὶ αὐτὰς τὰς θύρας καὶ τὰ παράθυρα τῶν οἰκιῶν. Εἶτα περιεκύκλωσαν καὶ **τὰ ἄλλα χωρία** καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου **ἐξεκένωσαν καὶ ταῦτα, ὡς καὶ τὴν πόλιν Τριπόλεως.** Ἐνῶ συνετελείτο μετὰ τοσαύτης ἀγριότητος ἢ καταστροφῆς τοσοῦτων ἀνθρώπων ἐλληνικῶν χωρίων, ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀπουσιάζοντος κόμητος Σχίλεμβουργ κ. δόκτωρ Σέδ, μοὶ ἀνεκοίνωσε πρὸς αὐτὸν τηλεγράφημα τῆς γερμανικῆς πρεσβείας, διαλαμβάνον τὰ ἐξῆς, ἅτινα ἀνεκοινώθησαν τῇ πρεσβείᾳ ὑπὸ τοῦ ὀθωμανικοῦ ὑπουργείου: «Ἡ ἐκκένωσις τῆς παραλίας εἶνε μέτρον καθαρῶς στρατιωτικόν. Ἐν τῇ ἐκκένώσει δὲν πρέπει νὰ ὑπερβοῦν τὰ ὅρια τῶν στρατιωτικῶς ἀναγκαίων. Θὰ ἐκκένωθῇ ἡ παραλία εἰς βάθος 50 χιλιομέτρων ἐν διαστήματι ἐνὸς μηνός. Ἐκαστος τῶν ἀπελαυνομένων δύναται νὰ ἐκλέξῃ ἐντὸς τῆς διορίας ταύτης τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεώς του καὶ τὸν τόπον τῆς διαμονῆς του, παραλαμβάνων ὅσα πράγματα θέλει καὶ δύναται. Αἱ ἰδιοκτησίαι θὰ μείνουν ἄθικτοι, δύναται δὲ νὰ ἀφήσωσιν εἰς αὐτὰς φύλακας».

Εἰς ἀπάντησιν ὑπεδείξαμεν τῷ κ. Δόκτορι, ὅτι ἐνταῦθα ἀκριβῶς ἐκτελοῦνται τὰ ἀντίθετα τῆς διαταγῆς ταύτης καὶ δι' αὐτοπτῶν μαρτύρων ἀπεδείξαμεν αὐτῷ τὴν ἐπιβουλὴν τῶν ἐνταῦθα ἀρχῶν καὶ τοῦ βαλῆ, ἀφοῦ ἄλλως τε τὰ ὄργανα καὶ αἱ φρικαλεότητες αὐταὶ ἐτελοῦντο ὑπὸ τὰ ὄμματα ὄλων. Ἀγνοῶν εἰς ποῖον σημεῖον ἀκριβῶς εὐρίσκοντο τὰ ἐν τοῖς χωρίοις τεκταινόμενα, ἔνεκα τοῦ αὐστηροῦ αὐτῶν ἀποκλεισμοῦ, καὶ βασιζόμενος ἐπὶ τοῦ τηλεγραφήματος τῆς Γερμανικῆς Πρεσβείας, ἐζήτησα προφορικῶς παρὰ τοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ καϊμακάμη ὅπως παράσχῃ ἡμῖν τὰς ἀπαιτούμενας λέμβους καὶ φορτηγίδας, ἵνα δι' ἐξόδων μας ἀποστείλωμεν τοὺς ἀπελαυνομένους δι' Ἀμισσοῦ εἰς τὰ περὶ τὴν Ἰσογιάτην ἑλληνικὰ χωρία ἢ παραγγελίῃ διὰ λογαριασμόν μας ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀμάξας καὶ ζῶα πρὸς μεταφορὰν τῶν ἀπελαυνομένων. Μοὶ ἀπήντησεν ἀρνητικῶς. Τὴν 20 Νοεμβρίου ἔλαβον τὸ τηλεγράφημα τοῦ Βεχῆπ πασᾶ, ἔχον ὡς ἐξῆς: «Διὰ στρατολογικούς λόγους εἶνε ἀναγκαῖα ἢ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν προσωρινῇ μεταφορᾷ τῶν Ῥωμαίων συμπατριωτῶν μου, οἱ ὅποιοι ἀνέκαθεν ἐμπράκτως ἀπέδειξαν τῆτι πίστιν καὶ ἀφοσίωσίν των. Ἐλήφθησαν τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα ὅπως ἀσφαλῶς, αἰσίως καὶ ἀνέτως μεταφερθῶσιν. Εἶνε ἀναμφίβολον, ὅτι ἐν Σιβᾶς αἱ κατοικίαι καὶ ἡ διατροφή των ἐξησφαλίσθησαν, ἐδόθησαν διαταγαὶ ὅπως οἱ μὴ ἔχοντες τὰ μέσα ἐπωφεληθῶσιν ἐκ περιτροπῆς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων τοιούτων. Παρακαλῶ νὰ εἰσθε βέβαιοι ὅτι ἡ μεταφορὰ των αὐτῆ εἶνε πρὸς τὸ συμφέρον τῶν συμπατριωτῶν μου». Βλέπων ὅτι ἐνῶ τοιαῦται διαταγαὶ ἐδίδοτο ἐπισήμως καὶ ἐν φανερῷ, ἐξετελοῦντο δὲ ἀκριβῶς ὅπως τὰ ἀντίθετα ὑπὸ τοῦ βαλῆ καὶ τῶν ὀργάνων του, προσδοσάντων εἰς τὸ ζήτημα χαρακτηριστῆρα ἀπηνουῶς διωγμοῦ καὶ διαδιδόντων παρὰ τῷ λαῷ

ὅτι εἶνε ἐπανάληψις τοῦ Ἀρμενικοῦ ζητήματος, μαθὼν δ' ἐξ ἑτέρου ὅτι ὁ ἐπίτροπος τοῦ καϊμακάμη ἐξεφράσθη δημοσίᾳ, ὅτι δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀποστολὴν οὔτε ἐπιστολῆς οὔτε τηλεγραφήματος τῆς Μητροπόλεως, καὶ στερούμενος ἄλλων μέσων ἐνεργείας, βασιζόμενος συνάμα ἐπὶ τοῦ τηλεγραφήματος τῆς Γερμανικῆς Πρεσβείας, ἐτηλεγράφησα τῇ 24 Νοεμβρίου τῷ Βαχῆπ πασᾶ, ὅπως ἐπιτρέψῃ τὴν τοποθέτησιν τῶν ἀπελαθέντων εἰς τὰ ἑλληνικὰ χωρία τὰ περὶ τὸ χωρίον Κουλάκ καγιᾶ, ἀπέχον τῆς παραλίας 50 χιλιόμετρα. Τὴν ἐπομένην ἔλαβον τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν: «Ἐδωκα διαταγὴν εἰς τὸν νομάρχην Τραπεζοῦντος, ὅπως ἐκ τῶν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἀποστελλομένων οἰκογενειῶν τῶν Ῥωμαίων ὅσα εὐρίσκονται μεταξὺ Κερασούντος καὶ Κουλάκ καγιᾶ, καθὼς καὶ ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἡ ἀποστολὴ δὲν ἐγένετο εἰσέτι, τοποθετηθῶσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὰ περίξ τοῦ Κουλάκ καγιᾶ χωρία, οἱ δὲ ἄρρωστοι αὐτῶν νοσηλευθῶσιν εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῶν ξένων τῆς Νομαρχίας». Εὐθὺς ἀπέστειλα ἀντίγραφον αὐτοῦ εἰς τὸν ἐπίτροπον τοῦ καϊμακάμη μετὰ τακριρίου μου, παρακαλῶν νὰ ἐνεργηθῇ συμφώνως τῇ διαταγῇ ταύτῃ, ἀλλ' οὗτος ἀπήντησεν ὅτι οὐδεμίαν τοιαύτην ἐπίσημον εἶδησιν ἔλαβε παρὰ τοῦ βαλῆ. Συνάμα ἀπέστειλα διὰ πεζοῦ ἕτερον ἀντίγραφον πρὸς τὸν πολιτορκοῦντα τὰ χωρία ἀρχηγὸν τῆς χωροφυλακῆς. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ ἐπίτροπος τοῦ καϊμακάμη μετέβη εἰς Κουλοῦκ καγιᾶ καὶ ἐπιστρέψας ἐδήλωσεν ὅτι οὐδένα σχεδὸν Ἑλληνα πρόσφυγα εὔρε περὶ τὸ Κουλάκ καγιᾶ εἰμὴ περὶ τοὺς 200 ἄρρώστους καὶ μᾶς εἰδοποιεῖ νὰ φροντίσωμεν περὶ αὐτῶν.....»

Διὰ τοιούτου λοιπὸν καταχθονίου τρόπου ἐξεκενώθη κατ' ἀρχὰς ἡ πόλις Τρίπολις μετὰ τῆς ὁμωνύμου περιφέρειας (Καρά-καγιᾶ, Ἐρσεήλ-μαδέν, Ἀκτσέ-κκλησέ, Οὐρουτζα-μαδέν, Τεβεκλή, Νιάλ, Κούρτ-πελή, Ἀδά-μπογιούκ, Ἀδά-δουζή, Καρά-ἐρίκ, Ἀγαλήκ-μαδέν, Λάχανα-μαδέν, Σάκ-

χαλβὰ, Γιαγλή-δερέ, Χαπσά-τσαίρ, Μοναστήρ, Κεπέ-κηνλη-
 σέ, Τζάγρὰκ, Γενή-κιού, Μεξέν, Σατή-μαδέν, Έσελή-μαδέν,
 Τζιμαχάντων, Έλέβη, Τσικμέν, Ρούμ, Σογούκ-δαμά, Ρακάν,
 Πεκεδέξήκ, Πολακλή, Παλάν, Όμαλοχώρι, Όρμανοχώρι, Δια-
 μλατίνον, Λειβάδια, Καρά-γκιουκελί, Γηρλήκ μαδέν, Κηζήλ-
 καγιά, Γοζουίκ, Άσλανδζήκ), βραδύτερον δὲ καὶ ἡ **περιφέ-
 ρεια Κερασούντος** (Κήρ χαρμάν, Άρμουτ ἀλάν, Κοτύλια,
 Άγλαμή, Τσάλ, Δοιβλίζ, Κέϊρεζ, Κούζ-καγιά, Σαραϊδζήκ,
 Γζόλ-αγής, Κασιόπη, Διβάν, Γιαγμούρτζα μαδέν, Πράσα-
 ρη, Δερελή, Καραλή, Γζόμο, Καγιά Χισάρ, Μελικλή, Τσορ-
 λέϊκ, Δεμιρδζή κιοϊ, Καλὲ γκζουνεϊ, Κούζ βιράν, Τεπέ κιοϊ,
 Παζάρ-σου-μαδέν, Άπτούλ-παζαρή), καὶ τοιοιτοτρόπως
 περὶ τὰ τέλη τοῦ 1916 συνεπληρώθη ἡ ἔξωσις ὀλοκλήρου
 τοῦ ἐκ 35 χιλιάδων ὁμογενοῦς πληθυσμοῦ τῶν τμημάτων
 τούτων κατὰ τρόπον ἀνήκουστον καὶ φρικώδη. Κατὰ τὸν
 διωγμὸν τούτον τὰ χωρία ἐπολιορκήθησαν ὑπὸ χωροφυλά-
 κων βαναύσων καὶ σκληρῶν καὶ ἰδίως ὑπὸ ἐπὶ τούτῳ κα-
 ταρτισθέντων ἀνταρτικῶν σωμάτων. Ἡ συγκοινωνία μεταξὺ
 τῶν διαφόρων χωρίων καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς Κερα-
 σουντος διεκόπη καθ' ὀλοκληρίαν καὶ τὸ ἔξοντωτικὸν πρό-
 γραμμα ἐφηρμόζετο ἀνενοχλήτως. Πολιτικοὶ ὑπάλληλοι καὶ
 στρατιωτικοὶ καὶ ἀνταρτικὰ σώματα, οἱ πάντες ἦσαν εἰς
 διαρκῆ κίνησιν ἐναμιλλόμενοι εἰς ἐκδηλώσεις σκληρότητος
 πρὸς τοὺς ἐκτοπιζομένους χριστιανοὺς. Ὁ προσωρινὸς μά-
 λιστα ὑποδιοικητῆς Κερασούντος Νιχὰτ βέης—φανατικῶ-
 τatos καὶ χριστιανομάχος—ὄχι μόνον ἠρνήθη τὴν ἐκ μέ-
 ρους τῆς κυβερνήσεως ἀλλὰ ἀπηγόρευσε καὶ τὴν ἐκ μέρους
 τῆς Μητροπόλεως ἀποστολὴν ἄρτου εἰς τὰς παρὰ τὴν
 ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Άκ-σου κατασκηνωσάσας δύο χιλιάδας
 προσφύγων Τριπόλεως.

Ὁ δυστυχεὴς πληθυσμὸς ἐγκαταλιπὼν οὕτω τὰς ἐστίας

αὐτοῦ—ἐν αἷς ἀμέσως ἐγκατεστάθησαν τούρκοι—ἀπεστά-
 λη εἰς Καρά-Χισάρ καὶ ἐκείθεν κατὰ ὀμάδας νέας καὶ
 κατὰ κυβερνητικὴν βούλησιν σχηματισθείσας ᾤδηγεῖτο
 ὅτε μὲν εἰς ἔρημα ἀρμενικὰ χωρία, ὅτε δὲ εἰς Ἑρπaa καὶ εἰς
 Νεοκαισάρειαν, δικαιούμενος ὄχι νὰ ἔχη ὀρισμένην τιὰ
 κατοικίαν ἀλλὰ νὰ διάγῃ ἐξίμνηνον πλάνητα βίον, ἔνεκα
 τοῦ ὁποίου ἀπέθανε τὸ πλεῖστον μέρος αὐτοῦ. Ὅσοι διε-
 σώθησαν, ἐξαπατηθέντες ὑπὸ τῶν ἀρχῶν ὅτι εἶνε ἐλεύθε-
 ροι νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς ἐστίας αὐτῶν, προσήρχοντο
 σπεύδοντες μετὰ χαρᾶς ἀλλ' εὐθὺς κατεδιώκοντο ἀπηνέστata
 ἐκ μέρους τῶν ἐντοπιῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων. Μαρτύρια
 τούτων εἶνε ὁ ἱερὸς ναὸς τοῦ ἀγίου Γεωργίου Πάτλαμας—
 μίαν ὥραν πέραν τῆς Κερασούντος—μετονομασθεῖς κατ' ὑπ'
 αὐτῶν τῶν τούρκων «Καυλή-Κιλίσει», ἔνθα ἐνέκλεισεν ἐπὶ
 πολλὰς ἡμέρας τοιοῦτους ἐπιστρέφοντας χριστιανοὺς ἄνευ
 σιτηρεσίου, μέχρι συμπληρώσεως τοῦ ἀριθμοῦ 50· ἀλλ' ὁ
 ἀριθμὸς οὗτος συνεπληρῶντο βραδύτατα καὶ οἱ δυστυ-
 χεῖς ἐγκλειστοὶ ἀπέθνησκον τῆς πείνης ἐν αὐτῇ τῇ Ἐκ-
 κλησίᾳ. Ὁ μουδέρης Κασσιόπης (Κεσάπ), πρὸς ἀπαλλαγὴν
 ἐνοχλήσεων ἐκ μέρους τῶν ἐπιστρεφόντων χριστιανῶν, διέ-
 ταξε τοὺς χωροφύλακας ὅπως φονεύωσι πάντα τοιοῦτον
 παρουσιαζόμενον εἰς τὸ χωρίον αὐτοῦ. Πᾶν διάβημα τῆς
 μητροπόλεως ὑπῆρξεν ἀνωφελές καὶ ἡ στερεότυπος ἀπάντη-
 σις ἐδίδετο: **«Τί ἀναμινύεσαι; εἶσαι πνευματικὸς ὄρ-
 χηγὸς καὶ νὰ κυττάζης τὴν ἐκκλησίαν σου· οἱ προδ-
 ῦντες εἶνε κτῆμα τοῦ κράτους καὶ ὁ,τι θέλει τοὺς
 κάμνει».**

Ἡ πείνα ἐμάστιζεν αὐτοὺς· γυναικόπαιδα καλῶν οἰκο-
 γενειῶν, παραμεμορφωμένα καὶ ἐν αἰγείοις δέρμασι, πολ-
 λάκις δὲ καὶ ὀλόγγυμα, περιήρχοντο τὰς οἰκίας τῆς Κε-
 ρασούντος ἐπαιτοῦντα. Πᾶσα βοήθεια πρὸς αὐτοὺς ἀπηγο-

ρεύετο, ὁ δὲ παραβαίνων τὴν διαταγὴν ταύτην ἀπεστέλλετο εἰς τὸ στρατοδικεῖον.

Ἐξητήθη τότε νὰ ἐπιτραπῇ ἐν Κερασούντι ἡ σύστασις συσσιτίων· ἀλλ' ἀπηγορεύθη καὶ τοῦτο, τοῦ νομάρχου δηλώσαντος ὅτι ὁ βουλόμενος δύναται νὰ ἀποστείλῃ εἰς τὴν κυβέρνησιν τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ. Ἡ ὑπερογδοηκοντούτις μήτηρ τοῦ Ε. Στεφανίδου προσενεγκοῦσα ὀλίγην τροφήν εἰς πρόσφυγα ἠπειλήθη νὰ σταλῇ εἰς τὸ στρατοδικεῖον, ὁ δὲ Μυλωνίδης προσλαβὼν ὑπηρέτριαν πρόσφυγα ἐφυλακίσθη ἐπὶ ἓνα μῆνα.

Μετὰ τὴν ἀπέλασιν ὀλοκλήρου τοῦ πληθυσμοῦ τῆς περιφέρειας ἦλθεν ἡ σειρά τῆς **Κερασούντος** καὶ τῆς **Πουλανδζάκης**. Καὶ ἡ μὲν τελευταία αὕτη, χαρακτηρισθεῖσα ὡς μικρὰ Ἑλλάς, διὰ τὸν ἀμιγῆ αὐτῆς πληθυσμόν, ἀπηλάθη ἀγρίως ἐντὸς δύο ἡμερῶν. Προκειμένου δὲ περὶ τῆς Κερασούντος μυρία περὶ αὐτῆς ἐμηχανεύθησαν. Τῇ 28 Δεκεμβρίου 1916 τριμελὴς ἐπιτροπὴ ἀξιωματικῶν κατέφθασεν εἰς Κερασούντα ὅπως διενεργήσῃ τὴν ἐξῶσιν αὐτῆς κατὰ τρόπον ὅμως διάφορον. Τὴν παραμονὴν τῆς 1ης Ἰανουαρίου ἀνήρτησαν ἐν τῇ ἀγορᾷ κατάλογον 65 οἰκογενειῶν, ἐκ τῶν καλλιτέρων, μετὰ σημειώσεως ὅτι ἔδει ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν νὰ ἐξέλθωσι τῆς πόλεως καὶ ἀναχωρήσωσιν ὡς ὑποπτοί. Ὀλίγον ἀργότερον ἀνηρτήθη ἕτερος κατάλογος 150 οἰκογενειῶν. Κατόπιν ἀρμοδίων ἐνεργειῶν τῆς μητροπόλεως ἕτερα ἐπιτροπὴ ἐκ Σοῦ-Σεχῆρ ἐλθοῦσα καὶ ἐξετάσασα τὰ κατὰ τὴν αἰτίαν τῆς ἐξώσεως ἐπέισθη περὶ τῆς ἀθωότητος τῶν ἀπελαυνομένων οἰκογενειῶν καὶ τοιουτοτρόπως ἐσώθη ἡ πόλις. Μετὰ τινα ὅμως καιρὸν νέον σχέδιον ἀπελάσεως παρουσιάσθη. Κατόπιν ἐπανειλημμένων ἀπογραφῶν τῶν κατοίκων ὁ Νομάρχης ἰσχυρίζομενος ὅτι 70 ο]ο οἱ κάτοικοι κἀτήγοντο ἐκ τῶν ἤδη ἀπελαθέντων μερῶν ἢ ὅτι δὲν ἦσαν ἐγγεγραμμένοι ἐν τοῖς ληξιαρχικοῖς βιβλίοις Κερασούντος·

ἐχαρακτήρισεν αὐτοὺς ὡς ξένους καὶ διέταξε τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν. Ἄλλὰ καὶ ὁ σκόπελος οὗτος παρεκάμφθη, παρακληθέντος τοῦ στρατηγοῦ Βεχῆπ πασᾶ, ὅστις προθύμως ἐνίοτε εἶχεν εἰς ἱκανοποίησιν σχετικῶν αἰτημάτων τοῦ Μητροπολίτου Χαλδίας καὶ Κερασούντος.

Μετὰ τὴν ὑποχώρησιν τῶν Ρώσων καὶ τὴν προέλασιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἤρξαντο πολλοὶ ἐκ τῶν διασωθέντων κατοίκων ὄλων τῶν τμημάτων τῆς ἐπαρχίας διασκορπιζόμενοι εἰς Τραπεζοῦντα, Βατοῦμ καὶ ἀλλαχοῦ ὅπως διασωθῶσιν τῆς θηριωδίας τῶν ἐπερχομένων τουρκικῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων καὶ διαφύγωσι τὸν ἐκ πείνης θάνατον.

Ἄλλὰ καὶ τὰ ἐν τοῖς νομοῖς Ἰκονίου, Ἀγκύρας καὶ Σεβαστείας ὑπολειπόμενα χωρία δὲν διῆλθον καλλιτέραν ζωὴν. Ποικιλοτρόπως πιεζόμενα ἐμαραίνοντο οικονομικῶς κατεστρέφοντο ἠθικῶς, καὶ κατεδιώκοντο θρησκευτικῶς.

ΔΖ.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΡΩΔΟΠΟΛΕΩΣ

Ἡ ἀναστήλωσις ἐν Τουρκία τῆς συνταγματικῆς παρῳδίας ἔθηκεν εἰς ἐφαρμογὴν καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ (κοινότη. 47 καὶ πληθυσμ. 20657) τὸ σατανικὸν πρόγραμμα τῶν Νεοτούρκων. Ἡ στρατολογία τῶν χριστιανῶν ἐφηρμόσθη κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε πολλοὶ νέοι, καίπερ ἀποτελοῦντες τὸ στήριγμα τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, ἐξηναγκάσθησαν εἰς ἐκπατρισμὸν πρὸς ἀποφυγὴν τῶν βασάνων καὶ τῶν κακουχιῶν τῆς τουρκικῆς στρατολογίας. Οἱ φόροι ἐτριπλασιάσθησαν ἢ ἐδημιουργήθησαν νέοι τοιοῦτοι, ἢ δὲ εἰσπραξις αὐτῶν ἐγένετο δι' ἐκμισθωτῶν τούρκων, οἱ ὁποῖοι ἀπολαύοντες ἀπολύτου ἐλευθερίας καὶ κυβερνητικῆς ὑποστηρίξεως ἠΰξανον πρὸς ἴδιον ὄφελος τοὺς φόρους τῶν χριστιανῶν.

Ἡ ἔκρηξις τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ὑπῆρξε καὶ διὰ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἀπαρχὴ περιόδου, καθ' ἣν ἐπεζητήθη ὁ μαρασμὸς καὶ ἡ τελεία μάλιστα καταστροφὴ τοῦ χριστιανικοῦ αὐτῆς στοιχείου. Ἀπ' ἀρχῆς ἤδη τοῦ ὡς ἄνω πολέμου κατηργίσθησαν τὰ ἐργατικά τάγματα, τὰ δὲ γυναικόπαιδα καὶ οἱ γέροντες ἠγγαρεύοντο ἵνα μεταφέρωσιν

ἐπὶ τῆς ράχως αὐτῶν πολεμοφόδια ἀπὸ Τραπεζοῦντος, Δεβεζλίῃ καὶ Γεμουράν εἰς Χαψή-κιοῖ, Ἄρδασαν καὶ Ἄργυρούπολιν, ὑφιστάμενοι τὰς θηριώδεις, συνεπειὰ τῶν ἀγγαρευόντων αὐτοὺς τούρκων. Ἰδίᾳ ἐδοκιμάσθη ἡ κοινότης Σάντα, ἐνεκὰ ἐπιθέσεων ἄλλοτε μὲν τῶν τουρκικῶν συμφοριῶν, ἄλλοτε δὲ τῶν χωροφυλάκων, ἡσυχάσασά πως μόνον μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν ἐκεῖ σταθμοῦ ὑπευθύνου χωροφυλακῆς.

Διὰ τῆς πτώσεως τῆς Τραπεζοῦντος (5 Ἀπριλίου 1916) καὶ τῆς προελάσεως τῶν Ρώσων περιήλθον εἰς τὴν κατοχὴν αὐτῶν τὰ χωρία τοῦ τμήματος Γαλλιάνης, ἢ ἐν αὐτοῖς Πατριαρχικὴ μονὴ τοῦ ἁγίου Γεωργίου Περισπερᾶ καὶ αἱ κοινότητες Δειβερά, Σανόγια, Δανείαχα, Σπήλαια, Μουνταντό, Κοστορτός, Χαβᾶ, Κάτω Χορτοκόπιον, Κουσπιδῆ, Σκόπια καὶ τὸ τμήμα Σάντας. Ἐξαιρουμένων τῆς κοινότητος Δειβεράς καὶ τῶν χωρίων τοῦ τμήματος Γαλλιάνης, οἱ κάτοικοι τῶν λοιπῶν κοινότητων μετέοπισθησαν ὑπὸ τῶν Ρώσων πρὸς τὴν περιφέρειαν Τραπεζοῦντος.

Τῇ 15 Ἀπριλίου ἰ. ἔ. αἱ τουρκικαὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ διέταξαν ὅπως οἱ κάτοικοι τῶν ἐντὸς τῆς τουρκικῆς ζώνης χωρίων τῆς ἐπαρχίας μεταναστεύσωσι πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀργυρουπόλεως, τάξασαι πρὸς τοῦτο καὶ τετραήμερον προθεσμίαν ἀναχωρήσεως. Ὁ λαὸς πανικόβλητος καὶ ἔχων ὑπ' ὄψιν τὴν πρὸς τοὺς Ἀρμενίους ἐπιδειχθεῖσαν θηριωδίαν κατέφυγεν τὸ μὲν εἰς τὰ πυκνὰ δάση τῆς περιφέρειας αὐτοῦ (4 χιλ. ψυχαί), τὸ δὲ διὰ φαραγγῶν καὶ ὄρεων πρὸς τὸ τμήμα Ἀρδάσης τῆς ἐπαρχίας Χαλδίας (2,5 χιλ. ψυχαί), πρὸς τὴν ἰ. μονὴν Βαζελῶνος (650 ψυχ.) καὶ πρὸς τὸ μέγα σπήλαιον τοῦ χωρίου Κανάκα (1200 ψυχαί), ἕτερον δὲ πάλιν μέρος αὐτοῦ διαλαθὼν τὴν προσοχὴν τῶν ἀρμοδίων σκοπῶν διεσώθη πρὸς τὸ μέρος τῶν Ρώσων. Πολλοὶ ἐκ τῶν καταφυγόντων εἰς τὰ δάση, πρὸ τοῦ κινδύ-

νου του ἐκ πείνης θανάτου, ἐπεχείρησαν νὰ διαφύγῃσι τὴν προσοχὴν τῆς τουρκικῆς στρατιωτικῆς ζώνης καὶ σωθῶσι πρὸς τὸ ρωσικὸν μέρος. Ἐκ τούτων τινὲς μὲν ἐπέτυχον, ἄλλοι ὅμως συλληφθέντες ὠδηγήθησαν ἐν βασάνοις καὶ κακώσεσιν εἰς τὰ μεσόγεια, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν φονευθέντες ἐρρίφθησαν εἰς τὸν ποταμὸν Πυξίτην, ὅστις καθ' ὄλον τὸ διάστημα τῶν ἐκεῖ ἐχθροπραξιῶν ἐξηκολούθει νὰ ἐκβράζῃ πτώματα ἀθῶων καὶ τιμίων κατοίκων χριστιανῶν.

Μετὰ τὴν ἔξοδον τῶν κατοίκων τῶν ὡς ἄνω χωρίων, στίφη στρατιωτῶν, συμμοριτῶν, ἀκόμη καὶ γυναικοπαίδων, ἐπιπεσόντα ἐληλάτησαν μέχρι βελόνης τὰς ἐγκαταλειφθείσας περιουσίας καὶ ἐβεβήλωσαν τοὺς ἱεροὺς ναοὺς καὶ τὰ νεκροταφεία. Ἄλλὰ καὶ φόνοι καὶ ἀτιμώσεις δὲν ἔλειψαν. Ἐκτὸς τῶν συμβάντων ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ Βαζελῶνος — περὶ ἧν κατωτέρω γενήσεται λόγος — ἡ οἰκογένεια καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ ἐκ τοῦ χωρίου Θέρσας Ἀβραὰμ Παρασκευόγλου ὑπέστησαν κτηνώδεις βιασμοὺς ἐν μέρους ἀγρίων συμμοριτῶν. Οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου Εὐστάθιος καὶ Γεώργιος Πέτρογλους ἐσφάγησαν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ χωρίου αὐτῶν. Ὁ ἐκ Κανάκα ἱερεὺς Ἰωάννης Χριστοφορίδης μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου καὶ ὁ ἐκ Γιαννάντων ἱερεὺς Ἰωάννης Χρυσανθίδης ἐσφάγησαν πλησίον τῶν χωρίων αὐτῶν. Ὁ ἐκ Σαχνόης ἱερεὺς Κωνσταντῖνος Μαρθίδης ἐφονεύθη, ἀφοῦ εἶδε ἐκβιασθεῖσαν τὴν σύζυγον αὐτοῦ. Οἱ ἱερεῖς Χορτοκοπίου Ἰωάννης, Ἀπόστολος καὶ Συμεὼν ἀπέθανον ἐκ τῶν πολλῶν κακώσεων. Ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου Στάμα Σάββας Χριστοφορίδης καὶ ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ, ἀποκλεισθέντες πανταχόθεν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ καὶ μὴ θελήσαντες νὰ γείνωσι ἔρμια τῶν τουρκικῶν ὀργίων, ἀπέθανον ἐκ πείνης καὶ ἔμειναν ἀταφοί. Ὁ μουχτάρης Χορτοκοπίου Κωνσταντῖνος Εὐγενίδης, ἰδὼν βιαζομένους τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ δαρεῖς ἀνηλεῶς, ἀπόλεσε τὰς φρένας. Οἱ ἐν τῷ

σπηλαίῳ Κανάκα κρυβέντες, ἰδόντες ὅτι ἡ πολιορκία αὐτῶν παρετίετο καὶ τὰ τρόφιμα ἐξέλιπον, ἠναγκάσθησαν μετὰ τετραήμερον μάχην νὰ παραδοθῶσιν εἰς τοὺς τούρκους. ἐξ αὐτῶν, ἀπαγομένων πρὸς τὴν περιφέρειαν. Ἀργυρουπόλεως, 26 γυναικες καὶ νεάνιδες, διερχόμεναι τὴν παρὰ τὸ χωρίον αὐτῶν γέφυραν τοῦ ποταμοῦ Πρυτάνεως, ἵνα ἀποφύγῃσι τὸν ἐπικείμενον ἐπ' αὐτὰς κίνδυνον τῆς ἀτιμώσεως, ἐρίφθησαν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἐπνίγησαν. Ἐν γένει δὲ οἱ καταφυγόντες εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀρδάσης καὶ τῆς Ἀργυρουπόλεως ἀπεδεκατίσθησαν συνεπείᾳ τῶν κακουχιῶν, τῆς ὁδοιπορίας, τῆς πείνης καὶ τῶν ἀτιμώσεων.

Κατὰ Ἰούλιον ἰ. ἔ. κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ρώσων ὀλόκληρος ἡ ἐπαρχία. Ἡ κατοχὴ αὕτη ἔδωκε μὲν τὰ μέσα τῆς δυνατῆς ἀναβιώσεως τοῦ πληθυσμοῦ, νέα ὅμως καταστροφὴ ἐπελθοῦσα ἀργότερον ἔθηκεν εἰς νέαν σκληρὰν δοκιμασίαν καὶ τὸν ἑλληνισμὸν τῆς ἐπαρχίας ταύτης.

Ἦδη διὰ τῆς γενομένης ἐν Ρωσσίᾳ ἐπαναστάσεως (7]βριος 1917) παρελύθησαν πᾶσαι αἱ στρατιωτικαὶ ἐνέργειαι τῶν Ρώσων ἐπὶ τοῦ μετώπου, πᾶσα δὲ ἡ προσοχὴ τοῦ στρατοῦ μετεστράφη εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς πατρίδος αὐτοῦ. Ἡ ἀποσύνθεσις τῶν Ρώσων προχωρήσασα ἀλματηδὸν κατέληξεν εἰς τὴν πλήρη διάλυσιν τοῦ μετώπου (Φεβρ. 1918). Ἀφ' ἐτέρου οἱ τούρκοι κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τῶν ἀρμοδίων καὶ τοῦ ἐν Βακοῦ πανισλαμικοῦ κομιτάτου «Μουσαβὰτ» διοργανωθέντες ἤρξαντο νὰ ἀνακαταλαμβάνωσι τὰς ἀπολεσθείσας ἐπαρχίας αὐτῶν. Ὀλόκληρα ἀνταρτικὰ σώματα, ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ χιλιάρχου τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ Καχριμὰν βέη διατελοῦντα, ἐρημώσαντα πολλὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας Τραπεζοῦντος περιεκύκλωσαν καὶ τὴν ἐπαρχίαν Ροδοπόλεως. Οἱ κάτοικοι καταληφθέντες ὑπὸ μεγίστου φόβου ἐζήτουν ὅπως

ἀναχωρήσωσι καὶ μόνον κατόπιν πολλῶν ἐνεργειῶν τῶν ἡμετέρων παρέμειναν, ἐξαιρουμένων τῶν χωρίων **Γιαννάντων**, **Θέρσα** καὶ **Σαχνόν**, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι ἐξεπατρίσθησαν. Τὴν 24 Ἰανουαρίου 1917 διεκόπη τελείως ἡ μετὰ τῆς Τραπεζοῦντος συγκοινωνία τῆς ἐπαρχίας, ἥτις ὄσημέραι στενότερον περικυκλωμένη ὑπὸ τῶν συμμοριῶν καὶ τῶν ἀνταρτῶν διήρχετο ἡμέρας τραγικῆς ἀγωνίας. Τὰ ἀνταρτικά σώματα εἰσελθόντα πρῶτον εἰς τὸ τμήμα Γαλλιαίνης ἐλεηλάτησαν τοὺς κατοίκους αὐτοῦ καὶ ἐπεδόθησαν εἰς πᾶν εἶδος ἀγριότητος καὶ κτηνωδίας. Πλὴν τούτου ἐλεηλατήθησαν ἀφαντάστως καὶ τὰ χωρία: Σπήλαια, Χαβᾶ, Κοστορτός, Μουνταντὸς καὶ κάτω Χορτοκόπιον.

Ἄλλὰ καὶ αἱ ἐγκαταστάσαι ἐπίσημοι διοικητικαὶ ἀρχαί, ἀντὶ πάσης προστασίας τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ ἐναντι τῶν κακοποιῶν στοιχείων, συνέπληρωσαν τὸ ἔργον αὐτῶν διὰ τῆς, λόγῳ ἐπιτάξεως καὶ καταναγκαστικῆς συνδρομῆς, ἀφαιρέσεως ἀπὸ τῶν ἡμετέρων παντὸς πόρου καὶ μέσου ζωῆς.

Αἱ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΑΙ ΜΟΝΑΙ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

Αἱ ἱεραὶ μοναὶ τοῦ Πόντου, καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς τουρκικῆς δεσποτείας, ἀνέπτυξαν ζωτικότητα συντελέσασαι, τὸ ἐπ' αὐταῖς, εἰς τὴν ἐθνικὴν καὶ θρησκευτικὴν διάσωσιν τοῦ ἐκεῖ ὁμογενοῦς πληθυσμοῦ. Ἡ τοιαύτη ἐνέργεια, καὶ ἰδιαίτερος ἡ ἐπὶ τοῦ ἐκεῖ χριστιανικοῦ λαοῦ ἠθικὴ δύναμις τῶν ἱερῶν τούτων Μονῶν καὶ ἡ κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον φιλόανθρωπος ἰδίᾳ δράσις αὐτῶν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παροραθῇ ἐκ μέρους τῶν συνοίκων τούρκων, οἷτινες ἐπωφελοῦμενοι τῆς ἐκτάκτου δι' αὐτοὺς εὐκαιρίας τῆς κηρύξεως τοῦ γενικοῦ πολέμου, ἐζήτησαν ὅπως κατὰ τρόπον ἐπίσης ἐκτακτον καὶ ὅλως ἰδιαίτερον ἐκδηλώσωσι τὰ ἐχθρικὰ πρὸς αὐτὰς αἰσθήματα.

Ἄμα τῇ προελάσει τῶν Ρώσων ἡ ἱερὰ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Περιστερεώτα περιήλθεν ἀμέσως εἰς τὴν κατοχὴν αὐτῶν καὶ ἐσώθη. Δεινὴ ὁμως ὑπῆρξεν ἡ τύχη τῆς Σταυροπηγιακῆς μονῆς Σουμελά. Τῇ 19ῃ Ἀπριλίου 1916 οἱ πατέρες τῆς ἱερᾶς ταύτης μονῆς λεηλατηθέντες καὶ ἀπειληθέντες ἐπανειλημμένως

διὰ θανάτου ἐκ μέρους τῶν τούρκων ἐγκατέλιπον νύκτωρ τὴν Μονὴν καὶ διελθόντες τὴν πολεμικὴν ζώνην διεσώθησαν εἰς τὴν Λειβερὰν, εὐρισκομένην ὑπὸ τὴν ρωσικὴν κατοχήν.

Τραγικὴν ὄντως περιπέτειον ὑπέστη ἡ Σταυροπηγιακὴ μονὴ Βαζελῶνος. Τῇ 22 Ἀπριλίου 1916 ὁ τοῦρκος ταγματάρχης τοῦ σταθμοῦ «Καλογέρ-χανί», κειμένου ἀπέναντι καὶ εἰς ὠριαίαν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ἐν λόγῳ Μονῆς, περιέζωσε ταύτην δι' ἀποσπάσματος ἐξ 20 χωροφυλάκων καὶ 8 στρατιωτῶν διατάξας τοὺς ἐνοίκους—καὶ τοιοῦτοι ἦσαν πλὴν τῶν πατέρων τῆς μονῆς, 650 πρόσφυγες ὁμογενεῖς τῶν περιχώρων, ἕτεροι 130 ἐκ Τραπεζοῦντος καὶ 29 Ἀρμένιοι—ὅπως ἐντὸς τεσσάρων ὥρων ἐγκαταλείψωσι τὴν Μονὴν καὶ ἀναχωρήσωσιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς περιφερείας Ἀργυρουπόλεως. Πρεσβεΐα τότε μοναχῶν ἐμφανισθεῖσα πρὸ τοῦ ταγματάρχου παρέστησε τὴν καταστροφὴν, ἣτις θὰ ἐπήρηχοτο διὰ τῆς ἐκκενώσεως τῆς μονῆς καὶ ἐξήγησατο τὴν ἀνάκλησιν τῆς δοθείσης διαταγῆς, ἐπικαλεσθεῖσα συγχρόνως καὶ τὸ, δυνάμει φερμανίων, ἀπαραβίαστον τῆς Μονῆς. Ὁ ταγματάρχης ἔμεινε ἀμετάπειστος καὶ διέταξεν, ἵνα δι' ἐνὸς ἐπὶ πλέον ἀνταρτικῶ σώματος ἐνίσχυθῇ ἡ πολιορκουσα τὴν Μονὴν δύναμις, μετὰ τῆς ἐντολῆς ἵνα ἐν ἀνάγκῃ ἐκκενώσωσιν αὐτὴν διὰ τῆς βίας. Τὴν νύκτα, κατόπιν μακρᾶς συσκέψεως, πέντε μοναχοὶ καὶ 300 περίπου ἐκ τῶν ἐκεῖ χριστιανῶν κατῴρθωσαν, διαφυγόντες τὴν προσοχὴν τῆς φρουρᾶς, νὰ καταφύγωσι καὶ κρυβῶσιν εἰς τὸ περὶ τὴν μονὴν δάσος.

Τὴν ἐπομένην πρωτὰν οἱ ἐναπομένοντες ἐν τῇ μονῇ ἀπήχθησαν εἰς τὴν περιφέρειαν Ἀρδάσης (Χαλδίας), ὑποστάντες καθ' ὁδὸν μυρίας ὄσας κακώσεις καὶ τλαιπωρίας. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν ἐξωσιν αὐτῶν, στίφη τούρκων στρατιω-

τῶν, συμμοριτῶν, χωρικῶν καὶ γυναικοπαίδων, ἐπιδραμόντα ἤρξαντο νὰ λεηλατῶσι τὴν μονὴν. Ἄπασα ἡ κινητὴ περιουσία αὐτῆς ἀφηρέθη· τὸ θησαυροφυλάκειον ἀπεγυμνώθη καθ' ὀλοκληρίαν· τὸ ἀρχαιοφυλάκειον ἀπετεφρώθη μεθ' ὄλων τῶν ἐν αὐτῷ κειμηλίων· Χρυσοβούλων, κωδίκων, χειρογράφων εὐαγγελίων καὶ λοιπῶν βιβλίων ὁ ναὸς ἐσυλήθη· αἱ βιβλιοθήκαι διηρπάγησαν καὶ τέλος τὸ πᾶν ἐν τῇ Μονῇ κατεστράφη.

Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς λεηλασίας οἱ ἐπιδρομεῖς μετέβαλον τὴν Μονὴν εἰς τόπον σφαγῆς, ἀκολασίας καὶ ἀγριοτήτων. Συλλαμβάνοντες εἰς τὰ δάση ὠδήγουν εἰς τὴν Μονὴν γυναικας καὶ παρθένους, τὰς ὁποίας βιάζοντες κτηνωδῶς πρότερον ἀποκεφάλιζον ἔπειτα· πρὸς τούτοις καὶ πολλοὺς ἄνδρας ἐφόνευσαν. Οὕτω μετὰ ἄλλων ἐφορεύθησαν ἐντὸς τῆς Μονῆς οἱ ἐκ τοῦ χωρίου Θέρσας: Παναγιώτης Ἰορδάνογλου, Γεώργιος Γερίνογλου, ἱερεὺς Κωνσταντῖνος Παπαδόπουλος μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ ὡς καὶ ἡ ὀγδοηκοντοῦτις μήτηρ τοῦ Εὐσταθίου Καρμαχίτα Παρθένα, ἐκ δὲ τοῦ χωρίου Παπάρδζα ἡ ἐβδομηκοντοῦτις Παταλίνα καὶ ἡ δνὶς Δέσποινα Τσιρονίδου. Ἡ τελευταία αὕτη συλληφθεῖσα μετὰ τῶν ἄλλων ἐντὸς τοῦ δάσους καὶ ὠδηγηθεῖσα μετ' ἐκείνων εἰς τὴν Μονὴν ἐγυμνώθη καὶ ἠτιμάσθη ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν συντρόφων αὐτῆς ὑπὸ ἐννέα βδελυρῶν συμμοριτῶν διατρηθεῖσα εἶτα τὸ στήθος διὰ ξίφους. Αἱ σύζυγοι τῶν ὡς ἄνω φονευθέντων Π. Ἰορδάνογλου καὶ Γ. Γερίνογλου ἐπωφεληθεῖσαι τῆς καταλαβούσης τοὺς κακούργους νάρκης ἐδραπέτευσαν καὶ διασχίσασαι τὰς γραμμὰς τοῦ πυρὸς ἐφθασαν πρὸς τὸ μέρος τῶν Ρώσων, εἰς Δζεβιζλίκ, ἔνθα ἡ τοῦ πρώτου σύζυγος ἀπέθανεν ἐξ ἀλλοφροσύνης. Ὁ ἐκ τῶν μοναχῶν Νικηφόρος ἱερομόναχος καὶ ὁ Παναγιώτης Παρασκευόπουλος μετὰ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ συλληφθέντες ἐδάρησαν ἀνηλεῶς καὶ διὰ πορείας πενθημέρου γυμνοί, ἀν-

πόδητοι καὶ νήστες ὠδηγήθησαν αἰχμάλωτοι εἰς τὴν περὶ
ριφέρειαν τῆς Ἀργυρουπόλεως.

Ἐπίσης αἰχμάλωτοι ὠδηγήθησαν καὶ αἱ καλογραφαὶ
τοῦ παρὰ τὴν Μοῦνὴν Βαζελῶνος γυναικείου μονυδρίου, εὐ-
ροῦσαι οἰκτρὸν καὶ λυπηρὸν τέλος ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ.

«Φρίττει ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, ἔγραφεν ὑπὸ ἡμερομ.
12 Νοεμβρίου 1918 ὁ Μητροπολίτης Ροδοπόλεως Κύριλλος,
διὰ τὰς διαπραχθείσας φρικαλεότητας καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν
θυμάτων, ἀνερχομένων εἰς 487 ψυχὰς, αἵτινες εὗρον οἰκτρὸν
θάνατον ἐν τοῖς ὄρεσι, τοῖς σπηλαίοις καὶ ταῖς ὄπαῖς τῆς γῆς,
ὅπου ἐκρύβησαν ἵνα ἀποφύγῃσι τὴν δολοφόνον μάχαιραν
τῶν σφαγέων. Μεταξὺ τῶν δολοφονηθέντων τούτων θυμά-
των κατατάσσονται ἄλλαι 14 νεάνιδες κόραι, αἵτινες φεύ-
γουσαι τὸν βαρὺν πέλεκυν τοῦ δημίου, κατέφυγον, ὡς εἰς
ἄσυλον θρησκευτικὸν, εἰς τὴν διαληφθεῖσαι ἱερὰν μονὴν
τοῦ Βαζελῶνος, ὁπόθεν οἱ τύραννοι οὗτοι, ἀφοῦ ἀπήγαγον
τοὺς φιλησύχους πατέρας τῆς Μοῦνης αἰχμαλώτους, προέ-
βησαν οὗτοι εἰς κορεσμὸν τῶν σωματικῶν αὐτῶν ἡδο-
νῶν, βία ἀτιμάσαντες τὰς παρθένους ταύτας, ὧν τελευταῖον
ἀφοῦ ἀπέκοψαν τοὺς μαστοὺς καὶ τὰς κεφαλὰς, ἀφήκαν
τὰ πτώματα καὶ ἀπῆλθον».

Μετὰ τὴν παράλυσιν τοῦ ρωσικοῦ μετώπου καὶ τὴν
ἀνακατοχὴν τῆς ἐπαρχίας ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, αἱ ὡς
ἄνω ἱεραὶ μοναὶ ἀναλαβοῦσαι καὶ πάλιν τὴν μεγάλην ἐν τῇ
φιλανθρωπία ἀποστολὴν αὐτῶν, ἤρξαντο νὰ συντηρῶσι τοὺς
πεινῶντας περιοίκους χριστιανικοὺς πληθυσμοὺς καὶ προ-
φυλάττωσιν αὐτούς, κατὰ τὸ δυνατόν, ἀπὸ πάσης ἐπιδρομῆς
ληστοσυμμοριτῶν.

ΔΗ΄

ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ

Ὁ φανατισμὸς τῆς τουρκικῆς φυλῆς ἀφειθείσης ἔλευ-
θέρως καὶ ἀχαλινώτου καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ (κοινότη.
73 καὶ πληθυσμ. 58734) ἐξεδηλώθη τῷ 1914 ἐν ὅλῃ τῇ
ἀγριότητι κατὰ παντὸς ἑλληνικοῦ καὶ χριστιανικοῦ. Ἀπὸ
τοῦ τέλους Μαΐου ἰ. ἐ. ἐκηρύχθη ἐν Ριζαίῳ ἐμπορικὸς ἀ-
ποκλεισμὸς δεινῶς ἐνασκούμενος καὶ ὑπὸ αὐτῶν τῶν κυ-
βερνητικῶν ὑπαλλήλων, αὐτοῦ μάλιστα τοῦ μουεζίνη τοῦ Δι-
οικητηρίου κηρύξαντος καὶ συστήσαντος ἐπισήμως αὐτὸν ἐν
ὀνόματι τοῦ Μουτεσαρίφου καὶ τῆς κυβερνήσεως. Πολλοὶ
τῶν κατοίκων Ριζαίου ἀπεφάσισαν νὰ μεταναστεύσωσιν,
ἀφοῦ καὶ αὐτὰ τὰ κυβερνητικὰ ὄργανα ἠπέλουν αὐτοὺς διὰ
σφαγῆς, εἰὰν δὲν ἤθελον μεταναστεύσῃ. Ἐμπορικὸς ἀπο-
κλεισμὸς ἐκηρύχθη καὶ κατὰ τῶν ἐν Ἀθήναις (παρὰ τὸ Ρί-
ζαιον) ὁμογενῶν, ἀναγκασθέντων νὰ κλείσωσι τὰ καταστή-
ματα αὐτῶν καὶ καταφύγωσιν εἰς Σούρμενα. Καὶ αἱ κοι-
νότητες Τραπεζοῦς, Ὀφίς καὶ ἄλλαι δὲν ἐξηρέθησαν τοῦ
οικονομικοῦ τούτου πολέμου.

Ἄμα τῇ ἐκρήξει τοῦ παγκοσμίου πολέμου ὁ τουρ-
κικὸς φανατισμὸς ἐξεδηλώθη βιαιότερος καὶ αἱ κατὰ τοῦ

ὁμογενοῦς στοιχείου ἔξοντωτικαὶ μέθοδοι των νεοτούρκων, ὀξυνθεῖσαι ἰδίᾳ κατὰ τοὺς πρὸ τῆς πτώσεως τῆς Τραπεζοῦντος τελευταίους μῆνας, ἐφηρμόσθησαν ἀγριότερον. Μόνον κατόπιν ἐπεμβάσεων καὶ διαβημάτων τῆς Μητροπόλεως Τραπεζοῦντος ἐμετριάζοντο ἐνίοτε αἱ πιέσεις καὶ βιαιοπραγίαι αὐτῶν, εἰς τοιαῦτα δὲ διαβήματα ὀφείλεται καὶ ἡ ματαίωσις τῆς ἔξορίας τῶν Ἑλλήνων Ρώσσω ὑπηκόων, οἵτινες 300 τὸν ἀριθμὸν καὶ ἀποτελοῦντες τὸ ἄνθος τῆς ἐν Τραπεζοῦντι κοινωνίας ὀφείλον, ἅμα τῇ κηρύξει τοῦ ρωσοτουρκικοῦ πολέμου, νὰ ἔξορισθῶσιν εἰς Χαρπούτ, μέλλοντες νὰ ἀποθάνωσι καθ' ὁδὸν ἐκ τῶν κακουχιῶν, τῆς ὁδοιπορίας καὶ τῆς πείνης.

«...Τὰς παραμονὰς τῆς πτώσεως τῆς Τραπεζοῦντος, ἔγραφεν ὑπὸ ἡμερομ. 12 Ὀκτωβρίου 1918 ὁ σεβ. Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος Χρῦσανθος, ὁ νομάρχης Τραπεζοῦντος ἀπῆλθε καταλιπὼν δι' ἐπισήμον ἐγγράφου, ὑπὸ ἡμερομην. 3 Ἀπριλίου 1916, τὴν διοίκησιν τοῦ τόπου εἰς ἐμέ τὴν πέμπτην Ἀπριλίου εἰσήλασαν εἰς Τραπεζοῦντα τὰ ρωσσικὰ στρατεύματα καὶ τὴν ἐπαύριον, θὴν τοῦ μηνός, εἰσήλθον εἰς Τραπεζοῦντα Ρῶσσοι στρατηγοί, εἰς ἐμέ ἀναθέσαντες πάλιν τὴν προσωρινὴν διοίκησιν τοῦ τόπου τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ὡς καὶ ὅλον τὸ κῦρος τοῦ Μητροπολίτου παρὰ ταῖς ρωσσικαῖς στρατιωτικαῖς ἀρχαῖς, ἐχρησιμοποίησεν ἡ Μητρόπολις ἰδίᾳ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ζωῆς, τιμῆς καὶ περιουσίας τῶν τούρκων, ἐκτεθειμένων εἰς μυρίους κινδύνους . . . . Ἐνῶ δὲ ἡ Μητρόπολις καὶ κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς Μητροπόλεως καὶ ὅλον τὸ ποίμνιόν μου μετ' αὐταπαρνήσεως ἐπροστάτεον τοὺς μουσουλμάνους τοῦ βιλαετίου Τραπεζοῦντος καὶ καθ' ὃν χρόνον ἡ Μητρόπολις, ἐν μέσῳ ποικίλων δυσχερειῶν καὶ ἀντιδράσεων, ἀναλαβούσα παρὰ τῶν ρωσσικῶν ἀρχῶν τὴν ὑπεύθυνον πληρεξουσιότητα πρὸς

ἐγκατάστασιν τῶν μουσουλμάνων προσφύγων, νυκτὸς καὶ ἡμέρας πατρικῶς ἐφρόντιζε νὰ ἐγκαταστήσῃ ἀσφαλῶς μὲ ὅλα τὰ ἐπιπλα καὶ κτήνη των χιλιάδας μουσουλμάνων προσφύγων εἰς τὰς ἰδίας τῶν ἐττίας, ἤτοι εἰς τὰς περιφερείας Ριζαίου, Ὁφεως, Σουρμίου, Γεμουράς, Πλατάων καὶ Ματσούκας, ἄλλας δὲ δεκάδας χιλιάδων ἀπροστατεῦτων μουσουλμάνων προσφύγων ἐπὶ dietian ὅλην ἔτρεφεν ἐκ τῶν συνδρομῶν τῶν ὁμογενῶν τῆς Ρωσσίας καὶ ἐκ τῶν ὑπὲρ τῶν προσφύγων πλουσίων ἐπιδομάτων τῆς Ρωσικῆς κυβερνήσεως, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις βιαίως ἀπέσπα ἀπὸ τῶν ἐστιῶν του τὸ πέραν τοῦ ρωσικοῦ μετώπου ἀπολειφθὲν ποίμνιόν μου Ἐλεβῆς καὶ Τριπόλεως, καταδικάσασα αὐτό, ὡς καὶ ὅλους τοὺς ὁμογενεῖς τοῦ Πόντου, ἐν μέσῳ παγεροῦ χειμῶνος νὰ **μεταναστεύσῃ** διὰ μέσου δυσβάτων καὶ χιονοσκεπῶν ὁρέων εἰς τὴν Σεβάστειαν καὶ νὰ καταστραφῇ καὶ **οὕτω ἐκ 1250 ψυχῶν τῆς Ἐλεβῆς ὑπελείφθησαν εἰς τὴν ζωὴν περὶ τὰς 150 καὶ ἐκ 2300 ψυχῶν τῆς Τριπόλεως περὶ τὰς 200 ψυχὰς καὶ ἐκ 13000 ψυχῶν τῆς περιφερείας Τριπόλεως μόλις ἐπέζησαν 1500—2000 ψυχαί.**

Παρὰ πάντα ταῦτα ἡμεῖς ἐδῶ ἐξηκολουθοῦμεν νὰ θερμαίνωμεν εἰς τοὺς κόλπους ἡμῶν τοὺς Μουσουλμάνους, ἵνα κατόπιν ὡς ὄφεις δῆξωσι τοὺς εὐεργέτας· τοῦτο καὶ ἐγένετο μόλις ἐδόθη ἡ κατάλληλος εὐκαιρία. Δύο μῆνας πρὸ τῆς ἀνακτήσεως τοῦ βιλαετίου Τραπεζοῦντος ὑπὸ τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων ὁ Ἀχμέτ βέης, πρόεδρος τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι μουσουλμανικοῦ κομιτάτου, ὅπερ ἰδρυθὲν ἐν Τραπεζοῦντι μετὰ τὴν ρωσικὴν ἐπανάστασιν, λόγῳ μὲν ἦτο φιλανθρωπικὸν Κομιτάτον διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ ἐν Βακού Κεντρικοῦ Κομιτάτου, ἔργῳ δὲ ἦτο παράρτημα τοῦ ἐν Τουρκίᾳ Νεοτουρκικοῦ Κομιτάτου, τρέμων ἦλθεν εἰς τὴν Μητρόπολιν καὶ ἐζήτησε μετ' ἄλλων προκρίτων τούρκων τὴν πρῶ-

στασίαν τῶν τούρκων καὶ διάσωσιν αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἀπειλου-
μένης καταστροφῆς· ἡ Μητρόπολις καὶ τὴν φορὰν ταύτην
παρέσχεν ἀμέριστον τὴν προστασίαν· κατηρτίσθη μάλιστα
ὑπὸ τὴν προεδρίαν μου μικτῆ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων ἐ-
πιτροπῆ, ἔργον ἔχουσα νὰ συστήσῃ εἰς ὄλους τοὺς ἐν Τρα-
πεζοῦντι καὶ ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρα τούρκους καὶ Ἑλληνας
ἀμοιβαίαν συνεργασίαν καὶ ὑποστήριξιν κατὰ τῆς ἀναρ-
χίας, καὶ ἐν τῷ μπολσεβικῷ δὲ τῆς Τραπεζοῦντος Κομιτάτῳ
ὑπερανθρώπως εἰργαζόμενη πρὸς περιστολὴν τῆς μπολσεβι-
κῆς ἀναρχίας καὶ πρόληψιν τῆς ἀπὸ τῆς ἀναρχίας καὶ τοῦ
πρὸς ἐκδίκησιν ὀργανισμοῦ καταστροφῆς τοῦ τόπου καὶ ἰδίᾳ
τῶν μουσουλμάνων· γνωστὸν ὅτι εἰς τοιαύτας μεταβατικὰς
περιόδους ἀναρχία ὀλίγων ἡμερῶν ἀρκεῖ διὰ νὰ καταστραφῇ
ὀλόκληρον ἔθνος.

Ἐνῷ δὲ ἡμεῖς εἰργαζόμεθα μὲ ὄλην τὴν εἰλικρίνειαν καὶ
τὴν χαρακτηρίζουσαν τοὺς Ἑλληνας ἱπποτικότητα, ὁ δόλιος
Ἀχμέτ βέης θεωρήσας εὐθετον τὴν στιγμὴν πρὸς ἔναρξιν
τῆς ὑπὸ τοῦ Νεοτουρκικοῦ Κομιτάτου ὀργανωθείσης κατα-
στροφῆς μετέβη εἰς Ριζαῖον, ὁπότεν ἐξαπελύθη κατὰ τοῦ
ἑλληνικοῦ ἔθνους ὁ ὀλεθρος καὶ ἡ καταστροφή· καὶ οἱ μέ-
χρι χθὲς πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν μέχρι θανάτου ὀμνύοντες
εἰς τὴν Μητρόπολιν μου μουσουλμάνοι τοῦ βιλαετίου Τρα-
πεζοῦντος, συνεννοηθέντες μετὰ τῶν ἐκ τοῦ μετώπου προε-
λαυνόντων τούρκων τσετεδων, ὤρμησαν εἰς τὴν ὑπαιθρον
χώραν ἀπὸ **Ριζαίου μέχρι Πλατάνων, κατέστρεψαν καὶ
ἠρῆμωσαν** ὅλα τὰ ἑλληνικὰ χωρία φονεύσαντες πολλούς,
ἐν οἷς καὶ δύο ἱερεῖς τῆς ἐπαρχίας μου· **ἡ ἀκμαία καὶ ἀν-
θηρὰ ἑλληνικὴ κοινότης Ριζαίου κατεστράφη ἐν μιᾷ
ἡμέρᾳ** καὶ ὅλοι οἱ ὀμογενεῖς κάτοικοι ληστευθέντες, γυμνοὶ
ἠναγκάσθησαν ὅλοι νὰ διαπεραιωθῶσι διὰ λέμβων καὶ
ἀκατίων εἰς Ρωσσίαν· αἱ ἐκκλησῖαι, τὰ σχολεῖα καὶ αἱ οἰκίαι

των κατεστράφησαν· ἐκ 2000 ὀμογενῶν μόνον τέσσαρες
ὑπολείπονται ἐν Ριζαίῳ· λεηλασίας ὑπέστησαν καὶ οἱ ὀμο-
γενεῖς τοῦ **Ἰθίου**, ἀντὶ βαρυτάτων λύτρων ἐξαγοράσαντες
τὴν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας φύλαξιν των· ἡ **περιφέρεια Σουρμέ-
νων** ἐλελητήθη ἀγρίως· οἱ πλείστοι τῶν ὀμογενῶν Σουρ-
μένων γυμνοὶ ἀπῆλθον εἰς Ρωσσίαν, οἱ ὑπολειφθέντες ἐξη-
σφάλισαν τὴν ἐν Σουρμένοις διαμονὴν των πληρώσαντες
λύτρα 70 χιλιάδες ρουβλίων· **ὅλα τὰ ἑλληνικὰ χωρία τῆς
Γεμουράς** ἐλελητήθησαν ὁμοίως καὶ οἱ πλείστοι τῶν κα-
τοίκων μετηνάστευσαν εἰς Ρωσσίαν· τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς
τὴν **περιφέρειαν Πλατάνων**, ἡ ὁποία ἠρημώθη τελείως·
ὁμοίως ἠρημώθησαν **καὶ τινὰ χωρία** τῆς περιφερείας Τρα-
πεζοῦντος.

Τὸ σχέδιον τοῦτο τῆς ὀργανωμένης καταστροφῆς, διὰ
τῆς ὁποίας ἐπεδιώκετο ἀφ' ἐνὸς ἡ συμφώνως πρὸς τὰς νεο-
τουρκικὰς ἀρχὰς ἐξάλειψις τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου καὶ ἀφ'
ἑτέρου ἡ διὰ τῆς μεταναστεύσεως αὐτοῦ ἐξασφάλισις τῶν
ἐγκαταλελειμμένων ἑλληνικῶν οἰκημάτων καὶ ἐπίπλων διὰ
τοὺς ἐπανερχομένους τούρκους πρόσφυγας, ἀντελήφθη
ἐγκαίρως· διὰ τοῦτο μόλις ἐνεφανίσθησαν τὰ πρῶτα κρού-
σματα τῆς ἐξεγέρσεως τῶν ἐντοπίων τούρκων κατὰ τῶν Ἑλ-
λήνων, ἔσπευσα ἕνα μῆνα πρὸ τῆς ἀνακαταλήψεως τῆς Τρα-
πεζοῦντος νὰ στείλω ἰδιαιτέρον ἀπεσταλμένον εἰς τὸ ἐν Σου-
σεχὴρ τουρκικὸν στραγαρχεῖον πρὸς τὸν στρατάρχην Βεχὴπ
πασᾶν, ἵνα ἀναγγείλῃ αὐτῷ ὅσα οἱ Τούρκοι ἤρχισαν νὰ
διαπράττωσιν εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ παρακαλέσῃ
αὐτόν, ὅπως ἐν ὀνόματι τῆς στρατιωτικῆς του τιμῆς δηλώσῃ
ἂν ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις εἴνε ἡ διενεργοῦσα ταῦτα, ἵνα
ἀναλόγως διαφωτίσω τὸν λαὸν περὶ τοῦ πρακτέου· ὡς μοι
εἶπεν ὁ ἀπεσταλμένος, τὸ τελευταῖον τοῦτο σημεῖον ἀντιπα-
ρῆλθεν ἐν σιγῇ ὁ Βεχὴπ πασᾶς· συγχρόνως ἐζήτησα καὶ

ένα ἀξιωματικὸν κύρους καὶ ἐπιβολῆς, ἵνα ἐν ὀνόματι τοῦ Βεχῆπ πασᾶ καταστείλῃ τὸ τουρκικὸν κίνημα.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ φρουρῶν, ὅτι σὺν Ἀθηνᾶ ἔδει νὰ κινῶμεν καὶ χεῖρα πρὸς ἐμψύχωσιν τῶν ὁμογενῶν καὶ πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν χωρίων κατὰ πάσης ἐπιθέσεως, ἐξώπλισα ὅλους τοὺς δυναμένους νὰ φέρωσιν ὄπλα Ἑλλήνας· καὶ οὕτω χάρις εἰς τὸν ἐξοπλισμὸν καὶ τὴν ἀντιταχθεῖσαν ἐπὶ πολυλᾶς ἡμέρας ἄμυναν ἐσώθη ἡ Τσίτα τῶν Σουρμένων, ἡ περιφέρεια Καπήκιοι, Λιβεράς, Χαμφήκιοι καὶ ἡ ἡρωϊκὴ Σάντα, ἡ ὁποία ἐπὶ ἐβδομάδας ὅλας ἠμύνετο κατὰ χιλιάδων τσετέδων νικηφόρος ἀποκρούουσα τὰς ἐπανειλημμένας αὐτῶν ἐφόδους· τὰ τοῦ ἐξοπλισμοῦ ἀνήγγειλα καὶ εἰς τὸν Βεχῆπ πασᾶν· οὗτος ἀποστείλας μετὰ τοῦ ἀπεσταλμένου μου καὶ τὸν ζητηθέντα ἀξιωματικὸν μοὶ ἔγραψε τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν, ἑλληνιστὶ συντεταγμένην καὶ ὑπογεγραμμένην δι' ἰδιοχείρου αὐτοῦ ὑπογραφῆς πάλιν ἑλληνιστί:

Σεβασμιώτατε,

Εἶνε ἡμῖν τελείως ἀλησμόνητος ἡ ὅλως πατρικὴ καὶ πρόφρων μέριμνα καὶ προστασία τῆς Ἑμετέρας Σεβασμιότητος ἀπέναντι τοῦ ὀθωμανικοῦ στοιχείου κατὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων καὶ εἰσοδῶν τῶν ρωσικῶν εἰς Τραπεζοῦντα. Δὲν διαφεύγει ἡμᾶς ποσῶς, ὅτι πρὸ παντὸς κατὰ τὸ διάστημα τὸ μεσολαβήσαν μεταξὺ τῆς ἀποχωρήσεως τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων καὶ τῆς εἰσόδου τῶν ἐχθρικῶν, ἡ ἀποσόβησις παντὸς ἐκτρόπου καὶ ἡ πλήρης ἐξασφάλισις τοῦ ὀθωμανικοῦ στοιχείου ὀφείλεται εἰς τὴν σοφὴν καὶ λελογισμένην πολιτείαν τῆς Ἑμετέρας Σεβασμιότητος. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ ἐχθροῦ μέχρι σήμερον ἡ πολι-

τεία Ἑμῶν, ὀδηγουμένη ὑπο σοφῆς περὶ τὸ κυβερνᾶν τέχνης, καὶ δὴ ἐν χαλεπαῖς περιστάσεσι, προσελκύει τὸν θαυμασμὸν ἅμα καὶ τὰς διαπύρους ἡμῶν εὐχαριστίας.

Γνωρίζομεν θετικῶς, ὅτι περίξ τῆς Τραπεζοῦντος ληστρικαὶ Τουρκικαὶ συμμορίαὶ ἐνοχλοῦσι καὶ ἔστιν ὅτε κακοποιοῦσιν ἡσύχους κατοίκους ἑλληνικῶν χωρίων. Τὸ γεγονός τοῦτο προκαλεῖ κυριολεκτικῶς τὴν ἡμετέραν ἀπέχθειαν· Γνωρίζετε, Σεβασμιώτατε, ὅτι πάσας τὰς ἐν Τουρκίᾳ φυλάς ἔθεσα ἐν ἴση μοίρᾳ, ὅτι οὐδεμίαν διάκρισιν ποιῶμαι φυλῆς ἢ θρησκευματος εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἐκ τῶν καθηκόντων μου, ὡς Διοικητοῦ, ἀπορρεουσῶν ποινῶν ἢ ἐπιβραβεύσεων. Ὅθεν ἡ διαγωγή τῶν ληστρικῶν τούτων συμμοριῶν, οὐδόλως συμφωνοῦσα μετὰ τὰς διοικητικὰς ἡμῶν ἀρχὰς, ἔχει τελείως τοπικὸν χαρακτῆρα, οἱ δὲ δράσται ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ θὰ τύχωσι τῆς ἀνταξίας δι' αὐτοὺς ποινῆς. Μετὰ πολλῆς ὁμως τῆς πικρίας μανθάνω, Σεβασμιώτατε, ὅτι νέοι τινὲς Τραπεζοῦντος, τῇ προτροπῇ καὶ ὑποκινήσει τῶν Ἀρμενίων, ἔλαβον τὰ ὄπλα καὶ διαταράττουσι τὴν ἡσυχίαν τοῦ τόπου, αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔργον Σας. Οἱ τοιοῦτοι ἂς ἐπανορθώσωσιν ὅ,τι ἀδικημα ἔπραξαν ὅσον οἶόν τε τάχιον, ἵνα μὴ ἐν τῷ εὐθέτῳ χρόνῳ ἀποβῇ ὅλως ματαία ἡ μετάνοιά των.

Σας παρακαλῶ, Σεβασμιώτατε, — καὶ εἶμαι περὶ τούτου ἀκραδάντως πεπεισμένος — τὴν αὐτὴν ἐγνωσμένην ἡμῖν σύνεσιν καὶ λελογισμένην πολιτείαν νὰ ἐπιδείξητε καὶ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, καθ' ἣν ἀποχωρούντων τῶν ἐχθρικῶν στρατευμάτων προσεχῶς, πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν ἡμετέρων, ἐνδέχεται νὰ δημιουργηθῇ κατάστασις ἔκρυθμος ἐμβάλλουσα εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν τῶν κατοίκων. Τὸ ἔργον Σας, ὅπερ ὁμολογῶ ὅτι θαυμάζω, τελειοῦται ὄντως ἐν τῇ ἀποσοβῆσει παντὸς κινδύνου κατὰ τὸ μεσοδιάστη-

μα τούτο. Ἡ ἐπιτυχία θὰ ἀποτελέσῃ τὴν κορωνίδα τοῦ ἔργου Σας. Τῶν ἐπικειμένων γεγονότων εἶνε ἤδη ἐνήμερός ὁ Ἱεροδίκης (Μουφτῆς) Τραπεζούντος, μεθ' οὗ παρακαλῶ Ἰμᾶς νὰ συνεννοηθῆτε.

Σᾶς ἀποστέλλω ἀξιωματικόν, ἀνθρώπον πάσης ἐμπιστοσύνης, εἰς ὃν δύνασθε νὰ ἐμπιστευθῆτε εἴτε γραπτὰς εἴτε προφορικὰς ἀνακρινώσεις, παρακαλῶ δὲ νὰ ἐπιδαψιλευθῆ ἡ δέουσα φιλοξενία. Σᾶς παρακαλῶ ἐπίσης νὰ ἀποστείλητε καταλλήλως τρία ἄτομα εἰς τὰ χωρία τῆς Ζύγανας, Ἄρδασαν καὶ Κιουμουσχανέ, ἵνα συμβουλευσῶσι τοὺς κατοίκους πρὸς ὑποδοχὴν τῶν στρατευμάτων μας καὶ παροχὴν τροφίμων, ὧν τὸ ἀντίτιμον θὰ πληρωθῆ συμφώνως μετὰ τὰς διαταγὰς ἡμῶν.

Ἐπὶ τούτοις ἐκφράζων ἅπαξ ἔτι τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν τὰς διαπύρους, διατελῶ μετὰ τῆς προσηκούσης πρὸς τὴν Ἰμετέραν Σεβασμιότητα ὑπολήψεως

Διοικητῆς τῆς Τρίτης Ὄθωμ. Στρατιάς

ΒΕΧΗΠ

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ἀπήντησα ἀμέσως γράψας ἑλληνιστὶ ταῦτα:

Ἐξοχώτατε,

Πολὺ μὲ συνεκίνησεν ἡ ὡραία ἐπιστολὴ τῆς Ἰμετέρας Ἐξοχότητος· ἦτο αὕτη εὐκαιρὸν βάλσαμον παρηγορίας καὶ ἐνθαρρύνσεως, ἐν ᾗ διετέλουν δυσθυμία καὶ ἀπαγοητεύσει διὰ τὴν κατάστασιν. Εὐχαριστῶ, Ἐξοχώτατε, δι' ὅσα καλὰ εὐρησθήθητε νὰ γράψητε περὶ τῆς ἐμῆς μετρίας δράσεως

καθ' ὅσον τὸ διάστημα τῆς ρωσικῆς κατοχῆς καὶ τῆς προσηγηθείσης μεσοπολιτείας ἢ μᾶλλον ἀναρχίας. Ὅτι ἐπραξα ἦτο ἀπλὴ ἐκπλήρωσις μέρους τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς ἀποστολῆς μου ὡς Ἱεράρχου.

Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, διδτι με ἀξίω σῶαν νὰ ἀποδώσω Ἰμῖν τὴν, κατὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποχώρησιν τῶν ἀσπυροκρατορικῶν τουρκικῶν στρατευμάτων, ἐμπιστευθείσαν μοι παρακαταθήκην. Ἐν μέσῳ λαίλαπος καὶ τρικυμίας μεγάλης καὶ διὰ πολλῶν μόχθων καὶ θυσιῶν διαφυλαχθεῖσα ἀκεραία θὰ ἀποδοθῆ Ἰμῖν κατὰ τὰ πλείστον ἢ παρακαταθήκη τοῦ ἀδελφοῦ ὀθωμανικοῦ στοιχείου· ἐπραξα ὅτι ἐξηρητάτα ἐξ ἐμοῦ ἐπάλαισα πρὸς κύματα οὖρεσιν ἴσα καὶ διεσώθη. Τοῦ Ἑλληνικοῦ ὅμως στοιχείου δυστυχῶς μόνον συντρίμματα θὰ παραδώσω Ἰμῖν. Ἐπάλαισα πρὸς διάσωσιν καὶ τούτου· ἀλλ' ἡ σωτηρία αὐτοῦ ἐξηρητάτο ἄλλοθεν· ὅσα δὲ συντρίμματα τοῦ ναυαγίου τυχὸν διασωθῶσι θὰ ὀφείλωνται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν σοφὴν δianoian καὶ μεγάλην καρδίαν τῆς Ἰμετέρας πολυτίμου Ἐξοχότητος, ἥτις εὐσπλαγχνιζομένη θὰ σπεύσῃ, ἐλπίζω, νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς· ἐφ' ᾗ καὶ ἀμέριστον θὰ ἔχη τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ ἐμοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ἀνυπομόνως ἀναμένω τὴν θριαμβευτικὴν ἐπάνοδον τῆς Ἰμετέρας Ἐξοχότητος εἰς Τραπεζούντα· ὅταν σὺν Θεῷ ἔλθητε, Ἐξοχώτατε, παρακαλῶ νὰ καταδεχθῆτε νὰ ξενισθῆτε εἰς τὸ πενιχρὸν οἶκημά μου.

Ἐπὶ τούτοις διατελῶ μετὰ ἐκτιμήσεως.

Διὰ τῆς ἐπιστολῆς μου ταύτης ἠθέλησα νὰ ὑποδηλώσω ὅτι, ἐὰν ἤθελεν ὁ Βεχῆπ Πασᾶς καὶ ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις, τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς θὰ ἔπαυεν ἀμέσως. Ὁ ἐλθὼν ἀξιωματικὸς διέταξε τὸν ἀρχηγὸν τῶν ἤδη εἰς Τραπεζούντα προσεγγιζόντων τσετεδων Καχρημὰν βέην, ἀξιωμα-

τικὸν τοῦ στρατοῦ, νὰ σπεύσῃ εἰς τὰ χωρία καὶ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν τάξιν, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐπραξέ· τὸ αὐτὸ ἐπραξέ καὶ ὁ μετ' οὐ πολὺ καταφθάσας τουρκικὸς στρατός· ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως μέγα μέρος τοῦ ἔργου τῆς ἐρημώσεων εἶχε συντελεσθῆ, ὁ λαὸς πανικόβλητος μετανάστευσεν εἰς Ρωσσίαν καὶ ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ἔλθοῦσα ἐπηνυλόγησε τὸ τετελεσμένον γεγονός· Ἐκ τῶν Χριστιανῶν τῆς ἐπαρχίας μου ἐπέισθησαν διὰ τῶν προτροπῶν καὶ συμβουλῶν μου νὰ μείνωσι καὶ ὑπελείφθησαν 20300 — ἐνῶ δὲ τὰ αἷτια τῆς μεταναστεύσεως εἶνε γνωστὰ εἰς τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν, αὕτη θεωρήσασα τοὺς φυγόντας ὡς ἀκολουθήσαντας τὸν ἐχθρὸν, ἐπιβάλλει αὐτοῖς τὰς ἐκ τούτου συνεπείας μὴ ἐπιτρέπουσα τὴν παλινόστησιν καὶ ζητοῦσα νὰ κατὰσχῃ τὰς περιουσίας τῶν μόνον ὁ Βεχῆπ πασᾶς, ἐλθὼν κατὰ Μάρτιον εἰς Τραπεζοῦντα, κατὰ παράκλησίν μου ἐπέτρεψε τὴν παλινόστησιν· ἡ πρᾶξις τοῦ αὐτῆ γνωσθείσα ὑπὸ τοῦ Ταλάτ πασᾶ ἐπέσυρε τὴν μῆνιν τοῦ καὶ κατόπιν μικρᾶς συγκρούσεως Βεχῆπ πασᾶ καὶ Ταλάτ πασᾶ, ὑπερίσχυσε πάλιν ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ δευτέρου, ὃ ἐστὶ μεθερμηνεύμενον, ὀλοκλήρου τοῦ κομιτάτου, τῆς ψυχῆς τοῦ ὁποίου ἐνσάρκωσις εἶνε ὁ Ταλάτ πασᾶς.

Οὐδὲ εἶνε ἄγνωστον εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὅτι ὅσα ἐγένοντο κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους — καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς κρίσεως — δὲν ἦσαν αὐθαίρετα μέτρα ὀρισμένων στρατιωτικῶν ἢ πολιτικῶν ἀρχόντων, ἀλλ' ἐφαρμογὴ εὐρυτάτου προγράμματος, ψηφισθέντος ὑπὸ τοῦ κομιτάτου καὶ ἐκτελεσθέντος ὑπὸ τῶν ὀργάνων του, τὰ ὁποῖα εἶνε αἱ κατὰ τόπους ἀρχαί.

Καὶ ἐγκαθιδρυθεῖσα ἐνταῦθα μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Τραπεζοῦντος ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις εἰς πολλὰς προέβη καὶ προβαίνει καὶ πάλιν αὐθαιρεσίας καὶ πιέσεις· οὕτω χωρὶς νὰ ζητηθῶσιν αἱ ἐσχάτως λεηλατηθεῖσαι πε-

ριουσίαι ὀλοκλήρων ἑλληνικῶν χωρίων καὶ περιφερειῶν καὶ νὰ ἐξαναγκασθῶσιν οἱ ἄρπαγες εἰς ἀπόδοσιν τῶν ἀρπαγέντων, εἶχεν ἰδρυθῆ ἐνταῦθα ἐπιτροπὴ τῶν κλοπιμαίων μόνον χάριν τῶν τούρκων, καθ' ἣν ὁ Χακὴμ βέης ἐπέδικαζε σχεδὸν ὅλας τὰς παραιοσημένους ὑποθέσεις εἰς βᾶρος τῶν Ἑλλήνων· μόλις δὲ πρὸ δύο περίπου μηνῶν μετὰ ἐπαπειλημένους τῆς Μητροπόλεως διαμαρτυρίας, ἀπεσπάσθη τὸ αὐθαίρετον τοῦτο δικαίωμα ἀπὸ τῆς ὑπὸ τὸν Χακὴμ βέην ἐπιτροπῆς καὶ ἐδόθη εἰς τὸ εἰρηνοδικεῖον· ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἐτι τῶν δικαστῶν τὴν διάνοιαν καὶ συνείδησιν ἔχει σκοτίσῃ ὁ νεοτουρκικὸς φανατισμὸς εἰς βαθμὸν, ὥστε καὶ αὐτῶν οἱ πλείστοι ἐν τῇ πράξει ὅπως κατὰ νεοτουρκικὸν σύστημα ἀντιλαμβάνονται καὶ ἐφαρμόζουσι τὸ δίκαιον καὶ τὸν νόμον· καὶ ἂν τις ὑπάρχῃ εὐσυνείδητος διοικητῆς ἢ δικαστῆς δὲν τολμᾷ νὰ εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν νόμον, εὐλαβούμενος τὴν κοινὴν γνώμην, ἣτις οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἡ γνώμη τοῦ νεοτουρκικοῦ κομιτάτου· ἡ δὲ κοινὴ γνώμη πάντα, ὅστις δὲν ὑπρστηρίξει τὴν ἀδικίαν καὶ τὴν πίεσιν ὑπὲρ τοῦ τούρκου καὶ εἰς βᾶρος τῶν Χριστιανῶν, χαρακτηρίζεται ὡς μὴ προστατεύοντα τὸν ἰσλαμισμὸν· καὶ οὕτω διαρκῶς ἀφυπνίζονται καὶ ἀναπτύσσονται τὰ ἀρπακτικὰ ἔνστικτα τοῦ τουρκικοῦ λαοῦ καὶ προσεθίζεται ἡ ψυχὴ του εἰς τὴν συκοφαντίαν, τὸ ψεῦδος καὶ τὸ διὰ τούτων προσκτώμενον εὐκόλον κέρδος καὶ ἐκφαυλίζεται ἐντελῶς εὐρύνουσα τὸ καὶ ἄνευ τούτων μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς χάσμα.

Αὗται ἐν κεφαλῶν εἶνε αἱ περιπέτειαι καὶ δοκιμασίαι, δι' ὧν διήλθε καὶ ὁ ἐνταῦθα ἑλληνικὸς λαός, καὶ ὡς ἀλλοχοῦ οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὰ αὐτὰ αἷτια, ἦτοι ὁ νεοτουρκικὸς Νιτζεϊσμὸς, ἐνεργήσαντα ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας παρήγαγον τὰ ἴδια περίπου ἀποτελέσματα, ἦτοι τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν ἐρήμωσιν...

***

Ὁ κατάλογος τοῦ φονευθέντων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ εἶνε ἑκτενής:

Ἐφονεύθησαν : ἐν Τραπεζούντῃ ὁ Χαράλαμπος Ἀλεξ-
λαβασᾶς (8 Φεβρ. 1918), ἐν Ἀργαλῇ ὁ Λάμπρος Δι-
λαβεριδῆς κατὰ τὴν ὀπισθοχώρησιν τῶν τούρκων, ἐν Μεσ-
σαρέᾳ ὁ Ὀνούφριος Κώστογλου ὑπὸ τοῦ Ἰνδζέ Χασάνο-
γλου Κιάμηλ (6 Ἀπριλ. 1918), ἐν Δούρχᾳ ὁ Λάμπρος Ἀδάμ
Ὀταπάσογλου καὶ ὁ Παντελῆς Τσιρίπογλου ἐν Κοιλᾷ ὁ
μουχτάρης Ἡλίας Ταράκτσῆς μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ (27 Ἰα-
νουαρίου ἐ. ἐ.). ἐν Κερασέᾳ ὁ Κωνσταντῖνος Κογκαλίδης
ἐν Μέσωνα ὁ Εὐστάθιος Γεώργιογλου (12 Φεβρ. ἐ. ἐ.). ἐν Οὐζι
ὁ ἱερεὺς Ἀβραάμ Ἐλευθεριάδης ἐν Μεγάλῃ Σαμάρουζα ὁ
ἱερεὺς Χαράλαμπος Παπαδόπουλος, ὁ Νικόλαός Πολυχρο-
νιάδης, ὁ Βασίλογλου (2 Φεβρ. ἐ. ἐ.) ὁ Νικόλαος Τσανα-
κλίδης, ὁ Χρυσόστομος Μικρόπουλος καὶ ὁ Δημήτριος Κα-
λαιδόπουλος (15 Αὐγ. ἐ. ἐ.) ἐν Μικρῇ Σαμάρουζα ὁ Δημ.
Τσαγκαλίδης (3 Ἀπρ. ἐ. ἐ.) ἐν Κογκᾷ ὁ Νικόλ. Ἰ. Καρα-
γιαννίδης (30 Ἀπριλ. ἐ. ἐ.) ἐν Φαντᾷ ὁ Θεοδόσιος Καραϊ-
λάν, ὁ Γεώργ. Παναγιώτογλους καὶ ὁ Κωνστ. Μαργιώρο-
γλῶς (31 Ἰαν. ἐ. ἐ.) ἐν Κοσμᾷ-Μαντζάντων ὁ Χαράλαμ-
πος Χ' Ἰωάννου Ἀμοιρίδης καὶ ἡ Δέσποινα Π' Νικολάου
ἐν Σούρμενα ὁ υἱὸς τοῦ Σπυριδῶνος Βασιλειάδου ἐκ Κοινω-
νισσῆς ἐν Πετρᾷς ὁ Σταῦρος Χ' Ἀντωνίου ἐν Τσικολῇ ἡ
Εὐτέρπη Π' Γεωργίου ἐν Καλογευνᾷ ὁ υἱὸς τοῦ Ἰορδάνου
Καλαϊδζόγλου, ὁ Ἰωάννης Παπαδόπουλος, ὁ Εὐστάθιος Ἐμ-
μανουηλίδης ἐν Χάρακα ὁ Παναγ. Κεσέπογλου ἐν Ποταμέᾳ
ὁ Χρήστος Στεφάνογλου καὶ ἡ Σοφία Φεῖζόγλου ἐν Σέρρᾳ

ὁ Στυλιανὸς Στεφάνογλου ἐν Καρτσέα ὁ Γεώργιος Γρηγο-
ριάδης, ὁ Κωνστ. Ποζαδζίδης, ὁ Παναγ. Ποζαδζίδης καὶ ἡ
Σοφία Μαντσελίδου ἐν Χατσάβερᾳ ὁ Ἰωάννης Καρόγλου.

ΟΙ ΣΤΑΥΡΙΩΤΑΙ

Πολλοὶ χριστιανοὶ τῶν ἐπαρχιῶν Τραπεζούντος, Ροδο-
πόλεως καὶ Χαλδίας, διὰ τὸ κρίσιμον τῶν τότε καιρικῶν πε-
ριστάσεων, ἠναγκάσθησαν κατὰ τὸ φαινόμενον νὰ ἀσπα-
σθῶσι τὸν ἰσλαμισμόν, κρύφα ὁμως διατελοῦντες καὶ πα-
ραμένοντες πάντοτε πιστοὶ πρὸς τὸν χριστιανισμόν καὶ ἐ-
ξασκοῦντες ἀνελλιπῶς τὰ ἐξ αὐτοῦ ἀπορρέοντα θρησκευτικὰ
καθήκοντα. Ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσε μέχρι τοῦ 1836,
ὅτε ἡ ἑκδοσις τοῦ Τανζιματίου καὶ ἡ πάνδημος διακήρυξις
τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως ἐνεθάρρυνεν αὐτούς, ὅπως ἐκ-
δηλώσωσι δημοσίᾳ τὰς θρησκευτικὰς αὐτῶν πεποιθήσεις
καὶ ζητήσωσι τὴν ἐν τοῖς ληξιαρχικοῖς βιβλίοις ἐγγραφὴν
αὐτῶν διὰ χριστιανικῶν ὀνομάτων καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτῶν
ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς θητείας. Παρὰ ταῦτα ὁμως οὐδὲν θε-
τικὸν ἐπετεύχθη καὶ μόνον τῷ 1865, κατόπιν διαβημάτων
τῶν ἐν Κων)πόλει πρεσβειῶν, ὑπεχρεώθη ἡ κυβέρνησις νὰ

αναγνωρίση 25000 ψυχὰς ὡς χριστιανούς. Τὸ τοιοῦτον ἐξήγειρε τὸν φανατισμὸν τῶν τούρκων, διὸ καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἀναγνωρισθέντων χριστιανῶν κατέφυγον εἰς Κάρς καὶ Τραπεζοῦντα καὶ ἀνὰ τὴν Νομαρχίαν Τραπεζοῦντος.

Μεταξὺ τῶν ἐξ Ἀργυρουπόλεως εἰς τὰς, ἐν τῇ νομαρχίᾳ Ἀγκύρας, κοιλάδας τοῦ Ἀκ-δάγ καταφυγόντων ἦσαν καὶ ἄρκετοὶ κρύφιοι χριστιανοὶ ἐκ τοῦ χωρίου Σταυρὶ καταγόμενοι (ἐξ οὗ καὶ Σταυριῶται). Πλείστα ὅσα ὑποστάντες ἀπὸ μέρους αὐτῆς κυρίως τῆς κυβερνήσεως ἐζήτησαν, ἅμα τῇ ἀνακηρύξει τοῦ Συντάγματος, τὴν ἀναγνώρισιν αὐτῶν ὡς χριστιανῶν. Ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτὴν, γενομένην ὑπὸ τῆς Βουλῆς (1910), τὸ ζήτημα τῶν Σταυριωτῶν δὲν ἔπαυσεν ὑφιστάμενον ὑπὸ ἄλλῃν μορφήν. Ἴνα δηλ. ἐξαναγκάσῃ ἡ Κυβέρνησις τοὺς Σταυριώτας εἰς ὑποχώρησιν ἐδημιούργησεν, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἰ. νόμου, ζήτημα μᾶλλον ἐπικίνδυνον δι' αὐτούς. Κατὰ τὸ ἱερὸν δηλ. δίκαιον χριστιανὸς δὲν δύναται νὰ κληρονομήσῃ μουσουλμάνον· ἐπειδὴ ὅμως οἱ Σταυριῶται εἶχον κτήματα ἐγγεγραμμένα ἐν τοῖς κτηματολογικοῖς βιβλίοις μὲ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ὡς μουσουλμάνων, ἔδει λαμβάνοντες ἤδη χριστιανικὰ ὀνόματα νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰ κτήματα αὐτῶν. Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ὅτε ἐκηρύχθη ὁ παγκόσμιος πόλεμος, καθ' ὃν συστηματικὸς ἐξοντωτικὸς διωγμὸς ἐκηρύχθη καὶ ἐναντίον τῶν Σταυριωτῶν τοῦ Ἀκ-Δάγ, ἐξαναγκασθέντων ἐν τέλει πολλῶν νὰ ὑποκύψωσιν ὅπως μὴ στερηθῶσι τοῦ ἡμερησίου σιτηρεσίου τοῦ ἄρτου.

Ἐκθεσις τοῦ ἱεροῦ κλήρου Ἀκ-δάγ-Μαδὲν ὑπὸ ἡμερ. 8 Νοεμβρίου 1918 πρὸς τοὺς ἄλλοις ἔλεγε: «Τὸ ἀπὸ τόσων ἐτῶν ἐκκρεμὲς σταυριωτικὸν ζήτημα κατὰ τὴν τετραετίαν ταύτην, ὡς ἐκ τῆς ἀνάκαθεν ὑφισταμένης ἀκωλύτου ἐπιγαμίας μετὰ τῶν χριστιανῶν καὶ τῆς ἐκτουρκιστικῆς πολιτικῆς τῆς πρ. κυβερνήσεως, περιεπλάκη λίαν ἐπικινδύνως, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ μεταβληθῇ ἡ χριστιανικὴ χροιά τῆς ὅλης

κοινότητος. Μετὰ τὴν πρὸ δεκαπενταετίας περίπου γνωστὴν καὶ ὑμῖν καταναγκαστικὴν καὶ αὐθαίρετον ὡς Τούρκων καταγραφὴν τῶν σταυριωτῶν, κατὰ τὴν γενομένην τότε γενικὴν ἀπογραφὴν, τέκνα ἐκ πατρὸς καθ' ἑαυτὸ χριστιανῶν, ἐκ μητρὸς δὲ σταυριωτίσσης μέχρι τῆς προειρημένης ἀπογραφῆς, ὡς χριστιανοὶ ἐπισήμως ἀπὸ τριακονταετίας ἀνεγνωρισμένοι καὶ ὡς τοιοῦτοι ἐν τοῖς ληξιαρχικοῖς βιβλίοις καταγεγραμμένοι καὶ τὸν τότε στρατιωτικὸν φόρον τακτικῶς πληρώνοντες, ὡς μὴ ἐκ νομίμου γάμου προελθόντες οὔτε ἀνεγνωρίσθησαν ὡς χριστιανοὶ καὶ οὔτε κατεγράφησαν τοιουτοτρόπως· πατὴρ πολυμελοῦς βικραγείας ἔχων σύζυγον σταυριώτισσαν κατεγράφη ὡς ἄγαμος ἐν τοῖς κυβερνητικοῖς βιβλίοις, τὰ δὲ μέχρι τότε ὡς νόμιμα θεωρούμενα τέκνα του, ὡς ἀγνώστου προελεύσεως, δὲν κατεγράφησαν. Ἐκ τούτου καταφαινεται τὸ κατὰ τῆς οἰκογενειακῆς καὶ κοινοτικῆς ἡμῶν ὑποστάσεως κατένεχθῆν βαρῦτατον πλήγμα.

Μετὰ δὲ τὴν γενικὴν ἐπιστράτευσιν, ἐπειδὴ οἱ πλείστοι τῶν τοιούτων ἦσαν τῆς στρατευσίμου ἡλικίας, ἡ στρατιωτικὴ ἀρχὴ, συμφώνως τῇ διαταγῇ τοῦ ἀρχ-ἀσκέρ-σιουμπεσι (=στρατολογικὸν τμήματος) περισυλλέξασα αὐτοὺς ὅλως αὐθαίρετως, παρά τὰς γενομένας τότε διαμαρτυρίας, εἰς Τούρκους μεταβάψασα κατέγραψε καὶ ἐστρατολόγησεν αὐτούς. Οὕτω ὁ μέχρι τῆς χθὲς υἱὸς τοῦ Λαζάρου Βασίλειος, ἐκ μητρὸς σταυριωτίσσης, μετονομάζεται Χασάν, υἱὸς Ἀππουλλάχ, ὥστε καὶ ὁ καθ' ἑαυτὸ χριστιανὸς πατὴρ ἐκτουρκίζεται. Προϊόντος τοῦ χρόνου οἱ ἐναπομείναντες ἐκ τούτων, δηλ. οἱ τῆς μὴ στρατευσίμου ἡλικίας, μέλη οἰκογενειῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον στρατευσίμων, εἰς ἐσχάτην περιελθόντα ἔνδειαν, ὅτε ἀπετάθησαν ζητοῦντα ἢ τὸ σύννηθες ἐπίδομα τῶν ἀπόρων καὶ ἀπροστατεῦτων οἰκογενειῶν ἢ ὑπὸ τῆς ἀδυσωπήτου πείνης κατατρυχόμενα ἀνεφέρθησαν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ ἐπισι-

τισμοῦ, ἡ Κυβέρνησις εὐρούσα τότε τὴν καταλληλοτάτην εὐκαιρίαν καὶ ὡς μαστίγιον ἐπισείουσα τὸν τῆς λιμοκτονίας θάνατον, πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν αἰτημάτων αὐτῶν ἔθεσεν ὡς ὄρον ἀπαραβάτου τὴν ὡς Τούρκων ἐγγραφήν αὐτῶν. Ὅθεν σχεδὸν ὅλαι αἱ οἰκογένειαι τῆς ἀπόρου τάξεως, ὑπέικουσαι τῇ ἀδερρίτῳ ἀνάγκῃ καὶ συμποσούμεναι εἰς 200 καὶ πλέον οἰκογενείας, κατεγράφησαν.

Ἐνταῦθα λίαν ἐπίκαιρον νομίζομεν νὰ ἀναφέρωμεν καὶ τὴν ὡς τούρκου ἐγγραφήν τοῦ ἱερέως Ἰωάννου, διότι ἔτυχε νὰ ἔχη καὶ αὐτὸς σύζυγον σταυριώτισσαν. Ἐπὶ τῇ ἐφαρμογῇ τοῦ ἐσχάτως ἐκδοθέντος περὶ γάμων νόμου ἀπηγορεύθη ἐπισήμως ἢ μετὰ τῶν σταυριωτῶν ἐπιγαμία. Καὶ διὰ τοῦτο εἰς τινὰς ἀποταθέντας ἀντὶ ἱερέως ἱμάμης ὑπεδείχθη. Ἐνεκεν τούτου ἀναγκάζονται καὶ πάλιν νὰ ἐκτελέσουν, ὡς καὶ πρὸ πεντηκονταετίας, τὴν στέψιν των ἐν τῷ κρυπτῷ».

ΔΘ'

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΑΜΑΣΧΙΑΣ

Τὸ ὁμογενὲς στοχεῖον καὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης (κοινότη. 340 καὶ πληθυσμ. 131181) προεγράφη τῷ 1914 ὑπὸ τῆς νεοτουρκικῆς κυβερνήσεως. Τὸν ἐμπορικὸν ἀποκλεισμόν, ὑποστηριζόμενον καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν, ἐπηκολούθησαν ἀπειλαὶ τοιχοκολληθεῖσαι ἐν Ἀμισῷ ὑπὸ τὸ ἐξῆς πνεῦμα: **«Φύγετε ἀπ' ἐδῶ, ἄπιστοι Ρωμηοί! θὰ σᾶς σφάζωμε, θὰ σᾶς ἐξολοθρεύσωμεν μέχρι ἑνός»**, δὲν ἔπαυσαν δὲ διαφοροτρόπως ἐκδηλούμενα πρὸς τοὺς ἡμετέρους αἰσθήματα μίσους καὶ ἐχθοπαθείας καὶ ἰδίως διὰ τῆς βιαίας καὶ ὀπισθοβούλου ἐγκαταστάσεως εἰς καθαρῶς χριστιανικὰ χωρία τουρκαλβανῶν ἐκ Κοσσυφοπεδίου. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην προέβαλλον ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν τὰ χωρία Δέβκερη, Ἀσὰρ-ἀγάτς, Ὁξε, Τσιρακμὰν καὶ τινὰ ἄλλα, ἀμυνθέντα ἐρρωμένως τοῦ πατρίου αὐτῶν ἐδάφους, παρὰ τὰς ἀπειλὰς τοῦ καταφθάσαντος ἐξ Ἀμισοῦ ἀρχηγοῦ τῆς χωροφυλακῆς, δηλώσαντος: «Ἡ κυβέρνησις ἀπέφασισε καὶ διατάσσει νὰ δεχθῆτε τοὺς πρόσφυγας, τοὺς ὁποίους ὠρίσαμεν διὰ τὰ χωρία σας· ἂν ἐπιμένητε νὰ μὴ τοὺς δέχεσθε, τότε νὰ φύγητε ὅλοι σας ἐκεῖ ὅπου

σᾶς ἀγαποῦν καὶ τοὺς ἀγαπᾶτε· ἄλλως θὰ στρέψω τὰ τηλεβόλα ἐναντίον τῶν χωρίων σας καὶ θὰ τὰ μεταβάλω εἰς ἐρείπια καὶ τέφραν». Οἱ χριστιανοὶ βλέποντες ὁλονὲν πολιορκούμενα τὰ χωρία αὐτῶν καὶ κατανοοῦντες τὸ μάταιον πάσης περαιτέρω ἀντιστάσεως, πρὸς δὲ καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ συζήσωσι μετὰ τῶν τουρκαλβανῶν μεταναστῶν, ἐτράπησαν τὴν πρὸς τὴν Ἀμισὸν ἄγουσαν. Ἀλλὰ τότε μία διαταγὴ τοῦ παρενρισκομένου Διοικητοῦ Ἀμισοῦ ἤρκεσεν, ὅπως 30 ἐν ὄλῳ χωροφύλακες ἐκκενώσωσι τὰ ὄπλα αὐτῶν ἐναντίον ἀόπλων ἀνδρῶν καὶ γυναικοπαίδων φονεύσαντες τὸν Ἰωάννην Δημήτρογλου καὶ πληγώσαντες βαρέως τοὺς: Θεόδωρον Ἐφραίμογλου, Πανίκαν Καραπαύλου, Ἀνέστην Ἰωσήφογλου καὶ δύο γυναῖκας. Οἱ χωρικοὶ περίτρομοι ἔφευγον ἀνὰ τοὺς ἀγρούς πυροβολούμενοι συνεχῶς ὑπὸ τῶν χωροφυλάκων καὶ αὐτοῦ τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἀστυνομίας.

Ἐγκατάστασις τούρκων μεταναστῶν ἐγένετο καὶ εἰς πλείστα ὄσα ἄλλα χριστιανικὰ χωρία. Τὸ γεγονός δὲ ὅτι πάντοτε ὑπερεπηδῶντο χωρία μουσουλμανικὰ, δυνάμενα μόνον νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τὴν ἐγκατάστασιν ὑπερδεκαπεντακισχιλίων ὁμοθρήσκων αὐτοῖς προσφύγων, ἀποκαλύπτει τὸ ὑποκρυπτόμενον πρόγραμμα τῆς ἐκμηδενίσεως τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ὁμογενοῦς στοιχείου. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο ἐνίσχυε διὰ φλογερῶν ἄρθρων ἐπιτόπιος κομιτατικῆ ἐφημερίσ, καλοῦσα τοὺς ἑλληνοθωμανοὺς «προδότας τῆς πατρίδος» καὶ «ἀσπόνδους ἐχθροὺς τοῦ μουσουλμανισμοῦ», ὑβρίζουσα τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτῆς καὶ χαρακτηρίζουσα τὸν τίμιον Σταυρὸν ὡς τεμάχιον σανίδος.

Ἡ αὕτῃ κατάστασις ἐπεκράτει καὶ πανταχοῦ τῆς ἐπαρχίας καὶ ἰδίως ἐν Πάφρᾳ. Ἐγγραφοὶ ἀπειλαί, καλοῦσαι τοὺς ὁμογενεῖς εἰς ἀναχώρησιν, ὑπ' αὐτὰ τὰ ὄμ-

ματα τῆς ἀστυνομίας ἐτοιχοκολλοῦντο εἰς δημόσια κέντρα τῆς ἑλληνικῆς συνοικίας· φόροι δυσβάστακτοι ἐπεβάλλοντο· τὰ ὁμογενῆ χωρία ἐξηναγκάζοντο ὄχι μόνον νὰ δεχθῶσιν ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μῆνας ὀλοκλήρους νὰ συντηρήσωσι τούρκους πρόσφυγας, σκοπὸς δὲ τῶν μέτρων τούτων ἦτο ὅπως ὁ ἑλληνορθόδοξος πληθυσμὸς πτοούμενος ἐκπατρισθῇ.

Ἐν τῷ μεταξύ δὲ ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς ἀγρίως ἐξησκέετο. Κήρυκες μουσουλμάνοι ἐξ Οἰνῆς, συναθροίσαντες τὸν μουσουλμανικὸν λαὸν ἐντὸς τοῦ μεγάλου τεμένους Πάφρας, συνέστησαν ἐπιτακτικῶς τὸ μῖσος κατὰ τῶν ἀπίστων χριστιανῶν ἀπαγορεύσαντες πᾶσαν συναλλαγὴν πρὸς αὐτοὺς ὡς ἐχθροὺς τοῦ κράτους καὶ ἀποστολεῖς ἀμυθῆτων θησαυρῶν εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου. Ἐν τῷ μεγάλῳ δὲ τεμένει Ἀμισοῦ δις καθ' ἑκάστην Παρασκευὴν ἐξωρκίζοντο οἱ πιστοὶ ὅπως μὴ συναλλάσσωνται μετὰ τῶν ἀπίστων.

Περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου 1914 ἀπεστάλησαν πρὸς τοὺς τούρκους μουχτάραις ἐνσφράγιστοι διαταγαὶ μετὰ τῆς ἐντολῆς καὶ τῆς ἀπειλῆς ὅπως ἀποσφραγισθῶσιν αὐταί, ὅταν δοθῇ τὸ σύνθημα, περὶ τοὺς 3000 δὲ μουσουλμάνων προσφύγων ἐγκατεστημένων εἰς τὰ παρὰ τὰ χριστιανικὰ χωρία πανδοχεῖα ἀνέμενον τὴν κατάλληλον στιγμήν ὅπως ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν, ὡς ἄνω, χωρίων πρὸς ἐπιτελέσειν τοῦ ἀπαισίου αὐτῶν ἔργου.

Καὶ τὸ ἀπαίσιον τοῦτο ἔργον, ἀποβλέπον ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὴν ἐξόντωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ἀναβληθὲν τότε ἐπέτυχε τῷ 1916 ἄλλως καὶ ὑπὸ ἄλλων ἐφαρμοσθέν. Περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου 1916, κατόπιν διαταγῆς περὶ ἐκκενώσεως τῶν παραλίων τοῦ νομοῦ Κασταμονῆς ἀπὸ μέρους μόνον τῶν ὁμογενῶν, ἐξεκένώθη ἡ Σινώπη, ἡ Κέρζε μετὰ τῶν περιχώρων αὐτῆς μέχρις

Ἀλάτιζαμ, τὸ Ἀγιανδζικ μετὰ τῶν χωρίων αὐτοῦ καὶ τὸ Ἀγιαντίν. Εἰς τὴν ἐρώτησιν τῶν ἐμπόρων καὶ προκρίτων Σινώπης: διατί ἐκδιώκονται, οὐδεμία ἀπάντησις ἐδόθη. Μετὰ πορείαν ὀκταήμερον οἱ Σινωπεῖς καὶ οἱ λοιποὶ φθάσαντες εἰς Κασταμονὴν, διετάχθησαν ἀμέσως νὰ μεταβῶσιν εἰς Τάς-κιοπρού, Ποῖβὰτ καὶ Σαφράμπολιν. Ἡ παράκλησις αὐτῶν παρὰ τῷ Νομάρχῃ Ἀτῆφ βέη περὶ παραμονῆς αὐτῶν ἐν Κασταμονῇ ἀπερρίφθη ὑπ' αὐτοῦ μετὰ τῆς μεγαλειτέρας σκληρότητος. Εἰς τὰ δεινὰ ταῦτα προσετέθη καὶ ἡ πυρκαϊὰ τῆς Σινώπης καταστρέψασα 400 οἰκίας καὶ καταστήματα ὁμογενῶν, ὀλίγων μόνον ἐπίπλων διασωθέντων, ἀλλὰ καὶ τούτων κλαπέντων ὑπὸ τῶν ἀρχῶν.

Εἰς τὰ λοιπὰ τμήματα τῆς ἐπαρχίας δὲν ὑπῆρχεν ἀσφάλεια τιμῆς, ζωῆς καὶ περιουσίας, ὑπὸ τὴν πρόφασιν δὲ ἀνευρέσεως φυγοστράτων εἰσερχόμενοι οἱ χωροφύλακες εἰς τὰς οἰκίας τῶν ἡμετέρων διέπραττον πᾶν ὅ,τι ἢ ἀπληστία, τὸ αἰμοχαρὲς καὶ ἡ κτηνώδης βία αὐτῶν ὑπηγόρευε. Τῇ 10 Αὐγούστου 1916 ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακὰς Λαδικ (Διοικήσεως Ἀμασείας) ὁ ἐκ Πέκ· Ἄλὰν Παῦλος καὶ ὁ ἐκ Σέρνιτς Ἡλίας Π' Μιχαὴλ ἐκτὸς ἄλλων πολλῶν ἀμφότεροι δαρέντες ἀνηλεῶς ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς χωροφυλακῆς ἀπέθανον. Τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου τοῦ Ἡλίου ἐνοπλοὶ τούρκοι παραβιάσαντες τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διήρπασαν πᾶν τὸ ἐν αὐτῇ· φεύγοντες δὲ συμπαρέλαβον τὸν πατέρα αὐτοῦ ὑπερογδοηκοντούτη ἱερέα Μιχαὴλ, ἕξ προκρίτους καὶ μίαν 18έτιδα κόρην, τοὺς ὁποίους καὶ ἐφόνευσαν, πλὴν τῆς κόρης τὴν ὁποίαν συμπεριέφερον μεθ' ἑαυτῶν. Τοῦ ἱερέως ἀπέκοψαν τὰ ὦτα, τὰ χεῖλη καὶ τὴν ρίνα καὶ ἐξέδειραν τὸν πώγωνα. Εἰς τὸ χωρίον Τεπέκιοῦ πεντάκις εἰσελθόντες ὀπλισμένοι τούρκοι ἐφόνευσαν ἕνα ἄνδρα καὶ ἀπήγαγον μίαν γυναῖκα, ἣν καὶ ἀπετελείωσαν ἕξωθεν τοῦ χωρίου. Ἐκ τοῦ χωρίου Παναγιώτ-Οὐσαλή ἐφο-

νεύθησαν ὁ μυλωθρὸς Σάββας Τολιόκογλους καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ἡλίου Βασίλογλου. Χωροφύλακες ἐφόνευσαν 4 νέους κάτω τῶν 16 ἐτῶν ἐκ τοῦ χωρίου Ἐρικλή.

Ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἰουλίου 1916 διεδίδετο μετ' ἐπιτάσεως παρὰ τοῖς τουρκοῖς ἐκεῖ κύκλοις ὅτι ἐπέκειτο ἡ ἕξωσις τῆς τε πόλεως καὶ τῆς περιφερείας Ἀμισοῦ, ἡ ὁποία συνετελέσθη ἀργότερον. «Τῇ 27 Δεκεμβρίου, ἔγραφεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Ἀμασείας Γερμανὸς, συνελήφθησαν περὶ τοὺς 80 ὁμογενεῖς, οἱ ἐγκριτότεροι καὶ πλουσιώτεροι πολῖται τῆς Ἀμισοῦ, ἄνευ οὐδενὸς λόγου καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακὰς· δὲν ἐπετράπη αὐτοῖς ἡ ἐπικοινωνία μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των, οὔτε ἡ παραλαβὴ ἀσπρορροῦχων ἢ σκεπασμάτων. Τῇ ἐπαύριον δὲ ὄρθρου βαθέως ἐπιβιβασθέντες ἐπὶ ἀμαξῶν ἀπεστάλησαν, ὡς συνελήφθησαν, γυμνοὶ καὶ τετραχλισμένοι, ὡς οἱ ἔσχατοι τῶν κακούργων, διὰ μέσου χινοσκεπῶν ὁρέων πρὸς τὰ μέρη τῆς Κάβζας, ὅθεν θὰ γίνῃ διανομὴ αὐτῶν. Οὕτως ἀπεστάλησαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἄνευ ἐνδυμάτων, ἄνευ ἐπανωφορίων, ἄνευ χρήματος οἱ ἐγκριτότεροι τῶν ὁμογενῶν, οἵτινες δὲν θὰ δυνηθῶσι νὰ ἀνθέξωσιν εἰς τόσας συμφορὰς καὶ ταλαιπωρίας.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐπολιορκήθη ὑπὸ στρατοῦ ἡ πόλις, ἥτις ἔλαβεν ὄψιν στρατοπέδου, εἰς μίαν δὲ πλατείαν τῆς ἄνω Ἀμισοῦ (Καδῆ Μαχαλεσῆ) προσεκλήθη ὁ πληθυσμὸς τῆς ἐνορίας σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις αὐθωρεῖ, ὅπως ἀκροασθῶσι δῆθεν τοῦ Διοικητοῦ, ὅστις θὰ ὠμίλει ὀλίγα τινα πρὸς τὸ πλῆθος· ὡς ἦτο ὁ πληθυσμὸς ὀλόκληρος συνελήφθη καὶ ἀπεστάλη καὶ ἐνεκλείσθη εἰς τοὺς στρατῶνας· τὸ ἴδιον ἔπραξαν καὶ εἰς τὸ προάστειον **Ἡλιάζκοι**. Οἱ αἰδρες εὐρέθησαν οὕτως ἄνευ χρημάτων, αἱ γυναῖκες καὶ τὰ καράσια ἦσαν μετὰ μπλουζες καὶ παντοῦφλες, δὲν εἶχον οὐτε ἐν μανδῆλιον εἰς τὰ θυλάκια, οἱ γέροντες καὶ οἱ ἀσθε-

νεῖς μετεφέρθησαν διὰ τῆς βίας φερόμενοι ὑπὸ τῶν συγγενῶν των, δὲν ἐφέισθησαν οὐδὲ τῶν λεχῶν, οὐδὲ τῶν νηπίων των, μετ' ὀλίγην δὲ ὥραν, 12 τουρκιστὶ, ἀπεστάλησαν, ὡς ἦσαν, διὰ μέσου βιρέως χειμῶνος περὶ τὰς 4 χιλ. ψυχὰς γυναικοπαίδων γυμνῶν καὶ ἀσίτων, ἄνευ ἀμαξῶν καὶ ὑποζυγίων, πάντες πεζοὶ, ἐν ἀξιοθρηνητῷ καὶ ἀπελπιστικῇ καταστάσει. Καθ' ὅλην τὴν νύκτα μέχρι τῆς πρωίας εὐρίσκοντο ἐν ὁδοιορίᾳ, ὀδηγούμενοι διὰ μέσου χιονοσκεπῶν ὁρέων νήπια, γέροντες, οἰκογένειαι στρατιωτῶν θανόντων ἢ ἐργαζομένων ἀκόμη εἰς τὸ ἀμελὲ ταμπούρου. Ἡ τραγικὴ αὕτη καὶ σπαραξικάρδιος σκηνὴ εἶχε τὴν ὄψιν ἀγέλης κτηνῶν φερομένων εἰς τὸ σφαγεῖον. Οἱ ἀσθενεῖς, γέροντες καὶ λεχοὶ ἐσύροντο ὑπὸ τῶν συγγενῶν των, τὰ νήπια ἐθρήνον ζητοῦντα μάτην ἄρτων καὶ ὕδωρ.

Ποῦ κατεκλίθησαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην μετὰ δωδεκάωρον νυκτερινῆν ὁδοιορίαν, ποῦ εὔρον ἄρτον τόσαι χιλιάδες ψυχῶν δὲν γνωρίζομεν, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἐκοιμήθησαν εἰς τὸ ὑπαιθρον καὶ ὅτι διῆλθον νήστευσι τὴν ἐπομένην ἡμέραν. Ἐν τῷ μεταξύ διεδραματίσθησαν γεγονότα φρικώδη. Μόλις συνελήφθη ὁ ἐν Ἀμισῷ ἔμπορος Βασίλειος Ἀνταβαλλόγλους, ἡ 19έτις θυγάτηρ του Οὐρανία ἔπεισε νεκρά· εἰς τὸ ἔξωθεν διαμέρισμα Ἀμισοῦ (Καδῆ Μαχαλεσι) ἡ 17έτις κόρη Εὐφροσύνη Γαροφαλίδου, ἧς ὁ ἀδελφὸς ἐργάζεται εἰς τὸ ἀμελὲ ταμπούρου, μεταβᾶσα εἰς τὸν οἶκον καὶ μὴ εὐρούσα τὴν χήραν μητέρα της, ἐξωστείσαν πρὸ ὀλίγου μετὰ τῶν ἄλλων, ἀπώλεσε τὰς φρένας, εὐρίσκεται δὲ δεδεμένη ἐν κακῇ καταστάσει. Ἐπειδὴ δὲ ἐπικοινωνία μετὰ τοῦ ἐκκενωθέντος τμήματος Ἀμισοῦ ἦτο ἀδύνατος, ὅσοι ἀσθενεῖς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μετενεχθῶσιν, ἔμειναν ἄσιτοι ἐπὶ ἡμέρας καὶ ἀπέθανον ἐκ τῆς πείνης· ἐθάψαμεν τρεῖς γυναῖκας εὐρεθείσας νεκράς, ἐξ ὧν ἡ μία εἶχεν ἀποθάνῃ πρὸ δύο ἡμερῶν. Λέγεται

δὲ ὅτι καὶ νήπια εὐρέθησαν νεκρὰ εἰς τὰ λίκνα των Ἀκολούθως ἤρχισεν ἡ λεηλασία· ἠρπάγησαν πάντα τὰ κτήνη καὶ ὑποζύγια, ἐληστεύθησαν τὰ φορέματα, τὰ κοσμήματα τῶν γυναικῶν καὶ ὅ,τι εὐρέθη ἐν ταῖς οἰκίαις, αἷτινες τελείως ἀπεγυμνώθησαν. Διανέμεται δὲ ἤδη ἀνὰ τὰς ὁδοὺς ἡ ληστευθεῖσα περιουσία ἢ πωλεῖται ὑπὸ τῶν μουατζήριδων, ἐνῶ οἱ κάτοικοι ἀπῆλθον γυμνοὶ καὶ τετραχλισμένοι ἀνὰ τὰ χιονοσκεπῆ ὄρη.

Τὴν ἡν Ἰανουαρίου τοῦ νέου ἔτους ἀστυνόμοι μεταβάντες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀνεζήτησαν καὶ τοὺς ἐναπομείναντας πλουσίους καὶ προκρίτους τῆς Ἀμισοῦ, μέχρι δὲ τῆς ἑσπέρας τῆς πρωτοχρονιάς συνελήφθησαν ἕτεροι 40 ἄνευ οὐδενὸς λόγου. Ἀφῆρπάγησαν ἐν τοιαύτῃ ἡμέρᾳ ἐκ τῶν ἀγκαλῶν τῶν οἰκογενειῶν των, ἐν μέσῳ θρήνων καὶ ὀλολυγμῶν νηπίων καὶ συζύγων, καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακὰς, τῇ δὲ ἐπαύριον ἀπήχθησαν καὶ οὗτοι εἰς τὸ ἐσωτερικόν· μετὰ δύο ἡμέρας συνελήφθησαν ἄλλοι καὶ ἀπεστάλησαν. Τοιοῦτοτρόπως σύμπασα ἡ ἀγορὰ ἐκλείσθη· τὸ λεγόμενον μερκέξ τῶν καπνεμπόρων μας ἐξεκενώθη καθ' ὅλοκληρίαν, ἡ δὲ πόλις παρουσιάζει ὄψιν νεκροταφείου Ὅλοι οἱ προὔχοντες καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ ἐμπορικοὶ παράγοντες τοῦ τόπου, μέχρι τοῦδε περὶ τοὺς 300, ἀπηλάθησαν.

Ἐν τῷ μεταξύ καὶ οἱ εἰς Ἀμισὸν καταφυγόντες χωρικοὶ ἐκ τῶν πυρποληθέντων χωρίων, σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατὰ ὀμάδας ἐξαποστέλλονται εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἄνευ ἐνδυμάτων καὶ σκεπασμάτων ἐν οἰκτρᾷ καταστάσει. Ποῦ ἀνεχώρησαν οὗτοι καὶ ποῦ εὐρίσκονται σήμερον δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἐξακριβώσωμεν· ἐκ θετικῶν πληροφοριῶν γνωρίζομεν ὅτι ἐξ Ἄνω Ἀμισοῦ νυκτὸς ἀπελαθέντες, ἀφοῦ διῆλθον καθ' ὅλην τὴν νύκτα τὰ πέραν τῆς Ἀμισοῦ ὑπερύψηλα ὄρη, ἔφθασαν ἐν κακῇ καταστάσει εἰς

Καβάκ, όπου ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς των καὶ ἐκεῖθεν ἀπεστάλησαν εἰς Κάβζαν (βιλαέτιον Σεβαστείας), ἀπέχουσαν περὶ τὰ 80 χιλιόμετρα τῆς Ἀμισοῦ. Τὴν ἀπὸ Ἀμισοῦ εἰς Κάβζαν ὁδὸν δσήνυσαν εἰς 4 ἡμέρας καθ' ὅλην τὴν ὁδοιπορίαν αὐτῶν ἔμειναν νήστεις, μόνον δὲ εἰς Κάβζαν ἐδόθη αὐτοῖς ἄρτος διὰ πρώτην φοράν. Μεταξὺ Καβάκ καὶ Κάβζας ἀπέθανον πολλοὶ ἐκ ψύχους, τῆς πείνης καὶ τῆς ὁδοιπορίας, ἐν Κάβζῃ δὲ κείνται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πολλοὶ νεκροὶ, καθ' ἃς ἔλαβον τὴν ὥραν ταύτην πληροφορίας παρὰ τοῦ ἀγίου Ἀριστείας. Ἐνῶ ἐλέγετο ὅτι θὰ διέμενον εἰς τὰ μέρη τῆς Κάβζας εἰς τὰ ἐκεῖ εὐρισκόμενα χριστιανικὰ χωρία, ἅτινα θὰ παρέιχον αὐτοῖς σκεπάσματα, κατοικίαν καὶ τροφήν, ἀπεστάλησαν οἱ πάντες μετὰ τῶν ἐμπόρων εἰς Τσοροῦμ (βιλαέτιον Ἀγκύρας). Καθ' ὁδὸν τὰ κοράσια Καδηκιοῦ, ἀφοῦ ἐπέισθησαν περὶ τῆς τύχης, ἣτις τὰ ἀνέμενε, ἐνῶ ἐβάδιζον πρὸς τὸν τόπον τῆς καταδίκης των ἔψαλλον τὸ: **αἶχε γειὰ καὶ μένε κόσμε, ἔχε γειὰ γλυκειὰ ζωή**. Εἰς Τσοροῦμ τί θὰ γείη, ποῦ θὰ διανεμηθῶσι τόσαι χιλιάδες ψυχαὶ καὶ πῶς θὰ ζήσουν ἐν μέσῳ βαρέως χειμῶνος τῶν πάντων ἐστερημένοι, εἶναι αἰνίγμα τοῦ ὁποίου τὴν λύσιν δύναται νὰ δώσῃ ἢ πείρα τοῦ παρελθόντος. . .

Τῇ 10 Ἰανουαρίου διετάχθησαν ἄλλαι συλλήψεις καὶ τῇ 11 ἕτεραι ἐμπόρων, καταστηματαρχῶν καὶ ἐκ τῶν λαϊκῶν τάξεων, τῇ δὲ 13 ἀπεστάλησαν καὶ οὗτοι εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Οὕτω παρέλυσε καθ' ὀλοκληρίαν ἢ ἡμετέρα κοινότης τὰ πλουσιώτερα χωρία τῆς ἐπαρχίας παρεδόθησαν εἰς τὸ πῦρ, ἡτιμάσθησαν καὶ ἐβεβηλώθησαν, ἐκ δὲ τῶν κατοίκων αὐτῶν ἄλλοι μὲν ἐστάλησαν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἄλλοι δὲ περιωρίσθησαν εἰς τὰ περισωθέντα χωρία νήστεις καὶ γυμνητεύοντες. Ὁ τόπος δὲ ὅλος εὐρίσκεται ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ τρόμου καὶ τῆς ἀγωνίας, εἰς κατάστασιν ἀπελπιστικὴν. Ποῖαι ἄλλαι συμφοραὶ ἐπικρέ-

μανται ἐπὶ τοῦ τόπου, τί θὰ γεννήσῃ ἢ αὐριον, τί ἐπικλώθει ἢ μαύρη μοίρα διὰ τοὺς ἀθῶους ἀνθρώπους, τί ἄλλα σχέδια ἐξοντώσεως ἔχει κατὰ νοῦν νὰ ἐκτελέσῃ ὁ ἐκ Βιτλὶς ἐλθὼν ἐνταῦθα γνωστὸς Ραφὲτ πασᾶς, ἀποσταλεὶς ὡς γενικὸς στρατιωτικὸς διοικητὴς καὶ σατράπης τοῦ τόπου, ἄδελον. Ἐν τούτοις προβλέπω προσεχῶς συμφορὰς μεγαλειτέρας. Κύριος ὁ Θεὸς γένοιτο ἰλεως.

Αἱ ἀπελάσεις τῶν ὁμογενῶν τῆς πόλεως Ἀμισοῦ, Τσαρσαμπᾶ καὶ Πάφρας ἐξηκολούθουν κατὰ διαλείμματα, τὰ δὲ μαρτύρια τῶν χριστιανῶν τῆς ὑπαίθρου χώρας κατέστησαν ἀνεκδιήγητα. Ὁ ἕκτακτος στρατιωτικὸς διοικητὴς Ραφὲτ πασᾶς, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ ἐκ Κων)πόλεως ἐλθόντος ἐκτάκτου ἀπεσταλμένου τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν Βαχαεδίν, κατήρτιζε τοὺς καταλόγους καὶ τὰς προγραφὰς τῶν ἀθῶων χριστιανῶν. Ὅσα χωρία ὑπελείφθησαν ἐκ τῶν προηγουμένων καταστροφῶν, ἐπυρπολοῦντο καὶ οἱ κἀτδικιοὶ ἀπελαύνοντο εἰς τὸ ἐσωτερικόν.

Ἐξ ἀφορμῆ τοῦ διαγμοῦ τούτου, ἔγραψεν ὁ Μ)της ὑπὸ ἡμερομ. 27 Φεβρ. 1917, εἶναι οἱ ὀλίγοι ἐνοπλοὶ φυγόστρατοι, οἵτινες μεθ' ὅλας τὰς ἐναντίας διαβεβαιώσεις δὲν ὑπερβαίνουσι τοὺς 300 καὶ οἵτινες πρὸς προφύλαξιν ἑαυτῶν ἀπὸ τῆς καταδιώξεως τῶν χωροφυλάκων μεταβάλλονται εἰς Τραπεζοῦντα ἐζήτησαν καὶ ἔλαβον ὅπλα, τὰ ὁποῖα μετέφερον διὰ ρωσικῶν τορπιλικῶν. Βεβαίως δὲν δύναται τις νὰ ἀρνηθῇ ὅτι ἡ πρᾶξις αὕτη τῶν φυγοστράτων τυγχάνει λίαν ἀξιόπινος καὶ ὅτι ἡ κυβέρνησις ἔχει πληρέστατα δίκαιον νὰ τιμωρήσῃ αὐτοὺς παραδειγματικῶς· ἀλλὰ τί πταίουσιν εἰς ταῦτα τὰ δυστυχῆ χωρία καὶ χιλιάδες γυναικοπαίδων πυρποληθέντων καὶ ἐξωσθέντων, τῶν ὁποίων τὰ 95 ο)ο οἱ γονεῖς ἀπέθανον ἢ ἐργάζονται εἰς τὸ ἀμελὲ ταπουροῦ ἢ ἐπλήρωσαν τὸ στρατιωτικὸν ἀντιστήκωμα ; ποῖαν ὀδύνην θὰ αἰσθανθῶσιν οἱ γονεῖς καὶ οἱ σύζυγοι τῶν ἐξωσθέντων, ὅταν

μάθωσιν ἀπὸ τὰ σύνορα, ἔνθα ἐργάζονται ὡς κτήνη ἀπὸ 2 ἑτῶν, ὅτι αἱ οἰκίαι καὶ αἱ περιουσίαι τῶν ἐπυρπολήθησαν, αἱ δὲ οἰκογένειαι τῶν ἀποθνήσκουσιν ἐκ πείνης εἰς τὴν ἔξοριαν; Πάντα ταῦτα δὲ εἶναι ἄλλο τι ἢ πρόφασις καὶ προσχήματα, ὑφ' ἃ ἐγκρύπτονται σκοποὶ ἔξοντώσεως κατὰ πρόγραμμα ἀριστοτεχνικῶς φιλοτεχνηθέν· διότι τί ἔπαισαν, ἐπὶ παραδείγματι, οἱ πληθυσμοὶ Συνώπης, Κερασούντος καὶ Τριπόλεως, εἰς τὰ χωρία τῶν ὁποίων δὲν ὑπῆρξεν οὐδεὶς φυγὸστρατος καὶ οἱ ὅποιοι ὑπέστησαν τὴν αὐτὴν τύχην; Σκοπὸς ὄλων τούτων τῶν φρικωδῶν γεγονότων δὲν εἶναι οὐδείς ἄλλος ἢ ἡ ἔξοντῶσις τῆς ὁμογενείας, ἣτις ὀφείλει νὰ ἐκλείψῃ, ὡς ἡ τῶν Ἀρμενίων φυλὴ, διὰ τρόπον ἡπιωτέρου φαινομενικῶς, ἀλλὰ πολλῶ δραματικώτερου ἐκείνου».

Περὶ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου 1916 ἐπυρπολήθησαν **ὀκτώ χωρία** τῆς Πάφρας, τὰ παράγοντα τὸν ἐκλεκτότερον καπνὸν τῆς Τουρκίας, οἱ δὲ κάτοικοι ἀπεστάλησαν εἰς τὸν νομὸν Ἀγκύρας· **ὀκτώ ἑτέρων χωρίων** οἱ κάτοικοι ἀπεστάλησαν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἀλλ' αἱ οἰκίαι δὲν ἐπυρπολήθησαν, ἵνα χρησιμεύσωσι διὰ τοὺς ἐγκατασταθέντας αὐθημερὸν τούρκους πρόσφυγας. Τῶν πυρπολουμένων ἢ καὶ ἀπλῶς ἐκκενουμένων χωρίων ἡ περιουσία ἐληλατέτο ὑπὸ τῶν τούρκων περιοίκων, τὰ δὲ ἱερά σκεύη καὶ ἄμφια ἐπωλοῦντο ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῶν πόλεων ἀντὶ τιμῶν ἐξευτελιστικῶν. Τὰ καπνὰ τῶν ἐκκενωθέντων χωρίων ἐτέθησαν εἰς δημοπρασίαν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, παραλαβούσης τὸ εἰσπραχθὲν χρῆμα, καθ' ὃν χρόνον οἱ ἰδιοκτῆται τῶν καπνῶν τούτων χωρικοὶ ἀπέθνησκον τῆς πείνης ἐν τῷ ἐσωτερικῷ.

Περὶ τὰ τέλη Φεβρουαρίου ἡ ἔ. ἐπυρπολήθησαν τὰ παρὰ τὴν Ἀμισὸν χωρία **Ἀδὰ νεπέ, Γέλιτζα, Καρακόλ,** καὶ **20 ἕτερα χωρία** τῆς περιφερείας Πάφρας. Πολλὰ γυναικόπαιδα ἐφονεύθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ κάτοικοι ἀπεστάλη-

σαν ἐπίσης εἰς τὸ ἐσωτερικόν διασκορπισθέντες εἰς τὰ διάφορα τουρκικὰ χωρία. Ἐκεῖ δὲ ὑποκύπτοντες εἰς τὸν συνασπισμὸν τεσσάρων στοιχείων: λοιμοῦ, λιμοῦ, χερμῶνος καὶ κυβερνήσεως, ἀπέθνησκον ὁμαδόν.

«Αἱ τελευταῖαι πληροφορίες μου, ἔγραφεν ὁ Μ)της ὑπὸ ἡμερομ. 15 Μαρτίου 1917, περὶ τῆς τύχης τῶν εἰς τὸ ἐσωτερικόν ἔξορισθέντων εἶνε αὐτόχρημα ἀπελπιστικά. Ἐπὶ τίνας συνθήκας ἀπηλάθησαν οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων μας, εἶνε γνωστὸν ἐκ τῶν προτέρων ἐκθέσεών μου. Ἀφοῦ ἐκάη ὀλόκληρος ἡ ἀκίνητος περιουσία τῶν καὶ διηρπάγη λεηλατηθεῖσα ἢ κινητή, ἀνεχώρησαν ἄνευ χρημάτων καὶ τῶν πάντων ἔστερημένοι. Τὰ τουρκικὰ χωρία, εἰς τὰ ὁποῖα ὡς κτήνη συνεσωρεύθησαν, εἶνε πτωχὰ, ἀλλὰ καὶ ἂν εἶχον περιουσίαν δὲν θὰ ἔδιδον εἰς τοὺς Γκιαούριδες, ἢ κυβερνήσεις ἀφ' ἑτέρου δὲν ἔλαβε καμμίαν πρόνοιαν περὶ αὐτῶν, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ καλλιτεχνικὸν πρόγραμμα τῆς ἔξοντώσεως, τὸ ἐφαρμοσθὲν μετὰ μείζονος δεξιότητος ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, θαυμασίως ἐξετελέσθη. Καὶ ἤδη μετὰ φρίκης ἀγγέλω, κατὰ πληροφορίας θετικὰς καὶ πολὺ ἐξηκριβωμένας, ὅτι τὰ δύο τρίτα τοῦ ἔξωσθέντος πληθυσμοῦ ἀπέθανον εἰς τὰ τουρκικὰ χωρία τῆς Ἀγκύρας καὶ τὸ ὑπολειφθὲν ἐν τρίτον ἤδη τήκεται ὡς κηρός, μαραίνεται καὶ μετ' ὀλίγας ἑβδομάδας ἐξαφανίζεται ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. Τὴν αὐτὴν τύχην ὑφίστανται εἰς τὸ βιλαγέτιον Σεβαστείας οἱ ἐκ τῶν χωρίων Τριπόλεως καὶ Κερασούντος καὶ εἰς τὸ βιλαγέτιον Κασταμονῆς οἱ ἐκ Συνώπης καὶ Ἰνεπόλεως ἔξωσθέντες χριστιανοί. Καὶ οὕτως ἐξέλιπεν εἰς ἀρχαῖος πολιτισμὸς καὶ μετ' αὐτοῦ λαὸς ὀλόκληρος ἐργατικός, ἔντιμος, φιλοπρόοδος διὰ τὸ κακούργημα τὸ ὁποῖον διέπραξεν, ὅτι δὲν ἐγεννήθη τούρκος ἀλλὰ Ἕλλην καὶ χριστιανός. Καὶ πόσα μὲν δεινὰ ὑπέστη καὶ ὑφίσταται ὁ δύστηνος

οὗτος λαὸς κατὰ τὰς ἀπαισίας ἡμέρας τῆς ἀπελάσεώς του δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ περιγράψω διὰ μελάνης. Ἐὰν δὲ καὶ τὸ κακλωστημόριον αὐτῶν ἤθελον ἀναγράψῃ, ὡς τὰς ἀρπαγὰς τῶν παρθένων, τοὺς φόνους τῶν γυναικοπαίδων, ἰδίᾳ πρὸς τὰ μέρη τοῦ Ἑρικλῆ, Κουροῦ Κόκτζε, κτλ. ἤθελον θεωρηθῆ παραδοξολόγος καὶ ὑπερβολικὸς καὶ διὰ τοῦτο παραδίδωμι πάντα ταῦτα εἰς τὴν φαντασίαν τῶν μελετησάντων τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους καὶ ἐχόντων πείραν τῶν παρομοίων σκη- νῶν, ὅσαι ἐν ἄλλοις χρόνοις εἰς βάρος τοῦ Γένους ἐξετυ- λίχθησαν.

Ἄλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς κλαγγῆς τῶν ὄπλων καὶ εἰς τοῦ Ἄδου τὸν μυκηθμόν τὸ ἔθνος, ἀντιμετώπισε θαρραλέως ὅλας τὰς συμφορὰς καὶ ἔχει νὰ ἀναγράψῃ σελίδας ἡρωϊσμοῦ ὅπως ἀξίας νὰ διεκδικήσωσι τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν χρυσῶν δέλτων τῆς πατρογονικῆς Ἱστορίας. Δὲν εἶνε και- ρὸς νὰ ἐξιστορήσω τὰς καταστροφὰς, τὰς συγκρούσεις, τὴν αὐταπάρνησιν καὶ τὰς ἀρετάς, ὅσας τὸ ἔθνος ἔδειξε καὶ κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην περίοδον. Ἐπιτρέψατέ μοι μόνον νὰ ἀναγράψω τὸν ἡρωϊκὸν θάνατον τοῦ φυγοστράτου Ἐλει- θερίου Παντελῆ ἐκ Καρακιόλ, ὅστις πολιορκηθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ἐντὸς τοῦ οἴκου του, ὅπου εὐρίσκετο ὀλόκληρος ἡ πολυμελὴς οἰκογένειά του καὶ μὴ θέλων νὰ παρ δώση μη- τέρα, σύζυγον, τέκνα καὶ ἀδελφὰς ἔρμαιον τῶν στρατιωτῶν καὶ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ πρώτου τυχόντος τζαντερμά, κατὰ τὴν τελευταίαν τοῦ κινδύνου ὥραν προὔτιμησε τὸν ἔνδοξον θάνατον τῆς ἀτίμου ζωῆς, ἔρριψε μίαν βόμβαν καὶ συναπέ- θανεν ἡρωϊκῶς μετὰ τῶν οἰκογενειῶν του, παραδοὺς εἰς τὰς χεῖρας τῶν τζανδαρμάδων μᾶζαν ἄμορφον γυναικοπαίδων.

Τὴν παντελῆ ἐξόντωσιν καὶ πανωλεθρίαν τοῦ δυστυ- χαῦς ἔθνους ἀνακουφίζει καὶ τὸ παρήγορον γεγονός ὅτι ἐν τῷ μέσῳ τῶν τῶν χιλιάδων λαοῦ ἀγομένου ἐπὶ τὸν θάνατον

οὐδὲ εἰς εὐρέθη λιπόψυχος, ἀρνησίθρησκος, ἡ ἀρνησίπατρις, καὶ μεθ' ὅλην τὴν προπαγάνδαν, τὴν ὁποίαν μετῆλθον τὰ τουρκικὰ χωρία καὶ παρ' ὅλας τὰς ὑποσχέσεις τῶν τούρκων πρὸς τὰ λιποψυχοῦντα γυναικόπαιδα ἐνώπιον τοῦ βεβαίου θανάτου, οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἠρνήθη τὸ ἔθνος του, τὴν θρη- σκεῖαν καὶ τὰς παραδόσεις του, καίτοι δὲ πλείστοι ἐξ αὐ- τῶν, θανόντων τῶν ἱερέων, ἐκηδεύθησαν ὑπὸ ἱμάμιδων, ἐν τούτοις ἀπέθανον ἡρωϊκῶς ὡς Ἕλληνες χριστιανοὶ φέροντες ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ μαρτυρίου τὸν στέφανον, ἀξιοὶ νὰ διεκδι- κήσωσι τίτλους ἀμαράντους ἐπὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ Ἐ- θνους καὶ συγκαταριθμηθῶσιν εἰς τὰ νέφη ἑκατομμυρίων μαρτύρων, τοὺς ὁποίους ἐθρήνησεν ἡ Ἱστορία μας ἀνὰ τοὺς σκοτεινοὺς καὶ βαρβάρους αἰῶνας.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ πασᾶς διασκεδάζει καὶ ἐννοεῖ νὰ πανηγυρίσῃ μεγαλοπρεπῶς τὸν θρίαμβον τῆς καλλιτεχνικῆς δολοφονίας τῶν χιλιάδων ψυχῶν, καθ' ἣν ὥραν οἱ κα- πνοὶ τῶν πυρποληθέντων χωρίων ἀναθρώσκουσιν ὡς νέφη εἰς τὸν ὀρίζοντα καὶ χιλιάδες ψυχῶν τέκνων καὶ συζύγων στρατιωτῶν ἀποθνήσκοντες μακρὰν τῶν ἐστιῶν καὶ βωμῶν καταρῶνται τὴν μνήμην τοῦ ἀπαισίου τούτου ἀνθρώπου, ἐ- νώπιον τοῦ ὁποίου ὠχρῶσι τὰ ὀνόματα τῶν διαβοήτων τυ- ράννων τῆς ἀρχαιότητος.

Ἄφου ἀπεγυμνώθῃ σχεδὸν ἡ πόλις τοῦ ἄρρενος πλη- θυσμοῦ καὶ κατεστράφη ἡ ὑπαιθρος χώρα, ἐσκέφθη νὰ κα- ταρτίσῃ πρὸς διασκέδασιν χορὸν μουσικὸν (φανφάρ) ἐκ τῆς ὁμογενοῦς νεολαίας, μεταξὺ τῆς ὁποίας συγκαταλέγονται καὶ νέοι, ὧν οἱ γονεῖς εὐρίσκονται ἐξόριστοι εἰς τὸ βιλαέ- τιον Ἀγκύρας. Ἐκτὸς τούτων ἐστρατολόγησε καὶ νεάνιδας, αἵτινες προγυμνάζονται ἐν τῷ τουρκικῷ σχολείῳ εἰς τὴν φωνητικὴν, μεταξὺ δὲ τούτων εὐρίσκονται κοράσια, ὧν οἱ γονεῖς ἄλλοι μὲν ἐκ φόβου τῆς ἀπελάσεως συνεμορφώθη

σαν πρὸς τὴν θέλησίν του, ἄλλοι δὲ εὐρίσκονται ἐν τῇ ἐξορίᾳ. Διὰ τῶν δύο τούτων χωρῶν προετοιμάζει ἤδη ὁ πικρὸς νὰ δώσῃ κορσέρτον ὑπὲρ φιλανθρωπικοῦ σκοποῦ, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ προσκληθῶσι καὶ αἱ κυρίαὶ τῶν ἀπελαθέντων. Καὶ οἱ μὲν νέοι θὰ παίζωσι μὲ μουσικὰ ὄργανα ἔθνικὰς χορωδίας, αἱ δὲ νεάνιδες θὰ ψάλλωσι διάφορα ᾄσματα καὶ μελόδραμα τοῦ Τσανάκαλε μελοποιηθὲν ὑπὸ τοῦ ἰδίου. Ἡ τραγικὴ αὕτη παράστασις θὰ δοθῇ εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ οἰκίαν τοῦ ἐκ τῶν πρώτων τῆς Ἀμισοῦ ὁμογενῶν μεγαλεμπόρων κ. Ἀχιλ. Ἀναστασιάδου, διατελοῦντος ἐν ἐξορίᾳ καὶ μὴ ἔχοντος ἐνταῦθα ἄρρενας συγγενεῖς, ἐκτὸς μιᾶς ἀδελφῆς, ἧς ὁ σύζυγος ἀπηλάθη, μιᾶς νεαρᾶς συζύγου καὶ δύο ἀνηλίκων τέκνων. Ψυχολογήσατε ἤδη ἐπὶ τῆς καταστάσεως τοῦ τόπου μας, φαντασθῆτε τοὺς συζύγους ἐν ἐξορίᾳ καὶ εἰς παντοίους κινδύνους ἐκτεθειμένους, τὰς δὲ συζύγους αὐτῶν ἐκ φόβου διοργανούσας συναυλίαν, εἰς ἣν θὰ παίζωσι τὰ τέκνα τῶν ἀπελαθέντων, ὅπως διασκεδάσωσι τὸν παῖδαν τὸν καταστροφέα τοῦ τόπου, καὶ ἂν δύναται τις ἄς μὴ φρυνάξῃ πρὸ τοῦ ἀπαισίου τούτου θεάματος. Δῆψὲ Κύριος ὁ Θεὸς λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ».

Ἡ συστηματικὴ ἐξόντωσις τῆς ἐπαρχίας ὅλον ἐξηκολούθει. Τὸν Μάρτιον τοῦρκοι χωρικοὶ ἐπυρπόλησαν τὰ χωρία Ἀγιακλάαν καὶ Χιζιρλοῦ, ἀπετέφρωσαν καθ' ὅλοκληρίαν τὸ χωρίον Ἀρουτζάκ, ὃ δὲ στρατὸς ἐπυρπόλησε καὶ ἐξώρισε τὰ χωρία Καραμουχ, Τικετζικ καὶ Καρατζᾶ Κησλᾶ. Ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ τὰ ὑπολειφθέντα χωρία ἐληλατοῦντο ὑπὸ τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν περιοίκων τούρκων, τὰ ὑποζύγια δὲ διαφεύγοντα τὴν ἄρπαγὴν τῶν βασιβοζοῦκων παρεδίδοντο εἰς χρῆσιν τοῦ στρατοῦ. Τιμὴ, ζωὴ καὶ περιουσία δὲν ἔμεινε διὰ τὸν λαόν. Τὸ δὲ περιέργον εἶνε ὅτι τὰ κακουργήματα διεπράττοντο ἐναντίον οἰκογενειῶν, ὧν οἱ ἄνδρες εὐρίσκοντο μακρὰν αὐτῶν ὡς στρα-

τιῶται εἰς τὸ ἀμελὲ ταμπουροῦ ἢ ἀπέθανον ἐν τῷ στρατῷ. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι ἠτιμάσθησαν ὑπὸ τούρκων ἐν τῷ χωρίῳ Τσαρτάκ Κερὶς, ἐκτὸς ἄλλων, ἡ Γεθσημανὴ Χάμπε καὶ Σαββατῶ Μηνᾶ, γυναῖκες στρατιωτῶν, ἡ 18έτις παρθένος Σταυροῦλα Χάμπη, ἧς ὁ πατὴρ ἀπέθανεν ἐν τῷ στρατῷ. Ἐν Τούζερεν, ἐκτὸς ἄλλων, ἠτιμάσθησαν πολλοὶ σύζυγοι καὶ θυγατέρες στρατιωτῶν, ὡς ἡ Ἀναστασία Παύλου, Παρασκευὴ Μιχαήλ καὶ ἡ παρθένος Μαρία Καραπαναγιώτου. Ἐν Καρὰ Ἰνέκ τὸ Μ. Σάββατον τοῦρκοι γειτονικῶν χωρίων, εἰσελθόντες εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Σάββα Τοχμάνογλου καὶ δῆσαντες αὐτόν, ἠσέλγησαν ἐπὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Φωτεινῆς. Τῇ 15 Μαρτίου τοῦρκοι χωρικοὶ εἰσελθόντες εἰς τὸ χωρίον Μπιτζιτζικ, ἀφοῦ ἐληλάτησαν αὐτὸ συνέλαβον τὸν ἐφημέριον Παπᾶ Χρυσόστομον καὶ ἐνώπιον τῶν ὀμμάτων αὐτοῦ ὠργίασαν ἐπὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. Τῇ 30 Μαρτίου ἡ σύζυγος τοῦ Παπᾶ Ἀθανασίου Ἰντζεμπέλ, ἡλικίας 55 ἐτῶν, ἐξεβιάσθη ὑπὸ στρατιώτου. Τῇ 25 Ἀπριλίου ἐξεβιάσθησαν ἡ Βαρβάρα Ἐλευθερίου σύζυγος στρατιώτου (25 ἐτῶν), ἡ Τολίκα Βασιλείου σύζυγος στρατιώτου, ἡ Παρθένα Πιλπίλογλου, κόρη στρατιώτου, ἡ δεκαέτις παῖς Σταυροῦλα Σάββα καὶ ἡ 14έτις παρθένος Μαγδάλα, θυγάτηρ τοῦ ἱερέως Μιχαήλ. Τῇ 1 Ἀπριλίου, ἐν Καραπιγκούρ, ἐπὶ τῆς Κυριακῆς Χρυσοστόμου, 18 ετοῦς σύζυγος στρατιώτου, ἠσέλγησαν 5 χωρικοὶ τούρκοι. Εἰς τὸ προάστειον Ἀμισοῦ Ἐλιάζκιοῖ ὁ Κομαντὰν τοῦ χωρίου Χουσεῖν Ἀγᾶς ἀπαγαγὼν διὰ τῆς βίας ἐν ὄρα νυκτὸς τὴν ἐκ Τούζερεν παρθένον Σταυροῦλαν Ἀλεξίου Τσομάνογλου διεκόρευσε αὐτὴν καὶ διενυκτέρευσε μετ' αὐτῆς ἐν τῇ κατοικίᾳ του.

Ὅταν δὲ πρὸς τὰς συζύγους τῶν στρατιωτῶν ἐφέροντο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, δύναται τις νὰ φαντασθῇ τί ἐφίσταντο αἱ ὄρφαναι οἰκογένειαι, αἱ χῆραι καὶ αἱ ἀπρο-

στάτευτοι. Τῇ 1 Ἀπριλίου τῷ Μ. Σαββάτῳ οἱ τούρκοι τοῦ χωρίου Σιχλίκ (Ἐρπαα) εἰσελθόντες καὶ πάλιν εἰς τὸ χωρίον Σερνίτς, (βλ. σελ. 292) ἐλεηλάτησαν τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἀφοῦ ἔδειραν τοὺς ἐκκλησιαζομένους ἐφόνευσαν δεκαετῆς παιδίον καὶ ἀνεχώρησαν. Κατὰ Μάρτιον οἱ τούρκοι τῆς περιφερείας Κεμπῆ εἰσελθόντες εἰς τὸ Ταγκαρλοῦ, γνωστοὶ κατ' ὄνομα, ἐφόνευσαν 8 χριστιανούς, ἐν οἷς τὸ 4ετῆς κορράσιον Εὐάν Ἀνανίου. Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τοῦ Μ. Σαββάτου εἰσελθόντες καὶ πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον, τοῦτέστιν εἰς τὸ ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς περισωθὲν διαμέρισμα, σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις αὐτῶν ἐλεηλάτησαν ὅτι ἀπέμεινεν ἐκ τῆς προηγουμένης πυρπολήσεως, φονεύσαντες τὸν ἐφημέριον παπᾶ Γεώργιον, ὃν ἠκρωτηρίασαν καὶ κατεκερμάτισαν, τὸν Ἐλευθέριον Παύλου, ἡλικίας 80 ἐτῶν, ὃν καὶ κατεκερμάτισαντες ἐκρέμασαν κατὰ τεμάχια, ὡς εἰς κρεωπωλεῖον, ἐπὶ τῶν δένδρων, τὴν Σουλτάναν Δεμριτζῆ Θανάση (80) ἐτῶν, τὸν Ἀναστάσιον Μπαϊρακτάρου (85 ἐτῶν), τὸν Ἀθανάσιον Καραγιάνου (80 ἐτῶν), τὸν Λεόντιον Σάββογλου (14 ἐτῶν) καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Παναγιώτογλου (12 ἐτῶν). Ἐν γενεῖ οἱ φονευθέντες καὶ αἱ παραβιασθεῖσαι ὑπῆρξαν ἀπείραριθμοι.

Εἰς πολλὰ ἐκ τῶν ἐκκενωθέντων καὶ πυρποληθέντων χωρίων κατόκησαν τούρκοι πρόσφυγες, οἵτινες καὶ ἐγκατεστάθησαν ὡς ἰδιοκτῆται, ἡ δὲ κυβέρνησις παρεχώρησεν αὐτοῖς τὰ κλαπέντα ὑποζύγια καὶ ἐργαλεῖα, δι' ὧν, καλλιεργοῦσι τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν, μεταβληθέντας εἰς τουρκικὴν περιουσίαν. Τὸ ἑλληνικὸν καὶ ὠραῖον προάστειον Καδῆ Κιοῖ (ἄνω Ἀμισός) καὶ Ἐλιάζκιοῖ μετεβλήθησαν καθ' ὅλοκληρίαν εἰς συνοικίαν τούρκων προσφύγων, οἵτινες ἔκαυσαν τὰ παράθυρα καὶ τὰς θύρας τῶν ἐγκαταλειφθεισῶν οἰκιῶν καὶ μετέβαλον αὐτὰ ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν εἰς ἐρείπια.

Κατὰ Ὀκτώβριον ἰ. ἔ. ἡ ὑποδιοίκησις Πάφρας ἐξώπλισε τοὺς τούρκους χωρικοὺς πρὸς ἀμυναν δῆθεν κατὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν ληστῶν, πράγματι δὲ πρὸς δολοφονίαν τῶν Χριστιανῶν. Τοῦλάχιστον τοιούτη ἦτο ἡ ἀντίληψις πολλῶν τούρκων, οἱ ὅποιοι ἔλεγον πρὸς ἡμετέρους: **«πῶς τολμᾶτε καὶ ἐξέρχεσθε τῶν οἰκιῶν σας; δὲν γνωρίζετε ὅτι ἡ κυβέρνησις μᾶς ἔδωκεν ὄπλα διὰ νὰ σκοτώσωμεν τοὺς Γκιαούρδες»;** Ἡ ἀντίληψις δὲ αὕτη δὲν ἤργησε νὰ λάβῃ σάρκα καὶ ὄσθα. Οὕτως κατεσφάγησαν ὁ εἰς Μετηρῆζ-κεδινί Παράσχος Παπεζῶν μετὰ τῆς συζύγου καὶ τοῦ υἱοῦ του· οἱ ἐκ Καβάκ-κιοῖ Δημήτριος Σιλαχσίζογλου, Δημήτριος Παράσχογλου, Ἰσαὰκ Καρὰ-Σάββα, Ἰορδάνης Τοπάλογλου καὶ Παράσχος Τσιβελόγλου· κατεκρεουργήθησαν οἱ ἐκ Πόγζαλη Γιάννης Καλατζόγλου, Πανίκας Τοχατλή καὶ Παράσχος Σαρή Συμεών, ὁ ἐξ Ἀκ Κονεῖ Κοδζὰ Ἀβραὰμ μετὰ τριῶν αὐτοῦ ἐγγόνων, οἱ ἐκ Κοβδζέ-σοῦ Χ' Δημήτριος, Γεώργιος καὶ Ἰσαὰκ Ἀράπογλου, καὶ ὁ ἐκ Πάφρας Ἡλίας γαμβρὸς τοῦ κζουτσούκ Γεωργίου.

Τῇ 10 Δεκεμβρίου ἰ. ἔ. ἐτοιχοκολλήθη ἐν Πάφρᾳ διαταγὴ καλοῦσα τοὺς χωρικοὺς ὅπως ἐντὸς 10 ἡμερῶν διαθέτοντες τὰ κατ' αὐτοὺς ἐτοιμασθῶσι πρὸς μετατόπισιν. Συμπληρωθείσης τῆς προθεσμίας ἤρξατο ἡ ἀποστολὴ αὐτῶν, μέσον Πάφρας, πρὸς τὴν Ἀμισὸν ὑπὸ χειμῶνα βαρύντατον καὶ ψυχὸς δριμύτατον. Ὡσεὶ δὲ μὴ ἤρκουν τὰ ἐναντίον ἐκείνων ληφθέντα ἐξοντωτικὰ μέτρα, ἐτέθησαν εἰς ἐφαρμογὴν καὶ οἱ λουτρῶνες, εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεστέλλοντο οἱ ἐκτοπιζόμενοι Χριστιανοὶ ἀγγελιδὸν, προφάσει μὲν ὅπως προφυλάξωσιν αὐτοὺς ἀπὸ μολυσματικῶν νοσημάτων, πρᾶγματι δὲ ὅπως καταστήσωσι τὰ ἐξησθενημένα αὐτῶν σώματα μᾶλλον εὐπρόσβλητα κατὰ τὰς ὁδοιπορίας καὶ ἐξαποστείλωσιν αὐτοὺς ταχύτερον εἰς τὸν θάνατον.

ἡ κατεύνασις εἶναι ἀδύνατος. Θεωροῦμεν ἔγκλημα ὅπως χάσωμεν τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἐκδικήσεως διὰ τοὺς φόνους τῶν γερόντων πατριωτῶν, τὰς διακορεύσεις παρθένων καὶ διὰ τὴν σύντριψιν τῶν σιαγόνων τῶν μικρῶν παιδίων. Νὰ ἀφήσητε τὴν πατρίδα μας, ἐν τῇ ὁποία τόσα ἐπράξατε κακουργήματα. Σὰς ἐρωτῶμεν μὲ ποῖον θάρρος ἄχρι τοῦδε ἐμείνατε ἐνταῦθα, καὶ ποῖος σὰς ἔδωκε τούτο ; Ἐὰν ἐκ τῆς σιωπῆς ἡμῶν ἠπατήθητε, ἔχετε λάθος. Νὰ ἀφήσητε τὴν πατρίδα καὶ νὰ γκρεμισθῆτε. Ἐὰν δὲν ὑπακούσητε εἰς τὴν σύστασιν ἡμῶν ταύτην, τὸ μέλλον σας εἶναι ἐπικίνδυνον. Πράγματι δὲν παραδ-χόμεθα ὅπως ἀντικρύσωμεν εἰς τὴν ποταπότητα καὶ ἀχρειότητα, τὴν ὁποίαν διαπράττετε καὶ ἥτις δὲν συμβιβάζεται μὲ τὴν ἀνθρωπότητα, οὐχ ἥττον εἶναι ἀδύνατον. νὰ ζήση κανεὶς μὲ ποταπούς ὡς σὰς. Ἐπειδὴ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τρέφωμεν εἰς τοὺς κόλπους μας ὄφεις ὡς σὰς. **Φυσικῶ τῷ λόγῳ θὰ προτιμῶμεν τὴν ἐξαφάνισιν ὑμῶν τῶν ἀχαρίστων.** Τὸ τοιοῦτον ὀρισμένως θὰ γίνῃ, ὅσον οὐπω, νὰ εἰσθε βέβαιοι περὶ τούτου. Μάλιστα δι' ἐσὰς ἐσχηματίσθη ρεῦμα, τοῦ ὁποίου οἱ διοργανωταὶ εἶναι οἱ νέοι. Τὰ κακουργήματα, τὰ ὁποία ἔλαβον χώραν ἐν Μακεδονίᾳ, θὰ γίνουσι καὶ καθ' ὑμῶν. Δηλοῦμεν, ὅτι οὐδεμία δύναμις, δύναται νὰ προλάβῃ τὸ ρεῦμα τούτο. Πᾶν δυστύχημα, ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν πρὸς σωτηρίαν τῆς πατρίδος, δηλαδή πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἱεροῦ τούτου σκοποῦ. ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν τὸν θάνατον. Ἐν ὀνόματι τῆς ἀνθρωπότητος ἰδοὺ μία πρότασις εἰς ὑμᾶς, ἢν, ἐὰν θέλετε, παραδέχεσθε ἢ οὐκ.

Ἡ τρομοκρατία καὶ ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς ἐξηκολούθουν μέχρι τῆς ἐκρήξεως τοῦ παγκοσμίου πολέμου, ὅτε ἤρχισε καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν γνωστῶν ἐξοντωτικῶν μέτρων καὶ ἐν τέλει καὶ αὐτοῦ τοῦ διωγμοῦ τῶν ὁμογενῶν

ΑΟΥ) Τμήμα Κοτύρων

Ἦδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1917 συχνάκις ἐπανελαμβάνετο ὅτι μετὰ τὴν ἐξωσιν τῶν χωρικῶν τῆς περιφερείας θὰ ἔλθῃ καὶ ἡ σειρὰ τῶν πολιτῶν. Ὁ ἐν Ὁρδοῦ διαμένων τότε Νομάρχης Τραπεζοῦντος Τζεμάλ Ἀζμὴ βέης, ἐκμεταλλεῦμενος τὸν πανικὸν καὶ τὴν ἀδυναμίαν τῶν ὁμογενῶν, ἐπρότεινεν ὅπως οὗτοι, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἐξορίας, μεταφέρωσι κατὰ μῆνα 200 τόννων τροφίμα τοῦ στρατοῦ ἐξ Ὁρδοῦ εἰς Μεσουδιὲ (ἀπόστασις 120 χιλιομ.) Ἡ σκληρὰ πρότασις ἐγένετο κατ' ἀνάγκην ἀποδεκτὴ. Τῇ 19 Αὐγούστου 1917 ὁ ρωσικὸς στόλος ἐβομβάρδισε τὴν πόλιν, φεύγων δὲ συναπτήγαγέ τινὰς ἐκ τῶν ἡμετέρων. Τοῦτο ἤρκεσεν ὥστε οἱ τοῦρκοι νὰ ἀποφασίσωσι τὴν ἀπέλασιν τῶν ὁμογενῶν, ἀναθέντες τὰ κατ' αὐτὴν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς χωροφυλακῆς Κερασσοῦντος χιλίαρχον Κιαζιμ βέην καὶ τὸν ἀρχηγὸν τῶν παραλιακῶν δυνάμεων χιλίαρχον Νουρεδὶν βέην, ἀμφοτέρους χριστιανομάχους. Ὁ πρῶτος μάλιστα παρρησίᾳ ὡμολόγει: «εὐτυχῶς ὁ Θεὸς δὲν μοὶ ἔδωκεν εὐαισθησίαν καὶ ἔλεος δι' αὐτὸ ἐπλάσθη—καὶ ἐπιθυμῶ—νὰ πῖω τὸ αἷμα ὄλων τῶν χριστιανῶν ἐντὸς ποτηρίου ὕδατος... Αἰσθάνομαι ἡδονὴν ὅταν βλέπω τὴν τοιαύτην κατάστασιν τῶν χριστιανῶν καὶ ὅταν ἀκούω τοὺς ὀλοφυρμούς των εὐφραίνομαι, ὡς ἐὰν ἤκουον λύραν καλλίφωνον ἢ ἄλλην τινὰ μουσικὴν».

Ἡ ἐξωσις ἤρξατο κατὰ Σεπτέμβριον ἰ. ἔ., οἱ δὲ κάτοικοι ὠδηγήθησαν διασκορπισθέντες ἀνὰ τοὺς νομοὺς Σεβαστείας καὶ Κασταμονῆς πλὴν 2500, οἵτινες διὰ θαλάσσης διαπεραιωθέντες εἰς Τραπεζοῦντα μετέβησαν ἐκεῖθεν εἰς Ρωσσίαν.

Ὁ ἐκτοπισμὸς τῶν περὶ τὰ Κοτύρα ἑλληνικῶν χω-

ρίων (Βόνα, Τεκέ, Ίάσων, Φερνέκ, Καγιά-μπαση, Χαϊδάρ, Άλαντζάκ, Όλουκλή, Άρτουχ, Όβά-Τσικουρ, Άνδουζ, Άγιος Άντωνιος, Κιόκ Όμέρ, Τεπέ-παγια, Τζιτλικ-κιραν, Κηζήλ-τουζ, Καζαντζιλου, Έλεζ-κιοϊ, Γενι-παζάρ, Κηζήλ-ότ, Ούζουν-άλι, Σεμέν, Άχηρλου και Πέϊ Άλάν), (από του Όκτωβρίου 1916 - Σεπτεμβρίου 1917), έγνετο άνευ απο-χρώντος λόγου στρατιωτικῆς φύσεως, άλλ' άπλως χά-ριν έξοντώσεως και διαρπαγῆς τών περιουσιών αυτών.

«Κατά την έξωσιν, έγραφεν ύπό ήμερ. 29 Ίανουαρίου 1919 ό σεβ. Μητροπολίτης Νεοκαισαρείας και Κοτυώρωΰ Πολύκαρπος, αντί να οδηγήσωσι τους δυστυχείς τούτους χριστιανούς δια τῆς ώρισμένης συντόμου όδοϋ, σκοπίμως πρὸς ταλαιπωρίαν και τελείαν έξόντωσιν αυτών ώδήγουν εις τὸν πρὸς ὄν ὄρον δι' άλλων δυσβάτων και απο-μακρυσμένων επικινδύνων όδῶν· κατά δὲ τὴν ταλαιπω-ρημένην οδοιπορίαν, έβλασφημοϋντο ύπὸ τῶν συνοδευόν-των αυτους χωροφυλάκων, έδέροντο άνηλεῶς και ήναγκάζον-το να διανυκτερεύωσιν εν τῷ ύπαίθρῳ, πολλάκις ύπὸ τὴν βροχὴν και έντὸς βορβόρου. Θρήνοι και κοπετοί, ὀλοφυρμοί και πύρινά δάκρυα περιεφρονοϋντο και οὐ μόνον καμμίαν αίσθησιν δὲν ένεποιοϋν εις τὰ ανθρωπόμορφα ταϋτα τῆς φύ-σεως τέρατα, αλλά και τὴν χλεύην και περιφρόνησιν προε-κάλουν· βρέφη δὲ και νήπια κατά κρημνῶν εν τῇ ὁδῷ κα-τερρίπτοντο και δια λίθων ασπλάγχχνως άπετελειοϋντο τὰ ταλαιπωρα ύπὸ τῶν αγρίων συνοδῶν τῶν δυστυχῶν χρι-στιανῶν και πατριωτῶν μου· οί δὲ ιερεῖς έπροπηλακίζοντο· έξυβρίζοντο και έξευτελίζοντο.

Τὸν ένταϋθα έπίτροπόν μου Άρχιμ. Θεοδώρητον μετα-δίδοντα τὰ άχραυτα Μυστήρια εις τους χριστιανούς μου, επί τῇ άπελάσει αυτών, έξύβρισε βανδαλικῶτατα και απέ-σπασε βιαίως εκ του ιεροϋ ναοϋ ὃ εν Τραπεζοϋντι νϋν εϋ·

ρισκόμενος Κερασούντιος κομισέρης Χαμδῆς, τολμήσαν-τα δὲ καθ' ὁδὸν να πορακαλέση τὸν χωροφύλακα να μη σταματήση ή συνοδεία εις τὸ ανηφορικὸν και άπόκρημμον μέρος, ὅπου άπήτει εκείνος ν' αναμείνωσιν άλλους, μη δυ-νηθέντας να συνακολουθήσωσιν, αλλά να προχωρήσωσιν ὀλίγον έτι περαιτέρω επί του εκεί επιπέδου, έρράπισεν, έ-δειρεν, έσειρεν εκ του γενείου και έξυβρίσας βανδαλικῶς ὃ αρχηγὸς τῶν οδηγῶν χωροφυλάκων (καφιλὲ μεεμούρης) Τα-χήρ έφένδης, νϋν μάλ μουδούρης Κελκίτ, παρέδωκε εις έτέ-ρους πρὸς φυλάκισιν, μόλις δὲ διεσώθη. Τὸν γέροντα ιερέα Χρυσόστομον, έφημέριον τῆς κωμοπόλεως Βοῶνος (Βόνα), τολμήσαντα να επανέλθη εκ τῆς έξορίας εις τὸ χωρίον του συνέλαβον οί τούρκοι και παρέδωκαν εις χείρας τούρκου χωροφύλακος, ὅστις ανυπόδητον ώδήγησεν ένταϋθα, δέ-ρων αυτὸν ανηλεῶς καθ' ὁδὸν και προπηλακίζων· μόλις δὲ επί ποδῶν ιστάμενον, ένεκα τῶν δαρμῶν, ώδήγησεν εις τὰς φυλακὰς ένθα έδέρετο καθ' εκάστην· εκείθεν, μετα πολλὰς εκκλιπαρήσεις και χρηματικὰς θυσίας, παρελαβον αυτὸν πρὸς θεραπείαν οί εκ τῶν συμπολιτῶν μου ένταϋθα ὡς τεχνίται μείναντες Γεώργιος Καρυσίδης και Θρασύβουλος Θ. Παζόπουλος· αλλά μετα τρεῖς ήμέρας ὃ δυστυχῆς γέ-ρων ιερεϋς παρέδωκε τὸ πνεϋμα. Τὸν έφημέριον του χω-ρίου Άντουζ του τμήματος Χαψάμανας Π' Ίωάννην, επί τῇ προφάσει ὅτι ειχε δῆθεν γνῶσιν του φόνου δύο φυ-γοστράτων τούρκων ύπὸ έτέρων φυγοστράτων, συνέλαβον και έρριψαν εις τὰς φυλακὰς, ένθα καθ' εκάστην έδερων ανηλεῶς· ένεκα δὲ τῶν δαρμῶν ασθενήσαντα έξύρισαν τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς και τὸν πῶγονα και μετέφερον εις τὸ νοσοκομείον, ὅπου και απέθανε. Τὸν έφημέριον του χωρίου Έλέζκιοϊ του διαμερίσματος Πολεμωνίου Π' Λά-ζαρον, επί έτέρα αστηρίκτω προφάσει, ὅτι δῆθεν λησταν-τάρται έφιλοξενήθησαν εν τῇ οικίᾳ αυτου, οἷτινες φο-

νεύσαντες δύο χωροφύλακας ἔθαψαν αὐτοὺς ἐν τῷ ἀγρῷ του, ἔρριψαν εἰς τὰς φυλακὰς δέροντες αὐτὸν καθ' ἑκάστην καὶ περιάγοντες ἐν τῇ ἀγορᾷ πρὸς διαπόμπευσιν ἐφόνευσαν διὰ δαρμῶν.

Τὸν ἐν Φάτσα ἐπίτροπόν μου σεβάσμιον ἱερέα Π' Χρυσόστομον, ἐπὶ τῇ αὐτῇ ἀστηρίκτῳ προφάσει, συλλαβόντες μετὰ τῶν προκρίτων τῆς κωμοπόλεως ταύτης: Παναγιώτου Τερζόγλου, Λαζάρου Τερζόγλου, Βασιλείου Γιαλμανίδου, Κωνσταντίνου Ὁρφανίδου, Παύλου καὶ Χαραλάμπους Ξανθοπούλων, Ἰωάννου Σωνακίδου καὶ ἄλλων ὀδηγήσαντες ἐνταῦθα, ἔρριψαν εἰς τὰς φυλακὰς καὶ κακοποιήσαντες μόλις μετὰ 6 μῆνας καὶ ἐπέκεινα ἀπέλυσαν τῶν πλείστων τελειωθέντων ἐν τῇ φυλακῇ. Τὸν ἱερέα Βασίλειον, ἐκ τῆς ἐπαρχίας Κολωνίας, εὐρεθέντα ἐν τῇ ἀποβάθρᾳ Ὁρδοῦ κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ ρωσικοῦ στόλου, δείσαντες τὰς χεῖρας διὰ σιδηρᾶς χεροπέδης, ἀπήγαγον εἰς μέρος ἄγνωστον, ὅποθεν δὲν ἐπέστρεψεν πλέον· ὑποτίθεται ὅτι καθ' ὄδον ἐφόνευσαν αὐτόν.

Τὸν Θεμιστοκλῆν Παστιάδην, ἄνδρα λόγιον καὶ εὐπόληπτον, φεύγοντα τὴν τουρκικὴν θηριωδίαν καὶ ἀποπειρώμενον νὰ ἐπιβιβασθῇ μετ' ἄλλων ρωσικοῦ σκάφους κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν, συνέλαβον ἀστυνομικὰ ὄργανα, ἔδεισαν διὰ χειροπέδης τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ δείραντες ἀνηλεῶς ἔρριψαν εἰς τὰ φυλακὰς μετὰ τῶν κακούργων· ἀπεφυλίπισθη δὲ μόλις μετὰ πολλὰς παρακλήσεις καὶ ἐκλιπαρήσεις τοῦ μεσολαβήσαντος ρεζή-μουδούρη φιλογενοῦς κ. Εὐστρατίου Καπιώτου καὶ ἐπὶ τῇ καταβολῇ τριάκοντα λιρῶν! Τὸν ἐπίσης λόγιον ἔμπορον Εὐκλείδην Λ. Θρουμουλόπουλον, ἐπὶ ὁμοίαις προφάσεσι συλλαβόντες, ἔδεισαν τὰς χεῖρας καὶ βασάνισαντες ἐξώρισαν εἰς Μεσουδιέ. Τὴν πτωχὴν κωφάλαλον παρθένον Ροδὴν, θυγατέρα τοῦ Θεοδώρου Γιολτζῆ Κο-

τυωρίτου, διεκόρευσέν ἀναίδην ὁ ἀρχίατρος Σαδρενὴν ἐφένδης, εὐρισκόμενος νῦν ἐν Τραπεζοῦντι, Δέκα ὀκτῶ ὄρφανὰ Ἑλλήνων Χριστιανῶν, μετενεχθέντα εἰς Ὁρδοῦ ἐκ τῶν χωρίων Γιαϊλᾶ-γιουζῆ τῆς ἐπαρχίας Κολωνίας, ἐγένοντο ἄφαντα· κατεδιὰσθησαν σκοπίμως εἰς τὸν δι' ἀσιτίας θάνατον. . . »

Μεταξὺ τῶν φονευθέντων, ἀριθμοῦνται καὶ ὁ ἐφημέριος τοῦ χωρίου Τζαροῦκ-τζηκαρὰν τοῦ τμήματος Μελανδίας Π. Ἀλέξιος καὶ ὁ Ἀναστάσιος Λαζάρου Κουρουκλόγλου.

Βον) Τμήμα Οἰνός

Ἦδη ἀπὸ Δεκεμβρίου τοῦ 1916 ἤρξατο διενεργουμένη ἡ μετατόπισις καὶ ἡ εἰς τὰ ἐνδότερα ἀποστολὴ τῶν κατοίκων τοῦ **τμήματος τούτου** (Τσάγκερη, Τοῦζ μεσέ, Τσοκτσέ, Κιαρὶς, Τσιλάρ, Κιρέτς-τεπέ, Λιμὰν-δερέ, Τερέ-μπασῆ), ἀπὸ δὲ τοῦ Ἰανουαρίου 1917 ἀρξαμένη ἐξηκολούθησε κατὰ διαλείμματα διάφορα διενεργουμένη καὶ ἡ μετατόπισις τῆς κοινότητος **Οἰνός**, οἱ δὲ κάτοικοι δερόμενοι ἀνηλεῶς καὶ ληστευόμενοι ὑπ' αὐτῶν τῶν χωροφυλάκων διεσκορπίζοντο εἰς Νεοκαισάρειαν, Ζήλε καὶ ἀλλαχοῦ. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν φεύγοντες τὴν νεοτουρκικὴν ἀγριότητα διετέλεσαν ἐπὶ μῆνας ὀλοκλήρους ἐντὸς τῶν δασῶν. Ἐξ αὐτῶν δὲ περὶ τοὺς 300, ὧν πλείστοι γυναικόπαιδα, γυμνοί, πειναλέοι, ἀσθενεῖς καὶ αὐτὸ τοῦτο σκελετώδη φάσματα, κατέφθασαν διὰ θαλάσσης εἰς Τραπεζοῦντα, ὅποθεν διεπεραιώθησαν ἀργότερον εἰς Ρωσσίαν.

«Προκειμένου περὶ τῶν τερατουργημάτων, ἔγραφον ἐξ Οἰνός τῇ 10 Μαρτίου ἐ. ἔ., ἅτινα διεπράχθησαν εἰς βάρους τῶν ἀτυχῶν κατοίκων τῆς ὑπαίθρου χώρας, φρίττει ὁ νοῦς,

ἀνορθούνται αἱ τρίχες καὶ σπαράσσεται ἡ καρδία, διότι ἀδύνατον νὰ τὰ περιγράψῃ κάλαμος. Καὶ τὰ γραφόμενά μας δὲν ἀποτελοῦν εἰμὴ σκιαγραφίαν τῶν γινομένων· ὀλίγον πρὸ τῆς ἐξορίας ἡμῶν, κατῆλθεν ἀρκούντως ἰσχυρὰ δύναμις· ὁ κικράσιος χιλιάρχος Ἰσμαήλ βέης ἦτον ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀγρίων ἐκείνων Κουρδικῶν στιφῶν καὶ ἀφοῦ συνήθροισεν ὅσους κατάρθωσε νὰ συλλάβῃ ἄνδρας, ἐνέκλεισεν αὐτοὺς εἰς μίαν οἰκίαν· ἀκολούθως ἀνὰ δύο ἢ τρεῖς ἔστειλεν εἰς τὸ μακελλεῖον, ὅπερ εἶχε στήσει. Μὴ κορεσθεῖς ὁμως ἐκ τοῦ φόνου τόσων ἀθῶων διέταξεν εἰς τὰ ὑπ' αὐτὸν ἄγρια ἐκεῖνα στίφη νὰ θανατώσωσι πάντα ὃν τινα ἤθελον συλλάβει· τὴν διαταγὴν ταύτην ἐφήρμοσαν ἀκολούθως καὶ τὰ κυβερνητικὰ ὄργανα, ἅτινα εἶχον διορισθῆ ἐκεῖ δι' ἀσφάλειαν τοῦ τόπου. Στρατιῶται καὶ μὴ τοιοῦτοι, φυγὸστρατοὶ καὶ μὴ φυγὸστρατοὶ, πάντες συνελαμβάνοντο καὶ ἀγόμενοι δῆθεν εἰς τὴν πόλιν ἐτυφεκίζοντο καθ' ὁδόν.

Τὰ μετὰ ταῦτα, τὰ εἰς βάρος τῶν γυναικοπαίδων γενόμενα, ὁμοίως δὲν περιγράφονται. Ληλασῖαι τῶν περιουσιῶν, λεηλασῖαι καὶ τῶν γυναικῶν· ὅλαι αἱ εὐειδεῖς γυναῖκες καὶ θυγατέρες τῶν ἀτυχῶν ἐκείνων χωρικῶν ὑποκύψασαι εἰς τὴν βίαν, ὑπέστησαν τὴν ἀτίμωσιν. Τινὲς κατάρθωσαν νὰ φύγωσιν εἰς τὰ ὄρη, ὅπου ἡ ἐσώθησαν ἢ καὶ ὑπέστησαν τὸν ἐκ πείνης θάνατον ἢ καὶ ἀναγκασθεῖσαι ὑπὸ τῆς πείνης νὰ ἐπιστρέψωσιν, ἐθανατώθησαν συλληφθεῖσαι. Ἄλλὰ καὶ ἡ τύχη τῶν ἐναπομεινάντων γυναικοπαίδων καὶ ἐλαχίστων ἀνδρῶν δὲν ἦτο καλλιτέρα. Κατ' ἀρχὰς διμεμοιράσθησαν ὡς εἴλωτες εἰς τὰ περίξ ὀθωμανικὰ χωρία καὶ μετὰ τινὰς μῆνας ἐξωρίσθησαν καὶ οὗτοι εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας· ἐξ αὐτῶν οὐκ ὀλίγοι ἀπέθανον καθ' ὁδόν· πολλὰι μητέρες ἄφηναν τὰ τέκνα των, διότι δὲν ἠδύναντο νὰ φέρωσιν αὐτὰ μεθ' ἐαυτῶν, ἀποκαμοῦσαι ἐκ τῆς ὀδοιπορίας· ἄλλαι πάλιν ἔρριπτον αὐτὰ εἰς τοὺς ποταμούς, διότι δὲν εἶχον νὰ τὰ θρέψωσι

καὶ οὗτοι πάντες ἀφικόμενοι εἰς τόπον τῆς ἐξορίας ὑπέστησαν τὸν διὰ τῆς πείνης καὶ κακουχιῶν θάνατον, καθότι καὶ οἱ ἐλάχιστοι ἄνδρες, οἵτινες εἶχον ἐναπομείνει, ἐστρατολογήθησαν καὶ αὐτοί· τὰ δὲ γυναικόπαιδα δὲν ἠδύναντο βεβαίως νὰ προσπορισθῶσι τὰ πρὸς τὸ ζῆν καὶ μάλιστα μετὰ τοῦ ἀγρίου ἐκείνου πληθυσμοῦ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ μετὴν πρωτοφανῆ καὶ πρωτάκουστον ἐκείνην ἀκρίβειαν τῶν τροφίμων . . . .»

Γον) Τμήμα Ἰνεπόλεως

Πρώτη κοινότης τοῦ τμήματος τούτου ὑποστᾶσα τὸν διωγμὸν ὑπῆρξεν ἡ Δζίτε. Κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1916 οἱ κάτοικοι διαταχθέντες συνεκεντρώθησαν ἡμέραν τινὰ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν καὶ ἐκεῖθεν δι' ἀκατίων ἐφθασαν τμηματικῶς εἰς Ἰνέπολιν μὴ δυνηθέντες νὰ συμπαραλάβωσι τι ἐκ τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων. Τὴν ἐπιούσαν τῆς ἐλεύσεως τῶν ἐκ Δζίτε (22 Ἰουνίου) διετάσσοντο οἱ χριστιανοὶ Ἰνεπόλεως ὅπως προετοιμασθῶσι, διότι ἐντὸς ἐβδομάδος ὄφειλον νὰ ἐγκαταλείπωσι τὸ ἔδαφος. Ἐκπνευσάσης τῆς προθεσμίας ἐξεκενώθη ἡ Ἰνέπολις μετὰ τῶν παρακειμένων κοινοτήτων (Παθέρειον, Ἀτσίδωνον, Καρατζᾶ, Ἀσκορδάσιον) καὶ τῶν φιλοξενουμένων κατοίκων Δζίτε ὀδηγηθεῖσα πανοικεῖ πρὸς τὴν Κασταμονήν. Οἱ ἐκεῖ διαμένοντες Ἄγγλοι αἰχμάλωτοι, καίπερ στερούμενοι ἐλευθέρας ἐνεργείας, ἐβοήθησαν αὐτοὺς ὡς καὶ τοὺς ἐξ ἄλλων ὁμογενῶν κοινοτήτων συγκεντρωθέντας ἐκεῖ πρόσφυγας, ποικιλοτρόπως ἐκδηλώσαντες τὰ φιλόφθωρα αἰσθήματα τῆς εὐγενοῦς αὐτῶν καρδίας.

Ἡ ἐν Κασταμονῇ ἐγκατάστασις χριστιανῶν προσφύγων οὐδόλως συνεβιβάζετο πρὸς τὸ ἐξοντωτικὸν πρόγραμ-

μα τῶν τούρκων πατριωτῶν, διὰ τοῦτο καὶ δευτέρα ἀπέλασις ἀπηνεστέρα ἐφηρμόσθη κατ' αὐτῶν, διασκορπισθέντων βία εἰς Ταταί, Ἀράτς καὶ Γάγγρας, καὶ ἐκείθεν πάλιν εἰς τὰ περίξ τουρκικὰ χωρία, καὶ ἰδίως εἰς τὴν μουσουλμανικὴν κωμόπολιν Τσερκές.

Αἱ λεηλασίαι καὶ διαρπαγαὶ τῶν τούρκων ἐν τῷ τμήματι τούτῳ ὑπῆρξαν μέγισται. Ὁ ἐν Παθερείῳ Ἰ. Ναὸς τοῦ Ἁγίου Βασιλείου ἐνεπρήσθη κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ διωγμοῦ τῆς Ἰνεπόλεως, ἡ δὲ πλουσία βιβλιοθήκη τῆς Κεντρικῆς σχολῆς διηρπάγη.

Α) Γεῖμα Φάτσας

Συνεπεία συκοφαντιῶν ἐκ μέρους τῶν συνοίκων τούρκων, πολλοὶ τῶν κατοίκων Φάτσας ἐπέισθησαν ποικιλοτρόπως καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακὰς χαρακτηρισθέντες ὡς ὑποπτοί. Βλέποντες τὴν καταδυναστευσιν ταύτην τινὲς ἐκ τῶν ὁμογενῶν ριψοκιδυνεύσαντες ἐτόλμησαν διὰ μικρῶν πλοιαρίων νὰ διασχίσωσι τὸν Πόντον καὶ καταφύγωσιν εἰς Ρωσσίαν. Τοῦτο ὑπῆρξεν ἀφορμὴ διὰ τοὺς Τούρκους ὅπως ἐξορίσωσι κατὰ διαλείμματα (Νοέμβριος 1916 — Φεβρουάριον 1917) πολλοὺς ὁμογενεῖς, ὀδηγήσαντες αὐτοὺς εἰς Ἀμάσειαν, Τοκάτ, Ζήλε καὶ ἀλλαχοῦ. Τῶν ἐξορισθέντων αἱ οἰκίαι κατεδαφίσθησαν, αἱ δὲ περιουσίαι ἐδημεύθησαν. Τὸν αὐτὸν χρόνον ἐξεδιώχθησαν καὶ **τινα χωρία** τῆς περιφερείας (*Ἐλές-κιοῦ, Σασοῦ, Τεπέ μελή, Οὐζόν-ἀλή, Τσαγιρλή-γιατάκ, Κουζοῦλ-ὄτοῦ καὶ Κετζιλιση). Ὁ τρόπος τῆς ἐκδιώξεως αὐτῶν ὑπῆρξεν βίαιος καὶ ἀπάνθρωπος, ὅπως ἄλλως συνέβη καὶ δι' ὅλας τὰς ἐκδιωχθείσας κοινότητας.

ΜΕΡΟΣ Δ'.

ΕΓΓΡΑΦΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑ

ΣΧΕΤΙΖΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΔΙΩΓΜΟΥΣ

ΤΟΥ

ΟΜΟΓΕΝΟΥΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐμα τῇ ἀνακαταλήψει τῆς Ἀ. Θράκης ὑπὸ τοῦ τουρ-
κικοῦ στρατοῦ παρετηρήθη ὅτι εἰς τινὰ μέρη, ἰδίᾳ περὶ
τὴν Ἀδριανούπολιν, αἱ ὀθωμανικαὶ ἀρχαὶ ἤρξαντο μετερχό-
μεναι ἀπέναντι τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου ἀνεξήγητόν τινα
πολιτικὴν ἐχθρότητα καὶ δὴ καὶ ἐξοντώσεως αὐτοῦ. Ἡ
πολιτικὴ αὕτη συνίστατο εἰς τὴν ὑπὸ διαφόρους προφάσεις,
ἢ καὶ ἄνευ τοιούτων ἐτι, σύλληψιν καὶ φυλάκισιν τῶν Χρι-
στιανῶν προκρίτων, εἰς τὴν ὑπόθαψιν καὶ ἐνθάρρυνσιν ἀ-
γριοτήτων, δηώσεων καὶ ἀρπαγῶν, διαπραττομένων ἐκ μέ-
ρους ἀραβικῶν, λαζικῶν καὶ ἄλλων ἀτάκτων στιφῶν, ἐκ τῶν
μετασχόντων τῆς ἐκστρατείας, καὶ τέλος εἰς τὸν ὑπ' αὐτῶν
πλέον τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν διενεργούμενον βίαιον ἐκδιωγ-
μὸν τῶν κατοίκων ὁμογενῶν τινῶν χωρίων, ἐξαναγκασθέν-
των ἐν τέλει ἵνα ἀπέλθωσιν ἐκτὸς τῶν ὁρίων τοῦ κράτους.

Κατ' ἀρχὰς ἐνομίσθη ὅτι αἱ ὑπερβασίαι καὶ ἀγριότητες
αὗται ἦσαν ἀπλῶς συνέπειαι τῆς μεγάλης ἐκ τοῦ πολέμου ἐξά-
ψεως τῶν παθῶν καὶ ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐπρόκειτο
περὶ μεμονωμένων γεγονότων, εἰς ἃ μετὰ τὴν σύναψιν
τῆς εἰρήνης καὶ τὴν ἀποκατάστασιν ὁμαλῆς διοικήσεως, θὰ
ἐτίθετο ἴσως τέρμα, καίτοι τὸ μὲν δηλώσεις προσώπων τι

ναν, ἐξέχουσάν κατεχόντων θέσιν ἐνταῦθα, γενόμενα δημοσία περὶ Θράκης, ὡς χώρας καθ' ἑαυτὴν δῆθεν μουσουλμανικῆς καὶ τουρκικῆς, τὸ δὲ τὰ ἀρξάμενα ταυτοχρόνως πολυσήμαντα σχετικὰ δημοσιεύματα τοῦ τουρκικοῦ τύπου, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ συμβαίνοντα ἐν τῇ Θράκῃ, ἠδύνατο νὰ ἐμβάλωσι πολλοὺς φόβους ὅτι τὰ γεγονότα ταῦτα, ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει, ἀπετέλουν τὴν ἀρχὴν σπουδαιότερου τινὸς ἢ αἱ συνήθειαι ἄλλως τε ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῇ παρεκτροπαί. Τὰ ἐπελθόντα γεγονότα, σαφῆ καὶ ἀπτά, ἐδικαίωσαν τοὺς φόβους τούτους, οὐδεμίαν δὲ ἀμφιβολίαν ὑπελείφθη ὅτι ἐπρόκειτο περὶ συστηματικοῦ σχεδὸν ἐκδιωγμοῦ τῶν ὁμογενῶν τῆς Θράκης καὶ ἀντικαταστάσεως αὐτῶν διὰ μουσουλμάνων μεταναστῶν πρὸς ἀλλοίωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἐθνολογικοῦ χαρακτήρος τῆς χώρας ταύτης.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἐν ἐπιγνώσει τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, προέβη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν λήψιν τῶν νομίμων μέτρων ζητοῦν ἐκάστοτε ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, δι' ἐγγράφων καὶ δι' ἐπὶ τούτῳ ἀποστελλομένων ἐπιτροπῶν, τὴν θεραπείαν τοῦ κακοῦ· ἀλλὰ τὸ κακὸν δὲν ἐθεραπεύετο, τούναντίον μάλιστα ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἐξογκούμενον ἠπέιλει γενικωτέραν καταστροφὴν. Τότε ἐπιτροπή, ἐπὶ κεφαλῆς ἔχουσα τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, ἐπισκεφθεῖσα τὸν ὑπουργὸν τῆς Δικαιοσύνης ἐπέδωκεν αὐτῷ ἔντονον μαζπατᾶν. Ὁ ὑπουργὸς ἀναγκαστὸς ἀπέρριψεν αὐτὸν διὰ τὴν ἐν αὐτῷ χρῆσιν τῆς λέξεως «διωγμαρτυρία» καὶ τὴν ἐπίρριψιν εὐθύνης εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Τὸ γεγονός τοῦτο, μαρτυροῦν ἀνευλάβειαν πρὸς τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ἐπήνεγκε κατ' ἀνάγκην τὴν διακοπὴν τῆς σχέσεων μεταξὺ τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης καὶ τοῦ Οἴκουμ. Πατριαρχείου, καὶ ἠνάγκασε τὸ τελευταῖον τοῦτο ὅπως διὰ τακτικῶν πρὸς τὴν Μ. Βεζύρην Σαῆτ Χαλήμ πασᾶν τὸ μὲν

καταγγεῖλη τὴν στάσιν τοῦ ὑπουργοῦ τὸ δὲ ἐπιμείνη εἰς τὸ περιεχόμενον τοῦ μαζπατᾶ, οὐτινος ἀντίγραφον συναπεστέλλετο.

Ὁ Μ. Βεζύρης καὶ προφορικῶς καὶ γραπτῶς προσπαθῆσας νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸ Οἴκουμ. Πατριαρχεῖον παρεκάλεσεν ὅπως ἐπαναληφθῶσι καὶ πάλιν αἱ μετὰ τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης σχέσεις αὐτοῦ. Τούτου γενομένου, ἐπεδόθη δι' εἰδικῆς ἐπιτροπῆς τῷ τελευταίῳ τούτῳ τακτικῶν ἐξαιτούμενον τὴν κατάπαυσιν τῆς ὁσημέραι ἐπεκτεινομένης μεταναστεύσεως τῶν ὁμογενῶν καὶ τὴν τιμωρίαν τῶν προκαλούντων αὐτὴν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων. Συγχρόνως δὲ ἢ ὡς ἄνω ἐπιτροπὴ ἐνετάλη ὅπως καὶ προφορικῶς ἀναπτύσουσα τὸ τακτικῶν ζητήσῃ τὴν ἀποδιώξιν τῶν κακοποιῶν στοιχείων, τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἀρπαγέντων κτημάτων καὶ τὴν ἐπάνοδον τῶν ἐκπατρισθέντων εἰς τὰς ἐστίας αὐτῶν.

Ἐδόθησαν καὶ πάλιν τότε κυβερνητικαὶ ὑποσχέσεις περὶ ἀμέσου καταστολῆς τοῦ κακοῦ καὶ ἐξήρθη ἡ ἀνάγκη τῆς συναδελφώσεως τῶν στοιχείων, ἐθεωρήθη ὁμως ἀδύνατος ἡ παλινοστήσις τῶν ἐκπατρισθέντων, ὡς τοῦτο αὐτὸς ὁ Μ. Βεζύρης ἐδήλωσε τῷ ἐξοχ. πρεσβευτῇ τῆς Ρωσσίας. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁμως ἡ κατάστασις ἐπεδεινῶτο διὰ τῆς εἰσπηδήσεως καὶ ἐπεκτάσεως τοῦ διωγμοῦ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Μ. Ἀσίᾳ, τὸ δὲ Πατριαρχεῖον μὴ δυνάμενον ἄλλο τι νὰ πράξῃ ἐνέκρινεν ὅπως, τὸ μὲν πρὸς ἐκδήλωσιν τοῦ μεγάλου πένθους αὐτοῦ ἀποφύγῃ τὸν πανηγυρικὸν ἑορτασμὸν τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Β'. Ἀναστάσεως, τὸ δὲ ἐπικαλεσθῆ τὸν ἰσχυρὰν προστασίαν τοῦ Τσάρου τῆς Ρωσσίας, ἐν τέλει δὲ ποιήσῃται ἐκκλησίαν ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸν Σουλτᾶνον καὶ ἐξαιτήσῃται παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τὴν εἰσαγωγὴν μεταρρυθμίσεων καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Θράκῃ. Ὅταν δὲ διὰ πολλοστὴν φορὰν διε-

πιστώθη ἢ κακῇ θέλησιν καὶ δὴ καὶ ἡ ἐνοχὴ τῆς κυβερνήσεως, οὐδὲν ἄλλο ἐπιζητούσης ἢ τὴν ἐξόντωσιν τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου ἐκ τῆς Τουρκίας, ἠναγκάσθη ἡ Μ. Ἐκκλησία νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ ἔσχατον μέτρον τῆς παύσεως τῆς λειτουργίας τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν σχολῶν διατάξασα γενικὸν πένθος (25 Μαΐου 1914).

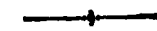
Ἡ ἐσχάτη αὕτη ἀπόφασις τῆς Ἐκκλησίας ἐκοινοποιήθη δι' ἐγκυκλίων μὲν τοῖς Μητροπολίταις τοῦ Οἴκουμ. Θρόνου, διὰ γραμμάτων δὲ ταῖς αὐτοκεφάλαις Ἐκκλησίαις καὶ δι' ὑπομνημάτων ταῖς Μ. Δυνάμεσι, παρακαλουμέναις ὅπως ἐνεργήσωσι τὴν εἰσαγωγὴν ἐν τῇ Τουρκίᾳ μεταρρυθμίσεων, τὴν ἐπάνοδον τῶν ἐκδιωχθέντων καὶ τὴν καταβολὴν ἀποζημιώσεων εἰς τοὺς παθόντας. Ἡ κυβέρνησις λαβοῦσα καὶ αὕτη ἐπισήμως γνῶσιν τῆς τοιαύτης σοβαρᾶς καὶ ἐσχάτης ἀποφάσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἠθέλησε νὰ φανῇ ὡς μεριμνήσασα καὶ μεριμνῶσα ὑπὲρ τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου, εἰς ὃ ζήτημα ἀπηντήθη καταλλήλως.

Ἀργότερον ὁμως ἐκραγέντος τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου καὶ ληφθεισῶν ὑπ' ὄψιν τὸ μὲν τῶν ἐκτάκτων περιστάσεων, εἰς ἃς ὠρισμένως θὰ εὐρίσκετο καὶ τὸ ἡμέτερον ἔθνος, τὸ δὲ τῶν ἐπανελλημμένως δοθεισῶν ἀπὸ μέρους τῆς Κυβερνήσεως ὑποσχέσεων καὶ ἐπαγγελιῶν περὶ πλήρους ἐκτελέσεως τῶν αἰτημάτων τοῦ Πατριαρχείου, τὸ τελευταῖον τοῦτο προέβη εἰς τὸ ἀνοιγμα τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ σχολῶν καὶ τὴν ἐπανάληψιν τῆς τακτικῆς λειτουργίας αὐτοῦ (28 Ἰουλίου 1914), κοινοποιηθέντος τοῦ πράγματος διὰ τεσκερὲ πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῆς Δικαιοσύνης. Οὐχ ἦτιον ἢ αὕτη καὶ πάλιν, ἀλλ' ὑπὸ ἄλλην μορφήν, ἔκρυθμος κατάστασις τῶν ὁμογενοῦν ἐξηκολούθει καταλήξασα ἐν τέλει καὶ εἰς μετατοπίσεις ὀλοκλήρων χριστιανικῶν συνοικισμῶν καὶ ἐπαρχιῶν, γενομένας μὲν προφάσει στρατιωτικῆς ἀνάγκης, ἀποβλεπούσας ὁμως εἰς τὴν πραγμάτων ὠρι-

σμένων βλέψεων καὶ ἀποφάσεων ἐναντίον τοῦ ὁμογενοῦς πληθυσμοῦ. Ἡ ἐπίδοσις τακτριῶν, ἢ ἀποστολὴ ἔπειτα σχετικῶν σημειωμάτων — ἀφοῦ ρητῶς ἐδηλώθη παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης ὅτι ἀρνεῖται νὰ δεχθῇ ἐπίσημον πατριαρχικὸν τακτρίριον περὶ ζητήματος σχετιζομένου μὲ τὴν πολιτικὴν τοῦ κράτους καὶ ὅτι ἂν ὑποβληθῇ σειμείωμα (μουχτηρὲς) δύναται νὴ ληφθῇ ὅπωςδήποτε ὑπ' ὄψιν — καὶ αἱ παρὰ τοῖς ὑπουργοῖς μεταβάσεις Πατριαρχικῶν ἐπιτροπῶν εἰς οὐδὲν ἴσχυσαν ὅπως καταστείλωσι τὸν κατὰ τοῦ ἡμετέρου στοιχείου σατανικῶς σχεδιασθέντα καὶ ἀπηνῶς ἐφαρμοσθέντα διωγμόν.

ΤΑΚΤΡΙΑ - ΤΕΣΚΕΡΕΔΕΣ

A

ΤΗ Α. Ε. ΤΩ ΥΠΟΥΡΓΩ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐξοχώτατε,

Τὰ πρὸς τὴν σεβαστὴν Αὐτοκρατορικὴν Κυβέρνησιν ἐπανελλημμένα διαβήματα τοῦ ἡμετέρου Πατριαρχείου μέχρι τοῦδε περιωρίζοντο εἰς τὴν διατύπωσιν παραπόνων,

ἀφορώντων ὠρισμένα λυπηρὰ γεγονότα, λαμβάνοντα χώραν ἐν ὠρισμένοις μέρεσι σήμερον ὁμως μετὰ λύπης παρατηροῦμεν ὅτι τὰ γεγονότα ταῦτα ἐπεκταθέντα καὶ κατ' ἀριθμὸν καὶ κατὰ τόπους προσέλαβον βαθμηδὸν γενικὸν χαρακτήρα.

Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι ἡ συνεπεία αἰτημάτων, προηγουμένως ὑποβληθέντων ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου, κηρυχθεῖσα ἀμνηστία οὐ μόνον ἔμεινεν ἄνευ ἀποτελέσματος, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἀμνηστειθέντων προσώπων ἄλλα μὲν, μετὰ τὴν ἀποφυλάκισιν αὐτῶν, ἐρρίφθησαν καὶ πάλιν εἰς τὰς φυλακάς, ἄλλα δὲ ἀπηλάθησαν, μὴ ἐπιτραπέισης αὐτοῖς τῆς εἰς τὰς ἐστίας αὐτῶν ἐπανόδου, εἰς ἐπίμετρον δὲ ἐξακολουθοῦσιν αἱ καταδιώξεις καὶ φυλακίσεις ἐπὶ τῇ βάσει ψευδῶν καταγγελιῶν. Ὁ δὲ ἀπὸ τινος ἐν περιορισμένῳ κύκλῳ κατὰ τῶν Ἑλληνορθόξων διενεργούμενος ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς ἤδη ἐφαρμόζεται σχεδὸν πανταχοῦ, τῇ ἐπεμβάσει αὐτῶν τῶν ἐπισήμων Κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων καὶ ὑποβάλλεται δημοσία δι' εἰσηγήσεων καὶ προτροπῶν ἐν τοῖς ἱερεῖς τεμένεσι καὶ ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ἀγοραῖς, ἐπὶ πλέον δὲ ἐμπράκτως ἐμποδιζονται καὶ ἀπειλοῦνται ὅσοι ἐκ τῶν Μουσουλμάνων θέλουσι νὰ ἔχωσι συναλλαγὰς μετὰ Ἑλληνορθόξων, καί, ὡσεὶ μὴ ἦρκει ἡ κατάστασις αὕτη, καταστρέφονται τὰ εἰς Χριστιανούς ἀνήκοντα ἐμπορεύματα κατὰ τὴν ἐξ ἑνὸς μέρους εἰς ἄλλο μεταφορὰν αὐτῶν. Ἐκτὸς τούτου εἰς τινὰ μέρη οἱ Ἑλληνορθόδοξοι ἐξαναγκάζονται διὰ διαφόρων καταθλιπτικῶν μέτρων εἰς ἐκπατρισμὸν, ἀντικαθιστάμενοι διὰ προσφύγων Μουσουλμάνων, εἰς πλείστα δὲ μέρη, ὑπὸ τὸ πρόσχημα διαφόρων ἐράνων, ἀποσπῶνται παρ' αὐτῶν βία καὶ ἀπειλαῖς χρήματα.

Τὸ Πατριαρχεῖον, συνεπεία τῆς ἐκρύθμου ταύτης καταστάσεως, ἐσχημάτισε τὴν πεποιθήσιν ὅτι ἤρξατο ἀπηνῆς διωγμὸς κατὰ τοῦ πιστοῦ Ἑλληνορθόδοξου ἔθνους ἀποσκο-

πῶν τὴν τελείαν ἐξόντωσιν αὐτοῦ, τοσοῦτω μᾶλλον ὄσω τὰ γεγονότα ταῦτα λαμβάνουσι χώραν κατόπιν τόσων ὑψηλῶν ὑποσχέσεων καὶ ἐπαγγελιῶν τῆς σεβαστῆς Κυβερνήσεως, δοθείσῶν τῷ Πατριαρχείῳ ἐξ ἀφορμῆς παραπόνων διατυπωθέντων ἕνεκα προηγουμένων γεγονότων.

Συνεπεία τῶν ἀνωτέρω, τὸ Πατριαρχεῖον ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἑθνους ἡμῶν εὐρίσκειται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ διαμαρτυρηθῇ ἐντόνως κατὰ τῆς ἀφορήτου ταύτης καταστάσεως καὶ δηλοῖ ὅτι ἐν ἡ περιπτώσει δὲν ἤθελον ληφθῆ ἄμεσα μέτρα συντελεστικά πρὸς κατάπαυσιν τῶν γεγονότων τούτων, τὴν εὐθύνην τῶν ἐκ ταύτης τῆς καταστάσεως προκυψουσῶν σοβαρῶν συνεπειῶν θὰ ὑπέχη ἀκεραίαν ἡ σεβαστὴ Κυβέρνησις.

Τῇ 25 Φεβρουαρίου 329]1914.

(Ἔπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῆς Α. Θ. Π. καὶ τῶν μελῶν τῶν Δύο Σωμάτων).

B

ΤΗ Α. Υ. ΤΩ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΩ

Ἐψηλότατε,

Ἐποβάλλεται ἐγκλείστως ὡδε ἀντίγραφον Μαζβατῶν τῶν Δύο Σωμάτων, οὐτινος ἡ ἐπίδοσις τῇ Ἑμ. Ἐψηλότητι ἀπεφασίσθη χθές. Ἐνῶ ἐπεκράτει ἡ πεποιθήσις ὅτι θὰ ληφθῶσι πλέον ὑπὸ σπουδαίαν ἐποψιν τὰ λαμβάνοντα χώραν λυπηρὰ γεγονότα, ἅτινα, καθ' ἃ ἐκ τοῦ περιεχομένου τοῦ ὡς εἴρηται Μαζβατῶν ἐξάγεται, ἐπεξετάθησαν καὶ ἐγενικεύθησαν καθ' ὅλον τὸ κράτος καὶ ἀποσκοποῦσι τὴν ἐξόντωσιν τοῦ πιστοῦ Ἑλληνορθομανικοῦ ἔθνους, ἐν

τούτοις ἡ Α. Ἐξοχότης ὁ ὑπουργός, ὅστις κατέχει θέσιν ἀρμοδίαν ἐν ταῖς μετὰ τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Κυβερνήσεως σχέσεσι, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἐγράφη ἐν τῷ Μαζβατᾷ ἡ λέξις διαμαρτυρία (προτέστο), ἡ ὁποία ἄλλως τε πολλάκις ἐπανελήφθη, εἶναι δὲ καὶ ἀνεπαρκῆς πρὸς διατύπωσιν τῆς σήμερον δημιουργηθείσης ἐκρύθμου καταστάσεως, πλήρης ὀργῆς καὶ παραφορᾶς προσέβαλε τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, τὸν ἐκπροσωποῦντα τὸ Ρωμαϊκὸν ἔθνος, καὶ προσηνέχθη κατὰ τρόπον μὴ συνάδοντα πρὸς τὸ σέβας τὸ ὀφειλόμενον πρὸς τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ Πατριάρχου.

Ἐφ' ᾧ παρακαλεῖται ἡ Ἱερά Ἱερωσύνη ὡς ἐπανορθώσῃ τὸ οὕτως λαβὸν χώραν λυπηρὸν ἐπεισόδιον, συγχρόνως δὲ εὐαρεστηθῆναι νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν, ἄνευ χρονοτριβῆς, τὰ ἐν τῷ Μαζβατᾷ ὑποβαλλόμενα αἰτήματα τοῦ Πατριαρχείου.

Τῆ 26 Φεβρουαρίου 330]1914.

εὐχέτης

Ὁ Πατριάρχης τῶν Ρωμαίων

ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΤΗ Α. Υ. ΤΩ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΩ

Ἱερωτάτοι.

Ἐκ τῶν ἐμμέσως ὑπὸ τῆς Ἱερωσύνης διακουθέντων μετὰ λύπης τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον βλέπει

ὅτι καὶ ἡ Ἱερωσύνη, ἐν τῷ ζητήματι τοῦ ὑποβληθέντος ὑφ' ἡμῶν μαζβατᾶ, συμμερίζεται καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ἀποψιν τοῦ Ἐξοχωτάτου ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης Ἰβραήμ βέη καὶ ὅτι, ἔνεκα τῆς ἐκφράσεως «διαμαρτυρίας» καὶ τῆς «ἐπιρρίψεως εὐθύνης εἰς τὴν Κυβέρνησιν», οὐ μόνον θεωρεῖται ὡς μὴ εἰλημμένος ὁ μαζβατᾶς οὗτος ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ καὶ οὐδὲν θέλει γίνῃ ὑπ' αὐτῆς ὅσον ἀφορᾶ εἰς τὰ καταγγελλόμενα δι' αὐτοῦ ἔκτροπα γεγονότα, καίτοι βεβαίως καὶ ἄνευ καταγγελίας, καὶ δὴ οὕτως ἐπισήμου, καθήκον τῆς Κυβερνήσεως ἦτο νὰ ἐνεργήσῃ περὶ αὐτῶν ὅ,τι ὁ νόμος διαγορεύει.

Ἐν τούτοις τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον φρονεῖ ὅτι ἐν συνταγματικῷ κράτει, οἷον τυγχάνει καὶ τὸ ἡμέτερον, τὸ δικαίωμα τοῦ διαμαρτύρεσθαι κέκτηται καὶ ὁ ἐλάχιστος συνταγματικὸς πολίτης, ὅταν θεωρῆθι ἰσχυρόν τι κατ' ἓνα οἰονδήποτε τρόπον τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου καὶ τοῦ Συντάγματος ἐξησφαλισμένα ἀστικά ἢ πολιτικά δικαιώματα αὐτοῦ καὶ δὲν βλέπῃ λαμβανόμενα ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν ἢ τῆς Κυβερνήσεως τὰ προσήκοντα μέτρα πρὸς ἄρσιν τῶν ἀποτολμωμένων παρανομιῶν ἢ βιαιοπραγιῶν, πολλῶ δὲ μᾶλλον ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, μετὰ τὰς γενομένας μάλιστα πολλὰς αὐτοῦ ἄλλας ἐνεργείας, ἀπομεινάσας ἄνευ ἀποτελέσματος. Ὅσον ἀφορᾶ εἰς τὸ ζήτημα τῆς εὐθύνης, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον φρονεῖ ὅτι ὁ Πατριάρχης, ὀφείλων καὶ εὐθύνην ὑπέχων ἀπέναντι τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ Κράτους, κατὰ τὸ ὑψηλὸν αὐτοῦ Βεράτιον, ἵνα φροντίξῃ περὶ τῆς ἀσφαλείας καὶ εὐταξίας τῶν ὑπ' αὐτὸν χριστιανῶν, δικαιούται νὰ ἀπορρίψῃ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν εὐθύνην ταύτην, ὅταν ἐξ ὑπαιτιότητος ἐτέρων καὶ δὴ ἔνεκεν ἐλλείψεως τῆς ἀπαιτουμένης προσοχῆς εἰς τὰ δίκαια αὐτοῦ παράπονα ἢ αἰτήματα, καθίσταται προβληματικὴ ἡ θέσις τῶν ὑπ' αὐ-

τὸν χριστιανῶν, παθαίνει δὲ ἡ ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν Ὁρθο-
δοξία, ἀπέναντι τῆς ὁποίας εἶνε ὑπεύθυνος καὶ ὑπόλογος.

Μετὰ τὰς ἀναγκαίας ταύτας διασαφήσεις, τὸ Οἰκου-
μενικὸν Πατριαρχεῖον πέποιθεν ὅτι ἡ σεβαστῆ Κυβέρνησις
καθηκόντως θέλει λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰ καταγγελθέντα διὰ τοῦ
προηγουμένου μαζβατᾶ καὶ θέλει ἐνεργήσῃ ἐπειγόντως τὰ
δέοντα πρὸς ἀναστήλωσιν τοῦ κράτους τοῦ νόμου καὶ ἑξα-
σφάλισιν τῆς δικαιοσύνης καὶ εὐημερίας διὰ πάντας ἐξ ἴσου
τοὺς ὑπηκόους, καὶ πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ προσβληθέντος
Πατριαρχικοῦ ἀξιώματος. Οὐδὲ ἐπιτρέπεται τις ἀναβολή,
ἀφοῦ ὡς δεικνύει ὁ ἐσώκλειστος κατάλογος νέων καὶ φοβε-
ρωτέρων δεινοπαθημάτων, τὸ κακὸν ἐκορυφώθη εἰς βαθμὸν
ὥστε νὰ φέρῃ εἰς ἀπελπισίαν πάντας καὶ ἰδίως τὸ Πα-
τριαρχεῖον, παρ' οὗ ἀπεκδέχονται οἱ χριστιανοὶ προστασίαν
καὶ παραμυθίαν. Ὅθεν ἐπαναλαμβάνομεν καὶ αὖθις τὴν πα-
ράκλησιν περὶ ταχείας προλήψεως καὶ θεραπείας τῆς ἀ-
πελπισίας καὶ ἀποκαταστάσεως τῆς ἡσυχίας καὶ τάξεως,
ἧς στεροῦνται ἀληθῶς οἱ χριστιανοὶ ἡμῶν.

Τῆ 15 Μαρτίου 330]1914.

εὐχέτης

Ὁ Πατριάρχης τῶν Ρωμαίων

ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΤΗ Α. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΙ
ΤΩ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ

Παναγιώτατε,

Ἀνεγνώσθη τὸ ἀπὸ 15ης Μαρτίου 330—1914 τακρί-
ριον τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος. Ἐπειδὴ ἐκ τῶν δοθει-
σῶν ἐξηγήσεων ἐκ μέρους τῆς Α. Ἐξοχότητος τοῦ ὑπουρ-
γοῦ τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Ἐρησκειμάτων περὶ τοῦ ζη-
τήματος, ὅπερ εἶνε τὸ θέμα τοῦ λόγου ἡμῶν. ἐγνώσθη ὅτι
ὁ ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ τρόπος τῆς συμπεριφορᾶς τῆς Α.
Ἐξοχότητος οὐδόλως ἐνεῖχε σημασίαν προσβολῆς καὶ ὅτι
ὁπωσδήποτε ἐπῆλθε παρεξήγησις τις ἐν τῇ προκειμένῃ πε-
ριστάσει, ὡς ἐκ τούτου προαγόμεθα ὅπως παρακαλέσωμεν
τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα, ἵνα θεωροῦσα ὡς λήξαν καθ' ὁ-
λοκληρίαν τὸ ἐπεισόδιον ἐπαναλάβῃ, ὡς καὶ πρότερον, τὰς
μετὰ τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Ἐρησκειμά-
των σχέσεις Αὐτῆς.

Τῆ 17η Μαρτίου 330]1914

Ὁ Μ. Βεζύρης

ΣΑΤΤ ΧΑΛΗΜ

Ε

**ΤΗ Α. Ε. ΤΩ ΥΠΟΥΡΓΩ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Ἐξοχώτατε,

Κατὰ τὰς ἐκ Ραιδεστοῦ καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν ληφθείσας πληροφορίας, εἰς πλείστα μέρη τῆς Θράκης οἱ Ἑλληνορθόδοξοι Χριστιανοὶ ἐξαναγκάζονται εἰς μετανάστευσιν πανοικεί, τὸ κακὸν ὁσημέραι ἐπεκτείνεται τῇ πρωτοβουλία καὶ ἐνεργεία κυβερνητικῶν τινων κατὰ τὸν τρόπον ὑπαλλήλων, ἀθρόοι δὲ ἐκ διαφόρων μερῶν καταφθάνουσι πρόσφυγες ἐν οἰκτρᾷ καταστάσει.

Καθὰ ἐκ τοῦ ἐπισυνημμένου κατάλογου ἐξάγεται, ἡ ἐκκένωσις ἰδίᾳ τοῦ καζᾶ Βιζύης πυρετωδῶς συντελεῖται.

Δὲν διαφεύγει πάντως τὴν προσοχὴν τῆς Ἱ. Ἐξοχώτητος ὅτι ἡ ἐξαναγκαστικὴ αὕτη μετανάστευσις εἰς πολλὴν στενοχωρίαν περιάγει τὸ Πατριαρχεῖον, βλέπον ἀφ' ἑνὸς ἑαυτὸ ἀποξενούμενον οὕτω τόσων χιλιάδων Χριστιανῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ πνευματικὸν αὐτοῦ ποίμνιον περιερχόμενον εἰς ἀπελπιστικὴν κατάστασιν, ὡς ἐκ τῶν παρομαρτουσῶν τῇ ἐπιβαλλομένη μεταναστεύσει καταστροφῶν. Ἐπίσης δὲν διαφεύγει τὴν προσοχὴν Αὐτῆς καὶ ἡ οὐχὶ καλὴ ἐντύπωσις καὶ ἡ θλίψις, ἡ ὁποία ἐξ αἰσθήματος φιλανθρωπίας καὶ συμπαθείας γεννᾶται παρὰ τοῖς λοιποῖς Χριστιανοῖς ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου.

Διὰ ταῦτα παρακαλεῖται ἡ σεβαστὴ Κυβέρνησις ὅπως

συντελέσῃ εἰς τὴν παύσιν τοῦ κακοῦ καὶ τὴν τιμωρίαν τῶν προκαλούντων τὴν μετανάστευσιν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων καὶ εἰς τὴν λήψιν τῶν ἀπαιτουμένων μέτρων πρὸς προφύλαξιν καὶ προστασίαν ἐν τῷ μέλλοντι τῶν ἐν Θράκῃ Ὀρθόδοξων Χριστιανῶν

Τῇ 29 Μαρτίου 1914]330

εὐχέτης

ὁ Πατριάρχης τῶν Ρωμαίων

ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΣΤ

**ΤΗ Α. Α. ΜΕΓΑΛΕΙΟΤΗΤΙ ΤΩ ΣΟΥΛΤΑΝΩ
ΜΕΧΜΕΤ ΡΕΣΑΤ Ε΄.**

Μεγαλειότατε,

Ὁ ταπεινὸς εὐχέτης τῆς Ἱ. Α. Μεγαλειότητος, πνευματικὸς Ἀρχηγὸς τοῦ πιστοῦ Ρωμαϊκοῦ ἔθνους, ἐκπληρῶν καθήκον ἱερόν, ἀνατεθέν μοι ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου Πορθητοῦ Σουλτάν Μεχμέτ χάν τοῦ Β΄ ὡς καὶ τῶν λοιπῶν κραταιῶν προκατόχων Αὐτῆς, εὐρίσκομαι εἰς τὴν λυπηρὰν ἀνάγκην νὰ ἐκθέσω Αὐτῇ τὴν δεινὴν καὶ ἀφόρητον θέσιν, εἰς ἣν περιήλθεν ἀπὸ τινος χρόνου τὸ ἔθνος μου ἐν γένει καὶ ἰδίᾳ ὁ ἑλληνορθόδοξος πληθυσμὸς τῆς Θράκης. Ἐν τῷ ὑψηλῷ Φερμανίῳ «περὶ μεταρρυθμίσεων», ἐκδοθέντι ἀνάσσοντος

τοῦ ἐνδόξου πατρὸς Αὐτῆς καὶ κοινοποιηθέντι τῇ Μ. Βεζυ-
 ρείᾳ (1856 — 1272) ἀναφέρονται ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς: «Αἱ παρ'
 ἡμῶν ὑποσχεθεῖσαι ἐγγυήσεις πρὸς ὅλους τοὺς ὑπηκόους
 τοῦ Κράτους Μου ἄνευ διακρίσεως τάξεως ἢ θρησκευματος
 διὰ τοῦ Χάττι-Σεριφ τοῦ Γκιουλ-χανέ καὶ τῶν νόμων τοῦ
 Ταυζιματίου, διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς καὶ τῆς περιου-
 σίας των, καὶ τὴν διατήρησιν τῆς τιμῆς των, ἐπαναφέρονται
 καὶ καθιεροῦνται ἐκ νέου». Εὐνόητον τυγχάνει ὅτι ἡ ὑψί-
 στη σπουδαιότης τῶν τοιούτων διαβεβαιώσεων, καταχωρη-
 θεισῶν ἀκολούθως καὶ ἐν τῇ συνθήκῃ τῶν Παρισίων, ἐξε-
 τιμήθη δεόντως ἐν Εὐρώπῃ, καὶ οὕτω τὸ ὑψηλὸν ὀθωμανι-
 κὸν Κράτος ἐγένετο δεκτὸν εἰς τὴν χορείαν τῶν πεπολιτισμέ-
 νων κρατῶν τῆς τελευταίας ταύτης ἐφέλκυσαν συγχρόνως
 τὴν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν πάντων τῶν πιστῶν αὐτοῦ ὑ-
 πηκόων.

Ἐκτοτε δέ, ἐνῶ τὰ ὡς ἄνω Αὐτοκρατορικὰ διατάγματα
 ἀποτελοῦντα οἰοῦναι τὸν θεμελιώδη χάρτην τοῦ ὑψηλοῦ ὀθω-
 μανικοῦ κράτους, ἐπανελήφθησαν καὶ προσετέθησαν ἐν ταῖς
 ὑπ' αὐτοῦ μετ' εὐρωπαϊκῶν κρατῶν συναφθείσαις συνθή-
 κας, ὅμως σήμερον κατήντησαν σχεδὸν ἄνευ σημασίας
 καὶ κύρους, ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὁ ἐξοντωτικὸς διωγμὸς, ὁ
 ἀπὸ τινος χρόνου κατὰ τοῦ πνευματικοῦ μου ποιμνίου δι-
 νεργούμενος δι' ἀθεμίτων καὶ πρωτοφανῶν μέσων, οἷον:
 ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ, συλλογῆς καταναγκαστικῶν φό-
 ρων ὑπὸ τύπον ἐράνων, ψευδῶν καταγγελιῶν, φυλακίσεων,
 ἀπειλῶν, πιέσεων καὶ φόνων. Καθὰ δηλ. ἐξάγεται ἐκ τοῦ
 καταλόγου βιαιοτήτων καὶ κακώσεων, προλαβόντως ὑπό-
 βληθέντος τῇ Μ. Βεζυρείᾳ καὶ τοῖς ἄρμοδιοῖς ὑπουργείοις,
 ἢ ἀνάγνωσις τῶν ὁποίων θέλει πάντως συγκινήσει καὶ τὴν Ἰ.
 Α. Μεγαλειότητα, οἱ ἑλληνορθόδοξοι πληθυσμοὶ τῆς Θρά-
 κης, πιστοὶ ὑπήκοοι Αὐτῆς, ἐκδιώκονται ἐκ τῶν πατρῶων
 ἐστιῶν αὐτῶν ὑπὸ ἐνόπλων συμμοριῶν, ἀποτελουμένων ἐκ

κακούργων τῆς ἐσχάτης ὑποστάθμης, ὑποβαλλόμενοι εἰς μυ-
 ρίας κακώσεις καὶ ἀπογυμνούμενοι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν,
 τιθεμένης συγχρόνως τῆς ζωῆς αὐτῶν εἰς μυρίους ὄσους
 κινδύνους. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν οἱ ἀπὸ τῆς ιδρύσεως τοῦ
 ὀθωμανικοῦ κράτους τὸ δραστηριώτερον καὶ ἐργατικώτερον
 στοιχεῖον ἀποτελοῦντες ἑλληνορθόδοξοι ἐξαναγκάζονται βίᾳ
 εἰς μετανάστευσιν, ἐγκαταλείποντες τὴν γενέτειραν αὐτῶν.

Ἐν τῷ ὑψηλῷ φερμανίῳ, (Σαπὰν 1269 — 1852) δοθέντι
 τῷ ἐκ τῶν προκατόχων τοῦ εὐχέτου Αὐτῆς Γερμανῷ τῷ Δ',
 ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς: «Σὺ δέ, Πατριάρχα, γνωρίσας τοῦτο
 ἐνέργει πάντοτε συνωδὰ τῇ ἱερᾷ ταύτῃ διαταγῇ μου, ἀπο-
 φεύγων καὶ προφυλαττόμενος ἀπὸ τοῦ νὰ πράξης τι ἐναντίον
 καὶ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἤθελε συμβῆ τι ἀντιβαῖνον
 τῇ ἀποφάσει ταύτῃ, σπεύδων νὰ φέρῃς ἀμέσως τὸ πρᾶγ-
 μα τῇ Ἱψηλῇ ἡμῶν Πύλῃ. Οὕτω γίνωσκε καὶ πίστευε τῷ
 ἱερῷ μου ἐμβλήματι». Ἐπίκειν ὅθεν καὶ γὰρ τῇ ὡς ἄνω ὑ-
 ψηλῇ Διαταγῇ, ἐγκαίρως ὑπέβαλλον τὰ εἰς βάρος τοῦ
 πνευματικοῦ μου ποιμνίου διαπραττόμενα, ὡς ἀπάδοντα τῇ
 ὡς ἄνω διαταγῇ. Ἐν τούτοις μετὰ λύπης ὑποβάλλω ὅτι
 οὐδὲν μέτρον ἐλήφθη μέχρι τοῦδε πρὸς ἀναστολὴν καὶ
 κατάπαυσιν τοῦ ἐξοντωτικοῦ τούτου διωγμοῦ καὶ ἄρσιν
 τῆς θλιβερᾶς καὶ ἀνηκούστου ταύτης καταστάσεως.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἐπειδὴ ἡ ἰδρυσις καὶ
 ὑπαρξις τοῦ ἡμετέρου Πατριαρχείου ἐν Κων)πόλει, ὡς θρη-
 σκευτικοῦ κέντρου τῶν ἑλληνορθόδοξων, ἐγένετο καὶ κατω-
 χυρώθη τῇ ὑψηλῇ Αὐτοκρατορικῇ θελήσει τοῦ ἐνδόξου Πορ-
 θητοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἐνδόξων προγόνων τῆς Ἰ. Α. Με-
 γαλειότητος, διὰ τοῦτο καταφεύγων πρὸς Αὐτὴν ἰκετεύω ὅ-
 πως, ἐν ὀνόματι τῆς δικαιοσύνης, τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ τῶν
 πραγματικῶν συμφερόντων τοῦ κράτους, εὐδοκοῦσα δια-
 τάξῃ τὴν πλήρη ἐφαρμογὴν τῶν ὡς ἄνω αὐτοκρατορικῶν

Διατάξεων πρὸς ἄρσιν τῆς παρούσης ἐκρύθμου καταστάσεως, εἰς ἣν περιῆλθε τὸ ἡμέτερον ἔθνος, πρὶν ἢ ἀναγκασθῶμεν νὰ τκεφθῶμεν περὶ τῆς περαιτέρω ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπάρξεως τοῦ ἡμετέρου Πατριαρχείου.

Τῆ 8 Μαΐου 330]1914.

εὐχέτης

ὁ Πατριάρχης τῶν Ρωμαίων

ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Z

ΤΗ Α. Ε. ΤΩ ΥΠΟΥΡΓΩ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐξοχώτατα,

Καίτοι ἡ σεβαστὴ Κυβέρνησις, συνεπεία ἐπανελλημμένων διαβημάτων τοῦ Πατριαρχείου, ὑπεσχέθη καὶ ἐδήλωσεν ὅτι ἐπελήφθη ἤδη τῆς ἐκτελέσεως τῶν δεόντων πρὸς παρεμπόδισιν τοῦ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἐπιβλαβοῦς τῷ κράτει ἀθροῦ ἐκπατρισμοῦ τῶν Ἑλληνορθοδόξων τῆς Θράκης, οἵτινες ἐξαναγκάζονται νὰ ἐγκαταλείπωσι τὰς ἐστίας αὐτῶν καὶ ὅτι δὲν θὰ λείψῃ νὰ λάβῃ καὶ αὐθις τὰ προσήκοντα μέτρα ἐν περιπτώσει καταγγελίας νεωτέρων γεγονότων, καίτοι παρετηρήθησαν ἐστὶν ὅτε μονομερῆ τινα ἀποτελέσματα τῶν ληφθέντων μέτρων, οὐχ' ἦττον κατὰ τὰς ληφθείσας ἐσχάτως θετικὰς πληροφορίας ἢ κατάστασις αὕτη,

μεταδοθεῖσα ταυτοχρόνως καὶ εἰς ἄλλα μέρη, ἔλαβεν εὐρείας διαστάσεις, εἰς ἐπίμετρον δὲ λαμβάνουσι χώραν καὶ πλεῖστα ἄλλα κακουργήματα οἷον : διαρπαγαὶ περιουσιῶν, ἐμπρησμοὶ χωρίων, φόνοι ἀτόμων καὶ καταπιέσεις ἐκ μέρους κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων πρὸς ἄμεσον εἰσπραξίν τοῦ φόρου.

Ἐπειδὴ ἡ σοβαρότης τῶν, ὡς εἴρηται, γεγονότων τυγχάνει πράγματι ἀξία προσοχῆς καὶ συνεπάγεται εὐθύνην καὶ ἐπειδὴ ἡ μὴ τελεσφόρησις τῶν μέχρι σήμερον ληφθέντων μέτρων, ἀποδεικνύει τὴν ἀνεπάρκειαν αὐτῶν, ὡς ἐκ τούτου κατεδείχθη ἡ ἀνάγκη τῆς ἀπὸ τούδε, ἐν τῷ συμφέροντι τοῦ κράτους, ἐπεκτάσεως καὶ ἐν Θράκῃ εὐρέων μεταρρυθμιστικῶν μέτρων, ὧν ἤρξατο ἡδὴ ἡ ἐφαρμογὴ ἐν Ἀσίᾳ ἐν μεγάλῃ κλίμακι, πρὸς συμβιβασμὸν τῶν διαφόρων στοιχείων. Ἐπομένως εὐνόητον τυγχάνει ὅτι ἡ σεβαστὴ Κυβέρνησις θέλει λάβει ὑπ' ὄψιν τὰ καθηκόντως ἐπιβαλλόμενα μεταρρυθμιστικὰ ταῦτα μέτρα ἀναλόγως τῆς σπουδαιότητος καὶ τοῦ ἐπείγοντος αὐτῶν.

Ἐπειδὴ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν μέσων, τῶν συντελεστικῶν πρὸς παρεμπόδισιν τῆς μεταναστεύσεως, ἣτις εὐρίσκειται σήμερον εἰς ὄξυ σημείον, εἶνε ἀπόλυτος ἀνάγκη ὅπως ἀποσταλῇ εἰς Θράκην ἰδιαίτερα ἐπιτροπή, ἔχουσα τὴν ἀπαιτουμένην πληρεξουσιότητα καὶ συγκειμένη ἐκ καταλλήλων ὑπαλλήλων, καὶ λάβῃ τὰ προσήκοντα μέτρα πρὸς ἄρσιν τῆς ἀφορήτου ταύτης καταστάσεως, συνοδευομένη καὶ ὑπὸ καταλλήλων προσώπων τοῦ Πατριαρχείου πρὸς διευκόλυνσιν τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν, ὡς ἐκ τούτου ἔχομεν πλήρη πεποίθησιν ὅτι ἡ σεβαστὴ Κυβέρνησις, ἥς αἱ εἰλικρινεῖς προθέσεις γνωσταὶ τυγχάνουσι τῷ ἡμετ. Πατριαρχεῖω θέλει λάβῃ ἀμέσως τὰ μέτρα ταῦτα, δι' ὧν θέλει ἀποδείξει πρὸς τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἐχθροὺς τὴν σοβα-

ρότητα τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς καὶ ὅτι θέλει δοθῆ ἕρμα εἰς τὴν μετανάστευσιν ταύτην, ἣτις ἐμβάλλει εἰς σκέψεις τὸ Ἑλληνορθόδοξον ἔθνος περὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ.

Τῆ 3 Μαΐου 1330] 1914.

εὐχέτης

Ὁ Πατριάρχης τῶν Ῥωμαίων

ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Η

ΤΗ Α. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΙ

ΤΩ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ

Παναγιώτατε,

Ἀνεγνώσθη τὸ ἀπὸ 29ης Μαρτίου τακρίριον τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος, δι' οὗ ἐκτιθεῖσα ὅτι ἐκ διαφόρων μερῶν τοῦ νομοῦ Ἀδριανουπόλεως καὶ ἰδίως ἐκ τοῦ καζᾶ Βιζύης. οἱ Ἑλληνορθόδοξοι κατὰ χιλιάδας ἐκπατρίζονται οἰκογενειακῶς συνεπεῖα πίεσεων τῶν ἐπιτοπίων ὑπαλλήλων καὶ ὅτι ἡ κατάστασις αὕτη περιάγει τὸ Πατριαρχεῖον εἰς ἀμηχανίαν καὶ ἀπόγνωσιν, ἐπισυνάπτει κατάλογον περιέχοντα τὰ, ὡς ἄνω, γεγονότα. Γενομένης ἀνταποκρίσεως μετὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν ἐλήφθη διὰ τερκερέ ἀπαντητικὸν ἔγγραφον τῆς νομαρχίας Ἀδριανουπόλεως, διαλαμβάνον ὅτι ἐκ τῶν γενομένων ἐπιτοπίων ἀνακοινώσεων

ἐγνώσθη ὅτι οὐδεὶς διεσκορπίσθη οὔτε ἐξεπατρίσθη ἐκ τῶν χωρίων Καρατσαλή καὶ Γραπούνας ἐν τῷ καζᾶ Κεσσάνης, καθὼς γράφει τὸ ὑμέτερον Πατριαρχεῖον, ὅτι ἐν Κεσσάνῃ δὲν ὑπάρχει χωρίον ὑπὸ τὸ ὄνομα Καρναί, ὅτι αἱ δηλώσεις περὶ τοῦ ὅτι τριακόσια ἄτομα μετηνάστευσαν ἐξ Ὑψάλων εἶνε ἀνυπόσταται, ὅτι ἐκ τοῦ μέρους τούτου ἐδραπέτευσαν εἰς Ἑλλάδα, διὰ μέσου Αἴνου, 5-10 πρόσωπα διὰ λόγους στρατολογίας, ὅτι τινὲς ἐξ αὐτῶν συλληφθέντες, ἐνῶ ἤτοιμάζοντο νὰ δραπετεύσων, ἐπεστράφησαν εἰς τὰ μέρη των, ἐξ οὗ ἐξάγεται ὅτι δὲν ἐξησκήθη κατ' αὐτῶν βία καὶ πίεσις ἀλλ' ὅτι ἀπεναντίας ἠμποδίσθησαν τῆς μεταναστεύσεως, ὅτι οἱ ἀποπειραθέντες νὰ δραπετεύσων κάτοικοι τῶν χωρίων Ἀχοῦρ-Κουρουτσού, Χηδῆρ καὶ Σουλτὰν-κιοῖ ἐπέστρεψαν εἰς τὰ χωρία αὐτῶν χάρις εἰς τὰ ληφθέντα μέτρα, ὅτι εἶνε καθ' ὀλοκληρίαν ψευδῆ τὰ καταγγελθέντα ὅτι ἐν Μυριοφύτῳ ἐξησκήθη πίεσις, ὅτι ἐν τῇ διοικήσει Περιστάσεως συνεπεῖα πίεσεων καὶ κακώσεων, οὐδὲ εἰς ἐξεπατρίσθη, οὔτε ἐξητήθη παρ' οὐδενὸς συνδρομῇ διὰ τῆς βίας, ὅτι εἶνε ἀνυπόσταται αἱ καταγγελίαι περὶ τοῦ ὅτι τὰ χωρία Μαγκριώτισα, Χάσπουγα, ἁγία Ἄννα, ἅγιος Ἰωάννης, Τσακιλῆ, Ἀκσιεζήμ καὶ Μήδεια ἠπειλήθησαν καὶ ἐπέισθησαν ὑπὸ ἀλβανικῶν συμμοριῶν, ὅτι οἱ χωρικοὶ ἠρνήθησαν νὰ παραδώσων τοὺς δράστας τῶν ἐν τοῖς ἑλληνορθόδοξοις χωρίοις λαβόντων χώραν ἐπεισοδίων καὶ ὅτι συνεπῶς ἡ πράξις αὕτη οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἀφήκεν ὅτι ταῦτα διεπράχθησαν ὑπὸ τῶν ὑπὲρ τῆς μεταναστεύσεως κηρυχθέντων χωρίων, ὅτι τὰ ἔγγραφα τὰ ληφθέντα παρὰ τῶν χωρικῶν τῶν μεταναστευσάντων ἐκ τῶν χωρίων τούτων ἀρκοῦσιν ὅπως ἀποδείξων πόσον πατρικῶς συμπεριεφέρθησαν οἱ ὑπάλληλοι πρὸς τοὺς χωρικοὺς, ὅτι ὑφίσταται σήμερον ἰδίως τὸ ἔγγραφον τὸ δοθὲν ὑπὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἐπιτρόπου παπᾶ Ἀνέ;

στη καὶ τοῦ δημάρχου, δι' οὗ ἐκφράζονται εὐχαριστίαι διὰ τὰ ληφθέντα μέτρα πρὸς παρακώλυσιν τῆς μεταναστεύσεως τῶν ἑλληνορθοδόξων κῆς κωμοπόλεως ταύτης, ὅτι συνεπῶς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων γραμμάτων καὶ ἐκ τῆς ἐπιμονῆς τοῦ λαοῦ εἰς τὸ νὰ ἐκπατριτῆ, χωρὶς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς συμβουλὰς τοῦ ρηθέντος ἐπιτρόπου καὶ τῶν ἀπεσταλμένων τῶν Πατριαρχείων, ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ μετανάστευσις προῆλθεν ἐκ τῆς ὑποκινήσεως τῶν Ἑλλήνων, ὅτι οἱ ἑλληνορθόδοξοι τῶν χωρίων Ἀχμέτ-βέη, Αἰβαλῆ καὶ Πόλου συνεπέα ὑποκινήσεων συμπατριωτῶν αὐτῶν, ἐν Ἑλλάδι εὐρισκομένων, ἀποταθέντες πρὸς τὸν κυβέρνησιν καὶ διακόψαντες πᾶσαν σχέσιν, μετηνάστευσαν χωρὶς νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν τὰς γενομένας αὐτοῖς συμβουλὰς, ὅτι δὲν ἐγένετο ἐπιθεσις κατὰ τῶν οἰκημάτων τῶν ἑλληνορθοδόξων κατοίκων τοῦ χωρίου Γέννα τῆς ὑποδιοικήσεως Πουνάρ-χισάρ, ἀλλ' ὅτι τῇ ἐνεργείᾳ τῆς δημογεροντίας τῆς ἑλληνορθοδόξου κοινότητος τῶν χωρίων τούτων ἐγκατεστάθησαν πρόσφυγες εἰς τὰ μέρη: οἶον κενοὺς ἀχυρῶνας καὶ δωμάτια, ἐντὸς τῶν ὁποίων οὐδεὶς εὐρίσκειτο καὶ τῶν ὁποίων οἱ ἰδιοκτῆται εὐρίσκονται ἐν Ρουμανίᾳ, ὅτι ἐκτὸς τῶν οἰκιῶν τοῦ χωρίου Σκοπού, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀνέκαθεν κατόκου Μουσουλμάνοι, εἰς οὐδεμίαν οἰκίαν χριστιανικὴν ἐγκατεστάθησαν πρόσφυγες, ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου Μάνδρα (Διδυμοτείχου) ἐξεδιώχθη ἔξω τῶν συνόρων ἀλλ' ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ ἐν λόγῳ χωρίου καναγίνονται εἰς τὰς ἐργασίας αὐτῶν ἐν τῷ χωρίῳ ἐν ἄκρᾳ ἡσυχίᾳ καὶ ὅτι ἐντὸς τῆς διοικήσεως Ραιδεστοῦ οὐδεμία πίεσις ἐξησκήθη ἐναντίων τῶν ἑλληνορθοδόξων ἐκ μέρους τῶν Μουσουλμάνων καὶ τῶν ὑπαλλήλων καὶ ὅτι τινὲς μόνον ἐκ τῶν κατοίκων τῶν ἑλληνορθοδόξων χωρίων μετηνάστευσαν οἰκείᾳ βουλήσει.

Ἐφ' ᾧ πρὸς δήλωσιν τῶν ἀνωτέρω ἐγράφη ὁ παρῶν φιλικὸς τεσκερές.

Τῇ 27 Μαΐου 1330] 1914.

Ὁ ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης
καὶ τῶν Θρησκευμάτων

IBPAXHM

ΤΗ Α. Ε. ΤΩ ΥΠΟΥΡΓΩ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐξοχώτατε,

Λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλωμεν τῇ Ὑμετέρᾳ Ἐξοχότητι ὅτι τὸν ἀπὸ πολλοῦ χρόνου φρικτὸν καταδιωγμὸν τοῦ ἡμετέρου Γένους ἐν Θράκῃ τὸ Πατριαρχεῖον μετὰ καταδύνου ψυχῆς βλέπον, ἐπανειλημμένως ἀνηνέχθη τῇ σεβαστῇ κυβερνήσει καὶ προφορικῶς δι' ἐπιτροπῶν καὶ διὰ τακριῶν ἀπήτει τὴν ἄρσιν τοῦ κακοῦ καὶ τελευταῖον καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Ἀνακτα' καὶ ἀνεγνώρισε μὲν πάντοτε ἡ σεβαστὴ Κυβέρνησις τὴν δικαίαν ἡμῶν ἀπαίτησιν καὶ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ φροντίσῃ καὶ προνοήσῃ, ἀλλὰ δυστυχῶς οὐδὲν ἐγένετο· χιλιάδες δὲ οικογενειῶν ἀπωλέσθησαν καὶ μεθ' ὅλας αὐτῆς τὰς ὑποσχέσεις καὶ διαβεβαιώσεις, ἐξακολουθεῖ ἡ καταστροφή. Ἐνῶ δὲ τὸ Πατριαρχεῖον εἶχε τὸν νοῦν καὶ ὅλην αὐτοῦ τὴν σκέψιν πρὸς τὰ ἐν Θράκῃ διαδραματιζόμενα, αἴφνης καὶ μετ' ἐκπλήξεως μανθᾶ

νει ὅτι τὸ κακὸν ὀρμητικώτατα ἐπέπεσε κατὰ τοῦ ἡμετέρου Γένους καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ θύει καὶ ἀπολύει, τῇ ἐνοχῇ ὀργάνων δυστυχῶς τῆς σεβαστῆς Κυβερνήσεως· τοῦτο περιήγαγε τὸ Πατριαρχεῖον εἰς τὴν ἐσχάτην ἀπελπισίαν. Τὰ Δύο Διοικητικὰ Σώματα τῶν Πατριαρχείων, συναισθανόμενα τὴν φοβερὰν, ἣν φέρουσιν, εὐθύνην ἀπέναντι τοῦ Ἐθνους καὶ ἐν γένει τοῦ ὅλου χριστιανισμοῦ, συμμερίζονται τὸ βαρὺ πένθος τοῦ Ἐθνους, καταδικασθέντος, ὡς φαίνεται, εἰς ἐξόντωσιν· διὸ καὶ προέβησαν εἰς τὴν διακοπὴν τῆς λειτουργίας ἐκκλησιῶν καὶ σχολῶν, ἀποφασίζουσι νὰ ἀποχωρήσωσι τῆς ἐξασκήσεως τῶν καθηκόντων αὐτῶν, ἀπεκδυόμενα πάσης εὐθύνης καὶ πρῶνται ἐκκλησίαν εἰς τὰς Ὀρθόδοξους Ἀυτοκεφάλους Ἐκκλησίας καὶ ἐν γένει εἰς ἅπασαν τὴν χριστιανωσύνην, ἐκζητοῦντα τὴν σωτηρίαν.

Τῇ 27 Μαΐου 1330]1914.

εὐχέτης

Ὁ Πατριάρχης τῶν Ῥωμαίων

ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΤΗ Α. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΙ ΤΩ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ

ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ

Παναγιώτατε,

Ἐλήφθη καὶ ὑπεβλήθη διὰ τεσκέρε τῇ Μ. Βεζυρεία τὸ τακρίριον τῆς Ἑμετέρας Παναγιότητος, δι' οὗ ἐκ-

θέτει ὅτι τὸ ὑμέτερον Πατριαρχεῖον, καίτοι ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἀπὸ πολλοῦ καιροῦ ἐν Θράκῃ λαμβανόντων χώραν γεγονότων ἐπανειλημμένως ἀνηρέθη τῇ σεβαστῇ Κυβερνήσει καὶ ὑπέβαλεν ὑπόμνημα τῇ Α. Α. Μεγαλειότητι ἐξαιτούμενον τὴν ἄρσιν τῆς καταστάσεως ταύτης, ἐν τούτοις, ἐπειδὴ δὲν ἐλήφθησαν τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα, καὶ ἐπειδὴ ἀκολουθῶς ἡ κατάστασις αὕτη ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς, ὡς ἐκ τούτου ἀπεφάσισεν ὅπως προβῇ εἰς τὸ κλείσιμον τῶν ἐκκλησιῶν καὶ σχολῶν καὶ ἀποχωρήσῃ τῆς ἐξασκήσεως τῶν εἰς αὐτὸ ἀνατεθειμένων καθηκόντων.

Ἡ Μ. Βεζυρεία ἀπαντητικῶς διέταξεν ὅπως κοινοποιηθῶσι τῇ Ἑμ. Παναγιότητι τὰ ἐξῆς:

Ἡ Ἀυτοκρατορικὴ Κυβέρνησις εἶχεν ἤδη προβῇ ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ ἄρσιν τῶν λόγων τῆς μεταναστεύσεως μέρους τινος ἐκ τῶν Ἑλληνοθωμανῶν, τῶν κατοικούντων εἰς τινὰ μέρη τῶν αὐτοκρατορικῶν νομαρχιῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν ἄρσιν πάσης καταστάσεως ἀντικειμένης εἰς τὸν σκοπὸν τῆς μεταξὺ τῶν διαφόρων στοιχείων ἁρμονικῆς συμβιώσεως καὶ συνεπαγομένης τὴν ζημίαν ἀλλήλων. Συνάμα δὲ ἐξησφάλισε καὶ τὸ ζήτημα τῆς εἰς τοὺς δικαιοῦχους ἐπιστροφῆς τῶν κατὰ τὴν μετανάστευσιν παρὰ τῶν Ἑλληνοθωμανῶν ἀδίκως κατασχεθέντων πραγμάτων καὶ κτημάτων, ὡς καὶ τὴν παρεμπόδισιν τῆς μὴ ἐπαναλήψεως τῶν τοιούτων πράξεων. Ἀπεφυλακίσθησαν δὲ προηγουμένως ἐξήκοντα ἐννέα Ἑλληνοθωμανοί, οἵτινες καθὰ ἐγνώσθη, εἶχον τεθῆ ὑπὸ κράτησιν κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο εἰς διάφορα μέρη, πρόκειται δὲ ν' ἀποφυλακισθῶσι καὶ οἱ λοιποί, ἐξεταζομένου ἀμέσως τοῦ βαθμοῦ καὶ τῆς φύσεως τῶν ἐγκλημάτων αὐτῶν. Ἐγένετο δὲ προσέτι εὐχαρίστως ἀποδεκτὴ ὑπὸ τῶν πρεσβειῶν τῶν Μ. φίλων Δυνάμεων καὶ ἡ πρότασις ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀποστολὴν ὑπαλλήλων τιμῶν παρὰ τῇ Αὐτοῦ Ἐξοχότητι τῷ ὑπουργῷ τῶν

Ἐσωτερικῶν Ταλὰτ βέη, εὕρισκομένῳ σήμερον εἰς τὰ μέρη τῆς Σμύρνης, ἐπὶ τῷ τέλει ἵνα λάβωσιν ἰδιαιτέρας πληροφορίας περὶ τῶν ληφθέντων μέτρων καὶ τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν.

Ἐπειδὴ συνεπῶς οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος πρὸς παρεξηγήσεις περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, καὶ ἐπειδὴ προφανὲς τυγχάνει ὅτι δὲν θὰ ἐπιδοκιμασθῇ ὑπὸ τῆς Αὐτοκρ. Κυβερνήσεως, ὅπως ἐν μέρος τῶν ὀθωμανῶν ὑπηκόων στερηθῇ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ καθηκόντων καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ στερηθῶσι τῶν εὐεργετημάτων τῆς παιδείας, ὡς ἐκ τούτου δέον ἵνα ἀνοιχθῶσιν αἱ ἐκκλησῖαι καὶ αἱ σχολαί.

Ἐφ' ᾧ ἐγγράφη ὁ παρῶν φιλικὸς τεσκερὲς ὅπως εὐαρεστηθῇ ἡ Ὑμ. Παναγιότης νὰ ἐκτελέσῃ τὸ προσήκον καὶ δηλώσῃ ἡμῖν τὸ ἀποτέλεσμα.

Τῇ 12 Ἰουνίου 330]1914

Ὁ ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης
καὶ τῶν Θρησκευμάτων

IBPAXHM

IA

ΤΗ Α. Ε. ΤΩ ΥΠΟΥΡΓΩ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐξοχώτατε,

Ἐγκαίρως ἐλήφθη καὶ ἐμελετήθη προσηκόντως ἐν συνεδριάσει τῶν Δύο Σωμάτων ὑπὸ τὴν προεδρείαν μου ὁ ὑπ'

ἀριθ. 55 καὶ ἡμερομ. 1 Σαμπὰν 332 καὶ 12 Χαζιρὰν 330 τεσκερὲς, δι' οὗ ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης ἀπαντητικῶς εἰς τὸ πρὸς τὴν Μ. Βεζυρείαν ἀποσταλὲν πατριαρχικὸν τακρίριον ὑπὸ ἡμερομ. 27 Μαΐου 1914 δηλοῖ τὰς ἀγαθὰς διαθέσεις τῆς Κυβερνήσεως σχετικῶς πρὸς τὰ αἰτήματα ἡμῶν, τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν ἐξοντωτικὸν διωγμὸν καὶ εἰς τὴν ἐπάνοδον τῆς ἡσυχίας καὶ τάξεως, ὅτι δηλ. ἡ αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις προέβη ἤδη εἰς ἐξακρίβωσιν τῶν αἰτίων, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἔνιοι τῶν ἑλληνοθωμανῶν κατοίκων νομαρχιῶν τινῶν τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ἤρξαντο μεταναστεύοντες κοὶ εἰς τὴν λήψιν τῶν μέσων, δι' ὧν θὰ ἤρreto ἡ κατάστασις αὕτη, ἢ ἀντικειμένη εἰς τὸν σκοπὸν τῆς μεταξὺ τῶν κατοίκων ἀρμονικῆς συμβιώσεως καὶ προκαλοῦσα τὴν ζημίαν ἀλλήλων, ἐξησφάλισε δὲ καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἐπιτροφῆς τῶν κατὰ τὴν μετανάστευσιν ἀδίκως παρὰ τῶν ἑλληνοθωμανῶν καταληφθέντων πραγμάτων καὶ κτημάτων κτλ.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον δηλοῦν ὅτι ἡ διακοπὴ τῆς λειτουργίας ἐκκλησιῶν καὶ σχολῶν προέκυψεν ἐκ τοῦ φοβεροῦ πένθους, ἐν ᾧ ἐβυθίσθη τὸ ἡμέτερον ἔθνος ἀπὸ τῶν φρικαλεοτήτων τοῦ διωγμοῦ, αἱ ὁποῖαι δυστυχῶς εἰσέτι ἐξακολουθοῦσιν ἀπηνῶς, ἢ δὲ θεραπεία τοῦ κακοῦ ἀνήκει ἀποκλειστικῶς τῇ Κυβερνήσει, παρατηρεῖ ὅτι μετ' εὐχαριστήσεως εἶδε τὰς ὡς ἄνω καθησυχαστικὰς ἐπαγγελίας τῆς Κυβερνήσεως καὶ θὰ προέβαιεν ἀμέσως, ἐπὶ τῇ βάσει τούτων εἰς τὸ ἀνοιγμα τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ σχολῶν, ἐὰν διεπίστου ὅτι τὰ πράγματα ἀναποκρίνονται εἰς τὰς κυβερνητικὰς ἐπαγγελίας. Ἄλλ' ἐπειδὴ αἱ πανταχόθεν ἐρχόμεναι εἰς τὰ Πατριαρχεῖα εἰδήσεις παριστῶσιν ὅτι τὸ κακὸν δὲν ἐξέλιπε, καίτοι δὲ τὸ ρεῦμα τῆς μεταναστεύσεως φαίνεται ἀνασταλὲν, οὐδεμία ὁμως εἰσέτι ἀποκατάστασις εἰς τὰ ἐστίας αὐτῶν ἐγένετο

τῶν ὁπωςδήποτε ἐκ τῶν χωρίων αὐτῶν ἀπελθόντων ἑλληνοθωμανῶν μετ' ἀποδόσεως τῶν παρ' αὐτῶν ἀρπαγέντων καὶ ἐξασφαλίσσεως τῶν μέσων τῆς συντηρήσεως των, χιλιάδες δὲ ψυχῶν μένουσιν ἄστεγοι καὶ στεροῦνται τῶν πάντων, ἐὰν δέ τινες ἐκβιάζωνται εἰς ἐπάνοδον, εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ ἐπάνοδος αὐτῶν, στερουμένων τῶν πάντων καὶ αὐτῶν ἐτι τῶν μέσων τῆς συντηρήσεως, οὐδὲν σημαίνει ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν θέσιν, θὰ ὁμολογήσῃ καὶ ἡ αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις ὅτι, τούτων οὕτως ἐχόντων, δὲν δύναται τὸ Πατριαρχεῖον νὰ εἴπῃ ὅτι αἱ ἐπαγγελίαι τῆς Κυβερνήσεως ἐπραγματοποιήθησαν, τοσοῦτ' μᾶλλον ὅσῳ ἐξακολουθεῖ ὑφιστάμενος ὁ πανταχοῦ τοῦ Κράτους. καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Κων)πόλει, ὑπὸ ποικίλας μορφᾶς ἐξασκούμενος κατὰ τῶν ἑλληνοθωμανῶν ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός, δι' οὗ ἀνατρέπονται καὶ τὰ ἀγαθὰ σχέδια τῆς αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως, ἀποστερουμένου μέρους τῶν κατοίκων τῆς αὐτοκρατορίας τῶν μέσων τῆς συντηρήσεως.

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἐν ταῖς φυλακαῖς κρατουμένους, περὶ ὧν ὁ κυβερνητικὸς τεσκερὲς ἀναφέρει ὅτι 89 ἐξ αὐτῶν ἀπελύθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ θὰ ἀποφυλακισθῶσιν ἐξεταζομένου τοῦ βαθμοῦ καὶ τῆς φύσεως τῶν πλημμελημάτων αὐτῶν, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον παρατηρεῖ ὅτι αἱ φυλακίσεις αὗται προέρχονται ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας, διὸ παρακαλεῖται ἡ αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις ὅπως πάντας τοὺς συνετεία τοῦ διωγμοῦ ἐπὶ διαφόροις προφάσεσι συλληφθέντας καὶ εἰς τὰς φυλακὰς κρατουμένους πολυαρίθμους ἑλληνοθωμανοὺς ἀπολύσῃ ἀμέσως καὶ ἄνευ δικαστικῶν διατυπώσεων, ἀπονέμουσα ἀμνηστειάν καὶ εἰς τοὺς διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν καταδικασμένους, ὅπερ θέλει, μετὰ τῆς ἐκτελέσεως καὶ τῶν λοιπῶν, ὡς ἄνω, ἐπαγγελιῶν τῆς Κυβερνήσεως, πείσει τὸ Πατριαρχεῖον ὅτι πᾶς λόγος παρεξηγήσεως ἤρθη.

Τὸ Πατριαρχεῖον ἐν τέλει εὐχαριστεῖ τὴν αὐτοκρατορικὴν Κυβέρνησιν διὰ τὴν ὑπ' αὐτῆς ἐπιδεικνυομένην μέριμναν ὅπως μὴ μέρος τῶν κατοίκων τῆς αὐτοκρατορίας στερῆται τῆς ἐκτελέσεως τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ καθηκόντων καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ τῆς εὐεργεσίας τῆς παιδείας, ἀλλ' ἐπιτρέπει ἑαυτῷ νὰ προβῇ εἰς τὴν παρατήρησιν ὅτι ἐὰν ὑπάρχῃ τις πρωτίστως καὶ ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἐνδιαφερόμενος διὰ τὰ θρησκευτικὰ καθήκοντα καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ὀρθοδόξων τῆς αὐτοκρατορίας εἶναι τὸ ἀπὸ αἰῶνων μόνον διὰ τοῦ ὀβολου τῶν πτωχῶν, ὀρφανῶν, χηρῶν καὶ λοιπῶν χριστιανῶν, συντηροῦν τὰς Ἐκκλησίας καὶ σχολὰς αὐτοῦ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Ἄπεκδεχόμενον δὲ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀγαθῶν τῆς Κυβερνήσεως διαθέσεων διατελεῖ.

Τῇ 11 Σαπᾶν 1332, τῇ 22 Ἰουνίου 1330]1914.

εὐχέτης

Ὁ Πατριάρχης τῶν Ρωμαίων
ΓΕΡΜΑΝΟΣ

IB

ΤΗ Α. Ε. ΤΩ ΥΠΟΥΡΓΩ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐξοχώτατε,

Τὰ Δύο Διοικητικὰ τῆς Ἐκκλησίας Σώματα λαβόντα ὑπ' ὄψιν τὴν ἐν Εὐρώπῃ ἐπελθοῦσαν ἐσχάτως κατάστασιν καὶ

ἐκτιμῶντα δεόντως τὴν ὑψίστην σπουδαιότητα τῆς ἐξαιρε-
τικῆς θέσεως, ἐν ᾗ τὸ ὄθωμ. κράτος εὐρηται, πρὸς δὲ πεποι-
θότα ὅτι κατὰ γράμμα ἐκτελεσθήσονται αἱ συνεπεῖα αἰτη-
μάτων τοῦ Πατριαρχείου ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως δο-
θεῖσαι ὑποσχέσεις καὶ ἐπαγγελίαι, ὑποβάλλουσιν ὅτι ἀπε-
φασίσθη παμψηφεί τὸ ἀνοιγμα τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν
σχολῶν καὶ ἡ ἐπανάληψις τῆς λειτουργίας τοῦ Πατριαρχείου.

Τῆ 28 Ἰουνίου 330]1914.

εὐχέτης

Ὁ Πατριάρχης τῶν Ρωμαίων

ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΙΓ

ΤΗ Α. Ε. ΤΩ ΥΠΟΥΡΓΩ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐξοχώτατε,

Συνημμένως ὑποβάλλεται σημεῖωμα λυπηρῶν γεγονότων
συμβάντων κατὰ τὰς γενομένας τελευταίως μετατοπίσεις
διαφόρων κοινοτήτων ἐν τῇ περιοχῇ Μαρμαρᾶ καὶ Θρακι-
κῆς χερσονήσου. Περὶ παλλῶν ἐξ αὐτῶν καὶ προηγουμένως

τὸ Πατριαρχεῖον ἐπληροφόρησε τὴν σεβαστὴν Κυβέρνησιν
καὶ ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν αὐτῆς· ἀλλ' ὡς τὰ γεγονότα
καταδεικνύουσι, τὸ ἐπιτελούμενον εἰς βάρος τῶν χριστια-
νῶν κακὸν ὄχι μόνον δὲν ἐμετριάσθη, ἀλλ' ὀσημέραι τείνει
νὰ λάβῃ διαστάσεις μείζονας καὶ εἰς ἄκρον δεινᾶς.

Ἐν πρώτοις ὁ μετατοπισμὸς καὶ ἐκπατρισμὸς, ὅστις
ἐγένετο κατ' ἀρχὰς ἐν περιοχαῖς πολεμικῶν ἐνεργειῶν εἴτε
παρουσῶν εἴτε ἐπικειμένων, ἤρξατο σήμερον ἐπεκτεινόμενος
καὶ ἐπὶ περιοχῶν, εἰς ἃς δυσκόλως δύναται νὰ εὐρεθῇ πει-
στικὴ δικαιολογία τῆς ἀνάγκης αὐτῶν, β'.) ὁ ἐκπατρισμὸς
λαμβάνει πολλαχοῦ τὴν μορφήν βιαίου διωγμοῦ τῶν κα-
τοίκων, ἄνευ λόγου καὶ οὐδενὸς δεδομένου, ὑφισταμένων παν-
τοίας κακώσεως, γ'.) ἐνῶ δὲν πρόκειται περὶ ἀνθρώπων κρι-
θέντων ἀξίων τιμωρίας τινὸς, ἀλλὰ ὁ σκοπὸς τῆς μετατοπί-
σεως αὐτῶν ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀπομάκρυνσιν ἀπλῶς ἀπὸ τοῦ
τόπου τῆς προτέρας κατοικίας αὐτῶν ὅπου, διὰ τοῦτον ἡ
ἐκείνον τὸν λόγον, ἐκρίθη ἀσύμφορος ἡ παρουσία αὐτῶν, ἡ
πρὸς αὐτοὺς διαγωγή οὐδόλως διαφέρει τῆς πρὸς τοὺς φωρα-
θέντας ἐνόχους, δ'.) ἐνῶ ἀναμφιβόλλως καὶ εὐχερέστερον
καὶ φιλανθρωπότερον ἢ ἐγκατάστασις αὐτῶν ἠδύνατο νὰ
γίνῃ εἰς μέρη καταλληλότερα καὶ προσφορώτερα, πολλάκις
δὲ ἀφόβως νὰ ἐπαφεθῇ εἰς τοὺς πλείστους αὐτῶν ἡ ἐκλογή
τῆς νέας αὐτῶν διαμονῆς, ἡ μεταφορὰ αὐτῶν καὶ ἐγκατά-
στασις γίνεται εἰς μέρη ἐπιτείνοντα τὴν λύπην καὶ ἀπελ-
πισίαν αὐτῶν, ἡ ὅλη δὲ μετατόπισις αὐτῶν ἐκτελεῖται κατὰ
τρόπον ὅστις ἐκθέτει εἰς κίνδυνον καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν
αὐτῶν, ε'.) κατὰ τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων, αἱ μετατο-
πίσεις αὗται ἐξετελέσθησαν ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ δια-
στήματος, ἐνῶ οὐδὲν ὑπῆρχε γεγονὸς δικαιολογούν τὴν ἔκ-
τακτον ταύτην καὶ αὐστηροτάτην σπουδὴν, στ'.) εἰς τοὺς
οὕτω μετατοπιζομένους καὶ φυσικῶς βεβαίως ἦτο ἀδύνατον
ἀλλὰ καὶ ρητῶς ἀπηγορεύθη εἰς πολλὰ μέρη νὰ λάβωσ

μέθ' ἑαυτῶν οἰανδήποτε ἀποσκευήν, ζ.) εἰς τὰ πλείστα μέρη ἢ καταληφθεῖσα περιουσία τῶν ἐκπατρισθέντων ἐγένετο ἔρμαιον καὶ λάφυρον τοῦ πρώτου τυχόντος, τὰ ἐμπορεύματα ἐπωλήθησαν πρὸς ὄφελος ἄλλων, εἰς τοὺς κόπους τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν κήπων αὐτῶν, ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ τῆς συγκομιδῆς, ὑπεισηλθον ἄλλοι καὶ εἰς αὐτὴν δὲ τὴν ἀκίνητον αὐτῶν περιουσίαν ἀδεῶς ἐγκατεστάθησαν πρόσωπα, οὐδὲν δικαίωμα ἢ σχέσιν πρὸς αὐτὰ ἔχοντα.

Τὸ Πατριαρχεῖον γινώσκον τὸ φιλόνομον καὶ νομοταγὲς τῶν χριστιανῶν αὐτοῦ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παραδεχθῆ ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐπραξαν ἢ ἠδύναντο νὰ πράξωσί τι ἐναντίον πρὸς τὰ συμφέροντα τοῦ Κράτους. Ἐν πάσῃ ὁμῶς περιπτώσει ἐκφράζον τὴν θλίψιν αὐτοῦ διὰ τὰ ἄνευ βασιμίου λόγου ἐφαρμοζόμενα ἐκτάκτως αὐστηρὰ μέτρα πρὸς τὸν ὑπ' αὐτὸ χριστιανικὸν πληθυσμὸν, ἐν ἀντιθέσει ὅλως πρὸς τοὺς λοιποὺς τοῦ κράτους κατοίκους, εὐελπιστεῖ ὅτι ἢ σεβαστῇ Κυβέρνησις θὰ εὐαρεστηθῆ νὰ διατάξῃ φιλοδικαίως τὴν κατάπαυσιν παρομοίων λυπηρῶν γεγονότων καθὼς καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν περιουσιῶν τῶν οὕτως ἢ ἄλλως ἐκπατρισθέντων καὶ τὴν προσήκουσαν συντήρησιν αὐτῶν, τοσοῦτ' ἄλλο ὅσ' ἢ τὸ Πατριαρχεῖον ἐξαύτληθὲν τελείως ἀδυνατεῖ νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς τοσαύτας ἀνάγκας τοσοῦτου πληθυσμοῦ ὅπου δὲ τυχὸν ἐφεξῆς ἀδήριτος ἀνάγκη θὰ ἐπέβαλε τὴν χρῆσιν παρομοίων μέτρων, ἐπιδεικνύηται συμπάθεια καὶ φιλανθρωπία πρὸς τοὺς μετατοπιζομένους, μετριαζομένης τῆς θλίψεως αὐτῶν διὰ τῆς ἐνδείξεως φιλοστόργου μερίμνης, ἐκδηλουμένης διὰ τῆς παροχῆς ἐπαρκoῦς προθεσμίας πρὸς παρασκευὴν καὶ φροντίδα ἐξασφάλισεως τῶν πραγμάτων αὐτῶν διὰ τῆς φροντίδος περὶ μετριάσεως ὅσον ἔνεστι τῶν ταλαιπωριῶν τῆς μετοικήσεως ἐξ ἧς τοσαῦτα, πρὸ πάντων εἰς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τὰ γυ-

ναϊκόπαιδα, ἐνδέχεται νὰ συμβῶσι δεινά, διὰ τῆς εἰς κακὰ ἄλλα μέρη ἐγκαταστάσεως αὐτῶν, διὰ τῆς ἐπαρκoῦς μερίμνης περὶ συντηρήσεως καὶ ὑγιεινῆς καταστάσεως αὐτῶν κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀναγκαστικῆς αὐτῶν μετατοπίσεως καὶ διὰ τῆς τελείας ἐξασφάλισεως τῆς ἐν τῇ γενετείρᾳ αὐτῶν ἐγκαταλειφθείσης περιουσίας αὐτῶν.

Τῆ 19 Ἰουνίου 331]1915.

εὐχέτης

ὁ Πατριάρχης τῶν Ῥωμαίων

ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΙΑ

ΤΗ Α. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΙ

ΤΩ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ

Παναγιώτατε,

Παρατηρήθη ὅτι γίνονται διαβήματα ἐκ μέρους θρησκευτικῶν τινῶν κέντρων διὰ τῆς ἐπιδόσεως τακτριῶν ἢ ἀνεπισήμων ὑπομνημάτων, ἀφορώντων τὸ ζήτημα τῆς μεταφορᾶς κατοίκων, κατ' ἀνάγκην, ἐκ τῆς περιφέρειᾶς στρατιωτικῶν ζωνῶν εἰς ἄλλα μέρη. Ἡ λήψις ὁμῶς τοιούτων

μέτρων, ἀπορρεόντων ἐκ λόγων στρατιωτικῶν ἀνήκει εἰς τὴν γνώμην καὶ ἐκτίμησιν τῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν, ἡ δὲ ἀνελλιπὴς αὐτῶν ἐφαρμογὴ καὶ ἐκτέλεσις, ὡς καὶ ἡ ἐξασφάλισις τῶν ρηθέντων κατοίκων εἶνε καθήκον ἀνήκον εἰς τοὺς πολιτικούς ὑπαλλήλους. Ἐπειδὴ ἡ ἐκ μέρους τῶν θρησκευτικῶν ἀρχηγῶν δι' οἰουδήποτε τρόπου ὑποβολὴ διαβημάτων καὶ δηλώσεων ἀναφορικῶς πρὸς τὰ, ὡς εἴρηται, μέτρα καὶ τὰς ἐνεργείας τῆς Κυβερνήσεως, δὲν συνάδει πρὸς τὴν θέσιν, τὴν ιδιότητα καὶ τὴν ἀρμοδιότητα αὐτῶν, ἡ δὲ ἐξασφάλισις τοῦ σκοποῦ τούτου διὰ τῆς ὑποβολῆς αἰτήσεων, ὅταν δεήσει, ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ πρὸς τὰ ἀρμόδια τμήματα καὶ δι' ἐπερωτήσεων ἐκ μέρους τῶν βουλευτῶν αὐτοῦ κατὰ τὴν τάξιν εἶνε καὶ νομιμωτέρα καὶ ἀποτελεσματικωτέρα, διὰ τοῦτο ἐγράφη ὁ παρὼν φιλικὸς τεσκερὲς, ὅπως τούντεῦθεν ἀπέχη καὶ ἡ Ἱ.Μ. Παναγιότης τοιούτων ἀνακοινώσεων.

Τῆ 24 Μαΐου 1332]1916.

Ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἱπουργοῦ
τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Θρησκευμάτων
ὁ ὑφυπουργὸς
ΓΙΟΥΣΟΥΦ ΚΕΜΑΛΗ

— 308 —

ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

—+—
ΙΕ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ
ΤΟΙΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΙΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝ. ΘΡΟΝΟΥ

Ἱερώτατε Μητροπολίτα κλπ.

Αἱ ἀδιαλείπτως καταφθάνουσαι εἰδήσεις περὶ τοῦ διενεργουμένου ἐξοντωτικοῦ κατὰ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους διωγμοῦ, βαθύτατα καταθλίψασαι καὶ συγκινήσασαι τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν, σύντονον προὐκάλεσαν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τὴν ὀφειλετικὴν πρόνοιαν καὶ μέριμναν αὐτῆς πρὸς προστασίαν τῶν χριστιανῶν καὶ περιφρούρησιν τῶν ἀνθρωπίνων καὶ τῶν πολιτικῶν δικαίων αὐτῶν, ἅτινα κατὰ πρωτοφανῆ καὶ ἀνήκουστον τρόπον παρεβιάζοντο. Καίτοι ὁμως ἀδιακόπως ἐπὶ μῆνας ἤδη τὸ Πατριαρχεῖον ἀνεφέρετο εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Κυβέρνησιν, ἐπικαλούμενον καὶ ἐκλιπαροῦν τὴν ἀποτελεσματικὴν ἐνέργειαν καὶ προστασίαν αὐτῆς ὑπὲρ τῶν δεινῶς καταδιωκομένων καὶ ἀδικουμένων ὀρθοδόξων, καίτοι ἐπανελλημμένως καὶ διὰ τακριρίων καὶ δι' ἐπιτροπῶν κατηγγέλθησαν αἱ ἀνήκουστοι βιαιοπραγίαι, καταληστεύσεις καὶ ἀτιμώσεις καὶ διωγμοὶ, ὁμως οὐ μόνον βελτίωσίς τις ἄχρι τοῦδε τῆς θλιβερᾶς καταστάσεως οὐδεμία παρετηρήθη, ἀλλὰ τούναντίον καὶ ἐπὶ μᾶλλον καὶ

μάλλον τὸ κακὸν ἐπέξετάθη καὶ ἠϋξήσεν, ὅψιν ἤδη ἀπὸ ἱκανοῦ γενικοῦ καὶ συστηματικοῦ κατὰ τοῦ Γένους ἡμῶν διωγμοῦ λαβόν. Ἦδη γὰρ ἀπὸ μακροῦ τὰς πρώτας βιαιοπραγίας καὶ ἀδικοπραγίας κατὰ τῶν ὀρθοδόξων, τὰς διὰ τοῦ ἐκθέσμου ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ καὶ τῶν ἐκνόμων φορολογιῶν ἀρξαμένας, διεδέξατο ὁ ἀνήκουστος ἐξοντωτικὸς διωγμὸς καὶ ἐκπατρισμὸς τῶν κατοίκων ὀλοκλήρων κοινοτήτων καὶ χωρίων ὀρθοδόξων ἐν Θράκῃ, οἵτινες ληστευόμενοι πρῶτον παντοιοτρόπως ἐμμέσως καὶ ἀμέσως καὶ ποικιλοτρόπως ἐκπτοούμενοι καὶ βιαζόμενοι ἠναγκάζοντο ἵνα ἀπέλθωσι τῆς γενεθλίου χώρας, γυμνοὶ καὶ λιμώττοντες, καταλιμπάνοντες τὰ ἱερῶν, τοὺς οἴκους, τοὺς ἀγροὺς, τὰ ζῶα καὶ πᾶσαν τὴν οἰκιακὴν καὶ λοιπὴν περιουσίαν αὐτῶν εἰς τοὺς ἔξωθεν ἐκ παντοίων μερῶν καὶ χωρῶν ἐρχομένους καὶ τῇ ἀρωγῇ τῶν ἀρχῶν εἰς τὰ χωρία καὶ τοὺς οἴκους τῶν χριστιανῶν ἐγκαθιδρυμένους πρόσφυγας μουσουλμάνους. Ἐκ τῆς Θράκης δὲ μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ μείζονος ἐπιβιαιότητος καὶ ληστρικής διαθέσεως μετεδόθη καὶ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ὁ ἐξοντωτικὸς διωγμὸς καὶ ὁ ἐξαναγκασμὸς τῶν ὀρθοδόξων πρὸς ἐκπατρισμόν, ὅπου καὶ φόνου ἤδη ὀρθοδόξων πλείστοι σὺν τῇ λοιπῇ λεηλασίᾳ, ταῖς ἀτιμώσεσι καὶ τῷ βιαίῳ ἐκδιωγμῷ πολλαχοῦ ἐσημειώθησαν, φωναὶ δὲ ἀπέλπιδες πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν συνεχῶς ἤδη καταφθάνουσι, τὴν ἔλλειψιν καὶ ἐκεῖ πάσης προστασίας ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν τῆς ζωῆς, τιμῆς καὶ περιουσίας τῶν ὀρθοδόξων διεκτραγωδοῦσαι καὶ καταγγέλλουσαι.

Ἡ ἀνήκουστος αὕτη κατάστασις τῆς καταπατήσεως τῶν στοιχειωδεστέρων ἀνθρωπίνων καὶ πολιτικῶν δικαιῶν, ἧτις οὐδὲ ἐν τοῖς ζοφερωτέροις χρόνοις τῆς ἀχαλιναγωγῆτου τυραννίας καὶ αὐθαιρεσίας ἐσημειώθη, σαφῶς πλέον ἀπέδειξε καὶ ἐπεβεβαίωσεν ὅτι ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ οὐχὶ περὶ τυχαίων καὶ μεμονωμένων πρόκειται ἐκρήξεων φανατισμοῦ

καὶ μισαλλοδοξίας, οἵαι δυστυχῶς πολλάκις ἐν τῷ παρελθόντι εἰς βάρος τῶν χριστιανῶν κατὰ τὰς δυστυχεῖς ταῦτα χώρας τῆς Ἀνατολῆς συνέβησαν, ἀλλ' ὅτι, καθάπερ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐκ τε τῶν ποικίλων κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους ἡμῶν βιαιῶν δημοσιευμάτων καὶ ἐξ ἄλλων ἐνδείξεων ὑπετοπάζετο, εὐρισκόμεθα ὄντως πρὸ γενικοῦ καὶ συστηματικοῦ σχεδίου ἐξοντώσεως σύμπαντος τοῦ ὀρθοδόξου καὶ χριστιανικοῦ ἐκ τοῦ Κράτους τούτου πληθυσμοῦ, ὅπερ σχέδιον θρυσέως ἐπινοηθὲν καὶ παρασκευασθὲν μετὰ θρασύτητος καὶ ἀναισχυντίας ἐφαμίλλου τίθεται ἤδη εἰς ἐφαρμογὴν, οὐδενὸς νόμου οὐδὲ δικαίου ὑπ' ὅψιν λαμβανόμενου.

Ἐνώπιον τοίνυν τῆς φοβερᾶς ταύτης καταστάσεως, ἣν ὁμοίαν ἢ Ἐκκλησία καὶ τὸ Γένος ἡμῶν οὐδέποτε οὐδὲ ἐν τῇ ἐσχάτῃ δυστυχίᾳ αὐτῶν ἐδοκίμασαν, τὰ Δύο ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Σώματα, ἢ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος καὶ τὸ Δ. Ε. Μ. Συμβούλιον, ἐξαντλήσαντα πλέον ἀτελεσφόρως πάντα τὰ συνήθη μέτρα ἐνεργείας πρὸς προστασίαν τῶν ληστευόμενων καὶ ἐκδιωκομένων ἐκ τῶν οἰκιῶν αὐτῶν καὶ τῆς γενεθλίου χώρας ὀρθοδόξων χριστιανῶν καὶ εἰς ἀμηχανίαν τελείαν περιστάνα, διότι ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις, ἧς χρέος στοιχειῶδες ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει ἦν ἵνα προστατεύσῃ φιλονόμους καὶ φιλησύχους πολίτας τοῦ Κράτους κατὰ τῶν παντοίων ἀλητῶν καὶ τῶν παρεκτρεπομένων κυβερνητικῶν ὀργάνων, ἐκτὸς ὑποσχέσεων καὶ ἐνθαρρυντικῶν διὰ λόγων διαβεβαιώσεων, οὐδὲν ἐξ ὧν ἐπεβάλλετο ἐπραξέ, τὰ Δύο, λέγομεν, Σώματα, κατάπληκτα πρὸ τοῦ μεγέθους τῆς ἐκραγείσης κατὰ τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν λαίλαπος καὶ ἐν συναισθήσει τῆς ἐπιβαρυνούσης αὐτὰ ὡς θεματοφύλακας τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς παρακαταθήκης εὐθύνης, συνήλθον τῇ 25ῃ λήγοντος μηνός,

Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης ἑορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς, διὰ τὸ ἔκτακτον καὶ κρίσιμον τῶν καιρῶν, καὶ μετὰ βαθυτάτης ἀγωνίας καὶ θλίψεως τὴν τε ὅλην ἄχρι τοῦδε σειρὰν τῶν ἀκατανομάστων ἀδικημάτων καὶ τὰ νεώτερα ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας φοβερὰ ἀγγέλματα ὑπ' ὄψει ἔχοντα καὶ περὶ τοῦ πρακτέου διασκεψάμενα, ἀπεφάσισαν καὶ ὠρισαν τὰ ἀλόλουθα, ἦτοι : ἵνα πρὸς ἔνδειξιν τοῦ πένθους τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους ἡμῶν, ἐπὶ τῷ ἀγρίῳ κατ' αὐτῶν διωγμῷ, διακοπῇ ἢ λειτουργίᾳ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ σχολῶν ἐν ἀπάσαις ταῖς ἐπαρχίαις, μέχρις οὗ βελτιωθῇ ἢ κατάστασις, καὶ περιορισθῇ ἢ τῆς δημοσίας ἐκκλησιαστικῆς λατρείας ἐκτέλεσις εἰς τὰ ἀπολύτως ἀπαραίτητα διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν χριστιανῶν, κατὰ τὸ ἐγκλειστον ὧδε σημείωμα, ἵνα ἀργήσῃ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις πᾶσα ἢ τακτικὴ ὑπηρεσία, ἐξακολουθήσωσι δὲ ἐργαζόμενα καὶ φροντίζοντα τὰ Δύο Σώματα μόνον περὶ τοῦ ἐκραγέντος καὶ συνεχόντος οὕτω κινδυνωδῶς τὰ καθ' ἡμᾶς ζητήματος τοῦ διαγμοῦ, καὶ ἵνα τέλος γνωσθῇ ἐπειγόντως καὶ πρὸς τὰς ἀδελφὰς αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας ἢ ἐκραγεῖσα κατὰ τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ὑπ' αὐτὴν πληρώματος μεγίστη καὶ κατυστρεπτικῇ αὐτῇ λαΐλαψ καὶ ζητηθῇ ἢ συναντίληψις καὶ αὐτῶν πρὸς προστασίαν καὶ σωτηρίαν τοῦ κινδυνεύοντος χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ ἐν Τουρκίᾳ.

Ὅθεν ἀγγέλλοντες καὶ τῇ αὐτῆς Ἱερότητι διὰ τῆς παρούσης Πατριαρχικῆς ἡμῶν καὶ Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου τοῦτο μὲν τὰς ἄχρι τοῦδε ἐνεργείας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῶν, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν διενεργούμενον ἀπὸ ἰκανοῦ ἤδη κατὰ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους ἐξοντωτικὸν διωγμὸν, τοῦτο δὲ καὶ τὰς ληφθείσας ὡς ἄνω ἐξ ἀνάγκης ἀποφάσεις, προτρεπόμεθα ὅπως φρονίσῃ καὶ αὐτῇ, ἅμα τῇ παραλαβῇ τῆς παρούσης, πρὸς ἐφαρμογὴν καὶ ἐν τῇ παροικίᾳ

αὐτῆς τῶν ἀποφάσεων, συγχρόνως δὲ ἐντείνῃ μετὰ τοῦ εὐσεβοῦς αὐτῆς ποιμνίου τὰς πρὸς τὸν Κύριον κατ' ἰδίαν ἐντεύξεις καὶ δεήσεις ὅπως ἐπίδη ἴλεως ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Γένος ἡμῶν καὶ μὴ δῶ ἵνα ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν ἐξαλειφθῇ ἢ ἁγία τοῦ Χριστοῦ πίστις ἐκ χωρῶν, αἵτινες ὑπῆρξαν ἢ κοιτὶς τῆς γενέσεως καὶ ἐξαπλώσεως τῆς ἁγίας καὶ ἀμωμήτου θρησκείας ἡμῶν. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἀπειρον ἔλεος εἴη μετὰ τῆς Ἱερότητος αὐτῆς.

ἁγιδ' Μαΐου κθ'.

(Ἔπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῆς Α. Θ. Π. καὶ τῶν σεβ. συνοδικῶν ἀρχιερέων).

ΙΣΤ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΝ ΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΣ ΤΑΣ

ΟΡΘΟΔΟΞΟΥΣ ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟΥΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Βουλαῖς ἀνεξιχνιάστοις τοῦ τὰ πάντα κατὰ τὴν ἀπερινόητον Αὐτοῦ σοφίαν διέποντος Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν ἔμελλον ἄρα αἱ κατὰ τὴν ἑώρα ταύτην λήξιν χῶραι, αἵτινες ὑπῆρξαν ἢ κοιτὶς τοῦ Χριστιανισμοῦ, αὐταὶ πρῶται δοξασθεῖσαι καὶ δοξάσασαι, ὅσον ἦν ἀνθρωπίνως δυνατόν, δι' ἔργων καὶ μνημείων ἀπαραμίλλων καὶ ἀνεξιτήλων τὴν παραδοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Θεανθρώπου οὐράνιον διδασκαλίαν

τοῦ Εὐαγγελίου, ἔμελλον, λέγομεν, τῇ χρόνου φορᾷ, δεινῶ καὶ ἀνυπόιστῳ ὑποπεσεῖν ἐπιδραμόντων ἕξωθεν ἀλλοθρήσκων κατακτητῶν ζυγῶ, ἡ μὲν μετὰ τὰς δέ, μέχρι καὶ αὐτῆς, τέλος, τῆς βασιλίδος καὶ περικαλλοῦς τοῦ Ἁγίου καὶ Ἰσαποστόλου Κωνσταντίνου Πόλεως, ἣτις ἐπὶ τοσοῦτους αἰῶνας ὁ λαμπρότερος ὑπῆρξεν ἐν τῇ Οἰκουμένῃ φάρος τῆς εὐσεβείας ἡμῶν. Ἐπῆλθον ἕκτοτε χρόνοι δυσχείμεροι καὶ ζοφεροί, καθ' οὓς ποῦ μὲν τελείως ἐξηφανίσθησαν καὶ ἐξέλιπον ἡ σειρὰ τῶν πυκνοτάτων ἐπισκοπικῶν ἐδρῶν καὶ ὁ καθ' αὐτὰς ἀκμάζων χριστιανικὸς πληθυσμὸς, οὗ τὰ εὐσεβῆ κατορθώματα μετὰ θαυμασμοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀναφέρονται καὶ ἀναγινώσκονται, ποῦ δὲ οἰκτρὰ καὶ ἐλεεινὰ μόνον περιεσώθησαν λείψανα καὶ συντρίμματα, ἐκ τοῦ ὄλου καταποντισμοῦ ἐπιπλεύσαντα, τὴν πάσαι δόξαν τῆς Ἐκκλησίας αὐτόθι ἀμυδρῶς ἀναμνησκόντα καὶ ἐμφαίνοντα. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐν τῷ δεινῶ καὶ γενικῶ κατακλισμῶ οὐκ ἐξήλειπται παντελῶς τὸ ἅγιον τοῦ Χριστοῦ ἐν ταῖς χώραις ταύταις ὄνομα, ἵνα καὶ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἐπαληθεύσῃ ἡ ἀψευδὴς τοῦ Κυρίου πρόρρησις, ὅτι «καὶ πύλαι Ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς», ἕως οὗ, τέλος, Θεοῦ καὶ πάλιν τοῦ Παναγάρχου οἰκτείροντος, αἱ ἐπελθοῦσαι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐν ταῖς πολιτικαῖς τῶν ἐθνῶν καὶ κρατῶν πρὸς ἀλληλα σχέσεσι μεταβολαὶ καὶ ἡ ἐνεργότερα τῆς Χριστιανικῆς Εὐρώπης εἰς τὰ τῆς Ἀνατολῆς ἐπέμβασις εὐοίωνον ἐπήνεγκον καὶ ἐν τῇ τύχῃ τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς μεταβολήν, τὴν ἀσφάλειαν τοῦλάχιστον καὶ ἀνεκτὴν ὅπως οὖν διαβίωσιν ὑπισχνουμένην ἐν τῷ μέλλοντι τοῖς χριστιανοῖς, ἅτε διὰ συνθηκῶν ἤδη καὶ δι' ἐπισήμων τῆς Τουρκίας πρὸς τὰ Εὐρωπαϊκὰ Ἀνακτοβούλια ὑποχρέωσαν καθορισθείσης τῆς θέσεως τῶν ἐν τῷ Κράτει τούτῳ χριστιανῶν, ὡς πολιτῶν, δικαιουμένων ἀπολαύειν ἀφόβως τῶν στοιχειωδῶν ἀνθρωπίνων δικαίων καὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς

ζωῆς τῆς καὶ περιουσίας καὶ τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς ὑπάρξεως καὶ ὑποστάσεως αὐτῶν, ἀφειδῶν περὶ πάντων τούτων ἐκ μέρους τῆς Τούρκικῆς Κυβερνήσεως δοθεισῶν καὶ ἀναληφθεισῶν ἐπανειλημμένως ἐπισήμων ὑποσχέσεων καὶ ὑποχρεώσεων. Καὶ τὸ κατὰ τὸ ἔτος δὲ 1908 μετὰ νέων ἐπαγγελῶν ἀναστηλωθὲν καὶ μετὰ τοσοῦτων ἐλπίδων ὑπὸ τῶν ὑπηκόων καὶ ὑπὸ τῆς Εὐρώπης χαιρετισθὲν ὀθωμανικὸν σύνταγμα οὐ μόνον καὶ τοῦτο τὰς κεχορηγημένας ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν ἀσφαλείας ταύτας ἐπεβεβαίωσε καὶ ἐπέρρωσεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὸ ἐλευθεριώτερον μάλιστα καὶ γενναιότερον ἐπεκτεῖναι ὑπισχνεῖτο τὰ δικαιώματα τῶν χριστιανῶν πολιτῶν, τὴν πλήρη σχεδὸν ἰσοπολιτείαν αὐτοῖς, καὶ οὐ ζητήθεισαν, ἐπαγγελόμενον. Ἀλλά, φεῦ! ἐπέπρωτο, ὡς δοκεῖ, μετὰ τὰς δασιλείς ἀκριβῶς καὶ ἀφειδεῖς τελευταίας ταύτας ἐπαγγελίας περὶ ἰσότητος, δικαιοσύνης, ἐλευθερίας καὶ ἀδελφότητος πάντων τῶν πολιτῶν καὶ δὴ τῶν χριστιανῶν, τῶν οὐδέποτε ἀσφαλείας βεβαίας ἐν τῷ Κράτει τούτῳ ἀπολαυσάντων καὶ τοσάκις ἐν ταῖς ἐλπίσι καὶ προσδοκίαις αὐτῶν ἀπατηθέντων, ἐπέπρωτο, λέγομεν, νέας πικροτάτας καὶ δεινοτάτας ἄρξασθαι τοῖς χριστιανοῖς δοκιμασίας καὶ συμφοράς, οἷαι οὐδὲ ἐν τοῖς ζοφερωτέροις χρόνοις ἐσημειώθησαν τῆς δουλείας αὐτῶν. Τὰ γὰρ ἐν τῇ πολυπαθεῖ Θράκῃ ἀπὸ μηνῶν ἤδη κακούργως καὶ ληστρικῶς κατὰ τοῦ φιλησυχου καὶ ἀθῶου χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ τῇ ἐνοχῇ τῶν ἀρχῶν διαδραματιζόμενα, αἱ φρίκης καὶ ἀγριότητος καὶ βαρβαρότητος ἔμπλεοι βιαιοπραγαίαι, καταληστεύσεις, ἀτιμώσεις καὶ διωγμοί, καὶ ὁ μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ μείζονος ἐτι βιαιότητος καὶ ληστρικῆς διαθέσεως ἀρξάμενος ἤδη καὶ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἀπαίσιος ἐξοντωτικὸς κατὰ τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ διωγμὸς, οὐδεμίαν καταλείπουσιν ἀμφιβολίαν ὅτι οὐχὶ πλέον μεμονωμένων ἐκρήξεων φανατισμοῦ καὶ μισαλλοδοξίας κίνδυνοι, οἷοι πολλάκις ἐν τῷ

παρελθόντι κατὰ τὰς δυστυχεῖς ταύτας χώρας συνέβαινον τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ σύστημα ἤδη καὶ σχέδιον μεμελημένον γενικῆς ἐξοντώσεως καὶ ὀλέθρου συρρίζου ἀπειλεῖ τὸν ὀρθόδοξον ἐν Ἀνατολῇ λαόν. Ἦδη γὰρ ἀπὸ μακροῦ ἤρξατο καὶ διεξάγεται ἀνήκουστος ἐξοντωτικὸς διωγμὸς καὶ βίαιος ἐκπατρισμὸς τῶν κατοίκων ὀλοκλήρων κοινοτήτων, χωρίων καὶ πόλεων ἐν Θράκῃ, οὔτινες, ληστευόμενοι πρῶτον παντοιοτρόπως ἀμέσως καὶ ἐμμέσως, καὶ ποικιλοτρόπως ἐκπιτούμενοι καὶ βιαζόμενοι, ἐξαναγκάζονται ἵνα γυμνοὶ καὶ λιμώττοντες τῆς γενεθλίου χώρας αὐτῶν ἀπέρχωνται, καταλιμπάνοντες τὰ ἱερά, τοὺς οἴκους, τοὺς ἀγρούς, τὰ ζῶα καὶ πᾶσαν ἀπαξιαπλῶς τὴν οἰκιακὴν καὶ λοιπὴν περιουσίαν αὐτῶν τοῖς ἔξωθεν, ἐκ παντοίων μερῶν καὶ τόπων ἐρχομένοις καὶ τῇ ἀρωγῇ τῶν ἀρχῶν εἰς τὰ χωρία καὶ τοὺς οἴκους τῶν χριστιανῶν ἐγκαθιδρυμένοις μουσουλμάνοις πρόσφυξι. Καὶ οὕτως ἡ Θράκη, χώρα Εὐρωπαϊκῆ, ἐπὶ δύο χιλιετηρίδας τὸν χριστιανικὸν αὐτῆς χαρακτήρα διατηρήσασα καὶ μέχρι σήμερον Μητροπόλεις 16 καὶ πληθυσμὸν χριστιανικὸν συμπαγέστατον καὶ ὑπερβαίνοντα μάλιστα τὸν μουσουλμανικὸν μέχρι πρὸ ὀλίγου ἀριθμοῦσα καὶ ἔχουσα, κινδυνεύει μετ' ὀλίγον, ἐὰν τὰ πράγματα χωρήσωσιν ἀκωλύτως, ὡς βαίνουσι, μεταβληθῆναι τάχιστα εἰς χώραν ἀποκλειστικῶς τουρκικὴν καὶ μουσουλμανικὴν, καὶ ταῦτα ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ὑπάτης ἀκμῆς καὶ ἰσχύος τῶν χριστιανικῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων καὶ ὑπὸ τὰ ὄμματα αὐτῶν τῶν διπλωματικῶν ἀντιπροσώπων αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἤδη μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ μείζονος ἐπιβιαιότητος καὶ ληστρικῆς διαθέσεως μεταδέδοται, οὐδενὸς κωλύοντος, ὁ ἐξοντωτικὸς κατὰ τῶν ὀρθοδόξων διωγμὸς, φωναὶ δὲ ἀπέλπιδες καὶ ἐκείθεν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν συνεχῶς ἤδη καταφθάνουσι, τὸν βίαιον ἐκδιωγμὸν ἐκ τῆς γενεθλίου χώρας καὶ τὴν ἔλλειψιν πάσης προστασίας ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν τῆς ζωῆς, τιμῆς καὶ περιουσίας αὐτῶν ἐκτραγωδοῦναι καὶ καταγγέλλουσαι.

Κατάπληκτοι πρὸ τῆς ἀδοκίμως ἐκραγείσης ἀγρίας ταύτης ἐξοντωτικῆς λαίλαπος, ἣτις ὁσημέραι ἀντὶ τοῦ περισταλῆναι ἐπὶ μᾶλλον ἐνισχύεται καὶ ἐκτείνεται πανταχοῦ τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, διὰ παντοίων πιέσεων καὶ ἀδικοπραγιῶν καταδυναστευομένου καὶ πρὸς βίαιον ἐξαναγκαζομένου ἐκπατρισμὸν, τῶν ὕβρεων δὲ, τῶν ἀπειλῶν καὶ τοῦ ἐξευτελισμοῦ μηδὲ αὐτῆς φειδομένων τῆς γεραρᾶς Μ. Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ προκαθημένου αὐτῆς, μηδὲ αὐτῶν πλέον τῶν ἱερῶν τῆς θρησκείας καὶ εὐσεβείας ἡμῶν, ἡ Μετριοτήτης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς Ἐκκλησιαστικῶν Διοικητικῶν Σωμάτων, ἐν συναίσθησει τῆς βαρείας εὐθύνης ἡμῶν ἀπέναντι τοῦ κινδυνεύοντος ποιμνίου ἡμῶν καὶ ἀπέναντι τῆς ὄλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας διὰ τὴν ἀπειλουμένην καταστροφὴν, μετὰ τὴν ἀτελέσφορον ἐπὶ μῆνας ἤδη, νυκτὸς καὶ ἡμέρας, διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων ἄμυναν καὶ τὴν ἐξάντλησιν πάντων τῶν συνήθων μέτρων ἐνεργείας πρὸς προστασίαν τῆς ἱερᾶς παρακαταθήκης, ἣτις ἔλαχε πεπιστευμένη ταῖς ἀσθενέσι δυνάμεσιν ἡμῶν ἐν ταῖς κρισίμοις ταύταις στιγμαῖς, ἔγνωμεν καθηκόντως, συνελθόντες ἐν θλίψει καὶ ὀδύνῃ εἰς σύσκεψιν κοινὴν, κηρῦξαι εὐρισκομένην καὶ ὀνόματι, ὡς πράγματι ἀπὸ μνηῶν τυγχάνει, ἐν διωγμῷ τὴν γεραρὰν καὶ παλαίφατον ἀλλὰ καὶ εἰς ἄκρον δυστυχίῃ καὶ ὑπερανθρώπως τεταλαιπωρημένην ἐπὶ αἰῶνας ἤδη Ἀποστολικὴν καὶ Πατριαρχικὴν Οἰκουμενικὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸ ὑπ' Αὐτὴν ὀρθόδοξον χριστιανικὸν πλῆρωμα, πένθος γενικὸν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς διατάξαντες καὶ σιγὴν τῆς δημοσίας ἐν τοῖς ναῖς λατρείας καὶ τῆς λειτουργίας τῶν σχολῶν, ἐκκλησίαν δὲ ἅμα ἀγωνιώδη ὑπὲρ παραμυθίας καί, εἴ τις ἐστὶ δυνατὴ, συναντιλήψεως καὶ ἀρωγῆς πρὸς τὰς ἀδελφὰς Ὀρθοδόξους Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας ποιήσασθαι, τοῦτο μὲν τὸν πόνον καὶ τὴν ὀδύνην

ἡμῶν, ὅση ἐστὶ, καὶ τὸν ἐπικρεμάμενον καθ' ἡμῶν κίνδυνον εἰς γνώσιν καὶ αὐτῶν, ὡς μελῶν τοῦ ὄλου Ἁγίου τοῦ Χριστοῦ Σώματος, φέροντες, τοῦτο δὲ καὶ τὴν ἄμεσον αὐτῶν ἀδελφικὴν ἀντίληψιν πρὸς σωτηρίαν τοῦ κινδυνεύοντος ἐξαλειφθῆναι ἐν τῇ κοιτίδι αὐτοῦ χριστιανισμοῦ ἐπικαλούμενοι, ἵνα διὰ τῆς ἀπὸ κοινοῦ ἐνεργείας τῶν Ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν ἀποτραπῆ ὁ ἐπικρεμάμενος ἀφευκτος κίνδυνος καὶ μήποτε λεχθῆ ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν διὰ τὴν ὀλιγωρίαν ἢ χλιαρότητα ἡμῶν τῶν πεπιστευμένων τὴν προστασίαν τοῦ εὐσεβοῦς τοῦ Κυρίου πληρώματος συνέτελέσθη ὅ,τι καὶ ἐν δυσχερεστέροις ἔτι καὶ ζοφερωτέροις χρόνοις οὐκ ἐπετύχθη κατὰ τῆς ἐνταῦθα Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ. Πεποίθαμεν δὲ ἀκραδάντως, ὅτι αἱ Ἀδελφαὶ ἅγαι Ἐκκλησίαι μανθάνουσαι τὸν ἐπικρεμάμενον τελείας ἐξουτώσεως τῆς Ἀδελφῆς καὶ Μητρὸς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέγαν τοῦτον κίνδυνον, βαθέως καὶ αἰται, ὡς πάντοτε, αἰσθανθήσονται τὸν πόνον καὶ τὴν ὀδύνην ἡμῶν καὶ ἐν τῇ ὑπὲρ τῆς τιμαλφοῦς παρακαταθήκης τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ κοινῶς τοῖς πᾶσιν ἐπιβεβλημένη ὀφειλετικῇ μερίμνῃ, οὐ μόνον ἐντενοῦσι μεθ' ἡμῶν τὰς πρὸς τὸν Οὐράνιον τῆς Ἐκκλησίας Δομήτορα καὶ Κυβερνήτην ἐντεύξεις καὶ δεήσεις αὐτῶν ὑπὲρ τῆς κινδυνεύουσης ἐνταῦθα Ἁγίας Ἐκκλησίας Αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ μετὰ πάσης σπουδῆς χεῖρα ἐκτενοῦσιν ἡμῖν παραμυθίας καὶ ἐρωγῆς ἐν τῇ δυσπαραμυθίᾳ καὶ ἀγωνιώδει θέσει ἡμῶν διὰ καταλλήλων καὶ αἰται ἐνεργειῶν παρά τε ταῖς ἰδίαις ἐκάστη εὐσεβέσι Κυβερνήσεσι καὶ δι' ὧν ἄλλων οἶδασι καὶ ὁ Θεὸς φωτίσει αὐτὰς μέσων ἐπειγόντως συντελοῦσαι εἰς τὴν παροχήν, ὅθεν δεῖ, τῆς ἀναγκαίας βοηθείας ὑπὲρ τοῦ κινδυνεύοντος χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ καὶ πολιτισμοῦ ἐν Ἀνατολῇ.

Μετὰ τῆς τοιαύτης πεποιθήσεως καὶ παρακλήσεως ἀποτευνόμενοι διὰ τῆς παρουσίας καὶ πρὸς τὴν Ἁγίαν Ἀδελφὴν Ἐκκλησίαν. . . διὰ τῆς Ἀγιοτάτης καὶ Σεβασμιοποιήτου Πανιερότητος καὶ Σεβασμιότητος Αὐτῆς πᾶσαν τὴν δυνατὴν παραμυθίαν ἀπεκδεχόμενοι, «ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐβαρύνθημεν ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν», κατασπαζόμεθα καὶ αἰτῆς ἐν φιλήματι ἀγίῳ τὴν ἀγάπην Αὐτῆς καὶ διατελοῦμεν.

ἀγιδ' Μαΐου κθ'.

Τῆς λίαν ἡμῖν περισπουδάστου καὶ περιποθήτου Πανιερότητος καὶ Σεβασμιότητος Αὐτῆς ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς

καὶ ὄλος πρόθυμος

(ὕπ.) † Ὁ Κων]πόλεως ΓΕΡΜΑΝΟΣ

IZ

(Τηλεγράφημα τῆ 10 Ἀπριλίου 1914)

ΤΗ Α. Α. ΜΕΓΑΛΕΙΟΤΗΤΙ

ΤΩ ΚΡΑΤΑΙΟΤΑΤΩ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ

ΝΙΚΟΛΑΩ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΒΙΤΣ

Εἰς Λεσβαδίαν

Ἐπικαλούμεθ' ἀποκαταστάσας τὴν προστασίαν τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας Αὐτοῦ καὶ Κραταιότητος Μεγαλειότητος πρὸς σωτηρίαν τοῦ ὀρθοδόξου πληθυσμοῦ καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ ἐν Ἀνατολῇ.

νισμού ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Θράκῃ. Κατὰ ἀπάνθρωπον καὶ ἰταμὸν σχέδιον, ὅπερ φανερώς πλέον ἐφαρμόζεται, ὀλόκληρος ὁ πληθυσμὸς οὗτος ἐξαναγκάζεται βαθμηδὸν εἰς ἐκπατρισμόν, ἵνα παραχωρήσῃ τὸν τόπον εἰς ἕξωθεν ἐρχομένους Μουσουλμάνους πρόσφυγας, ἀφοῦ πρότερον ἀπογυμνωθῇ ἀπὸ πᾶσαν τὴν ἀκίνητον καὶ κινητὴν περιουσίαν αὐτοῦ. Μόνῃ ἢ κραταῖα προστασία καὶ ἐπέμβασις τῆς Ὑμετέρας εὐσεβεστάτης Μεγαλειότητος δύναται νὰ ἀναστείλῃ τὸ μέγα τοῦτο κακὸν καὶ σῶσῃ τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ τὸν χριστιανισμόν εἰς αὐτὰ τὰ πρόθυρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

† Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

ΓΕΡΜΑΝΟΣ

II

ΤΟΙΣ ΕΞΟΧΩΤ. ΥΠΟΥΡΓΟΙΣ ΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Ἐξοχώτατε,

Εἰς τοὺς ἐπιδιδόντας τὸ παρὸν ὀσιολογιώτατον ἀρχιμανδρίτην . . . καὶ ἐντιμοτάτους κυρίους . . . ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ καθ' ἡμᾶς Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἢ ἐντολῇ ὅπως ἐμφανιζόμενοι ἐνώπιον τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ἐπιδώσωσιν αὐτῇ ἡμέτερον ὑπόμνημα ἀπευθυνόμενον πρὸς τὴν σεβαστηνὴν . . . Κυβέρνησιν περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐν Τουρκίᾳ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν ἡμῶν χριστιανῶν. Ἐφ' ᾧ καὶ πα-

ρακαλεῖται ἡ ἐρίτιμος Αὐτῆς Ἐξοχότης ὅπως εὐαρεστηθῇ ἵνα δέξηται εὐμενῶς αὐτοὺς καὶ λάβῃ παρ' αὐτῶν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ὑπόμνημα, ὅπερ δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἀξιωθῆσεται εὐμενοῦς προσοχῆς ἐκ μέρους τῆς σεβ. . . Κυβερνήσεως, χάριν τῆς σωτηρίας τῶν ἐν Ἀνατολῇ Χριστιανῶν, περὶ ὧν τοσαύτας ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας κατὰ καιροὺς ἀνελήφθησαν ὑποχρεώσεις ἀπέναντι τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν.

Ἐπὶ τούτοις διατελοῦμεν μετὰ βαθείας ἐκ τῶν προτέρων ἐγνωμοσύνης, τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης

καὶ ὅλως πρόθυμος

Ὁ Πατριάρχης Κων]πόλεως ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Ἐν τοῖς Π]χείοις, τῇ 2 Ἰουνίου 1914.

IO

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΑΣ Μ. ΔΥΝΑΜΕΙΣ

Τὸ ἀντιχριστιανικὸν κίνημα, τὸ διαταράττον τώρα τὴν Τουρκίαν καὶ τοῦ ὁποίου νομίζει ἐπίκαιρον τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον νὰ φέρῃ εἰς γνώσιν τῶν Μ. Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων τὰς μυσαρὰς ἐκφάνσεις, ἀνεφάνη κατὰ πρῶτον ὅτε ὁ Τουρκικὸς στρατός, διαρκοῦντος τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου ἀνακατέλαβε τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην. Ἐγεννήθη ἐν τοῖς πέριξ τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἐκείθεν ἐπεξετάθη βαθμηδὸν καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν ἐπαρχίαν, τῆς ὁποίας τὴν ἐθνολογικὴν σύστασιν αἱ Τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύ-

της εἶχον ἀποφασίση νὰ ἀλλοιώσωσι, κηρύττουσαι πόλεμον ἐξουτώσεως ἐναντίον τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου. Ἐπιθέσεις, διευθυνόμεναι ἐναντίον τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ, συλλήψεις καὶ φυλακίσεις προκρίτων χριστιανῶν, ὑπὸ διαφόρους προφάσεις καὶ συνήθως μάλιστα ἄνευ λόγου, ἐνθαρρύνσεις τῶν ἀτάκτων στιφῶν Κούρδων καὶ Ἀράβων, οἵτινες μετασχόντες τοῦ πολέμου καὶ λεηλατήσαντες, διαρπάσαντες, καὶ ἀνοικτιρμόνως φονεύσαντες, παρέμειναν ἐν τῷ τόπῳ, τοιαῦτα ἦσαν τὰ ἐν ἀρχῇ ληφθέντα μέτρα. Ἀργότερον ἡ Ὄθωμανικὴ Κυβέρνησις ἐθεσεν εἰς ἐφαρμογὴν σωρείαν ὄλην γενικῶν καταπιεστικῶν καὶ καταθλιπτικῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα ἐπέτρεψαν εἰς αὐτὰς τὰς ἐπισήμους ἀρχὰς νὰ τεθῶσιν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀθρόων διωγμῶν τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ λαοῦ.

Ἡδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ πρὸς στιγμὴν, ὅτι ὅλαι αὗται αἱ βιαιότητες ἦσαν συνέπεια τῶν παθῶν, ἅτινα ἐξήγειρεν ὁ πόλεμος καὶ νὰ ἐλπίσῃ ὅτι ἐπρόκειτο περὶ γεγονότων, εἰς ἃ ἤθελε θέσῃ τέρμα ἡ σύναψις τῆς εἰρήνης καὶ ἡ ἐπαναφορὰ ὁμαλῆς τάξεως πραγμάτων. Ἐπίσης δὲ τὸ Πατριαρχεῖον ἔκρινεν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ θορυβηθῇ ὑπὲρ τὸ δέον μήτε ἐκ τῶν δηλώσεων ἐπισήμων πολιτικῶν προσώπων, καθ' ἃς δηλώσεις ἡ Θράκη εἶναι τόπος καθαρὸς Τουρκικὸς καὶ Μουσουλμανικὸς, μήτε ἐκ τῶν βαρυσημάτων δημοσιευμάτων τουρκικοῦ τύπου.

Ἡ ἐπιμονὴ ὁμως τοῦ κακοῦ ἔδωκεν ἡμῖν νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι αἱ συμφοραί, ἃς προῦκάλεσεν ἡ ἀνακατάληψις τῆς Θράκης, ἦσαν τὰ πρῶτα βήματα ἐν τῇ ὁδῷ, ἡ ὁποία κατ' ἀνάγκην ὠδήγει εἰς τὴν συστηματικὴν ἐξόντωσιν τῶν χριστιανῶν ἐν Τουρκίᾳ. Ἐφάνη καθαρῶς, ὅτι τὸ πᾶν συνετελείτο ἐπὶ τῇ βάσει προδιαγεγραμμένου σχεδίου, τοῦ ὁποίου ἡ κατὰ γράμμα ἐφαρμογὴ θὰ ἐπιστοποιεῖ τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀνωτέρω ἀναφερομένης δηλώσεως, ὅτι ἡ Θράκη εἶναι

χώρα καθαρῶς τουρκική. Ἀνάλογος ἐργασία ἤρχισεν ἀναφαινομένη συγχρόνως καὶ ἐν Μ. Ἀσίᾳ. Καὶ ἐκεῖ ἐπίσης αἱ χριστιανικαὶ κοινότητες κατεδικάσθησαν εἰς τέλειον ἀφαισισμόν· ἐπαρχίαι τέως ἀνθοῦσαι κατέστησαν τὸ θέατρον τόσον ἀγρίας ἐρημώσεως, ὥστε οἱ χριστιανοί, ἵνα περισώσωσι τὴν πάντοτε ἐν κινδύνῳ διατελοῦσαν ὑπαρξίν των, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκπατρισθῶσιν ἐσπευσμένως, ἐγκαταλείποντες εἰς τὰς χεῖρας τῶν μουσουλμάνων τὰς περιουσίας καὶ τὰ ἀγαθά των. Καὶ ἐκεῖ λοιπὸν ἀκόμη ἡ ἐπιθυμία τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως τοῦ νὰ μειώσῃ τὴν σημασίαν τῶν ἐθνικῶν στοιχείων ἤρξατο πραγματοποιουμένη.

Ἡναγκασμένη νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν κοινὴν γνώμην, ἣτις πάντοτε ἐξηγέρθη ἐναντίον αὐτῆς, ὅτι ἐπιδιώκει διὰ πράξεων πρωτοφανῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὴν ἐξόντωσιν ὀλοκλήρου λαοῦ, ἡ Ὄθωμανικὴ Κυβέρνησις, προνοοῦσα πρὸ παντὸς ἵνα ἀπαλλάξῃ ἑαυτὴν καὶ τοὺς πράκτορας αὐτῆς τῆς εὐθύνης, ἐπικαλεῖται σειρὰν συλλογισμῶν, ἐξ ὧν οὐδεὶς δύναται νὰ ἀντιστῇ εἰς τὴν λογικὴν ἐξέτασιν. Διΐσχυρίσθη ὅτι ἡ καταγγελλομένη κατάστασις εἶνε φυσικὸν ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ δειψῶν.

Ἄλλὰ πῶς εἶνε δυνατόν ν' ἀποδοθῶσιν εἰς τὸ αἷτιον τοῦτο πράξεις, αἱ ὁποῖαι ἀντὶ νὰ γίνωνται μεμονωμένως καὶ ἀτάκτως καὶ σποραδικῶς, ἐγένοντο τοῦναντίον ἐν τάξει καταπλησσοῦση, καὶ ἐνῶ ἤρξαντο ἐξ Ἀδριανουπόλεως ἐφεξετάθησαν βαθμηδὸν καὶ μεθοδικώτατα καθ' ὄλην τὴν Θράκην, ἐφθασαν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ὁποία ἔμεινεν ἄθικτος, διήλθε εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν ἄπου ἐκδηλοῦνται διὰ μέσων ἐντελῶς ὁμοίων, εἰς τὰ ἑλληνικὰ παράλια, τὰ ὁποῖα χθὲς ἀκόμη πλοῦσια καὶ εὖτυχῇ σήμερον καλύπτονται ὑπὸ ἐρειπίων, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων ἀκούονται ἔτι οἱ θρῆνοι τῶν θυμάτων, ἐπικαλουμένων τὸν οἶκτον καὶ τὸ ἔλεος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου;

Ἡ Ὀθωμ. Κυβέρνησις ἐπικαλεῖται τὴν ἀνάγκην εἰς ἣν εὐρίσκεται, τοῦ νὰ ἐγκαταστήσῃ τοὺς μουσουλμάνους πρόσφυγας. Ἀλλὰ τοὺς πρόσφυγας τούτους, τοὺς ὁποίους ἀποσπᾶ ἐκ τῶν χωρῶν, τῶν περιελθουσῶν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐγκαταστήσῃ, ὡς καὶ ἄλλοτε ἔπραξεν, ἐν Ἀνατολῇ μεταξὺ τῶν Μουσουλμανικῶν πληθυσμῶν; Καὶ πρᾶγμα παράδοξον, οἱ πρόσφυγες οὗτοι δὲν ἐγκαθίστανται εἰς τὰ πολυπληθῆ χριστιανικὰ χωρία, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι μέχρις ἐνὸς ἐξεδιώχθησαν, ἀλλὰ ἐξακολουθοῦσι μεταβαίνοντες εἰς ἄλλους τόπους πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἀπαισίας αὐτῶν ἀποστολῆς. Εἰς τί ἄλλως τε ἀποβλέπει ἐγκατάστασις τῶν γεωργῶν τούτων εἰς τὰς παραλίους καὶ μεσογείους Ἑλληνικὰς πόλεις, ἂν μὴ εἰς τὴν ἐξαφάνισιν τῆς χριστιανικῆς ἐκεῖ πλειοψηφίας;

Ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις διὰ τοῦ στόματος τῶν ἐπισήμων αὐτῆς ἀντιπροσώπων διΐσχυρίζεται, ὅτι ἡ ἔξοδος τῶν χριστιανῶν ὀφείλεται εἰς ἔξωθεν ὑποκινήσεις καὶ ὅτι αἱ ἐκ μέρους τῶν Μουσουλμάνων βιαιοπραγίαι ὀφείλονται εἰς λόγους ἐκδικήσεως διὰ τὰ δεινὰ, τὰ ὁποία ὑπέστησαν οὗτοι ἀλλαχοῦ. Διὰ τῶν προφάσεων τούτων ἐπιδιώκουσι νὰ πείσωσιν ἡμᾶς, ὅτι δυνατὸν νὰ εὔρεθῶσιν ἄνθρωποι ὑγιεῖς τὸν νοῦν, οἵτινες ἐκουσίως καὶ οὐδενὸς βιάζοντος, ἤθελον δεχθῆναι νὰ ἀνταλλάξωσι τὴν πραγματικότητα μὲ τὸ ἄγνωστον καὶ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰ διὰ τοῦ ἰδρώτος τοῦ προσώπου των ἀποκτηθέντα ὑπάρχοντά των, ἵνα ἐπιδιώξωσι χιμαίρας καὶ δυστυχίας. Θὰ ἐπέτρεπε δὲ ἡμῖν ὁ διΐσχυρισμὸς οὗτος νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις εἶνε ἀνίκανος νὰ ἐπιβάλῃ τὸν σεβασμὸν τῶν νόμων τῆς.

Ἐὰν νῦν εἰς τοὺς διΐσχυρισμοὺς τούτους ἀντιταχθῆ τὸ μῖσος, μεθ' οὗ πᾶν τὸ χριστιανικὸν προπηλακίζεται ἀκατα-

παύστως ὑπὸ τύπου, ὅστις ἐν χώρᾳ, ἐν ἣ ἡ ἔλευθέρα ἐκφρασις τῶν σκέψεων εἶνε ἀπηγορευμένη, δὲν δύναται παρὰ νὰ εἶναι ἐπίσημος· ἐὰν παρατηρήσῃ τις ὅτι πρώτη φροντίς τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων, τῶν ἐπιπεφορτισμένων νὰ ἐκδιώξωσι τοὺς Χριστιανοὺς ἐκ τῶν ἐστιῶν αὐτῶν, εἶνε νὰ ἀποσπάσωσι διὰ τῆς βίας ὁμολογίας, ὑπογεγραμμένας παρ' αὐτῶν, ὅτι καταδικάζουσιν αὐτοὶ ἑαυτοὺς εἰς οἰκειθελῆ ἔξοριαν· ἐὰν ἀποβλέψῃ τις εἰς τὸν ἐμπορικὸν ἀποκλεισμόν, ὅστις ὑπὸ τὸ ἀδιάφορον ὄμμα τῆς ἀστυνομίας ἐφαρμόζεται καὶ ἐν αὐτῇ ἐτι τῇ Κωνσταντινουπόλει, ἐν ἣ καταστήματα ἑλληνικὰ διηρπάγησαν καὶ ἐκλείσθησαν, καὶ ὅπου ἀπειλαὶ θανάτου ἀπηυθύνθησαν πρὸς τοὺς ἰδιοκτῆτας· ἐὰν εἰς τὰ ἀνωτέρω προσθήσῃ τις τὰς αὐθαιρέτους συλλήψεις, τῶν ὁποίων θύματα καθ' ἐκάστην γίνονται οἱ χριστιανοὶ καὶ τὰς σωματικὰς βασάνους, τὰς ὁποίας ὑφίστανται διὰ συκοφαντικὰς καταγγελίας μυστικῶν καὶ ἀνευθύνων πρακτόρων, δύναται τις ἀδιστακτῶς νὰ ἀποφανθῆ περὶ τῆς ἀξίας τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων ἐπιχειρημάτων τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως ὡς καὶ περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ γνῶναι, ἐὰν ἀληθεύῃ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐν τῷ δισχυρισμῷ του, ὅτι οἱ κυβερνῶντες ἐν Τουρκίᾳ ἔχουσι θέσει εἰς ἐφαρμογὴν σχέδιον τελείας ἔξοντώσεως τῶν Ἑλλήνων, σχέδιον καταστρεπτικώτατον ἐπίσης καὶ διὰ τὰς ἄλλας χριστιανικὰς ἐθνότητας τῆς χώρας ταύτης.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἀφοῦ κατενόησε πλέον, ὅτι τὰ γεγονότα δὲν δύναται νὰ λάβωσιν ἄλλην τροπὴν, προσεπάθησε δι' ὅλων τῶν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ μέσων νὰ μετριάσῃ τοῦλάχιστον τὰ ἐπακόλουθα. Εἰς τὰ ἐπανειλημμένα παρὰ τῇ Ὀθωμανικῇ κυβερνήσει διαβήματα, εἰς τὰς πολυαρίθμους αἰτήσεις τὰς πρὸς αὐτὴν ἀπευθυνθείσας, αὕτη ἀπήντα μόνον διὰ παχειῶν μόνον ὑποσχέσεων. Ἀποτυχὸν

ἐν τοῖς διαβήμασιν αὐτοῦ τούτοις τὸ Πατριαρχεῖον, ὑπέβαλε τὰ παράπονά του εἰς τὸν Ἄνακτα, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ διαβήματος τούτου διέψευσεν ἅπαξ ἔτι τὰς ἐλπίδας του. Ἀπεφάσισε τότε νὰ κλείσῃ τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰς σχολὰς του, ἀχρήστους πλέον διὰ λαόν, τοῦ ὁποίου ἡ ἀπώλεια φαίνεται ἐγγίζουσα.

ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τοῦ κινδύνου τούτου, ὅστις πιέζει αὐτὸ πάντοθεν, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀπευθύνει σήμερον θερμὴν ἐκκλησίαν εἰς τὰς Μ. Δυνάμεις, καὶ ἐπικαλεῖται τὴν προστασίαν αὐτῶν καὶ μεσολάβησιν. Ἐν ὀνόματι τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, ἐν ὀνόματι τοῦ πολιτισμοῦ, ἐν ὀνόματι τῆς δικαιοσύνης, ἐν ὀνόματι τῶν πολλῶν συνθηκῶν, αἵτινες ἐγγυῶνται τὴν ὑπαρξίν τῶν χριστιανῶν ἐν Ἀνατολῇ ἐκλιπαρεῖ αὐτὰς, ὅπως ἐμποδίσωσι νὰ ἐκτελεσθῇ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, ὅ,τι τυραννία αἰῶνων ὄλων δὲν ἐτόλμησε νὰ ὀνειρευθῇ.

Ἐξηγτημένη ἐκ τοῦ ἀνίσου ἀγῶνος, τὸν ὁποῖον εἶνε ἀνάγκη νὰ διεξαγάγῃ πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν δικαίων τοῦ ἐμπιστευθέντος αὐτῇ ποιμνίου, ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ φέρῃ μόνη ἐνώπιον τῆς ἱστορίας καὶ ἐνώπιον τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου τὴν εὐθύνην καὶ ἀφιεροῖ τὰς ὑπολειπομένας δυνάμεις τῆς εἰς τὸ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν προστασίαν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ὑπὲρ τῶν ἐρείπιων τούτων τοῦ χριστιανισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς.

Παρακαλεῖ λοιπὸν αὕτη κατ' ἀκολουθίαν αὐτὰς νὰ ἀποφασίσωσι τὴν εἰσαγωγὴν (ὡς ἐγένετο καὶ δι' ἄλλας ἐπαρχίας τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους) ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ καὶ Ἀσιατικῇ Τουρκίᾳ μεταρρυθμίσεων, αἵτινες θὰ ἐγγυῶνται εἰς τοὺς Χριστιανοὺς τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς καὶ τῆς περιουσίας αὐτῶν, καὶ τὴν πολιτικὴν ἰσότητα μετὰ τῶν Μουσουλμάνων νὰ ἐξεύρωσι τὰ μέσα τῆς ἀμέσου ἐπαναφορᾶς

εἰς τὰς πατρίδας τῶν τῶν ἐκδιωχθέντων χριστιανῶν καὶ τῆς ἀπομακρύνσεως τῶν ἐπιδρομέων καὶ τῆς καταβολῆς εἰς αὐτοὺς ἀποζημιώσεων, ἀναλόγων πρὸς τὰς ἀπωλείας καὶ τὰ δεινὰ, ἅτινα προὔξενησεν αὐτοῖς ἡ ἐκδήλωσις τοῦ τρομεροῦ κατ' αὐτῶν πάθους τῶν Μουσουλμάνων.

Εἰσακούουσαι τῶν δικαίων αἰτήσεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις, θὰ ἀπομακρύνωσιν ἅπαξ ἔτι τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους ἡ Ἀσία ἐγκυμονεῖ διὰ τὸν Χριστιανισμὸν καὶ τὸν Πολιτισμὸν.

Τῆ 2]15 Ἰουλίου 1914.

Κ

ΤΟΙΣ ΕΞΟΧΩΤΑΤΟΙΣ ΠΡΕΣΒΕΥΤΑΙΣ
ΤΩΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ Μ. ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Ἐξοχώτατε,

Λαμβάνομεν τὴν τιμὴν ἵνα διαβιβάσωμεν συνημμένως τῇ Α. Ἐξοχότητι ἀντίγραφον ὑπομνήματος, ὅπερ πρόκειται νὰ ὑποβάλλῃ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον δι' ἰδιαιτέρων αὐτοῦ ἐπιτροπῶν πρὸς τὰς σεβαστὰς Κυβερνήσεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων περὶ τοῦ διενεργουμένου γνωστοῦ ἐξωτερικοῦ ἐν Τουρκίᾳ κατὰ τοῦ ἑλληνορθόδοξου πληθυσμοῦ διωγμοῦ. Ἡ Ἐπιτροπὴ, ἣτις ὠρίσθη πρὸς ἐπίδοσιν τοῦ ὑπομνήματος τούτου πρὸς τὴν σεβαστὴν... Κυβέρνησιν, ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ ὀσιολογιστάτου ἀρχιμανδρίτου... καὶ τῶν κ. κ. . . . ἀπάντων διαμενόντων ἐν . . . Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ

ταύτη ἐκφράζομεν τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ ἐρίτιμος Αὐτῆς Ἐξοχότης, ἐν γνώσει διατελοῦσα ἐκ τοῦ σύνεγγυς τοῦ μεγέθους καὶ τοῦ εἴδους τοῦ ἐκραγέντος κακοῦ, εὐαρεστηθῆσεται ἵνα καὶ δι' ἰδίας Αὐτῆς εὐμενοῦς ἐκθέσεως ἐπιρρώσῃ τὸ διάβημα τοῦτο τοῦ Πατριαρχείου, χάριν τοῦ ἐν Τουρκίᾳ χριστιανικοῦ στοιχείου, περὶ οὗ τοσαύτας κατὰ καιροὺς ἡ Τουρκία ἀνέλαβεν ἐπισήμους ὑποχρεώσεις ἀπέναντι τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν.

Ἐπὶ τούτοις βαθυτάτας ἐκφράζοντες ἐκ τῶν προτέρων ἐπὶ πᾶσιν εὐχαριστίας διατελοῦμεν μετ' εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν ἐγκαρδίων.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 4 Ἰουνίου 1914

† Ὁ Πατριάρχης Κων]πόλεως ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΜΕΡΟΣ Ε΄.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ

ΤΟΥ

ΕΚΔΙΩΧΘΕΝΤΟΣ

ΟΜΟΓΕΝΟΥΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

ΕΠΑΡΧΙΑΙ ΘΡΑΚΗΣ

Α

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Διωγμὸς μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον.

Καζᾶς Ἀδριανουπόλεως.

Καρά Γιουσούφ 420. Μουσοῦλ Μπεϊλή 420. Δεμίρ-Χανλή 210. Ὀρταξή 910. Ἀρναούτι-κιοῖ 133. Χηδῆρ ἀγά 105. Χάβαρη 210.

Καζᾶς Χαφσαῶς

Χαφσαῶ 875. Χάσκιοῖ 595. Ἀμπαλάρ 875. Ὀλ-πασα 1050. Ὀσμανλή 840. Γκέρδελι 910. Χεϊμπελέρ 210. Μουσοῦλτζα 224.

Καζᾶς Βαβᾶ-Ἐσκή.

Βαβᾶ-Ἐσκή 1120 μόνον. Ἀλεπλή 1645. Κουμουρλάρ 450. Γενί κιοῖ 1281. Δογάντζα 707. Ναδιρλί 1050. Ἰμάμπαζάρ 525. Κούλελι 105.

Καζᾶς Λουλέ-Βουργάζ.

Λουλέ-Βουργάζ 854 μόνον. Ἀϊβαλή 1120. Τουργούτ-βέη 490.

Ἐν ὄλῳ κ. 17334.

Β

ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΑΡΑΝΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Διωγμὸς τοῦ 1914 (κ. 3500).

Καζᾶς Σαράντα-Ἐκκλησιῶν.

Κουγιούν-δερέ 512.

Καζᾶς Μπουνάρ-Χισάρ.

Κουρού-δερέ 488. Γιαντζικλάρ 1510. Εὐκάρυον 990.

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (κ. 11498).

Καζᾶς Μπουνάρ-Χισάρ.

Σκοπὸς 5357.

Καζᾶς Σαράντα Ἐκκλησιῶν.

Πέτρα 2520. Σκόπελος 1545.

Καζᾶς Βιζύης.

Σκεπαστὸς 2071.

Ἐν ὄλῳ 14993.

Γ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

Διωγμὸς μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον (κ. 13148).

Καζᾶς Διδυμοτείχου.

Ἰμβλινδίνιον 501. Σκουρτοχώρι 506. Τσομπανλί 505. Κουφόβουνο 310. Καπουδζή 388.

Καζᾶς Ὀρτάκιοῦ.

Μανδρίτσα 2050.

Καζᾶς Ἀδριανουπόλεως.

Τατάρ-κιοῖ 425. Καράκασημ 560. Ἀζατλή 593. Σαραπλάρ 1260.

Καζᾶς Οὐζοῦν-κιοπροῦ.

Μέγα Ζαλοῦφι 3360 μόνον. Ἀσλαὰν 1190 μόνον.

Καζᾶς Σουφλίου.

Κιουπλίον 1500 μόνον.

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπ. πόλεμον (κ. 5368).

Καζᾶς Σουφλίου.

Δαγαντζή 668.

Καζᾶς Οὐζοῦν-κιοπροῦ.

Καράϊλε 286. Κούρτι 622. Καράμτζα 282. Πασά-Γενι.

δζε 322. Λουλή 582. Γιαούπ 533. Τσαλή 389. Έσκη-κιοϊ
700. Καβακλή 714. Τσιφλικάκι 270.

Έν όλω κ. 18516.

Δ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΙΝΟΥ

Διωγμός τοῦ 1914 (κ. 1457).

Καζᾶς Σουφλίου.

Άχηρ-κιοϊ 237. Κόξ-κορή 131.

Καζᾶς Αἴνου.

Κεμερλή 215. Άγίασμα 535. Δουκιένη 67.

Καζᾶς Κεσσάνης.

Τσελεμπή 207. Άρβανίτες 65.

Διωγμός κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (κ. 3067).

Καζᾶς Αἴνου.

Αἶνος 2100. Άμυδαλιὰ 475. Μαῖστρος 492.

Έν όλω κ. 4524.

Ε

ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΥΡΟΛΟΗΣ

Διωγμός τοῦ 1914.

Καζᾶς Τυρολόης.

Τυρολόη 4500 μόνον. Κερμένιον 2044.

Καζᾶς Μεγρών.

Στράντζα 4280. Άσκος 540. Καρατζάκιοϊ 760 μόνον.
Βελιγράδιον 340 μόνον.

Οἱ κάτοικοι 10 τσιφλικίων 1251.

Έν όλω κ. 13715.

ΣΤ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΒΙΖΥΗΣ

Διωγμός τοῦ 1914 (κ. 20677).

Καζᾶς Βιζύης.

Βιζύη 2610 μόνον. Άγιος Ἰωάννης 845. Κρονόερον
1650. Σαρακίνα 1050. Χασβουγᾶ 1200. Τοπτσή-κιοϊ 482.
Μουσελίμ 132. Μαγκριώτισσα 1218. Γιοβαλή 865. Άγιος
Γεώργιος 1030. Τσακλή 533. Σεράγιον 1305. Καβάκι 120.
Γιάτρος 168.

Καζᾶς Δουλέ-Βουργᾶζ.

Άχμὲτ βέη 1058. Τσιφλίκι 1250. Μεσσήνη 682.

Καζᾶς Μηδείας.

Μήδεια 2495. Ἀχτσιδζίμη 305. Ὀργαί 1229.

Καζᾶς Βουνάρ-Χισάρι

Τσόγγαρα 450.

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (κ. 8106).

Καζᾶς Βιζύης

Βιζύη οἱ ὑπολειφθέντες 250. Σοφίδες 1980.

Καζᾶς Μηδείας.

Σαμάκοβον 4220. Τρουγλά 1056.

Καζᾶς Ἀγαθουπόλεως.

Ἅγιος Στέφανος 600.

Ἐν ὄλφ κ. 28783.

Z

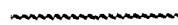
ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΩΖΟΑΓΑΘΟΥΠΟΛΕΩΣ

Διωγμὸς μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον.

Καζᾶς Ἀγαθουπόλεως.

Ἀγαθούπολις 3200. Π. Βασιλικὸς 1785. Ν. Βασιλικὸς 365. Προδίβα 810. Κωστή 1580. Γαλατσάκι 110.

Ἐν ὄλφ κ. 7850.

H

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΕΡΚΩΝ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον

Διοικήσεις Πέραν.

Βαθυρρύαξ 2387. Γενή Μαχαλὲ 1725. Κεφιλί-κιοϊ 129. Κιρέτ-βουρνου 112.

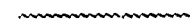
Καζᾶς Μακροχωρίου.

Ἅγιοι Πάντες 150. Ἀβάσσος 315. Βαξέ-κιοϊ 931. Δομούζ-δερὲ 606. Καλφᾶς 1218. Νύμφαι 104. Πύργος 3459. Φαναράκιον 470. Σαφρᾶς 574.

Καζᾶς Μετρῶν.

Ἀγισματάκι 582. Λαζάρ-κιοϊ 679. Ἴμβροχῶρι 101.

Ἐν ὄλφ κ. 13542.

Θ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Διοικήσεις Πέραν.

Σωσθένιον 320.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΗΛΥΒΡΙΑΣ

Διωγμός τοῦ 1914.

Καζᾶς Μ. Τσεκμεδζέ.

Οἰκονομὸ 910.

Καζᾶς Σηλυβρίας.

Σινεκλή 348. Κιουτσοῦκ Σεϊμὲν 832. Ἄβρεν 870.

Ἐν ὄλφ κ. 2960.

ΙΑ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ

Διωγμός τοῦ 1914 (κ. 29081).

Καζᾶς Ραιδεστοῦ.

Ραιδεστός 3754 μόνον. Πάνιδον 2467. Κούμβαον 3149. Ναῖπ-κιοῖ 2490. Σχολάριον 5688. Σιμιτλή 2953. Τσανακτοῦ 750. Σελτζίκιοι 1388. Κιοσελέζ 391. Ἡράκλεια 1466. Σουλτάν-τσιφλικ 502.

Καζᾶς Τυρολόης.

Γενί-τσιφλικ 488.

)(381)(

Καζᾶς Χαριουπόλεως.

Χάσκιοι 712. Ρέπετσι 433.

Καζᾶς Μαλγάρων.

Χάσκιοι 276. Καλύβια 436 μόνον.

Καζᾶς Ούζοῦν-κιοπροῦ.

Ούζοῦν-κιοπροῦ 350 μόνον. Σουμπάσ-κιοῖ 895.

Καζᾶς Καλλιπόλεως.

Μπαϊραμίτς 493.

Διωγμός κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (κ. 22688).

Καζᾶς Ούζοῦν-κιοπροῦ.

Ούζοῦν-κιοπροῦ 790 μόνον. Λαλά-κιοῖ 236. Μαλκότσι 672. Κίρκιοι 556. Καβαδζίκι 790.

Καζᾶς Μαλγάρων.

Καρὰ-μπουνάρ 580. Σουλτάν-κιοῖ 1315. Καρναὶ 586.

Καζᾶς Κεσσάνης.

Κεσσάνη 3340 μόνον. Χιδίρ-κιοῖ 293. Καρλί-κιοῖ 750. Παζάρ δερὲ 475. Τσελτίκι 455. Χαδζιγύριον 1250. Μαῦρες 295. Βαρνίτσα 210. Καδή-κιοῖ 242. Βεγενδίκιον 1366. Μαχ-μούτ-κιοῖ 522. Γραβούνα 1350. Μουζαλή 425. Σιγλή 350. Φακίρμα 485. Καρὰ τεπέ 196.

Καζᾶς Καλλιπόλεως.

Κουροῦ-τσεσμέ 90. Ἐξαμίλιον 1260. Μεγαρίς 510. Καράτσαλι 300.

Καζᾶς Σουφλίου

Χιδίρ κιοϊ 293, Κουρουτζού-κιοϊ 450.

Καζᾶς Ὑψάλων

Ἴβρικ τεπε 2256.

Ἐν ὄλφ κ. 51769.

ΙΒ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΓΑΝΟΥ ΚΑΙ ΧΩΡΑΣ

Διωγμὸς τοῦ 1914.

Καζᾶς Μυριοφύτου

Καστάμπολις 1750. Ἴνδζέ-κιοϊ 1980. Μηλιὸ 1495. Εἰρηνοχώριον 285.

Καζᾶς Περιστάσεως

Νεοχώριον 1508.

Ἐν ὄλφ κ. 7018.

ΙΓ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΥΡΙΟΦΥΤΟΥ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Καζᾶς Περιστάσεως.

Λούπιδα 1358. Ἡρακλείτσα 1400, Νεοχώριον 1302.

Ἐν ὄλφ κ. 4060.

ΙΔ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΑΛΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Καζᾶς Καλλιπόλεως.

Καλλίπολις 4156. Καβακλή 894. Πλαγιάριον 2080. Νεοχώριον 2837. Γαλατᾶς 2270. Ἀγγελόχωρι 2885. Ταϊφύριον 2578. Περγάζιον 915. Βαΐριον 2440.

Καζᾶς Ἐθζὰ ἀμπάτ.

Μάδυτος 8650. Κριθιὰ 3120.

Ἐν ὄλφ κ. 32825.

ΣΗΜ. 1. Ἐκ τῶν ὡς ἄνω 14 ἐπαρχιῶν τῆς Α. Θράκης ὑπάγονται πολιτικῶς δέκα μὲν τῇ νομαρχίᾳ Ἀδριανουπόλεως, δύο (Τυρολόης καὶ Σηλυβρίας) τῇ ἀνεξαρτήτῃ διοικήσει

Μετρῶν, μία (Δέρκων) τῇ τελευταία ταύτῃ ὡς καὶ τῇ νομαρχία Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Κωνσταντινουπόλεως τῇ τελευταία ταύτῃ.

ΣΗΜ. 2. Οἱ σημειούμενοι ἀριθμοὶ παριστῶσι τὸν ἀπὸ τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου καὶ ἐφεξῆς παρὰ τῶν Τούρκων ἐκδιωχθέντα ὁμογενῆ πληθυσμόν.

ΕΠΑΡΧΙΑΙ

Δ. ΚΑΙ Α. ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ

ΙΕ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Καζᾶς Βέικοζ.

Ἀρβανιτοχώριον 1104.

Καζᾶς Χελῆς.

Ἄνω Νεοχώριον 1950. Κάτω Νεοχώριον 5700.

Καζᾶς Χαρταλιμῆς.

Μικρὸ Βακάλκιοϊ 640.

Ἐν ὄλῳ κ. 9394.

ΙΣΤ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ

Διωγμὸς τοῦ 1914 (κ. 444).

Καζᾶς Ἀδὰ Παζάρ.

Κιουπλιὰ 169.

Καζᾶς Μουδανίων.

Ἄκ-τὰς 275.

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπ. πόλεμον (κ. 8446).

Καζᾶς Κίου.

Ἀρβανιτοχώριον 1080. Ἀρμουτλή 1560. Καλόλιμνος 1850. Γιαλὴ τσιφλίκιον 2026.

Καζᾶς Μεγαλητσίου.

Τσεσνέριον 950. Τσάμουτζα 958.

Ἐν ὄλῳ κ. 8890.

ΙΖ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΡΟΥΣΗΣ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Καζᾶς Μουδανίων.

Τρίγλια 4533. Σιγὴ 2823. Μεσαίπολις 1850. Ἀρβανιτοχώριον 370. Νεοχώριον 800.

Καζᾶς Κίου.

Ἐλιγμοὶ 1700.

Ἐν ὄλφ κ. 12076.

ΙΗ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΥΖΙΚΟΥ

Διωγμὸς 1914 (κ. 8628).

Καζᾶς Ἀρτάκης.

Κιλίκ 310. Χ" Πογὸν 340.

Καζᾶς Βάλιας.

Βάλια 1140 μόνον. Κοδζὰ μπουνάρ 1805. Ἀλαδζὰ
μπαῖρ 323. Τοῦπελὲν 950. Σουγιούτ 586. Τὰς-κισέ 398. Ἴ.
βρινδι 458.

Καζᾶς Ἀδραμυττίου.

Ἀλάκλησα 453. Καραϊδὶν 563.

Καζᾶς Πανόρμου.

Κουπάση 78. Μανδηῖρι 799. Γενὴ κιοῖ 425.

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (κ. 7519).

Καζᾶς Βιγαδίτης.

Βαλὰτ 350.

Καζᾶς Βαλούκισερ,

Κεπισίτ 108.

Καζᾶς Βίγας.

Χαβουσί 390. Μουσάτσα 298.

Καζᾶς Πανόρμου.

Καστέλι 985. Μηχανιώνα 1760. Πέραμος 2750 μόνον.

Καζᾶς Μεγαλειτσίου.

Κουρσουλή 878.

Ἐν ὄλφ κ. 16147.

ΙΘ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΡΟΙΚΟΝΝΗΣΟΥ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Καζᾶς Ἀρτάκης.

Μαρμαρᾶς 4594. Κλαζάκι 356. Παλάτια 3742. Κούταλη
2008. Ἀλῶνι 2490. Χουχλιὰ 1910. Προάστειον 2685. Ἀ-
φθόνη 2015. Γολιμὴ 1987. Πασᾶ λιμὰν 3013. Σκουπιὰ
3093. Βορὶ 1707.

Ἐν ὄλφ 29600.

Κ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΑΡΔΑΝΕΛΛΙΩΝ

Διωγμός τοῦ 1914 (κ. 19055)

Καζᾶς Βίγας.

Βίγα 125. *Ακ-σαζ 1174. Δεῖρμενδζή 960. Καρά-δάγ 847. Καμάραι 195. *Ισκενδέρ-κιοῖ 312. *Ἰνδζέ-κιοῖ 233.

Καζᾶς Ἐζίνε.

Νεοχώριον 1652. *Ἐζίνε 1226. Ρέγκιοῖ 5 χιλ. Καλαφατλή 200. Γενή Σεχίρ 2250.

Καζᾶς Λαμψάκου.

Τσατάλ-τεπέ 601. Ροῦμτσα 280. Γενή κιοῖ 140.

Καζᾶς Ἀἰθαδζέκ.

Μέγα Τσιπνί 340. Μικρὸ Τσιπνί 239. Ναρλί 660. Παπασλή 385. *Αδὰ-τεπέ 909.

Καζᾶς Βαλήκισερ.

Μουσαρετλί 67. *Ἐρικλί 95. Κιοτσουκ κογιουῦ 157. Κιοσέ-δερὲ 130.

Καζᾶς Βαῖραμίτς.

Βαῖραμίτς 881.

Διωγμός κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (κ. 6520),

Καζᾶς Δαρδανελλίων.

Δαρδανελλια 5500.

Καζᾶς Λαμψάκου.

Λάμψακος 1020.

*Ἐν ὄλφ κ. 25575.

ΚΑ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΥΔΩΝΙΩΝ

Διωγμός τοῦ 1914 (κ. 5657)

Καζᾶς Κεμερλιού.

Γιαγιάκιοῖ 710. Γκιζομέτσι 857. Κερέμ-κιοῖ 110.

Καζᾶς Κυδωνιῶν.

Γεντσαροχώριον 2970.

Καζᾶς Περγάμου.

*Ἀγιασματίον 1010.

Διωγμός κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (κ. 20730).

Καζᾶς Κυδωνιῶν.

Κυδωνιαί 20730.

*Ἐν ὄλφ κ. 26387.

ΚΒ

ΕΠΙΣΚΟΠΗ ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΩΝ

Διωγμός κατά τόν Εύρωπ. πόλεμον.

Καζᾶς Κυθωνιῶν.

Μοσχονήσια 6000.

ΚΓ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΜΥΡΝΗΣ

Διωγμός τοῦ 1914.

Καζᾶς Π. Φωκαίας.

Παλαιὰ Φώκαια 5450. Μπάγ ἀρασή 1492. Σουγιου-
δζούκ 808. Μπαρέλ 589. Γκερένκιοῦ 911.

Ἐν ὄλφ κ. 9250.

ΚΔ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΕΦΕΣΟΥ

Διωγμός τοῦ 1914 (κ. 49695).

Καζᾶς Ἀδραμυττίου.

Ἀδραμύτιον 5610. Φρέιελι 2008. Ἀβδζιλάρ 520.
Ταχτά-κιοῦ 250. Γκιούρε 510. Ζεϊτινλί 1790.

Καζᾶς Βουρχανιῆ.

Βουρχανιῆ 2487 μόνον. Δερέκιοῦ 488. Καραγάτς 550.

Καζᾶς Σμύρνης.

Τσιιλῆ 262. Γενῆ-κιοῦ 795. Ναρλή-δερέ 521. Τσιφλί-
κιον Ἀγίου Γεωργίου 1550.

Καζᾶς Μαινεμένης.

Μαινεμένη 345 μόνον. Ὀλουτζάκιον 818. Σερέκιοῦ
750 μόνον.

Καζᾶς Ν. Φωκαίας.

Ν. Φώκαια 6450. Ἀλή-ἀγά 1800. Ἀράπ-τσιφλίκ 322.
Κόζ-μπεϊλί 145. Τσακμακλή 350.

Καζᾶς Περγάμου.

Πέργαμος 7390. Τσανταρλή 1250. Κλησέ-κιοῦ 638.
Κάλαργα 392. Σογαντζήδες 750. Χριστιανοχώριον 504. Κι-

νίκιον 2990. Δικελί 2987. Καβακούμ 400. Μακαρονία 195.
Ίσμαηλάρ 328. Άδζανόζ 795.

Καζᾶς Βρουόλλων.

Κόλιτζα-Όρτατζα 260. Μεντέσι 280. Νήσος Ιατρού 30.

Καζᾶς Μαγνησίας.

Σόμα 1150 μόνον.

Δέκα πέντε συνοικισμοί μὴ ἀποτελοῦντες κοινότητας
(σελ. 193) κ. 995.

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (κ. 8289).

Καζᾶς Βρουόλλων.

Ἄνω Δεμιρδζιλῆ 394. Κάτω Δεμιρδζιλῆ 359. Γκιούλ-
βαζέ 2162. Γιαγδζηλάρ 422.

Καζᾶς Σμύρνης.

Ἐπόλοιπον Τσιφλικίου Ἁγ. Γεωργίου 950.

Καζᾶς Ν. Ἐφέσου.

Νέα Ἐφεσος 3952.

Ἐν ὄλφ κ. 57934.

ΚΕ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΝΕΩΝ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Καζᾶς Σωκίων.

Σώκια 720. Βαγάρασι 1483. Νεοχώριον 782. Κάλειμα
βέσιον 781. Δωμάτια 1846. Ἄκ-κιοῖ 1019. Γέροντας 2014.
Ἄκ βοῦκι 490. Χριστιανοχώριον 1397. Κοιμητούρια 384.
Δεβελί-κιοῖ 830. Μάλκατζα 790. Μπελερίτς 142.

Καζᾶς Ν. Ἐφέσου.

Τσαγκλί 1135.

Ἐν ὄλφ κ. 13813.

ΚΣΤ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΡΗΝΗΣ

Διωγμὸς τοῦ 1914.

Καζᾶς Τσεσμῆ.

Τσεσμῆς 9750, Κάτω Παναγία 5580. Ὁβαδζίκ 1794.
Ἀλάτσατα 15980. Ἁγία Παρασκευῆ 5016. Ρεῖζ-δερέ 4795.
Κερμεγάλεσι 317. Ἁγριεληά 392. Πυργί 432. Ἐρυθραὶ
3026. Ζίγκουῖ 187.

Καζᾶς Καραδοβάνων.

Ἄχιρλι 890. Σαῖπι 885. Ἄμπάρ σεκί 250. Μικρὸ Μολδοβάνι 880. Μέγα Μολδοβάνι 1152. Τεκκῆς 830. Μοναστηρι 407. Τεπεπόξι 789. Γενί-λιμάν 427. Χὰς-σεκί 495. Σαρπινδζίκι 310. Σαζάκι 590. Βοϊνάκι 710. Σαλμάνι 429. Ἐγρὶ λιμάν 103, Δενιζ-γκερέν 340, Κιουτσουκ βαξέ 350. Μέλι 1870.

Καζᾶς Βρουόλλων.

Ἐγγλεζονήσιον 1185. Ἁγία Παρασκευή 330.
Ἐν ὄλφ κ. 60496.

KZ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ

Δεωγμὸς τοῦ 1914.

Καζᾶς Κόδλων.

Κούλα 148. Γκρόλδε 57. Μεντοχώρια 10.

Καζᾶς Σαλεχλή.

Πιτσιρλή 125. Τατάρ 33.

Καζᾶς Γκλόρδες.

Γκλόρδες 320. Καγιαδζίκ 20.

Καζᾶς Οὐσάκ.

Οὐσάκ 155.

Καζᾶς Δενιζλή.

Δενιζλή 152. Χῶνναι 55.

Καζᾶς Δινέρ.

Δινέρ 30. Ἄππα 35. Τσιβρίλ 47.

Καζᾶς Ἄλὰ-Σεχέρ.

Φιλαδέλφεια 354. Ἐνή-γκιὸλ 24.

Καζᾶς Σαρά-κιοῖ.

Σαρά-κιοῖ 58.

Καζᾶς Δεμιρδζι.

Δεμιρδζι 100.

Καζᾶς Σιμάβ.

Σιμάβ 78.

Οἱ συνοικισμοί: Μπορλου 35. Σάρδεις 45. Βουλαδάν 4.
Γκεδὶς 20. Ὁτουράκ 54.

Ἐν ὄλφ κ. 1959.

ΣΗΜ. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω κοινοτήτων ἐξηναγκάσθη εἰς ἑκπατριισμόν μόνον ὁ ἀναφερόμενος ἀριθμὸς τῶν κατοίκων.

ΚΗ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ

Διωγμός κατά τόν Εὐρωπαϊκόν πόλεμον.

Καζᾶς Βουδρουμίου.

Ἄλικαρνασὸς 3836. Κέφαλούκα 232. Κιομουσλή 38.
Μπααλᾶς 213.

Καζᾶς Παρμαρᾶς.

Τάτσα-Πέτσα 370. Καράμακα 175.

Καζᾶς Μυλάσσων.

Μύλασσα 3030. Μαδαλιὰ 445. Κιολοῦκ 332. Κουγιουτ
δζὰκ 188.

Καζᾶς Βαϊνδηρίου.

Κοκκινοχώρι 99.

Καζᾶς Θείρων.

Μασὰτ 107.

Καζᾶς Ποστογάνι.

Γενί-Παζάρ 94.

Καζᾶς Κιουκσέκ-κουμ.

Ταλιάνι 335. Γκιουκσέκ-κουμ 228.

Καζᾶς Καρά-εὐῶ.

Καρατζά-σοῦ 120.

Ἐν ὄλφ κ. 9842.

ΚΘ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΙΣΣΙΔΕΙΑΣ

Διωγμός τοῦ 1914 (κ. 655).

Καζᾶς Ἀτταλείας.

Μῦρα 120. Ἀντίφελος 195. Φοῖνιξ 340 μόνον.

Διωγμός κατά τόν Εὐρωπαϊκόν πόλεμον (κ. 6395).

Καζᾶς Ἀτταλείας.

Ἐκ τοῦ ὑπολοίπου τοῦ Φοίνικος 180 μόνον.

Καζᾶς Μεντεσέ.

Μάκρη 1850. Λειβήσιον 4120.

Οἱ συνοικισμοὶ Κιουδζέκ καὶ Πελδζιγέζ 245.

Ἐν ὄλφ κ. 7060.

ΣΗΜ. 1. Ἐκ τῆς ἐπαρχίας **Ρόδου** ἐξειδιώθη ἡ νησίς
Ταρσανᾶ κ. 376. (σελ. 224).

ΣΗΜ. 2. Ἐκ τῆς ἐπαρχίας **Ταρσοῦ** καὶ Ἐδάνων ἐξε-
διώχθησαν οἱ ὁμογενεῖς Μερσίνης (κ. 3580) καὶ ἐκ τῆς
Ταρσοῦ 70 ἄτομα, ἐν ὄλφ κ. 3650.

ΣΗΜ. 3. Ἐκ τῶν ὡς ἄνω 15 ἐπαρχιῶν ὑπάγονται πο-
λιτικῶς ἢ τῆς Χαλκηδόνος ταῖς νομαρχίαις Κωνσταντινουπό-
λεως καὶ Κασταμονῆς, ἢ τῆς Νικομηδείας τῇ ὁμωνύμῳ ἀνε-
ξαρτήτῳ διοικήσει καὶ τῇ νομαρχίᾳ Προύσης, ἢ τῆς Πρού-
σης τῇ ὁμωνύμῳ νομαρχίᾳ, ἢ τῆς Κυζίκου τῇ τελευταίᾳ ταύ-
τη καὶ τῇ διοικήσει Βαλούκσερ, ἢ τῆς Προικοννήσου τῇ
τελευταίᾳ ταύτη, ἢ τῶν Δαρδανελλίων τῇ διοικήσει Δαρ-
δανελλίων, ἢ τῶν Κυδωνιῶν τῇ νομαρχίᾳ Σμύρνης
καὶ τῇ διοικήσει Βαλούκσερ, ἢ τῶν Μοσχονησίων τῇ τε-
λευταίᾳ ταύτη, ἢ τῆς Σμύρνης, Ἐνέων, Κρήνης, Ἐλιουπό-
λεως τῇ νομαρχίᾳ Σμύρνης, ἢ τῆς Ἐφέσου τῇ τελευταίᾳ
ταύτη καὶ τῇ διοικήσει Καρασῆ, ἢ τῆς Φιλαδελφείας τῇ
νομαρχίᾳ Σμύρνης καὶ ἐν μέρει τῇ τῆς Προύσης καὶ ἢ τῆς
Πισιδείας ἐν μέρει τῇ νομαρχίᾳ Σμύρνης καὶ ἰδίως τῇ
νομαρχίᾳ Ἰκονίου.

ΕΠΑΡΧΙΑΙ ΠΟΝΤΟΥ

Λ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΟΛΩΝΙΑΣ

Διωγμὸς μετὰ τὸν Εὐρωπ. πόλεμον.

Καζᾶς Καρά-χισάρ Σαρκή.

Βάλδζανα 1510. Τρουπδζή 1058. Χάχαβλα 456. Ἄλη-
σορ 889. Ἴσπαχὰν μαχαλεσι 726. Καλαδζούκ 155. Ἐσολα
175. Φεΐλερη 807.

Καζᾶς Μεσουδιέ.

Ἄναστος 705. Καμησλή 955. Ἄλησιξ 225. Χιν-
δζηρι 550.

Καζᾶς Κερδζενές.

Καδῆ-κζοῖ 950. Ριφαγζέ 4512. Κονδύλζα 610. Πιστοῦρ
607. Ἄλαδζά-χὰν 794. Μονδολᾶς 550. Μεντέμελη 450.

Καζᾶς Ἐπές.

Ἴν ὄνοῦ 650. Παζὰρ πελὲν 450. Κηζίκι 750. Τσαμλῆ
καλὲ 450.

Μερικὸς διωγμὸς 11 χωρίων τοῦ αὐτοῦ καζᾶ (σελ. 240)
κ. 2464.

Ἐν ὄλφ κ. 19938.

ΛΑ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΧΑΛΔΙΑΣ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Καζᾶς Τοροῦλ.

Κορόνυζα 575. Μάντζερο 280. Ἀμβρίκιον 1380. Φυ-
τίανα 356. Παπαβράμ 287. Σαράντάρ 850. Γκεθζούκ 289.
Χόψια 570. Γολή 340. Φετικέ 1650. Μαυρένα 249. Ἀκ-τσάλ
286. Γαργάαινα 802. Δέσμενα 380. Σιμικλή 2508. Σαρή πα-
πᾶ 220. Σαρπίς κιοϊ 220. Αὐλίανα 798. Ἀδυσα 835. Ἀρτα-
πέρ 420. Μαγκάδιον 387. Μπέϊ-ταρλά 248. Τιμπρικᾶ 358.
Ρυάκιον 450. Παλαιοχώριον 285. Χαβιάνα 797. Ἀζίτη 465.
Δεμερτζί-κιοϊ 350. Τζολόχανα 405. Παλαγία 380. Μουρ-
δξανή 370.

Πλὴν τούτων καὶ δέκα μικρότεροι συνοικισμοὶ (σελ.
243) διεσκορπίσθησαν κ. 2300.

ΣΗΜ. Σὺν τῇ ὑποχωρήσει τῶν Ρώσων πολλοὶ τῶν δια-
σωθέντων κατοίκων τῶν καζᾶδων Ἀργυρουπόλεως καὶ Το-
ροῦλ συναπῆλθον μεταβάντες εἰς Βατοῦμ κύριως καὶ ἄλ-
καχού (σελ. 268).

Καζᾶς Χερροϊάνων (=Σεϊράν).

Ἄνω Ταρσὸς 950. Κάτω Ταρσὸς 658. Πέλεν 496. Οὐ-
λοῦ σεϊράν 315. Μαυρόλιθ 405. Τσαοῦλ 358. Ζίμον 398.
Κιοῦν-πατοῦρ 185. Παπούση 305. Τζαπουτλή 297. Πιντσάν-
των 155. Τουμὰν-δλουγοῦ 469. Σόμκι 240. Παροτσῆ 204.

Καζᾶς Κελκίτ.

Ταγκάρ 270. Σιὸν 258.

Καζᾶς Τριπόλεως καὶ

Καζᾶς Κερασουντος.

Οἱ ἐκδιωχθέντες ἀμφοτέρων τούτων τῶν περιφερειῶν ἀ-
νέρχονται εἰς 35 χιλ. (ὄρα σελ. 259—260).

Καζᾶς Βαϊβούρι.

Χαλβᾶ-μαδέν 550.

Καζᾶς Ἀκ-δάγ-Μαδέν.

Ἐξειδιώθησαν ἐν ὄλφ 2579 κάτοικοι ἐξ Ἀκ-δάγ-Μα-
δέν καὶ τῶν χωρίων: Καρά-πιρ, Κουλλάκ, Χάλχαδζή, Ἀκ-
τάς, Πάτσατακ, Τσικρικτσῆ, Κιοῦλ πινάρ, Τάτ-δερεσῆ, Κε-
γίς ὄγλου, Γεδῆ-σεαχρή, Καδῆ-κισλά, Τουργούτ, Ὀλουδζά,
Τεκέ-κουνεγῆ, Ἀλμαλή, Κεϊσερῆ, Κουσ-κάγιά, Σαχῆνα-δερῆ,
Ἐβδζή, Τσάκαλ, Χοπούζ, Τοκούζ, Μπαχτσεδζίκ, Σεκέκα-
ση, Καραδζόρεν.

Ἐν ὄλφ κ. 64582.

ΛΒ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΡΟΔΟΠΟΛΕΩΣ

Διωγμός κατά τόν Εὐρωπαϊκόν πόλεμον.

Καζᾶς Τοροῦλ.

Ὀλόκληρον τὸ τμήμα Σάντας (σελ. 265) (ἤτοι αἱ κοι-
νότητες Ἴσχανάντων, Ἵπαπανιή, Πιστοφάντων, Τερψάντων,
Ζουρναδζάντων, Κοπελάντων, Πινατάντων, Κοζλαράντων)
κ. 4810.

Καζᾶς Μάτσικας.

Γιαννάντων 279. Δανείαχα 611. Κοστορδὸς 206. Κάτω
Χορτοκόπι 123. Μονταντὸς 205. Σανόγλια 209. Σαχνοή-Θέρ-
σα 953. Σπήλαια-Χαβάν 402.

Τὰ ἐπὶ τῆς τουρκικῆς ζώνης εὐρεθέντα καὶ εἰς τὸ ἐσω-
τερικὸν τῆς Ἀργυρουπόλεως μετοικήσαντα χωρία (σελ.
265) κ. 8350.

Καζᾶς Γεμουράς.

Κοσπιδῆ 1137. Σκόπια 194.

Ἐν ὄλφ κ. 17479.

ΛΓ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ

Διωγμός κατά τόν Εὐρωπαϊκόν πόλεμον
(σελ. 274-282).

Καζᾶς Τριπόλεως.

Τρίπολις 2300. Κλεισέπορον 135.

Καζᾶς Ἐλεδῆ.

Ἐλεβῆ 1250.

Καζᾶς Ριζαίου.

Ρίζαιον 2000.

Καζᾶς Πλατάνων.

Πλάτανα 1900. Καλογενᾶ 460. Φῆζ 472. Καρτσέα 438.
Ἄσσωρ 550. Καλλιερᾶ 238. Στρουκί 513. Μωρσίνη 515.
Ἄγριδι 465. Φυσερᾶ 330. Φραγγουλάντων 122.

Καζᾶς Σουρμένων.

Κοινώνισσα 2245. Καρακουτζῆ 776. Μεξεζῆ 507. Τσι-
κολῆ 1096. Μουλκάντων 528. Χουμουρκζάντων 632. Ἄσσοῦ
850 Χαλανικῆ 280.

Καζᾶς Ὀφείως.

Γίγα 306. Κωφίκα 135. Κρησίτσα 430. Λέκκα 34.

Καζᾶς Τραπεζοῦντος.

Κοιλᾶδι 730. Δούρχα 630. Μούντα 465. Ἀργαλή 402.
Καρλούκη 420. Κομερᾶ 140. Κοῦχλα 570. Μικρὰ Σαμά

ρουξα 345. Μεγάλη Σαμάρουξα 660. *Οχτσα 270. Σέσερα 310. Φαντάκ 170.

Κατὰ τὴν προέλασιν τῶν τούρκων καὶ τὴν φυγὴν τῶν Ρώσων ὁ λαὸς πολλῶν ἐκ τῶν λοιπῶν κοινοτήτων πανικόβλητος πρὸ τῶν τουρκικῶν κακουργημάτων μετηνάστευσεν εἰς Ρωσσίαν (σελ. 282) οὕτως ὥστε ὁ ἀπελθὼν ὁμογενὴς πληθυσμὸς τῆς ἐπαρχίας ἀνέρχεται ἐν συνόλῳ εἰς 38434.

ΛΔ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΜΑΣΕΙΑΣ

Διωγμὸς κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον.

Καζᾶς Πάφρας.

(Καϊτάλασα, Παντάζ ούσαγῆ, Καπουκλούκ, Λολουκλέρ, Πενλή ούσαγῆ, Κοδζέρ ούσαγῆ, Τογὰν γιουβασῆ, Ἐβρέν ούσαγῆ, Σούρμελη, Κοτσουκλέρ, Δζανικλή γιουρδοῦ, Δομουζ ἀγῆ, Κόσελη χριστιανή, Κελλέρ, Δεγυρμέν κουνεγί, Γελλῆ τεπέ Τασδζῆ ούσαγῆ, Χορτικλέρ, Τσαχαλλῆ, Παντάζ ούσαγῆ, Τσατάχ, Ὀρμανος, Κάβλααν, Παϊδερλῆ, Ναλικλάρ, Χρύση, Μενκευλέρ, Δζιριχλάρ, Μουζμελέκ, Ὀσμὰν πείλῆ, Τασδζῆ ούσαγῆ, Καριπὰν τσιφλικί, Ταρπογάζ, Κοσελίκ, Τοχουρλάρ, Σίρτ, Σοχοῦρ δεμιρτζῆ, Καραδζὰ κισλά, Φίλιππος Τερεσῆ, Τικενδζίκ, Κουσδζιλλέρ, Ἰορδὰν ούσαγῆ, Ὀλδζεκλέρ, Χατμασά, Πεσκελλέρ, Κιραζλή, Τασδζῆ ούσαγῆ, Γυρμέν ούσαγῆ, Κοῦρτ ούσαγῆ, Ἄσμαδζάμ, Πίρ γιουρδά, Τσάλκιοι, Ἄλαδζάμ, Καπὰ Τσικούρ,

Σοκοῦ Τσικούρ, Γιάρ ἀλτή, Ὀτ-καγιασῆ, Ἄλέξι δεμιρτζῆ Ἄτ τεκέ, Κομρέν ὕσαγῆ, Κοσέ κιοῖ, Κωσταντίν ούσαγῆ, Μουζαλάν, Γεβρέντ, Τοροῦν ούσαγῆ, Καποῦ καγιά, Γιαϊλά, Καρὰ πουνάρ, Πουλουδζὰ γιούρτ, Κουρλὲν σαμή, Τσιφτλίκ Παπάζογλου ἀδασῆ, Ἐκίζ τεπέ, Καρὰ τικέν, Μουαμλῆ, Ἄκ κουνεγῆ, Χιδιριλιὰς, Ἐλγιαβούτ, Κουτσέ σοῦ, Ὀριωδζικ χριστιανλάρ, Ἐλμαδζικ, Κωδζὰ μπιγκλάρ, Κουσλαάν, Τιρλαχλάρ, Ἀράπ ούσαγῆ, Πετσὶ χριστιανλάρ, Σελάμαλικ, Κολαῖ πασῆ, Πατλάρ, Μερίσογλου, Ἄσάρ, Κεστανέ, Ἄλμαλάν, Ἄρκαδάγ, Λοδζέρ ούσαγῆ, Σερνίτζ, Ὀρτά μαχαλέ, Διρεκλή, Ἄκ δζαλάν, Τοποῦρ ούσαγῆ, Μουστιδζέντ, Κεῖκ οἰναγῆ, Καπὰν πογαζῆ, Ἀζαῖ-χριστιανλάρ, Κερεστεδζῆ, Κοβανλίκ, Κοῦρτ ούσαγῆ, Παντάζ ούσαγῆ, Ἰνέ-καζέ-χριστιαν, Δζινὰρ καγιά, Καβακλιδζά, Μιδερίς κεδιγί, Πογιαλουδζά, Φουρουνδζόγλου, Καραπουνάρ, Κδζ-κιοῖ, Κιλλίκ, Τζουλχάκιοῖ, Ἄινδερεσῆ, Σαραλάν, Καρααγατζ, Τὰς κελίκ, Γιοκάρι τσετιρλίκ, Ἄσαγῆ τσενιρλίκ, Καρὰ χουσεῖν, Ἄκ κουνεγῆ, Πετὲς χριστιαν, Γικαρή ἐλμά, Μεϊτανδζίκ).

* Ἐν ὄλῳ κ. 46455.

Καζᾶς Ἄμισοῦ.

(Δέβ-Κερίς, Κουρκενλί-Γιατὰκ, Γιέλλιδζε, Πακαδζάκ, Κέλ-καγιά, Κῆρκ-χαρμὰν, Ἄλῆ-βέη-Τὰς-Διπέκ, Τοῖγὰρ, Ἄλὰν κιοῖ, Ἄσὰρ-ἀγὰδζ, Ὀκσε, Δζιρακμὰν, Κιοκδζέ πινάρ, Σινεμὰ τὰς, Γιέλ καρηγῆ, Ἰορδανάντον, Μανταρλί, Χιζιρλί, Σεϊτὰν-αχτόν, Σαπανάκτον, Ἰνδζέ-κερίς, Δζάμ ἀλάν, Ἄδὰ τεπέ, Καρὰ κιοῖ, Δζαρδὰκ-κερίς, Κωδζ ἀλάν, Διουζ ἐρέν, Κοῦρδ ἀλάν, Καμὰν, Τανκαρλὸν-Σαμλαντόν, Καρὰ τοχλοῦ, Πιδζακδζι ούσαγῆ, Ἄγιακλή ἀλάν, Ἀρουδζάκ, Ἐνκίζ, Κέρτμε, Πεκλίκ, Καρὰ κιοῖ, Καρὰ κιαβούρ, Πιτλί κελίκ, Σογοῦκ πινάρ, Διουζ-κιοῖ, Κιὲλ ούσαγῆ, Κιὲλ ὄγλουλάρῆ, Κεστανέ

σαϊβάν, Τσιφλίκ, Καγιά κουνεϊ, Δζεβιζ τεπέ, Καπά διούζ, Τσερεκλίκ, Άρσλάν ταμί, Έλμα Τσουκούρ, Κουρκέν πινάρ, Βαρελτζιλέρ, Καρά πεϊκλάρ, Τοκκέλ Ούσαγή, Τεκκέ πινάρ, Καρά περδζίν. Κάτω Τσινίκ, Άνω Τσινίκ, Ζικαντόν, Κιοκτσέ, Τραπεζανλή, Κησλά, Τσάλ, Άζμάν, Κερπισλί, Σαρή γιούρτ, Γιαγπασάν, Φουνδοντζάκ, Φουρουντζόγλου, Γζαϊλά κέρπ, Τσιμενλί, Ταφλάν κιοϊ, Κουλουτζά ποϊλάν, Κηζήλ κζόλ, Έρικλί, Κοτζά δάγ, Άδζή σου, Καβαδζίκ, Κηζήλ όγλάκ, Τσινκίρ, Ποκτζά άρμούδ, Κας δάγ, Άντρεαντόν, Τσιναρ άγιλί, Κεσιλί, Καδήκιοϊ, Έλλές-κιοϊ, Τεκκέ-κιοϊ, Άχλατλί, Σολάκ γερι, Γζάν όλούκ, Κεπέλ όγλου). Έν όλφ κ. 31408.

Καζās Κάδζας.

(Γιουβά σηχή, Γιαγπασάν, Καβακτζι γιούρδ. Ίμιρ-δζίκ, Κοσρούφ, Τσαϊρ ίοζού. Έν όλφ κ. 2770.

Καζās Σινώπης.

(Σινώπη, Άγία Κυριακή, Προφήτης Ήλίας, Καρατζά-κιοϊ, Άγιαντζήκ, Τσαϊστα, Σέρνα, Γιοκαρί κιοϊ, Άγιαντών, Τόσος, Μόρζα, Χαλαβδί), έν όλφ κ. 8737.

Έν όλφ κάτοικοι 89370.

ΛΕ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ

Διωγμός κατά τον Εύρωπαϊκόν πόλεμον.

Καζās Όρδοϋ.

Κοτύωρα (Όρδοϋ) 8750. τὰ περίχωρα (σελ. 310) κ. 6689. Σασοϋ 375. Τεπέ-μιλή 67. Τσαγιρλή-γιατάκ 62. Κε-δζιλισή 150.

Καζās Οινόης.

Οινόη 3100. Κιρέτσ τεπέ 346. Δερέ μπαση 490. Κζαρέσ 608. Τουζ μεσε 583.

Καζās Τέρμε.

Τσαγκερήσ 612. Τσιλάρ 540. Λιμάν-δερέ 560. Τσο-κτέ 534.

Καζās Ίνεπόλεως.

Ίνέπολις 269. Παθέριον 1418. Άτσίδηνον 652. Καρα-δζα 367. Άσκορδάσιον 170.

Καζᾶς Δζῆτε.

Δζῆτε 284.

Καζᾶς Φάτσας.

Φάτσα 590 μόνον.

Ἐν ὄλῳ κ. 27216.

***

Ἐπαρχία Αἴνου.

(Προσθήκη εἰς σελ. 24—32. 376).

Ἐξεδιώχθησαν κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον καὶ τὰ χωρία: Διαδόρονι (κ. 350) καὶ Κιζ-καπάν (κ. 208). Ὁ ἐκδιωχθεὶς πληθυσμὸς τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀνέρχεται εἰς 3825 καὶ ὁ συνολικὸς εἰς 5082.

Διόρθωσις. Ἐν σελίδι 25, στίχ. 17 ἀπὸ τῆς λέξεως Σερρών ἀνάγνωθι Φερρών.

***

Ἐπαρχία Δαρδανελλίων.

(Συμπλήρωσις εἰς σελ. 141). Τὸ ὑπόλοιπον μέρος τῆς Λαμφάκου μετετοπίσθη τῷ 1917, οὕτως ὥστε ὁλόκληρος ἡ κοινότης ἐξεπατρίσθη.

ΓΕΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΚΔΙΟΧΘΕΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Α'. ΕΠΑΡΧΙΑΙ ΘΡΑΚΗΣ

Ἐπαρχία	Μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον	Κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον	Ἐν ὀνύλλῳ
Ἀδριανουπόλεως	17334	—	17334
Αἴνου	1457	3625	5082
Ἀρχιεπισκοπή	—	320	320
Βιζύης	20677	8106	28783
Γάνου καὶ Χώρας	7018	—	7018
Δέρκων	13542	—	13542
Διδυμοτείχου	13148	5368	18516
Ἡρακλείας	29081	22688	51769
Καλλιουπόλεως	—	32825	32825
	102257	72932	175189

Επαρχία	Μετά τόν Βαλκανικόν πόλεμον	Κατά τόν Εύρωπαϊκόν πόλεμον	Έν συνόλῳ
—	—	—	—
Έκ μεταφ.	102257	72932	175189
Μυριοφύτου	—	4060	4060
Σαράντα Έκκλησιών	3500	11493	14993
Σηλυβρίας	2960	—	2960
Σωζουπόλεως	7850	—	7850
Τυρολόγης	13715	—	13715
	<u>130282</u>	<u>88485</u>	<u>218767</u>

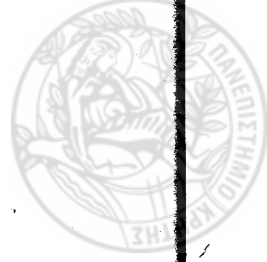
Β'. ΕΠΑΡΧΙΑΙ Δ. ΚΑΙ Α. ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ

Έφέσου	49695	8239	57934
Ήλιουπόλεως	—	9842	9842
Κρήνης	60496	—	60496
	<u>110191</u>	<u>18081</u>	<u>128272</u>

Επαρχία	Μετά τόν Βαλκανικόν πόλεμον	Κατά τόν Εύρωπαϊκόν πόλεμον	Έν συνόλῳ
—	—	—	—
Έκ μεταφ.	110191	18081	128272
Σμύρνης	9250	—	9250
Κυδωνιών	5657	20730	26387
Μοσχονησίων	—	6000	6000
Φιλαδελφείας	—	1959	1959
Κυζίκου	8628	7519	16147
Άνέων	—	13813	13813
Δαρδανελλίων	19055	6520	25575
Νικομηδείας	444	8446	8890
Πισσιδείας	665	6395	7060
Προικοννήσου	—	29600	29600
Προύσης	—	12076	12076
	<u>153890</u>	<u>131139</u>	<u>285029</u>

Επαρχίαι	Μετά τον Βαλκανικόν πόλεμον	Κατά τον Εύρωπαικόν πόλεμον	Εν συνόλῳ
—	—	—	—
Ἐκ μεταφ.	152890	131139	285029
Ρόδου	—	376	376
Ταρσοῦ καὶ Ἀδάνων	—	3650	3650
Χαλκηδόνος	—	9394	9394
	<u>153890</u>	<u>144559</u>	<u>298449</u>
Γ'. ΕΠΑΡΧΙΑΙ ΠΟΝΤΟΥ			
Νεοκαισαρείας	—	27216	27216
Ἀμασείας	—	89370	89370
Κολωνίας	—	19938	19938
Ροδοπόλεως	—	17479	17479
Τραπεζοῦντος	—	38434	38434
Χαλδίας	—	64582	64582
	<u>—</u>	<u>257019</u>	<u>257019</u>

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ

	ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΒΑΛ. ΠΟΛΕΜΟΝ	ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΥΡ. ΠΟΛΕΜΟΝ	ΕΝ ΣΥΝΟΛῳ
Επαρχίαι Θράκης	130282	88485	218767
Δ. καὶ Α. Μ. Ἀσίας	153890	144559	298449
Πόντου	—	257019	257019
	<u>284172</u>	<u>490063</u>	<u>774235</u>
			<u>(413)</u>

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ἐκθεσις Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς ὑπὲρ τῶν μετατοπισθέντων Ἑλληνικῶν πληθυσμῶν.

Πρόλογος

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Οἱ διωγμοὶ καὶ τὰ μαρτύρια τοῦ ἐν Θράκῃ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ.

Α΄	Ἐπαρχία Ἀδριανουπόλεως	σελ.	3
Β΄	» Σαράντα Ἐκκλησιῶν	»	14
Γ΄	» Διδυμοτείχου	»	20
Δ΄	» Αἴνου	»	24
Ε΄	» Τυρολόης	»	33
ΣΤ΄	» Βιζύης	»	41
Ζ΄	» Σωζοαγαθουπόλεως	»	48
Η΄	» Δέρκων	»	49
Θ΄	Ἀρχιεπισκοπὴ Κωνσταντινουπόλεως	»	54
Ι΄	Ἐπαρχία Μετρῶν	»	56
ΙΑ΄	» Σηλυβρίας	»	58
ΙΒ΄	» Ἡρακλείας	»	62
ΙΓ΄	» Γάνου καὶ Χώρας	»	76
ΙΔ΄	» Μυριοφύτου	»	83
ΙΕ΄	» Καλλιουπόλεως	»	86

ΜΕΡΟΣ Β΄.

Οἱ διωγμοὶ καὶ τὰ μαρτύρια τοῦ ἐν τῇ Ἀ. καὶ Α. Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ

ΙΣΤ΄	» Χαλκηδόνος	»	99
ΙΖ΄	» Νικομηδείας	»	106
ΙΗ΄	» Νικαίας	»	115
ΙΘ΄	» Προύσης	»	119
Κ΄	» Κυζίκου	»	124
ΚΑ΄	» Προικοννήσου	»	130
ΚΒ΄	» Δαρδανελλίων	»	134
ΚΓ΄	» Κυδωνιῶν	»	142
ΚΔ΄	Ἐπισκοπὴ Μοσχονησίων	»	157
ΚΕ΄	Ἐπαρχία Σμύρνης	»	159
ΚΣΤ΄	» Ἐφέσου	»	181
ΚΖ΄	» Ἀνέων	»	196
ΚΗ΄	» Κρήνης	»	198
ΚΘ΄	» Φιλαδελφείας	»	205
Λ΄	» Ἡλιουπόλεως	»	208
	Ἐπόμνημα Μητροπολιτῶν τοῦ νομοῦ Σμύρνης	»	214
ΛΑ΄	Ἐπαρχία Πισσιδείας	»	221
ΛΒ΄	» Ἀγκύρας	»	225
ΛΓ΄	» Ἴκονίου	»	227
ΛΔ΄	» Καισαρείας	»	231

ΜΕΡΟΣ Γ΄.

Οἱ διωγμοὶ καὶ τὰ μαρτύρια τοῦ ἐν Πόντῳ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ.

ΛΕ΄	Ἐπαρχία Κολωνίας	»	235

ΛΣΤ'.	»	Χαλδίας	»	241	
ΛΖ'.	»	Ροδοπόλεως	»	264	
Αἱ Σταυροπηγῆ καὶ Μοναὶ τοῦ Πόντου				»	269
ΔΗ'.	»	Ἐπαρχία Τραπεζοῦντος	»	273	
Οἱ Σταυριῶται				»	285
ΔΘ'.	»	Ἐπαρχία Ἀμασειας	»	289	
Μ'.	»	Νεοκαισαρείας	»	307	

ΜΕΡΟΣ Δ'.

Ἐγγραφα Πατριαρχικὰ
σχετιζόμενα πρὸς τοὺς διωγμοὺς
τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ.

Ἱστορικαὶ σημειώσεις	»	319
Τακρίρια — τεσκερέδες	»	323
Διάφορα ἔγγραφα	»	351

ΜΕΡΟΣ Ε'.

Στατιστικὴ τοῦ ἐκδιωχθέντος ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ.

Ἐπαρχία Θράκης	»	373
» Δ. καὶ Α. Μικρᾶς Ἀσίας	»	384
» Πόντου	»	399
Γενικὴ στατιστικὴ	»	409
Πίναξ τῶν περιεχομένων	»	413

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΗ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΤΩΝ ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΘΕΝΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ

